Bilgi Kutu

1

2019

Ali Emiri

Başlangıç: 01. 01. 2019
Bitiş : 03. 02. 2019

İSBN:
Dizgi : **Masneb**
Kapak :
Baskı- Cilt :

2019

بِسْــمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

4 Bilgi Kutu

İÇİNDEKİLER

28 Bilgi Kutu

30 Bilgi Kutu

Musiki :

Antik Yunan' da "Mousike " sözcüğünün, birçok anlam içerdiği görülmektedir. Yalnız bir müzik aleti eşliğinde ve dansla birlikte şarkı söylemeyi kapsamaz. Apollon ve Musaların önderlik ettiği tüm sanatları, sanatçıları ve becerileri de içine alır.

Etimolojisi : "Mousa- Mouoa " sözcüğünün anlamı, peçinde koşmak, arzu etmek, imrenmektir. Sözcük anlamı, tutku ile aramak., sonucu bulmak, keşfetmek, ortaya çıkarmak olan "maein- " den türemiştir. "Mousa", aynı zamanda bir tür güzel çılgınlık diye de nitelenebilir ve türevleri "Memaos " heyecanlı, "Menis " öfke, "Mania " çılgınlık, "Manteia " kehanet büyü gibi anlamları içermektedir. **Görüldüğü gibi, musiki sözcüğü, "Mousa-musa" sözcüğünden gelmektedir.** Musa sözcüğü en geniş anlamda, esin perisidir. Sanatsal bir yaratma ürünü olan müzik, sanatçının esinlenmesi ile oluşur. Kadının müziğin ortaya çıkışındaki rolü, sanatın temelinde olan büyünün ve esinlenmenin çok uzun bir süre kadınlara özgü olmasındandır. Homeros'un "Ilias" ve "Odyaseia" sına, Hesiodos'un "Theogonia"sına ve Terpandros'un Apollon için yazdığı bir övgüsüne Musalara seslenerek başlamaları, Herodotos'un dokuz kitapçıktan oluşan "Histerisi" kitabının, her kitapçığına musaların adlarını vermesi, kendilerini esinleyen bu perilere birer gönderme ve teşekkür olabilir.

Büyü Nerde Yok ki...

Herta Müller'de romanlarında Romanya'da yaygın olan birçok batıl inanç ögeleri işlemiştir:

Adet kanı büyüsünün, erkeğin hislerine (aşk, sevgi, ilgi, cinsellik) müdahale edilerek kişiye tam bir aşkla bağlanması ve tamamen ele geçirilmesi amacıyla yapılan büyü çeşididir.

Adet kanı büyüsü, kısa sürede etki edeceğine ve kişiyi etkisi altına alacağına inanılır. Kadının, erkeğin kendisine bağlanması, âşık olması, terk etmişse geri gelmesi veya intikam alınması düşüncesiyle adet kanı kullanılarak yapılır. Erkek, birlikte olduğu kişiyle ve olduğu yerde duramaz olur. Durdurulamaz bir şekilde büyünün yönlendirdiği kişinin yanında olmak ister. Büyülenen kişi kendisindeki bu ani değişimi doğal karşılar ve bu değişimin farkında olamaz. Müller bu batıl inancın hazırlanışını ve kullanımını tüm ayrıntıları ile anlatır:

"Karpuzların kanıyla her kadın her erkeği kendine bağlar, diyor Clara. Tel fabrikasında kadınlar birbirine, erkeklere karpuz kanını nasıl ayda bir kez ikindi vakti domates çorbalarına karıştırdıklarını anlatıyor... Hizmetçinin kızı, erkekler sabahleyin insanın kendine bağlanır, diyordu, sabahleyin boş mideyle. Çünkü karpuz günlerinde subayın karısı subay sabahleyin askeri gazinoya gitmeden önce, kahvesine dört parça karpuz kanı karıştırıyor. Ona kahvesini her zamanki gibi fincanla getirir, henüz içinde şeker yoktur. O kocasının iki kaşık şeker koyacağını ve uzun süre karıştıracağını bilir. Kadınlar şekerden daha çabuk çözünürler. En iyisi, demişti subayın karısı hizmetçinin kızına, ikinci günün kanıdır. Subayın köprünün üzerindeki adımlarında, askeri gazinoda içtiği bütün günlerde karısının karpuz kanı vardır. Dört parça bir ay eder, her parça bir hafta dayanır. Kadının her parçası kadının kendine bağlamak istediği adamın başparmağının tırnağı kadar olmalıdır, demişti subayın karısı. Karpuz kanı kahvede çözünür ve adamın boğazından geçerken yeniden pıhtılaşır, demişti. Kalbi geçemez, mideye akamaz. Subayın arzusunu karpuz kanı yakalayamaz, uçtuğu için her şeyden kurtulur. Arzu başka kadınlara uçar, ancak karpuz kanı adamın kalbinin çevresine yerleşir. Orada pıhtılaşır ve kalbi kuşatır. Subayın kalbi öbür kadınların görüntüsünü

tutamaz, demişti hizmetçinin kızı, subay karısını aldatabilir, ama onu terk edemez.” [Herta Müller, Der Fuchs war damals schon der Jäger, Fischer Taschenbuch Verlag, Frankfurt 2009, s.77-78

“Mit dem Blut der Melenonen kann jede Frau jeden Mann an sich bringen, sagte Clara. In der Drahtfabrik erzählen sich die Frauen, wie sie den Männern das Melonenblut einmal im Monat am späten Nachmittag in die Tomatensuppe rühren… Die Tochter der Dienstbotin sagte, man bindet die Männer morgens an sich, morgens auf leeren Magen. Denn in den Tagen der Melonen rührt die Frau des Offiziers dem Offizier am Morgen, bevor er ins Militärkasino geht, vier Brocken Melonenblut in den Kaffee. Sie bringt ihm wieder den Kaffee in der Tasse, es ist noch kein zucker drin. Sie weiss, dass er zwei Löffel Zucker nimmt und lange in der Tasse rührt. Die Blutbrocken lösen sich schneller als der Zucker auf. Am besten, hat die Frau des offiziers zur Tochter der Dienstbotin gesagt, ist das Blut des zweiten Tages. In den Schritten des offiziers auf der Brücke, im Trinken all seiner Tage im Militärkasino steht das Melonenblut seiner Frau. Vier Brocken sind ein Monat, jeder Brocken hält eine Woche. Jeder blutbrocken muss so gross sein wie der Daumennagel des Mannes, den die Frau an sich binden will, hat die Frau des offiziers gesagt. Das Melonenblut löst sich im Kaffee auf und gerinnt wieder, wenn es durch seinen Hals gelaufen ist, hat sie gesagt. Es kommt am Herzen nicht vorbei, es rint in den Magen. Die Lust des Offiziers kann das Melonenblut nicht einfangen, gegen die Lust gibt es nichts, weil sie fliegt, sie reisst sich von allem los. Sie fliegt zu anderen Frauen, doch das Melonenblut legt sich um das Herz des Mannes. Es gerinnt und schliesst das Herze in. Das Herz des Offiziers kann das bild anderer Frauen nicht halten, sagte die Tochter der Diensbotin, der offizier kann seine Frau betrügen, verlassen kann er sie nicht.”]

“Ümmetin Bağışlanıp Şeytan aleyhillânenin Alçaldığı Günler”

مَا رؤي الشَّيْطَانُ يَوْمًا هُوَ فِيهِ أَصْغَرُ، وَلاَ أَدْحَرُ، وَلاَ أَحْقَرُ، وَلاَ أَغْيَظُ مِنْهُ يَوْمِ عَرَفَةَ، وَمَا ذَاكَ إِلَّا لِمَا يرَى مِنْ تَنَزُّلِ الرَّحْمَةِ، وَتَجَاوُزِ اللَّهِ عَنِ الذُّنُوبِ الْعِظَامِ، إِلَّا مَا رِأىَ من يَوْمَ بَدْرٍ، فقِيلَ: وَمَا رَأَى من يَوْمَ بَدْرٍ؟ فقَالَ: أَمَا إِنَّهُ قَدْ رَأَى جِبْرِيلَ عليه السلام وهو يَزَعُ الْمَلاَئِكَةَ.

“Şeytan arife gününde, daha çok küçülmüş, daha fazla hayırdan uzaklaşmış, daha ziyade hakir ve zelil, daha çok kinli ve öfkeli olarak başka hiçbir günde görülmemiştir. Bunun sebebi, bu günde rahmetin inmesi ve büyük günahlardan (kulların) vaz geçtiğini görmesinden başka birşey değildir. Ancak Bedir gününde bu şekilde görmüştü. Denildi ki: Bedir gününde nasıl görmüştü? Rasûlüllah salla'llâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: Şeytan aleyhillâne, Cebrail’i aleyhisselâmı melekleri savaş vaziyetine dizerken bu şekilde görmüştü.” Mâlik, Muvatta, Hac, I, 422.

**

إِنِّي قَدْ غَفَرْتُ لَهُمْ، مَا خَلَا الظَّالِمَ، « : فَأُجِيبَ » دَعَا لِأُمَّتِهِ عَشِيَّةَ عَرَفَةَ، بِالْمَغْفِرَةِ « أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يُجَبْ عَشِيَّتَهُ، فَلَمَّا » أَيْ رَبِّ إِنْ شِئْتَ أَعْطَيْتَ الْمَظْلُومَ مِنَ الْجَنَّةِ، وَغَفَرْتَ لِلظَّالِمِ « : قَالَ » فَإِنِّي آخُذُ لِلْمَظْلُومِ مِنْهُ أَصْبَحَ بِالْمُزْدَلِفَةِ، أَعَادَ الدُّعَاءَ، فَأُجِيبَ إِلَى مَا سَأَلَ، قَالَ: فَضَحِكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَوْ قَالَ تَبَسَّمَ، فَقَالَ لَهُ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ: بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي إِنَّ هَذِهِ لَسَاعَةٌ مَا كُنْتَ تَضْحَكُ فِيهَا، فَمَا الَّذِي أَضْحَكَكَ؟ أَضْحَكَ اللَّهُ سِنَّكَ قَالَ :إِنَّ عَدُوَّ اللَّهِ إِبْلِيسَ، لَمَّا عَلِمَ أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ، قَدِ اسْتَجَابَ دُعَائِي، وَغَفَرَ لِأُمَّتِي أَخَذَ التُّرَابَ، فَجَعَلَ يَحْثُوهُ عَلَى رَأْسِهِ، وَيَدْعُو بِالْوَيْلِ وَالثُّبُورِ، فَأَضْحَكَنِي مَا رَأَيْتُ مِنْ جَزَعِهِ

Rasûlüllah salla'llâhü aleyhi ve sellem, arife günü akşamüstü ümmetinin bağışlanması için dua etti. Ona:

“Mazlûmun âhını almak için zâlim hariç onları bağışladım” cevabı verildi. Bunu üzerine Rasûlüllah salla'llâhü aleyhi ve sellem:

“Yâ Rabbi! Sen istersen mazlûma cenneti vererek, zâlimi de bağışlarsın!” dedi. Rasûlüllah salla'llâhü aleyhi ve selleme akşam cevap verilmedi. Sabahleyin Müzdelife’de duasını tekrarladı. Nihayet istediği verildi. Râvi der ki:

Bunun üzerine Rasûlüllah salla'llâhü aleyhi ve sellem güldü veya tebessüm etti. Ebû Bekir ve Ömer, Rasûlüllah’a (salla’llâhü aleyhi ve sellem):

“Annem babam sana feda olsun! Bu vakit, senin içinde gülmediğin zaman dilimidir. Seni güldüren nedir? Allah neslini güldürsün” dediler. Rasûlüllah salla'llâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

“Allah’ın düşmanı şeytan, Allah Teâlânın duamı kabul ettiğini, ümmetimi bağışladığını öğrenince toprak alıp başına saçarak helakini ve ölümünü istemeye başladı. Beni şeytanın bu paniğini görmem güldürdü.” İbn Mâce, Menâsik, 56; Münzirî, *et-Tergîb ve’t-terhîb*, II, 202-203.

**

Ahmed b. Hanbel ve Nesâî’nin Ebû Hüreyre’den rivâyet ettiğine göre Rasûlüllah salla'llâhü aleyhi ve sellem ramazan ayı girince ashâbını müjdeler ve şöyle derdi:

"قَدْ جَاءَكُمْ رَمَضَانُ، شَهْرٌ مُبَارَكٌ، افْتَرَضَ اللهُ عَلَيْكُمْ صِيَامَهُ، تُفْتَحُ فِيهِ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ، وَتُغْلَقُ فِيهِ أَبْوَابُ الْجَحِيمِ، وَتُغَلُّ فِيهِ الشَّيَاطِينُ، فِيهِ لَيْلَةٌ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ، مَنْ حُرِمَ خَيْرَهَا، فَقَدْ حُرِمَ"

“Ramazan ayı gelmiştir. O mübârek bir aydır. Allah o ayda size orucu farz kıldı. O ayda cennet kapıları açılır; cehennem kapıları kapanır ve şeytanlar zincire vurulur. Onda bin aydan hayırlı bir gece vardır. Kim Kadir Gecesinin hayrından mahrum kalırsa, her hayırdan mahrum kalmıştır.” Ahmed b. Hanbel, II, 230, 385, 425; Nesâî, Savm, 3.

**

Câbir’den rivâyet edildiğine göre, Rasûlüllah salla'llâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"إِنِّي كُنْتُ أُرِيتُ لَيْلَةَ الْقَدْرِ، ثُمَّ نُسِّيتُهَا، وَهِيَ فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ، وَهِيَ طَلْقَةٌ بَلْجَةٌ لَا حَارَّةٌ وَلَا بَارِدَةٌ كَأَنَّ فِيهَا قَمَرًا يَفْضَحُ كَوَاكِبَهَا، لَا يَخْرُجُ شَيْطَانُهَا حَتَّى يَخْرُجَ فجرها"

“Bana Kadir Gecesi (nin zamanı) gösterildi, sonra da unutturuldu. Kadir Gecesi ramazanın son on gecesindedir. O gecede hava güzel ve aydınlık, ne soğuk ne sıcaktır. O gecede sanki ay yıldızları ortaya çıkardı. Tan yeri ağarıncaya kadar o gecede şeytanlar yeryüzüne inmezler.”

İbn Hıbbân, V, 277, (Hadis no:3680); Ahmed b. Hanbel, V, 324.

Tebrikleme

İbn Receb el-Hanbelî’nin de belirttiği gibi bu hadis bazı âlimlere göre ramazan ayı dolayısıyla insanların birbirlerini tebrik edebileceğine işaret etmektedir. Özellikle Türkiye’de çok yaygın olan bir uygulama şudur: Cuma günü **“Cumanız mübârek olsun”**; mübârek gecelerde **“Geceniz mübârek olsun”** vb. tebrikler… Yine namazlardan sonra cami cemaatinin birbirleriyle tek tek tokalaşarak “Allah kabul etsin” vb. uygulamaları günlük hayatımızda hemen hemen hepimiz yaşadık ve yaşamaya devam etmekteyiz. Böyle bir uygulama sünnet

midir? Bid'at midir? Böyle yapmanın sünnetle veya bid'atlikle ilgisi olmadığı kanaatindeyim. Belki 'mubahtır' denebilir. Bununla ilgili el-Kamûlî, Fi'l-cevâhir adlı eserinde şöyle demektedir: **"Şu anda insanların yaptığı gibi bayramın gelmesi, yeni yılın girmesi ve yeni bir ayın girmesiyle ilgili sahâbenin birisinden bir rivâyet görmedim."** Münzirî de Ebü'l-Hasen el-Makdisî'den böyle yapmanın hükmüyle ilgili şunu aktarmaktadır: **"İnsanlar bu konuda farklı farklı düşünüyorlar. Böyle yapmak sünnet veya bid'at değil; mubahtır."** ez-Zürkânî, Şerhu'z-Zürkânî, XI, 223.

**

İçkonuşma

Bazen kalbimiz bilinçli düşünce ve bir sözel biçim alır: sessizce söylenen cümleler, akustik imgelem içinde çıkar. Sanki okumayı öğrenen bir çocuğun yüksek sesle okumak yerine sessizce okumaya zorlanması gibi bir şeydir. Düşünce aktarımları sessiz kendi kendine konuşma veya geleneksel monolog olarak adlandırılma yeterli değildir. İç konuşma gramer bakımından düzgün, sentaks kurallarına uygun cümlelerle yapılan sessizliğin sesidir. Ve düşünceler arasında mantıksal bir bağ vardır. Hayalî bir zihnin kendini sessiz paylaşmasıyla bütünlüğünü kuran bir anlatısal tarz, bir anlayış. Gerçek olgunluk. Sonuç sessizlik.

Ali Emiri

İç Çatışma

Bilim adamı, dış dünya ile ilgili bir çelişme bulup çıkarır ve onu bilimsel bir varsayım içinde çözer. Sanatçı ise iç dünyaya ilişkin bilincinde bir çelişme bulur çıkarır ve onu bir sanat yapıtı içinde çözer.

George Thomson

"Kendi irade ve onuruna göre özgür olabilesin diye, kendi yaratıcın ve kurucun olabilesin diye seni ne cennetlik ve dünyalık, ne ölümlü ne de ölümsüz yarattık. Sadece sana kendi özgür irade gücüne bağlı bir büyüme ve gelişme yetisi verdik. Sen içinde evrensel bir yaşamın tohumlarını taşıyorsun."

(Pico della Mirandola)

"Ormanda yolunu yitirmiş çocuklar gibi terkedilmişlik içerisindeyiz. Önümde durup bana baktığında, ne sen benim içimdeki acıları anlayabiliyorsun, ne de ben seninkileri. Ve senin önünde kendimi yere atsam, ağlasam ve anlatsam bile, biri sana cehennemi sıcaktır ve korkunçtur diye anlattığında cehennem hakkında ne bilebilirsen, benim hakkımda da ancak o kadarını bilebilirsin."

(Kafka 2002:13)

"Kendi alevlerinizde yanmaya hazır olmalısınız: önce kül olmadan kendinizi nasıl yenileyebilirsiniz?"

(Nietzsche)

"Bir yerde, bir noktada duramaman; seni büyük yapan da bu değil mi?" (Goethe)

Doğada ve toplumdaki gelişmeleri belirleyen şey kendine özgü çelişkilerdir. Karşılıklı-ilişkilerini geliştiren insanlar, dış gerçeklikleri ile hem düşüncelerini hem de düşüncelerinin sürekli değiştirirler.

"bireyde iç çatışma" iç ve dış kavram diyebileceğimiz bir düşünceyle gündelik yaşamın içinde oluşan duygulanımlar ve kendi bilinçaltı imgeleridir. Huzursuzluk, korku, hüzün, yalnızlık, yabancılaşma ve umut gibi duygularla insanla yüzleşmiştir.

İnsanların hayatı belki de kendilerini anlatmak için çıktıkları bu yolculuk ve durduğu konaklardır. Yine de yapılan işlerinde bir bitmemişlik duygusu hep var olası gelmiştir.

Cuma Korkusu

"Ebû Hüreyre ve Ka'b bir araya geldiler. Ebû Hüreyre dedi ki **"Cuma gününde bir vakit vardır ki bir Müslüman o vakte rastlayıp Allâh'tan hayır dilerse Allâh isteğini mutlaka verecektir".** Bunun üzerine Ka'b de şöyle dedi **"Cuma günü olunca insanoğlu ve şeytanlar dışında gökler, yer, deniz, ağaç, toprak, su ve bütün mahlûkât korkuya kapılırlar.''**

(Abdurrezzâk, el-Musannef, III, 255, (5558).

"Umudunu Yitirmiş" kişiler için "Eyne" ler

"Ehl-i hak der ki; eşyânın hakikatleri sabittir. Onları bilmek vakidir. Sofistler buna muhalefet etmişlerdir." [Sadeddîn Taftâzânî, Şerhu'l-Akâid, Talha Hakan Alp (çev.), (İstanbul: M. Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı, 2017), 70.]

İnsan nereden geliyorum (min-eyne), neredeyim (fî-eyne) ve nereye gidiyorum (ilâ-eyne) gibi temel ontolojik-metafiziksel sorularına cevap aramıştır.

"Bilincimizden bağımsız bir dış dünya var mıdır?"

"Gerçekliğin hangi alanları bizden bağımsız olarak kendinde vardır?"

"Gerçekliğe dair neyi bilebiliriz?"

"Neyi bilebileceğimizi, nasıl bilebiliriz?"

"Bilgimiz dış-dünya verilerinin zihni temsillerinden mı ibarettir?"

"Kavramlarımız varlıktaki nesnelere delalet eder mi?"

"Neden hiçbir şey yerine bir şey vardır?" ve "varlık/var olmak bir anlam alanında zuhur etmektir"

Tasavvurlarımın bir anlamı olması gerekir. Tüm bilgilerime bilgimin dışında hiçbir şey tekabül etmiyorsa, hayatımın tamamında kendimi aldatılmış hissederim. "[...] meine Vorstellungen sollen etwas bedeuten, und wenn meinem gesamten Wissen nichts ausser dem Wissen entspricht, so finde ich mich um mein ganzes Leben betrogen." Johann Gottlieb Fichte, "Die Bestimmung des Menschen", Johann Gottlieb Fichtes sämmtliche Werke, II, (Berlin: 1845/1846), 248.

Sonuçta sessizliğimiz ikrardır.

Dünya Kadındır

Dünyanın yaşlı kadın suretinde tabir edilmesindeki hikmet ne olabilir?

Dünya gerçekliğinin, insan bilinciyle tam olarak çerçevelenemediğindendir. Dünya şu anda bulunduğumuz gerçekliğimizdir. Nietzsche, gerçekliği kadın metaforu bağlamında şöyle ifade edilmektedir:

“Gerçekliği kadınla özdeşleştiren Nietzsche’nin aslında kuşatılamayan bir varlık olarak gördüğü kadının tutulamazlığını, elde edilemezliğini betimlerken gerçekliği de aynı statüye indirgemesi, nihayetinde hakikatin elde edilemezliğinin itirafıdır.”

[Tartışma için bkz. Hüseyin Subhi Erdem, “Hakikat ve Metafor”, Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, Vİ/3, 2006, s. 68.]

Çevremizin Bizdeki Bağı

Geleneğinin vurguladığı şekliyle şiirsel cümleler ve hikâyelerle birbiriyle ilişkilendirilen metaforlar, soyut kavramlardan farklı yapılanmış iddialarla imgeler ve olaylarla içten bir ilişkiyi koruruz. Yani birçok yerli halkın ritüel takvimleri geri gelen kuşların ötüşü, belli bitkilerin çiçek açışı, güneşin hareketleri ve ayın geçirdiği değişiklikler gibi doğal olaylarla titiz bir eşgüdüme göre hazırlanmıştır…Çünkü insanlar, yaşadıkları yer ve orada yaşayan varlıkların tamamıyla aralarında çok sıkı tinsel bir bağı görür. Ancak insan ister ki, tabiat emredilmeli, itaat ettirilmelidir. Unutulmamalı tabiatı kontrol edebilmek için onu anlamak gerekir. Eğer ki, istediğimiz sonuçları elde etmek istiyorsak, doğada işleyen nedenleri bilmeliyiz. İnsanın evrendeki yeri evrenin bütününe hâkim olmaktır. Bencil insan kendini tabiatın lütfuna, insafına bırakmak istemez. Tam tersine, doğanın insanın emrinde olmasın ister. Nedense bir türlü bu olmayacaktır. Tabiat yaratıcının sınırsız giysisi olarak aşkın Varlığın/gerçekliğin birer temsili olmaları bağlamında kutsal olana transfer olmuştur. Bir bakımdan “kutsal, kutsal olmayan gerçekle özdeşleşerek, tüm yaradılışı aşmak ve kutsanmak ister. Başarısızlığı onu yokluğa doğru götürürken inancında ya var olur, veya yok olur. Tek sebebi bağın kopuşudur. Yani kendini bağımsız kılarak arzu ettiği krallığına kavuşmadığı için.

Ali Emiri

Deizim

“Âleme müdahale etmeyen, yarattıkları ile ilgisiz bir Tanrı inancı”nda olan deistler yarı tanrı ve peygamber vasıflarıyla özerk, ilahi dinlerdekine benzer bir takım ilkeler ile bağımsız inançlılardır. Onlar vahiy kaynaklı varsayılan dinlere karşı olmaya çalışırken yeni bir din alternatifi olmakta yetersiz kalmaktadırlar. Aslında kendine veya belirli bir kesime hitap edebilecek yarı dinî ve yarı felsefî ilkeleriyle, var olan dinlerin sınırlandırılmış yeni bir yorumudur.

Her deist dininin peygamberi ve yarı öznel bir ilahi tanrısıdır. Öznel veya cemaat sahibi olmalarıyla varlığı kendisiyle başlayan ve biten bir yoruma öncüllük eder. Zamanla biter. Kontrolsüzlük ve ilke koyucu özelliği zayıf bir ipliğin tuttuğu at gibidir. Kopuş her an vardır. Deizim, doğaldır, ölümlüdür.

Ali Emiri

Psikanalistlere İlham Kaynağı

Dostoyevski, karakterlerinin psikolojilerinin en derinine inen yönüyle Freud gibi ünlü psikanalistlere,**"sıradan insan ve sıradışı insan"** tanımlarıyla ise Nietzsche'ye ilham kaynağı olmuştur. Nietzsche onun için **"Psikolojide kendisinden birşeyler öğrendiğim tek kişi Dostoyevski'dir."** der.

Levinas ise Francois Poirie' nin **"Sizi felsefeye yönlendiren neydi?"** sorusuna cevaben Rus romancılığını, özellikle de karakterlerin, yaşamın anlamı ve temel problemler üzerine daimi bir varoluşsal ve dini kaygı yaşadığı Dostoyevski romanlarını işaret eder. Berdyaev ise Dostoyevski'nin yazdığı romanlarda felsefe problemlerine yer vermesini şu şekilde yorumlamıştır: **"Dostoyevski felsefeden çok az şey öğrenmiştir, ama buna karşın felsefeye çok şey öğretmiştir."** der.

William Barrett ise bu konuda der ki: "Tanrı, özgürlük ve ölümsüzlük, hem profesyonel filozofların hem de sokaktaki insanın konuları olmuştur. Bu konular aynı zamanda Rus gençlerinin boş zamanlarını geçirdiği tartışma konuları olmuştur. Rus yazarların hemen hemen hepsi bu problemleri eserlerinde dile getirmişlerdir. Rus düşüncesinde felsefi bir geleneğin olmaması, illa da felsefi bir açılımın olmayacağı anlamına gelmez. Rusların filozofları yoktu, ama Dostoyevski ve Tolstoy'ları vardı"

Dinsiz Olamaz İnsan

Alman filozofu Max Müller şöyle dile getirmiştir:

"Tapınma ihtiyacı insanla kardeştir. Vahşî ve medenî kavimlerde, hatta mağaralarda hayvanî bir hayat yaşayan insanlarda bile bu ihtiyaç vardır. Geriye doğru ne kadar gidersek gidelim, dinsiz bir milletin yaşadığını görmüyoruz. Gezdiğimiz yerlerde bir mâbede veya bir mâbed kalıntısına rastlanılmamasına imkan yoktur."

Joseph Frank bu konu ile ilgili şu şekilde yorumda bulunmuştur: **"Dostoyevski tüm hayatı boyunca Tanrı'nın varlığı meselesinin zihnini kurcaladığını söylemiştir; ama bu açıkça onun duygusal olarak Tanrı ile hiçbir şekilde bağı bulunmayan bir dünyayı kabul etmeyi imkansız gördüğünü kanıtlamaktadır."**

Dostoyevski "Ecinniler" adlı romanında bir karakter vasıtasıyla bu görüşü şu şekilde dile getirir:

"Benden çok çok adil, mutlu bir varlığın olduğu düşüncesi bütün benliğimi sardı, heyecanlıyım… ah, neler vermez, neler yapmazdım!

Kişioğlu için kendi mutluluğundan çok, bir yerde herkes ve her şey için sakin, kusursuz bir mutluluğun var olduğunu bilmesi gereklidir… İnsanın varoluş nedeni, onun kendisinden çok çok yüce yaratıklar önünde eğilmesini bilmesinden başka bir şey değildir. İnsanları onlardan çok çok yüce yaratıklardan yoksun ederseniz, yaşayamazlar, umutsuzluk içinde ölürler. Ululukla sonsuzluk kişioğlu için, üzerinde yaşadığı o küçücük gezegen kadar gereklidir…

Dostlarım, her şey, her şey…

Yaşasın Ulu Düşünce! Ölümsüz, Ulu Düşünce!

Kim, ne olursa olsun, her insan Ulu Düşünce dediğimiz şeyin önünde eğilmek zorundadır. Budalalar bile, kendilerine ulu bir düşünce bulup önünde eğilmelidirler. Petruşa... Ah, hepsini şimdi bir daha görmeyi ne çok istiyorum!

O ölümsüz Ulu Düşünce'nin kendi içlerinde olduğunu bilmiyorlar, bilmiyorlar!"

Özgür İnsan

"İnsanlar acı ve ceza (öteki dünya) nedeniyle korkar... İnsanoğlu yaşamakla ölmek arasında bir fark olmayacağını anladığı zaman özgür olacaktır insanlık. Herkesin amacı bu olmalıdır."

[Dostoyevski, Ecinniler, s.256]

Tanrı'nın yoksunluğunun insana ancak acı ve umutsuzluk vermektedir. Özgürlüğe giden yol zorludur ve şeytanın varlığı özgürlük için ödenen bir bedeldir. İnsanda bu yolda sürekli iyi-kötü arasında bir savaş vermekte, bunlar arasında seçim yapmaya çalışmaktadır.

Özgürlük iyiyi ve kötüyü seçebilme özgürlüğüdür. İyiyi seçebilme özgürlüğü Tanrı'ya ulaşmaktır. Arzularına yenik düşmüş bir insan özgürlüğünü en alt seviyeye indirmektir. Tanrı'dan uzaklaşan insan aslında özgürlüğünden de vazgeçmiştir ve özgürlükten vazgeçiş insan için varlığının kaosa düşmesi demektir.

Mutlu İnsan Olmak

Şeytanın en büyük suçu Tanrı karşısında "ben" demesi değil midir?

Öyleyse benliğinden kurtulan birey mutlu olabilecek ve erdemli davranabilecektir.

Nedensellik sadece yaratılmışlar için geçerlidir. Allah'ı ve onun iradesini sınırlayabilecek herhangi bir ilke var olamaz. Dolayısıyla da Allah dışında "ben" diyecek bir varlık mümkün değildir. Benliğinden vazgeçen kendini özgür kılar. Kendi başına varolabileceğini zanneden insan kendi eylemlerine kendi karar verme gücüne de sahip çıkar yani benliğini terk etmez ve kendi başına ahlak düzeni kurar ama bu ahlak ona sadece yıkım, mutsuzluk ve huzursuzluk getirir.

İşte bu huzursuzluk Freud'un deyişiyle süper egoyu meydana getirir. Vicdan içimizdeki Tanrı'nın sesidir.

Sonuç olarak ahlakın kaynağı Tanrı'dır... onun için Tanrı'sız bir ahlak mümkün değildir. Tanrı karşısında O'na sığınır ve idealleri ve o idealleri yaratan benliklerini terk ederek her erdemin ve ahlakın yegâne kaynağı olan Tanrıya ulaşır.

Şeytan

İnsan ruhu şeytanın Tanrı'yla savaştığı bir savaş alanıdır. İnanç ve inançsızlık, diyalektik bir karşıtlığı içerir. En günahkar en acımasız kalplerde dahi dini duygunun izleri sürülebilir. Öyleyse şeytanın Allah Teâlâ'ya olan aşkı üstüne kim olabilir, sevgisini kontrol edemeyip kıskançlığından günahkârlığı dahi tercih etmiştir.

Muhyiddîn İbnü'l-Arabî'nin Değişik Görüşleri

Muhyiddîn İbnü'l-Arabî (kaddese'llâhü sırrahu'l azîz) in farklı görüşleri

İbrâhîm'in (aleyhisselâm) kurban etmek için oğlu İshâk (aleyhisselâm)'ı seçtiğini kabul etmiştir. Süleyman'ın (aleyhisselâm) veziri Âsâf'ın, Sebe melikesi Belkıs'ın tahtını getirmediğini, fakat Süleyman'ın (aleyhisselâm) huzurunda çabucak aynısını hazırladığını ileri sürmüştür.

Mutluluk

Öznesi somut, yaşayan, duyguları olan ve varoluş içinde bulunan bir insandır. Ahlakî ve dinî varoluş "ben olmak", "birey haline gelmek", "insan olmak" ve "kendi bilincine varmak" dır. "İnsan olmanın ne anlama geldiği" ve "nasıl iyi bir dindar olunacağı" sorunlarını araştıran insan gerçek anlamını "dinsel varoluş" içinde bulabilir. İnsanın "benliğini bulma" sürecinde "umutsuzluk" ve "kaygı"nın da ona eşlik ederken insanın kurtuluşunu "inanç"da bulur. Kişi "tutkulu" bir teslimiyetle, iç âlemininin öznesi sahibi olan "Tanrı"ya yönelerek ve O'nun karşısında bir "yok-ben" ile mutluluğa kavuşur.

Soyut İnsan'dan Çıkış

'Soyut İnsan' kendini bilmeye çalışırken, "varlık"tan "varoluş"a yönelirken yaşayan, acı çeken, kaygı duyan, umut eden ve umutsuzluğa düşen, çelişkiler ve tutarsızlıklarıyla var olandır. İnsan kendini soyutluktan kurtarıp, yaşamla ilgili, bireyi temele alan ve onu mutluluğa ulaştıran bir bilgeliğe yönelince sonsuz beklentilerin geciken tecellisinden mutsuzluğa ve ümitsizliğe düşmez.

Hakikati bilginin nesnesi ile ilgili soyut bir sorunudur. İnsan eylemlerini belirleyen bilginin hakikat değerini ve kaynağını Tanrı'dan almaktadır.

İnsan kendisini tanıyacak ve eylemlerini Tanrı'nın isteğine göre belirleyecektir. Aradığı hakikat kendi varoluşu ile doğrudan ve zorunlu bir ilişkisi olan hakikattir. Çünkü ölüm başkasıyla bir değer kazanmaz, ancak yakınıyla acıyı hissettirir.

Soyut bir seçim değildir, gerçeklikten kopmaktır. Kendisini bilen kişi, kendisini somut birey olarak görecektir. Bu kişi, kendi dışında bulunan somut dünyanın ürünü olan iştahları, eğilimleri, içgüdüleri, tutkuları ile somut birey olarak kendisinin farkındadır. Tanrı'dan bağımsızlaşmaya başlayınca umutsuzluğa düşer. Umutsuzluk yalnızlık halinden doğmaktadır. Oysa "Ben", bir ilişkinin kendine dönüşü olarak kişinin hiçbir zaman kendisinden kaçamayacağı bir şeydir. Onun umutsuzluktan kurtulmasının tek yolu yine olması gereken bir "ben" haline gelmesi, yani koptuğu kaynağa tekrar dönmesidir. Böylece umutsuzluk ben'i yok eder. İnsan beninden ne kadar kaçmaya çalışsa da, asla ondan kurtulamayacaktır. Gerçeğinin zayıflığı ve ölümü ona bir güçlünün var oluşunu hissettirdiğinde somut gerçeği eriyip soyut insanlığa yönelip tanrıya yakınlaştıkça aradaki farkı kaybedecek ve kaybolacaktır.

Heykel ve Resim Ebedilik İlişkisi

"Yüz dokunma dışında bütün duyularımızın merkezidir."

İnsanoğlu yüzyıllardır portre geleneğini sürdürmektedir. Uzunca yıllar portre yapımının en önemli sebebi kişinin ebedileşmek istemesidir. Kendisini sonraki kuşaklara hatırlatma ihtiyacını resim ve heykel aracılığıyla sağlamıştır. Bu resim ve heykeller uzunca bir süre

mezarları, kent mimarisini ve tapınakları süslemiştir. Bir süre sonra da evlerin ve sarayların duvarlarında yer almaya başlamıştır.

Nicole Avril “Yüzün Romanı” isimli kitabında. Yüz, insanların karşısındakini tanımlamasına yarayan insan vücudundaki en önemli bölümdür. Bize ve karşımızdakine kim olduğumuzu söyleyen yüzümüzdür. Kişiyi ebedileştirme çabasına iyi bir örnek olan tarih öncesi bir hikaye, yine Nicole Avril’ in kitabı Yüzün Romanı’ın da şöyle anlatılmış;

“Korintos’ta bir genç kız yaşarmış; babası çömlekçiymiş, adı da Butades’miş. Güzel kız günün birinde sevdiği tarafından terk edilmiş. Delikanlı yabancı diyarlara gidecekmiş. Belki de savaşa gidiyormuş ama masalda bu söylenmiyor. Kız umutsuzluğa kapılmışken birden aklına, kuşkusuz bir daha hiç göremeyeceği yüzü feneriyle aydınlatmak gelmiş. Genç adamın profili evin duvarında belirince, kız babasından profilin çevre çizgileri boyunca duvara biraz kil vurmasını istemiş. Sonra Butades nesneyi öbür çanak çömlekle birlikte Nicole Avril Yüzün Romanı isimli kitabında. Yüz, insanların karşısındakini tanımlamasına yarayan insan vücudundaki en önemli bölümdür. Bize ve karşımızdakine kim olduğumuzu söyleyen yüzümüzdür. Kişiyi ebedileştirme çabasına iyi bir örnek olan tarih öncesi bir hikaye, yine Nicole Avril’ in kitabı Yüzün Romanı’ın da şöyle anlatılmış; “Korintos’ta bir genç kız yaşarmış; babası çömlekçiymiş, adı da Butades’miş. Güzel kız günün birinde sevdiği tarafından terk edilmiş. Delikanlı yabancı diyarlara gidecekmiş. Belki de savaşa gidiyormuş ama masalda bu söylenmiyor. Kız umutsuzluğa kapılmışken birden aklına, kuşkusuz bir daha hiç göremeyeceği yüzü feneriyle aydınlatmak gelmiş. Genç adamın profili evin duvarında belirince, kız babasından profilin çevre çizgileri boyunca duvara biraz kil vurmasını istemiş. Sonra Butades nesneyi öbür çanak çömlekle birlikte pişirmiş. Delikanlı oradan ayrıldığında da bu kilden portre genç kızda ondan geriye kalan tek şey olmuş.

Bir gölgenin gölgesiymiş, aklın iziymiş.”

[Nicole Avril, Yüzün Romanı, Çev. Sema Rifat, 11.]

Resim Yasağı

İnsanlığa semavi dinlerden gelen ilk emirlerden biri: **“Hiçbir resim ya da heykel veya anıyı hayata geçirmeyeceksin...”** dir. Burada kastedilen çoğunlukla portredir. **“Tanrının yarattığı yüze eşdeğer hiçbir şey üretmeyeceksin”** demektedir iki semavi dinin kitabı! İslam ve Musevilik; bu iki dini inançta amaç insanların putlara tapınmalarını engellemektir. Oysa insanlar binlerce yıldır karşısında kendisine benzeyen varlıklar görebilmek için kendi benzerlerinin portrelerini yapmış ve tanrıları dünyada cisimleştirmişlerdir.

'Aşktan Daha Büyük Dert Var mı ki?'

İbn Hazm mücadeleci bir ruha sahip olduğunu çağdaşları ile birçok tartışmalara girmiştir. Birisi:

"Keyravanlı Ebu Abdullah Muhammed bin Küleyb çenesi düşük birisiydi. Çeşitli konularda sorular sormaya çok meraklıydı. O zamanlar ben Kurtuba' da oturuyordum. Çeşitli konularda sohbet ediyorduk; aşktan söz ederken bana

'Eğer sevdiğim kişi benimle karşılaşmaktan iğreniyor ve benden kaçıyorsa ne yapmalıyım?'

diye sordu. Ben de şöyle cevapladım:

'Seninle karşılaşmaktan tiksinirse bile, sevgilinle karşılaşmayı deneyerek gönlünü yatıştırıp sevindirmeye zorlamalısın kendi kendini.'

'Ben de aynısını düşünüyorum',

dedi,

'tam tersine onun aşkını kendi aşkıma, onun arzusunu kendi arzuma tercih ederim. Kendim için, öleceğimi bilsem bile sabrederim, sabredeceğim de.' 'Bense',

dedim,

'ancak kendi nefsim için severim onu, sevgilinin suretinden hoşlanması için, haz alması için severim. Ben kendi mantığıma uyarım; kendi ilkelerime göre davranırım. Ruhumu neşelendirmek için kendime özgü yönteme sadık kalırım.' 'İşte',

dedi,

'tam bir mantık zulmü. Ölümden daha güçlü olan birşey, bize ölümü göze aldıran şeydir.' 'Eğer canını feda ettiysen, onu istediğinden dolayı değil, fakat gerektiği için'

dedim.

'Eğer başka türlü yapabilseydin, onu feda etmezdin. Kendi isteğinle sevgilinle karşılaşmaktan kaçındığını kabul edecek olursak, o zaman kınanacak birisi olursun. Çünkü canına haksızlık etmiş ve bizzat kendi elinle onu öldürmüş olursun.'

O zaman bana şöyle dedi:

'Sen kıyasçı bir adamsın. Aşkta kıyasa yer yoktur.' 'Bu durumda aşığın başı büyük derttedir,' dedim.

'Aşktan daha büyük dert var mı ki?'

dedi."

Rüyama Aşık Oldum

İbni Hazm anlatıyor...

Bir gün dostumuz Ebu es-Sari Ammar bin Ziyad'ın -el-Müeyyid'in kölesi- yanına gittim. Onu çok düşünceli ve oldukça zihni meşgul gördüm. Neyin var diye sorduğumda önce cevap vermekten kaçındı, sonra şöyle dedi:

-"Başıma duyulmadık birşey geldi."

-"Nedir söylesene" dedim ona.

-" Bu gece düşümde", dedi, "bir genç kız gördüm. Uyandım, ama gönlümü ona kaptırmıştım. Ona sırılsıklam aşık oldum. Şimdi beni bu dayanılmaz duruma soktu bu dert."

Gerçekten de uzun zaman, belki bir aydan fazla endişe ve yürek sıkıntısı içinde kaldı. Hiçbir şey yüreğinin acısını dindirmedi. Tutkusu o denli zorluyordu. Sonunda onu kınadım ve şöyle dedim:

-"Nefsini hiç gerçekliği olmayan bir nesneyle uğraştırmakla ve gönlünü mevcut olmayan bir varlığa bağlamakla ne büyük yanlışlık yapıyorsun? En azından onun kim olduğunu bari biliyor musun?"

-"Yok vallahi" diye cevap verdi.

-"Sende düşünce kıtlığı var. Hiç görmediğin ve asla yaratılmayan, bu dünyada olmayan birisini sevdiğine göre aklın arızalı olmalı senin. Hamamlardaki figürlerdent birine aşık olsaydın, seni daha mazur görürdüm."

Teselli oluncaya kadar ona uyarılarda bulundum. Ama kolay olmadı bu. Bence bu, ruh telkinlerinden ve görüntülerinden bir parçadır; dilek, temenni ve düşünceye dalına arzusuna girer böyle şeyler.

Bu konuda bir şiir yazdım. İşte birkaç dizesi (Basit):

**

"Keşke bir bilebilseydim onun kim olduğunu ve nasıl ilerleyip yol aldığını geceleyin; acaba doğan güneş mi yoksa ay mıydı?

Acaba o, onun düşüncelerinden doğmuş olan bir akıl sanısı mı, yoksa benim düşüncelerimden doğan ruhsal bir imge mi?

Ya da umutlarımın ruhumda çizdiği bir hayal mi?

Çünkü gözlerim onu görür gibi oluyor. Yoksa bunların hiçbirisi mi değil

Yalnızca alınyazımın, ölümüme neden olması için, sürükleyip getirdiği bir rastlantı mı?"

(G. G)

Görmeden Sevenlerden

Aşık olmanın tuhaf usulleri arasında şunu da anabiliriz:

birisi basit bir anlatım üzerine, sevdiği nesneyi görmeden ona aşık olabilir. Doğal olarak da oradan aşkın bütün evrelerine tedricen girer. Bu da mektupla ve aracıyla olur; kaygılanmak da, esrimek de, geceleri uykusuz kalmak da, bunların hepsi sevenin sevdiğini görmeksizin yaptığı şeylerdir. Gerçekten de öyküler, güzel niteliklerin tanıtım ve haberlerin anlatımı ruh üzerinde belirgin etkiler bırakır. Bir duvarın ötesinden şarkı söyleyen bir kadını duymak, gönlün tutulmasına ve aşkın doğmasına yeterli nedendir. Birçoklarının başına bu tür şeyler gelmiştir. Ama benim için, bütün bunlar, temelsiz eski bir bina mesabesindedir. Çünkü zihni görmediği bir varlığın tutkusuyla meşgul bir kişi, düşünceleriyle başbaşa kaldığında, kafasında hayalinden doğan bir biçimi ve gönlünde belirli bir nesneyi canlandıracaktır. Düşüncelerinden başka birşeyi tasarlayamaz. Hayali durmadan oraya yönelir. **Şayet bir gün gerçekten sevdiği nesneyi görecek olursa, o zaman iki durum ortaya çıkabilir: aşkı ya artar, çoğalır ya da büsbütün yok olur.** Bu iki durum da birçok kez çoklarınca yaşanmıştır. Ve açıkça bilinmektedir. Bu daha çok haremlerde kapalı tutulan, büyük ailelere mensup kadınların erkek akrabalarıyla olan ilişkilerinde olur. **Bu açıdan kadınların aşkı erkeklerinkinden daha sağlamdır.** Çünkü onlar zayıftırlar. Yaratılışları gereği kendilerini saran bu tür sevgiye süratle tutulurlar. Bu konuda bir şiir yazdım (Hezec):

"Ey beni, görmediğim bir kişiyi sevmekten dolayı ayıplayan kişi,

beni aşkta zayıf birisi olarak tanımakla aşırı davrandın.

Pekiyi söylesene bana, cenneti de ancak tasvirle tanıyor değil miyiz?"

(G.G)

Ruhen Sevmek

Allah Teâlâ ruha, Hz. Adem henüz balçık iken, Adem'in cesedi içerisine girmesini buyurdu. Ama ruh bundan ürktü, tedirgin oldu, sabırsız oldu, yıkıldı adeta. O zaman Allah ona

"Oraya zorla gir ve oradan zorlukla çık!" dedi.

Livatanın Sonu Yanmaktır

Lut kavminin işlediği eşcinsellik konusuna gelince, bu çok kötü, çok korkunç ve çok çirkin bir iştir. Allah buyuruyor: **"Siz, sizden önce evrende hiç kimsenin yapmadığı fuhşu mu yapıyorsunuz?"**

Allah bu çirkin işi yapanlar üzerine, ibret olsun diye taş yağdırmıştır.

Allah rahmet etsin, Malik' e göre, bu durumda hem 'fail' e hem de 'meful' e, ister evli olsun ister bekar, recm gerekir.

Allah'ın bu çirkin işi yapanlara verdiği cezayı, yani her ikisinin de, hem yapanın hem de yapılanın recm edilmesi gerektiğini bildirmesini kimi Malikiler bu konuda kanıt olarak kullanıyorlar. **"Rabbin katında işaretlenmiş taşlar, bu zulümlerden uzak değildir, bu azabı hak etmişlerdir. "**

Şimdi buradan şu sonucu çıkarabiliriz: Kim böyle bir zulmü işlerse, taşlar ona o denli yakın demektir.

Bu konudaki düşünce ayrılıklarını anlatmak istemiyoruz. Konumuz o değil. Allah kendisinden razı olsun, Hazreti Ebu Bekir'in bu suçu işleyen birisini diri diri yaktırdığını Ebu İshak İbrahim bin es-Sırri1 anlatmıştı.

Ebu Ubeyde Ma'mer bin el-Müsennat bu şekilde yakılan kişinin adını bile veriyor: "O kişi Şüca bin Varka el-Esedi idi. . Ebu Bekir onu ateşte yaktırdı. Çünkü kadın gibi kendini kullandırıyordu."

Fakat bilge kişi için günahlardan kaçmanın pek çok yolu vardır. Allah kullarına, kimi şeyleri yasaklamışsa, mutlaka karşılığında daha iyi ve daha güzel helal şeyler koymuştur. O'ndan başka Tanrı yoktur!

Bu bağlamda, öğüt kabilinden, insanın tutkusuna bağlanıp yenik düşmesinden kaçınması gerektiğini vurgulayan bir şiir yazdım (Tavıl):

"Kendi kendime diyorum ki, açık olan kapalı olan gibi değildir; insanlar ölümlüdür, ölümlünün çocuğudur her insan.

Nefsini küçük düşüren, şerefini zedeleyen şeylere karşı kendini koru; tutkuyu bırak, çünkü tutku yokluk kapısının anahtarıdır.

Gördüm ki sevdanın başlangıcı tatlı, kolay ve hoş; fakat sonu pek acı oluyor; sevda yollan pek tehlikeli.

İnsanın bu dünyada alacağı tad nedir ki? Çünkü çok geçmeden ölüm gelip çatıyor, dayanıyor kapıya; Lakem'in oğlu Nuh gibi iki kez ömür sürse bile.

Öyleyse, bu denli kısa süren bir dünyaya bel bağlama! Bizim fani oluşumuzu bizzat bu dünya haber veriyor.

Fakat insan bu dünyayı ancak ona sahip olunca bırakıyor; nice insanlar onu bırakıyor ama gönüllerinde hep ona bağlı kalıyor.

Henüz sütü olmayan genç düveler durumundaki umutlarını bırakan kişi, memeleri sütle dopdolu inekler halindeki umutlarını bırakan kişi gibi değildir elbet.

Her kim gönlünden geçirdiği bir nesneye kavuşsa, aşığın sevgilisine duyduğu aşkla ve ilgisiz birinin umursamazlığıyla karşılasa bunu.

Allah katında kurtuluşa ermeye en layık kişidir o; firdevs cennetinde, tahtlar üzerinde oturmaya hak kazanandır o.

Bir insan neyi istediğini iyi bilirse, öteki insanların sahip olduğu herşeyin geçiciliğini kolayca farkeder.

Bir kimse Rahman'ı tanısa, emirlerine kesinlikle karşı gelmez, dünyadaki tüm krallıktan kendisine verseler bile.

Takva ve dindarlık yolu yolların en iyisidir.

Uzak görüşlülükle bu yola girenlerse yolcuların en iyisidir.

Tam tersine, kim bu yoldan saparsa, çok sıkıntı çekecektir; duygularına hakim olamayıp kendini tutamayansa, hiç kuşku yok mutsuz olacaktır.

Bu yola, saf gönlüyle, engin ruhuyla, yumuşak ve güzel huyuyla yönelenlere ne mutlu! Onlar kimi ruhları içinden kemiren gizli kinlerden uzaktır; sultanların şeref ve izzetinin, dilencilerin güvencesinin iki katına sahiptirler.

Dolayısıyla onlar diledikleri gibi yaşarlar, diledikleri gibi ölürler; ebedi âlemde mutlu, güleryüzlü ve sevimli olarak ebedi kurtuluşa ererler.

Onlar, karanlıkları yırtarak kainatı aydınlatan ışık sayesinde şehvani isteklerine karşı koydular.

Bedensel isteklerini de karşılamamış olsalardı, onları meleklerden ayırd edemezdiniz.

Öyleyse ey Rabbim onlara ön sırayı ver, onları daha da mutlu kıl; nereye giderlerse gitsinler, yardımını, bağışını ve nimetlerini esirgeme onlardan.

Ve sen ey nefsim, metin ol, asla yılma! Öte dünyada ebedi mutluluğu kazanmaya çalış.

Eğer tutkuda gösterdiğin çabayı inceleyecek olursan, göreceksin ki böyle davranmak gereksiz, doğrusu hiç de böyle değil.

Çünkü Yüce Tanrı, dinini son derece açıkça, Samanyolu'ndaki yıldızların parlaklığından daha canlı bir berraklıkla bildirmiştir tüm insanlığa.

Öyleyse ey nefsim, kurtuluşa doğru koş; keskin ince ağızlı, bilenmiş kılıçlar gibi ol, nüfuz et iyice derinlere.

Çünkü, eğer insanlar yaratılış incelikleri üzerinde düşünselerdi, niçin yaratıldıklarını araştırsalardı, hiçbir insan gülme nedir bilmezdi.”

[İbn-i Hazm G.G.]

Sevmeyen Parçasını Bulamadı

İbn Hazm tümevarımlannı 'sahih dini nas'larla berkitir. Örneğin aşkı tanımlarken şöyle der:

"İnsanlar aşkın mahiyeti üzerinde tam anlamıyla anlaşamadılar. Üzerinde çok kafa yordular, uzun inceleme yaptılar. Benim düşünceme göre aşk, ruhların çeşitli yaratıklar arasında bölünmüş parçalarının birleştirilmesidir. Bu birleşme onların en yüksek temel ögelerinde meydana gelir. Bu birleşme ruhların yüksek konumlarındaki elverişli durumlara uygun bir biçimde ve bu durumların ruhun şekillendirdiği bütün içerisinde birbirlerine az veya çok yakın olmalarına göre meydana gelir. Beraberlik ve ayrılığın varlıkların birleşimi ve ayrışımıyla ilgili olduğunu biliyoruz. Her şekil kesinlikle kendine uygun olan şekli çağırır, onu arar bulur. **Herşey misli mislinedir.** Birbirine yakınlık duygusal bir iştir, apaçık etkileri vardır. Aramızda karşıtların birbirini çektiğini, hemcinslerin birbiriyle uyum sağladığını bilmeyen yoktur. Niçin aynı durumlar ruhlar için sözkonusu olmasın?

Çünkü onların alemi saf ve temiz bir alemdir. Özü ahenkli bir şekilde yüceliğe dayanır. Kendisini oluşturan ilke onu, eğilimlere; yaklaşım ve uzaklaşımlara, sevgiye ve nefrete yaraşır hale getirir. Bütün bunları insanoğlunun değişik davranış biçimleriyle çok açık seçik biliyoruz. Bu değişik durumlara insan kolayca kendini uydurabiliyor. Yüce Allah şöyle diyor: **'Sizi bir candan, Adem' den yaratan, bundan da gönlü kendisine yatıp ısınsın diye eşini yapan O'dur. Allah'tır.'**

Demek oluyor ki, **Allah, Adem'in eşinde bulacağı ısınma ve huzurun nedenini Havva'nın kendisinden bir parça olmasında kılmıştır."**

Ve gene şöyle demektedir: "İleri sürdüğüm bu düşüncenin bir başka kanıtı da şudur:

Eğer aralarında doğal nitelikler bakımından bir benzeşme, bir uyuşma yoksa birbirini seven iki kişi bulmak imkansızdır. En azından bunun böyle olması gerekir. Benzeşmeler ne kadar çoksa, birleşme o kadar büyük, sevgi o kadar sağlam olur. Bunu anlamak için kendine bak. Aynısını görürsün. Allah'ın elçisinin şu sözü de bunu yeterince açıklığa kavuşturuyor:

"Ruhlar askere alınmış bir ordu gibidir. Orduyu oluşturan erler birbirleriyle ne denli tanışıyorlarsa aralarında o denli bir geçim olur. Birbirleriyle hiç tanışmıyorlarsa aralarında geçimsizlik ve uyuşmazlık olur."

Ve yine bu konuda dindar, iyi birisi şöyle diyor: **"İnananların ruhları birbiriyle çok iyi tanışır ve anlaşırlar."** İşte bu yüzden Hipokrat, sevdiği bir insan hakkında kendisine bir yığın kusur ve eksiklik anlatıldığında hiç kuşkuya kapılmadı ve şöyle dedi:

"Eğer o beni seviyorsa, ben de ona birçok huyumla ve yönümle benzemeliyim."

Kimi bilge kişiler de bunun nedenini şöyle açıklamaktadırlar:

"Allah ruhları yarattı, bazılarını parçalara ayırdı ve arşın çevresinde sürekli döndürdü. İki ruhtan hangisi diğer parçayla orada tanışmış, dolayısıyla birbirine kavuşmuşsa, bu dünyada da aynı şekilde birbirleriyle birleşmişlerdir."

(G.G)

Ne kadar Bön deselerde

Aşkta meydana gelen şaşılacak durumlardan birisi de sevenin sevgilisine boyun eğmesidir. Âşık, kendi şahsiyetini, karakterini sevdiğinin karakterine zorla bağlar. **Nice hırçın, söz anlamaz, dik kafalı, inatçı, gururlu, huysuz kimseler aşk rüzgarlarını içlerine çeker çekmez aşk denizine daldılar, içinde dolaştılar.** Bükülmez huylan yumuşadı, zorlukları kolaylaştı; keskin bıçaklan köreldi; kibirleri alçakgönüllülüğe dönüştü. Bu konuda bir şiir yazdım (Mütekârib):

"Kavuşmak bize nasip olacak mı?

Zamanın değişkenliği son bulacak mı?

Kılıç kılıcın kölesi oldu; esir ceylan aslan kesildi."

Gene şöyle dedim (Tavîl):

"Usta bir ayar memurunun elinde, düşük ayarlı paranın değerini kaybetmesi gibi,

Beni ayıplasan da, senin için kendimi harab etsem ne önemi var.

Senin aşkın uğruna kendimi ölüme atmam benim için bir zevktir.

Kendi ölümünden bile zevk duyabilen bir adamın durumu ne tuhaftır değil mi?"

…

Kimi zaman sevgili, yakınmalardan, şikâyetlerden nefret eder, aşktan söz edildiğini duydukça öfkelenir. O zaman aşkı üzüntüsünü saklar, umutsuzluğunu ve sıkıntısını içinde, en derin yerinde gizli tutar. Sevgili haksız suçlamalarla aşığını bunaltır, ona göz açtırmaz. Âşık ise, bütün kusur ve kabahatlerinden özür diler; suçunu itiraf eder. **Oysa masumdur, suçsuzdur; bütün yaptığı sevgilisinin istediği gibi olmak ve ona karşı gelmemek içindir. Ben böyle birini tanıyorum: Sevgilisi durmadan işlemediği suç ve günahlarla onu suçlayıp duruyordu; onu sitemlere boğuyordu; ona karşı duyduğu öfkeyi yüzüne karşı hissettiriyordu. Oysa aşığı tertemizdi. Arkadaşlarından birinin isteği üzerine, bunun tam aynısı olmayan fakat buna yakın bir konu hakkında bir şiir yazdım. Birkaç dizesini aşağıya yazıyorum** (Tavil):

"Sevimli bir yüzle karşılıyordun beni; sana yaklaştıkta daha net görüyordum yüzündeki sevinci, senden uzaklaştıkça yüzün değişiyor, öfkeli bir şekil alıyordu.

Böyle basit bir kızgınlığa darılmam, karakterim böyledir benim; gerçi ağarmaya yüz tutan saç yavaş yavaş değerden düşer.

Ama kimi zaman olur, insan kendi kendine bile kızabilir; yüzü kimi zaman benler, kimi zaman sinekler güzelleştirir.

Fakat bunlar yüzde az olduğu zaman yüz güzeldir; çok olursa yüzü çirkinleştirir; aşırılık herşeyde bir kusurdur."

Gene aynı şiirden:

"Gel imdadına yetiş, çünkü onun o kadar çok derdi var ki kağıt, mürekkeb ve yazı onun için ağlamakta!"

Biri kalkıp da, bir aşık için, sevgilisinin kendisine çektirdiği küçültücü işkencelere sabretmesi bir aşağılıktır demesin. Bu büyük bir yanlışlık olur. Hepimiz biliriz ki, sevgili aşığının ne dengi

ne de benzeridir; dolayısıyla ona karşı misillemede bulunmaz ve eziyetine katlanır. Sevgilisinin küfürleri, sövüp saymaları, aşığına karşı yaptığı kabalıkları kesinlikle onur kırıcı değildir; çağlar boyunca, kuşaklarca bir hakaret sayılmamıştır asla. Ayrıca bu konu gerek halifelerin meclislerinde, gerek büyüklerin meclislerinde geçmez; böyle aşın bir hoşgörülülük ve sabır küçültücü, böyle bir boyun eğme değer düşürücü olsun, yok öyle birşey. Kimi zaman bir adamın, üzerinde mutlak efendilik hakkı kurduğu, kölelerinden birine tutulduğunu görürüz. O zaman ona zor kullanmasına hiçbir şey engel olamaz. Peki nasıl olur da onun hakkında zor kullanılabilir? Hayır! Sövüp saymaların gerçekten insanı öfkelendirmesi için başka birşey gerek. Bu ancak nefeslerini sayılı kullanan, sözlerine büyük bir değer vermek için iki ölçüp bir biçerek, gayet ölçülü konuşan yüksek düzeyde insanlar arasında olabilir; çünkü onların ağızlarından boş söz çıkmaz ve olur olmaz yerde lüzumsuzca konuşmazlar. Oysa sevgili hem sağlam bir kargı, hem de dayanıksız bir kamış gibidir. Durumuna göre, hiç anlamsız yere, bazen çok soğuk bazen çok sıcak davranır. Bu konu ile ilgili olarak aşağıdaki dizeleri yazdım (Kamil):

"Aşkta aşağılanmak hiç de kusur değildir; en kibirli insan dahi aşkta boyun eğer. Beni aşağılanmış bir halde görürseniz şaşmayın; benden önce Mustansır'da aynı durumda kalmıştı. Sevgili sevenin ne dengi ne benzeridir; öyleyse bu durumda sabretmek hiç de aşağılanmak değildir.

Bir elma yere düştü; düşüşü seni üzdü; onu kesip yerken büyük bir zafer kazandığını iddia eder misin ?"

(İbn-i Hazm, G.G)

Ne Yoksa... Yalandan

Bir adam Peygamber Efendimizi arayıp buldu ve ona şöyle dedi:

"-Ey Allah'ın Resulü! Benim üç tutkum var: içki, zina ve yalan. Emret bana, hangisini bırakayım!

Rasûlüllah salla'llâhü aleyhi ve sellem

-"Yalanı bırak!" dedi.

Adam böylece oradan ayrıldı gitti. Daha sonra, zina etmek istedi. Fakat bir an düşündü ve kendi kendine

"Nasıl olsa Peygamber Efendimizin yanına gideceğim; o bana zina edip etmediğimi soracak. Eğer evet, dersem; bana zina cezası verecektir; hayır dersem ahdimi bozmuş ve yalan söylemiş olacağım" dedi. Ve zinayı bıraktı. İçki için de aynı şey oldu. Sonra Peygamber Efendimizin, salat ve selam onun üzerine olsun, yanına gitti.

"-Ey Allah'ın Elçisi hepsini bıraktım" dedi.

Gerçekten de yalan bütün kötülüklerin başıdır; hepsini içerir, Aziz ve Celil Allah'ın lanetini çağırır.

Hazreti Ebubekir radiyallâhü anh, Allah ondan razı olsun, şöyle diyor:

"Kendisine güven duyulmayan kişinin imanı yoktur!"

İbn Mesud da **"Yalan ve hıyanet dışında bütün eğilimler insanda yaradılıştan olup fıtridir"** demektedir. Allah'ın elçisi gene şöyle duyuruyor:

"Şu üç durum kimde bulunursa münafık olur. Söz verdiği zaman sözünde durmaz; konuştuğu zaman yalan söyler; kendisine güven duyulduğunda ihanet eder."

Küfür; Tanrı'nın varlığını, birliğini ya da dinin temellerinden birini yadsıma, Yüce Tanrı)'a karşı bir yalan değil de, nedir?

Oysa Allah haktır ve hakkı sever.

Gökler ve yeryüzü hakla yerinde durur.

Yalancıdan daha alçak birini bilmiyorum.

Yalan ve iftira yüzünden devletler yıkıldı, krallıklar çöktü; haksız yere kanlar akıtıldı; örtüler yırtıldı. Yalan ve iftira ancak kinleri ve hınçları güçlendirmiştir. İftiracının ödülü ise, nefret, rezillik, alçaklıktan başka birşey değildir. Halk ona köpeğe bakış atar gibi bakar.

Lisan

İnsanı insan yapan, lisandır. Belki de, insanı insan yapan yegâne şey lisandır. Aynı zamanda lisan, bilimdeki en büyük sorundur. Dikkat edin, aslında konuşmaktan değil, lisandan bahsediyorum. Bazı insanlar için bu kelimeler eş anlamlıdır. Ne zaman insan evrimi hakkında yeni yazılmış bir kitabın dizin kısmını açıp "lisan: bakınız konuşma" maddesini görsem, içimi bir sıkıntı basar. **"Seni aptal, konuşmayı göremezsin,"** diye bağırmak gelir içimden, **"konuşmayı duyarsın."** Bir anlam kastetmeden konuşmak da mümkün; pek çok papağan anlamsız anlamsız konuşur. Konuşmak, lisanın araçlarından sadece biri. İşaret dili de bu manada bir araç. (Amerikan İşaret Dili gibi sağırlar için oluşturulmuş işaret dillerinden bahsediyorum, işitme sorunu olmayan insanların doğaçlama el kol hareketlerinden değil.)

Lisan, kelimelerin ve işaretlerin anlamlarını belirler, bunlardan anlamlı bütünler oluşturur, böylece sohbetler, muhabbetler, deneme yazıları, epik şiirler ortaya çıkar. Hatta bunun ötesine geçer lisan; düşüncelerinizi gerçekten anlamlı kılan, fikirlerinizden yapısal bir bütün inşa eden şeydir o.

İmgeler halinde düşündüğünüzü sandığınızda bile, bu imgelerden anlamlı bütünler oluşturan, onları düzensiz, karman çorman bir bulamaç olmaktan kurtaran şey yine lisandır

O halde, mutlak güce sahip bir tanrıyı ya da gizemli bir Akıllı Tasarımcıyı kabul etmemiz gerekir.

(Adem'in Dili)

Kimin Tanrısı

Bazen olur mu insanın tanrısı şeytan…

J. Rousseau, Voltaire'in gerçek bir eleştiricisi olarak şöyle der: **" Voltaire her zaman Tanrı ya inanır görünürken gerçekte yalnızca Şeytan 'a inanmıştır, çünkü onun sözde Tanrısı kötü bir varlıktır ve ancak yıkmaktan haz duyar. "**

Olurmuş…

Yaratan Tanrı ise…

Şöyle sordum kendime:

"Peki beni yaratan kim? Tanrım değil mi, yalnızca iyi olan, hatta iyiliğin kendisi olan Tanrım?

Öyleyse neden ben kötülüğü isteyip iyiliği istemiyorum?

Layığımı bulup cezalandırılmanı için mi böyle oluyor?

Benim içime bu acı tohumları koyan, bunları eken kim öyleyse, ben baştan sona tatlılar tatlısı Tanrımın bir eseri olduğuma göre?

Bunu yapan şeytansa, peki şeytanı kim yarattı?

Bu şeytan yoldan çıkmış iradesiyle kendini şeytana dönüştüren bir melekse o zaman onun içindeki bu kötü iradenin kaynağı ne ki onu böyle şeytan kıldı, iyiler iyisi Tanrı onu baştan sonra iyi bir melek olarak yaratmamış mıydı?"

İşte yeniden bastırıyordu bu düşünceler, soluk alamıyordum, ama artık insanın kötülük yapmadığını, senin kötülüğe maruz kaldığını sanıp sana tövbe etmekten kaçınan insanların bulunduğu o günah cehennemine kadar sürüklenmiyordum.

[Augustinus-İtiraflar]

Tragedya'nın Ödevi

Aristoteles'in tragedyanın işlevine ilişkin olarak binlerce yıl önce getirdiği görüş, bugün sinemanın temel işlevini oluşturmaya devam etmektedir:

«Tragedyanın ödevi, uyandırdığı acıma ve korku duygularıyla ruhu tutkulardan temizlemektir (katharsis)»

> [Katarsis: Arınma (Yunanca:Κάθαρσις) olarak da bilinen katarsis, Aristoteles'in Poetica adlı yapıtından alınmış bir sözcük olup; ilgili yapıtta trajedinin seyirci üzerindeki etkisini anlatır. Ayrıca Platon'un "Devlet" adlı eserinde de zikredilen, adil ve onurlu yöneticilere atfedilen bir felsefi terimdir. Literatürde, ruhun hem özgürlüğüne hem de tarafsızlığına kavuşturulmasını simgeleyen bir retorik olan Katarsis, özünde ruhani başkalaşmayı, hatta bunun için bazen boyut değiştirmeyi (Astral olarak) de anlatmaktadır.]

Kuşkusuz tragedyanın, sınırlı olanaklarıyla-özellikle üç birlik kuralı-elde edilebilen katharsis, günümüzde çok geniş olanaklara sahip olan sinemada özü değişmemek üzere ileri boyutlara varmıştır**. Acıma ve korku duygularına, öfke, nefret, sevgi, erotik duygular vb. eklenmiştir**. Çağımızın karmaşık yaşamı bunu gerekli kılmıştır. Günümüzün sinema seyircisi aktivite olanaklarını elde etmediği gerçek yaşamda, gerçekleştiremediği bu duygulardan bir film gösterisi sonunda arınarak "rahatları" (katharsis).

Bunun temel koşulu seyircinin filmdeki olaylar ve kahramanlarla yaşantı ve duygu birliğine girerek özdeşleşmesidir. Sinema sanatının kendine özgü olanakları seyircinin olaylar ve karakterlerle özdeşleşmesini kolaylaştırmaktadır. **Gerçeğin izlenimi, seyirciye yaşamın bir «tıpkı sureti»ni sunarak kolay bir duygu-yaşantı birliği olanağı tanır.** Bu nedenle, çağdaş kuramcılar kolay kolay gözle görülür olmayan katharsis olgusunu atlayarak, gerçeğin

izlenimi olgusunu bütün çatışmaların kaynağı haline getirmişlerdir. **Oysa bu noktada tartışılması gereken gerçeklik izlenimi değil, gerçeğin kendisidir.**

Ene'l Hakk

Mistik tecrübeyi yaşayan ruh "tıpkı ateşle kızaran demir gibi, kendisinden çok daha fazlasını yapabilen bir varlığın, kişiliği O'nun içinde emilmeden, kendisini içine almasına razı olur. Bunu hissetmesi ona yetecektir". Mevlana da "Demir ateşe girince nasıl ondan farksız olup 'ben ateşim' derse ilahi tecelliye uğrayan kul da kendi benliğinden geçmiş olarak 'ben Hakk'ım der." Mevlana burada Hallacı Mansur'un 'Ene'l Hakk' deyişini kastetmektedir.

Hallac'ın durumu genellikle böyle kabul edilir. Bu durumda Mevlana'nın kullanımına göre demir ateşte yok oluyor ve ilahi iradede fena buluyor. Vahdet-i vücudun karakteristik özelliği olan bu görüşte bile ontolojik değil de epistemolojik bir birleşmenin kastedildiği şeklinde güçlü bir kabul vardır. Mesela N. Topçu bu konuda şöyle diyor: **"En açık ifadesini Yunus'ta bulan Vahdet-i Vücud mesleği, inkâr değil itmamdır."**

Yani ontolojik birleşme söz konusu olsaydı vahdet-i vücut (İslam inanç esaslarını) inkâr etmek anlamına gelecekti. Ontolojik birleşme olmadığından dolayı bu öğreti inkâr değil itmam olmaktadır.

Hucviri ise bu benzetmeyi **"demirin ateşte erimesi"** şeklinde kullanır. Bu kullanımda, Hucviri'nin deyimiyle ateşin demire etkisi öz değil sıfat yönüyledir.

Tabiri caizse ateşe giren demir **'ben ateşim'** demiyor da sanki **'ben ateşin etki ettiği demirim'** diyor.

Yolculuk

Yola koyulan tüm güzelliği, tüm zayıflıklarıyla birlikte "kendi"siyle karşılaşmayı ve anlamayı isteyen kişidir. Bunun için alışkanlıkların ve toplumsal bencilliklerin sınırlamalarından uzaklaşır. Çünkü yol sezgi, özgürlük ve farkındalıktır. Başkaca bir işareti izlemeden, yalnızca kendi aklının ve kalbinin sesini dinleyerek vadedilen yere ulaşılabilir. Yol kilometreler kat etmek değildir. Hiç yer değiştirmeden de, bilincin ve anlayışın çeperleri genişletilebilir. Anı derin bir farkındalıkla yaşamak ve açılan zaman aralıklarından geçerek sonsuza varmak gibi... Yine de, belirsiz ve anlamsız olanla yüzleşerek, boşluk içinde denge kurabilmek bilgeliğini kazanmanın en elverişli yöntemi yollara düşmektir. belirsizliğin içinden geçen, sonu kestirilemez yolculuklara çıkılır. Bu bazen kentte dolaşan bir aylağın, kimi zaman da düş kuran oyuncak bir bebeğin serüvenidir. Soğuk bir gece vakti benzinlik kahvesinde tekbaşına oturan tedirgin yolcunun garipliğinden, sıcak güneşe doğru yol alan otobüsün penceresinden dışarıya bakarak toprakta kayan gölgeleri izleyen yaşlı adamın keyfine dek uzanır yolun renkleri. Yolculuk içe dönüşlerle yoğurulur, anımsayışlarla düşlerin zamanını birleştirerek anlamın peşinden götürür. Hüzünlü yol şarkıları, çocukluk imgeleri saçılır. Dünyanın parçalanmışlığında meleklerin sessizliği, tek başınalıkta ise gezgin dervişin aydınlık sevinci vardır.

Bitmeyen yolculuğun ereği küçük bir kırılma noktasıdır. Tüm değerlerin ötesine geçebilen bir aydınlanma deneyimidir. Varılan nokta bir an sürer, ancak gezginin tüm gelecek ve geçmiş yaşamına yayılarak, bilincini biraz daha engin, çeperlerini biraz daha saydam kılar. Bu saf sevgi anında gezgin de, sanatçı da evrenle birleşir ve bu deneyimden bir üst anlam

doğururlar. Kendinden yeniden doğmak, evrendeki anlamını kavramak, derinleştirmek ve genişletmek budur.

Yolculuğun zamanla doğrudan, çok güçlü bir ilişkisi vardır. Çünkü zaman, maddenin uzamda hareketini mümkün kılan boyuttur. Yine de, uzamda hareket etmeyi içerse bile yolculuk, zamanın tüm geçmiş ve gelecek hallerini bırakıp, en çok şimdide bulunmayı gerektirir.

Pascal Bruckner ve Alain Finkielkraut yazdıkları makalede yolcuyu saf zamandan ibaret bir kişi olarak tanımlarlar:

"Zira yola çıkış, öncelikle kendi kendini tatil etmektir, 'ben' dediğimizi unutmak, kimliği, geçmişi ya da geleceği olmayan, yalnızca kaydeden, şaşıran, hayran olan veya öfkelenen, saf bir zamandan ibaret o insan haline gelmektedir."

Yolculuk, aslında ömrü zamanla sınırlı insanoğluna, kendine dair gerçeğin kalbine dokunabileceği bir boşluk, bilinçli bir sessizlik, niçinsiz bir varoluş aralığı sunar. Yolcu zamanın sıradan, günlük akışından ve anlamlarından, dünyayla uçsuz bucaksız bir yalnızlık içinde baş başa kalarak ve alçak gönüllülükle anda yaşayarak sıyrılabilir. Sadece var olunan anlar vardır ki, kişi hiçbir kaygı ve dayatma duymaksızın, oluşun ve dile gelmez yalın bir bilgeliğin deneyimini yaşayabilir.

Heidegger de benzer bir düşünceyi, XVII. Yüzyıl şair ve tanrıbilimcisi Angelus Silesius'un mistik şiiri hakkındaki sözleriyle şöyle dile getirir:

"Gül niçinsiz'dir; çiçek açar çünkü çiçek açar,

Kendini umursamaz görülme arzusu yoktur."

"...Bu sözün söylenmemişi -ki her şey orada olup biter- daha fazlasını söyler: İnsan varlık'ı, yaşadığı yerin en gizli köşesinde, ancak gül gibi niçin'siz olduğunda, ve bunu kendine özgü bir biçimde gerçekleştirdiğinde gerçekten var olabilir."

Öyle ise yolcunun zamanı, bildik akışından sıyrılan, eğilip bükülen başka bir zamandır. Uzayan, kısalan bu zamanının akışında bazen sonsuzluk dolu duraklar vardır. Bu saf sessizlik anlarında nesneler adeta içlerinden dışarı derin ve saf bir gerçeklik ve anlamla parıldarlar. Yolcu, bir an, dünyanın bu katışıksız ve yalın mükemmelliği karşısında sonsuzluğu kavrar. Boş otel odasının daracık tavanında yalpalayarak dönen eski pervane, yolcunun, tekbaşına sessizliği içinde devinen zihniyle özdeşleşir, boş bir kola şişesi, sinekli bir çöp yığını, belirgin bir koku ve renk birleşerek, o yoğun duyum anında, derin bir kutsallık kazanır.

Uzaklara gitmeden yol almanın basit ve keyifli bir başka biçimi daha vardır: Aylaklık etmek! Şehir içinde, işsiz güçsüz dolaşmak, mümkünse tüm görev ve işlevleri bir kenara bırakıp küçük yolculuklara çıkmak... Baltasar Gracian L'homme de Cour'un, **"Zamandan başka bize ait hiçbir şey yok; zamanın tadını tam da yeri yurdu olmayanlar çıkarır zaten."** sözü aylaklığa övgüdür.

Nihayetinde yol bizi bize getirmiştir. Yolculuğun kişiyi zamanın bildik akışından çıkarışı gibi, resmin de zamanı aşan boyutunda, kişi, fark edemediği iç karmaşaları ve sevinçleriyle yüzleşmiştir.

Yolculuk her çağda hüznü ve melankoliyi beraberinde getirir. Ne kadar sevinçli ve aydınlık olursa olsun her yolculuk bir parça hüzün taşıyacaktır. Kişi, kendisinin varlığını kabullenmiş,

benimsemiş olan bir memleketin, sevdiği sevmediği insanlardan oluşmuş bir çevrenin sıcak güvenini bırakırken kopuş ve boşluk duygusu yaşar. Kimliklerinin anlamsızlaşarak, tek tek dökülmesiyle içinde beliren bu metafizik boşluk duygusu gittikçe güçlenir. Bir yolcunun ilk başa çıkması gereken şey derin bir anlamsızlık duygusudur. Bu duyguya korku eşlik eder. **Elbette, yolcunun bizzat kendisi, belirsizliğin tam ortasında tek başına olmayı seçmiştir ama boşlukta var olabilmek, varoluşsal bir anlamsızlık duygusuyla yüzleşebilmek en cesur insanları bile sarsacak ve zorlayacak bir deneyimdir.**

İşte yolculukta katlanılan ve sevilen tekbaşınalığın, yabancılığın, gizlenmeyen incinebilirliğin bize kazandırdığı bilgelik ve erdem budur. Mesela resim yapan kişi de bir yolcu olup, bu alçak gönüllü cesarete sahip olduğu için bilinmeyen dünyanın içinde yol alır. Boş tuvalin belirsizliğinden geçer ve çoğalan imgelerin arasından, içe dönüşlerle, anımsayışlarla ve kendisiyle karşılaşmalarla yoğuracağı bir kompozisyon çekip çıkarır.

Türklerin İnancı

"Türkler Müslüman olmadan evvel de başka dinlere sahiptiler." Türkler'in Müslümanlığı 1400 yıl önce değil, 1000 yıl önceye gidiyorsa, Türklük 15000 yıl önceye gidiyor, 10000 yıl, 8000 yıl önceye gidiyor, "O zaman da Türkler tek Tanrı'ya inanıyordu" (Haluk Tarcan)

Tengri, Türkler'de gök demektir, aynı zamanda Tanrı demektir, ikisinin anlamına da gelir...(Prof.Dr. Gürer Gülsevil)

“Ok” dinî bir kavramdır, Türkler kendilerine ok demişler. Yani, biz de ok'uz, zaten ileride Tanrıya kavuşacağız manasında dinî bir kavram. Bu, Türk sembolüdür, "ok".

Türkler kendilerine iki isim vermişler, yani Türk demeden önce, "ok" ve "on." Bunların hepsi dinî şeylerdir.

Kendilerine ok demişler; ok ne demek?

Şimdi, eğer siz bir atom alır, atomu elektron bombardımanına tutarsanız, belirli bir kapasiteyi temin edemezseniz o elektronlar atomun bir yanından girer öbür yanından çıkar gider, atoma massolunmaz. [mass: kütle, kitle, küme, yığın, aşai rabbani ayini, aşai rabbani ayini müziği] Yani, belirli bir kuantum lâzımdır, işte kuantum denen lâf, kavram buradan çıkıyor. Belirli bir kuantumda ben atomu bombardıman edersem atom bunu massediyor veyahut da belirli bir kuantumda elektron neşrediyor. Şimdi ok demek, kuantum demek.

Türkler'de şöyle: Şimdi bir insanın cennete gidebilmesi, yani Tanrısına kavuşabilmesi için vücudundaki canın bütün hâlinde vücuttan çıkarak oralara gidebilmesi gerekir. Şimdi oralara gidebilmesi için, işte ok hâlinde olması lâzım. **Buna ok diyorlar Türkler**. [Kazım Mirşan]

İki Bir Olmaz

Tamamen kendini bırakmış, ağlamakta ve titremekte olan kırk bir yaşındaki bir akademisyen ofisime gelmişti. Konuşmamızın başlangıcında, tekrar tekrar,

"Yaşamaya dayanamıyorum. Ölmek istiyorum,"

-diyordu. Daha sonra şu açıklamayı yaptı:

"Ani kaygı ve huzursuzluk ataklarından rahatsızım, bu durum tansiyonumun aniden düşmesine neden oluyor. Her an olabildiği ve hiçbir belirti göstermediği için bende büyük bir

güvensizlik yaratıyor. Fiziksel yetilerimde azalma var. Huzursuzluk duygusu, özellikle arabayla kırmızı ışıkta beklerken birdenbire çok kuvvetli bir biçimde geliyor. Beklemek benim için çok zor. Her tür bekleme odasından uzak durmaya çalışıyorum."

Hastada daha sonra kalp düzensizlikleri oldu. Hemen yapılan klinik muayenede organik bozukluğun bir nedeni bulunamadı. Düzensizlik, hasta klinikteyken, öğleden sonra 2'de başlıyor ve akşam 10'da kendiliğinden bitiyordu. Hasta klinikten bir hafta sonra taburcu oldu, ama durumu görünür şekilde kötüleşmişti.

Şöyle anlatıyordu:

"Yalnız olmayı tercih ediyorum. Ani olaylardan (kapı çalması, habersiz ziyaretçi, kötü haber vb.) çok rahatsız olurum. Giderek yatak yerine ofisimi (kendi işim var) tercih ediyorum. Düşünceye dalıyor ve birden hayatın anlamını düşünmeye başlıyorum. Daha fazla böyle yaşayamam. Ölmek istiyorum."

Uzun süre kendisinden bu türden kalıplaşmış ifadelerin dışında bir şey alamadım. Fakat, yavaş yavaş çatışma içinde olduğu ve çıkış yolu bulamadığından söz etmeye başladı. Çatışması şöyle özetlenebilirdi:

Evli, iki çocuk babası, mesleğinde başarılı olan bu hasta, başka bir kadınla tanışmış. Şimdi onunla karısı arasında karar vermek durumunda kalmış. Şanssızlığı o ki, karısı ve çocuklarıyla ilişkisi uzun süredir iyi gidiyormuş. Bu gerçek, ailesini terk etmesini kolaylaştıracak geçerli bir nedeninin olmadığını gösteriyormuş.

Sadakata çok önem veren ve sadakatsiz bir evliliği kabul etmeyen karısı, bu ilişkiyi öğrenmiş ve bir karar vermesini istemiş. Çatışması ona çok acı veriyordu. Boşanmalarının ailesi, kendisi, karısı, çocukları, akrabaları, mesleği ve geleceği üzerindeki etkilerini düşünüyordu. Aynı zamanda, kız arkadaşına da çok önem veriyor, onu üzmek istemediğini, bunun kendini de üzeceğini düşünüyordu. Bu sorun artı ve eksileriyle onu gece gündüz meşgul ediyordu. Hatta kendisi düşünmediğinde de karısı veya kız arkadaşı konuyu açıyordu. **Tüm tartışmalar mantıksal sırasını kaybedip kafasında hızla dönüyordu. Bütün hayatı veremediği karara odaklanmıştı.** Yardım isteğine karşın yoğun bir karamsarlık içindeydi. Şöyle anlattı:

"Haftalarca, aylarca düşündüm. Bana uygun gelen çözümler aradım, ama faydası olmadı. Arkadaşlarım, olayı bildikleri kadarıyla nasihatlerde bulundular. Fakat bu duygularımı hiç mi hiç etkilemedi. Kendim gibi duygularım da karışık."

Hasta aşırı depresifti ve intihar riski taşıyordu. Nasihat vermek veya çözüm önermekten çok, yoğun ve sonsuz düşüncelerinden kurtulmasını sağlamak amacıyla ona, "İki Eşli Olmanın Talihi" hikâyesini anlattım.

> *[Şeyh dünyadaki en büyük şansa sahipmiş, çünkü iki karısı varmış. Kendini çok mutlu hissettiği bir gün çarşıya gitmiş ve birbirinin aynısı olan iki tane altın kolye almış. Eşleriyle geçirdiği güzel saatlerden sonra onlara hediye olarak vermiş. Ne var ki, şeyh kolyeleri verirken, eşlerinden birbirlerine bunu söylememeleri konusunda söz almış. Fakat hiçbir dünyevi zevk sıkıntısız olmaz. Bir gün rekabet ve kıskançlık duyguları içinde kıvranan eşler gelmiş ve onu soru yağmuruna tutmuşlar: "Tüm erkeklerin en mükemmeli, söyle bize, hangimizi daha çok seviyorsun?"*

"Canlarım, ikinizi de herşeyden çok seviyorum," diyerek şeyh kendini yumuşak bir şekilde savunmaya çalışmış.

"Hayır, hayır," diye kadınlar karşı çıkmışlar ve "Hangimizin senin sevginin daha fazlasına sahip olduğunu bilmek istiyoruz, " diye ısrar etmişler.

Şeyh, "Fakat yavrularım, niye mutsuzluk arıyorsunuz? İkiniz de kalbimdesiniz," demiş. Demiş, ama kadınlar bundan da tatmin olmamış.

"Bizden kurtulamazsın. Haydi söyle, kim kalbinin kraliçesi?" diye sormuşlar.

Eşlerinin bunaltıcı sorularına dayanamayan şeyh, ses tonunu yumuşatıp fısıldayarak, "Kesin olarak bilmek istiyorsanız, size söyleyeceğim. Altın zinciri kime verdiysem,en çok onu seviyorum," demiş. Bunun üzerine iki kadın da birbirine zafer kazanmış insan edasıyla bakmış. Artık ikisi de mutluymuş.(İran Hikâyesi)]

Hikâyeyi dinleyen hasta gülmeye başladı, başını hafifçe salladı ve "İki eşe sahip olmanın talih olduğunu ben de düşünürdüm. Uykuya dalmadan önce iki kadın tarafından şımartılmanın nasıl olduğunu hayal ederdim," dedi. O ve ondan sonraki seansta, niye böyle bir isteği olduğu, eşini seçerken ne tür ölçüler kullandığı ve kız arkadaşının ne tür özellikleri olduğu konularını konuştuk.

Bu konuşmalar sırasında, daha derinde yatan psikodi-namik temel ve içerikle de ilgilendik. Bu konuşmalar yaşantısına bir düzen getirmesine ve bağımsız karar vermesine yardımcı oldu. Bana verdiği bilgiye göre, sonunda, "mutlu olmanın" ikisiyle birlikte olanaklı olmadığını görerek karısı ve ailesini seçmişti.

Fakat terapinin amacı bu somut karar değildi. Aslında bu kararla hasta gerçek çatışma ve sadakatin özel anlamından uzaklaşmıştı. Onun yerine, çatışmanın kişilikle ilgili diğer alanları ele alınmıştı. Var olan bu çatışmaların temelindeki nedenlere bağlı olarak da psikosomatik sorunlar gelişmişti.

Psikoterapi uygulamalarında, birliktelik ile evlilik, bazen ahlâki değerler ve doğru davranış normlarının zorunlu kıldığından çok farklı biçimlerde gözükür. Sanki evlilik, sadakat ve eş, oldukları iddia edilen şeyler değildir. Olan ve olması gereken arasındaki farklılık, ilişkilerde felakete neden olan durumun temeli ve koşulları bilindiğinde, belirgin hale gelir. Bu koşullar, kişinin sadece iç dünyasıyla, bilinçaltıyla, kontrol edilemeyen geçmişiyle veya sadece dış gerçeklikle, sosyal, ekonomik ve toplumsal ilişkilerle sınırlı değildir. Tersine, daha çok iç ve dış dünya arasındaki yakın ilişkidedir.

Nietzsche evliliğin kötü yönünü kadın gözüyle anlatır. Şöyle yazar: **"Bir evliliği bitirmek, razı olmak veya yalan yaşamaktan yeğdir. Nitekim bir kadın şöyle der: Belki evliliği ben bitirdim, ama evlilik beni çoktan bitirmişti."**

"Hadesten Taharet" Kültü

Hades: cehennem

(i.), (mit.), ölüler diyarının tanrısı Pluton'un diğer bir adı; ölülerin ruhlarının bulunduğu yer.

:Kronos'un oğlu. Cehennemlerin karanlık alemlerin ve ölüler diyarının tanrısı.

(Antik Yunanca: Ἅιδης/ᾍδης), Yunan mitolojisinde ölülere hükmeden yeraltı tanrısıdır. Zeus, yeryüzünün hâkimiyetini kardeşleri arasında paylaşırken Zeus'a gökyüzü, Poseidon'a denizler ve Hades'e yeraltı düşer. O artık ölüler ülkesi tanrısıdır; ancak kötü değildir. Yer altının tüm hazineleri Hades'in olduğu için Romalılar onun adını varlıklı yani, Plüton olarak değiştirmiştir. Karısı, Demeter ve Zeus'un kızı Persephone'dir. Hades ve karısı Persephone amansız, insafsız, yürekleri hiçbir yakarış, hiçbir sunu ya da kurbanla yumuşamayan korkunç tanrılar olarak bilinir. Gigantlar arasındaki karşıtı Alcyoneus'dur.

: yeni, sonradan, abdest bozan bir hâl.

Hellen mitolojisinde, Kronos ile Rhea'nın çocuğu Zeus'un erkek kardeşi olan Hades, erken dönemlerde sadece yeraltı dünyasının hakimi olarak düşünülen ve çoğunlukla korkulan bir tanrı olmuştur. Ancak tarihi gelişimi boyunca Hades'e yüklenen bu kimlik genişlemiş ve yeraltı zenginliklerinin hakimi oluşu da eklenerek Hades Kültü bambaşka bir anlam kazanmıştır. Hades'in bu imajının değişmesinin temelinde, Persephone'yi kaçırıp karısı olarak yeraltı dünyasına götürmesi ve bu olay nedeniyle Eleusis Gizemleri'nin bir parçası haline gelmesi vardır. Ploutōn adı verilerek Hades'in yeraltı zenginliklerine de sahip oluşu desteklenmiş görünmektedir. Homeros, Hesiodos, Aristophanes, Pausanias, Vergilius gibi pek çok antik dönem yazarından Hades'in yönettiği yeraltı dünyası hakkında ayrıntılı bilgiler elde edilmiştir. Bu bilgilere göre, hem yeraltı dünyası hem de burayı yöneten tanrı için Hades ismi kullanılmıştır. Bununla birlikte, yeraltı dünyası kendi içinde farklı bölümlere ayrılarak değişik isimler de verilmiştir. Hellen mitolojisi incelendiğinde, yeraltı dünyasında, aynı yeryüzünde olduğu gibi bir sistemin işlediği, burada da bazı görevleri olan tanrıların olduğu görülebilir. Yeraltı dünyasına yalnızca ölülerin gidebildiği ve oradan dönüşün olmadığı anlatılır. Ancak, bazı istisnai durumlara da rastlanır. Aineias, Herakles, Odysseus, Orpheus ve Theseus yeraltına canlı olarak giden ve geri dönmeyi başaran kişilerdir.

Hades Kültü incelenirken Bereket Kültü ve Ana Tanrıça figürünün Antik Hellen toplumundaki yeri gözler önüne serilmektedir. Eleusis Gizemleri'nde uygulanan ritüellerle sadece ritüellere katılanların bildiği gizli ve oldukça güçlü bir tapınıma dönüşmüştür. İnsanların yaşamları boyunca gösterdikleri davranışlarıyla yargılanmaları, cennetle ödüllendirilmeleri ya da cehennemle cezalandırılmaları, cehennemin yerin altında olması ve ateşin, azabın varlığı Antik Hellen'in ve tek tanrılı inanç sistemlerinin ortak noktasıdır. Ölümün mutlak bir yokluk olmayıp ebedi ve daha yüksek bir hayata geçiş olduğu düşüncesi, Antik Hellen dünyasındaki Hades Kültü'nde olduğu gibi İslam felsefesinin de temel unsurları arasında olmuştur. Fakat Hades adı, Eski Ahit ya da Yeni Ahit'de olduğu gibi ölümü, ölüler dünyasını, cehennemi tasvir etmek için kullanılmamıştır.

Hades kelimesi İslamiyet'te "hadesten taharet" olarak isimlendirilen abdestin farzlarından biri arasında zikredilmiştir. Buradaki hades kelimesinin, tarihi süreçlerde çeşitli vasıtalarla yaşanan iletişim ve etkileşimler sırasında Hellen dilinden diğer dillere ve özellikle Arapça'ya geçerek, terminolojik bir anlam kazandığı düşünülebilir. Bu husustaki düşüncemizi destekleyecek mahiyette herhangi bir filolojik açıklamaya ulaşılamamış olmakla birlikte, İslamiyette, abdestin farzları arasında sayılan **"hadesten taharet"** kavramı incelendiğinde, "hades"le ifade edilen şeyin, Hellen çağındaki kelimenin taşıdığı anlamla benzerlikler gösterdiği görülebilmektedir. "Temizlenmek, arınmak" anlamındaki taharet (tuhr) terim olarak "maddi (necaset, habes) veya manevi kiri (hades) gidermek" anlamına gelmektedir ve isim olarak "temizlik" demektir. Hades, insanda meydana geldiği varsayılan manevi (hükmi)

kirlilik halidir. Bu durumda bulunan kimseye muhdis denir. İnsan hem maddi kirlerinden (habes) hem de manevi kirlerinden (hades) su ile arınmaktadır. Bu anlamıyla hades, kirliliği ve kötülükleri temsil etmesi sebebiyle Hellenlerin ölüler dünyasında sakınılması, uzak durulması gereken manasına oldukça yakın bir anlamı ifade etmektedir.

“Hadesten taharet”, manevi kirlerin suyla temizlenmesi (söndürülmesi) olarak düşünülürse, buradaki hadesin kızgınlık, kin, nefret vb gibi kötü duygu ve düşünceler ya da görünmeyen diğer kirlerden arındırılması hususu ile, ateşin onun zıddı olan suyla temizlenmesi konusuyla ilişkilendirildiği söylenebilir. Yukarıda ayrıntılarıyla ele alınan Hellen dünyasının inandığı tanrı ve mekan olarak Hades, ya da tek tanrılı dinlerde onun benzeri ya da eşdeğeri olarak görülen mekanlar pis sular, kötü ruhlar ve tehlikeli ateşler gibi tezat elementleri de içermektedir.

M.Ö. 5. yüzyılda yaşamış olan Sicilyalı düşünür ve bilim adamı Empedokles’in “Dört Element Doktrini”, bu ilişkilendirmenin erken örneği olarak değerlendirilebilir. Empedokles, temel özün (arke) dört temel elementten (hava, su, ateş, toprak) meydana geldiğini ileri sürmekte ve elementleri maddenin ötesinde görerek onları ruhani bir öz olarak tanımlamaktadır. Tanrıları, elementlerin gücünün kaynağı olarak görmekte ve ateş elementi ile Hades arasında bağlantı kurmaktadır.

Görüldüğü kadarıyla Hades, tek tanrılı dinlerde bütünüyle yok olmamış, “Tanrı” anlamını yitirerek “ölüm”, “yeraltı dünyası” ya da “nefs”i ifade etmek için kullanılmıştır. Hellen ve Roma çok tanrılı inanç sistemi ile tek tanrılı dinlerdeki ölümden sonraki yaşam beklentilerinin benzerlikler içerdiği açıktır. Dürüst olanlar sonsuz mutluluk ile ödüllendirilirken dürüst olmayanlar cezalandırılacaktır. Kötü davranışların cezalarının çekileceği, yeryüzündeki “günahkar” yaşamın bedelinin ödeneceğine inanılan mekan genel olarak yeryüzünün altıdır.

Sonuç itibariyle Hades, kendisine yüklenen anlamlarla insanoğlunun varoluşuyla yokoluşu arasında hayatının bir parçası haline gelmiş ve geniş anlamda bu dünyadaki “iyi ve kötü” kavramlarının öbür dünyadaki yansımaları olarak tek tanrılı dinlerde dönüşüm geçirerek varoluşunu sürdürmüştür.

İyi Adam

“İyi adam rüya gören adamdır, başınızı taştan taşa çarpacaksınız. Fakat bir daha o sıcak, temiz rüyanızı görmeye fırsat bulamayacaksınız. Çocuk olmaktan utanmayın! İçinizdeki ateşi söndürmeden, insanları tanıyabiliyor musunuz? İşte o zaman size ‘tam adam’ diyeceğim” (Yarım Adam. H. Z. Ülken, 1943/2012, s. 45)

Çarmıh

«Manevî varlığını kurtarmak için maddî yanını çarmıha geren Tolstoy ahlâkı..»

Hikâyenin kahramanı Serge Baba, bozkırda tek başına yaşayan bir ermişti; ama onun bir âşık kırılışıyla ortadan kaybolan eski bir çar yaveri olduğu söylentileri dolaşıyordu. Ünlü yosmalardan biri, dünyadan vazgeçmiş bu ermişi dişiliğinin esiri yapabileceğini ileri sürüyor, Serge Baba'ya bu durumun denenmesi için bir tuzak hazırlanıyordu. Islak elbiselerini ocak başında çıkaran yosma, çıplaklığının bütün çekiciliğini Serge Baba'ya sunuyor ve onun tam yenilgiye uğrayacağı bir zayıflık anının ardından yeniden toparlanarak o güzel çıplaklığa kayıtsız kalışı karşısında bozguna uğruyordu. Ne olabilir bir saniye içinde?

Niçin bu kızışmış yakınlık, bir anda tam bir ilgisizliğe dönüşebilir?

Kadının sorularının cevabı kapı dibindeki kütükte duran kesilmiş bir parmaktır.

Ve Serge Baba, şehvetine tutsak olacağını sandığı son saniyede baltayı eline indirerek kendisine çekilmez bir acı sağlamış, böylece uyanan erkekliğinin yenilme olasılığını o maddi ıstırabın önceliği ardına atmıştır.

"İnsan, bütün isteklerine gem vurabilir, kendisini bilerek bazı eğilimlerden uzakta tutabilir, zayıflıklarını iradesinin içine hapsedebilirdi." [Hilmi Ziya Ülken]

Itrî

Rıfkı Melûl Meriç'e

Büyük Itrî'ye eskiler derler,

Bizim öz mûsıkîmizin pîri;

O kadar halkı sevkedip yer yer,

O şafak vaktinin cihangîri,

Nice bayramların sabâh erken,

Göğü, top sesleriyle gürlerken,

Söylemiş saltanatlı Tekbîr'i.

Tâ Budin'den Irâk'a, Mısr'a kadar,

Fethedilmiş uzak diyarlardan,

Vatan üstünde hür esen rüzgâr,

Ses götürmüş bütün baharlardan.

O dehâ öyle toplamış ki bizi,

Yedi yüz yıl süren hikâyemizi

Dinlemiş ihtiyar çınarlardan.

Mûsıkîsinde bir taraftan dîn,

Bir taraftan bütün hayât akmış;

Her taraftan, Boğaz, o şehrâyîn,

Mâvi Tunca'yla gür Fırât akmış.

Nice seslerle, gök ve yerlerimiz,

Hüznümüz, şevkimiz, zaferlerimiz,

Bize benzer o kâinât akmış.

Çok zaman dinledim Nevâ-Kâr'ı,

Bir terennüm ki hem geniş, hem şûh:

Dağılırken "Nevâ"nın esrârı,

Başlıyor şark ufuklarında vuzûh;

Mest olup sözlerinde her heceden,

Yola düşmüş, birer birer, geceden

Yürüyor fecre elli milyon rûh.

Kıskanıp gizlemiş kazâ ve kader

Belki binden ziyâde bestesini,

Bize mîrâsı kaldı yirmi eser.

"Nât"ıdır en mehîbi, en derini.

Vâkıâ ney, kudüm gelince dile,

Hızlanan mevlevî semâıyle

Yedi kat arşa çıkmış "Âyîn"i.

O ki bir ihtişamlı dünyâya

Ses ve tel kudretiyle hâkimdi;

Âdetâ benziyor muammâya;

Ulemâmız da bilmiyor kimdi?

O eserler bugün defîne midir?

Ebediyyette bir hazîne midir?

Bir bilen var mı? Nerdeler şimdi?

Öyle bir mûsıkîyi örten ölüm,

Bir tesellî bırakmaz insanda.

Muhtemel görmüyor henüz gönlüm;

Çok saatler geçince hicranda,

Düşülür bir hayâle, zevk alınır:

Belki hâlâ o besteler çalınır,

Gemiler geçmiyen bir ummanda.

Yahya Kemal BEYATLI

Ben Bir Figana

Sabahtan Uğradım Ben Bir Figana

Bülbül Ağlar Ağlar Güle Getirir

Bakın Şu Feleğin Daim İşine

Her Bir Cefasını Kula Getirir

Depreştirme Benim, Dertlerim Duman

Muhabbet Şirindir Vermiyor Aman

Üstümüzde Dönen Çark İle Devran

Felek Bizi Haldan Hala Getirir

Derviş Ali'm Der Ki Nefesim Haktır

Hak Diyen Canlara Şek Şüphem Yoktur

Cehennem Dediğin Dal Odun Yoktur

Herkes Ateşini Bile Getirir

(Herkes Ateşini Burdan Getirir)

Şimdiki Zamanı Yaşamak

Bazıları halk karşısında rahatsız, kaygılı ve tiksintilidir. «Onların hiç hoşlanmadığı şey hali (şimdiki zamanı) yaşamak'tır. Yıllarca aydınlarımız ve yazarlarımız bu çelişkiyi yaşadılar. Mutluluğu ya çeşitli geçmişlerde aradılar:

M. A. Ersoy, Y. K. Beyatlı, Namık Kemal.. Ya tatlı geleceklerde: Tevfik Fikret, Nâzım Hikmet...

Beyaz Rüya

«Nice emelleri olan bu koskoca birlik nereye gitti?

Avrupa yollarında şan-ü şeref arayanlar ne, oldu?

Vatan nerede?

Kızılelma âşıkları birden kayıplara mı karıştı?

Cüretin, aşkın, heyecanın yerini neden bu kapkara korku bulutları kapladı?

Vatanın yüreğini alev sardığı zaman, bir sığınağa tıkılmış gibi neden izbelere sokuldular?

Daima baş olmak, daima önde gitmek isteyenler şimdi adlarını unutturmak için gizlenecek yer mi arıyor?»

H.Z.Ü

Sanatçının Ölümü

https://www.youtube.com/watch?time_continue=26&v=Ar7lJ7kh8yo

“Sanatkârın Ölümü”

Gitti gelmez bahar yeli;

Şarkılar yarıda kaldı.

Bütün bahçeler kilitli;

Anahtar Tanrı’da kaldı.

Geldi çattı en son ölmek.

Ne bir yemiş, ne bir çiçek;

Yanıyor güneşte petek;

Bütün bal arıda kaldı.

(Cahit Sıtkı Tarancı)

Değişik Dinlerde Mesih Ve Mehdi İnancı

İlkel Dinler

Evrensel karakterli dinlerde olduğu gibi ilkel dinlerde de Mesih ve Mehdi inancı görülmektedir. İlkel din mensuplarından Yeni Gine yerlileri kendilerini kurtarmak için gelecek bir kurtarıcıya inanmışlardır. Onlara göre, **Mensren** adını verdikleri bu kurtarıcı, bir gemi ile gelecek ve kendilerini işgalci güçlerin boyunduruğundan kurtararak Yeni Gine'ye zenginlik ve huzur getirecektir. Batılı araştırmacılar, Yeni Ginelilerin bu inancı için **"Kargo Kültü"** deyimini kullanmışlardır. **"Gemi yükü"** anlamına gelen kargo, yerlilerin bekledikleri kahramanın zenginliklerle dolu bir gemi ile gelmesini ifade etmektedir. Kuzey Amerika yerlilerinden Algonkinlerin Montagnai kabilesi, kendilerini sıkıntı ve sorunlardan kurtaracak bir kurtarıcıya inanmıştır. Onların beklemiş olduğu bu kurtarıcı, dünyanın ilk zamanlarında yaşlı bir kadından doğmuş olan Tsekebec"dir.

Tsekebec zamanın sonunda dünyaya geldiğinde sadece seçilmiş olan kimselere görünecek ve bu kimseler aracılığıyla dünyayı kötülükten kurtaracaktır. Batılı araştırmacılar tarafından Kuzey Amerika yerlilerinin kurtarıcı inançlarını tanımlamak için genel olarak **"Ghost-Dance"** ifadesi kullanılmıştır. Bu ifadenin kullanılmasının sebebi ise yerlilerin kurtarcılarını davet ederken ya da beklerken ibadet olarak sık sık dans etmiş olmasıdır. Güney Amerika yerlilerinden Azteklerde beklenen kurtarıcının adı **Quetzalcoatl** dır. Bu sözcük **"Yeşil tüylü, kanatlı yılan"** anlamına gelmektedir. Onun Mayalardaki karşılığı ise Kukulkan'dır. Quetzalcoatl, Aztekler tarafından hem Tanrı hem de kendilerini düşmanlardan kurtaracak hükümdar olarak düşünülmüştür. Quetzalcoatl, Azteklerin yaratıcısı ve beş dünya çağının ikincisinin yöneticisi olarak düşünülmüştür. O, takvim ve kitapların mucidi, rahiplerin, sanatkarların, kuyumcuların koruyucusu olarak görülmüş, Venüs gezegeni ile özdeşleştirilmiş, ölüm ve dirilişin sembolü olarak kabul edilmiştir.

Mezopotamya Dinleri

Mezopotamya dinlerinde görülen Mesih ve Mehdi inancı, Tanrı'nın kendisi veya görevlendirmiş olduğu krallarla ilgili olarak ortaya çıkmıştır. Akad Kralı I. Sargon, Babil Kralı Hammurabi kendilerini beklenen kurtarıcı olarak ilan etmiştir. Mezopotamya'da Babil Tanrılarından Marduk'un dünyaya bir kurtarıcı olarak geleceğine inanılmıştır. Marduk adı "güneşin küçük boğası" anlamına gelmektedir. Marduk, Babil öncesi dönemde Amarutuk, Babil sonrası dönemde Bel olarak adlandırılmıştır. O, ilkbaharın gelmesiyle birlikte bitkilerin ihtiyaç duyduğu ışığın kaynağı ve dolayısıyla da bereket Tanrısı olarak düşünülmüştür. Sonraları ise büyü, hastaları iyileştirme, yargıçlık ve sulama gibi konularla ilişkilendirilmiştir.

Babil yaratılış mitolojisinde, Marduk'un okyanusların hakimi Tiamat ile kozmik bir savaşa giriştiği ve sonunda onu öldürerek parçalarını gök ile yerin yapımında kullandığı anlatılmaktadır. Marduk, Mezopotamya'da tarımın sembolü olarak üçgen bir alet ile sembolize edilmiştir. M.Ö 200 yıllarının sonuna kadar her yıl Marduk'un onuruna Âkitu2A adlı yeni yıl festivali düzenlenmiştir. İnanışa göre, bütün Babil Tanrıları, Tanrı Anshar öncülüğünde Marduk'un yanına gelmiş, ona canavar Tiamat'ı yenebilecek tek kişinin kendisi olduğunu söylemiş ve tüm evreni bu kötü yaratıktan kurtarmasını istemiştir. Marduk da bu isteği kabul etmiş ve kendisine verilen yıldırım okunu alarak Tiamatla savaşmaya gitmiştir.

Kısa süre sonra Tiamat'ı bulmuş ve onun başına vurarak ikiye bölmüştür. Böylelikle evrendeki kaosun kaynağı olan kötü güç ortadan kaldırılmıştır.

Mısır Dini

Antik Mısır'da beklenen kurtarıcının adı Âmenfdir M.Ö 2613-2589 yılları arasında Mısır'ı yöneten Kral Sneferu, Rahip Neferti'ye gelecekte ne olacağını sormuş, Neferti de insanların kargaşa içinde olacağı, toprağın ekin vermeyeceği bir dönemin geleceğini ve bu dönemden sonra Ameni adlı bir yöneticinin ortaya çıkarak düzeni ve adaleti sağlayacağını söylemiştir. M.Ö 1479-1426 yılları arasında Mısır'ı yöneten Kral III. Thothmes zamanında, Mısırlı bir şair, beklenen kurtarıcının kim olacağını ve hangi işleri yapacağını anlatmıştır. Buna göre, güneyden Ameni adlı bir kral gelecek ve hakikati ilan edecektir. Bu kral, Nubialı bir kadından doğacak, yukarı Mısır tahtına oturacak, kötülüğü yok edecek, Asyalıları ve Libyalıları yenecektir.

Hind Dinleri

Hinduizm'de ahir zamanda gelmesi beklenen kurtarıcı Kalkfdir. Kalki Sambhala Şehrinde Yajnavalkya mezhebine bağlı bir Brahman ailede doğacaktır. Babasının adı Vişnuyasaş, annesinin adı Sumati veya Vişnukirti olacaktır. Kalki, Tanrı Vişnu'nun 10. Avatarıdır. Geleneksel Hindu sanatında, Kalki, beyaz bir ata binmiş elinde kılıç sallayan bir savaşçı olarak resmedilmiştir. İnanışa göre, Kalki dünyanın düzeninin bozulduğu bir zamanda gelecek ve kötüleri yok ederek dünyayı kötülükten arındıracaktır. Kalki, Hindu kozmolojisindeki dört kozmik çağın sonuncusu olan Kali Yuga çağının sonunda gelecektir. Bu çağ, demir ve Satürn gezegeni ile özdeşleştirilmekte, kötülük ve yozlaşma çağı olduğuna inanılmaktadır. Kali Yuga Çağı, kötülüğün yaygınlaştığı, erdemlerin yok olduğu ve dünyanın harabeye döndüğü bir zaman olarak düşünülmektedir. Hindular, Mahabharata Destanında anlatılan büyük savaş ile Kali Yuga Çağının başladığına inanmaktadır. İnanışa göre, şuan içinde bulunulan çağ Kali Yuga Çağıdır. Bazı araştırmacılar, Kalki inancının Hinduizm'e Part işgallari sırasında girdiği, Hinduların beyaz at üzerindeki bir savaşçı olarak tasvir ettikleri Kalki'nin aslında bir Partlı savaşçıya benzediği ve nihai amacının da işgalci kuvvetleri yok etmek olduğunu ifade etmektedir.

Budizm'de Mesih ve Mehdi olarak beklenen kurtarıcı Maitreya'dır Maitreya adı Sanskritçe Maitri sözcüğünden türemiştir. Maitreya, Palice'de Metteya, Çinçe'de Milefo, Japonca'da Miroku, Moğolca'da Maidari, Tibetçe'de Byams-pa olarak ifade edilmektedir. İnanışa göre, Maitreya'nın annesi Brahmavati, Maitreya'yı bir çiçek bahçesinde doğuracaktır. Maitreya doğar doğmaz yürüyecek ve ayaklarını bastığı yerden lotus çiçekleri çıkacaktır. Maitreya'nın kurtarıcı olduğuna dair vücudunda otuz iki tane asıl ve birçok da yan alamet olacaktır. Onun cildi altın renginde olacak ve etrafına ışık saçacaktır. Büyük, mavi ve parlak gözleriyle gece ve gündüz her şeyi görecektir. Bir anda on yöne sıçrayacak, istediği anda büyüyüp küçülecektir.

Budizm'de Maitreya, Mesih olmasının yanında aynı zamanda geleceğin Buda'sıdır. Budist düşünceye göre, Maitreya beş dünyevi Buda'nın sonuncusudur. Şuanda Tusita Cennetinde yaşamakta olup yeryüzüne inme zamanı gelene kadar göksel varlıklara vaazlar verecektir. Maitreya inancı, hem Mahayana hem de Theravada Budizminde görülmesine rağmen bu inanç Mahayana Budizminde daha fazla gelişmiştir. Mahayana Budizminde Maitreya, Mesiyanik bir figür olarak düşünülmüş, onun gelişi yaşanılan çağın sonu ve dünyayı cennete çevirecek yeni bir çağın başlangıcı olarak düşünülmüştür.

Bazı araştırmacılara göre, Budizm'deki Maitreya inancı Zerdüştlükteki kozmik kurtarıcı Saoshyant inancından etkilenilmesi sonucu ortaya çıkmıştır. Bu düşünceye göre, Zerdüştlük ve Budizm, Hindistan'ın kuzeyinde birbiriyle temas kurmuşlar ve bu temas sırasında gelecekteki kurtarıcı düşüncesi Budizm'in inanç esası olmuştur. Hıristiyanlık çağının başlangıcında ise bu inanç bütün Budist mezhepler arasında yayılmıştır.

Zerdüştlük

Zerdüştlük'te beklenen kurtarıcının adı Saoshyant tır. Zerdüştlükte, Saoshyant'ın gelişi, iyiliği temsil eden Ahura Mazda ile kötülüğü temsil eden Angra Mainyu (Ehrimen) arasındaki mücadele etrafında açıklanmaktadır. Zerdüşt zaman tasavvuruna göre, her biri 3000 yıldan oluşan dört kozmik zaman bulunmaktadır. Saoshyant, kozmik zamanların sonuncusunda dünyaya gelecek ve Ahura Mazda'yı temsilen kötülükle savaşacaktır. İnanışa göre, birinci kozmik zamanda melekler, iyi ruhlar ve canlıların suretleri yaratılmıştır. Varlıkların manevi boyutta olduğu bu zamanda Angra Mainyu, Ahura Mazda'nın barış teklifini kabul etmemiş ve ona savaş ilan etmiştir. İkinci kozmik zamanda sırasıyla gök, su, yer, bitkiler, ilk insan Gayomart ve ilk hayvan Boğa yaratılmış ve varlıklar fiziksel boyuta geçmiştir. Bu zamanda Ahura Mazda iyi varlıkları yaratırken, Angra Mainyu kötü varlıkları yaratmıştır. Üçüncü kozmik zamanda Angra Mainyu, Ahura Mazda'nın yarattığı iyi varlıklara saldırmış, ilk insan ve ilk boğayı öldürmüş, ona bağlı olan kötü ruhlar dünyada hastalık, felaket ve kaosu yaygınlaştırmıştır. Dördüncü kozmik zamanın ilk bin yılında Ahura Mazda, dünyadaki düzeni yeniden kurması için Zerdüşt'ü gönderecektir. Zerdüşt'ten sonra dünyada kötülük tekrar yaygınlaşacak ve düzen bozulacaktır. Ahura Mazda bu zamanın son bin yılında düzeni yeniden tesis etmesi için Zerdüşt'ün soyundan kurtarıcı Saoshyant'ı gönderecektir.

Saoshyant sözcüğü **"Fayda sağlayacak biri "** anlamına gelmektedir. Zerdüştlüğe göre, Saoshyant dünyanın sonunun yaklaştığı bir zamanda Kasaoya (Kansava) Gölünde yıkanacak bir bakirenin, gölün derinliklerinde mucizevi bir şekilde korunmuş olan Zerdüşt'ün tohumlarından hamile kalmasıyla doğacaktır. İnanışa göre, Saoshyant üstün bir ilahi güce sahip olacak, vücudu güneş gibi parlayacak, manevi yiyeceklerle beslenecek ve etrafını altı gözle görecektir. Saoshyant, ortaya çıktığı zaman dünyayı yeni bir hale getirmeye çalışacak ve Ahura Mazda'ya Angra Mainyu ile savaşında yardım edecektir. Saoshyant zamanında, insanlar, et, süt, su, sebze ve meyve gibi ürünleri tüketmeyi bırakacak ve hiçbir şeye ihtiyaç duymayacaktır.

Sâbiîlik

Sâbiîlikte beklenen kurtarıcı Praşai Siva'dır. **Praşai Siva** adı **"Son Savaşçı"** anlamına gelmektedir. Sâbiîliğe göre, dünyada kötülüklerin ve doğal felaketlerin geçmiştekine göre çok daha fazla görüldüğü bir dönemde, gökten bir yıldız kayarak okyanusa düşecek, yedi denizde sular kırmızı renkte akacak, bu sudan içen kadınlar kısır kalıp akıllarını kaybedecek ve dünyanın tamamını etkileyen bir toz fırtınası çıkacaktır. Ardından Kral Praşai Siva gelecek, kötülüğü ortadan kaldıracak ve dünyayı huzurlu bir ortama kavuşturacaktır. Praşai Siva'nın gelmesi ile birlikte mutluluk devresi başlayacak ve kıyametin kopmasına kısa bir süre kala sona erecektir. Bu devreden sonra kaynağını Işık Aleminden alan Yardna (Hayat Suyu) yeryüzünden çekilecek, okyanusların etkisiyle sular yeşil renkte akacak, bu suların yaydığı kötü koku sebebiyle insanlar zehirlenip ölecek ve böylelikle dünyada yaşam sona erecektir.

Yunan ve Roma Dinleri

Antik Yunan dininde beklenen kurtarıcı Dionysos'tur. Roma dininde ise bu kurtarıcının adı Bacchus olarak ifade edilmiştir. Antik Yunan ve Roma'da Dionysos/Bacchus, üzüm asmaları ve şarapla ilişkili bir bereket Tanrısı olarak düşünülmüştür. Mesih Dionysos ile Hıristiyanlığın Mesihi İsa'nın yaşam hikayeleri arasında önemli ölçüde benzerlik bulunmaktadır. Dionysos, Antik Yunan sanatında, genellikle sakallı, mor bir cüppe giymiş ve sarmaşıktan bir taç takmış olarak resmedilmiştir. Bu resimlerde Dionysos'un önünde, içinde ekmek ve şarabın olduğu bir komünyon sunağı bulunmaktadır.

İnanışa göre, Dionysos Tanrı bir babadan ve insan bir anneden doğmuştur. İsa gibi Dionysos da düşmanları tarafından öldürülmüş, cehenneme inmiş ve sonunda dirilerek göğe yükselmiştir. Bazı anlatılarda Dionysos'un kendisini bir boğaya, bazılarında ise koça dönüştürdüğü ve düşmanları tarafından kesilerek parçalandığı ifade edilmektedir. Bu olay daha sonra Dionysos'a tapanınanlar arasında Tanrı'nın etini yiyip kanını içmek amacıyla boğa veya keçi kurban edilmesi geleneğine dönüşmüştür. Dionysos'un bir defada iki eşeğe birden binmiş olması, Matta İncili 21:5-7'deki İsa Mesih'in Kudüs'e girerken bindiği eşek ve sıpa anlatısı ile Yuhanna İncili 15:1'deki İsa'nın "Ben gerçek asmayım " ifadesi ise Dionysos'un asma Tanrısı olması ile benzerlik göstermektedir. Antik Yunan'da her yıl Ocak ayının 6. Günü Tanrı Dionysos onuruna şölenler yapılmıştır. Hıristiyanlığın ortaya çıkması ile birlikte Ocak ayının 6. Günü, İsa Mesih'in doğumu, vaftiz edilmesi ve suyu şaraba çevirmesinin anısına kutlanan bayramların genel tarihi olmuştur.

Yahudilik'te Mesih inancı

Mesih sözcüğü Eski Ahit'te 38 defa geçmekte ve Tanrı tarafından özel bir kuvvetle donatılmış kâhin , kral ve peygamberi ifade etmektedir. Mesih sözcüğü, Yahudi kutsal kitabında öncelikle kralları ifade etmektedir. Antik doğu geleneklerinde kralın kutsal olduğuna ve halkın idaresi ve bağımsızlığı için ilahi güçle donanmış olduğuna inanılmış, kralın Tanrısal gücü elde etmesinin yolunun mesh edilmesinden geçtiği düşünülmüştür. Yahudilik'te, mesh edilen kişi, Tanrı Yahve'nin Mesihi ve insanların saygı göstereceği kişi olmuştur. Yahudi kutsal kitabına göre, Kral Saul ve Davud, Samuel tarafından mesh edilirken Kral Süleyman, Kahin Sadok tarafınfan mesh edilmiştir. Eski Ahit'te bu Yahudi krallarının dışında Mesih ünvanı sadece Pers Kralı Koreş için kullanılmıştır. Mesih sözcüğü sürgün öncesi dönemde, Tanrı tarafından seçilmiş, İsrail'i yöneten krallar ya da dini liderler için kullanılmıştır. Babil sürgünü ile başlayan süreçte Yahudiler, Mesih sözcüğüne farklı bir anlam yüklemiştir. Önceleri İsrail devletinin kralları, kahinleri ve peygamberleri için kullanılan bu sözcük, sürgün ile birlikte değişim geçirerek Yahudileri sıkıntılardan kurtaracak ve Davud dönemindeki ihtişama kavuşturacak bir kurtarıcıya dönüşmeye başlamıştır.

Yahudilerin beklediği Mesih, Davud soyundan gelecek ve **Beytlehem'de doğacak İmmanuel (Tanrı Bizimle**) adlı bir çocuktur. Yahudiliğe göre, bu çocuk doğana kadar Tanrı İsrailoğullarını düşmanlarının eline teslim edecektir. Tanrı, Peygamber Nathan aracılığıyla Davud'a soyundan bir kral çıkaracağına ve krallığının ebedi olacağına dair vaadde bulunmuştur. Vaad edilen bu Kral Mesih gelmeden önce yaşanacak olanların bir habercisi olarak İlya gelecektir. İlya'nın gelişinden sonra ise Mesih bir eşek üzerinde Kudüs'e girecektir. İnanışa göre, Mesih dünyada kaosun yaygınlaştığı bir dönemde gelecek, İsrail topraklarına hakim olacak, yeryüzünün farklı köşelerine dağılmış olan Yahudileri bir araya

toplayacak ve Tanrı'nın krallığının kurulmasına yardımcı olacaktır. 64 Mesih geldiği zaman, suçu, günahı, isyanı ortadan kaldıracaktır. Mesih döneminde, kurtla kuzu bir arada yaşayacak, parsla oğlak birlikte yatacak, buzağı, aslan ve sığır yan yana duracak, onları küçük bir çocuk otlatacak, inekle ayı birlikte otlayacak, aslan sığır gibi saman yiyecek, emzikteki bebek kobra deliği üzerinde oynayacak, sütten kesilmiş çocuk elini engerek kovuğuna sokacaktır.

Yahudilik'te Mesih inancı, II. Tapınak döneminde (M.Ö 515- M.S 70), eskatolojik bir kurtacıya dönüşmüş , Yahudilerin yaşamış oldukları dini ve siyasi olayların etkisiyle güçlenerek devam etmiştir. Büyük İskender'in Ortadoğu'ya gelişi ile birlikte Yahudiye bölgesine siyasi ve kültürel olarak Helen medeniyetinin hakim olması, ardından hakimiyetin Romalılara geçmesi, Yahudilerin kurtarıcı Mesih inancının güçlenmesine ve buna bağlı olarak Mesihlik iddiasında bulunan bazı Yahudilerin egemen siyasi güce isyan etmesine neden olmuştur.

Selevkos Devletinin Hükümdarı IV. Antiochus Epiphanes (M.Ö 175- 163) zamanında Yahudilere yapılan dini baskı, Yahudilerin eskatolojik bir figür olarak Mesih inançlarını güçlendirmiştir. Bu dönemde yazılan Daniel Kitabı, Yahudilerin Mesih beklentilerini yansıtmaktadır. Yahudiler, Makabiler önderliğinde egemen siyasi güce isyan etmiş ve zafer kazanmıştır. Fakat bu zafer, kısa süre sonra yerini Roma baskısına bırakmıştır.

Yahudilerin siyasi otoriteye karşı başlattıkları Mesihi isyanların bir diğeri Bar Kohba isyanıdır. M.S 132-135 yılları arasında gerçekleşen Bar Kohba isyanında, kendisinin Mesih olduğunu iddia eden Simon Bar Kohba ve ona destek veren Haham Akiva önderliğinde, Roma'nın Yahudiye bölgesinde uygulamış olduğu siyasi, ekonomik ve dini politikalara karşı çıkan Yahudiler, Roma'ya karşı silahlı bir isyan başlatmıştır. İsyan önceleri başarılı olmuşsa da Roma İmparatorluğu bu isyanı kanlı şekilde bastırmıştır. Bar Kohba isyanının başarısız olmasından sonra Yahudilik'teki Mesih beklentisi sona ermemiş, sürgün hayatı etrafında varlığını korumaya devam etmiştir. Yahudiler, Avrupa'nın çeşitli bölgelerinde eziyetler görmüş, katliamlara uğramıştır. Onların başkalarının hakimiyetinde yaşamış oldukları bu sıkıntılı süreçler Mesih inancının canlılığını korumasında etkili olmuştur.

Yahudilik'te Eski Ahit'in dışında Mesih'ten bahseden en önemli kaynak Talmud'dur. Talmud'da Mesihin gelişi, Yahudilerin başka milletlerin boyunduruğundan kurtularak eski ihtişamlı günlerine geri dönme olarak ifade edilmektedir. Talmud'a göre, Mesih geldiğinde yönetim Yahudilerin eline geçecek, bütün milletler Mesihe hizmet edecek, her Yahudi'nin iki bin sekiz yüz kölesi olacaktır.

Yahudilik'te Mesih inancı, Ortaçağ Yahudi bilginleri Saadia Gaon ve Moses Maymonides tarafından iman ilkesi olarak kabul edilmiştir. Saadia Gaon ileri sürdüğü 8 maddelik iman ilkesinde Mesihi beklemenin şart olduğunu söylemektedir. Maymonides ise 13 maddelik iman ilkesinde Mesih'in geç bile kalsa bir gün mutlaka geleceğini söylemektedir. İlk dönem Yahudi mezheplerinden Ferisiler, Esseniler, Zealotlar ve Samiriler Mesihin geleceğine inanmışken Sadukiler bu inancı reddetmiştir. Ortaçağ Yahudi mezheplerinden Rabbani, Karai ve İseviyye mezhepleri Mesihin geleceğine inanmışlardır. Fakat İseviyye mezhebinin Mesih inancının Yahudilik'te alışagelmiş Mesih inancından faklı olarak Şiilikteki Mehdi inancına benzediği ifade edilmektedir. Modern Yahudi mezheplerinden Ortodoks ve Muhafazakar Yahudilik, Mesih'in geleceğine inanırken, Reformcu ve Yeniden Yapılanmacı Yahudilik Mesih'in geleceğine inanmamaktadır.

Savaş Nedir ki?

Dulce bellum inexpertis

"Tatlıdır savaş, onu yaşamamış olanlar için"

– Desiderius Erasmus,1515

Peygamberime İftira Edenler Bunu Okusunlar

"Ebû Hureyre radıyallâhu anh'dan rivâyet olunduğuna göre, Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve sellem'e bir adam gelerek 'helâk oldum ya Rasûlullâh' dedi. Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve sellem 'Seni helâk eden nedir' diye sordu.

O zât: 'Ramazan gününde zevcemle cima ettim' dedi. Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve sellem: **'Bir köle azad edecek imkânın var mı?'** diye sordu. Adam: 'Hayır' dedi.

Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve sellem: **'İki ay peşpeşe oruç tutabilir misin'** diye sordu. Adam: 'Hayır' dedi.

Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve sellem: **'Altmış fakiri doyuracak imkânın var mı?'** diye sordu. Adam: 'Hayır' dedi ve ardından oturdu.

Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve sellem'e bir sepet hurma getirildi. Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve sellem bunu adama vererek: **'Bunu tasadduk et'** buyurdu.

Adam: 'Bizden daha fakirine mi? Medine'nin iki taşlığı arasında buna biz-den daha muhtaç bir aile yoktur' dedi.

Bunun üzerine Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve sellem azı dişleri görünecek şekilde güldü. Daha sonra: **'Git bunu ailene yedir'** buyurdu."

[Buhari, "Savm", 30; "Hibe", 20; "Nefakât", 13; "Keffârât", 2-4; "Edeb", 68; Müslim, "Sıyam", 81-82; Ebû Dâvûd, "Savm", 38; Tirmizî, "Savm", 28; İbn Mâce, "Siyam", 14; Ahmed b. Hanbel, Müsned, II, 241, 273, 281, 516.]

Firavun Zamanları

Firavun, kavmini küçük düşürdü (ezdi). Onlar da kendisine itaat ettiler. Çünkü onlar yoldan çıkmış bir toplumdu.[Zuhruf, 43/ 54]

"Bir ülkeyi helak etmek istediğimiz zaman oranın varlıklılarına yola gelmelerini emrederiz ve onlar da orada fıskişlerler. Böylece o ülkeye hükmümüz verilmiş olur ve orayı tamamen helak ederiz." İsrâ, 17/16.

"Sizden önceki nesillerden akıllı ve faziletli kimselerin, yeryüzünde bozgunculuk yapanlara engel olmaları gerekmez miydi? Fakat onlar arasında kendilerini kurtardığımız pek az kişi bunu yaptı. Zulmedenler ise kendilerine verilen refahın peşine düşüp şımardılar ve suçlu olup çıktılar." [Hûd, 11/116.]

"Alimleri ve hahamları, onların günah söz söylemelerine, haram yemelerine engel olmaları gerekmez miydi? İşledikleri (fiiller) ne kötüdür!" [Mâide, 5/63]

Rabbin, halkları Salih ve ıslah edici kimseler iken memleketleri zulmederek helak etmez." (Hûd, 11/117) ;

"…Zaten biz, halkları zalim olmadıkça memleketleri helak etmeyiz." (Kasas, 28/59);

“Bunların her birini kendi günahları yüzünden yakaladık… Allah onlara zulmediyor değildi, fakat onlar kendilerine zulmediyorlardı.” (Ankebût, 29/40).

“Yeryüzünde ıslaha çalışmayıp fesat çıkaran haddi aşmışların emrine itaat etmeyin.”

وَلَا تُطِيعُوٓاْ أَمْرَ ٱلْمُسْرِفِينَ ٱلَّذِينَ يُفْسِدُونَ فِى ٱلْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ

“Yeryüzünde ıslaha çalışmayıp fesat çıkaran haddi aşmışların emrine itaat etmeyin.” [Şu’arâ, 26/151–152]

İslam Mazlumun Yanındadır

وَلَمَنِ ٱنتَصَرَ بَعْدَ ظُلْمِهِۦ فَأُوْلَٰٓئِكَ مَا عَلَيْهِم مِّن سَبِيلٍ

إِنَّمَا ٱلسَّبِيلُ عَلَى ٱلَّذِينَ يَظْلِمُونَ ٱلنَّاسَ وَيَبْغُونَ فِى ٱلْأَرْضِ بِغَيْرِ ٱلْحَقِّ ۚ أُوْلَٰٓئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

“Zulme uğradıktan sonra, kendini savunup hakkını alan kimseye (ceza vermek için) bir yol yoktur. Ceza yolu ancak, insanlara zulmedenler ve yeryüzünde haksız yere taşkınlık edenler içindir. İşte onlar için elem dolu bir azap vardır.” [Şûrâ,41/ 41, 42]

أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَٰتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظُلِمُواْ ۚ وَإِنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ ٱلَّذِينَ أُخْرِجُواْ مِن دِيَٰرِهِم بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّآ أَن يَقُولُواْ رَبُّنَا ٱللَّهُ ۗ وَلَوْلَا دَفْعُ ٱللَّهِ ٱلنَّاسَ بَعْضَهُم بِبَعْضٍ لَّهُدِّمَتْ صَوَٰمِعُ وَبِيَعٌ وَصَلَوَٰتٌ وَمَسَٰجِدُ يُذْكَرُ فِيهَا ٱسْمُ ٱللَّهِ كَثِيرًا ۗ وَلَيَنصُرَنَّ ٱللَّهُ مَن يَنصُرُهُۥٓ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَقَوِىٌّ عَزِيزٌ

“Kendilerine savaş açılan Müslümanlara, zulme uğramaları sebebiyle (cihad için) izin verildi. Muhakkak ki, Allah’ın onlara yardım etmeye gücü yeter. Onlar, haksız yere, sırf ‘Rabbimiz Allah’tır’ demelerinden dolayı yurtlarından çıkarılmış kimselerdir…” [Hac, 22/39–40.]

Mazeret Yok

إِنَّ ٱلَّذِينَ تَوَفَّىٰهُمُ ٱلْمَلَٰٓئِكَةُ ظَالِمِىٓ أَنفُسِهِمْ قَالُواْ فِيمَ كُنتُمْ ۖ قَالُواْ كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِى ٱلْأَرْضِ ۚ قَالُوٓاْ أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ ٱللَّهِ وَٰسِعَةً فَتُهَاجِرُواْ فِيهَا ۚ فَأُوْلَٰٓئِكَ مَأْوَىٰهُمْ جَهَنَّمُ ۖ وَسَآءَتْ مَصِيرًا

“Kendilerine zulmetmekte iken meleklerin canlarını aldığı kimseler var ya; melekler onlara şöyle derler: ‘Ne durumda idiniz? Onlar da ‘Biz yeryüzünde zayıf ve güçsüz kimseler idik’ derler. Melekler ‘Allah’ın arzı geniş değil miydi, orada hicret etseydiniz ya!’ derler. İşte bunların gidecekleri yer cehennemdir; o ne kötü bir varış yeridir.” [Nisâ, 4/97.]

Banane Demek

وَٱتَّقُواْ فِتْنَةً لَّا تُصِيبَنَّ ٱلَّذِينَ ظَلَمُواْ مِنكُمْ خَآصَّةً ۖ وَٱعْلَمُوٓاْ أَنَّ ٱللَّهَ شَدِيدُ ٱلْعِقَابِ

“Öyle bir fitneden sakının ki o, içinizden sadece zulmedenlere erişmekle kalmaz (umuma sirayet ve hepsini perişan eder). Biliniz ki Allah’ın azabı şiddetlidir” [Enfâl, 8/25.]

فَلَوْلَا كَانَ مِنَ ٱلْقُرُونِ مِن قَبْلِكُمْ أُوْلُواْ بَقِيَّةٍ يَنْهَوْنَ عَنِ ٱلْفَسَادِ فِى ٱلْأَرْضِ إِلَّا قَلِيلًا مِّمَّنْ أَنجَيْنَا مِنْهُمْ ۗ وَٱتَّبَعَ ٱلَّذِينَ ظَلَمُواْ مَآ أُتْرِفُواْ فِيهِ وَكَانُواْ مُجْرِمِينَ

"Sizden önceki nesillerden akıllı ve faziletli kimselerin, yeryüzünde bozgunculuk yapanlara engel olmaları gerekmez miydi? Fakat onlar arasında kendilerini kurtardığımız pek az kişi

bunu yaptı. Zulmedenler ise kendilerine verilen refahın peşine düşüp şımardılar ve suçlu olup çıktılar." [Hûd, 11/116.]

لَوْلَا يَنْهَىٰهُمُ ٱلرَّبَّٰنِيُّونَ وَٱلْأَحْبَارُ عَن قَوْلِهِمُ ٱلْإِثْمَ وَأَكْلِهِمُ ٱلسُّحْتَ ۚ لَبِئْسَ مَا كَانُوا۟ يَصْنَعُونَ

"Alimleri ve hahamları, onların günah söz söylemelerine, haram yemelerine engel olmaları gerekmez miydi? İşledikleri (fiiller) ne kötüdür!" [Mâide, 5/63]

وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيُهْلِكَ ٱلْقُرَىٰ بِظُلْمٍ وَأَهْلُهَا مُصْلِحُونَ

Rabbin, halkları salih ve ıslah edici kimseler iken memleketleri zulmederek helak etmez." (Hûd, 11/117) ;

Tanrı ve Tanrıça Eril Dişil Ayrımı Yoktu

Hint-Avrupa dil ailesine mensup olan Fransızca ve İngilizce gibi, felsefi terminolojide baskın olan Latince ve Yunanca dillerinde de eril ve dişi olmak üzere iki hatta bazen nötrü (cinssiz) de kapsamak suretiyle üç tür isim grubu vardır. Bu bakımdan İngilizce ve Fransızca, metinde özellikle vurgulanan dişilik savını somutlaştırmayı mümkün kılan bir yapı arz eder. Fransızcada hem ismin aldığı artikel (önek) hem de zamirlerin yardımıyla eril ve dişi ayrımını açıkça görebiliyoruz.

İngilizcede ise Fransızcadaki gibi artikeller ve zamirler olmasa da, "o" zamirinin dişi mi, eril mi yoksa nötr mü olduğunu belirtmek için he/she/it ve "onun" derken hangi cinsi işaret ettiğimizi göstermek için his/her/its ayrımları vardır.

Belirleyici bir düzeyde eril bir söylemle ilerleyen Batı Felsefesi tarihi, felsefi dil ve terminolojide ve böylece felsefe tarihinde kadın görünmez kılmış, hatta dışlamıştır. Mesela: doğa, Tanrıça, esin perisi üçlemesinden, doğanın dişil olduğunu ancak tabiat ana hikayelerinden, perinin dişil olduğunu da eski Türk şiirindeki (erkek) şairin hayal ettiği peri figüründen anımsayabiliriz. Ne var ki bu kelimelerin dişil olması Yunanca, Latince ve ondan türeyen dillerde artikellerle sabittir, dolayısıyla da zihinlerde yerleşik bir olgudur. Bunun yanında tanrıça ismi aldığı yapım ekiyle, dilimizde tartışmayı yorumlayabileceğimiz tek kelime olarak ortaya çıkar. Fakat tanrıça zorunlu biçimde dişil olsa da tanrı Türkçede zorunlu bir erillik çağrıştırmaz. "Eski Yunan Tanrıları" derken de eril/ dişil ayrımı ilk planda aklımıza çakmaz; zira tanrılar zaten tanrıçayı (yahut tanrıçaları) içeriyordur.

Sözcüklerin Hakikati

İnsanın hayvandan üstün bir konuma gelmesi, sözcükleri kullanması, rasyonel hesabı sözcükler üzerine kurması sayesinde gerçekleşmiştir. Hobbes, Elements of Law' da, bilimin nesnelere verilen adların bilgisi olduğunu ileri sürer Bu konuda Alman filozof Leibniz (1646-1716) şu yargıda bulunur: "Hobbes için hakikat yoktur; çünkü o, evrenselleri sözcüklere indirgemekle, hakikati sözcüklerin içine yerleştirmekle yetinmemiş, dahası hakikati, bütün tanımların [adlandırmaların] kaynaklandığı insan yargısına bağlamıştır." (nesnelere verdiği adlandırmalarla) oluşturduğu hakikatler den başka hakikat yoktur. Bu bakımdan, hakikatİn mimarı insandır. **"Dünyada adların dışında evrensel bir şey yoktur ...Hakikat, nesnelerin değil, fakat sözcüklerin içinde bulunur"** diyen Hobbes, felsefesini adcı (nominalist) bir temele oturtur. Böylece düşünce, onu belirleyen sözcüğe ya da kavrama indirgenmekte ve bundan dolayı da insanın dışında hakikatİn olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır**. "Doğru ve yanlış,**

nesnelere değil, konuşmaya (dile) özgüdür. Konuşmanın olmadığı yerde, ne doğruluk, ne de yanlışlık vardır."

Demek ki doğrular gibi yanlışlar da, adları, kavramları yaratıp onları nesnelere yakıştıranlar dan, yani insanlardan kaynaklanır.

Yanlış, duyulardan ya da nesneden değil, fakat adların (aynı adı bir sürü değişik nesneye vermek ya da bir dizi adı tek bir nesneye yakıştırmak gibi) uygunsuz kullanışından doğar. Zaten bu yüzden Hobbes, **"insanların daha zengin bir dile sahip oldukça, ya daha akıllı, ya da daha aptal olduklarını"** ileri sürer Buraya kadar söylediklerimizi kısaca özetleyelim :

Sözcük ya da kavram, görüngünün simgesidir; bir başka deyişle, nesnenin kendisinin değil, bizim nesneyi algılama şeklimizin simgesidir. Maddeler dünyasında da, düşünce evreninde de, her şey devinimdir ve devinimlerin arasındaki ilişkilerdir. Her olan şey, (neden-sonuç ilişkisi biçiminde) gerekli olarak olmuştur. Akıl, sözcükler üzerindeki gerekli mantıksal (lojik) bir hesaptan başka bir şey değildir. Rasyonel hesap, teleolojik hesaptır; yani geleceği düşünerek gücün (erkin) araçlarını insana veren hesaptır.

Kralın Erki Tanrıdan

1603 yılında İngiltere tahtına çıkan (Mary Stuart'ın oğlu) I. James, henüz İskoçya kralı iken 1598'de kaleme aldığı **The Trew Law of Free Monarchies (Özgür Monarşilerin Gerçek Yasası)** adlı yapıtında, krallıktan ne anladığını açıkça dile getirmişti.

"Özgür Kral" kavramı ile anlatmak istediği şey, kralın feodal beylerden, dinsel cemaatlerden ve parlamento gibi anayasal kurumlardan özgür olmasıydı.

Daha açıkçası I. James'in savunduğu siyasal sis tem, bu yeryüzünde hiçbir sınır tanımayan mutlak monarşiydi.

Ona göre, bütün kararlan alan ve bütün yasaları yapan kralın karşısında uyrukların ya da parlamentonun hiçbir hakkı yoktu. **Onların temel görevi, kral despotça bir tutum içine de girse, ona karşı mutlak bir biçimde boyun eğmekti.** Çünkü kralın erki Tanrı'dan geliyordu.

I. James, her ne kadar kralın ülke üzerindeki hükmünü fetih hakkına dayandırıyorsa da, bu erki **"kralların tanrısal hakları"** kuramıyla pekiştirip meşrulaştırma yoluna gidiyordu: **"Krallar, yalnız Tanrı'nın yeryüzündeki temsilcileri olup onun tahtında oturmakla kalmazlar, ayrıca Tanrı'nın kendisi bile krallara 'tanrılar' diye hitap eder."**

Kralın iktidarının kökeninin Tanrı'ya bağlanması nedeniyle, ülkeyi yöneten yasalar da kralın istenciyle (iradesiyle) eşanlamlı oluyordu.

Kral, yasaların üstünde olduğu için, bütün yasaları, keyfince yorumlamak, uygulamak ya da değiştirmek hakkına sahipti . Krallık iktidarı Tanrı'dan kaynaklanan bir giz ile çevriliydi; bu nedenle kralın kararlarının tartışılma konusu yapılması söz konusu olamazdı; dolayısıyla da kralın bu yeryüzünde hiç kimseye karşı bir sorumluluğu yoktu. **"Yönetiminden dolayı hesap verdiği tek güç Tanrı'ydı."**

İşte İskoçya kralı VI. James, Ingiltere tahtına I. James adıyla oturduğunda bu düşüncelere sahipti ve karşısında bir muhalefetin bulunmasına katlanamayacağı açıktı.

Oysa İngiltere'de, kralın ister istemez taraflardan birisi konumuna gelmek zorunda olduğu üç çatışma konusu bulunuyordu: Devlet hazinesi, dış politika ve din. I. James, vergi konusunda

kendisine zorluk çıkartan parlamentoyu 1611'de dağıtıp 10 yıl boyunca toplanmasını engelledi. Dış politika sorunları nedeniyle 1621'de yeniden topladığı parlamentoyu da, kendi görüşleri doğrultusunda bükemediği için kısa sürede feshetmek gereğini duydu. Parlamentosuz hüküm sürmeye alışan I. James'in karşılaştığı en çapraşık sorun, kuşkusuz din konusundaydı.

Taç ile özdeşleşmiş olan Anglikan Kilisesi, bir yanda Katoliklere karşı kendisini savunmak zorundaydı, öte yanda "Aşağı Anglikan Kilisesi" diye de adlandırılan Püritenlerin saldırısına göğüs germek durumundaydı. Kendi aralarında farklı dinsel yaklaşımları nedeniyle Presbiteryenler ve Bağımsızlar ya da Kongregasyonistler diye ayrılan Püritenler, gerçekte anayasal hak ve özgürlükler ile parlamentoyu savunan bir siyasal muhalefet odağını oluşturuyorlardı. Bunun bilincinde olan I. James, 1603'te parlamentoda yaptığı bir konuşmasında, Püritenlerin kendilerinden "din açısından değil, fakat mezheplerini iyi yönetilen herhangi bir devlette katlanılmaz hale getiren, var olan yönetimden hiçbir şekilde memun olmayan ve herhangi bir üstünlüğe tahammül edemeyen özellikleri ve sapkın siyasa ve eşitlik anlayışları bakımından aynldıklarını" söylüyordu. Toplumsal ve siyasal boyutlar taşıyan din konusunda bir uzlaşma sağlanması mümkün değildi; ve bu sorun, daha da alevlenerek I. Charles'a miras kaldı.

1625 yılında tahta geçen I. Charles'ın hükümdarlığında, babasının karşılaştığı bütün güçlükler iyice su yüzüne çıktı. Kralın İspanya ve Fransa ile giriştiği savaşın giderlerini karşılamak amacıyla yeni vergiler koyması ve askerlerini mülk sahiplerinin kesesinden baktırdığı öze] evlere yerleştirmesi sonucunda, parlamento 1628'de- Haklar Bildirisi'ni (Petition of Rights) kabul etti. **Bu belge, parlamentonun onayı olmadan vergi alınamayacağını, askerlerin özel evlere yerleştirilemeyeceğini (yani fiili olarak kralın sürekli bir ordu bulunduramayacağını), barış zamanı sıkıyönetim uygulanamayacağını, belirli bir suçlama olmadan ve düzenli yasal kuralların korunması altında bulunmadan hiç kimsenin tutuklanamayacağını karara bağlıyordu.** I. Charles, ilk önce bu belgeyi kabul etmek zorunda kaldı; fakat daha sonra, parlamento, kendisinin hem yetkisiz vergilerine, hem de Yüksek Kilise politikasına karşı çıkınca, tutumunu sertleştirip 1629'da parlamentoyu dağıttı ve Avam Kamarasının dokuz üyesini hapise attırdı.

Bundan sonra İngiltere, 11 yıl boyunca parlamentosuz yönetildi. Ancak mali sorunların üstesinden gelememiş olan I. Charles'ın Ingiliz Yüksek Kilisesinin ayin biçimini ve örgütünü Presbiteryenliğe sıkıca bağlı olan İskoçya'ya zorla kabul ettirmeye kalkışması, İskoçların ayaklanmasına neden oldu. Kuzeye yapılacak bu küçük askeri seferin devlet hazinesini tamtakır bırakmaması için de, I. Charles 1640'ta parlamentoyu toplantıya çağırmak zorunda kaldı. Tarihte "Kısa Parlamento" adıyla bilinen bu parlamento, krala karşı katı tutumundan dolayı 18 gün sonra dağıtıldı. Fakat Ingiliz ordusunun Iskoçlar tarafından yenilgiye uğratılması nedeniyle I. Charles, parlamentoya yeniden gereksinim duydu. 1640 yılının bu ikinci parlamentosu, İngiliz Devrimi'nin ünlü "Uzun Parlamento"su olacaktır.

Parlamentonun kralın erkini törpüleyen kararlar alması, kralın ise kişisel iktidarını mutlak bir biçimde sürdürme çabaları sonucunda, İngiltere kaçınılmaz olarak bir iç savaşın içine sürüklendi. Oliver Cromwell'in Püritenlerden oluşturduğu ordusu, krallık güçlerini artarda yenilgiye uğrattı ve I. Charles 1648'de Cromwell'in eline geçti. Savaşın başlangıcında hiç kimse, Charles Stuart'ı devirmek, hele hele krallığa son verip cumhuriyet kurmak gibi bir düşünceye sahip değildi. Fakat uzun süren iç savaş yılları içinde, köprüler atılmış, geriye

dönüş yolları kapanmıştı. Bir bakıma, tarihin hemen her devriminde yaşandığı gibi, Ingiliz Devrimi de, olayların zorlamasıyla başlangıçta öngörülemeyen çok daha aşırı bir noktaya doğru sürüklenmişti. Cromwell'in liderliğini yaptığı radikaller, parlamentodaki ılımlıları tasfiye edip kralın yargılanması kararını çıkarttılar. **İlk baştaki 500 üyesinden yalnızca 60 kadar radikal üyeyi barındıran Uzun Parlamento, özel bir mahkeme kurarak kralı yargılayıp suçlu buldu. I. Charles, 30 Ocak 1649'da kafası kesilerek idam edildi.** Bunun ardından İngiltere, "Commonwealth" adı altında bir cumhuriyet oldu; fakat gerçekte Cromwell'in askeri diktatörlüğü kurulmuş oluyordu. [Alıntı]

Ah Hüseynim Vah Hüseynim

Hz. Hüseyin aleyhisselâm, İbn Zübeyr gibi Medine'de Yezit'e biata zorlanmış ve ilk başta muhtemelen gizli bir biatın doğru olmadığını düşünerek açık biat edebileceği teklifinde bulunmuştu. Ancak muhtemelen İbn Zübeyr'in de tavsiyeleriyle Emevi valisine verdiği sözünü yerine getirmemiş ve açıkça biat etmekten de kaçınıp gizlice Mekke'ye gitmişti. Dahası **"biat ederse kafir olacağını"** söylüyordu. **O günkü toplumda yığınlarca sahabi ise Yezit'e biat etmişti.** Hz. Hüseyin'in bu anlayışına göre Yezit'e biat eden bu kadar sahabinin, imani durumu nedir? şeklindeki bir soruyu düşünmek gerekir.

Hz. Hüseyin'in Küfe'ye gitmesini sahabeden İbn Zübeyr dışında hiçbiri istemiyordu. Hz. Hüseyin'in Küfe'ye gitmemesi için o günün bütün sahabileri seferber olmuştu. Onun gitmemesi konusunda adeta sahabe icmaı oluşmuştu. Ancak Hz. Hüseyin'i ikna edememişlerdi. Rivayetlerde Hz. Hüseyin'in Kûfelilerin yaptıkları ısrarlı davet sebebiyle onlara söz verdiği, dolayısıyla gitmek zorunda kaldığı aktarılır.

Doğrusu Küfeliler babası Hz. Ali kerrma'llâhu vecheyi Muaviye'ye karşı savaşta yardımsız bırakmış, abisi Hz. Hasan'ın çadırını yağmalamışlar ve onun hilafeti Muaviye'ye devretmesine neden olmuşlardı. Bütün bunlara rağmen, Hz. Hüseyin muhtemelen bu gelen mektuplara bakarak bölgede hakim olup hüküm sürebileceğini düşünmüştü.

Yine Hz. Hüseyin'in temsilci olarak Kûfe'ye gönderdiği Müslim b. Akil'in yakalandığında öldürülmeden önce son bir vasiyet yapmak istediğini belirttiği ve orada bulunan Ömer b. Sad b. Ebi Vakkas'a veya Muhammet b. Eşas'a bıraktığı sözlü vasiyetinde Hüseyin'e haber göndermelerini, işin (Hz. Hüseyin'in davasının) son bulduğunu bildirmelerini ve ailesi ile geri dönmesi gerektiğini, Kûfelilerin kendisini aldattıklarını, söylemelerini istemiş ve bu vasiyet yerine getirilmişti. Müslim'in tavsiyesi Hz. Hüseyin'e ulaştığı halde Hz. Hüseyin yoluna devam etmişti.

Şimdi onun Küfe'ye gitmesi konusuna karşı çıkan çoğunluğu sahabe olan, önde gelen kimselerin görüşleri…

Muhammed b. Hanefiyye

Hz. Ali'nin küçük oğlu ve Hz. Hüseyin'in kardeşi Muhammed b. Hanefiyye, Hz. Hüseyin'in Medine'den ayrılmasından sonra arkasından Mekke'ye kadar gitti. Hz. Hüseyin'i bulup ona **"Kardeşim! Sen en çok sevdiğim ve en çok değer verdiğim kimsesin. Bütün yaratıklar arasında samimiyetle öğüt vereceğim senden daha layık hiçbir kimse yoktur. Elinden geldiğince şehirlerden uzak dur. İnsanlar senden başkasının etrafında toplanırlarsa bununla Allah ne senin dindarlığına, ne de aklına eksiklik vermeyeceği gibi, senin yiğitlik ve faziletin de elden gitmez. Ben senin varacağın şehirde yanlarına gittiğin topluluğun ayrılığa**

düşmelerinden korkuyorum. İnsanlar senden uzaklaşırsa sen de kumluk çöllere ve dağlara sığınır, insanların işinin nereye vardığını görünceye ve nasıl bir karar vereceğini anlayıncaya kadar bir yerden bir yere göçer gidersin.” dedi.

Abdullah b. Abbas

İbni Abbas **“Ey Amcamın oğlu! Allah, seni rahmetiyle esirgesin. Söyle bakayım. Yanlarına gideceğin kavim, valilerini öldürüşler veya kovmuşlar, memleketlerini onun elinden geri almışlar, düşmanlarını sürüp çıkarmışlar mıdır? Eğer, böyle yaptılarsa, onların yanına git. Ancak valileri başlarında bulunuyor, onlara hükmünü yürütüyor, zekat ve haraç âmilleri de onların zekat ve haraçlarını topluyorken seni, yanlarına çağırıyorlarsa, onlar, seni ancak harbe, çarpışmaya çağırıyorlar demektir. Onların, babanı ve kardeşini sahipsiz bıraktıkları gibi, seni de bırakmayacaklarından, aldatmayacaklarından, yalan söylemeyeceklerinden, muhalefet etmeyeceklerinden, ürküp senin başından dağılmayacaklarından, sana karşı hal kin en şiddetli davrananı, düşman kesileni olmayacaklarından emin değilim!”** dedi.

İbni Abbas, o gün akşam veya ertesi günü sabahleyin Hz. Hüseyin'in yanına tekrar gitti,

“Ey Amcamın oğlu! Sen, gitmekten vazgeçmeyeceksen ben de söylemeden duramayacağım: Senin gideceğin yerde helak olacağından, kökünün kazınacağından korkuyorum! Çünkü Iranlılar gaddar, vefasız, sözlerinde durmaz bir kavimdir. Sakın, onlara yaklaşma. Sen, şu beldede otur. Çünkü sen, Hicaz halkının Seyyidi ve ulususun. Eğer, Iraklılar, dedikleri gibi, seni istiyorlarsa, onlara yaz; düşmanlarını (valilerini) sürüp çıkarsınlar. Sonra, yanlarına git. Eğer ille burada oturmayacak, oturmaktan kaçınacaksan, bari Yemen diyarına git. Çünkü orada kaleler, vadiler var. Orası, enine, boyuna geniş bir topraktır. Hem, orada babanın taraftarları da vardır. Orada, münzevi bir hayata kavuşmuş, halktan ayrılıp bir köşeye çekilmiş de olursun. Oradan halka yazılar yazar, davetçilerini her tarafa dağıtırsın. Böyle yaparsan, istediğin selamet ve afiyetin sana vasıl olur, böylelikle muradının hasıl olacağını umanın.”

“Eğer, mutlaka gideceksen, kadınlarını ve çocuklarını yanında götürme. Vallahi, Osman b. Affan'ın kadın ve çocuklarının gözleri önünde öldürüldüğü gibi, senin de öldürüleceğinden korkuyor ve öylece öldürülmeyeceğinden emin bulunmuyorum. Onlar, seni harp için çağırıyorlar. Gitmekte acele etme. Babanın, kardeşinin ashabı olduklarını söyleyen o kişiler, bir sabah, başlarındaki valileri ile birlikte gelip seninle çarpışacaklardır! Sen, Mekke'den çıkacak olursan, İbn Ziyad, senin yola çıktığını haber alacak, sana mektup yazmış olanları ürkütüp başından dağıtacak, onlar, sana en azılı düşman kesileceklerdir! Eğer, gücüm yetseydi iki elimle saçını yakalardım. Seni durduracağımı bilsem, böyle yapardım!”

dedi ve ağladı. Ne var ki Hüseyin, onun bu sözüne karşı şöyle dedi: **“Ey Abbas'ın babası! Sen yaşlanmış bir ihtiyarsın.”**

İbn Abbas, dışarı çıkınca İbn Zübeyr'e rastladı ve **“Gözün aydın Hüseyin gidiyor!”** dedi.

Abdullah b. Ömer

Abdullah b. Ömer, Hz. Hüseyin’in Irak’a doğru gittiğini haber alınca, onunla buluştu. Ona **“Sakın, onların yanına gitme!”** dedi. Ayrıca İbn Zübeyr ile Hz. Hüseyin’e **“Allah’tan korkun, Müslüman cemaatine tefrika çıkarmayın!”** dedi. Hz. Hüseyin’in geri dönmeye yanaşmadığını görünce, boynuna sarılıp onunla kucaklaştı ve vedalaştı. **“Biz Hüseyin’e engel olamadık. O bize galebe çaldı.”** dedi.

Abdullah b. Muti

Abdullah, Hüseyin’e **“Allah aşkına sakın Kûfe’ye gideyim deme! Vallahi, oraya gidecek olursan, muhakkak öldürülürsün! Baban, orada öldürüldü. Kardeşin Hasan, orada yalnız bırakıldı, aldatıldı ve yaralandı. Sen, Mekke Hareminden ayrılma. Hicaz halkı, sana, hiç kimseyi denk tutmaz. Sen, sana bağlı olanları her taraftan oraya çağır. Gelip yanında toplanırlar. Vallahi, Ümeyyeoğulları, seni önlerinde bulurlarsa, muhakkak, öldürürler. Sen, öldürülecek olursan, Senden sonra, onlar, hiçbir zaman, hiçbir kimseden korkmazlar. Gel, yapma! Sen, ne Kûfe’ye git, ne de Ümeyyeoğullarının önlerine çık!” dedi. Hz. Hüseyin ise kaderci bir tavırla “Allah, dilediği şeyi takdir ve hüküm eder!”** dedi.”

Ömer b. Abdurrahman

Ömer b. Abdurrahman b. Haris b. Hişam elMahzûmî der ki

Iraklılardan, Hüseyin’e mektuplar geldiği, Hüseyin’in Irak’a gitmeye hazırlandığı sırada, Mekke’de yanına vardım ve “**Ey Amcamın oğlu! Ben, sana bir hacet için geldim. Eğer, öğüdümü tutmayı uygun görürsen, sana bir öğüt vermek istiyorum. Uygun görmezsen, sana söylemek istediğim şeyden vazgeçeceğim**” dedim. **“Söyle! Vallahi, ben, senin ne kötü bir şey düşünebileceğini, ne de çirkin bir iş işlemeyi arzu edebileceğini sanmam!”** dedi. Ona **“Ey Amcamın oğlu! Seninle aramızda bir süt emişme akrabalığı var. Bilmem ki, ben, sana nasıl öğüt vereyim?** dedim. Bana **“Sen, herhangi bir suçla suçlanmamış kimselerdensin. Ne söyleyeceksen, söyle!”** dedi.

“Sen, Irak'a gitmek istiyormuşsun. Ben, sana karşı çok şefkatliyimdir. Senin baban; İslamiyete girenlerin ilki, İslamiyet uyarınca hareket edenlerin en iyisi, tutuş ve yakalayış bakımından da Müslümanların en zorlusu idi. Halk, ondan dünyalık umdu. Onun sözlerini dinledi ve başına toplandı. O da kalkıp Muaviye'nin üzerine yürüdü. Şamlılardan başka herkes, babanın başına toplanmıştı. Muaviye ise, Şamlılar katında nüfuzlu ve itibarlı idi. Bunun üzerine, halk, dünyaya tamah ederek ve ona saplanarak babanı bıraktılar. Allah'ın ikram ve rızasına erinceye kadar ona karşı gelmekten, kin tutmaktan geri durmadılar. Babandan sonra kardeşine de yapılmayacak şeyleri yaptılar. Sen, bunların hepsinde bulundun ve bütün olan bitenleri de gözlerinle gördün. Demek ki babana, kardeşine düşmanlık etmiş, onlarla çarpışmış olan Şamlıların, Iraklıların yanına gitmek istiyorsun?!

Halbuki rakibin olan kişi, sayıca senden daha çok, hazırlılık ve kuvvetlilik bakımından da senden daha hazırlıklı ve daha kuvvetlidir. Halk; ondan, daha çok korkar; dünyalığı, ondan, daha çok umar. Yanlarına varacak olursan, onlar, senden, mal ihsan etmeni isteyecekler. Çünkü onlar, dünya ve dünyalık kuludurlar. Senin elde etmek istediğin beldelerdeki valiler ve amirler onlardandır. Beytülmaller, hazineler de onların elindedir. Halk ise, şu dirhem ve dinarların kuludurlar. Sana yardım etmeyi va'd edenler, seninle çarpışır ve seni bırakırlar. Senden çok, ona ve onun adamlarına yardım etmeyi arzu ederler. Sana yardım vadinde bulunanların seninle çarpışmayacaklarından, senden ziyade, seninle çarpışanların yanlarında bulunmayı arzu etmeyeceklerinden emin değilim!” dedim.

Sonra Hüseyin'in yanından ayrılıp Haris b. Halid b. As'ın yanına vardım. Durumu ona anlattım. Haris b. Halid **“Kabe'nin Rabbine and olsun ki sen, ona gereken ögüdü vermişsin. Altık, kabul etmek veya bırakmak, ona aittir!”** dedi.

Ebû Saîdu’l Hudrî

Ebü Saîdu'l Hudrî "Hüseyin, Mekke'den çıkıp gitme hususunda bizi mağlup etti. Bu hususta kendisine güç yetiremedik. Kendisine dedim ki:

"**Nefsine aldanmak hususunda Allah'tan kork, evine kapan ve imamına isyan etme. Ey Ebü Abdullah! Ben senin için hayırlı bir öğütçüyüm ve şefkatliyim. İşittiğime göre taraftarın olan kavim sana mektup yazmış. Sakın, onların yanına gitme! Küfe'de babandan işitmiştim, demişti kı: "Vallahi Küfelilerden bıktım, usandım, onlara kızdım. Onlar da benden usandılar ve bana kızdılar. Onlarda asla vefa yoktur. Allah'a yemin ederim ki, onların herhangi bir işe niyet ve azimleri yoktur, kılıca karşıda sabır göstermezler."**

Abnef b. Kays

Ahnef b. Kays, Hz. Hüseyin'e Rum suresinin son ayeti olan, **"Sabret ki, Allah'ın sözü şüphesiz gerçektir. Kesin olarak inanmayanlar seni hafife almasınlar."** yazıp gönderdi. "**Sen, şimdi sabır et. Şüphe yok ki Allah'ın vaadi haktır. Buna kati inanç beslememekte olanlar, sakın, seni sabırsızlıkla hafifliğe götürmesinler!'**

Abdullah b. Cafer

Abdullah b. Cafer b. Ebi Talib, Hüseyin'e şöyle bir mektup gönderdi: **"Senden, şu mektubumu okuduktan ve gereğini düşündükten sonra Allah aşkına geri dönmeni istiyorum. Yönelmekte olduğun yerden, yani Küfe'den sana bela gelmesinden, senin öldürülmenden ve ailenin kökünün kazınmasından korkuyorum. Eğer bugün sen öldürülecek olursan İslam'ın nuru söner. Sen hidayete erenlerin bayrağı, mü'minlerin umudusun. Hareketinde acele etme."** Sonra Abdullah b. Cafer, Mekke valisi Amr b. Said'e giderek şöyle dedi: **"Hüseyin'e bir mektup gönder ve ona eman verdiğini, ona iyi davranacağını, dostluk bağlarına riayet edeceğini söyle, ona teminat ver. Geri dönmesini iste. Belki bu şekilde güven duyup Mekke'ye geri gelir."**

Vali Amr, Abdullah'a şöyle dedi: **"Benim adıma dilediğin şekilde bir mektup yaz, getir, altını mühürleyeyim."** Abdullah b. Cafer de vali Amr b. Said'in adına şu şekilde bir mektup yazdı:

"Sana doğru yolu göstermesini ve yuvarlanmakta olduğun uçurumdan seni geri çevirmesini Allah'tan diliyorum. Duyduğuma göre sen Irak'a gitmeye karar vermişsin. Ayrılık çıkarmaktan Allah'a sığınmam istiyorum. Eğer korkmakta isen yanıma gel, ben sana eman veririm. Sana iyi davranırım. Aramızdaki bağların kopmamasına özen gösteririm."

Sonra mektubu Amr'a götürüp mühürletti. Vali, mektubu Hüseyin'e gönderdi, ancak o geri dönmeye yanaşmadı ve valiye şu mektubu gönderdi:

"**Eğer göndermiş olduğun bu mektubunla bana iyilik yapmak ve aramızdaki bağların kopmamasına özen göstermek istemiş isen, dünyada ve ahirette hayır ve iyilik gör. İnsanları Allah'a davet edip iyi işler yapan ve "Ben Müslümanlardanım" diyen kimse ayrılık çıkarmış olmaz. Emanların en iyisi ve hayırlısı, Allah'ın verdiği emandır. Dünyada Allah'tan korkmayan kimse, Allah'a iman etmiş olmaz. Biz, kıyamet gününde, katında bize emanı vacip kılacak bir korku ile dünyada Allah'tan korkuyoruz. "**

Sonuç:

Birçok sahabi, onu engellemeye çalışsa da Hz. Hüseyin aleyhisselâm kimseyi dinlemedi. Bu tavsiyeleri yapanların hepsi ona giderse öldürüleceğini söylediler. Bu tavsiyeleri göz önüne aldığımızda **"kimsenin onun öldürüleceğini bilmediğini"** söyleyebilmek zordur.

Onun, öldürüleceğini gördüğü bir rüya üzerine teslimiyet içinde hareket ettiği şeklindeki düşünceler ve rivayetlere şüphe ile bakmak daha uygundur.

(M.A)

Yine de Hz. Hüseynim aleyhisselâm haklı idi, ümmetin, Peygambere hiç vefa borcu yok muydu, velev ki hatalı olsa da, bu insanlar sahabilerden beri peygambere karşı vefa duymada aciz neden kaldılar. Gerçek sevenler ki, ta hakikatine kadar, bir elin parmaklarını geçmiyor. Görüyorum ki, huzurunda başını eğmeden durabilen çok kimse yok.

Neden…

Ali Emiri

İslam Medeniyeti Türklere Borçludur

1937'de Dolmabahçe sarayında, milletlerarası bir mahiyet arzeden, ikinci Türk Tarih Kongresi toplandığı zaman, Şemseddin Günaltay'ın, Türk tarihinin diğer mühim bir problemi üzerinde, **"İslam dünyasının inhitatı** [Aşağılanma, aşağı inme. * İhtiyarlama, yaşlıyığa yüz tutma. * Kuvvetten düşme. * Bir şişin inmesi. * Düşme, inme] **sebebi Selçuk İstilası mıdır?"** konusu hakkında bir tebliğ sunduğunu görüyoruz. O, bu tetkikinde

"IX ve X. yüzyıllarda İslam dünyasına en parlak devrini yaşattıran ilim hareketinin Selçuk Türklerinin Ön-Asyayı istila etmeleri neticesinde durmuş ve bu hal İslam dünyasının umumi inhitatına sebep olmuştur." yolunda ileri sürülen görüşü tahlil ve tenkit etmekte, tarihi vakıaların bilakis tamamen bunun aksini ispat ettiğini göstermektedir:

"Selçuk Türkleri Yakın-şarka gelmekle, bu bölgedeki anarşik devir son bulmuş, kurulan geniş imparatorluk dahilinde emniyet ve asayiş teessüs etmiş, halkı ezen haksızlıklar zulümler ortadan kaldırılmış ve bu hal, ticaretin inkişafına yol açtığı gibi, Doğu ile Batı arasındaki eski ipek ticareti yolu yeniden işlemeye başlamıştı. Bütün din ve mezheplere karşı tarafsızca ve müsamahalı hareket etmek karakterinde bulunan Türkler mezhep kavgalarına da son vererek inanç ve vicdan hürriyetinin Türkistan'dan Akdeniz'e kadar uzanan geniş sahada hükümran olmasını sağlamıştı. **Eğer Türkler İslam camiasına girmemiş olsalardı, İslam medeniyeti vücut bulmaz, o derece inkişaf etmez, o derece geniş iklimlere dağılmazdı.** Türkler neticesinde görüyoruz ki Ebu Müslim ihtilâlinin iktidar mevkiine getirdiği Toharistan, Horasan, Maveraünnehir Türkleri İslam heyeti içtimaiyesi üzerinde nafiz bir rol oynamaya başladıkları andan itibaren fen, sanat, hukuk, dini telâkki sahalarının her birinde feyizli bir hareket başlamış, neticede İslam medeniyeti denilen büyük medeniyet vücut bulmuştur. Emeviler devri nihayetine kadar İslam camiasını kaplayan fikri durgunluğun, Türklerin hâkim bir vaziyette bu camiaya girmelerini müteakip feyizli bir harekete inkılap etmesi sebepsiz değildir."

Kürtler Hep Oyunda Piyon Oldu

XX. yüzyılın başlarında, Osmanlı İmparatorluğunun Kürdistan Eyaletini gezebilmek için Müslüman Şii bir hacı derviş kılığında yolculuklar yapan **İngiliz casus Ely Bannister Soane** -iyi bir Türk düşmanı olarak yetiştirilmiş- bu şahsın Osmanlı'nın başkentine bakışı açısından önem arz etmektedir.

Hayatı

Ely Bannister Soane, 16 Ağustos 1881 yılında İngiltere'de doğdu. Babası iyi bir dil bilimci olduğundan olsa gerek kendisinde müthiş bir dil öğrenme yeteneği mevcuttu. Yabancı dil ve müsamere-tiyatro konusunda yeteneği casusluk yaptığı dönemde işine yarayacaktı. 1902'den sonraki hayatı genelde Doğu'da geçti. İran'a gönderildi, Yezd ve Şiraz'da kaldı. **Ömer Hayyam'ın şiirlerini çevirmeye başladı.** 1905'de İslam'ı kabul etmiş göründü. Halk arasında kılık değiştirerek dolaşıp tam bir casusluk görevini üstlendi. Farsça ve Kürtçeyi öğrendikten sonra 1907'de ayrıldı ve **Mirza Gulam Hüseyin** kılığında Irak ve İran bölgesinde yaşayan Kürtler arasına gitti. Burada bazen hizmetçi, bazen tüccar rolünde bölgeyi tanıdı. Öyle haritalar çizip hazırladı kı; 10 yıl sonraki Osmanlı sınırlarının değişimi sırasında İngiliz yetkililer bile bu haritaların doğruluğuna hayret ettiler.

O, bölgenin Osmanlı'dan ayrılması ve Kürtlerin yeni bir ulus olarak bölgedeki Arap ve Türklere muhalif bir grup olarak ortaya çıkarılması için çok çalıştı. Bu sebeple bölgenin İngilizler eline geçmesinden sonra bölgede Türkçe ve Arapça yerine Kürtçenin geçerli olduğu okullar açtı, memurları Kürtlere has kıyafetler giymeye zorladı. Yerel halkla muazzam ilişki kurabiliyor, inatla istediklerini kabul ettirebiliyordu.

İngilizlerin geliştirdiği Araplara ve Türklere karşı Kürtleri kullanmak isteği ta o zamandan icraata başlamış ve bu işin en iyi uygulayıcısı **muazzam bir Türk düşmanı olan Soane** idi. **Soane aynı zamanda Kürtçenin alternatif bir dil olarak yarışabilmesi için gerekli olan sözlük ve gramer kitapları hazırladı, Kürtçenin lehçeleri üzerinde çalışmalar yaptı ve bunları bastırttı.**

Onun bu çalışmalarının meyvesinin bu günlerde ortaya çıktığını gördükçe, büyük devletlerin planlarını yüzyıl öncesinden hazırladığı tezinin doğruluğunu bir kez daha anlayabiliyoruz.

İstanbul'daki Gözlemleri

Soane, Avrupa'dan gelen trenin son noktası olan Sirkeci'yi soğuk ve iç karrartıcı bir istasyon olarak betimler ve istasyondaki bezgin ve bıkkın gümrük memurundan bahsettikten sonra, turistlere hayal kırıklığı yaşatan sokaklar arasından derleyerek Aralık ayında Haliç için kullanılacak en yanlış sözcüğün

"Altın Boynuz" olduğunu belirtir. Bunu da çamur renginde ve oldukça yavan olmasından dolayı olduğu şeklinde açıklar.

Soane'nin İstanbul hakkındaki tanımları çok negatiftir. O, daha çok İstanbul'un bakımsızlığını özellikle dillendirmektedir. Başta, kaldığı bölge olan Galata'daki sık ve büyük çukurlarla dolu yollar, yer altı kanalizasyon sistemi olmadığından bazen sokaklardan akan pis sıvılar, çirkin kışlalar, mimarisi bozuk binalar, Pera bölgesi hariç yığıntı halinde çöpler, Galata limanı civarında Avrupa'dan gelenlerin avare avare dolaştıkları bıktırıcı dükkanlar bulunmaktadır. Zaman zaman İstanbul'u haklı olarak "Avrupa'ya ve onun tüm bayağı özelliklerine öykünen kent" şeklinde vasıflandırır.

Türklere Karşı Önyargı

Soane, ne İstanbul'u ne de Türkleri daha önce hiç tanımadığını itiraf etmesine rağmen, önceden verilmiş olan Türk düşmanlığı duygusundan olsa gerek kitabının hiçbir satırında Türkler hakkında olumlu ifadeler kullanmaz. Bu anlayış İstanbul'u betimlerken de kendini

göstermektedir. Köprüden geçerken kullandığı **"tuhaf köprünün girişinde para alan kahrolası fesli"** ifadesi bunu yansıtan önemli bir ifade ve ne kadar sübjektif olduğunun önemli göstergesi olsa gerektir. Özel olarak Osmanlı düşmanlığı ile yetiştirilmiş olmasının bunda payı yüksek olmalıdır. **Ancak gerek o sırada Osmanlı'ya muhalif olan İranlılar ve gerek İngilizler tarafından Türklere karşı potansiyel bir güç olarak çıkarılması planlanan Kürtler eserinin her yerinde övgü ile anılmaktadır.**

İstanbul'un Çok Sesliliği

Soane, bu hazımsız betimlemeleri sırasında İstanbul'da yaşayan insanlar arası hoşgörüyü de itiraf eder ve İstanbul'un çok sesliliğini yansıtır. Burası kendi ülkesi gibi tekdüze insanlann yaşadığı bir yer değildir. Kendi ifadesi ile "aralarında melon şapka ve Avrupai tarzda giyinen insanların" rahatça yaşadığı bir kenttir. Nüfusun % 35'ine tekabül eden oranda bir nüfus oranına sahip olan Rumların ticarete hakim olduklarını belirtir.

Tabu ki o dönemde bu oranın tespiti güç olsa da veriler bu rakamı doğrular nitelikte gözüküyor. 1906 sayımında nüfus yaklaşık olarak 700 bin civarında gözüküyor. Ancak 1885 sayımında 873 bin, 1912 sayımında 857 bin olması, muhtemelen 1906 sayımında yabancıların rakama dahil edilmediği düşüncesini akla getiriyor. 1922 sayımındaki 373 bin Müslim, 158 bin Rum, 87 bin Ermeni, 40 bin Musevi, olarak verilmesi de toplam gayrimüslim tebaa olarak bu rakamı (% 40) destekler nitelikte olmalıdır.

Soane, Galata'yı betimlediği satırlarında şu ifadeleri kullanır:

Çoğunluğunu büyük ve arkadan sarkan renkli gömlek ve küçük tuhaf ceket ve tepesi düz, kenarla kalkık şapkayla mavi külotlu çoraplardan oluşan milli kıyafetleriyle Rumlar oluşturuyor. Ermeniler ve her türlü Levantenler de çok fazla. İtalyan mahallesinde her yerde İtalyan var. **Orada burada yabanıl adamlardan oluşan ortama uymayan hamal gurubu Kürtler bulunmaktadır.**

Bu ifadeler göstermektedir ki; İstanbul, Soane'nin memleketi gibi bir milletin baskın objelerinden oluşmamaktadır.

Belki de dünyanın hiçbir yerinde olmayan bir nüfus karışımı içermektedir. O dönem yerli gayrimüslim tebaanın milli kıyafetler ile İstanbul sokaklarında dolaşması bu yüzden onu şaşırtmaktadır. "İtalyan mahallesinin her yerinde İtalyanlara rastlanıyor." sözü de bunu destekler niteliktedir.

Bu nüfus karışımı devletin bürokrasisine de yansıdığını 1914'te yazdığı eserde Loti şöyle demektedir: "Bugünkü hükümet adamları arasında reaya çoktur ve gittikçe de çoğalarak çeşitli memuriyetlere girmektedirler. Bunlar Ermeni, Yahudi, Rum'durlar." O dönemde denmektedir ki: "Rumların Ermenilerin ve Türklerin bu kadar kalabalık olarak yaşadığı başka bir kent dünyada yoktur."

Soane'nin tespitleriyle İstanbul nüfusu gibi mimaride de tekdüzeliğe sahip değildir. Onun ifadesi ile "iskelelerde çirkin gümrük, liman ve nakliye binaları sıralanmış, arka tarafta da Galata ve Pera'nın Fransız ve Venedik mimarisinin tarif edilemeyecek kadar çirkin taklitleri" yükselmektedir. O, bu konuyu negatif olarak anlatmaya çalışsa da bu şehirde her milletin mimarisi kendini gösterebilmekte, her millet bu şehirde binalarıyla da kendini ifade edebilme ayrıcalığına sahip olduğu ortaya çıkmaktadır.

Şehrin gayrimüslimlerinin yoğun yaşadığı bu yüzü böyle iken, karşı tarafta ise şehrin Müslüman yüzü bulunuyordu ve bu şehirde beraberce her türlü istek ve arzularını yaşayabiliyorlardı. Loti'nin ifadesiyle; İstanbul halkı, 1908'de gayrimüslim tebanın burada yaşamasına destek olmak için, göğüslerine Salip takarak yürüyüşler düzenliyorlardı.

Soane, şehrin sadece Avrupalı yüzünü tanımada kalmaz, asıl gayesi olan Doğu halklarını görmek için şehrin karşı tarafına Müslüman mahallesine de sık sık geziler düzenler. **Çok iyi bir Farsça bildiği için Kapalı Çarşı'da İranlılarla ilişki kurar. Tebrizlilerle görüşür. Şirazlı birinden İstanbul ve İzmir'de yaklaşık 10 bin İranlının yaşadığını öğrenir. Bu bilgiler onun ve adına çalıştığı İngilizler için önemlidir.** Nitekim Soane daha sonra tanıştığı İranlı bir şeyhi, Avrupalı kadınlar ve alafranga dükkanların olduğunu duyduğu Pera'ya gelmeye ikna edememişti.

Sadece İranlılar bazında düşünürsek, Soane'den yaklaşık yüzyıl önce İstanbul'u ziyaret eden Gerard De Nerval: **İstanbul'un çeşitliliğini anlatırken Yıldız Han'da kümelenen İranlılar arasında sadece Müslüman Şiilerin olmadığını, İran kökenli Gebrler, Parsisler, gibi değişik grupların da yaşadığım söyler.**

Soane, İstanbul'dan ayrılırken de pasaportuna Protestan olarak yazılmasını bir türlü kabullenmek istemez ve Osmanlı yetkilileri ile tartışır. Çünkü gittiği yerlerde İngiliz vatandaşı olmasının ayrıcalığını kullanmak isterken, aynı zamanda Müslüman olmadığının belli olmasından da endişe etmektedir. **O, casus olarak gideceği bölgede kendini Mirza Gulam Hüseyin adında Şii bir hacı olarak tanıtmak istemektedir.** Gerektiğinde ise Osmanlı kontrol noktalarında İngiliz pasaportu ayrıcalığını kullanarak işini halletmeyi düşünmektedir. Osmanlı'da ise bütün gayrimüslimlerin haklarının yerli yerinde iadesi için olsa gerek bu tür bir tanıma işi gerekmektedir. Bu da o dönemde Osmanlı'da yabancıların haklarının durumu açısından önemli bir gösterge olsa gerektir. **Nihayetinde pasaportuna Protestan yazılsa da Soane bunu silerek yoluna devam edecektir.**

İstanbul’da Konuşulan Diler

Soane, kaldığı otelin yaşlı hizmetlisinin kendisini İtalyanca buyur ettiğini, otel sahibi başka bir bayanın ise otelin tanıtımını Fransızca yaptığını, oteldeki odaların ise Ermenice konuşan ve Batı'dan gelmiş değişik Batı dilleri ile konuşan levantenlerle dolu olduğunu aktarır. Burada bir Rusla tanışştığını, beraber Pera birahanelerinde içki ve likör içtiklerini, ancak Rus arkadaşının biraz sonra göz kamaştırıcı bir Romanyalı bayanla ayrıldığını aktarır. Bu aktarımlar İstanbul'daki yabancıların yaşantılarında hür olduklarını, onları yasaklayan bir durumun olmadığını göstermekle beraber, aynı zamanda her türlü dilin aynı anda aynı mekanda aktif olarak konuşulabildiğinin göstergesidir.

Kaldığı semti tanımlarken

Yan Fransız bir semtti, yerim rahattı, fesli arabacılar ve sarhoş polisler dışında Türkleri hatırlatan bir şey yoktu. Hatta Doğu’yu tanımak için geldiğim gayemi bile unutuyordum. İşin doğrusu Fransız, Ermeni, Roman, Rus, Balkan ulusları ve diğer unsurlar arasında öyle ilginç ve tuhaf kişilerle karşılaşıyorsunuz ki bütün zamanınızı alıyor. Az kalsın Türkçe öğrenme gayemi unutmuş, Fransızcamı ilerletmiş, İstanbul’da Türkçe kadar geçerli Rumcayı biraz öğrenmiştim şeklinde gözlemlerini aktarmaktadır. Onun yabancı dil öğrenme yeteneği bir yana, bu kadar farklı grupların bir arada yaşadığı, kendi dilleri ile konuştuğu, kendi

kıyafetleri ile gezdiği başka bir dünya kentini bulmak zor olsa gerektir. İşte bu dünyanın hiçbir yerinde bulamayacağımız İstanbul tecrübesi budur. **O, zaten bildiği anadili olan İngilizce ile birlikte İtalyanca, Farsça, Kürtçe, Fransızcanın yanına Türkçe ve Rumcayı da ekleyerek İstanbul'dan ayrılmıştı.**

Şunu da ifade edelim ki; o günün İstanbul'unda belki de en az bilinen dil İngilizce idi. Soane, İstanbul'dan bir buharlı gemi ile ayrılınca gemide Kudüs'e hac için giden rahiplerle karşılaşır ve şöyle aktarır: **"Gemiye çıktığımda Londra'dan ayrıldığımdan beri kulaklarım ilk kez İngilizce sesler duydu."** Bu ifadeler, bir dilin yüz yılda nasıl bir şekilde dünya dili haline geldiğinin önemli bir göstergesi olsa gerektir.

Ama onun ve adına çalıştığı devleti İngiltere'nin asıl gayesi, dünya sahnesinde yeri olmayan Kürtleri bir ulus olarak ortaya çıkarıp bölgede onlar üzerinden bir dayanak gücü oluşturmayı ve yıllar sonra da bu dayanağı kullanarak bölgedeki hakimiyetlerini sürdürmeyi hedeflediklerinden dolayı İstanbul'da Irak bölgesi Kürtlerinden birini arar. Kendi ifadesi ile:

Buraya gelince kısa süre sonra burada birçok Kürt'ün olduğunu öğrendim. Ancak, İstanbul'da Zaza ve Kırmanç kökenli Kürt çoktu, ama Güney Kürdistanlı bir Kürt yoktu. Ben ise bunlar üzerinde bir yıl boyunca yaptığım çalışmaları tamamlayabilmek için bu bölgeden biriyle tanışmak istiyordum. Aradığımı bulunca bu şahsın hizmetçisi, bir Avrupalının Kürtçe konuştuğunu duyunca neredeyse küçük dilini yutacaktı.

Sonuç

Soane'nin gözlemleri XX. yüzyılın başındaki İstanbul'u tanıma ve birlikte yaşına algısını göstere ve perçinleme açısından önemli ipuçlan vermektedir. Burası çok dinli, çok dilli, çok kültürlü yaşamın nasıl gerçekte birlikte var olabileceğinin uygulandığı harika bir laboratuvar görünümünde olmuştur. İstanbul tecrübesi Batı'nın o döneme kadar beceremediği ötekine tahammül, ötekinin haklarını yerine getirmede sonuna kadar çaba şeklinde ifade edebileceğimiz tarifi ve yazıya dökümü imkânsız örnekler doludur.

Bu tecrübe, iletişimin ve ulaşımın en üst düzeye çıktığı çağımızda bütün dünyaya bir model olarak sunulup tanıtılmalıdır. Sözü Pinelopi Statise'ye bırakalım:

> **İstanbul'daki Rumlar, Latinler, Ermeniler, Yahudiler, Bulgarlar, Protestanlar, gündelik hayatta yakın ilişkide bulunan insanlardı. Çıkarları, beklentileri, mutlulukları, üzüntüleri herkes birlikte kendi milliyetinin belirlediği özel nitelikleri yoluyla yaşıyordu. 19. yy. İstanbul'unda etnik azınlıkları oluşturan milliyetler bunlardı. Bir kısmı zamana dayandı, bazıları kayboldu, bazıları hala hayatta kalmak için mücadele ediyor.**
>
> (Alıntı. M.A)

Gavur Zihniyeti

D. Mac Donald'ın An Introduction To Missionary Service/Misyonerlik Hizmetine Giriş (Collock. G.A. Hewet E.G.R. Landon, Oxford, U.P. 192) adlı çalışmasının içinde yer alan ve o yıllarda İslam dünyasında görev alacak misyonerlere hitaben yazdığı misyoner olacak insanların okuması gereken kitapların listesini oluşturduğu İngilizce makalesinden göze çarpanlara bakınca, yazar hakkında aşağıdaki alıntılar, onun hakkında yeterli bilgiyi vermektedir:

"Evanjelistlerin seleflerinden olan D. Mac Donald, Müslüman toplumlarının Avrupa medeniyetiyle karşılaştıkları zaman İslam inancının çöküntüye uğrayacağına inanıyordu. İslam'a karşı nasıl bir tavır takınılacağını şu çarpıcı sözleriyle dile getirmekteydi:

(*Bütün saldırıların temeli Peygambere olan sevgiyi itibarı çökertmek*)

"Muhammed efsanesi çöktüğünde, yani onun kişiliği ve hayatı hakikat ışığı altında incelendiğinde bütün inanç çökecektir. Bu insanların, Hıristiyan okulları ve rahipleri tarafından kurtarılması, kazanılması gerekiyor. Misyoner faaliyetlerinin en etkili biçimde gerçekleştirilebileceği şekil, Muhammedizm'e cepheden saldırma değil, aksine yeni fikirlerin, bu inancın temelini aşındırmasını beklemek yeterlidir."

(*Medrese kökenli bilgi yok edilmeli*)

"Entelektüel açıdan Müslümanlar arasında misyonerlik yapanların yüzleşmeleri gereken ilk gerçek şudur ki; onun karşısında içinde yetiştiği medeniyetten çok farklı bir medeniyet vardır. Bu nedenle eğer bu medeniyeti anlamak istiyorsa . ABC den başlamak suretiyle tamamen yeni bir eğitim almalıdır."

(*Doğulaşmış batılıya değer vermemelidir*)

"Ramo'n Lull gibi Orta Çağ Hıristiyan misyonerlerinin görevleri daha basitti. Çünkü onların medeniyeti esas olarak İslam medeniyeti ile aynı idi. Ve genel olarak söylenebilir ki, modern bir misyoner **Orta Çağ Avrupa'sını ne kadar iyi anlarsa, modern Müslümanları o kadar iyi anlayacaktır.** Tabii ki bu onun ikinci eğitimini almasının, birincisi kadar zor olduğu anlamına gelmez; eğer durumu kabul eder ve kendini samimi bir şekilde görevine verirse, yani zihni gerçekten eğitilmişse, bu nispeten kolay olur. Bu onu ne kendini ilk eğitimine bağlılıktan ve ne de kendini Avrupalılıktan çıkarması anlamına da gelmez. **Dünya yüzünde tamamen Doğululaşmış bir Batılıdan, daha umutsuz "lanetli bir ürün" yoktur.**

Fakat o, (eğitim alan misyoner) beynine başka bir bölüm, zihinsel donanım ve yuvalanan bölüm seti eklemek zorundadır. Bir misyoner olarak onun başarısı kendisini Müslüman düşünce ve tutumuna uygulanacak ve aynı zamanda 20. yy.ın eğitimli bir Hıristiyan'ı olarak onlara dışarıdan/üstten bakma gücünü koruma paradoksunu çözümleyebilmesiyle orantılıdır.

Bu böyle olduğuna göre; misyoner bir öğrenci öncelikle şunları elde etmelidir:

(a) Belli sayıda temel olguları, (b) Belli düşünsel taslakları, (c) Duygusal olarak ortama ve işleyişe aşina olmak. Bunlar tabii ki aslında farklı şeylerdir, fakat birbirlerinden ayrı şekilde kazanılamaz ya da ayrı tutulamazlar."

(*İyi Arapça bilen Dönme Misyonerdir*)

"Her şeye rağmen genç misyoner gözlem yapmak, olayları ve insanları olduğu gibi görmek, etrafındaki dünyayı tanımak için bizzat bu dünyada yazılanlardan neyi okuması gerektiğini öğrenmelidir. Eğer onun çalıştığı alanın dili Arapça ise işleri daha basit olacaktır. Çünkü sadece bir dil ve edebiyat öğrenmeye ihtiyacı olacaktır. **Eğer alanın dili Arapça değilse, Arapçanın eğitim, teoloji, bilim dili olduğunu ve ortaçağ Avrupa'sında Latincenin konumu neyse Arapçanın da konumunun o olduğunu devamlı olarak hatırlamalıdır.** Entelektüel bir konum kazanmak istiyorsa karşılaşacağı durum temel olarak budur. Son olarak; yazarın

tecrübesi şudur ki; Misyoner eğitiminde daha önceki tecrübeleri kullanmak hayati önem taşımaktadır."

(*Misyoner Kur'ân-ı Kerim'i çok iyi okumalıdır*)

"Arapça bilmek ile elde edilebileceğini her zaman hatırda tutmalıdır. Dolayısıyla yaptığı çevirileri kontrol edebilmek için Arapça öğrenmeye çalışmalıdır. **Muhammedilere misyonerlik yapan birisinin onların kutsal kitabı okuyamaması abes olur ve onlar dahi bu kitapların ancak orijinal metinlerinden okunabileceğini bilirler."**

(*Tasavvuf Uzmanı Olmalıdır*)

"Mistik Gelişim son zamanlara kadar dikkat çekmiş değildir. Oysa mistisizm İslam için her zaman Hıristiyanlıktan çok daha fazla önemli olmuştur. Mistisizm, İslam'da durağanlıktan panteizme kadar bütün formları ile ortaya çıkmıştır. Günümüzde dindar bir Müslüman mutlaka bir tasavvuf kolu ile ilgilidir. İşte bu yüzden tasavvuf, misyonerler için önemlidir."

(Son zamanlarda İslam'ı eleştirenlerin büyük kısmı tasavvuf eğitimi almış ilahiyatçılardan çıkmaktadır. Felsefe ve hukuk eğitimi alanlardan-azda olsa vardır.)

(Alıntı)

**

Hüzün ve Melâl

"Hüzün"

kelimesi Arapça kökenli olup 'üzülme', "iç sıkıntısı, kalb üzüntüsü, keder, tasa, gam" , "Gönül üzgünlüğü, gönül kırgınlığı, iç kapanıklığı" olarak karşılamaktadır.

Bu bağlamda Hazreti Peygamber'in, "Kur'an hüzünle indi. Siz de onu okuduğunuzda ağlayınız, ağlayamıyorsanız ağlar gibi yapınız." hadisi kanıt olarak kullanılmaktadır.

"Melâl"

Lugatlerde şu şekillerde tanımlanmıştır: " Usanç, usanma, bıkma... sıkılma, sıkıntı" , "Can sıkıntısı, usanç, bıkkınlık; ruhu kaplayan sıkıntı, üzüntü, keder" Gamlılık. Zaaf ve fütûr"

Bu tanımlara baktığımız zaman **"hüzün" ve "melâl"** arasında bazı farklar var gibi gözükse de, esasında aynı denilebilecek derecede yakın anlamlarda olduğu görülmektedir. Ancak "melâl", 'hüznün biraz daha koyusu, daha ağırı, daha ağırlaşmış, kronikleşmiş, âdeta hayat tarzı hâline gelmiş bir hâli' olarak karşımıza çıkmaktadır.

"Hüzün", insanoğlunun insanlık vasfını gösteren ve onun en hassas duygularının başında gelmektedir. Bu duyguyu âcizlik olarak görenler de vardır; ancak bu duygu konusunda uzmanların verdiği önemli bilgi ve vardıkları önemli kararlardan biri, bunun insanlar için bir âcizliğin değil, bir tecrübenin, bir imkânın, hattâ bir yüce hasletin ifadesi olmasıdır. Fakat modern çağda "hüzn", bir nevi 'hastalık' olarak görüşmekte, kronik bir sorun hâline gelmekte, depresyon gibi ciddi sorunların müsebbibi, **hattâ sonu intihara kadar varan vahim bir hâl olarak algılanmaktadır.** Psikiyatri profesörü Kemal Sayar diyor ki.

"Oysa hüzün insan hayatının olmazsa olmaz bir parçası. Kadim dinî geleneklerde hüzne olumlu bir anlam atfedilmesi, onun insanı zenginleştiren bir tecrübe olarak sayılması,

modern zamanlarla birlikte terk ediliyor. Modern zamanlar hayatımızdan hüznü, acıyı ve ağrıyı uzaklaştırmak istiyor. Tabiî ölümü de. Izdıraba tahammül Budizm'den İslâm'a dek pek çok gelenekte kişinin ruhsal gelimi için hayatî önemi haiz bir meziyet olarak görülürken, günümüz toplumunda böylesi bir durum ancak marazî olarak görülebilir"

Carrel'e göre, "Gözlemlemesini, görmesini bilen için, her insanın yüzünden onun beden ve ruh tarifini okumak mümkündür"

Hüzün konusunu ele alırken "Ya'kub hüznü"nden de bahsetmek gerekir. Hz. Yusuf'un başına gelen olaylardan dolayı Hz. Ya'kub'un çektiği acı ve ıstırabları Kur'ân, "hüzün" kelimesiyle ifade etmiştir. Yusuf Suresi 85. ayette hüzün verilmiştir: **"Allah'a yemin olsun ki, dediler, halâ Yusuf'u anıp duruyorsun. En sonunda üzüntüden eriyeceksin veya yok olanlara karışacaksın".** Yine aynı sûrenin 86. âyetinde hüznün nasıl takvaya dönüştüğü, "(Yakup), **"'Ben, dedi, derdimi ve üzüntümü ancak Allah'a şikâyet ederim ve Allah'tan sizin bilemeyeceğiniz şeyler bilirim"** ifadeleriyle gösterilmektedir. "Hüzün" hadislere de girmiştir. Çünkü Hz.Peygamber salla'llâhü aleyhi ve sellem, bir "hüzün peygamberi"dir.

"Hüzün ve türevleri hadislerde de değişik konumlarda kullanılmıştır. Bu hadislerin bazılarında ölüm gibi acılı olaylar karşısında hüzünlenmenin normal olduğu (Buhârî, "Cenâ'iz", 44; Ebû Dâvûd, "Cenâ'iz", 24),

Kur'anın hüzünlü bir ortamda indiği (İbn Mâce, "İkâme", 176),

İnsanları hüzünlendiren sıkıntıların günahlarına kefaret olacağı (Müsned, VI, 157),

Allah'ın musibetler sebebiyle yaş döken gözleri, hüzünlenen kalbleri azaba uğratmayacağı (Buhârî, "Cenâ'iz", 45, "Merdâ", 1; Müslim, "Cenâ'iz", 12, "Birr", 52),

Hz. Peygamber'in acı ve hüzün veren sıkıntılara uğramaktan Allah'a sığındığı (Buhârî, "Cihâd", 74, "Da'avât", 35, 40; Ebû Dâvûd, "Vitir", 32) ifade edilir"

"Hz.Ali'nin naklettiğine göre Hz. Peygamber salla'llâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurur:

Marifet sermayem, akıl dinimin aslı, sevgi temelim, arzu bineğim, zikrullah dostum, itimat(güven) hazinem, hüzün yoldaşım, ilim silahım, sabır gömleğim, rıza kazancım, fakirlik övünç vesilem, zühd mesleğim, yakin(şüphesiz inanç) kuvvetim, doğruluk şefaatçim, hakka itaat şerefim, cihad ahlakımdır, gözümün aydınlığı ise namazdadır"

"Hüzün" bir psikolojik unsur mudur; bir hastalık mıdır?

Yoksa bir depresyonun semptomlarından sadece biri midir veya bir sonuç mudur?

Bu soruların cevabı hüzne sebep olan şeylerde aranmalıdır.

"Aşk, kadın, ölüm, melankoli" gibi, hüzne sebebiyet veren bazı unsurlar olduğu gibi, "intihar" da bazen bir sonuç olabilmektedir. Hüzne sebebiyet veren unsurların başına "aşk"ı getirmek herhalde yanlış olmayacaktır; çünkü "aşk" diğer hususları da bünyesinde barındırmaktadır.

Aşk

"Arapça "ışk" kökünden gelen aşk lügatte, sevda, aşırı ve şiddetli sevgi; bir kimsenin kendisini bütünüyle sevdiğine vermesi, sevgilisinden başka güzel görmeyecek kadar ona bağlanması, yakınlık duyması ve düşkünlük göstermesi manalarına gelir. Yine aynı kökten olup, "sarmaşık" anlamına gelen "aşeka" da, aşk kelimesi ile ilgilidir. Nasıl ki, sarmaşık

kuşattığı ağacın suyunu emer, yaprağını soldurur bazen de kurutursa, sevgi de sevenin sevgilisinden başka şeylerden ilgisini, alakasını kestirir ve onu soldurur"

Yukarıda da ifade edildiği gibi 'sarmaşık' ile 'aşk' kelimeleri arasında bir bağlantı vardır. Bu dikkate değer bir şeydir. Çünkü:

"Aşk, aşkını dile getiremeyenlere, sevdiğinden uzak düşenlere veya aşkını ilan edip de karşılık bulamayanlara ıstırap veren; aşkını anlatıp da karşılık bulanlara ve sevdiğine kavuşanlara da mutluluk veren bir yapıya sahiptir. Tüm bunların en kısa ve etkili anlatım türlerinden biri şiir sanatıdır. Aşkın içe ait bir sanat olmasının yanında şiir de Ahmet Hamdi Tanpınar (1901-1962)'ın betimlemesiyle bir iç kale sanatıdır. Şiir, aşkı ebedileştiren bir sanattır. Dünya edebiyatlarında olduğu gibi Türk edebiyatında da aşk şiirlerinin önemli bir yeri vardır..."

Aşkı ve aşkın şiire etkisini söz konusu edenler, onun Yavuz Sultan Selim Han'a nüfûzunu meşhur hikâyesiyle tahkiye etmekten geri durmazlar.

Rivayetler odur ki,

Yavuz Sultan Selim Han, Mısır Seferinde halifenin kızı, bazılarında da otağının temizliğini yapan bir Türkmen kızı, konakladığı yerde hünkâra âşık olur. Bu yer bazen halifenin konağı bazen de padişahın otağıdır. Ancak Yavuz'un celâlinden korkar. Buna rağmen, aşkın verdiği cesaretle gizli gizli de sultanın odasına "Seven insan neyle- sin"mısraını yazar. Odasında bu dizeyi gören han şaşkınlıkla bakar ve "Hemen derdin söylesin" karşılığını verir. Kızcağız odada karşılığı görünce hayretle "Ya korkarsa neylesin" dizesiyle derdini makama sunar. Padişah bu dizeyi de boş çevirmez "Hiç korkmasın söylesin" mısralarını yazar. Bir zaman sonra padişah bu kızın kim olduğunu öğrenir ve derhal düğün dernek kurulur. Kız, aşkının şiddetinden dolayı düğünün son günü ölür. Yavuz'un derin hüznünü gösteren mısraları, bu gencecik kızcağızın mezar taşına işlenir:

"Merdüm-i dîdeme bilmem ne füsûn etti felek

Giryemi kıldı füzûn eşkimi hûn etti felek

Şîrler pençe-i kahrımdan olurken lerzân

Beni bir gözleri âhûya zebun etti felek."

Bazı kelime ve tamlamaların anlamları şöyledir:

Merdüm-i dîde: Gözbebeği. Füsûn: Sihir, büyü. Girye: Gözyaşı. Füzûn: Çok fazla. Eşk: Gözyaşı. Hûn: Kan. Şîr: Arslan. Lerzân: Titrek, titreyen. Âhû: Ceylan. Zebun: Zayıf, güçsüz, âciz.

*Günümüz Türkçesi ile şöyledir:

Bilmem ki felek gözlerime nasıl bir büyü yaptı

Felek gözyaşımı öyle çok artırdı ki gözyaşım kan oldu

Aslanlar hiddetimin pençesinden tir tir titrerken

Beni bir ceylan gözlü sevgili karşısında zayıf bıraktı

Bu olaya benzeyen bir başka olay da, asr-ı saadette olmuştur. "Peygamberle nikâhı gerçekleştiği haberi kendisine müjde edildiğinde aşırı derecede sevinen Esma Hanım, Rasûlüllah salla'llâhü aleyhi ve sellem ile bir araya gelmeden vefat etmiştir. Allah rahmet eyleye. **Esmâ'nın adını Sena olarak** gösterenler de vardır"

Mısır Sarayındaki Zeliha'nın Hz. Yusuf'a olan aşkı da, aşk bahsi açısından önemlidir.

"Ahsenü'l-Kasas buyurulmuş Yusuf sûresinde; aşkı anlattığı için bu sûre. Mevlâna "Zeliha o hâle gelmişti ki..diyor,

"... çörekotundan öd ağacına kadar her şeyin adı Yusuf'tu onun için. Yusuf un adını başka adlara gizlemişti; mahremlerine bu sırrı söylemişti. Mum ateşte yumuşadı, dese; sevgili bize alıştı, yüz verdi, demiş olurdu. Bakın ay doğdu, dese; söğüt dalı yeşerdi, dese (...); başım ağrıyor, dese; başımın ağrısı geçti, iyiyim, dese hep ayrı mânâları vardı bu sözlerin. Birini övse onu överdi, birinden şikayet etse onun ayrılığım söylemiş olurdu. Yüzbinlerce şeyin adını ansa, maksadı da Yusuf tu onun, dileği de.."

Aşkın İlk Belirtileri

- İnsanın içinde sürekli bir coşku, kıpırtı olur.
- Herkes dost görünür, her şey olumlu karşılanır.
- Sevilenle görüşülecek saatler iple çekilir.
- Kişi çok duygusallaşır, kolayca ağlar.
- İştahı kesilir, uyumakta zorlanır.
- İşler önemini kaybeder.
- Dalgınlık artar, başka konulara dikkat göstermek zorlaşır.
- Kulak sürekli telefondadır.
- Sürekli maşuku mutlu edeceği düşünülen hayaller kurulur.
- Onun ilgilendiği şeylere ilgi duyulur.
- Her zaman ve herkesle onun hakkında konuşmak isteği duyulur.
- Onunla ilgili her türlü haber takip edilir.
- Onu düşünmek insanın yüzünde garip bir tebessüme yol açar.
- Aslında insanın âşık olduğu gözünün parlamasından anlaşılır"

Bu maddeler, aşkın hüznün kaynaklarından olduğunu açıkça göstermektedir.

Platonik Aşk/ Mor Aşk

Platonik aşklar gözü kara aşklardır diye yorumlanabilir. Tutkulu, takıntılı, tozpembe, zor, aşırı sevdalı, hassas, kırılgan... ve de belki de en hüzünlü aşklardır. Aşka âşık olmaktır dâima aşkı yaşamaktır aslında. Platonik aşk'a düşenler için aşkları her zaman, eksiksizdir, kusursuzdur, mükemmeldir ve de ayın on dördü gibidir. Platonik aşklar âşığı biraz da sanatkâr yapar. Aşkın devamı vuslat değil hicrandır. Bu da koyu bir hüzündür. Eflâtunik

aşklar biraz eflâtunidir; morumsudur. **“Sanatçı kişilik, tolerans ve düşünce gücü, mor renk ile bağlantılıdır”**

Bu rengin uzman gözüyle tamamlayıcısının sarı olması ilginçtir. **“Sarı renk açık görüşlülüğü ve ilhamı simgeler. Parlak bir renk olmasından dolayı da, bilgiyi ve bilgeliği ön plana çıkarır. Sarı renk, tüm bu özelliklerine bağlı olarak entelektüel bir bakış açısı ve anlayışla da uyuşur”**

“Platonik aşk”ın **‘mor aşk’** olması, eflâtunik âşığın da sanatçı ruhla çoğu kere şiirler yazmasına, ya da bir tuvale ayrılık hoşnutluğunu kazımasına vesile olmaktadır. Sarının özellikleri de bu bağlamda verilmiştir: **“Derin bir karamsarlığa ve zihinsel depresyona sebep olabilecek özellikleri de bünyesinde barındırır”**

Bu da eflâtunik âşığın hâllerinden sayılmıştır. Ancak belirtmek gerekir ki, bu aşk tarzı, kültürümüze esas itibariyle uymamaktadır; çünkü, nihai noktada varılan yorumlara göre, ‘sapkınlık’ halidir. O bakımdan bizdeki şekline, “hayâlî aşk” veya “manevî aşk” demek her halde daha doğru ve yerinde olacaktır.

“İlk büyük sufiler, aşk kelimesi Kur’an-ı Kerim’de geçmediği için “hub” ve “muhabbet” kelimelerini tercih etmişlerdir”

“Demirle mıknatısın hâli” misâli insanda artık aşkın, dayanılmaz, tatlı, heyecanlı, mutlu, cezbeli, cazibeli aşkın çekiciliğine doğru kendini bırakmıştır. Bu aşırı mutluluk, bu aşırı aşk, hüznün de bir sebebidir. Çünkü aşırı sevgi yani aşk, vuslatı ister; vuslat olmayınca da hüzün başlayacaktır. Aşk zâhirde de bâtında güçlü ve hüzünlendirici özelliğe sahiptir. Fuzûlî’ nin söylediği,

“Aşk derdiyle höşem el çek ilâcumdan tabîb

Kılma dermân kim helâküm zehri dermânundadur”

“Aşk derdinden memnun olduğu ve bununla yaşadığı için, derdinin iyileşmesi Fuzûlî için ölüm demektir. Şair beyitte aşksız yaşayamayacağını söylüyor. Öte yandan aşk derdinin çaresi yoktur. Çaresi ancak ölüm olabilir.

Tasavvufî bakımdan da ilâhî aşktan kurtulmak âşık için manevî ölüm demektir.

Ayrıca doktorlar aşk derdine ilâç veremez, çâre bulamazlar. Şair doktor “hiç boşuna uğraşma” demek istiyor. Aşk derdinin çaresi yine sevgilidir”

Aşk her dâim vardır. Ama neden her dâim vardır?

Neden ölümsüzdür aşk?

Buna verdiği cevap tatmin edici olmaktan uzaktır.

Kısaca “yaşam aşktır”

Melankoli

Aşkın çok ağır ve hatta bir kat daha üstte bir basamağı vardır ki, bireyin fizyolojisini tehlikeli boyutlarda bozma kuvvetine sahip, psikolojisini yok etme seviyelerine kadar getirebilecek düzeyde gücü olan, genellikle de sonunda intihar ipini boğaza geçirtecek, revolveri şakağa dayatacak, zehri sineye çektirecek kadar intihara meyillidir. Psikolojik hastalıkların derininde fizyolojik bir temel aranabilir. Vucuttaki salgıların miktarının bozulması psikolojik sorunlara sebep oluşturabilmektedir.

"Bu hastaların, kara maya gibi kustukları, kusmuğun bazı kereler kanlı, şarap posası ya da mürekkep balığı salgısı gibi kara, ekşi ve keskin olduğu... kusanların ağızlarının, boğazlarının yandığı anlatılmaktadır..."

"Sophokles, Trakhis Kadınları trajedisinde, melankoliyi isim olarak değil, "kara safra gibi." diye sıfat olarak kullanmıştır. Sophokles'e göre melankoli bir olgu değil, durumdur"

"Karasevdalılarda gözlenen, dış dünyaya ilgisizlik, insanlardan kaçma, kendi iç dünyalarına göç, güçsüzlük, acılı ruhsal huzursuzluk, mutsuzluk, kendini suçlama, hatta hezeyan ve sanrılar gibi bulgular, melankolide gözlenenlere benzerlik gösterir. Ancak, gene de karasevdalı insanlar, içinde bulundukları çaresizliğe bir neden gösterebilirler. Sevdalandıkları insana kavuşmaları durumunda tüm sorunlarının çözüleceği sanısını taşırlar. Böyle bir durum, melankolide söz konusu olamaz"

İntihar

İntihar en basit tarifiyle bireyin veya bireylerin hayatlarına kendi istekleriyle son vermeleridir. Elbette ki bu son veriş normal bir ölüm değildir. Altında yatan muhakkak ki yoğun hüzünler bulunur.

1) Nilgün Marmara: Nilgün Marmara'nın boşluğa atlayışı.

"Nilgün Marmara 29 yaşında, Beyoğlu'nda evinin balkonundan kendini aşağı bırakarak intihar etti.

Benzer bir serüveni yaşayan Plath gibi günlüğü ölümünden sonra yayınlandı. (Kırmızı Kahverengi Defter)"

2) Nazir Akalın: Hüznü melâle doğru gitmiş şâirlerden bir diğeri olan Nazir Akalın.

Nazir Akalın Ankara'da bir banliyo trenin altında kalarak hayatını kaybetmiştir. Ancak Akalın'ın yakın arkadaşlarından onun intihar ettiğini tahmin ettiklerini söyleyenler de vardır.

3) Hüseyin Alacatlı: Hüseyin Alacatlı'nın zehri soluyarak intiharı.

"Hüseyin Alacatlı, 23 Mayıs sabahı şofben zehirlenmesi (LPG) suretiyle intihar etti"

4) İlhami Çiçek: İlhami Çiçek'in şifa için yattığı hastaneden kendini bir cinnet anında yere bırakışı. "1982 yılında Tokat'ta kısa dönem askerlik görevine başladıktan sonra rahatsızlandı ve bunalıma girdi. Bir süre hastanede tedavi gördü. Mevki hastanesindeyken geçirdiği bir kriz sonucu bulunduğu hastanenin beşinci katından atlayarak intihar etti"

5) Rabia Bayraktar: Rabia Bayraktar'ın denize atlayarak intiharı seçişi.

S. D. Karahaliloğlu Ahmet Günbaş'la yaptığı söyleşisinde Ahmet Günbaş Rabia Bayraktar'ın Kordon'dan denize atlayarak intihar ettiğini ama bazılarının onun kalorifer borusuna kendini astığını söylediklerini ama olayın aslını Nedret Gürcanla yazışmalarıyla öğrendiğini ifade ediyor

Bu derin hüzün sonrasında oluşan ölümün çağrılışında kullanılan yöntemler çağrışımlar olabilir. Neden bazıları atlayarak, bazıları zehirle, bazıları boğularak intiharı seçmişlerdir?

Bu sadece bir tesadüf mü? Yoksa başka bir sebebi mi var aceba?

Cinnet hâlinde akıl dağıldığı için çağrışımdan söz etmek belki zor olacaktır; ama tasarlanmış intiharlarda çağrışımın var olması muhtemeldir. Şâir hayattayken yazdığı şiirleriyle bir şeyler anlatmak isteyen farklı bir insan olduğu için ölümüyle de bir şeylere çağrışım yapmak isteyebilir. Psikiyatri Profesörü Jamison'un kitabından aldığımız bazı bilgiler şaşırtıcıdır:

"1970'lerde yapılan bir çalışma hem kadınların hem de erkeklerin ilaç ve zehirleri "en makbul" intihar biçimleri olarak gördüklerini ancak erkeklerin ateşli silahları daha "erkeksi," etkili ve kullanımı kolay olarak algıladıklarını saptamıştır. Kadınların ilaç ve zehirleri tercih etmesi bu yöntemlerin acısız, erişilmesi ve kullanımı kolay olarak algılanmasından kaynaklanmaktadır. Çirkinleşme korkusu kadınların şiddet içermeyen intihar yöntemlerini seçmesinin muhtemel bir sebebi olarak ileri sürülmektedir, ne var ki buna dair kanıtlar pek azdır.

Yaşında intihar seçiminde rolü vardır. Antik çağlarda olduğu gibi günümüzde genç insanlar genellikle asmayı tercih etmektedir. Yüksek bir yerden atlamak ve kendini hareket halindeki trenin önüne atmak da gençlerin tercih ettiği yöntemlerdir. Ateşli silahları gençlerde yaşlılarda kullanıyor, ama gençlerin kullanımı giderek artmaktadır. Psikopatolojinin türü ve derecesi de seçilen yöntemi etkiler. Ağır ruhsal hastalıkları olan hastaların kendilerini kesme, trenlerin önüne atlama ya da özellikle acayip ve sakat bırakması muhtemel yöntemleri seçme olasılıkları daha yüksektir"

"Sembolizm ve çağrışımda intihar sonucu ölüm vakalarında kendi paylarına düşeni yaparlar". Şâir ruhlu insanlarda bu duruma rastlamak gayet mümkündür. İntihar şekli aynı olmasa da etkilenme bakımından söylersek eğer Nilgün Marmara ilginç bir örnektir. Sylvia Plath'i çalışması daha da ilginçtir.

Zamana ve mekâna da bağlı olmakla beraber denize atlamanın da atlayan açısından özel bir sebebi vardır. Diğer intihar olayları gibi suda boğulma farklı kişilerce farklı yorumlar da yapılmıştır:

"Farklı intihar yöntemlerine sembolik anlamlar yüklendiği ve kuvvetli yorumlar yapıldığı halde –Karl Menninger suda boğulmanın ana rahmine geri dönme arzusunu simgelediğini farz etmiştir, Freud çeşitli intihar yöntemlerinin cinsel arzuların doyurulmasını simgelediğini varsaymıştır (kendini zehirleme hamile kalma arzusu, suda boğulma karnında bir çocuk taşıma arzusu, yüksek bir yerden atlama da çocuğu doğurma arzusuydu; Freud bu yorumların her iki cins için eşit bir şekilde geçerli olup olmadığını belirtmemiştir)– yorumların yaratıcılığı mevcut kanıtlardan daha ağır basacak gibi gözükmektedir. Standart psikolojik testlerle ölçülen ve bireylere intiharlarından önceki ay veya yıllarda uygulanan testlerle saptanan kişilik özellikleri, seçilen intihar yönteminin türüyle korelasyon içinde değildir. Silah, zehir, yüksekten atlama, asma veya suda boğulmayı seçenler arasında herhangi bir zekâ düzeyi farkı da saptanmamıştır"

Ahmet Haşim Kaderi

Ahmet Haşim'de bir hüzün hep baki idi…

"Arap Hâşim" lakabının yanından hiç ayrılmaması. "Muharebe oldu mu, sen Türksün, buyur cepheye! derler. Sulh olup da bir yerden iş, memuriyet istedin mi, haydi ordan Arap! diye savarlar" derdi.,

Hâşim'in bu sözleri de içinde barındırdığı kırgınlığın ifadeleridir.

Garibim Şiirler

Sevdaya mı Tutuldum?

Benim de mi düşüncelerim olacaktı,

Ben de mi böyle uykususuz kalacaktım,

Sessiz, sedasız mı olacaktım böyle?

Çok sevdiğim salatayı bile

Aramaz mı olacaktım?

Ben böyle mi olacaktım?

Orhan Veli

Yalnızlık Şiiri

Bilmezler yalnız yaşamıyanlar,

Nasıl korku verir sessizlik insana;

İnsan nasıl konuşur kendisiyle;

Nasıl koşar aynalara,

Bir cana hasret,

Bilmezler.

Orhan Veli

Yolculuk

Rıfkı Melûl Meriç'e

Ne var ki yolculukta,

Her sefer ağlatır beni,

Ben ki yalnızım bu dünyada?

Bir sabah kızıllığında

Yola çıkarım Uzunköprü'den;

Yaylının atları şıngır mıngır;

Arabacı on dört yaşında,

Dizi dizime değer bir tazenin,

Çarşaflı, ama hafifmeşrep;

Gönlüm şen olmalı değil mi?

Nerdee!...

Söyleyin, ne var bu yolculukta?

Orhan Veli

Sırası Gelince

acının vergisini verdik, gülün haracını ödedik

hüznü demirbaş defterinden düşmeye geldi sıra

sen ki eyvan ağıtlarda

sürekli ve ahşap bir gülümseme gibi durdun

gözlerin bozkırdan devşirme

yolların bozgundan derlenmiş

karanlık yolcusu turnaların ve kurdun

ey hüzünlere reâyâ olan derviş

acının vergisini verdik, gülün haracını ödedik

hüznü demirbaş defterinden düşmeye geldi sıra

tarlalarla uzar gider al kısrak

gökçe çiçek tozar durur sılalarla

oysa ölüm, bir uçtan bir uca

bir uzun kervansaraydır ki

savrulur günü saati gelince

yıkılır yırtıla yırtıla

Hilmi Yavuz

Sanatçı, Sonsuzluk

E. H. Gombrich(1909-2001), **"Sanat diye bir şey yoktur aslında. Yalnızca sanatçılar vardır."**

Kendim hakkında böyle düşünüyorum, benim her şey olduğumu ve benden başka hiçbir şey olmadığını; gördüğüm her şeyin bu olduğunu, çok cepheli, çok düzlemli varlığımı, kendimi gördüğümü söylerken, kendimi ilahlık katına yükseltiyorum. (...) Dünyalar benim bilincimde yaratıldığından, her şeyin başlangıcı benim. Tanrı'yı arıyorum. Kendi içimde kendimi arıyorum.

Rus ressam Kazimir Maleviç "Tanrı Devrilmedi"

[Maleviç'in kendine bu üstün niteliği, Tanrı oluşu atfetmesinin en büyük nedeni, ne maddeci bir ateist oluşu ne de anarşist çevreye yakınlığıdır.]

Gizli Öğreti

Mondrian'ın sanatında açık teozofist simgelemeler Mondrian'ın yakın arkadaşı ve eleştirmen-yazar Michel Seuphor, Mondrian'ın 1899 yılında ilk defa teozofi kavramı ile tanıştığını ve bu yıldan itibaren bu konuda yoğun okumalar yaptığını aktarmaktadır. (Seuphor, 1956, 56-58)

Mondrian'ın teozofi ile olan ilişkisi, 1909 yılında **Hollanda Teozofi Cemiyeti**'ne üye olmasına kadar okumalarla ve cemiyetin üç ayda bir yaptığı toplantılara katılmakla gelişir. Mondrian'ın bu süre içerisinde teozofi öğretisinin kurucularından olan H.P Blavatskaya'nın Gizli Öğreti, Alman Teozofi Cemiyeti liderleri Annie Besant ve C.W. Leadbeater'in **Düşünce Şekilleri ve Görünen ve Görünmeyen İnsan** adlı kitaplarını okuduğu ve Steiner'in Hollanda'da verdiği konferansı izlediği bilinmektedir.

Dostları tarafından okuduğu hemen hiçbir kitabı elinde tutmadığı söylenen Mondrian'ın Blavatskaya'nın kitabını ömrü boyunca sakladığı belirtilmektedir.

1900'lü yılların başlarından itibaren resimlerinde öne çıkmaya başlayan teozofist simgeler bu yıldan itibaren resimlerinin egemen öğesi haline gelmektedir. Kendisi de bir tasarımcı ve mimar olan Rudolf Steiner'in gerçekliğin bilgisini edinebilecek özel kişiler arasında saydığı teozofistler, durugörülü kişiler ve filozofların yanına sanatçıları eklemesi de sezgi yoluyla edinilen bilgiyi daima sanatçının üstün bir vasfı sayan Mondrian'ın kimlik arayışında ve sanatının bu erken döneminde teozofiye olan inancının güçlenmesinde etkili olmuştur. Teozofi düşüncesinde yer alan görmeyi unutmuş varlığımızın tinsel gözlerini, gerçek, tinsel bilgiye açmak, bunu da kişiyi üç aşamalı bir eğitimden geçirip, özel kişi haline getirmekle gerçekleştirdiği savunulan tinsel evrim savı, özellikle 1911 tarihli Evrim Üç Kanatlısı'nda her adımda izlenebilmektedir. Tinsel evrimin bu adımları hazırlanma, aydınlanma, özel kişi oluştur. **Hazırlanma imgelemle**; **aydınlanma esinle**; **özel kişi oluş sezgiye, sezgisel bilgiye ulaşmakla mümkündür.** Bu üç aşama süresince adaylar sınanır, arılaştırılır, güçlendirilir, böylece tinsel yükseliş başlar. (Galbreath, 1986, 388-389) Mondrian bu savı sadece betimlemekle kalmamış, bu üç basamağın sanat üretiminde esas olduğunu, daha sonraları kaleme aldığı yazılarında sıkça vurgulamıştır. Bu resim Mondrian'ın bütün sanat üretiminde bu denli açık bir simgeciliği uyguladığı tek yapıt olmasıyla da önemlidir.

Sol kanatta tinsel yükselişe hazırlanmakta olduğunu gördüğümüz dişi figürün omuzlarındaki çiçek benzeri motifler, doğrudan Çarkıfelek Çiçeği tablosunu anımsatmaktadır.

Mondrian şüphesiz, tinsel kurtuluşa giden bu hazırlanma sürecini İsa'nın çilesine benzetmiştir. Dişi figürün omuzlarından çıkan bu çiçekleri aynı zamanda bu hazırlık evresinde meyve vermeye başlamak olarak değerlendirmek de mümkündür. Sağ kanatta bu çiçekler altı köşeli yıldıza dönüşmektedir. Altı köşeli yıldız dinsel sembolik arka planının yanı sıra Teozofi Cemiyeti'nin sembolüdür. Nitekim bu eserde Steiner'in iddia ettiği tinsel aydınlanmaya yani özel kişi oluşa doğru giden öğrencilik yani aydınlanma süreci adım adım yaşanmaktadır. İç yaşamını bu anlamda etkileyebilen, tinsel kavrayışta adım adım ilerler. (…) Bu dünya ile ilgili gerçeklerin ne anlama geldiğini öğrenir (…) İnsan neslinin büyük tinsel-önder güçleri ona, anlamını ancak şimdi kavrayabileceği bir biçimde bilgeliğin gizlerini açarlar. (…) Kavrayış yolcusu bilgeliğin öğrencisi olur. (…) Kavrayış ışığı artık dışından aydınlatmaz, kendisi bu ışığın kaynak noktasında yer alır. (Steiner, 2002, 162-163) Yolculuğun son basamağında yani özel kişi oluşun betimlendiği merkez panoda, adeta Steiner'in aktardığımız cümlesi betimlenmektedir. **"Kendi ışığı ile aydınlanan"** figürün meditasyon halinin sona erdiğini ve gözlerini kocaman açıp bakmakta olduğunu görürüz. O artık, Steiner'in deyimi ile gözleri tinler ülkesine, tinsel gerçekliğe açılmış olan kişidir. (Steiner, 2002, 113-114)

Bu "gören kişi" oluş imgesi, figürün başı etrafındaki hale ile de desteklenmektedir. 'Gören kişi' için ruhsal yaşamın kendine özgülüğü hale ile açıklık kazanır. (Steiner, 2002, 113-114) Bu tinsel süreç sadece figürün deneyiminin öykülenmesi ile değil, renk seçimi ve rengin uygulanma biçimi ile de ifade edilmektedir. Yoğunlaştırılmış, ancak ışığını içinde barındıran mavinin gücü ile kırmızı ve sarının güçlü kontrastı beslenmektedir. Mondrian'ın eserini sadece ana renkler ve bir renk olmayanla -beyaz- oluşturması sezgisel bir tavır mıdır

bilinmez, ancak bu renklerin teozofist Düşünce Şekilleri metninde yüklendikleri sembolik anlam açıktır. Bu metne göre kişi net olamadığı, karmaşık duygu ve düşüncelere sahip olduğunda düşünce-şekillerinin rengi arı değildir ve değişkendir, değişkendir çünkü henüz kendi varlığının idaresini taşıyamadığı için başka düşünce biçimlerinden etkilenmektedir. Kişi kendi varlığına haiz olunca bu renk arılaşacaktır (Besant ve Leadbeater, 1988, 20).

Yine aynı metinde parlak mavi dinsel duygunun ve adanmışlığın ifadesiyken, çiçek formu özveri ve kendini adamanın simgesi olarak değerlendirilir. Metinde koyu ve parlak kırmızı soylu öfkenin, siyah kötülüğün rengi olarak ifade edilmektedir. Nitekim sol kanattaki çileyi ve arınma mücadelesini temsil eden çarkıfelek çiçeği, kötülüğü zapt etmeye, sınırlandırmaya uğraşan bir öfke gibi kırmızı ve siyahla oluşturulmuştur. Sağ kanattaki altı köşeli yıldızın altın sarısı ise aydınlanmanın, bilgeliğin halesinin rengidir. (Besant ve Leadbeater, 1988, 25-41) Merkez panoda bu altın sarısı, figürü neredeyse tamamen kuşatmıştır. Mondrian'ın 1910 tarihli Kumul adlı tablosu bu dönemde en çok kullandığı temalardan biri olan Hollanda sahilindeki kumulları resmettiği eserlerden biridir. İleride **"kıvrımlı yapısından dolayı ve ufki düzlük hissi yarattığı için kadın ruhunun deniz ve kumulların yatay çizgilerinde bulunacağını"** yazacak olan Mondrian'ın bu eserinde resmedilen kumul, daha ziyade teozofist kurama göre arı bilgeliğin rengi olan altın sarısının, saf dinsel sevginin parlak mavisi ile birleşmesi sonucunda gizemli bir yolculuğa giden yönü işaret eden bir yükseliş duygusu ile betimlenmiştir. Blavatskaya'nın öğretisine göre teozofinin başlıca amaçları dinsel dogmacılıkla ve bilimde maddecilikle mücadele etmek; evrenin yasalarını bilimsel olarak araştırmak; insanın gizil güçlerini ve insanlığın kardeşliğini geliştirmektir. Teozofi Hıristiyan kilisenin aksine Doğu dinlerinin öğretilerine, özellikle Budizm'e ağırlıklı yer verir ve İsa'yı Hıristiyan kilisesinden bağımsız olarak bir sembol olarak kullanır. Blavatskaya'nın gizli öğretisi bilim, din ve felsefenin bir sentezidir. Blavatskaya'nın bu anlayışı özellikle Mondrian'ın yeldeğirmeni ve kilise kulesi betimlerinde adeta görselleşmektedir. Geometrik bir anıtsallıkla yükselen değirmenler ve kuleler, ilahi varlıklarını yansıtırken, teozofist renk ve sembollerle, özellikle teozofist aydınlanma sürecinin temel bir unsuru olan yükseliş duygusuyla beslenirler. 1911 tarihli Kırmızı Değirmen Mondrian'ın yaklaşık 1900'lerin başlarından beri sıklıkla kullandığı bir tema olan yeldeğirmeni motifini adeta teozofist bir simgeye dönüştürmektedir. Devasa gövdesi ve kırmızının yarattığı kararlılık ve sağlamlık duygusuyla bir anıtsallık yaratarak göğe doğru ulaşan bu değirmenin kolları ise adeta Evrim Üç Kanatlısı'nın merkez panosundaki figürün başının çevresindeki haleyi işaret etmektedir. Bu eserde değirmen adeta kendi içine yönelmiş, tinsel varlığını keşfetmiş ve kendi 'özerk' varlığının idaresini eline almış bir insan figürü gibi sapasağlam durmakta ve insanın doğaya bağlı kökeni -toprak- ile, tinsel varlığına ve bunun simgesi olarak ulaşmaya çabaladığı gökyüzü arasında güçlü bir dengeyi sağlamakta, bir yandan göksel olanla temas ederken bir yandan da dünyevi varlığını güçlendirerek toprağa adeta kök salmaktadır. Evrim Üç Kanatlısı'nda olduğu gibi burada da renkler olabildiğince indirgenerek iki ana renkte, kırmızıyla mavide ve onların güçlü kontrastlarında karar kılınmıştır. Bu kontrast resmin ilahi mesajını güçlendirirken, yükselme duygusunu artırmaktadır. Toprağın renginin de maviye çalması tinsel bilgiye erişmiş kişinin -sanatçının-, maddi dünyaya bu tinsel varlığından ve bilgisinden bir şeyler katacağı olarak yorumlanabilir. İlerleyen yıllarda Mondrian'ın resminin temelini oluşturacak olan ve burada yerin yatay kuruluşu ve değirmenin dikey kuruluşu ile ortaya konan yatay-dikey, eril-dişi kontrast, değirmenin kollarının yerleştirilmesi ile bir

anlamda dengelenmekte ve bu kollar hem göksel olanla temas kurarken hem de değirmeni "dünyevi" olanda zaptetmektedir. (Alıntı)

Bir Gün, İki Cinsin Birleşip

Hollandalı ressam Piet Mondrian'ın (1872-1944) geometrik soyut bir resim biçemi olan yeni-plastik resim dilini, temelde insanın birtakım duyuüstü beceriler geliştirerek maddi gerçekliğin ötesini, aşkın olanı idrak edebileceği savına dayanan metafizik bir öğreti olan teozofi ile tanışması sonucunda, sanatının özgün bir dönüşüm sürecine girmesi ile sanatının geleceğin aydınlanmış insanına anahtar olacak bir anlayışını kurgulamıştır. Mondrian'ın ızgara resimlerinde yatay dikey karşıtlığına nasıl kaynaklık ettiği ortaya konmuştur. Spinoza'nın geometrik bir temele dayanan ontolojisinde cevher hakkında bilgi edinmenin yolları olarak sunulan ve cevherin sıfatları olan düşünce ve uzamın, Mondrian'ın ızgara resimlerinde, rengi kapamadan sınırlandıran dikeylik unsuru ile renk elemanının ilişkilerine yorum getirmiştir. Ayrıca Spinoza'nın ontolojik tartışmasının önemli noktalarından biri olan sonluluk-sonsuzluk ilişkisinin Mondrian'ın ızgara resimlerinde tuvalin dışında da devam ettiği düşündürülen şeritlerde ortaya konduğu ve bu şeritlerin hem Spinoza hem de Mondrian'ın hakikate götüren bilgi olarak gördüğü sezgisel bilgi biçimine işaret etmiştir.

Bir gün, iki cinsin birleşip tek bir yetkin varlık olacağı şeklindeki teozofist inançta olduğu gibi, dikey/eril ve yatay/dişi eleman burada birbirlerinin niteliğini karşılıklı olarak içermektedirler.

Bütün bu nedenler Izgaralı Kompozisyonda (...) şimdilerde bazı parçaları ▪ biçiminde asıyorum, böylece kompozisyon + gibi oluyor; buna karşın ◇ şeklinde asarsam kompozisyon x gibi oluyor.

Gazi Teşkilatı / Aksaçlılar

Yıldırım Bayezid dönemin görgü tanığı Schiltberger'in eserinde Hıristiyanlara karşı kutsal gayelerle savaşan bir Müslüman teşkilatının mevcut olduğunu, Türkiye'de bunların sayılarının hayli fazla olduğunu ve âdetleri gereği daima Hıristiyanlara karşı sefere çıktıklarını yazmaktadır.

Burada Schiltberger, bu teşkilatın geçmişi hakkında kendi zihninde oluşan şekliyle bazı kısa bilgiler vermektedir:

“Muhammed henüz hayatta iken kırk yardımcısı vardı. Bunlar özel bir teşkilât kurdular ve Hıristiyanlara karşı bir anlaşma yaptılar. Kuralları şu idi: teşkilata girmek isteyen herkes, rastladığı hiçbir Hristiyan’ı sağ bırakmamaya, tutsak almamaya ve bunu herhangi bir yarar için veya para için yapmamaya, yemin etmek zorundaydı. Müslümanların, Hıristiyanlara karşı açtığı bir savaşta bulunmayan herkesin, bir Hıristiyan satın alıp onu öldürmesi gerekiyordu. Bu teşkilatın üyelerine “They” (Gazi ?) denilirdi. Türkiye’de bunlardan çok vardır…”

[Johannes Schiltberger, Türkler ve Tatarlar Arasında (1394-1427), terc.: Turgut Akpınar, İstanbul 1997, s. 164.]

Alastor

Zeus'a ya da Erinys'lere atfolunan, asla affetmeyip mutlaka öç alan bir ruh.

**

Nondum amabam, et amare amabam,

quaerebam quid amarem, amans amare.

**

Sevmiyorken ve sevmeyi sevmiyorken seveceğim şeyi, sevmeyi severek araştırıyordum."

İtiraflar, St.Augustine

Şizofrenik İmge – Sanatsal İmge

Şizofreni sözcük anlamı itibariyle “duyguda yarıklık-çatlama”demektir. Yunanca “Schizin” yarılma çatlama, “Phren” duygu anlamına gelmektedir. Bu sözcükle ifade edilmek istenen; şahsiyette, kişinin duygusal bütünlüğünde, devamlılığında bir ayrılma-bölünmedir Günümüzde şizofreni terimi ile adlandırılan olgu, çağlar boyu hekimleri ve düşünürleri ilgilendirmiştir.

M.Ö. 1400 yıllarından kalma bir Hindu yapıtında, şeytanların gazabına uğramış ve “obur, pis, çırılçıplak gezen, belleğini yitirmiş ve tedirgin bir biçimde dolaşan bir hasta”dan söz edilmektedir.

M.S. Birinci yüzyılda ülkemizin Kapadokya yöresinde yaşamış olan Areteus ve M.S. İkinci yüzyılda Soranus, şizofrenik tepkilerden bazılarını ve özellikle paranoid tepkileri, günümüzdekine oldukça yakın bir biçimde tanımlamışlardı. Ne var ki, sonraları ve özellikle Ortaçağ’da şizofreni kavramının üzeri batıl inançlarla örtülmüş ve ancak on dokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru bilimsel inceleme konusu durumuna gelebilmiştir

Resim- Metafor

“Eğer iç benliğimi kelimelere dökebilseydim, resim yapamazdım.”

**

“Kendi gerçeğimin resmini yapıyorum” Kahlo

**

"Metafor sayesinde yeni fikirlerle tanışmamız söz konusudur: Sıradan sözlerbsadece bildiğimiz şeyleri bize taşır; yeni şeyleri ise en iyi metafordan alırız."

Sanatçı-Psikanalist

Freud; yaratıcılığın kökeninin bilinçaltında aranması gerektiğine inançla, 'bilinçdışı zihin' kavramının -kendi ifadesiyle- 'birincil süreç'in, sanat, edebiyat ve bilimde yaratıcılık bakımından önemli olduğunu belirtmiştir. **"Bilinçli durumdayken bilince varılamayan şeyler, sanat yoluyla bilinçli hale getirilebilir."** ifadesiyle; sanatçının, diğer insanların da algılamış olduğu, fakat bilincine varamadığı izlenimleri ifade ettiklerini anlatmak istemiştir. Freud; sanat ve sanatçıya ilişkin düşüncelerini **'Sanatçı, kendi sanatını icra ederken, esasen psikanalistin kendi alanında yaptıklarının aynısını yapmaktadır.'** şeklinde özetlemiştir. Bu noktada; bastırılmış gerçeği ortaya koymak suretiyle bilinçaltını bilinir kılmaktadır.

Fuat Sezgin Hocadan Ne Öğrenmeliyiz?

Doç.Dr.Saim Kayadibi

İslam Bilim Tarihinin babası Fuat Sezgin hocadan öğreneceğimiz çok şeyler var kuşkusuz. Onun yaşam öyküsü davası olan her kişiye nice dersler verecektir.

Neredeyse bir asra merdiven dayayan Prof. Dr. Fuat Sezgin hoca 95 yaşında ebedi yurda Başkan Recep Tayyip Erdoğan, son ve eski Başbakanlar ve milletin omuzlarında uğurlandı.

Bir zamanlar 1960 darbesini yapanlar, Fuat hocayı 147'likler listesine katıp "Zararlı Profesörler" ithamıyla İstanbul Üniversitesi'nden atmışlar. Hazinenin değerini bilen o zamanın Alman hükümeti ülkesine davet ederek Fuat hocaya ilim adamına yakışır iltifatlarda bulunmuştu. Burada yaptığı ciddi çalışmalar sonunda Arap-İslam Bilimleri Tarihi Enstitüsü'nü ve müzesini kurarak bilim dünyasına yön verecek kalıcı eserler ortaya koyacak çalışmalar yaptı...

Bilim ve medeniyet düşmanı darbecilerin zulümlerine, gurbette adeta sürgün bir şekilde yaşamaya mahkum edilmesine rağmen hiçbir zaman vatan ve millet sevdasından vazgeçmemişti...

Nerden nereye, halk düşmanı darbeciler o gün Fuat hocaya üniversitede hizmet etme imkanını vermemişler bir bakıma denk görmemişlerdi kendilerine. Şimdi ise o darbecilerin bu vatana denk olmadıklarını halkın içinden olan gerçek vatan evlatları gösterdi.

Darbeyi yapanlar ve o darbeye adı karışanlar hepsi unutulup gittiler. Hepsi ayrı ayrı hem milletin nezdinde lanetlenmekteler, hem de ahirette cezalarını çekecekler... Onlar yüzünden bilimsel çalışmadan uzaklaştırılmaya çalışılan Fuat hoca yoluna devam etmiş, önüne çıkartılan engelleri birer birer aşmış hem milletin gözünde hayırla yadedilen bir bilim adamı, hem de Allah katında mükafatlandırılacak bir kul oldu...

Kazanan kim? Elbette Fuat hoca.

Medeniyetimizin seçkin şahsiyetleri arasına girebilen bu nadide bilim adamınının yaşamını ve şahsiyetini gelecek nesillere tanıtmalı, ilmi çalışma yöntemini öncelikle kendimize örnek almalıyız.

Günlük yaşamının 17 saatini sürekli ilmi çalışmaya ayıran farklı bir şahsiyet...

Kendisine sormuşlar "hocam günde kaç saat çalışırsınız? Hafta sonu dahil hergün 7.30'da enstitüye giderim. Günde 17 saat çalışırım. Evden getirdiğim bir parça peynir ve ekmekle öğleni yaparım. Ama biraz tembelleştim 14-15 saat anca çalışabiliyorum..."

Yaşının 95 olduğunu yeniden hatırlayalım...

Yine Fuat hocanın talebelerinden birisi şu anekdotu paylaşmış: "Bir gün enstitüye geç vakit gelmiştim. Saat 16 sularında. Kış günüydü. Kocaman enstitüde hocam ve 2 araştırmacı vardı. Işıklar loş bir şekilde yanıyordu. Karanlık bir odada hocam bir kitaba dalmış durumdaydı. Nazikçe kapıyı tıkladım. Hocam bir tepki vermemişti. Sessiz bir şekilde seslendikten sonra da tepki alamamıştım. Bir adım attım masasına doğru ve tekrar seslendim. Hocam kitabı iki avucu arasına almış sanki harfleri teker teker seçercesine gözleri ile satırlar arasında hızlıca akıp duruyordu. Haddimi aşarak biraz daha sesli bir şekilde seslendim. Tepki yoktu. Bu sefer korkmaya başladım. En son yanına yaklaştım ve elimle omzuna dokundum hafifçe. Bir an ürktü ve "Mehmet!" diye seslendi. Çok mahçup olmuştum. "Ne zamandan beri buradasın" dedi sessizce. "Hocam 2-3 dakikadır, kusura bakmayın bir an endişelendim" dedim. "Sen hiç kitap okudun mu?" diye sordu kendisi. "Okudum hocam" dedim, tam okuduğum kitapların bir kaçını sayacaktım ki. "Sen kitap okumadın hayatında Mehmet. Kitap okumak ibadet gibidir. Alla'ın rızasını kazanmak, ilim yapmak için okuduğun zaman okumuş olursun bir kitabı. Tıpkı namaza durduğun gibi kendini etrafında olan bitenlerden arındırır, kitabın ruhuna verirsin. Ve tıpkı namaz kılan insana seslenmediğin gibi kitap okuyan insana da seslenmezsin. Bir kenara geçer onun ibadeti bitene kadar beklersin" dedi. Utancımdan ne yapacağımı şaşırdım. Hafif tebessüm etti, ayağa kalktı ve ensemi şefkatle kavradı. "Nasihat ediyorum. Üzülmüyorsun değil mi? Size kitap okumayı unutturdular. İnşaAllah sizin nesliniz yine kitap okuyan nesil olacak Mehmet. Milletin ve İslam aleminin akibeti buna bağlı" dedi."

Fuat hocadan öğreneceğimiz daha çok şeyler ver.

Mekanı cennet olsun...

Bir Kadının İtirafları:

On yedi yıllık evlilikten sonra bir kadın şunları söylüyor:

Erkek Allah'ın yarattığı en güzel canlıdır. Eşine, kızına, kız kardeşine, annesine, babasına, torununa vermek için sahip olduğu herşeyi feda edip vazgeçer.

Gençliğini ve sağlığını eşi ve çocukları için feda eder. Çünkü sürekli çalışır. Bazen gece geç vakitlere kadar çalışmaya devam eder.

Ailesinin hayatını, çocuklarının geleceğini inşa etmeye çalışır. Birkaç işte çalışmak zorunda kalsa

sağlığına mal olsa dahi…

Sürekli mücadele eder. Annesinden, diğer yakınlarından hatta iş yerinde amirinden işittiği azarlara tahammül eder.

Tüm bunların sonunda yine kabak onun başına patlar.

Biraz eğlenmek için gezmeye çıksa sorumsuz biri oluverir.

Evde kalsa, tembel olur.

Hata ettiklerinde, çocuklarına kızınca vahşi baba olur.

Kızmasa boşverici baba olur.

Karısının çalışmasına izin vermezse geri kafalı, karısının başının belası, izin verse karısının parasını istismar eden bir asalak olur.

Annesinin sözünü dinlerse suçlu karısının sözünü dinlerse yine suçludur.

Tüm bunlara rağmen baba şunları yapar:

Çocuklarının her hususta kendisinden daha iyi olmasını ister.

Çocukları küçükken ayağını büyüyünce yüreğini çiğnediklerinde tahammül eder.

Dünyadakinin en iyisini veremezse dahi sahip olduğunun en iyisini, hatta belki hepsini verir.

Çocukları gökteki yıldızı istese o gücü yetse güneşi getirmeye çalışır.

Eğer anne dokuz ay çocukları karnında taşıdı ise baba da aklında, zihninde, ömrü boyunca taşır.

Aile için babası iyi olduğu sürece tüm dünya iyidir..

Yetim bir çocuğa sorun isterseniz.. Baba kelimesini duyup da "baba" diyecek kimseyi bulamamak ne zor bir şeydir anlatsın size.

(Babalar hep sahipsizdir. Çünkü onlar hep tek başınadır. Şımaracakları kimse yoktur...)

Herhangi bir eylemin pratiği etkili bir biçimde nasıl yapılır?

- Annie Bosler ve Don Greene

Herhangi bir fiziksel beceri, pratik gerektirir. Pratik, bir eylemin gelişim amacıyla tekrar edilmesidir ve eylemi daha kolay, daha hızlı ve daha güvenli yapmamızı sağlar. Peki pratik bizi nasıl daha iyi bir konuma getirir?

Annie Bosler ve Don Greene pratiğin, beynimizin içsel çalışmalarını nasıl etkilediğini açıklıyor.

Yerleştirme kodu

<iframe width="730" height="411" src="https://www.youtube.com/embed/f2O6mQkFiiw" frameborder="0" allow="accelerometer; autoplay; encrypted-media; gyroscope; picture-in-picture" allowfullscreen></iframe>

Konuşma Annie Bosler ve Don Greene, animasyon ise Martina Meštrović tarafından hazırlanmıştır.

Çeviri: Gözde Zülal Solak

Gözden geçirme: Yunus AŞIK

İster tek ayak üzerinde dönüş, ister bir enstrüman çalmak ya da beyzbol topu atmak olsun; herhangi bir fiziksel beceri, pratik gerektirir.

Pratik, geliştirme amacıyla bir eylemin tekrarlanmasıdır ve eylemi daha kolay, daha hızlı ve daha güvenli yapmamızı sağlar.

Peki pratik bizi daha iyi hâle getirmek için beynimizde ne yapıyor?

Beynimizde iki tür sinir dokusu vardır: Gri madde ve beyaz madde.

Gri madde beyinde bilgiyi işler, sinir hücrelerine sinyalleri ve duyusal uyaranları yönlendirir, beyaz madde ise çoğunlukla yağ dokusu ve sinir liflerinden oluşur.

Vücudumuzun hareket etmesi için bilginin, beynin gri maddesinden, akson adı verilen bir sinir lifi zinciri aracılığıyla omuriliğe, oradan da kaslara yolculuk yapması gerekir.

Peki pratik veya tekrar, beynin içsel çalışmalarını nasıl etkiler?

Beyaz maddede bulunan aksonlar, miyelin adı verilen yağlı bir cisimle sarılıdır.

Pratikle değişen şey de bu miyelin örtüsü ya da kılıfıdır.

Miyelin, elektrik kablolarındaki yalıtıma benzer.

Sinirsel yollarda daha etkili bir biçimde hareket ettirerek, beynin kullandığı elektik sinyallerinde enerji kaybını önler.

Farelerde yapılan bazı çalışmalar, fiziksel bir hareketin tekrarının, aksonları yalıtan miyelin kılıfının katmanlarını da arttırdığını öne sürer.

Ne kadar çok katman olursa, akson zincirleri etrafındaki yalıtım da o kadar güçlü olur ve beyni kaslara bağlayan bilgi için bir tür otoban oluşturur.

Yani çoğu atlet, başarısını kas hafızasına atfetse de, kasların aslında hafızaları yoktur.

Bilakis, atletlere ve sanatçılara daha hızlı ve daha etkili sinirsel yollarla üstünlük sağlayan şey, sinirsel yolların miyelinleşmesi olabilir.

Bir beceride uzmanlaşmanın kaç saat, gün ve hatta yıl pratik gerektirdiğini hesaplamaya kalkışan birçok teori var.

Henüz sihirli bir sayımız olmasa bile, uzmanlığın sadece pratik yapma süresiyle alakalı olmadığını biliyoruz.

Ayrıca pratiğin niteliği ve etkililiği de önemlidir.

Etkili pratik süreklidir, yoğun odak gerektirir ve bir insanın mevcut becerilerinin uçlarında yatan içeriği veya zayıflıkları hedef alır.

Peki eğer etkili pratik anahtarımız ise, pratikten en iyi sonucu nasıl elde ederiz?

Bu ipuçlarını deneyin.

Elinizdeki göreve odaklanın.

Bilgisayarı veya TV'yi kapatarak ve cep telefonunuzu uçuş moduna alarak, dikkatinizi dağıtabilecek şeyleri en aza indirin.

Bir çalışmada araştırmacılar, çalışan 260 öğrenciyi gözlemledi.

Ortalama olarak bu öğrenciler bir kerede yalnızca altı dakika göreve odaklandılar.

En çok dikkat dağıtan şeylerden birkaçı bilgisayar, cep telefonu ve özellikle Facebook idi.

Yavaşça veya yavaş hareketlerle başlayın.

Doğru veya yanlış da olsa, koordinasyon tekrarla oluşturulur.

Eğer nitelik tekrarlarının hızını yavaş yavaş yükseltirseniz, doğru yapma şansınız yükselir.

Dağıtılmış aralarla sık tekrar yapmak, seçkin sanatçıların pratik alışkanlıklarındandır.

Çalışmalar en başarılı atlet, müzisyen ve dansçıların çoğunun beceri aktivitelerine haftada 50-60 saat harcadıklarını gösteriyor.

Çoğu, etkili pratik için kullandığı zamanı, sınırlı olmak üzere günlük pratik vakitlere ayırıyor.

Son olarak, beyninizde canlı detaylarla pratik yapın.

Bu biraz şaşırtıcı, fakat birkaç çalışma, fiziksel bir eylem bir kez yapıldığında, yalnızca hayal edilerek pekişebileceğini öne sürüyor.

Bir çalışmada 144 basketbol oyuncusu iki gruba ayrıldı.

A grubu fiziksel olarak tek elli serbest atış pratiği yaparken, B grubu yalnızca zihinsel pratik yaptı.

İki haftalık deney sonucunda test edildiklerinde, iki gruptaki orta seviyeli ve tecrübeli oyuncuların neredeyse aynı derecede geliştiği görüldü.

Bilim insanları beynimizin sırlarını ortaya çıkarmaya yaklaştıkça, etkili pratik anlayışımız yalnızca gelişecektir.

Bu süreçte bireysel sınırlarımızı zorlamak için sahip olduğumuz en iyi yol etkili pratik yapmak, yeni boyutlar kazanmak ve potansiyelimizi yükseltmek.

Saf Su

Hz. İsa havarilerine şöyle derdi: "Mescidler yuvanız, evleriniz ise konaklayacağınız mekanlar olsun. Yabani otlardan yiyin ve bu dünyadan huzur içinde ayrılın." Şarik şöyle demişti: "Bunu Süleyman'a da anlattım, o da şunu ekledi: 'Ve saf su içiniz .'"

[Şarik (ö. 177 /794) ünlü bir yargıç ve kültür tarihçisidir.]

Konuşmayın

Hz. İsa'ya şöyle dediler: **"Bize bir amel göster ki onunla cennete girebilelim."** Hz. İsa, "Hiç konuşmayın" dedi. Onlar, "Biz bunu asla yapamayız" dediler. Hz. İsa şöyle cevap verdi: **“O zaman, sadece güzel şeyler konuşun."**

Sohbeti Huda

Hz. İsa, "Allah'la çok, insanlarla az sohbet edin” derdi. Ona sordular, "Allah'la nasıl çok sohbet ederiz?” Hz. İsa, "Onunla sessiz bir yerde sohbet edin, ona sessiz bir yerde dua edin” diye cevap verdi.

Ahmaklara Cevap

Hz. İsa buyurdu ki: "Bir cüzamlı ile bir körü tedavi edip iyileştirdim. Bir ahmağı da tedavi etmeye çalıştım, ama ondan ümidi kestim. Sessizlik ahmaklara verilecek (en iyi) cevaptır."

Malların Sahibi Kadınlardır

Hz. İsa, yük taşıyan beş eşeğe binmiş bir vaziyette Şeytan'a rastladı. Ona bu yüklerin ne olduğunu sordu. "Alıcısını aradığım satılık mallar." diye cevapladı Şeytan.

“Nedir bu mallar?"

"İlki zulümdür."

“Kim alır bunu?" .

“Hükümdarlar, İkincisi de gururdur."

“Onu kim alır?"

“ Devlet yöneticileri, üçüncüsü de kıskançlıktır."

“Onu kim alır?"

“Din âlimleri, dördüncüsü de sahtekârlıktır."

“Onu kim alır?"

“Tüccarların adamları, beşincisi de kurnazlıktır."

“Onu kim alır?"

“Kadınlar,"

Dünya Bu

Hz. İsa'ya eşlik eden bir adam ona şöyle dedi:

“Seninle, yanında, yoldaşın olmak istiyorum."

Yola koyuldular ve bir nehrin kenarına ulaştılar; yemek yemek için oturdular. Üç somun ekmekleri vardı. İkisini yediler, üçüncüsü kaldı. Hz. İsa kalktı, nehre su içmeye gitti. Döndüğünde üçüncü somunu göremeyince adama sordu,

“Somunu kim aldı?" Adam, “Bilmiyorum" dedi.

Hz. İsa adamla birlikte yine yola koyuldu; iki yavrusuyla gezinen bir dişi geyik gördü. Hz. İsa yavrulardan birini çağırdı, yavru Hz. İsa'nın yanına geldi. Hz. İsa onu kesti, etin bir kısmını pişirip arkadaşıyla birlikte yedi. Sonra da yavru geyiğe dönüp, “Allah'ın izniyle kalk" dedi. Geyik kalkıp gitti. Bunun üzerine Hz. İsa arkadaşına dönüp şöyle sordu: “Sana, bu mucizeyi gösteren Allah adına soruyorum, somunu kim aldı?"

Adam, “Bilmiyorum" dedi.

İkisi bir vadideki bir su birikintisine geldiler. Hz. İsa adamın elini tuttu, suyun üstünde yürüdüler. Suyu geçtiklerinde Hz. İsa adama,

“Sana, bu mucizeyi gösteren Allah adına soruyorum, somunu kim aldı?" diye sordu.

Adam, “Bilmiyorum" dedi.

Sonra susuz bir çöle geldiler, yere oturdular. Hz. İsa bir miktar toprak ve kum topladı ve “Allah'ın izniyle altına dönüş" dedi; yığın altına dönüştü. Hz. İsa altını üç parçaya böldü, "Birisi bana, birisi sana, öteki de somunu alan kişiye" dedi.

Adam, “Somunu ben aldım" dedi. Bunun üzerine Hz. İsa,

“Altınların hepsi senin" dedi.

Sonra Hz. İsa adamın yanından ayrıldı. Çölde adamın yanına onu soyup öldürmek isteyen iki kişi geldi. Adam onlara,

“Altınları üçümüz aramızda paylaşalım, ikinizden biri kasabaya yiyecek bir şeyler almaya gitsin" dedi. İçlerinden biri gönderildi, o kişi kendi kendine

“Altınları ikisiyle neden paylaşayım ki? En iyisi yiyecekleri zehirleyip altınları kendim alayım," dedi. Gitti ve öyle yaptı.

O sırada, geride onu bekleyen iki kişi de aralarında:

“Neden ona üçüncü payı verelim ki? Öyle yapacağımıza döndüğünde onu öldürüp parayı aramızda paylaşalım" diye konuşmuşlardı. Adam döndüğünde onu öldürdüler, yiyecekleri yediler ve onlar da öldüler. Çölde geriye altınlar, altınların yanında da üç ölü adam kaldı. Hz. İsa oradan geçerken onların halini gördü ve ashabına şöyle dedi:

“İşte bu dünya böyledir, ondan sakınınız."

Güzel Konuşur

Hz. İsa, o şekilde hitap edilmeyi hak etmeyen bir adama, "Allah seni korusun" dedi. Bunun üzerine Hz. İsa'ya,

"Onun gibi birisine bunu neden söylüyorsun?" diye sordular. Hz. İsa,

"Güzel konuşmaya alışan bir dil bütün insanlarla güzel konuşur" diye cevap verdi.

Allah Teâlâ Severse

Hz. İsa kafasının altına bir taş koyup yerde uyuyan bir adam gördü, adamın yüzü, sakalları toz içindeydi, bedeni bir örtüye sarınmıştı. Hz. İsa şöyle dedi:

"Ey Allah'ım senin şu kulun bu dünyada unutulup gitmiştir.”

Allah o an Hz. İsa'ya şunu vahyetti:

"Ey İsa, bilmez misin ki, eğer yüzümü bir kuluma dönersem, bütün dünyayı ondan başka bir yöne çeviririm.”

Üzülmemek İçin Bir Şey Edinmemeliyiz

Anlatıldığına göre filozof Sokrat bulundukları kampta kırık bir fıçı içinde barınırmış. Günlerden bir gün yanındaki sanatkârlarla konuşurken:

“Üzülmemek için bir şey edinmemeliyiz” der. Sanatkârlardan biri:

“Fıçı kırılsa da mekân kırılmaz ya” diye cevap verir. Filozofun dediği doğru, çünkü her kaybolanın yerine geçen bir başka şey vardır.

Türkler Dünya Tarihe Nasıl Girdi

Harun Reşid soyundan Mu'tasım, muhafız alayı olarak yanına birkaç yüz Türk çağırmakla, kendisinden sonraki halifeleri çöküntüleri altında ezecek olan binanın ilk taşını koymuştu.

Mu'tasım'ın hizmetinde çalışan bir avuç Türk eri, Viyana kapılarına kadar dayanan Osmanlı İmparatorluğunun temelini atmıştır.

Halifelerin kavgalarından faydalanan Türkler, Mezopotamya, Suriye ve Küçük Asya'da yerleştiler.

Şurasını hatırlatırız ki; bu Türkmenler, tıpkı Franklar, Normandiyalılar ve Gotlar gibi, egemenliklerine giren ülke halklarının din ve geleneklerine uydular. Tatarlar da, Çinli lere karşı aynı davranışta bulundular.

Bu durum, zayıf ama kültürlü ulusların, güçlü ama ilkel saldırıcıları karşısındaki üstünlüğünü gösterir.

Türkler, Arapların dinini ve dilini benimsediler.

Dünyada bir tek yasa kuran veya, ülke açan yoktur ki; hayatı Hazreti Muhammed (salla'llâhü aleyhi ve sellem) inki kadar büyük ayrıntılar ve tüm bir gerçeklikle yazılmış olsun.

Diktatör mü Parababası mı?

Adolf Hitler 1919 yılının sonbaharında Alman İşçi Partisi'ne (DAP) üye olduğunda parti kasasında sadece 7 mark 50 fenik kadar bir para vardı. Hitler'in sonraları sık sık sözünü ettiği gibi, **"birkaç zavallı yoksul"** partili parababalarının kendilerini destekleyeceğini umut ediyordu. Kendi de yoksul olan Hitler partisine yardım edecek birkaç zengin bulmuştu.

Çamaşırcı bir anneyle yoksul bir kunduracının oğlu olan Josef Vissarinoviç Stalin, Bolşeviklere para sağlamak için (20 takma ad kullanarak) para taşıyan trenlere saldırmış, banka soymuş, ölümle tehdit ettiği zenginlerden para sızdırmış, genelevler açıp çalıştırdığı kadınlardan partisine para toplamıştı.

Burada modern tarihimizin zirvedeki bazı kişilerinden söz ediyoruz, **Stalin, Hitler ve Mao** aktif politikaya atıldıklarında **"yoksul ve meteliksizdiler".** Faşist dönemin ilk diktatörleri Vladimir İlyiç Lenin ile Benito Mussolini gerçi Hitler, Stalin, Mao ve Tito kadar parasız sayılmazlardı: ama örneğin ne Franklin Delano Roosevelt, ne de John F. Kennedy kadar maddi güçleri ve toplumsal ilişkileri vardı.

1945-1953 dönemi ABD Başkanı olan Harry S. Truman, baba Kennedy'nin seçimler sırasında oğlu John F. Kennedy'nin adaylığını parayla satın aldığını açıkça söylemişti. Truman şöyle anlatmıştı: "Richmond Hukuk Fakültesi'nde anayasa üzerine bir konferans veriyordum. Salonda bulunanlardan sivri-akıllı biri ayağa kalkarak bana (olay 60 seçimlerinden önceydi) 'Papa Başkan seçilir ve Beyaz Saray'a girerse ne olur?' diye sordu. Ben de 'Papa'nın değil pop'ın Beyaz Saray'a girmesinden korkuyorum' diye yanıt verdim.

(İngilizcede sözcük oyunu: Pope, Papa anlamına geliyor. Pop ise patlama demek. Truman burada pop'dan, silahların patlamasından endişelendiğini ifade etmek istemiş.)

Bugün de değişen bir şey yok. İhtiyar Joe Kennedy bu ülkenin görüp göreceği en büyük hırsızdır. Oğlunun Başkan adaylığını satın alması hoşuma gitmiyor. Bütün Batı Virginia'yı satın aldı. Bunun ona kaça malolduğunu bilmiyorum. Yaşlı, cimri, sahtekârın biridir: eminim ederinden bir sent bile fazla vermemiştir, Ama sonuç olarak Batı Virginia'yı satın aldı, oğlu da rakibi Humphrey'e karşı ön seçimleri kazandı. Baba Kennedy başkanlık koltuğunu değil, elbette adaylığı satın almıştı. Başkanlık koltuğu satın alınamaz tabii ki, en azından bugün

böyle bir şey olamaz.. (ama) ya para? Birinde sınırsız para olduğunu bilmek dahi muhalefeti safdışı bırakmaya yetiyor.”

… ACABA DÜNYAYI HAREKETE GEÇİREN GÜÇ PARA MIDIR, YOKSA HALKLARIN ULUSAL ÇIKARLARI YA DA İDEOLOJİLER MİDİR?

Atilla Şaşmadı

Attila’nın gücü artmasına karşın, geldiği mevkiin olanakları onun başını döndürmedi. Ağaçtan oyul muş tabak ve çanaklardan yiyip içen Attila, yine ah şap bir sarayda, ağaçtan oyulmuş bir tahtta oturuyordu. Giysileri Roma imparatorlarınınki gibi süslü değildi; üzerine siyah bir kürk, başına siyah bir şapka giyiyordu.

Liderin Vasıfları

şu niteliklere sahip olmalıdırlar:

Bağlılık:

Her şeyden önce sadık olmalıdır. Başkalarıyla aynı fikirde olmamak sadık olmamak değildir. Genel fikre katılmayan birine, herkesin yararı için kulak verilmelidir. Öte yandan, milletin zararına olacak hareketlere katılan ya da bu hareketleri teşvik eden biri sadık değildir. **Böyle birisi savaşçı olsun, komutan olsun ortadan kaldırılmalıdır.** Onların sadık insanları etkileme ya da cesaretlerini kırma çabaları, bulaşıcı bir hastalık gibidir. Bu hareketlerin ya da davranışların değiştirilemeyeceği durumlarda, amacımıza uymayan ve onu değerli bulmayan kişilere karşı sert önlemler almalıyız.

Cesaret:

Liderliğin risklerini kabul edecek kadar kahraman olmalıdırlar. Engelleri görünce gerilememeli, bir düşman karşısında şaşırmamalıdırlar. Liderlerin yalnız kaldıkları, aşağılandıkları, çaresiz oldukları ve reddedildikleri dönemler vardır. Liderlik görevi acılarla doludur; liderler, iyi zamanlarda olduğu kadar belirsiz dönemlerde ya da tehlike karşısında da, cesaretle hareket etmesini bilmelidirler.

Arzu:

Güçlü, kişisel arzuları olmaksızın pek az kişi kendilerini lider olarak kabul ettirebilir. Bu arzu, insanları, işlemleri ve sonuçları etkileyebilmek için, içten gelen bir duygudur. **Zayıf lider, liderolmak istemeyen kişidir.** Savaşçılarımızı, görevlerini yerine getirmeye gönüllü olmadıkları mevkilere getirmemeliyiz.

Duygusal Güç:

Liderlik düzeyi yükseldikçe, liderlerin duyguları üzerindeki baskı da artar. Her konumdaki memurların düş kırıklığından, cesaretsizlikten bir an önce sıyrılıp, görüş açıları değişmeden bulundukları mevkiin sorumluluklarını sürdürmelerini sağlamalıyız. Bu liderler zor koşullarda duygusal güçlerini kaybetmeden görevlerini sürdürmelidirler.

Fiziksel Güç:

Güçlü bir bedene sahip olmalıdırlar.

Sezgi:

Liderler başkalarının değerini de anlayıp takdir edebilmelidirler. Bu, başka kültürlere, inanç ve geleneklere karşı da duyarlı olabilmektir. Yine de, sezgi sempati ile karıştırılmamalıdır. Sempati, ulus çıkarlarının ya da savaştaki hareketin kararlı bir diploması gerektirdiği zamanlarda çok akılsızca olabilir.

Kararlılık:

Genç liderler ne zaman harekete geçeceklerini, ne zaman duracaklarını bilmeli, kararlı olmalıdırlar. İçinde bulundukları durumun tüm soyut ve somut gerçeklerini gözönüne alarak liderlik rolünü oynamalıdırlar. Duraksama, erteleme ve kararsızlık astların, üstlerin cesaretini kırdığı gibi, düşmana da yarar sağlar.

Tahmin:

Gözlem ve önseziler yoluyla öğrenip, deneylerle zekâlarını geliştiren liderler düşünceleri, hareketleri ve sonuçları tahmin edebilmelidirler. Tahmin, güvenliğin rahatlığını tercih edenlere karşı üstünlük sağlamak isteyen mükemmel bir liderin gönüllü olarak kabulleneceği riskleri de içerir.

Zamanlama

Tahminleri ve alınan sonuçlarla karşılaştırarak geliştirir. Karşınızdakinin kim olduğu, amaçları, kişiliği, öncelikleri ve ihtirasları en uygun zamanlama konusunda çok önemlidir.

Rekabetçilik

Liderliğin gerektirdiği bir başka özellik kazanma arzusudur. Her zaman kazanmak gerekli değildir. **Ama önemli olan, önemli durumlardan kazançlı çıkmaktır.** liderler ulusumuzun içinde ve dışında yoğun bir rekabet olduğunu anlamalı ve bunu hafife almamalıdırlar. Savaş meydanında, anlaşmalarda ve iç kargaşa durumlarında kazananları yönlendiren hep bu rekabetçi öfkedir. Rekabetçi ruhu olmayan lider zayıftır ve en ufak sorun karşısında kolaylıkla pes eder.

Özgüven

Uygun eğitim ve deneyim, bir liderde karşılacağı sorunlarıyla başa çıkabilecek bir kişisel özgüven duygusu yaratır. Sahip oldukları özgüveni aşan bir liderlik görevi üstlenenler, astlarına ve üstlerine bunu hissettirirler. O yüzden zayıf liderler ve yararsız olurlar.

Sorumluluk:

Kendisinin ve emrindekilerin davranışlarının sorumluluğunu üstlenmeyi öğrenmek, liderliğin temelidir. Komutanlar, zafer ya da yenilgi ne kadar büyük olursa olsun, kendi başarılarından ya da hatalarından asla başkalarını sorumlu tutmamalıdırlar.

İnanılırlık:

Liderler inanılır kişiler olmalıdırlar. Sözlerine ve hareketlerine hem düşmanları, hem de dostları inanmalıdır. Doğru bilgi verecek kadar dürüst ve zeki oldukları herkesçe bilinmelidir,

Israrcılık:

Güçlüler, herkes kendilerini bıraksa da, yenilgi ve cesaretim yitirme karşısında da direnir ve ısrar ederler. Zor görevleri başarmanın ve güç hedeflere ulaşmanın anahtarı genellikle ısrardır.

Güvenilirlik:

Bir liderin tüm koşullarda sorumluluklarını yerine getireceğine güvenmiyorsanız, bu sorumlulukları ondan alın.

Koruyuculuk:

Koruyucu özelliği olmalıdır. Bu yüzden liderler, hizmet verdikleri kişilerin ve amaçların çıkarlarını koruyanlardır.

Yapılması Gerekenler

- Yazılı raporlar, ancak hükümdar tarafından okunursa bir amaca hizmet eder.
- Her söylediği komutanlarınca onaylanan bir hükümdar, sıradan öğütler veriyor demektir.
- Akıllı bir lider kötü haber getiren birini asla öldürmez. Akıllı komutan asıl kötü haberi getirmeyen birini öldürür.
- Yanlış soru soran lider, daima yanlış cevaplar alır.
- Bir liderin başarısı arttıkça ona duyulan kıskançlık da artar.
- Zaferin temelinde, ne zaman ve nerede sorularının cevabı yatar.
- Zor günlerde, ulus her zaman en acımasız liderin önderlik etmesini ister.

Peygamberimize Teşekkür Ederiz.

الَر كِتَابٌ أَنزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ

Elif lam ra kitabun enzelnahu iley ke li tuhricen nase minez zulumati ilen nuri bi izni rabbihim ila sıratıl azizil hamid.

“Elif Lam Ra. Bir kitap sana indirdik ki, insanları Rablerinin izni ile karanlıklardan nura sen çıkarasın; doğruca o yüce ve övülmeye layık olanın yoluna ki, bütün izzet ve hamd O'nundur.”

Timus Bezi Ne İşe Yarar?

35 gramlık mucize organ

Yrd. Doç. Dr. Gamze Şenbursa, her ne kadar çok bilinmese de hayati açıdan kendi küçük işlevi büyük organlarımızdan biri olan timüs bezi hakkında önemli bilgiler verdi.

Timüs bezi nerededir?

Vücudumuzun yaşam kaynağı ve yaşam enerjisinin merkezi sizce neresi? Kalp? Beyin? Hayır bilemediniz... Ceviz büyüklüğündeki timüs bezi. Bu bez; iman tahtasının üzerinde, tiroid bezinin altında ve soluk borusunun önünde bulunur. Timüs bezi bir komuta-eğitim

merkezidir. Tiroid bezi tarafından salgılanan T hücreleri yani lenfositlerin; vücut hücreleri ile vücuda zararlı olabilecek yabancı hücreleri ayırt etmeyi öğrendikleri yerdir timüs. Yani bağışıklık sisteminin mikroplarla nasıl savaşacağının organize ve koordine edilmesi timüs bezi salgılarıyla olur.

Lenfositler doğumdan önce ve hemen sonra timüs bezi tarafından meydana getirilmeye başlarlar. Bu sayede doğar doğmaz enfeksiyonlara karşı bir koruma kalkanımız olur. Timüs bezi yaşla birlikte küçülmeye ve fonksiyonlarını da kaybetmeye başlar. Doğumda 15 gr kadar olan timüs, ergenlikte testesteron ve östrojen salınımının artmasıyla birlikte 35 gr ağırlığa kadar ulaşır.

Ergenlik döneminde timüs üzerinde testesteron ve östrojenin eğitilebilmesi için 2 kapsül oluşur. Bu da hem işlev hem de ağırlık olarak timüs bezinin büyüklüğünü etkiler. Eğer bu kapsüller gelişmez ise ilerleyen yaşlarda eğitilemeyen östrojen ve testesteron hücreleri işlevsiz hücrelere dönüşerek kansere zemin hazırlar. Erkelerde kısırlık, prostat ya da testis kanseri; kadınlarda kısırlık, meme ya da rahim kanseri görülebilir.

"Timüs bezi kanser riskini ortadan kaldırıyor"

Kanserin kuramının formülü üzerine çalışmalar yapan Nobel ödüllü Mc. Farlane Buruner; timüs bezinin işlevleri artırıldığında bedenin her türlü kanserden korunmak ve kurtulmak için büyük bir yetenek kazandığını ve kanser riskini ortadan kaldırdığını ispatlamıştır.

Hipofizden salınan endorfin ve serotonin seviyesi timüs bezinin işlevsel olarak devamlılığını etkiler. Endorfin ve seroton timüsü uyararak vücut için mutluluk, iç huzur, denge ve sakinlik getirir. Aynı zamanda gülümsemek timüs bezini güçlendirir. Bununla birlikte 2009 yılında yapılan bir çalışmada çinkonun yaşla birlikte vücutta azalmasına bağlı olarak timüs fonksiyonlarını ve timüsten salınan T hücrelerinin bozulmasına neden olduğu bulunmuştur.

Aşırı sinirli, aşırı alıngansanız...

Stres çağımızın hastalığı olarak nitelendirilmeye devam ettikçe serotonin, endorfin salınımı düşecek, gülümseme hayatımızdan silinecek. Böyle durumlarda ilk etkilenen organımız da timüs olacak kuşkusuz. Kaygı seviyesi düşük ve stresten uzak olan yaşlılarda yapılan çalışmalarda timüs büyüklüğünün erişkin dönemdeki boyutunda bulduğu bulunmuş. Hayattan zevk almama, aşırı sinirlilik, duygu durumunda ani değişiklikler, olaylar karşısında aşırı alınganlık ve hasssaiyet timüsün aktivitesindeki bozulmaların habercisidir. Bu nedenle timüs üzerine uygulanabilecek 8 şeklindeki masaj ya da darbeleme, dilin damağa değdirilmesi ile timüsü dışardan uyarmak mümkün.

Refleks terapiyi deneyin

Aynı zamanda Refleks Terapi yöntemi ile timüs üzerine yapılan çalışmalar da timüs fonksiyonları üzerinde olumlu sonuçlar sağlamaktadır. Hatta evde her gün 10 dakika zamanınızı ayırarak yapacağınız basit dokunuşlar ile timüsü uyarıp aktivasyonunu daha uzun süre koruyabilirsiniz. Tabii ki bol bol gülmek en kolay yöntemlerden bir tanesidir.

Cüz İle Kül Bağı

Mevlana bu bağı şöyle tenkit eder:

"Sen cüzün külle bağlı olduğunu zannediyorsan diken yesene. Zira diken de çiçeğe yakındır. Eğer cüz, külle bağlı olursa; peygamberlerin gönderilmesi yanlış olmalıdır." [Firuzanfer, Şerh-i Mesnevi-yi Şerif, c. III, s.1170.]

Cinneti Durdurmak

Günümüzde psikiyatrisinde cinnet, bireyin kontrol altına alınmamış psikozuna bağlı olarak meydana gelen psişik durumlarla ya da ciddi kişilik hastalıklarıyla ilişkilendirilmektedir. Psişik psikiyatrik sorunlardan muzdarip, duygu-durum ve kişilik bozukluğu olan milyonlarca bireye rağmen, cinnet istatistiksel olarak hala tanımlanmamaktadır. Her ne kadar, cinnet geçiren insanların neden olduğu şiddet sonucu açılan davalarında çıkan sonuç bir kısmının daha önceden psikolojik sorunları olduğunu ortaya koysa da, büyük bir kısmının hala muallakta olduğu bilinmektedir.

Psikiyatrik incelemeler sonucu ortaya çıkan verilere göre cinnet geçirmek için risk faktörleri ise şöyle sıralanmaktadır:

1.Psikotik depresif bozukluk veya duygu durum bozukluğu, özellikle sınırda kişilik bozukluğu.

2. Anti sosyal kişilik veya sınırda kişilik gibi şiddet eğilimli kişilik bozuklukları.

3. Paranoid kişilik bozukluğu ve/veya şiddet eğilimi ile seyreden delüzyon bozukluğu ve zarar görme algısına bağlı şiddet içeren davranış eğilimi.

4. Ciddi kişisel kayıplar veya psikososyal stres tetikleyicileri.

5. Öfkeye bağlı intihar ve cinayet davranış ve düşünceleri, umutsuzluk ve intikam.

6. Şiddet eğilimli psikotik bozukluklar ve bu güdülerle davranma geçmişi.

7. Şiddetli halüsinasyonlarla ilerleyen paranoid şizofreni ve bu güdülere teslim olma geçmişi veya şiddet güdüleri ve psikotik düşünceler ve bunlara göre davranma geçmişi.

Cinnet geçiren insanların genel özellikleri söyle ise sınıflandırılmaktadır:

1. Şiddet içeren davranış ve tutumların tarihi.

2. Başarısız intihar girişimleri.

3. Ciddi boyutta kişilerarası gerilim. Örneğin sevilen birinin ölümü, maddi sıkıntılar

4. Paranoid, anti sosyal, narsist veya sınırda kişilik bozukluğu.

5. Psikoz geçmişi veya duygu durum bozukluğu hallerindeki şiddet içeren davranışlar

6. Şiddet eğilimi içeren psikotik bozukluk ve bu güdülerle davranma geçmişi.

7. Paranoid bozukluk.

8. Şiddet eylemi halüsinasyonları ile seyreden psikotik bozukluk.

9. İşini kaybetmek veya iş arkadaşları ile çatışmalar gibi çalışma hayatı sorunları.

Cinnete neden olan unsurları bu şekilde sınıflandırarak onu sadece psikiyatrik bir durum olarak tanımlamak ve bireyleri tedavi altına alarak ilaçlar ve çeşitli kürler yardımıyla düzeltmeye çalışmak son derece modern bir hamledir. Foucault'nun da bahsettiği kapatılma, düzenleme ve iyileştirme sürecinin bir uzantısıdır. Psikiyatri cinneti durdurulabilir bir durum

olarak görmektedir. Bireylerin patolojik durumunun erkenden teşhis edilmesi ve sonrasında yapılacak olan tedavilerin cinneti önleyebileceğini söylemektedir.

Cinnet'e Habitus ile Bakmak

Habitus: Belirli hastalıklara istidat gösteren beden yapısı

Habitus, bireylerin çevrelerindeki sosyal dünyayı algılama ve ona tepki verme biçimlerini düzenleyen bir somutlaştırılmış eğilimler sistemidir.

Habitus kavramı, kültürel sermayenin fiziksel düzenlemesine, yaşam deneyimimiz nedeniyle sahip olduğumuz derin yerleşmiş alışkanlıklara, becerilere ve haklara atıfta bulunmaktadır. Bu haklar genelde benzer nitelikte (sosyal sınıf, din, milliyet, eğitim, meslek vb.), benzer kişilerle paylaşılır ve bireylerin toplumsallaştığı yaşam gerçeklerini, bireysel tecrübelerini ve nesnel imkânlarını yansıtır.

Habitus sabit ya da kalıcı değildir ve beklenmedik durumlarda ya da uzun bir tarihsel dönemde değiştirilebilir.

Dolayısıyla, habitus, kişisel tarihle birlikte grup kültürünü ve bugünkü toplumsal eylemi biçimlendirir. Din, hayatın diğer alanlarını içeren çok yönlü bir kavramdır.

Dini inanç habitusu, kişinin yaşamında karşılaştığı farklı olasılıkların sonsuzluğunu belirleyen ve dört özelliğe sahip olan genel bir terimdir: Temelde öznenin bilinçsizliği, zamanla istikrarlı olması, toplumsal yapıların bir araya getirilmesi ve inanç alanında sürdürülen stratejik eylemlerden oluşur.

Madem cinnet kontrol edilebilir bir durumdur o halde neden durdurulmamaktadır?

Durdurulmaktadır zira cinnete neden olan faktörler sadece bireysel değil, aynı zamanda toplumsaldır da. Bu noktada habitus kavramı devreye girmektedir.

Bunun için öncelikle, bizzat tarihselliğin içinde, üç farklı ilişki grubu bir arada düşünüleşecektir:

1. Habitus'un üstüne kurulduğu, geçmişten miras kalan koşullar göz önüne alınmalı;

2. Eylemin anlık durumu, yani "şimdi" düşünülmeli;

3. Habitus'un ürettiği pratiklere, yani yapılayıcı, yapılanmış ve dönüştürücü ilişkilerine bakılmalıdır.

Allah'ım Bir Sen Varsın

Zemahşerî aynı zamanda görüşüne dayanak olarak "Bir sinek dahi yaratamazlar"

لَن يَخۡلُقُواْ ذُبَابًا âyet-i kerîmesinde Yüce Allah'ın kendisinden başkasına tapanlara hitap ederek o taptıklarının aczini ortaya koymak için bir sinek dahi yaratamayacaklarını ifade etmektedir. Ona göre Yüce Allah'ın " لاَ " yerine "لن " kullanması taptıkları olan varlıkların bu yaratma eylemini hiçbir zaman yapamayacaklarını ifade etmek içindir.

Kalbi Vesveseli Olanlar İçin.

وَأَصْبَحَ فُؤَادُ أُمِّ مُوسَى فَارِغًا âyet-i kerimesinde فَارِغًا kelimesinin müfessirler tarafından iki manaya hamledildiğini ifade eder. Birincisi kalbin derinliklerinin gamdan, kederden,

endişeden uzak olup huzur, güven ve sükûnetten kinâyedir. İkincisi ise Hz. Musa'nın annesinin düşünme ve akletme kuvvesini korku, endişe ve kederden kaybetmesidir. فَارِغًا kelimesinin birbirinden farklı iki anlama hamledilmesinin mümkün olması nedeniyle bu kinâyenin anlaşılmasının güç olduğunu düşünmektedir. Ancak o, birinci manayı âyetin siyak ve sibakına daha uygun olduğu gerekçesine dayanarak tercihe daha layık görmektedir. Ancak müellifin tefsirinde âyeti daha farklı yorumladığı görülmüştür. Ona göre Hz. Musa'nın annesi oğlunu sandala bıraktıktan sonra kalbi bir şaşkınlık ve zafiyet içindeydi. Onun kalbinden geçen duyguları kontrol altında tutacak bir mekanizma o anda neredeyse âtıl haldeydi. Bu nedenle hislerine hâkim olamayabilir ve sandalda bulunan çocuğun kendisine ait olduğunu haykırabilirdi. Netice olarak oğlu öldürülmeye maruz kalabilirdi. Ancak Allah onun kalbine sebat vererek ona yardım etmiş ve Hz. Musa bu şekilde ölümden kurtulmuştur. bu açıklamalarından hareketle فَارِغًا kelimesini kalbin şaşkınlık ve zafiyet içinde olması şeklinde takdir edilmiştir.

Bazı tefsirlere bakıldığında فَارِغًا kelimesinin ihtiva ettiği anlamla ilgili birçok ihtimal gözlemlenmektedir. **Birinci ihtimale göre فَارِغًا kelimesinin Hz. Musa'nın annesinin çocuğunu sandala bırakmasıyla dalgaların ona zarar vereceği ve daha sonra da çocuğunun Firavun'un eline geçeceği korkusuyla üzüntüsünden her şeyi bir kenara bırakıp sadece çocuğunu düşünmesidir.**

İkinci anlama göre de Yüce Allah, Hz. Musa'nın annesine çocuğunu kendisine daha sonra iade edeceğine dair söz vermiştir. Ancak Hz. Musa'nın annesi kendisine verilen bu sözü üzüntü, endişe ve keder nedeniyle unutmuştur.

Üçüncü ihtimal ise Hz. Musa'nın annesinin oğlunu sandala bırakması ve onu Firavun'un bulması neticesinde üzüntüsünden neredeyse aklını kaybedecek düzeye gelmesi halidir.

Dördüncü bir ihtimale göre de Hz. Musa'nın annesinin oğlunun akıbetinden korkarak ve eli kolu bağlı bir şekilde beklemesidir.

Beşinci ihtimale göre ise Hz. Musa'nın annesinin, oğlunun güven ve emniyette olduğunu öğrenmesi neticesinde hüzünden ve kederden emin olmasıdır.

Taberî, bu son ihtimali cumhurun görüşüne aykırı gördüğü için tercih etmezken Zemahşerî'ye göre bu ihtimal kabul edilebilir bir görüştür.

Müfessirler, فَارِغًا kelimesinin anlamıyla ilgili daha çok beş ihtimalden birinci ihtimali tercih etmektedirler.

Ancak âyete lafız olarak bakıldığında her iki anlamın da doğru olduğu düşünülebilir. İlk ihtimale göre düşünüldüğünde âyetin anlamı şöyle olmaktadır:

"Musa'nın annesinin kalbi sadece onu düşünür oldu. Eğer biz (çocuğu ile ilgili sözümüze) inancını koruması için kalbine güç vermeseydik, neredeyse (Musa'nın) oğlu olduğunu açıklayacaktı."

وَأَصْبَحَ فُؤَادُ أُمِّ مُوسَى فَارِغًا إِن كَادَتْ لَتُبْدِي بِهِ لَوْلَا أَن رَّبَطْنَا عَلَى قَلْبِهَا لِتَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

Tercih edilen görüşe göre ise âyetin anlamı

"Musa'nın annesinin gönlü rahatladı. Eğer biz (çocuğu ile ilgili sözümüze) inancını koruması için kalbine güç vermeseydik, neredeyse (Musa'nın) oğlu olduğunu açıklayacaktı" şeklinde olacaktır.

Âyetin bağlamına bakıldığında iki anlam da kabul edilebilir gözükmektedir.

Not: Kalbi meşgul olanlar bu ayetin وَأَصْبَحَ فُؤَادُ أُمِّ مُوسَى فَارِغًا kısmını okusunlar biraz.

Büyü Sestir

Büyü kelime ve isim büyüsü sessiz çığlıktır. Eski Ahit ve Mısır mitolojisi bu türden pek çok örnek ihtiva eder:

"bir tanrının ya da demonun asıl ismini bilen kişi, bundan dolayı onun taşıyıcısının gücünü de mutlak biçimde kendisinin kılan kişidir."

Mısır mitolojisi, İsis'in, Ra'nın ismini kendi mülkiyetine geçirerek, Ra ve diğer tanrılar üzerinde hâkimiyet kazanışını anlatır. Ayrıca ilkel toplulukların dili kullanımlarına bakılırsa, isim ve ismin gösterdiği şey arasındaki ayrımın henüz söz konusu olmadığı daha iyi anlaşılabilir.

Burada dil, başlangıçta yalnızca düzenlenmemiş sestir, ve onun gücü, korkulan bir durumla başa çıkmak için haykırış ve bağırışlarda ortaya çıkar. Bir deprem, fırtına, güneş ya da ay tutulmasının meydana geldiği durumlarda kabile üyeleri bu olağanüstü hâl ile çığlık atarak ya da haykırarak başa çıkacaklarına, böylece tehlikeli durumu başlarından savacaklarına, onu uzaklaştıracaklarına inanmaktadırlar. Bu sesler bir şeyi temsil etmez, aksine bizzat kendileri bir güce dönüşür. Daha sonra dilin sesleri düzenlenmiş ses formuna dönüştükçe, dilin bu mitik-büyüsel gücü kendini bir başka şekilde yeniden gösterir. **Özel isimler şeklinde düzenlenen sesler, bireysel varlığın üzerindeki mutlak bir gücü oluşturur**:

Onu [kelimeyi], varlığın özelliğine sır dolu bağlarla bu tarzda bağlayan, bilhassa özel isimdir.

**

Bu bakış noktası altında incelenince mitos da, sanat da, dil ve bilgi de sembollere dönüşür.

« Sembol artık transendental yöntemde bir kendinde-şeyin temsilini değil, "zihnin kendini açışı" nı ifade eder.

Mitos, öyleyse bu gerçekliğe zihinsel açılma yollarından biridir. Mitosun dünyasında gerçekliğe değmek mitosun dille zorunlu ve doğrudan ilişkisini gerektirmektedir.

Burada örneğin bir gölge, bir şeye ait temsildir. O, bir anlama gelmekte, bir şeyin yerine geçmektedir. Oysa sembol kavramının yeni anlamı içinde mitosu kendi özgün içeriğinde değerlendirdiğimizde, gölgenin kendisi bir anlama gelmez, bizzat bir anlam olur; bir şeyin yerine geçmez, bizzat bir karakteristik içerik olur. Bu sayede mitosun dünyasında bir hasmına zarar vermek isteyen biri onun sembolünü ele geçirmeye çalışır. Bu türden sembol büyülerinde bir adamın gölgesi gibi, hasmın balmumundan yapılmış bir modeli veya ona ait dilsel semboller de kullanılır.

Bu büyü araçlarının sembolik nitelikleri, sembolü oldukları unsur ile bir ve aynı olduklarını göstermektedir. Bu nedenle dil ve mitos karşılıklı olarak sürekli temas içinde bulunurlar; birbirlerine dokunurlar, bağlıdırlar Tıpkı diğer semboller gibi kelime ve ismin büyüsü de mevcuttur. Bir isim bir şeyin anlamını dile getiren bir işaret değildir. Kelime ve isim vardır ve etki ederler. Onlar adeta bir ontik görünüme sahip olurlar. İsim insana ait özsel, içsel Olanı dile getirir, o doğrudan doğruya bu içtekidir.

Düşünmenin mi dilden, yoksa dilin mi düşünmeden önce geldiği sorusu, dilin genel olarak bilginin alanıyla ilişkisinde olduğu gibi, mitos ile ilişkisinde de sorulabilecek ortak bir sorudur.

Leyla’m

U geşte çü hâk-ı râh-ı Leyli

Leyli be-sereş keşid zelili

O Leyla‘nın yolunun toprağı olmuş, Leyla başına bu rezilliği getirmiş.

**

Leyli ki be-ışk-ı u esirem

An bih ki ez u kenâre girem

Aşkına esir olduğum Leyla'dan uzak durmam daha iyidir.

**

Ey bâd-ı sabâ eger seher-gâh

Arifi tû be-men zi-bü-yi Leyli

Ey saba rüzgârı eğer seher vakti Leyla'nın kokusunu bana getirirsen

**

Ez-âb-ı dü çeşm-imen Hodâyâ

Pür kon tü şebi şabü-yi Leyli

Ey Allahım iki gözümün suyla, bir gece Leyla'nın testisini doldur.

**

Leyli be-misl-i çü pertev-i mâh

Mecnûn u hezârnâle vü âh

Leyla ışık saçan ayını nur gibi, Mecnun ise binlerce ah çekmekte ve inlemektedir.

**

Ey mâlik-i berr u bahr-i câlem

Leyli tu be-fazl-ı hod nigeh-dâr

Yerlerin ve denizlerin sahibi (Allah) Leyla'yı kendi faziletinle koru.

**

Leyli be-dilem nihâde dâği

Can geşte zaıfu ten çü zâği

Leyla gönlüme bir yanık yarası bıraktı, canım halsiz kaldı ve vücudum kargaya

**

Leyli ki mülk-i ruheş ne-bined

Key ber-ser-i hâk-ı men neşined

Yüzünü padişaha göstermeyen Leyla, benim mezarıma gelir mi?

**

Leyli sünbül eğer tu huri

Hâhem zi-tû men hemişe düri

Leyla! Sen peri kadar bile güzel olsan, benim senden bana uzak olmaktan başka isteğim yok

**

Leyli çü çerâğ-ı hod ber-efrüht

Şad hırmen-i Kakl u dın-i men süht

Leyla kendi ışığını yaktı, benim aklımı ve dinimi benden aldı

**

Leyli zi-cemâl u hüsn u hübi

Men her çe be-küyem ân tü hesti

Leyla sen iyilikten ve güzellikten ben ne diyorsam, o'sun

**

Tâ dûrşodem zi-kü-yi Leyli

Ez-dıde-i men be-refte seyli

Leyla'dan uzaklaştıktan sonra, benim gözlerimden seller akıyor

Kaynak: Ali Geylânî'nin "Kitâb-ı Lü'lü'ül-Meknûn ve Leylî vü Mecnûn"

**

Reklam Büyüdür

Anadolu'da "bir çift söz büyüdür insana" denilir. Günümüzde bunun karşılığı hipnozda kullanılan kelimeler dizisi vardır. Reklam metinlerinde merak uyandıracak satışları arttıracak cümleler kurulur. Kişiyi ikna etmeye çalışmakta bir tür büyü yöntemidir. Pazarlamada kullanılan beden dili, güven kazanmak için giyilen renkler, kıyafetler bunların her biri modern çağın büyüleme biçimidir. Büyülü saçlar, büyüleyen tatlar, rüyada gibi hissettiren mekânlar, bunlar fantastik bir zihnin sanal dokümanlarıdır.

Saç Falı

Saçla tutulan fallardan bir tanesinde, hamile kadının saçından bir tel alıp parmağındaki yüzüğüne geçirip karnı üzerinde sabit tutulur. Eğer yüzük daire çiziyorsa doğacak bebek kızdır, düz gidip geliyorsa erkektir. Saç bedenin tüm genetiğini üzerinde barındırarak temsilcisi olduğuna göre geleceği ve şimdiyi en iyi gösterecek olan saç telidir, insan bedenindeki hücresel bilginin ortaya çıkamadığı, geleceği merak etmenin önüne geçilemediği, bilinmeyeni keşfetme çabasındaki eğlencelik bir oyun diyebiliriz bu fal oyununa.

Başı Açık Kadınlar Neden Saçlarını Örmez

Kadın ihtiyaçları gereği ipi keşfetti. İpi inceltti, eğirdi, dokudu. İpi bir şeylerin üzerini kapatacak, koruyacak, güneşten, soğuktan saklayacak olan kumaşa dönüştürdü. Anaerkil yaşam biçiminden ataerkil yaşam biçimine geçişte değişim gösteren ataerkil anlayış, kadının ürettiği biçimlendirdiği kumaşın içine yine kadını koydu.

Toplumsal baskı, kadının kendisini örtmesine, gizlemesine neden oldu.

Kadının özgürlüğüne kendi icadı ket vurmuş, kadın güce ve özgürlüğe yabancılaşmış, özüne ve doğasına aykırı bir biçimde içe dönmüştür.

Aşığın saç teline kendisini feda etmesi, kement olup boynuna dolanması, yılan gibi kıvır kıvır olması gibi simgeler eril gücün, kadının karşısında duramayacağı kanaatine vardığında saçtaki gücü kontrol altına almak istemesinin göstergeleridir.

Tarım toplumunda iç ve dış mekanlardaki konumu gereği kadın saçlarını yemek yapmak için yaktığı ateşten korumalı, güvenli olmayan barınaklarda en değerli ziynetini başlıklarının altında taşımalı, sosyal konumlarını başlarındaki biçim değişikliği ile ortaya koymalıdır.

Gönül Aynası

Tasavvuf kültüründe saf kalp Tanrı 'nın cemalini yansıtan bir aracı gibi algılanır: bu nedenle saf kalp mürşitle ilişkilendirilir. Tasarımın mantığı gereği ayna, sufi için bir eğitim aracıdır. **Arkasında birinin konuştuğu aynanın önüne yerleştirilen papağanın aynadaki görüntüsünü bir başka papağan sanıp onu taklit etmesi gibi mürit de Tanrı'nın aynası durumundaki mürşidin sözleri ile eğitilir.** Gönlünü-kalbini saf bir ayna haline getiren insan, başkalarının düsüncelerini-isteklerini sanki bunlar kendininmis gibi algılama yeteneğine kanısacaktır. İnsan insanın aynasıdır. Özdeyişi ayna tasarımını açıklar niteliktedir. Kedimizi özelden genele taşıdığımızda âlem tanrının cemal ve ihtişamının yansıdığı bir ayna olarak algılanabilir. Gizli bir hazine iken bilinmek isteyen Tanrı kendi cemalini seyrelmek için dünya-âlemi ayna olarak yaratmıştır: daha doğrusu aynaya baktığında kendini dünya-âlem alarak görmüştür. Özetle

ayna âşık ile maşuku birleştiren aracı nesnedir. Yeryüzü ile özdeşleştirilen ayna doğa tasarımı gereği dişildir: saf bir ayna biçiminde inanca taşınan gönül-kalp de dişildir."

Ara Güler/ 17 Ekim 2018

Ara Güler ile 21-23 Kasım 2017'de yapılan söyleşilerde Mimar Sinan ile olan bağı ve onun hakkındaki düşünceleri sorulmuştur (Ara Güler, kişisel görüşme, 23 Kasım 2017):

Tamer Akça: Sinan'ı konuşalım biraz. Ayasofya'yı Sinan'ın eserlerini defalarca fotoğrafladınız Mimari sizde ne uyandırıyor, size ne söylüyor?

Ara Güler: Mimari uzakta olan bir şeyi belki kozmos alanı olan bir şeyi hatırlatıyor bana. **Şimdi ben gidiyorum Mimar Sinan'ın bir camisini gezerken o boşlukta Allah'ı buluyorum. Yani ben onun boşluğunda Allah'ı buluyorum**. Mimar zaten onu onun için yapmıştır ama sen onu anlayamıyorsun. Bina zannediyorsun. Değil. Mimar Sinan'ın bir camisinin içini, avlusunu söylüyorum. Bir duvar, metreye 30 metre, o duvar tek renk beyaza yakın bir renkti. Ne buluyorum ben o duvarın içinde biliyor musun? Mimar Sinan'ın camisine özel oraya diktikleri ağacın gölgesini görüyorum. Günün bir saatinde o gölge onun üzerine düşüyor, o bile düşünülmüş.

TA : Sinan kendi zamanını size mi ulaştırmış oluyor? Devirleri iç içe mi geçiriyor? Sizi etkileyen bu mu?

AG : Beni hiçbir şey ilgilendirmez, ben realist bir adamım. Her şey var sanatın içinde. Sanat mı diyeceğiz demeyeceğiz mi bilmiyorum. Bir önemi de yok benim için.

TA : Bir röportajınızda şöyle diyorsunuz," Sinan zaman zaman kuş olur, eserlerinin üzerinde gezer ve bakar onlara ne oluyor diye." Diğer sanatçıların da eserlerinin üzerinde kuş olarak gezdiğini düşünüyor musunuz? Sadece Sinan mı gezer?

AG : İşte ağacı gördüğüm gibi aynısıdır o da zaten. Bir takım parçalar etrafımızda dolaşır, onların gölgeleri düşer. Görsek de görmesek de o gölge vardır.

TA : Nasıl göreceğiz? Nasıl farkına varacağız?

AG : Özel bir objektif icat edeceğiz. …

TA : Sinan'dan bahsediyorduk. İlker Maga'ya demişsiniz ki, **"Sinan başka bir dünyanın atmosferini hissettirir bana, kendimi küçülmüş hissederim."** Sinan sadece bir duvar mı yaptı? Nedir, neden o sizi küçük hissettiriyor? Kompozisyonu mu sizi etkiliyor? Işık mı? Işığa hayransınız çünkü.

AG : Kendimi küçülmüş hissediyorum. Yani daha acizlenmiş.

TA : Sinan bunu nasıl başardı? Bunu algılamak da önemli. Bunu herkes hissedemez.

AG : Duvarı kullandı, ışığı kullandı, her şeyi kullandı. Mesela Mihrimah Camiinin tavanını düşün, oraya düşen ışığa dikkatle baktın mı? Ne garip ışıktır o. Bir de çoktur gibi gelir ama değildir.

TA : Mekânı kullanmayı, ışığı kullanmayı biliyor.

AG : Bilinen bir sürü şeyler var. Bazı adamlar farkına varmaz bunun.

TA : Nasıl farkına varacak? Dediniz ya Sinan kuş oluyor eserlerinin üzerinde dolanıyor. Biz o kuşu nasıl göreceğiz? Siz görüyorsunuz, acaba ne yapılması gerekir?

AG : Hiçbir şey gördüğüm yok.

TA : Sinan iç süslemelere çok önem de vermez. Mesela Rüstem Paşa Camii iç süslemelere ağırlık verdiği tek eseridir, başka da böyle yok. Buna rağmen bütün dikkatini mekâna vermiş gibi duruyor. Bu planı özellikle mekâna önem vermesi, iç süslemeleri daha az önemsemesi, mekâna insanların da önem vermesini sağlamak için mi? Neden bizi böyle aciz hissettiriyor? Süsleme olmadığı halde.

AG : İyi ki öyle yapıyor, yoksa kendimizi bir şey zannedeceğiz. Bir sürü insan var mesela kendini mühim bir herif zanneder.

TA : Selimiye'ye gittiğimde oturur etrafı izlerim sadece hiçbir şey yapmama gerek yok. Ezici bir ihtişamı var bence.

AG : Ve çok düzgün, bütün çizgi. Kapının üzerindeki dönen yerleri biliyorsun değil mi. Onlar oturdu mu bitti zaten. İşi bitmiş demek değildir, daha 500 sene dayanır. Mimar için bitti. O biliyor ki birkaç yüz sene sonra yıkılacak.

TA : Bir sanat eseri ısmarlama değilse o sanat eserini neden fotoğraflarsınız? Kültürel hassasiyet mi? Kişisel koleksiyon mu? Neden bir sanat eserini fotoğraflarsınız?

AG : Bilmiyorum ki. Hatırlamıyorum.

TA : Selimiye, Süleymaniye gibi size "gel de beni gör fotoğraflarımı çek, beni başka kuşaklar taşı" diyen, sizi çağıran eser oldu mu?

AG : Süleymaniye. Unik olduğu için, dünyada altı minareli iki

TA ne cami var. Biri şimdi başbakanın yaptırttığı bir de hakikisi.

TA : Bir mimari eseri nasıl çekmek gerekir? Hem teknik, hem de estetik olarak soruyorum. Sabit bir eserden bahsediyoruz.

AG : Bakacaksın ışık nereden geliyor, o eseri sana iyi anlatıyorsa onu iyi kullanacaksın. Etrafında, içinde neresinde dolaşırsan dolaş. Sonuç olarak en güzel anlatanı çekmiş oluyorsun.

TA : Reprodüksiyon çekimlerini nasıl yapıyorsunuz? Teknik olarak soruyorum.

AG : **Işığa dikkat edeceksin. Anlatabiliyor mu eseri, bakacaksın. Mimar Sinan olduğu veya bilmem ne olduğu anlaşılıyor olması lazım ki çekesin. Yoksa niye çekiyorsun evine git.**

Lafız ve Mana

Curcânî diyor ki "Anlamlar ortadadır."

"Bilindiği üzere söz inşa etmek altın veya gümüşü işlemeye benzer. Anlam şekil verilen madde yani yüzük veya bilezik yapmak için kalıba dökülerek işlenen altın ve gümüş gibidir. Yüzüğün dökümünün ve işçiliğinin kaliteli olup olmadığını öğrenmek için yalnızca altın ve yüzüğün madenine bakmak yanlış olduğu gibi bir sözün üstünlük ve meziyetini öğrenmek için de yalnızca anlamına bakmak yanlıştır. Bir yüzüğü öbüründen üstün tutarken sadece bunun gümüşü veya taşı daha kaliteli diyerek değerlendirme yaptığımızda onları yüzük

olmak açısından karşılaştırmış olmayız. Bunun gibi bir beyti sırf anlamı açısından öbüründen üstün tutmamız da şiir ve söz olmak açısından mukayese yaptığımız anlamına gelmez."

"Câhız'ın mana terimi ile neyi kastettiğini anlamak kolay değildir ve üzerinde düşünmeyi gerektirir. Curcânî'ye göre o bu terimle, dilin hammaddesini kastetmektedir. Buna göre Câhız, söz ile kuyumcunun hammaddesi arasında bir karşılaştırma yapar. Kuyumcunun hammaddesi altın veya gümüştür. **Eğer kuyumcunun sanatı ve bu sanatın kalitesi hakkında bir hüküm vermek istersen yüzüğe bakarsın; gümüş ya da altına değil. Bu hammadde ortaya atılmış anlama benzer ve doğrudan doğruya sanatın kalitesine ilişkin bir hüküm verilmek istendiğinde bu hammaddede bir üstünlükten söz edilemez."**

Kripto-Kripta

Eski Roma'da Hıristiyanların gizlice tapınmak için kullandıkları yer altı kilisesi olan kripta, daha sonraları anlamı değişerek kilisenin bodrum katına verilen ad haline dönüşmüştür.

Günümüzde Bahailik Ve Bahai Faaliyetleri

Şii İmamiyye fırkası içinden neşet eden ve kendini yeni bir din olarak takdim eden Bahaîlik, evrensel olma yolunda çaba gösteren inanç yapıları içinde yer almaktadır.

19. yüzyılda Mirza Hüseyin Ali tarafından kurulan Bahailiğin insanlar arasında etnik grup, kavim, kabile ve millet ayırımı yapmadığı için evrensel bir din hüviyeti taşıdığı iddia edilmektedir.

Bu bağlamda tek tanrı inancı ve tek insan ırkı dolayısıyla çeşitlilik içinde birlik oluşturulması Bahailerin amacıdır. **Taraftarlarınca Bahailik, son gelen din olarak takdim edilmektedir**. Zira onlar her bin yılda bir din, bir peygamber ve kutsal kitap geldiğine inanırlar. Dolayısıyla Bahailer kendi kutsal kitaplarını en son kutsal kitap, Bahaullah'ı da son peygamber ve Bahailiği de kutsal kitapların tümü tarafından vaat edilen, evrensel Tanrı dini olarak kabul etmektedir.

Günümüzde 5 milyondan fazla Bahai, dünyanın neredeyse her ülkesinde 10,000'i aşkın yerel bölgede yaşamaktadır.

Toplumun işlerini milli seviyede yürüten 188 Milli Mahfil bulunmaktadır. Bu milli kurumların idari sınırları içerisinde ayrıca bölge seviyesinde faaliyet gösteren 56 kurum bulunmaktadır. Seçim yoluyla oluşturulan milli seviyedeki kurumlarda hizmet eden insanların yaklaşık %42'si kadınlardan oluşmaktadır.

Bahai öğretileri üzerine inceleme çalışmaları hemen her Bahai toplumunda çeşitli ortamlarda gerçekleştirilmektedir. Buna ilave olarak dünyanın birçok yerinde 250 eğitim enstitüsünden oluşan formel bir eğitim ağı bulunmaktadır.

Genç ve yetişkinler bu enstitülerin sunduğu eğitimlerden istifade etmektedir. Çocukların ve gençlerin ruhani ve ahlaki eğitimlerine gelince, 32,500'den fazla eğitim sınıfında eğitimler, yerel toplum tarafından düzenli olarak gerçekleştirilmektedir.

Sosyo-ekonomik gelişim alanındaki Bahai girişiminin çoğu taban seviyesinde gerçekleştirilen, sınırlı süreli çalışmalar olmakla birlikte, bunların 900'den fazlası sürdürülebilir geniş ölçekli projelerdir ve bunlara 600 okul ve 70'den fazla gelişim kuruluşları da dahildir.

Bahailiğin küresel gelişiminin bir işareti olarak günümüzde 7 adet kıtasal Bahai Mabedi bulunmaktadır.

Sekizinci ve sonuncu kıtasal Bahai Mabedi Santiago Şili'de inşa edilmektedir. Önümüzdeki yıllarda inşa edilecek 2 milli ve 5 yerel Mabedin planlama çalışmalarına başlanmıştır. Ayrıca 130'dan fazla ülkede, ileride inşa edilecek Mabetler için araziler temin edilmiştir. Dünyanın her yerinde yerel seviyede dua toplantıları Bahai ofislerinde ve Bahailerin evlerinde düzenlenmektedir.

Günümüzde Bahai nikahı yaklaşık 60 ülke ve bölgede yasal olarak geçerli kabul edilmekte ve Bahai Kutsal Günleri yaklaşık 50 ülkede çeşitli şekillerde resmen tanınmaktadır.

Günümüzde yaklaşık 5 Bahai radyo istasyonu bulunmaktadır.

Bahailiğe dair herhangi bir televizyon kanalı olduğu konusunda bilgimiz bulunmamaktadır. Ancak çok sayıda projeyle ilgili televizyonda, radyoda veya internette yayınlanmak üzere videolar çekilmiş veya programlar hazırlanmıştır. Fakat bunlara dair kapsamlı bir liste yoktur ve tam bir sayı vermek oldukça zordur.

Günümüzde Türkiye'de, ülkemizin her yerine dağılmış olarak yaklaşık 10 bin Bahai bulunmaktadır.

2017 yılı şubat ayı itibariyle Türkiye'de 50 Mahalli Mahfil bulunmaktadır.

Mahalli Mahfil seçimleri her yıl yenilendiğinden dolayı, bu sayı her yıl değişiklik gösterebilmektedir. Günümüzde Bahai Dünya Merkezi'nde Yüce Adalet Evi için gönüllü çalışan yaklaşık 600 Bahai bulunmaktadır.

Bu kişiler çeşitli sürelerde hizmet etmek için dünyanın farklı yerlerinden gelen, her yaştan insanlardır.

Hayfa'daki Kermil Dağı üzerinde Bahai idari düzenine ait binalar bulunmaktadır.

Bunlar Yüce Adalet Evi, Uluslararası Tebliğ Merkezi, Kutsal Yazıları İnceleme Merkezi ve Uluslararası Arşiv binalarıdır. Hayfa ve Akka şehirleri tüm dünyadaki Bahailerin hem ruhani hem de idari merkezleridir.

Bahailerin günümüzde en çok bulunduğu ülke yasaklanmasına rağmen ortaya çıktığı yer olan İran'dır. Yine ABD'de önemli bir Bahai mevcudu bulunmaktadır. **Bunun dışında Avrupa ülkeleri ile Irak, Suriye, Lübnan, Mısır ve İsrail gibi Ortadoğu ülkelerinde Özellikle Tanrı inancının zayıfladığı, toplum düzeninin bozulduğu ülkelerde daha çok yayılma istidadı gösteren, bununla birlikte İslam ülkelerinde fazla bir yayılma fırsatı bulamayan Bahailik, günümüzde ülkemiz dahil dünyanın hemen her yerinde görülmektedir.**

Bahailerin Türkiye'de genellikle Ankara, İstanbul gibi büyük şehirler yanında, son yıllarda az da olsa Adana, Eskişehir, Hatay ve Sivas gibi şehirlerde de faaliyette bulundukları bilinmektedir.

İstanbul'da ilk Mahalli Ruhani Mahfil 1951 yılında kurulmuş, 1959'da da ilk Ruhani Mahfil kurulmuştur.

1969 yılında İstanbul'da beş ilçede, (Eminönü, Kadıköy, Fatih, Beşiktaş, Şişli) 1971'de ise üç ilçede, (Üsküdar, Beyoğlu, Sarıyer) Mahalli Mahfiller kurulmuştur. "Türkiye Bahai topluluğu

Türkiye'deki örgütlenmenin adıdır. Bahaullah'ın yaşadığı İstanbul ve özellikle Edirne hicret yurdu olarak değerlendirilmektedir."

Bahailerin eğitim alanına çok önem verdikleri görülmektedir. Nitekim bu amaçla ilköğretim öncesinden, doktora programlarına kadar eğitim veren okulları bulunmaktadır. Bunlardan en göze çarpanı **"Aydınlık Okyanus Uluslararası Okulu"** dur. Bu okulun müfredatı, Bahai prensiplerinden ilham alınarak hazırlanmaktadır. Bir diğer eğitim kurumu da, Bahailikten ilham alan ve ABD'de bulunan, Nur Üniversitesi'dir.

Söz konusu üniversite Bolivya'daki kırsalda görev yapan ilkokul öğretmenlerini eğitmektedir. Burada, Bahai öğretilerinin, insan geliştirmedeki ve toplumsal değişimi desteklemedeki önemi öğretilir. Diğer taraftan Bahai inancının yayılmasında, okullarla beraber yaz kampları da önemli bir yere sahiptir. Buralarda belirgin bir Bahai atmosferi için gerekli olan dostluk ruhunu oluşturmak, Bahai tebliğcilerine gerekli olan eğitimi sağlamak, emrin tarihini ve öğretilerini öğrenmek ve başka dinler ve genel olarak insan toplumları ile ilişkilerini daha iyi kavramak için eğitim verilmektedir. Benzer şekilde başka ülkelerde ve özellikle Latin Amerika'da hizmet etmek isteyen Bahai tebliğcilerin eğitimine ayrılan Uluslararası Bahai Eğitim Kurumu da mevcuttur.

Bahai eğitim kurumlarında Bahai ve İslam öğretilerinin tanıtılması için kurslar düzenlenmekte, Bahai kutsal kitaplarının derinlemesine tetkiki yapılmakta, ırklar arası dostluğu geliştirmek için konferanslar düzenlenmektedir. Katılanlara Bahai idari düzeninin süreçlerinin öğretileceği laboratuvar çalışmaları ve gençlerin, çocukların eğitimine yönelik özel oturumlar yapılmaktadır. Bu oturumlarda kalabalık önünde konuşma dersleri, Mukayeseli Dinler, tebliğ dersleri ile Bahai ahlakı, Latin Amerika üzerine kurslar verilmektedir. Bununla beraber kış okulu toplantıları, açık oturumlar ve ibadet toplantıları, sahne oyunları ve gösteriler, piknikler, diğer dinlence faaliyetlerini sürdürmektedirler.

Bahailer Türkiye'de de sosyal ve kültürel faaliyetlere ağırlık vermektedirler.

İnternet sitelerinde belirtildiği gibi sivil toplum örgütü kimliği ile değişik bölgelerde kadınların çocukların ve gençlerin gelişimi ile ilgili kuruluşlarda faaliyetlerini sürdürmektedirler. Ayrıca çeşitli şehirlerde okuma yazma kursları, çevre ile ilgili çalışmalar yapmaktadırlar. Bütün bunların temel hedefinin kendi inançlarının tanıtılıp, taraftarlarının sayısının artırılması olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

"Bahailik geniş faaliyet ağına sahip bir yapı arz etmektedir. Türkiye dahil birçok ülkede basın, yayın ve internet yoluyla akidelerini insanlara takdim etmektedirler." Bu çerçevede çeşitli dillerden, özellikle İngilizceden tercüme edilmiş kitap ve broşür hazırlayarak, Bahai inancının daha iyi tanınmasını sağlamaya çalışmaktadırlar.

Yayınlar arasında Bahaullah, Abdülbaha ve Şevki Efendi'nin yazdığı eserler ilk sıradadır. Yine bu bağlamda bahaî.org, bahaî.net, bahai.com, bahaiblog.net, bahai.us gibi siteler oldukça etkindir.

İnternetteki sayfalarında Türkiye'de ve Dünya'da Bahailik, Bahailerin inanç esasları, çalışma, temizlik, dua, ibadet, namaz, oruç, evlilik, alkollü içkilerin yasak olması gibi konular hakkında bilgiler verilmektedir. Ayrıca hangi ülkede olursa olsun hükümete sadakat öğütlenmektedir.

Yine "tahireweb" isimli internet sitesinde de Bahailiğin prensiplerinin propagandası yapılmaktadır.

Yukarıda işaret edildiği gibi Bahailerin misyon alanları daha çok sivil toplum örgütleri, okullar, eğitim merkezleri, sanatsal kurslar, yaz kampları şeklinde çeşitlenmektedir. Ayrıca fuar, kongre, konferans gibi etkinliklerde seslerini duyurmaya çalışmaktadırlar.

İnternet, tv ve sinema da yoğun bir şekilde misyon amaçlı olarak kullanılmaktadır. Bütün bu faaliyetlerinden Bahailerin kendi fikirlerini tanıtmak, üye sayılarını artırmak için son derece faal ve disiplinli bir misyon çalışması içinde oldukları sonucuna varılabilir. Bahailerin inançlarını yayma konusunda gösterdikleri çaba bunlarla da sınırlı kalmamıştır. Misyon yollarında farklı metotlar geliştirmişlerdir.

Mesela Bahai salonları ile birlikte, meyve bahçeleri, öğrenci yurtları, çiftlikler, sanat ve el işleri salonları bunlardan bazılarıdır. Bahailerde dikkat çeken bir husus da sosyal hizmetlere fazla yer verilmesidir. Bu çerçevede yoksullar için yetimhane, hastane, dispanser, düşkünler evi, ziyaretçiler için misafirhane, sanat ve fen koleji gibi sosyal hizmetlere yönelik tesislerin de mabetlerle beraber kurulması teşvik edilmektedir.

Bahailer ayda bir yapılan, 19 Gün Ziyafetleri ve yıl içinde bazı bayramları kutlamak, özel günleri anmak ve mahfil toplantıları yapmak için de bir araya gelmektedir. Tanrı'nın kutsal yasalarına göre her dönem ve devirde kutsanmış bayramlar, yıldönümleri ve çalışılması yasaklanmış kutsal günler vardır. Bahailerin çalışmaması gereken dokuz kutsal günden yedisi sevinç dolu bayramlar iken diğerleri Bab'ın şahadetinin ve Bahaullah'ın bu dünyadan ayrılışının yıldönümleridir.

1947 yılından önce ABD ve Kanada Bahai toplumları, 1948'de ise kısa adı BIC, (Bahai International Community) olan Bahai Uluslararası Toplumu Birleşmiş Milletler Halkla İlişkiler Departmanı tarafından uluslararası sivil toplum kuruluşu olarak resmen tanındı. BIC o tarihten beri BM'nin birçok kurum ve heyetiyle yakın ilişkiler kurup işbirliği yapmakta, dünyanın özellikle geri kalmış bölgelerinde yürütülen barış inşa etme, insan hakları, kadının toplumdaki yeri, eğitim, sağlık ve sürdürülebilir kalkınma gibi alanlarda birçok çalışmaya katılmaktadır. tanınmasını ve Müslümanlarla eşit sayılmalarını istemektedirler. Bahailer, kendilerini göstermek ve seslerini duyurmak için çalışmalarına devam etmektedirler. **Türkiye'de bazı Bahailer ferdi olarak mahkemeye başvurarak, kimliklerinin din hanesi bölümünden İslam yazısını çıkartıp Bahai yazdırmışlardır.**

(Alıntı)

Gölgeler

Işıkların etkisiyle meydandan geçen insanların gölgeleri yere düşmekte ve bazen de yansıtılan kendi görüntüleriyle çakışmaktadır. Işık kaynağına olan uzaklıklarına bağlı olarak gölge büyükleri de oldukça değişebilmektedir.

İnsanların gölgeleri, yansıtılmış olan portrelerle, görüntülerle ve meydanda bulunan diğerlerinin gölgesiyle birbirine geçmekte karışmaktadır.

“Birçok insanın dikkatini yansıtılmış kendi gölgeleri çekmiştir. Katılımcılar küçük gölgeleri olanlarla oyun oynamaya başlamış, onları tehdit etmeye çalışmış ya da onlara üstünlük taslamışlardır. Bu küçük gölgeli olanlar ise birbirleriyle etkileşime girerek, büyük gölgeleri

olanlara meydan okumuş ya da onları güldürmüşlerdir. Birbirine yabancı olan bu insanlar arasında kendiliğinden bir skeç oluşmuş ve plaza bir süre için bile olsa karnaval havasına bürünmüştür.”

Derin gölgeler ve karanlıklar hayati önemdedir, çünkü görmenin keskinliğini yumuşatır, derinliği ve uzaklığı muğlaklaştırır ve bilinçdışı çevresel görmeyi ve dokunsal düşlemi davet ederler.

Eski bir kentin sokakları, sırayla karanlık ve aydınlık bölgeleriyle, bugünün parlak ve muntazam ışıklı sokaklarına göre ne kadar da gizemli ve davetkardır!

Loş ışık ve gölge imgelem ve düşlemi uyarır. Berrak düşünmek için görmenin keskinliği bastırılmalıdır, zira düşünceler dalgın ve odaklanmış bir bakışla yolculuk ederler.

(alıntı)

İnsanda mı Çöp

Çöplük, bir “değeri” olmadığı düşünülen nesnelerin yeni bir varoluş mekânıdır. Nesneler bu “yeni” mekâna “yok olmaları” niyetiyle yollanmıştır. Reddedilen, iğrenilen, yok sayılan bu nesnelerin mümkün oldukça uzağa gönderilmesi yok saymakla birdir. **Yine de çöpler yok olmazlar, inadına var olurlar.** Dolayısyla hem bir reddedilişi hem de bir dışlanmayı içeren bu nesnelerin doğasında vardır arada kalmışlık.

Ölüme yollanıp tekrar doğmuş olmakla birdir bu. Ortak paydaları bu olan tüm nesneler, yeni bir dünyada toplanarak var olurlar.

İşte tam da bu döngüden dolayı, “çöplük” metaforu yaşam döngüsünü de simgesel olarak karşılayabilmektedir.

Doğum da aslında bir “dışarı atma” ile başlar. İlk insan da dünyaya “atılmıştır,” hem varoluşun hem de yok oluşun mümkün olması için “kopuş” mutlak bir gerekliliktir.

Yeni bir hayat kendi kuralları ile başlar. Var olmak için, “temiz” kalmak, kirlenmemek gereklidir. Kirlilik, günahı, günah, cezalandırılmayı çağrıştırır. Günahın sonu ise yeni bir uzaklaştırmadır. Döngünün bu ucu karanlığa ve belirsizliğe yakın olduğundan, insan hep kabul edilene yakın durmaya çalışır. **Fakat söz konusu “çöp” metaforu olunca diyalektikten kaçınmak imkânsız olur.**

Zıtlıklardan birine ya da diğerine doğru meyletsek de karşı taraf ile var oluruz. Var oluş, yok oluşa doğru bir yolculuğu da kaçınılmaz olarak beraberinde getirir. Bu “temel” kanundan dolayıdır ki, “atık” yolculuğu sırasında hep “arada kalır” ve “sınırı” işaret eder.

Dünyevilikten bahsederken öteki dünyayı, bedenden bahsederken ruhu, şimdiden bahsederken geçmişi okurken buluruz kendimizi.

Yok olmadan önceki son durak “çöplük” olduğundan var olmanın ucuna gelindiğini, içinde bulunulan durumun tersine evrileceğini işaret eder “çöplük” metaforu.

Karşı yakaya geçileceğinin, isyanın, tepkinin ancak reddedilenden doğacağının bir işareti gibidir ve çoğu zaman da bu görevi görür.

Yaşam döngüsünü ve sürecini simgeleştiren “atık/çöp” sembolü kendine özellikle inanç, günah, reddedilen ve yok sayılan, hafıza ve bellek, kötülük ve nedenleri gibi birbirine sürekli

refererans veren konular ile meselesi olanlara yeni anlatım imkânları sunmaya devam ediyor. (Alıntı)

Sanatçı Dertlidir

“Hayatta öyle dertler vardır ki, lepra gibi vücudu sarar” (S.Hidayet) Sanat öyle bir derttir ki eğer ortaya çıkışı sağlanmaz ise, insanın iç dünyası yıpranır. Benim için dert kavramı sanatı tanımlamak amacı ile kullanılan bir ölçü birimidir. Bu anlamıyla sanatçı, zamansal koşullar nedeni ile derdini gizleyemeyen insandır.

Sahtelere Tapındılar

1995 yılında New York Metropolitan Müzesi’nde Rembrandt sahtelerinin, asıllarıyla birlikte sergilendikleri bir sergi görmüştüm:

Rembrandt/Not Rembrandt.

Amerika’nın Avrupa sanatını kendi tarihine mal etme sevdasıyla 19. yüzyılda başlattığı yoğun müzeleşme hareketi sırasında Avrupa koleksiyonlarından ve yoksullaşan Avrupa aristokrasisini soyan Duveen gibi sanat tüccarlarından edindikleri Rembrandt’lar genellikle sahte olanlardı. **Yani yıllarca sanatseverler sahte ikonlara tapınmışlardı.** Ve o kadar gelişmiş olan teknolojilerine ve konösörlük sistemlerine rağmen sahteleri atlayan müzecilerdi. Ancak asılları ortaya çıktıkça kopyaları yakalamak mümkün olabiliyordu. Ama bir de taklit eserler var. **Michelangelo’nunkiler gibi asıllarından daha orijinal olan sahteler.** Örneğin Han van Meegren’in 1930’larda boyadığı Vermeer’ler. Veya John Myatt’ın provenanslarıyla birlikte sahtelerini yaptığı Giacometti’ler, Braque’lar; Sotheby’s ve Christie’s’de müzayedeye çıkan Beltraci’nin Max Ernst sahteleri… **Kimbilir daha müzelerde görüp bayıldığımız ve sahteliği keşfedilmemiş neler neler, hatta belki kimi şaheserler.** İşte bir gün öncesine kadar ilahi duygularla izlediğimiz ama sahteliği anlaşılınca şeytan çarptıran ve bir anda sanat eseri olma özelliğini yitiren işlere duyulan tepkiyi Lenain, Hıristiyanlıktan devrolan röliklere tapınmayla açıklıyor.

Rönesans’ta da bildiğimiz anlamda sahte ve orijinal ayrımı yer almamaktadır. Yani sahte, kopya işler yapmak veya başka sanatçıların yapıtlarını taklit etmek herkesi kandıracak kadar kusursuz yapılabiliyorsa suç değil, tam aksine bir ustalık alameti olarak görülmektedir.

Thierry Lenain’e göre, modern biriciklik tutkusu kutsal emanetlerle (rölik) ilgili orta çağdaki Hristiyan inancına dayanmaktadır ve rölikler ait olduğu peygamberin ya da azizin bizzat kendisini canlandırmaktadır. Yani sahte olduğunu iddia etmenin bir işlenecek günah olduğu kadar ağırlığı olan ancak otansitesi ispat edilmesi mümkün olmayan nesnelerdir

Avangardın akademizm ile olan savaşı günümüzde yapısını değiştirerek bağımsız sanatçının piyasanın kuşatıcılığına karşı bir savaşına dönüşmüştür. Ancak ironik olan sanatçının bu sistemi içselleştirerek uyumlu olabilme çabasıdır. Yani sanatçı, onaylanmak ve piyasanın kuşatıcı koşulları içinde var olabilmek için itaat etmektedir. Jean Dubuffet sanatçının bu çelişkisine dair “**sanatçıların hemen hemen hepsi de, aslında doğal bir iç dürtü nedeniyle değil, bir zincirleme etkileniş sonucu, bu sahtekârlığın suç ortağıdır**” der ve ekler:

“Bu sınıflamada yer kapamayan sanatçı ise halkın gözüne zavallı bir dışlanmış, bir beceriksiz olarak görünecektir. Bütün sanatçıların kültür kurumları tarafından anılmak ve onlardan diploma almak için telaş ve kaygıyla çaba harcamalarının nedeni budur, anahtarları bu

kurumların elinde olan saygınlık ve promosyon aygıtlarıyla suç ortaklığının nedeni budur; onlarsız, kendileri ve sergileri için ancak kayıtsızlık ve küçümseme umabilirler"

Çünkü, Dubuffet'e göre, [gerçek] sanatçıların parayla işleri yoktur ve parayı umursamazlar, mevcut durumun baskısı olmadığı durumda, reklam ve promosyon değil, hele para hiç değil, sadece yapıtlarının beğenilip sevilmesinin peşinde koşacak olanlardır. Ancak, halihazırda yapıtlara biçilen yüksek fiyatlar aynı zamanda onlara prestij de sağladığı ve bu olmazsa yapıtlara kimse ilgi göstermediği için parayı da göz önüne almak zorunda kalmaktadırlar.

(Alıntı)

Yalanın Hakikati

Hakikat-sonrası, "doğruların, hakikatlerin, olguların önemini yitirdiği bir dönemden" bahsetmektedir ve bu durumda, önemli olan "gerçek" olarak doğrulanan bilgi değil, bireylere "gerçek" hissettiren olgulardır.

Hakikatin neliği Foucault'nun ortaya koyduğu gibi hiçbir zaman mutlak bir çizgi içerisinde olmamış, oluşturulan bir hakikatler zinciri içerisinde yer almıştır.

Tarihin yazımı, anlatılar vb. tüm hakikat zinciri bu belirsizlik içerisinde yer almaktadır. Ancak günümüz dezenformasyon toplumuna kadar bu hakikatler doğru ve yalan bağlamında eşanlı olarak bireye ulaşmamıştır.

Bugünün en tipik özelliği doğru ile yalanın bir aradalığında saklıdır. Bu kavramın tartışılmasının temel nedeni ve popülaritesinin bu kadar yükselmesinin temel nedeni elbette toplumsal ve politik problemlerin su yüzüne çıkmasından kaynaklanmaktadır.

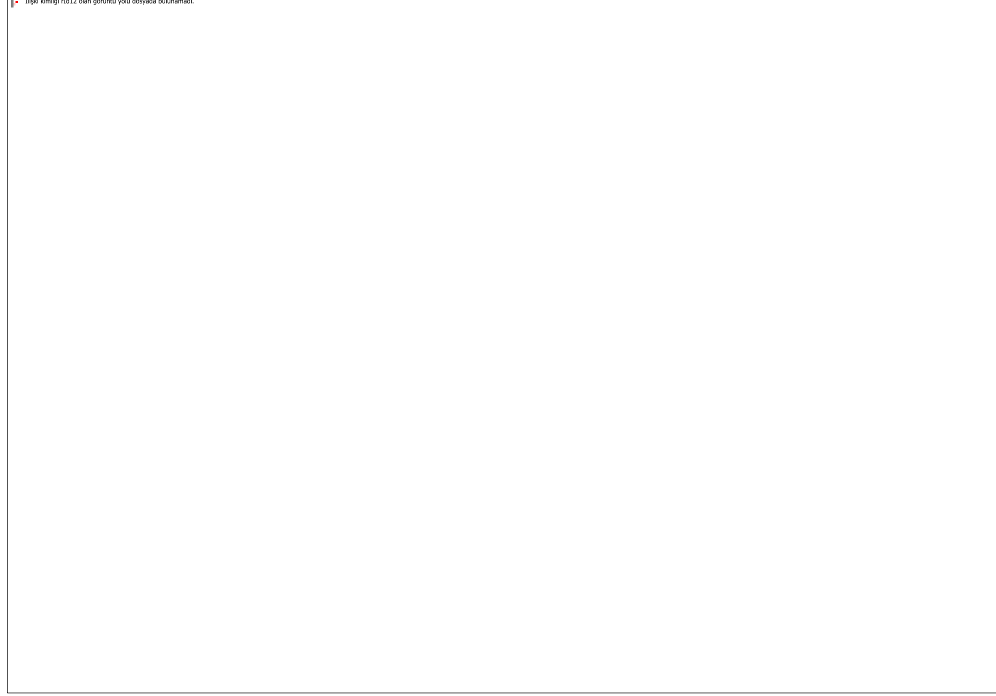
Hakikat-sonrası siyaset, siyasetçilerin anlatılarını sahte olgular üzerinden kurması, iddialarını doğru olarak hissettirmesi ve hakikat olarak sunması ancak temeli olmayan olgulara dayandırılarak kitlelerle iletişime geçmesi olarak görülmektedir.

Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliği'nden çıkmasına dair gerçekleştirilen Brexit referandum sürecinde Brexit yanlılarının aslı astarı olmayan birçok argümanı en yetkin ağızlardan dolaşıma sokmaları ve yalan iddiaların kabul görmesiyle beraber referandum sonucunun manipüle edilmesi ve Amerika Birleşik Devletleri'nde başkanlık seçimlerinde Donald Trump'ın gerçek olup olmadığı tartışılan birçok iddiayı gündeme getirerek siyaset yapması ve tüm sosyal medya üzerinde Trump yanlılarının bu belirsiz argümanlar üzerinden paylaşımlarda bulunarak kamuoyunu manipüle etmesi hakikat-sonrası siyasetin belirgin yüzünü oluşturmaktadır.

Dezenformasyona örnek olarak El Kaide lideri Usame Bin Laden'in 2001 yılında Doğu Afganistan'ın ücra dağlarından gönderdiği ve teknolojik olarak yüksek bir donanıma sahip olduğu belli olan ve dünyadaki milyarca insan tarafından izlenen videonun içeriğindeki karmaşık yapı verilebilir.

Bu videoda Laden'in geleneksel Arap giysileri yerine 1980'lerde Afganistan'ın Rus işgaline karşı kendisinin ve diğer İslamcı militanların gerilla savaşını hatırlatan bir simge olarak çağdaşasker giysileri giymesi ancak yanında Rus yapımı AK-47 Kalaşnikof tüfeğin yer alması ve en önemli ayrıntılardan olan giysisinin katlanmış kolundan açığa çıkan Amerikan üretimi **şık ve pahalı Timex marka saatin** görünmesi birçok açıdan karmaşık bir bileşenin bir arada

bulunduğu dezenformatik bir imge yaratmaktadır.

https://cdn1.ntv.com.tr/gorsel/dunya/usame-bin-ladinin-hayati/usame-bin-ladinin-hayati,ynTQGNvTgkmTjVAsp0BH2g.jpg?w=960&mode=max&v=20110502102813000

Böceklerden Anlaşılan

Diğer canlılarla kıyaslandığında, böceklerin çok ayrı bir yeri vardır. Fosil kayıtlarından anlaşıldığına göre, böcekler en az **400,000,000 yıldır varlıklarını sürdürmektedirler.** Bu dönem boyunca, çeşitli felaketler yaşanmış, dünyadaki hayvan türlerinin büyük bir kısmı yok olmuş ama bu olaylardan belki de hiç etkilenmemişlerdir.

Bal Faydaları

1- Ihlamur balı: Sinir yatıştırıcı, uykusuzluk giderici özelliği vardır.

2- Nane balı: Bağırsak gazlarını önleyici, kolitleri çözücü, pankreas salgısını söktürücü, sindirimi kolaylaştırıcı etkisi vardır.

3- Kuşdili balı: Sindirim bozukluklarını ve karaciğer hastalıklarını iyileştirir.

4- Portakal balı: Yatıştırıcı ve kramp çözücü özelliklere sahiptir.

5- Kestane balı: Kalp çarpıntısına ve yüksek tansiyona karşı olumlu etkileri vardır.

6- Çam balı: Diüretik olarak ve solunum sistemi rahatsızlıklarında kullanılır.

7- Kızıl yonca balı: Solunum sistemi rahatsızlıklarına olumlu etkileri vardır.

8- Okaliptus balı: Solunum sistemi rahatsızlıklarında kullanılır.

Arı Zehiri

Arı zehiri toplanmasında, değişik yöntemler bulunmasına karşın, daha çok 5-10 mm aralıklarla paralel dizilen tellerin altına yerleştirilen cam levhalı düzenek kullanılmaktadır. Kovan uçuş tahtası veya kovan dip tahtası üzerine konan bu düzeneğe 12 voltluk akım

verildiğinde tellere temas eden arı hafif elektrik şokuyla karşılaşmakta ve zehirini cam levha üzerine bırakmaktadır

İğne cama batmayacağından arı da ölmemektedir. Sıvı olan arı zehiri, cam levha üzerine bırakılır bırakılmaz kristal hale geçer ve daha sonra jiletle kazınarak toplanır. Arı zehiri toplanması sırasında arılar yüksek derecede rahatsız edileceğinden çevredeki canlılar yönünden güvenlik tedbirleri alınmalı, uygulama 1 kovan için en fazla 5-10 dakika sürmelidir. Uygulama 10 kovana tatbik edildiğinde 1-2 g kristal zehir toplamak mümkündür. Arı zehirinin kullanılma alanları ve ticaret hacmi diğer arı ürünlerine göre daha sınırlıdır. Arı zehiri arılarca koloninin düşmana karşı savunulmasında, ve ayrıca apiterapide arı zehirine karşı bağışıklık sisteminin geliştirilmesinde ve romatizmal hastalıkların tedavisinde kullanılmaktadır. Arı zehiri, Amerika'da eczanelerde tablet olarak satılmakta ve ilgi görmektedir

Arı Zehiri ve Apiterapi

Arı zehiri ile çeşitli hastalıklar, göksineklerinin larvaları ile de kapanmayan yaralar tedavi edilmektedir.

Arı zehiri tedavisi, balarılarından elde edilen zehir ile yapılan bir bioterapatik tedavi yöntemidir. Farmokolojik olarak; kan dolaşımını artırıcı, bakteri öldürücü, radyasyona karşı koruyucu, tansiyon düşürücü etkileri ve bağışıklık sistemini aktive edici etkilere sahip olması nedeniyle tıpta kullanımı her geçen gün artmaktadır.

Arı zehiri, çok eski çağlardan beri tedavide kullanılagelmiş ve günümüzde de dünyanın birçok ülkesinde tedavide kullanılmaya devam edilmektedir. Tedavide ilk defa arı zehirini kullanan hekimin Hipokrat (MÖ 460-370) olduğu bilinmektedir. MS 129-200 döneminde apiterapinin birçok hastalığın tedavisinde yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir 1800'lü yılların sonuna doğru batı dünyasında arı zehiri ile ilgili ilk bilimsel çalışmalar yayınlanmaya başlamıştır. Fransız hekim Dr. Desjardins (1859) ilk defa romatizmal hastalıklar ve cilt kanseri üzerinde arı zehirinin etkilerini araştıran makalesini "Abeille Medical" adlı dergide yayınlamıştır.

1904 yılında Avusturyalı hekim Dr. Philip Terc romatizmal hastalıklar konusunda yaptığı 25 yıl süren araştırmalarını yayınlamıştır. Bu çalışmalarda ilk defa sistematik olarak arı zehiri tedavisi uygulamaları anlatılmıştır.

2003 yılında Amerikalı doktor Christopher Kim standardize edilmiş enjekte edilebilen arı zehiri patentini almıştır.

Bu ürün Apitoxion marka adıyla Güney Kore'de üretilip birçok ülkede pazarlanmaktadır. Yapılan klinik ve deneysel çalışmalarda arı zehirinin bazı hastalıklarında tedavisinde etkili olabileceği görülmüştür.

Özellikle romatizmal hastalıklar ve artritler gibi kronik ağrılı hastalıkların tedavisinde faydalı olduğunu gösteren çalışmalar vardır. Bu hastalıklarda arı zehiri inflamasyonu azaltma ve bağ dokusundaki tahribatı önlemede faydalıdır. Migren, periferal nörit ve kronik bel-sırt ağrılarına sebep olan sinir basıları gibi nörolojik kaynaklı ağrıların tedavisinde de arı zehirinin faydalı olabileceği gösterilmiştir. Multipal skleroz ve lupus gibi otoimmün hastalıklarda arı zehirinin vücudun normal savunma sistemini güçlendirdiği ve dengelediği, bu şekilde de eklemlerde mobiliteyi artırdığı bilinmektedir. Egzama, sedef gibi cilt

hastalıklarına ilaveten herpes gibi bazı virüs hastalıklarında da arı zehiri tedavide kullanılmaktadır Apiterapi'de, arı zehirinin toplanarak kullanımı yerine, ergin işçi arıların doğrudan hastayı iğnelemesi yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntemde; arılar kovan önünden, kuluçkalık veya ballık bölümünden açılan küçük bir delikten kavanozla toplanabilirler. Toplanan 10-100 adet işçi arı, yaklaşık iki hafta şeker şurubuyla beslenir ve hasta üzerinde günlük sokma işleminde kullanılır Romatizma kökenli eklem, kas ve sinir hastalıklarında ise, balarısının zehiri pomat şeklinde hasta yerin üzerine sürülür. Multiple sklerosis hastalığı, bugün dünyada tıp otoritelerince tedavi edilemez hastalıklar arasında gösterilmektedir. Arı zehiri ile 1500 MS hastası üzerinde yapılan ve 6 ay süren bir çalışmada tedaviye alınan 4 değişik grupta %30-86 arasında bir başarı elde edilmiştir. Bu sonuç MS için gelecekte umut vericidir. Arı zehirinin etkili olduğu kabul edilen eklem iltihabı ve romatizma rahatsızlıklarından başka epilepsi (sara), migren, sinüzit, bazı kanser türleri, damar tıkanıklıkları, astım ve A IDS'te kullanılmakta ve başarılı sonuçlar alınabilmektedir. Çağın vebası olarak nitelendirilen AIDS üzerinde yapılan çalışmada arı zehirinin HIV virüsünün bağışıklık sistemini çöktürücü etkisini kişinin bağışıklık sistemini güçlendirerek önce yavaşlattığı sonra da gelişimini durdurduğu ortaya konulmuştur Bazı ülkelerde arı zehiri tedavisi resmi otoriteler tarafından bir tedavi metodu olarak onaylanmış olmasına rağmen henüz FDA tarafından onaylanmamıştır.

Elektrik ve Su Bulamayanlar İçin

Cemil Meriç'ten:

"Hayır, severek evlenmedim.

Hayatımı bir zebanî ile birleştirecek kadar yalnızdım. Yalnız ve yabancı.

Bir kadın ilk defa olarak adımı taşımaya razı oluyordu. Bir kurtuluştu bu, paryalıktan kurtuluş. Ve bilmediğimiz ülkelere yelken açan bir gemiye atlar gibi ele ele hayata atladık. Ben seni tanıdıktan sonra yaşamaya başladım. Korkuyorum. Bunları söylemekten korkuyorum.

22 sene gelişen kökleşen bir sevgi bu. Bir sevgi ve bir hayranlık.

Hayat, hayatımız daima güzel miydi?

Hayır. Ama mevsimleri vardı, mevsimleri var.

Vatanımsın benim, kokladığım havasını, içtiğim su. Ben şımarık ve yaramaz bir çocuk oldum zaman zaman. Sen hep aynı kalmasını bildin." [Cemil Meriç, Jurnal I.294-295]

"Yıllardır kelimeleştirilmesi güç korkular içindeyim. Karımın her rahatsızlığı şuurumda korkunç düşünceler yaratıyor. Ondan önce ben ölmek istiyorum. Bu arzumun tahlilini yapamayacak kadar serseriyim. Onsuz bir dünya düşünemiyorum" [Cemil Meriç, Jurnal II,s.343.]

Gözlerime

"Nemesis, Nemesis.

Alnı bir mezar taşı kadar soğuk, bakışı bir cellat satırından daha korkunç ilâhe!

Neyimi kıskandın benim?

Keyhüsrevin dapdebe daratına kızmakta haklıydın, Kresüz belki hışmına layıktı. Promete seni çılgına döndürmüş olabilir.

Milton'un gözlerini neden oyduğunu anlıyorum.

Şaşkın ve deli bakire, bana hıncın nereden geliyor?

Ne erguvanlar içinde doğan bir Bizans prensiyim ne gururuyla Olempi gocunduran bir titan.

Ama ey kısır kadın, ey şaşkın tanrıça senden sadece iğreniyorum."

[Cemil Meriç, Jurnal I,s.37]

Beni Önceden Yaşamışlar

"Hayatının sonuna yaklaşmış bir insan olarak, zaten çoktan beri kaybettiğim yaşama sevincini, bu sınıflar üstü hakikatlerin taharrisinde buluyorum. Bu itibarla, mezarların ötesinden seslenir gibi seslenebilirim çağıma, daha doğrusu ülkeme. Ama okunur muyum, sesim duyulur mu?

Meşhur bir adam da değilim, kalabalığın benimsediği edebi bir nevi de temsil etmiyorum. Ne romancıyım, ne şair, ne tarihçi. **Sadece dürüstüm, çok okudum, çok düşündüm.** Beşeri ihtiraslardan uzaklaşmışım: Bütün bu vasıflar bir düşünce adamının hamurunu yapar." [Cemil Meriç, Jurnal II,s.209.]

Avrupa Bize Kör

" Bütün Kur'an'ları yaksak, bütün camileri yıksak Avrupalının gözünde Osmanlıyız; Osmanlı, yani İslâm. Karanlık, tehlikeli düşman bir yığın!" [Meriç Cemil, Umrandan Uygarlığa, s.9.]

Kaynaklarımıza bağlı kalmalıydık; çünkü "Kaynaklarından kopan bir intelijansiyanın kaderi, bir mefhum hercümerci içinde boğulmak"

[Meriç Cemil, Umrandan Uygarlığa, arka kapak.]

"Yalnızım, imanlıdan olmaya mecburum"

İyi Ve Kötü

Yukarıdan gelen bir ses, her iki yorumun da yaşayan Tanrı'nın sözü olduğu cevabını verdi.

[Babil Talmudu, Erubin]

Bir Yaprak Düşücek Dalından

Nesrin Erbil, en çok serbest şiir yazan Kerküklü şairlerdendir:

Bir yaprak düşüncek dalından

Birden büğüdüğünü göreceksin,

Alev alev büyüyecek yıllar ardında

Dilinde eski şekerlemenin tadı

Gönlünde oynanmamış oyunlar yâdı kalacak

Duyulmamış sevgiler düşüneceksin

Alnında babanın busesi

Avucunda annenin ılık nefesi

Ninenin dizinde

Tükenmemiş masallar kalacak

Bahçelerin renkleri silinecek

Ağlayacak gözler yağmurlu camlar

Gerisinde

Dumansız ocaklarda kalıcak gözlerin

Kapanacak bu faslı ömrün

Adın silinecek kumsallardan

Yazılmamış mektupların kalıcak

Ayrılacak bir vapur iskeleden

Gözlerini gecelere kapayacaksın

Yaşlanacaksın

Zaman büyüyecek seninle

Soracaksın saçının akını aynalara

Aynalar geri alacak güzelliğini

Yıllar kazınacak alnında çizgi çizgi

Gözlerin denizin loşluğunu getirecek

Dudağında gülümsemeler yarım kalıcak

Bükülecek belin

Zamanın ağırlığı altında

Bütün sözlerde zehir

Yalnız kalıcaksın

Bir yaprak daha düşecek dalından

Yaratıldığına

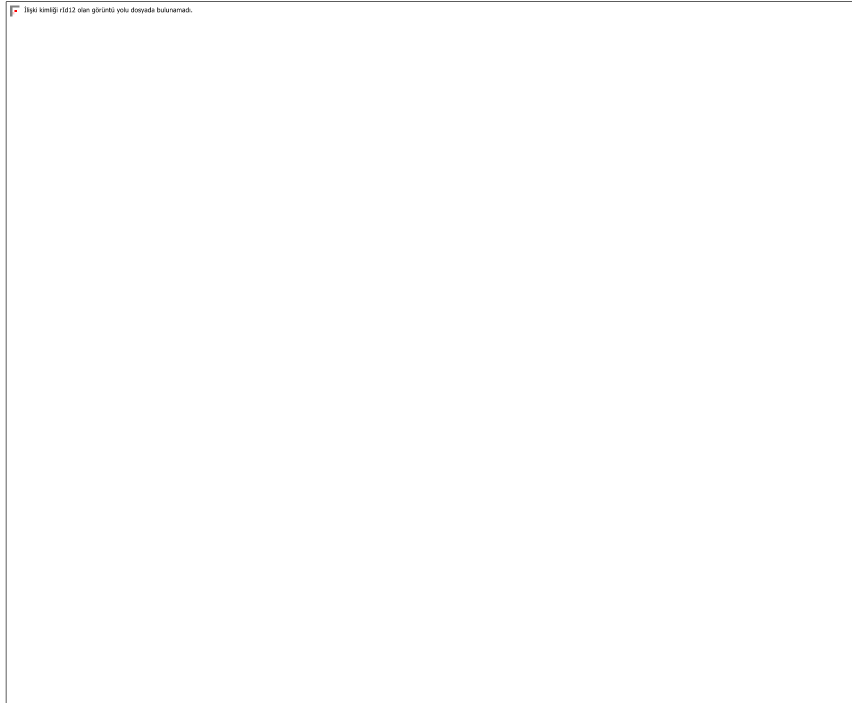
Pişman olucaksın

T

Crux commisa veya tau haçıTertullian tarafından haçın gerçek formu olarak kabul edilmiştir. İsa geldikten sonra inananların alnı, Kudüs'te bu şekilde damgalanacağına inanılmaktadır. Zaferi sembolize eder. T harfi şeklindeki haç nimet, lütuf ve kerem demektir. Bu haç sembolüne 2.yy dan kalma zindanlarda sıkça rastlanmaktadır.

Davut Yıldızı:

"Davut Yıldızı veya Davud Mührü veya Davud Kalkanı gibi değişik isimlerle adlandırılan, altıköşeli veya altıuçlu bir yıldızdır ki, iki eşkenar üçgenin eşit noktalardan birbirini çapraz olarak kesmesiyle meydana gelmiştir. Fakat ne Ahd-i Atik'te ne de Talmud'da bu tabirlerin hiçbiri geçmemektedir" Kutsal kitaba göre çocuk Davut Golyat adlıbir devle savaşırken Davud'u koruyan bu kalkana altıgen motifi işlenmiştir. Birçok kültürde rastlanan bir semboldür. Yahudi halkının tarihsel, kültürel ve dini geçmişinde önemli rol oynayan sembol Siyon yıldızıolarak ta adlandırılır. 13. ve 14. yy. lar arasında Davut Yıldızı, Davut Kalkanıve Süleyman Mührü isimleriyle ayırım yapılmadan kullanılmıştır. Fransız İhtilalinden sonra dini kimliklerini rahatça açıklayabilen Yahudiler Davut Yıldızınıdini simgeleri olarak rahatça kullanmaya başlamıştır.14. yy. ın sonlarına doğru Batı Avrupa'da Yahudiliği açıklayan popüler bir sembol olarak sıkça görünmeye başlanmıştır.

128 Bilgi Kutu

İlişki kimliği rId12 olan görüntü yolu dosyada bulunamadı.

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/f/f9/Mona_Lisa%2C_by_Leonardo_da_Vinci%2C_from_C2RMF_natural_color.jpg/401px-Mona_Lisa%2C_by_Leonardo_da_Vinci%2C_from_C2RMF_natural_color.jpg

Leonardo da Vinci- Mona Lisa

Leonardo da Vinci, Mona Lisa, 1503, Ahşap Üzerine YağlıBoya, 77 x 53 cm, Louvre Müzesi, Paris, Fransa. Leonardo'nun 1503 yılında yapımına başladığıve dört yıl boyunca hiç yanından ayırmadığı Mona Lisa adıyla bilenen resim ahşap pano üzerine yağlıboya tekniği ile yapılmıştır. Resimdeki yüzünün Lisa adında Floransalı bir kadın olduğu ileri sürülse de net bir verinin olmaması, yüzün kime ait olduğuna dair bir gizem yaratmaktadır. O güne kadar birçok sanatçının figürü yumuşatma ve kenar kontörlerden kurtarma probleminde başarılı olamazken Leonardo çözümü bu tabloda bulmuştur. Sfumato tekniği adı verilen bu teknik ile sanatçı resminde dışhatları çok belirgin çizmiyor, formları gölgede kayboluyormuş gibi belirsiz bırakıyor ve resmin tamamını okumayı seyircinin hayal gücüne bırakıyordu. ”Yani bir formun diğeriyle kaynaşmasını sağlarken, daima hayal gücümüze bir şeyler bırakan, bulanık

dış hatların ve yumuşak renklerin kullanıldığı 'erime' tekniği. Bu tekniği çok iyi kullanan sanatçı gözlerin ve ağzın köşelerini öylesine ustaca yumuşatmıştır ki portrede ki ifade tam bir gizeme bürünmüştür. Bununla birlikte resmin sağ ve sol tarafları birbirine simetrik değildir. Resimde iki farklı ufuk çizgisi kendini hissettirmektedir.

Nihâi Hedef

İnsanın nihâi amacı tanrısal erdemlere ulaşmaktır. Günah işlemekten sakınmaya, dünyevi işlerden uzak durmaya, yalnızlığı seçerek Tanrıyı anmaya ve kalbi temiz tutmaya yönelik inanışla başlayıp, daha sonra güçlü bir hareket durumuna gelmiştir. Allaha duyulan karşılıksız ve mutlak aşkı simgeleyen tasavvufta âşık ne cenneti ne de cehennemi düşünmelidir.

Temelinde evrende tek varlığın bulunduğu, o tek varlığın Allah olduğu ve diğer varlıkların onun yansımasından ibaret olduğu görüşüne dayanan tasavvufa göre, her şeyi kendisinde barındıran ve bir tek olan Tanrı'yı bulursak, kudretimiz sonsuza erecektir. **Tasavvufta birleşme Allah'ın ruhunun Sufi'nin arınmış ruhuna yerleşmesidir.** Asıl amacın; evrenin gerçeğini bulmak, kendi nefsini onunla özdeş kılmak ve böylelikle mutlak güce ulaşmak olması, insanı küçük şeyler peşinde koşmaktan uzak tutarak varılacak en yüksek hedefe ulaştırmaktadır.

"Sufi'nin nihai hedefi kendisini yok etmek değil, Allah'ta yeni bir yaşama erişmektir." Tasavvufi düşünceye göre duyularımızla yaşadığımız hayat ve ruhun dışında bulunan her şey kötülüğü barındırmaktadır. İyi ve doğru insan, Tanrı yolunda olgunlaşıp gelişen ve başka amacı olmayan insandır.

"Çünkü her insan yaratılmış bir varlık olarak gizli özünde Allah'tan başka bir şey olamaz ve insan, Allah'ın bilgisinin nesnesi olarak ilahi özgürlüğe katılmaktadır" Bunun dışında bir şey arzulamak bizi eyleme, eylem ise yaşamaya yönlendirir. Yaşam da ölüm gibi kötü olduğundan iyilik ve doğruluk bir ve tek olan Tanrı ile birleşerek bulunur ki, bu da bir çeşit ölüm halidir.

Yara

"Zaman yaraları iyileştirmez, yarısını diker iz bırakır. Tekrar açılır yara, aynı acıyı yeniden duyarsın, hem de o ilk anda ki gibi"

Elizabeth JENNİGS

Umberto Boccioni Manifestosu

Fütürizm akımının ortaya çıkmasından sonra, akımın resimsel dili Umberto Boccioni ile hayat bulmuştur. 18 Mart 1910'da Chiarella Tiyatrosu'nda bu sefer de Fütürist resmin manifestosu ilan ediliyordu. Umberto Boccioni'nin kaleme aldığı manifesto önemlidir.

Bütün taklit biçimler dışlanmalı, bütün özgün biçimler desteklenmeli ve yüceltilmelidir.

"Uyum" ve "beğeni" sakızına karşı, dahi ve yüce olan, Rembrandt, Goya ve Rodin'in eserleri kutsallık rafından indirilmelidir.

Sanat eleştirmenleri yarasız ve zararlıdır.

Hayatımıza yön veren konular çelikle, gururla ve ateşle, vazgeçilmezlik noktasında bırakılmalı ve yeni sürece süratle yol alınmalıdır.

Bütün icat edenlere yaftalanan “deli” etiketi onurlu bir unvan gibi görülmelidir.

Doğuştan tamamlanabilirlik resimde vazgeçilmez bir zorunluluktur, tıpkı şiirde serbest ölçü ya da müzikteki çok seslilik kavramı gibi.

Resmin evrensel kütlesinde yer alan dinamiklik, bir duyum, arzu olarak aktarılmalıdır.

Doğayı sanata taşımak için, doğa gibi ciddi ve şeffaf olmak şarttır.

Hareket ve ışık hareket halindeki kütlelerin (bedenlerin) maddesel yapısını bozar.

**

“Bbir sanat eserinde duyguların ifade edilmesi o eseri iyi yapmaya yetmez, sadece bir memnuniyet yaratmak, bir sanat eserini meydana getirmek için iyi bir neden değildir; ifade anlaşılır ve samimi olmalıdır. Sanatın insan yaşamında ne kadar önemli olduğu, ortaya konan ürün ile insanlarla duygusal bir alışverişin ve iletişimin başladığını görmekteyiz”. **Tolstoy**

Doğruyu Yazmanın Beş Güçlüğü

Bertolt Brecht’in 1934 tarihli Doğruyu Yazmanın Beş Güçlüğü adlı Bildirgesi sanatın, sanatçının, izleyicinin, kamuoyunun üzerinde hala çok geçerlidir.

1. Yazar hakikati yazmak zorunda; burası açık; yazar hakikati saklamaya çalışmamalı, onu gizlememeli ve hakikate uymayan hiçbir şey yazmamalı. Güçlülere boyun eğmemeli, güçsüzleri aldatmamalı.

2. Her alanda gizlenen, örtbas edilmeye çalışılan hakikati yazmak güç iş olduğundan, birçoğu için hakikatin yazılması ya da yazılmaması yalnızca bir namus sorunundan ibarettir. Hakikati yazmak için bir tek yürekli olmanın gerektiğini sanırlar. İkinci güçlüğü ise hep unuturlar. Bu ikinci güçlük hakikati bulabilmektir. Hakikati bulmanın kolay bir iş olduğunu kimse söyleyemez.

3. Sanat, hakikati silaha dönüştürebilme, onu bir silah olarak kullanabilme sanatıdır.

4. Yazılanların fikirler ve sanat yapıtları pazarında karşılaştığı, yüzyıllardır süregelen alışılmış ticari kurallar, yazarı, yazdıklarının sorumluluğunu taşımaktan kurtarıyordu; yazar, müşterisinin ya da çalıştığı yayınevi patronunun, yani aracı kişinin, yazdıklarım herkese ulaştırabildiğini sanıyordu.

Kısacası şöyle düşünüyordu yazar: Ben konuşurum, beni dinlemek isteyenler de dinlerler. Gerçekte yazar konuşuyordu, ama onu parası olanlar (eseri satın alabilenler) dinliyordu. Herkes işitmiyordu konuştuklarını; işitenler de her şeyi duymak istemiyorlardı.

5. Hüner, çok kişiye hakikati ulaştırabilme, onu çok kişiye yayabilme hüneridir.

Metafor

Metafor kelimesinin kökeni, Yunanca "aktarma" anlamına gelmektedir. Metafor kelimesinin Türkçedeki karşılığı "mecaz" olarak ifade edilirken, bu kelimenin yerine "istiare, eğretileme, deyim aktarması" gibi kelimelerde kullanılmaktadır.

Metafor, "gerçek anlamı dışında benzetme yoluyla başka bir anlam yerine kullanılması" şeklinde de ifade edilmektedir. Metafor kelimesi temelde, "anlamın bir sembolden diğer bir sembole aktanım" anlamına da gelmektedir. Ayrıca Metafor kelimesini tanımlayan ilk düşünür Aristoteles'tir. Aristotales'e göre metaforun tanımı, **"Bir kavramın başka bir kavram yerine kullanılması'**dır. Aristotales'ten sonra Lakoff ve Johnson tarafından ele alınan metafor kavramıyla, insan zihninin düşünsel süreçteki önemine dikkat çekmişlerdir.

Kapı

Semboller birçok kavramı karşılamaktadır. Kültürel bir nesne olan kapı imgesi de, geçmiş ve gelecek arasında köprü görevi üstlenen, tarihe tanıklık eden aynı zamanda yaşanmışlıklardan beslenen bir nesne olarak tercih edilmiştir.

Sözlerin Eninden

“Bizden konuşan bizim elbisemize bürünür ve bizim tavrımızı seçmiş olur.

“Üç kitabın benzeri yoktur; Kuran-ı Kerim, Sahîh-i Buhari ve Mesnevî” [Abdullâh- ı Dehlevî]

“Benim mezar taşımın üzerinde gaipten bir yazı buldular ki

Bu maktulun suçsuzluktan başka bir suçu (günahı) yoktur” [Mazhar Cân-ı Cânân]

O gün herkesin dilinde Peygamber Efendimiz vardı. Bunlardan en meşhur olanı;

ولد الحبيب ومثله لا يولد   ولد الحبيب وخده يتورد

يا عاشقين تولهوا في حبه   هذا هو الحسن الجميل المفرد

‘Efendimiz doğmuş ve ona benzeyen hiç biri doğmamıştır

Sevgili doğmuş ve onun yanağı gül gibidir’.

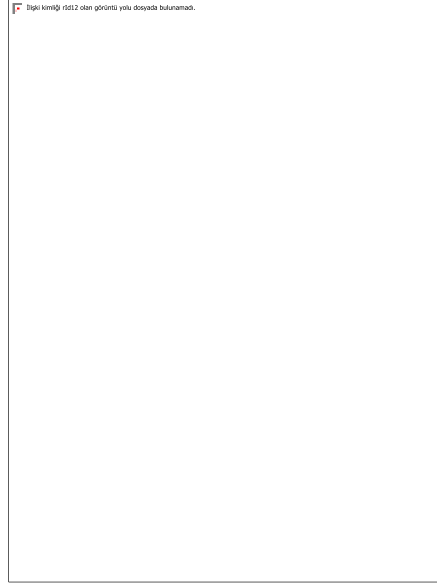
‘Ey âşıklar, onu sevmek ile meşgul olun

Budur en iyi ve en güzel’.

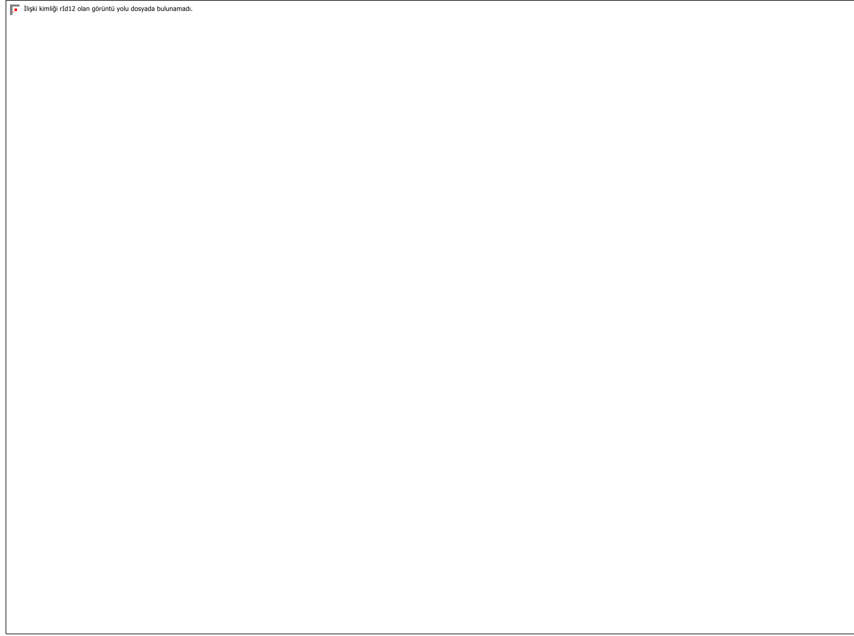
[Ebul-Hayr Fârûkî]

Ebul- Hayr Fârûkî vefat haberini duyduğu zaman, ‘bu ilaçsız bir yaradır’, derdi.

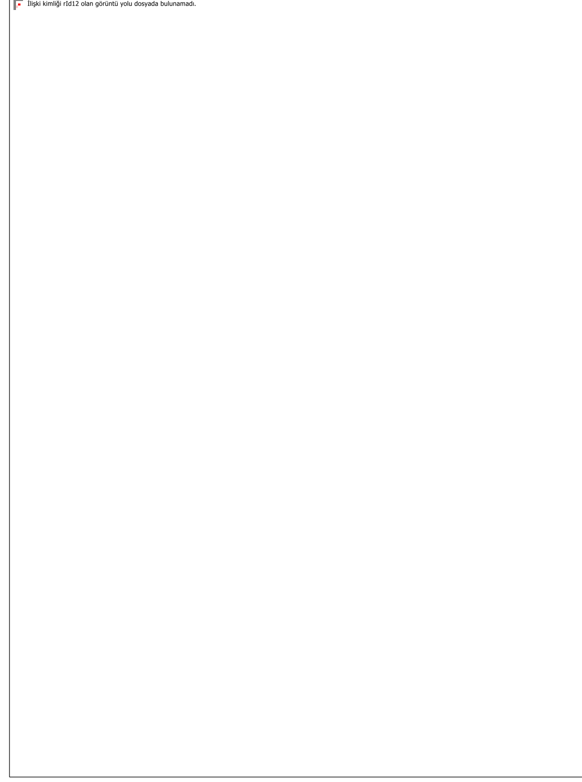
Mazhariyye’nin Kurucusu Mîrzâ Mazhar Cân-ı Cânân

Mazhar Cân-ı Cânân, Abdullâh-ı Dehlevî, Ebû Saîd Fârûkî ve Ebul-Hayr Fârûkî'nin Türbeleri (kaddese'llâhü sırrahumu'l azîzân)

Mîrzâ Mazhar Cân-ı Cânân'ın Türbesi (Müheccer-i Şerif)

Bilgisayar

Bilgisayar metafizik bir makinedir

Sherry Turkle

İkili Arasında

“İnsan yaşamında süreklilik ve süreksizlik kadar temel olan başka iki kategori, iki farklı deneyim yoktur.” Anthony Wilden

Herşeyler Rakamdır

“Bilgisayarlarla her şey rakamlara dönüştü: imgesiz, sessiz ve kelimesiz nicelikler. Ve optik fiber kablo ağları daha önceden ayrışmış olan veri akışlarını, dijital sayı dizilerinden oluşan tek bir standart haline getiriyorsa, bir medyum bir diğerine çevrilebilir demektir. Rakamlar sayesinde hiç bir şey imkânsız değil. Modülasyon, dönüşüm, senkronizasyon; gecikme, bellek, aktarma, şifreleme, tarama, haritalama, dijital temel üzerinde tüm medya bağlantıları medyum fikrinin kendisini siliyor” [Freidrich Kittler]

Dilin Kelimesi Çoksa

Afrika’da av ve avcılığa dair sözcük sayısı fazlayken Kutuplarda balık ve balıkçılığa dair fazla, ülkemizde ise akrabalık ilişkisine verilen önemin sonucu bu alandaki sözcük sayısı fazladır.

Diğer dillerde olmayan kayınbirader, elti, görümce, kayınbaba, kaynana gibi sözcükler bu önemi belirtmede yeterlidir. Çünkü dil, kültürden kültüre farklılık gösterdiği gibi, anlam açısından da bağlı olunan toplumsal yapı bir hayli önemlidir.

Düşünceli Dil

Düşünce ve konuşma yani dil, aynı şeydir. **Ruhun kendi kendine içten yaptığı konuşmaya düşünce deriz. Düşünce dille yaşar dille düzene girer.** Diğer taraftan düşünceden arındırılmış bir dil ise, hayatiyeti olmayan boş bir kalıptır. Görülüyor ki bu ikisi arasında zorunlu bir ilişki vardır. Gelişmeleri birbirlerine bağlıdır. Düşünce var olana nüfuz edip yeni kavramlar kazanıp onları ifade ederek dili zenginleştirir. Dil zenginleştikçe de düşünce varlığa nüfuz etmede güç kazanır.

Düşüncemizi dile getirmek için bütün doğayı yardıma çağırırız. Uygun kelimeyi bulduk mu, düşüncemiz berraklaşıverir. Belki o güne kadar bu kelime bizim kullandığımız anlamda kullanılmamıştır.

Tanrı Konuşmayı Seviyor

Jean-Jacques Rousseau ise dilin kökenini jestlere bağlamayıp, jestlerin doğal gereksinimlerden ortaya çıktığını savunur ve şöyle der:

"Eğer sadece doğal gereksinimlerimiz olsaydı, çok büyük bir olasılıkla hiç konuşmayabilirdik. Jean Chardin Hindistan'daki aracıların, birbirinin elini tutarak ve kimsenin fark edemeyeceği bir biçimde tutuşlarını değiştirerek, herkesin içinde ama gizlice, tek bir söz etmeden bütün işlerini gördüklerini anlatır. Aynı gözleme dayanarak diyebiliriz ki düşüncelerimizi iletme sanatının icadı bu iletişimi bize sağlayan organlardan çok insana özgü bir yetiye bağlıdır, bu yeti onun organlarını bu iş için kullanmasını ve eğer bunlar onda yoksa başka organlarını aynı iş için kullanmasını sağlar."

Uyduruk Vasiyetname

Sadreddin Konevî hakkında uydurulmuş bir vasiyetname.

"Dostlarım ve bana mensup olan müridlerim, talebelerim, beni Müslümanların umumi kabristanına defnetsinler. (...) ayrıca beni fıkıh kitaplarındaki gibi değil de hadis kitaplarında belirtildiği şekilde yıkamalarını istiyorum. Kefen olarak beyaz bir izar sarsınlar ve Şeyh-i Ekber'in elbiseleri ile kefenlesinler. Kabrime Şeyh Evhadü'd-din-i Kirmanî'nin seccadesini yaysınlar. Cenazemi hiçbir cenaze okuyucusunun takip etmemesini, kabrimin üstüne ne bir bina, türbe ne de bir tavan yapılmasını vasiyet ediyorum. Sadece kabrimi sağlam taşlar ile örüp yapsınlar. Fakat başka bir şey yapmasınlar. Böylece, hem kabrimin örtülmesi kolay olur hem de yıkılıp yeri kaybolmaz. (...)"

Üzüntü ve Gumme

Allah Teâlâ (cennet) ehlini şöyle vasıflandırıyor: **"Onlar için ne bir korku ne de bir hüzün vardır."** Bütün sevilen şeylerin varlığını ve sevilmeyen şeylerin yokluğunu içine alan bu iki lafzı Allah Teâlâ birlikte zikretmiştir. Biz insanın yakınında olan ve ona endişe verip, sabrını yok eden bu iki şeyi tecrübe etmek (anlatmak) istiyoruz. Bu ikisinin varlığı bu dünyanın tabiatındandır. Bunlardan kurtulma (hile) veya bunları yok etmenin yolu yoktur.

Üzüntü iki kısımdır;

a. Sebebi bilinen üzüntü, ehlinden, malından veya özel konumundan dolayı sevdiği şeyi kaybetmesinden dolayı kişiye arız olan üzüntüdür.

b. Sebebi bilinmeyen üzüntü ise gummedir. Gumme vaktinin çoğunda insanın kalbinde bulunan, canlılığını (neşesini) engelleyen ve sevincinin ortaya çıkmasına mani olan şeydir…

Filibeli Ahmet Hilmi Modernistti

Ahmed Hilmi Efendi reform girişimlerinde bulunan Muhammed Abduh (ö.1905) ve Cemâleddîn Afgânî'nin (ö.1897) üstlendiği büyük vazifelerin ortak bir çalışma halinde büyük semereler vereceğini savunmaktadır. Muhammed Abduh'un ıslahat girişimlerinin en büyük semeresinin; Ezher Üniversitesi olduğunu belirtirken, aynı zamanda İslam coğrafyasının en düzenli ve ilerleme taraftarı okulu olarak nitelendirmektedir. Ahmed Hilmi Efendi'nin üzüntü duyduğu mesele ise Muhammed Abduh, Cemâleddîn Afgânî ve Ahmed Han (ö.1898) gibi önemli mütefekkirlerin Mısır ve Hindistan'da taraftar bulurken, Türkiye ve İran gibi iki büyük İslamî merkezde destek bulamaması olmuştur. **Ahmed Hilmi Efendi, Türkiye'de İslamî reformun destek bulamaması konusunda, selefe bağımlılık ve muhafazalıktan kaynaklanan taassuba işaret etmiştir.**

El Ayn

Halil b. Ahmed, el- ‘Ayn adlı eserinde, bizzat kendisinin ortaya koyduğu sese dayalı bir yöntem izlemiş ve harflerin mahreçlerini esas alarak ‘ayn harfiyle başladığı için kitabına el- ‘Ayn adını vermiştir.

Siz Bir Olun

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ حَرِّضِ ٱلْمُؤْمِنِينَ عَلَى ٱلْقِتَالِ ۚ إِن يَكُن مِّنكُمْ عِشْرُونَ صَـٰبِرُونَ يَغْلِبُوا۟ مِا۟ئَتَيْنِ ۚ وَإِن يَكُن مِّنكُم مِّا۟ئَةٌ يَغْلِبُوٓا۟ أَلْفًا مِّنَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَّا يَفْقَهُونَ

“Ey Peygamber! Mü'minleri savaşa teşvik et. Eğer içinizde sabırlı yirmi kişi bulunursa, iki yüz kişiye galip gelirler. Eğer içinizde (sabırlı) yüz kişi bulunursa, inkâr edenlerden bin kişiye galip gelirler. Çünkü onlar anlamayan bir kavimdir.”Enfal,65

Âyetlerde geçen kelimelerin anlamı bilinmese dahi kelimelerin birbirine bağlanması için kopmadan okunması ile dikkat çekmiştir. Âdeta birbirine bu tecvid kurallar ile sıkı sıkıya kenetlenmiş gibidirler. Şöyle ki yukarıda geçen âyetin bir kısmı; وَإِن يَكُن مِّنكُم مِّا۟ئَةٌ يَغْلِبُوٓا۟ أَلْفًا مِّنَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ Burada peşpeşe gelen üç tane meâ'l-gunne, bir ihfâ ve sonrasında kuvvetli bir idğamı misleyn ile okunduğu zaman kelimelerin anlamı olan “eğer sizden (sabredenlerden) yüz kişi olursa kâfirlerden bin kişiyi yenerler” ifadelerindeki üstün vurguyu tecvîdi ile de hissettirir. Zira harfler de burada yüz kişinin sırt sırta verip bin kişiyi yenmesi için sıkı ve kopmayan birliktelikten bahseder gibidirler.

Tanrıyı Konuşmak

Yirminci yüzyıl mantıksal pozitivizmi Tanrı'yı konuşmanın anlamsızlığını savunur. Yüzlerce yıldır felsefe ve özelde metafiziğin aradığı ve tartıştığı tözün yerini, bu dönemde dil almıştır. Düşüncenin aracı olan dil artık düşünceden öne geçmiştir. Bu dönemi din felsefesi açısından kısır görmek, bir teistin kendi bakış açısından yorumu gibi algılanabilir, ancak

Wittgeinstein'ın **Tarctatus'undaki "üzerinde konuşulamayan şey hakkında susmalı"** önermesi, düşünceden uzaklaştırılan Tanrı'nın dilden de uzaklaşmasına yol açar niteliktedir. **"Dile getirilemeyen yanıtın sorusu da dile getirilemez"** türünden katı matematiksel mantık, Tanrı hakkındaki konuşmaları tıpkı çözümü bulunamayan problemin tahtadan silinmesi gibi, cevabını bulamadığı Tanrı ile ilgili soruları da yok sayar.

Böylece dilin sınırlarıyla belirlenmiş bir dünya imajı veren düşünce yapısı zaten pek çok sınırlılıkları olan insanın bir de düşüncesine kendi elleriyle özenle koyduğu bir sınır daha çizer.

Oysa alemi Tanrı'nın dili, kelimeleri, delilleri ya da ayetleri olarak gören yaklaşım; insanın varoluşu, hayatın amacı gibi konuları bütünüyle gizem olmaktan çıkarıp, bu soruların sahibi insana bir anlam örgüsü sunmaktadır. Bu açıdan doğrulanabilirlik ya da yanlışlanabilirlik yaklaşımından çok daha zengin bir düşünce ufkunu mümkün kılar.

'Allah tektir, sayı ile değil'

Hz. Ali (aleyhisselâm) buyurdu: "Allah tektir, sayı ile değil; ebedidir, zamanla sınırlanmadan ve kaimdir, dayanak olmaksızın. Zihinler O'nu duyu organları olmaksızın kavrar. Vehimler O'nu kuşatamaz. O, vehimlere/düşüncelere azametiyle tecelli etmiştir"

Hiçbir terim tek başına Allah'a işaret etmek için kullanılmaz. Hakk'ı her şeyden aşkın tutup, O'nun varlığının ancak kendisiyle sabit olduğunu söylerken, madde aleminde de O'nun eşsiz birliğine delalet etmeyecek hiçbir şey yoktur diyerek içkinliğe kapı aramalı. Tanrı hakkındaki konuşmalarda aşkınlık ve içkinlik kavramlarını -bütüncül ve eleştirel din felsefesi modeli baz alındığında- bir arada tutmalıdır.

Günümüz Melâmilerin Görmezden Geldikleri Kitap

Hüseyin Vassaf'ın Sefine-i Evliya Kitabıdır. Sebebte Şu makaledir.

ÇERKEŞLİ ŞEYH MUSTAFA EFENDİ

Meşâyıh-ı izâm-ı Şa'bânîyye'dendir. Neş'etleri Çerkeş'tendir. Şeyh-i mükerremleri Muhammed Efendi'nin vâris-i kemâlâtı olup, ziyâret-i Haremeyn'e dahi muvaffak olarak kemâlât-ı ârîfâneleri şuyû' bulmuştur. Halka-i irşâddan onüç halîfesi yetişmiş 1224/(1809) senesinde âzim-i dâr-ı ahiret olmuşlardır. Çerkeş'te medfûndur.

Oldu Şeyh vâsıl-ı cânân Yâ Hû

(اولدی شیخ واصل جنان یا هو) = 1224[1]

İstanbul'da bir silsile-i urefâ vü ulemâ teşkîl eden Çerkeşli-zâdeler müşârünileyhin ahfâdındandır.

Osmanlı Müellifleri'nde, Çerkeşî Mustafa Efendi hazretlerinin irtihâli 1229/(1814) gösterilmiş ise de yanlıştır. Hz. Şeyh'in ahvâl ve asnâf-ı tarîkata dâir **Risâle-i Türkiyye**'lerinin matbû' olduğunu **Osmânlı Müellifleri**'nde Tâhir Bey yazmaktadır. Mezkûr risâle ahîren görüldü, gâyet mühimdir. Teberrüken ve kısmen âtîde naklolundu.

/**57**/ Çerkeşî Mustafa Efendi hazretlerinin mürîdlerinden olup, Tokat'ta ikâmet etmekte

1 Bu ibârenin hesaplanmasından 1145 çıkmaktadır. (H)

olan Cebbâr-zâde Süleymân Bey, azîz-i müşârünileyhi Tokat'a da'vet etmekle, da'vete rû-yı icâbet gösterip Tokat'a şeref-i muvâsaletlerine müsâdif yevm-i mes'ûdda bütün ahâlî istikbâline çıkmışlar. Hattâ on dakîkalık yola kadar şal döşemişlerdir. Hz. Şeyh, gâyet mahviyyet-perver olduğundan Çerkeş'teki dergâh pek harâb olduğunu ve hattâ binânın birçok yerleri iplerle bağlı bulunduğu hâlde kimseye bu bâbta teklîfte bulunmamış idi. Hz. Azîz'in Tokat'a azîmeti sırasında Süleymân Bey kâhyası vâsıtasıyla tevsîan ve müceddeden derhâl bir binâ-yı âlî vücûda getirmiş ve kimin tarafından yapıldığını kimseye bildirmemiş idi. Hz. Şeyh Çerkeş'e avdet ettikte binâ-yı cedîdi görünce hayrette kalmış ve fakat bilâ-tereddüt ikâmet eylemişlerdir. Hakîkat-ı hâli merâk ederek kendilerinden suâlde bulunanlara,

"Cânım biz sormadık. Girip oturduk. Siz niye soruyorsunuz?" buyururlar imiş.

Bir gün hastalanmışlar. Süleymân Bey, Hıristiyan hekîm celbedip, Hz. Azîz'i tedâvî eylemek istemiş. Hekîm muâyene edince Hz. Şeyh ona hitâben,

"Hastalığımı teşhîs ettin mi?" diye sorunca o da,

"Onbir de ilâc tertîb eyledim. İçince bi-inâyeti'llâh şîfâ bulacaksınız." cevâbını vermiş idi.

"Öyleyse ben bu işi bir kere hastalığıma danışayım." deyip yorganı başına çekmiş, bir müddet sonra tabîbe hitâben,

"Hastalığım bana lisân-ı hâl ile dedi ki: 'Vâkıa verilecek ilâcla ben geçerim. Ama senin ile yirmi beş senedir hem-bezm oldum. Benim yerime hiç tanımadığın bir hastalık gelir, tedâvîsi bulunmazsa ne yaparsın?' *Düşündüm ben o ilâcı içmekten vazgeçtim.*" demiştir.

Şeyh Seyyid Kerâmeddîn Efendi,

"Şu hastalık ve tabîb hikâyesi Hz. Pîr Nasûhî'de de aynen vukû' bulmuştur. Demek ki Çerkeşî hazretleri de, eser-i cenâb-ı Pîr'e imtisâl buyurmuşlardır." buyurdular. Hastalıkları kesb-i şiddet edince, tâcını Beypazarlı Ali Efendi hazretlerine ihsân buyurmuşlar. Beypazarlı, azîzinin huzûruna gidince, azîzinin kucağında yatmakta olan geyik yavrusu hemen firâr edince,

"Hâlâ adam olamamışım. Geyik bile beni adam yerine saymıyor, benden kaçıyor." demiştir.

Hulefâsının en güzîdeleri Geredeli Azîz nâmıyla benâm Şeyh Hacı Halîl Efendi ile Beypazarlı Şeyh Ali Efendi'dir. Bu iki halîfe-i muhterem her ma'nâsıyla şeyh-i mükerremlerinin feyz ü kemâlini hâiz idiler. Her ikisinden teselsül eden silsile-i tarîkat elyevm bâkî olup, ehl-i tarîkatın melâz-ı uşşâkıdır.

Sultân Mahmûd-ı sânî müşârünileyhe pek ziyâde hürmet etmiştir. Hattâ emriyle yazdığı risâleden bir bahis teberrüken aynen derc olunmuştur:

Ulemâ ve meşâyıh arasındaki ihtilâf-ı sûrî münâsebetiyle bunun izâlesine hâdim olmak üzere Sultân Mahmûd-ı sânî'nin ricâsıyla yazdıkları **Risâletün fî-Tahkîkı't-Tasavvuf** [2]nâm risâlesi vardır.

---

[2] Atatürk Kütüphanesi, İstanbul; Tahkik et-tasavvuf / Mustafa Halveti el-Çerkeşi, 297.7 - O. E. Yazmaları - OE_Yz_001585; 297.7 MUS, O.E. Yazmaları - OE_Yz_000059/04

(Ahmed Amîş Efendi Efendinin raftan indirip yazdırdığı risâle budur. Melâmiler hakkındaki müteala dikkate şayandır.)

RİSÂLETÜN FÎ-TAHKÎKI'T-TASAVVUF

"Ma'lûm ola ki, erbâb-ı kulûbun tahsîl ve tahsîlinde sa'y-i belîğ eyledikleri tasavvuf ahvâl-i selâseden ibârettir. Onlar da budur:

Tecellî-i ef'âl, tecellî-i sıfât, tecellî-i zât.

Lâkin hîn-i ifâdede ahvâl-i selâse (üç halin) sâhibleri hâlât-ı selâsede fırak-ı dâlleden üç fırka-i bâtılaya müşâbihlerdir.

Tecellî-i ef'âl sâhibleri, **Cebriyye'ye**;

tecellî-i sıfât sâhibleri, **Hulûliyye'ye**;

Tecellî-i zât, sâhibleri, **İlhâdiyye'ye** müşâbih (benzer) görünür.

Lâkin cebr, hulûl ve ilhâddan müberrâdırlar. (temizdir.)

Bu tecellîyât-ı selâseye mazhar olan zevât-ı kirâm ile tavâif-i selâse-i mezkûrenin beynlerini tefrîk eden şer'-i Muhammedî ve erkân-ı cenâb-ı Ahmedî'dir ki, eğer bir kimse dâire-i şerîatta dâhil ve merkez-i nâciye-i istikâmette sâbit olur, makâmât-ı selâseden ve tecellîyyât-ı sâbıkadan tekellüm ederse, irfân-ı ilâhî ve esrâr-ı Rabbânîdir ve kendinden zuhûr eden hârık-ı âde kerâmettir. **Lâkin ında'llâh ve ınde'r-Rasûl ve ınde'l-mürşidîn mezmûm ve bî-edebliktir.** Ve eğer dâire-i şerîattan hâric ve merkez-i ittikâdan zerre mikdârı mâil olursa kendisi dâll ve kelâmı ilhâd ve ifsâddır. Ve zuhûr eden hârık-ı âde sihir ve istidrâctır.

<u>**Sûfiyyeden Melâmiyyûn Hazerâtı**</u> avâmm-ı nâs ındinde ve mahcûbîn katında hasebü'z-zâhir şerîata muhâlif akvâl u ef'âl ü etvâr ile görünürlerse de, lâkin tahkîk ve tedkîk olundukta kat'iyyen ve kâtıbeten ser-i mû şerîat-ı Muhammediyye'ye muhâlefetleri yoktur. Ancak tabâyı'-i şerîfelerinde sırr u ahfâ muhabbeti merkûz (istenilmiş) olmağın mahcûbîn ındinde zâhir-i şerîata muhâlif ve hakîkatta mutâbık akvâl u ef'âl ü atvâr ile nefislerini mestûr ve mahfî kılarlar. <u>**Zâtlarında bu fırka mestûrîn-i kâmillerdir; mükemmiller değillerdir.**</u> <u>**Ve nefsinde râşidler ve fakat gayr-i mürşidlerdir.**</u> <u>**Onlardan istid'â ve istirşâd ve iktidâ sahîh değildir. Zîrâ tâlib-i tasfiye olanları şek ve şübheye ilkâ ederler.**</u> [3]

Mürşidiyyet, şek ve şübhe ilkâ etmek değildir. Belki cemî'-i nâsın reyb u şekkini ihrâc ve izâle etmektir ve emr-i irşâd, Allâhu zü'l-celâl hazretlerinin inâyet-i ezeliyye ve cezbe-i Rabbânîyyesidir ki, bir kulunu ef'âlen ve sıfâten ve zâten kendine cezbedip, nice müddet, kasr-ı cemâlinde mihmân ve taht-ı visâlinde sultân kıldıktan sonra tekmîlen li'l-irşâd makâm-ı beşeriyyete inzâl u irsâl edip, tavâif-i selâse ki, küffâr, avâm, havâs; küffârı küfürden îmâna ve avâmmı ma'siyyetten tâata ve havâssı mâ-sivâdan vuslata da'vetle me'mûr ve taraf-ı Rabbânîden hilâfetle mansûr ve müeyyed kılınmıştır. Bu abd enbiyâdan

---

[3] Aslında bu fırka zâtlarında gizlenmiş kâmillerdir. Ancak mürşid-i kâmil değillerdir. Ve nefislerini irşad ederler fakat başkaları için mürşid değillerdir. Onlardan irşad olmayı istemek, Hakk yola gitmek ve peşlerinden gitmek sahih değildir. **Zîrâ nefsini temizlemek isteyen tâliblerini şek ve şübheye düşürürler.**

ise, nübüvvet-i teşrîiyye ve evliyâdan ise, nübüvvet-i ta'rîfiyye tesmiye olunur.[4]

Mürşid-i kâmil ve mürebbî-i vâsıl zât-ı akdes-i peygamberîden hisse-mend olmalarıyla enbiyâ-yı ızâm ne gûnâ ferâiz ve vâcibât ve sünen ve müstehabâtı ve sâir erkân-ı şerîatı kavmi beyninde iktidâ etmeleri kasdıyla alenen icrâsıyla me'mûr oldukları gibi, mürşidler dahi evrâd u ezkâr ve halvet ü uzlet ve ferâiz u nevâfil ve sâir erkân-ı turukun mürîdleri belki sâir nâs beyninde iktidâları kasdıyla cehren ve alenen icrâsıyla me'mûrlardır. Ve mahall-i ithâmdan ihtirâzı mültezimlerdir ve ibâdet ü tâatlarında ve sünen-i Muhammediyye'ye ittibâ'larında ve siyer-i Ahmediyye'ye sülûklarında aslâ ucub u riyâ olmaz. Onlar bir kavimlerdir ki, (لا أعبد ربا لم أره) [5] ikrâmıyla mükerrem olmuşlardır. Kavilleri, ayn-ı tevhîd ve fiilleri ayn-ı ihlâstır.

Ammâ gürûh-ı melâhiden;[6] **"İbâdât-ı zâhiriyye, ebrârın hali; ibâdât-ı bâtıniyye mukarrabînin hâlidir."** diye i'tikâdları küfr ü ifsâddır.[7]

İbâdât-ı zâhiriyyeyi terk ayn-ı ilhâd olduğundan mâ-adâ safha-i kalbleri, sırf dînden ve nokta-i tasavvuftan hâlî ve lisânlarında nice nice hurâfât ve şatah ve tâmât ve muîn-i şerîat-ı garrâ olan ulemâ-yı etkıyâya buğz birle ma'rifet-i Bârî ve tasavvuf iddiâsında olup, tarîkat-ı aliyyeyi, şerîat-ı garrâdan ayrı bir tarîk addedip, hâl ve zevk ile sudûr eden ehlu'llâhın kelâm-ı mutlaklarını lisâna getirip, kendilerine kâl ve meşâyıh ve ulemâ beyninde müttefakunaleyh olan ibâdât u tâati ve riyâzât u mücâhedâtı terk ve muhtelefunfîhâ olan ba'zı ef'âli vücûb mertebesinde kendilerine âdât u hâl ve belki ma'siyyete âlât kılan ol zümre-i dâllîn ve ol fırka-i hâsirînden tasavvuf dûr ve ma'rifet-i Hak onlardan mehcûrdur.

Bu cihetten ulemâ-yı selef ve haleften ba'zısı tahkîkan ve ba'zısı taklîden ol gürûh-ı melâhideyi zecr u men' husûsunda ârif u kâmili fark etmeyip, sûret-i ıtlâkta nice resâil tahrîr u tahşiye-i kelimât ile takrîr eylediler. Lâkin ârifi mahcûbdan ve kâmil-i nakıstan mukbûli merdûddan fark etmeyerek zecr ü red, emr-i metbû' olmadığı ecilden bu bâbda eimme-i sûfiyye dahi nice kitaplar te'lîf ve nice risâleler tasnîf eylediler. **Ulemâ ile meşâyıh**

---

[4] Mürşidlik, şek ve şüpheye düşürmek değildir. Belki bütün insanların şek ve şüphesinden çıkarıp ve izâle etmektir. Mürşidlik vazifesi, Allâhu zü'l-celâl hazretlerinin ezeliyye inâyet-i ve cezbe-i Rabbânîyyesidir ki, bir kulunu **ef'âlen ve sıfâten ve zâten** kendine cezbedip, nice müddet, cemâl köşkünde misafir etmek ve visâl tahtına sultân kıldıktan sonra **kâfir, avâm, havâs** dediğimiz üç taifeyi irşâd için tamamlanmış ve görevlendirilmiş olarak beşeriyyete irşâd emri ile gönderilmesidir. Yani, küffârı küfürden îmâna ve avâmmı ma'siyyetten tâata ve havâssı mâsivâdan vuslata da'vetle me'mûr ve taraf-ı Rabbânîden hilâfetle yardım edilmiş ve desteklenmiştir. Bu kul enbiyâdan ise, nübüvvet-i teşrîiyye ve evliyâdan ise, nübüvvet-i ta'rîfiyye tesmiye olunur.

[5] Hazret-i Ali kerremallâhü veche buyurdu ki; **"Görmediğim rabbe ibâdet etmem."**

"Hz. Ali, bu sözü ile acaba ne anlatmak istiyordu?"

"Yalan şahadet Allah'a şirkle bir tutulmuştur!"

[6] **Melâhi**:Oyunlar, eğlenceler. Cümbüşler.

Melahide: Mülhidler. Dinsizler. İmânsızlar.

[7] Mülhidlerin, **zâhirî ibadetler, ebrârın hali; bâtınî ibâdetler mukarrabînin hâlidir**, diye söylemeleri küfür ve ifsattır.

meyânında olan nizâ' lafzîdir. Ma'nâda onlar müttehiddirler. İttihâd-ı ma'nevîyyeyi fehm etmeyen bî-edeblerin lafızda teksîr-i nizâ'larına ehlu'llâh, kaddesa'llâhu esrârahum, râzî olmazlar."[8]

Fakirlikten Koruyan Namaz

Fahr-i âlem -sallallâhu aleyhi ve sellem- buyurur: "Her kim namaz-ı duhâyı kılmayı âdet edinse, Hakk Sübhânehû ve Teâlâ ona nûr vere maşrıktan mağribe değin." ve hem yine buyururlar:

"Cennette bir kapı vardır. Ona bâb-ı duhâ derler. Her kim âdet edinse namaz-ı duhâ kılmayı, kıyâmet gününde ol kapı çağıra ki: „Ey Allah dostu benden gir cennete ki senin yolun budur." " ve bir hadîs-i şerîfte dahi buyurmuşlar ki: „Üç nesne üç nesne ile cem„ olmaz; zinâ ile baylık, tevbe ile günâh ve fakîrlik ile namaz-ı duhâ."

Hâce Hakîm Kāsım -rahimehullâh- eder ki: "Bir kaç nesneyi birkaç nesnede buldum; hikmeti boş karında buldum, gafleti dolu karında buldum ve bereketi namaz-ı duhâ"da buldum, rızâ-yı Hudâ"yı muhâlefet-i hevâda buldum."

Dili Uzatma

Allah'ın işlerine dil uzatma ki şeytan gibi kırbaç yemeyesin.

[Nizâmî, Mahzen-i Esrâr (çvr: M. Nuri Gençosman), MEB Yayınları, İstanbul 1993, s. 143.]

Çok Sevme

Bu âlem ki çöplüktür. Altını da gümüşü de istinca taşıdır. Eşeğin makatıyla pislediğinden yüz defa fazla şeytan pislemiştir.

Kafirler Bizden İyi Diyorlara

Şeytan adamın yanına bir kötülük için gelir, senin yanına gelmez. Çünkü sen şeytandan daha betersin.

Şeytan, sen insan oldukça izini izler, ardından koşar, sana şarabını tattırırdı.

Ey bir işe yaramaz adam!

Şeytan huyunda ayak direyip şeytanlaşınca senden şeytan da kaçmaktadır.

Eteğine sarılan kimse de, sen bu hale gelince senden kaçar!

(Mesnevî, c. I, b. 1874-77).

"Ey Âdemoğulları! Ben, size, şeytana kulluk etmeyin. Çünkü o, sizin için apaçık bir düşmanınızdır diye emretmedim mi?" (Yasin, 36/60).

---

[8]VASSAF Osmanzade Hüseyin ve hzl. Prof.Dr. Mehmet AKKUŞ- Prof.Dr. Ali YILMAZ Sefine-i Evliya [Kitap]. - İstanbul : [s.n.], 2006, c. IV

Biz Yalan Söylüyoruz

Bizse şeytanla barışığız, Tanrı ile cenk ediyoruz. Bu utancın içinden başımızı nasıl kaldıracağız?

Dost, yüzü düşmana dönük olan dostuna bin de bir bakar. Eğer faydalı bir dost istiyorsan, onun düşmanından emir almayacaksın. Senin evinde düşmanını gördükten sonra dostun oraya ayak basmaz, bunu bilmiyor musun?

Sadi Şirâzî, Bostan (trc: Hikmet İlaydın), s. 323.

Kırılsan da Kırılma

Hızır, gemiyi kötü kişilerin elinden kurtarabilmek için deldi, kırdı.

Mademki kırık gemi kurtuluyor, sende kırıl!

Emniyet, yoksulluktadır, yürü yoksul ol.

(Mesnevî, c. IV, b. 2756-57).

İstihare

Allah'ım, Sen'in ilmine danışıyor ve Sen'in kudretinden yardım diliyorum, istediğimi de Sen'in büyük fazlından istiyorum.

Sen'in herşeye gücün yeter, benim ise hiçbir şeye gücüm yetmez.

Sen herşeyi bilirsin, ben ise hiçbirşey bilmem.

Sen Allâmü'l-Guyûb'sun.

Allah'ım eğer bu iş benim dünyâ ve ahiretim için, başlangıcı ve neticesi itibariyle hayırlı ise ve Sen bunu böyle biliyorsan, o işi benim için takdîr buyur, kolaylaştır ve sonra da onda, benim için bereket kıl.

Ve şayet Sen biliyorsun ki, bu iş benim dîn, dünyâ ve âhiretim için başında veya sonunda hayırsızdır, onu benden uzaklaştır, beni de ondan uzak tut.

Hakkımda ne hayırlıysa bana onu takdîr et.

Sonra da takdirinle beni hoşnut eyle.

Buhâri, Teheccüd, 25; İbn Mâce, İkâme, 188.

Kısa Boylu Diye

Mademki bizim boyumuz batmak için yaratılmıştır; uzun olsun, kısa olsun ne fark eder? [Nizâmî, Leylâ vü Mecnun,]

İşte Bu

"Bu ümmetin âlimleri iki sınıftır. Birisine Allah ilim verir, o da bu ilmi insanlara sarfeder. Ona karşılık bir yiyecek almaz, onu az bir para karşılığında satmaz. Bu kimseye semadaki kuşlar, sudaki balıklar, yeryüzündeki hayvanlar salat ve dua ederler. Kiramen kâtibin melekleri o kimseyi kıyamet günü Allah Teâlâ'nın huzuruna aziz ve şerefli bir kimse olarak getirirler. [Sonunda peygamberlerin meclisine katılıp onlara arkadaş olur.

Diğer kimse ise Allah Teâlâ kendisine ilim verir. O da bu ilimle Allah Teâlâ'nın kullarını doğruluktan ayırır. İlmine karşılık dünyâ malı alır, onu az bir paha karşılığında satar. Bu kimse kıyamet gününde ağzına ateşten bir gem vurulmuş halde getirilir. Bir münâdi halkın önünde 'Bu falan oğlu falandır. Allah Teâlâ kendisine ilim vermiş o da bu ilimle Allah Teâlâ'nın kullarını doğruluktan saptırmış, ilmine karşılık yiyecek almış ve onu az bir para karşılığında satmıştır.' Diye seslenir. Bu kimse insanların hesabı sona erene kadar azap görür." Ebû Tâlib el-Mekkî bu hadisi dünyâ ve ahiret ilmi bahsinde zikretmiştir. Ebû Tâlib el-Mekkî, Kûtü'l-Kulûb Kalplerin Azığı (çvr: Muharrem Tan), İz Yayıncılık, İstanbul 1999, 2/9.

İman Niye Gelmez

Yürü, gönül evini süpür, sevgiliye hazırla, güzel bir konak haline getir.

O evden sen çıktın mı o gelir. Sana, yüzünü sensiz gösterir.

Mahmud Şebüsterî, Gülşen-i Râz (trc: Abdülbâkî Gölpınarlı), s.34, b. 400-01.

Köle Ne İsterki

İbrahim b. Edhem der ki bir hizmetçi çocuk aldım.

Ona adı ne dedim, o nasıl istersen dedi.

Ne yersin dedim, o verdiğini yerim dedi.

Ne giyersin dedim, ne giydirirsen dedi.

Ne iş yaparsın dedim, ne iş verirsen dedi.

Ne istersin dedim, köle ne isterki dedi. Kendime dedim ki:

"Ey miskin! Sen Allah'a bu çocuk gibi kulluk etmeyi öğren."

İmanım

Bir kimse iman ve itaat yolunda yürüyüpte bir an bile ziyan etmişse kâfirim.

(Mesnevî, c. I, b. 977).

Yansımamız İmgemiz Olunca

Günümüz medeniyetinin ve insanının durumu da aslında Narsizmden farklıdeğil. Sebebi ise kendi medeniyetimize ve teknolojilerimize olan hayranlığımız. Bu hayranlık sayesinde kendi yansımamıza tutku ile bağlanıyor, kendi yapay kapalısistemimiz içinde hapis oluyoruz.

Günümüzde az uğraşı ile yüksek değere ulaşabiliyoruz. Zaman geçtikçe verici olmaktansa alıcı olmayıtercih eder oluyor, pasif izleyici ve aktif tüketici haline geliyoruz. Üretmekte zayıflıyor, tüketmekte ustalaşıyor, zamanımızı boşa harcar hale geliyor, kendimizi amaçsız kılıyoruz.

Günlük öğrenme ihtiyaçlarımız için her geçen gün sunulan çoktan seçmeli yansımalara daha bağımlı hale geliyoruz.

Etrafımızdaki yansımalar; reklamlar, televizyon, bilgisayar oyunları, basılı mecra, filmler, İnternet ve türevleri, kültürün şekillendirdiği bir olgu olmaktan çıkıp, aksine kültürün beslendiği, yaratıcısını şekillendiren yapay ve tehlikeli yansımalar haline geliyorlar.

Ve biz her geçen gün düşünme, hayal kurma yeteneklerimizi kısıtladıkça bağımsız ve düşünce ürünü yargıda bulunma yeteneğimizi de ortadan kaldırıyoruz. **Kendi yarattığımız imgelerin bozuma uğratılmış yansımaları haline geliyoruz.** İnsanlığın yarattığı imgeler, bir bakıma onların aşık oldukları sudaki yansımaları gibidir ve bizleri, (teknolojilerimizin ürünü) kendi üretimimiz olan bu yansımalarımız ile kapalıbir sistem içinde tekrar eden bir donukluğa, bir tepkisizliğe mahkum etmektedirler.

Kendi imgemiz karşısında obsesif bir tavır sergilemekteyiz ve tıpkıtoplum kültürü ile popüler kültürün sürekli olarak birbirinden beslenişleri, ardından da birbirlerini tekrar tekrar şekillendirişleri gibi, sürekli bir kapalı sisteme hapis durumdayız. McLuhan'ın insanın uzantılarıolarak gördüğü teknolojiler için öne sürmüşolduğu **"...kendi imgelerimizle bağlantılı Narkissos'a has (narsist) bir bilinç-altıfarkındalık ve tepkisizlik durumu"** tanımına uygun bir uyuşukluk söz konusu.

Yarattığımız her imge bizlerin bir ürünü olmasına karşın, her an bizi şekillendiriyor. Ardından da bizler, moda ya da güncel olanın kimliği (maskesi) arkasından bu imgeleri tekrar yaratıyoruz.

İmgeler yerimize geçiyor ve bizler kendi yansımalarımızıtaklit etmeye başlıyoruz. **Bir başka değişle yansımanın bir yansıması oluyoruz.** Son olarak da; kendi yarattığımız, ardından da izleyicisi olduğumuz - imge - haline geliyoruz. (Alıntı)

Burun

Hacı Bektaş-ı Veli'nin insana ait yaptığı çok boyutlu benzetmelerden biriside burun ve mezarlık benzetmesidir. O bu konu ile ilgili olarak şöyle bir ifade kullanmaktadır: **"Ve yine dünyada mezarlık vardır. Burun deliği mezara benzer. Burun deliği ikidir. Biri dimağa, diğeri boğaza gider. Mezar da iki türlüdür. Biri cennet diğeri cehenneme gider."**

Gönül

Hacı Bektaş-ı Veli'nin gönül üzerinde çok fazla durmasının sebebi onu Allah ile kul arasındaki temel bağ olarak görmesindendir. O bu konudaki görüşlerini şöyle ifade etmektedir:

"Müminlerin gönlü Kâbe'ye benzer. Hakk'ı batıldan ayırmak Kâbe'de ihram giymeye benzer. Geçmiş ömrümüz Safa'ya, kalan ömrümüz Merve'ye benzer."

Sevmek

Talebelerinden Şükrü Bağrıaçık, Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'nun kendilerine son dersini şöyle anlatır: "Hocamı son görmem olan şu anımı hiç unutmam, son konuşmamız, bize son d ersiydi. Akaid, Tefsir, Arapça'dan dersler yaptık . Tefsirde Celaleyn okurken sureyi secdede kaldık. Şöyle uzun uzun bize baktı."Bu sureyi çok seviyorum, muhakkak okuyun, evde yolda, okuyun dedi. "Hocam secde ayeti var, yolda okursak secde yapamayız" dedim. **"Olsun, yollar hep temiz secde olur, ama yola secde yaparsanız, bu hafızda kafayı yemiş derler, eve gidince yapın"** dedi güldü ."

Sema Suyu ile abdest alanlar

Alı Ulvi Kurucunun dedesinden aktardığı şu cümleler önem taşımaktadır:

"Söylemiş olmasına rağmen, ben dalar da solundan yürürsem, **'Sağa geç oğlum, sağımdan yürü'** der. Tekrar şöyle anlatırdı: 'Sevap yazan melekler sağ tarafi tercih ediyor, öyleyse sen de sağımdan yürü.' "Bizim okuduğumuz Arapça lisan kitapları da ezberindeydi. İnsan Kuran-ı Kerim'i ezberler, ama o metinler nasıl hıfz edilir, bilmem. Bunu ancak bulgur pilavının pişmesini dahi bekleyemeyecek kadar vaktinin kıymetini bilen bir insan başarabilir. Zaman kaybetmeyen insandı. O abdest alırken, kendisine dersim olan Sarf, Nahiv kitaplarım okurdum. Çünkü hem çok yavaş abdest alırdı, hem de o kitaplar ezberindeydi. Abdest alırken çok dikkat ederdi. Sorardım:

-Dede, sizin abdestiniz bizimkinden çok farklı oluyor; siz abdesti çok uzun alıyorsunuz. Niye böyle oluyor?

"-Oğlum ben abdest suyunu semadan inen manevî bir bulut olarak kabul ederim. Semalardan bir manevî bulut geliyor, günahlarımı yıkıyor. Senin günahın yok. Onun için şimdi senin bunu hatırlamana lüzum yok. İleride lazım olur diye söylüyorum."

Onun bu cevabını işitmek için bu suali defalarca sormuştum. Hiç kızmaz, her defasında derin manalı manevî bir cevap verirdi.

"Ama ben acele acele alıyorum, dede."

"-Ee! Sen daha küçüksün, yaşlandığında sen de buna dikkat edersin " derdi.

Bende Kendimi Kayberim

Hacı Veyiszâde, ben kendimi üç şeyde kaybederim derdi: **"Birincisi namazda, ikincisi misafir geldiğinde, üçüncüsü de Hz. Peygamberin (salla'llâhü aleyhi ve sellem) ismi anıldığında."**

Mevlana Olun

Hacı Veyiszâde, keramet üzerine konuşmayı çok sevmezdi. Keramet konusu açıldığında bazen yüzü düşer yada konuşmazdı. Bu konuları ara sıra sorduğumuzda şöyle derdi: " **Sahtekârlar, ne yapacaksınız kerameti, siz çalışın okuyun, Allah'ın dinini şeriatı öğrenin. Mevlâna olmaya bakın, siz Mevlâna olursanız, Allah Teâlâ size bir Şems gönderir"** derdi.

'Onlar Senden Sonra Neler Yaptı… Bilmiyorsun'

Hz. Ebu Bekir'den şöyle rivayet edildi:

Rasûlüllah salla'llâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki: **"Benimle sohbet eden (sahibenî) ve beni gören bazı kişiler, kıyamet gününde Kevser havuzunun başına gelirler. Onlar yanıma getirildiklerinde, sıkıntı çektiklerini görür ve:Ya Rabbi! Şunlar benim arkadaşlarım(ashâbî), arkadaşlarım(ashâbî) derim. Ama bana: 'Onlar senden sonra neler yaptı/türetti, sen bilmiyorsun' denir"**

(Ahmed b. Hanbel, 1992: V, 48).

Kesinlikle Narda olur

Ebu Hureyre'den nakledilen bir rivayette, Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:

"Yaşamam kendisine bağlı olan Allah'a yemin ederim ki, bu ümmet içerisinde, ister Yahudi olsun ister Hristiyan, kim benim getirdiğim dinden habersiz olur ve ona iman etmeden ölürse, kesinlikle Cehennem ehlinden) (ashâbi'n-nâr) olur"

(Ahmed b. Hanbel, 1992: II, 317).

Ashâb- Usayhâbin

Cabir bin Abdullah'tan gelen bir rivayette Hz. Peygamber salla'llâhü aleyhi ve sellem, kendisine (yani Hz. Peygamber'e) karşı çıkan kişiyi öldürmek isteyen Hz. Ömer'e cevaben **"bu adamın arkadaşları veya arkadaşçıkları vardır**" derken "arkadaşları" yerine "ashâbin" kelimesini, arkadaşçıkları yerine ise "usayhâbin" kelimesini kullanmıştır. Rivayetin tamamı şu şekildedir:

"Rasûlüllah, Mekke civarındaCi'rane denilen mevkide külçe altın, gümüş ve ganimet mallarını taksim ediyordu. Mal Bilal'in eteği içinde idi.Bu esnada bir kişi küstahça bir eda ile: 'Ya Muhammed adalet et! Çünkü hakikaten şu taksim işinde sen adalet etmedin,' dedi. Bu söz üzerine Rasûlüllah O'na: 'Sana azap olsun! Ben adalet etmeyince benden sonra kim adalet edecektir'? Diye cevap verdi. Bundan sonra Hz. Ömer: 'Ya Rasûlüllah! Bu münafığın boynunu vurmam için beni serbest bırak,' dedi. Rasûlüllah, Hz. Ömer'e cevaben :

'Şüphesiz bu adamın arkadaşları (ashâbin) veya arkadaşçıkları(usayhâbin) vardır. Bunlar Kur'an-ı Kerim okuyacaklar, fakat Kur'an-ı Kerim onların boyun çemberlerini(gırtlaklarını)geçmeyecektir. Ok süratle avı delerek öteye çıktığı gibi bunlar da dinden hızla çıkıvereceklerdir' buyurdu"

(İbn Mâce, 1992: I, 61).

Yıkıcı Felsefe/ Yapısökümü

"Yapısökümü; gözden geçirmeden kabul ettiğimiz varsayımları sorgulayan ve bu varsayımlara verilebilecek en güzel örnek olan değer yargılanmızdaki boşlukları açığa çıkarıp, onların tartışmalı yönlerini ifşa eden felsefi şüpheciliğin oldukça kapsamlı bir biçimidir."

D Eksikliği

Son yıllarda diğer allerjik hastalıklarda olduğu gibi, artış gösteren gıda allerjisinde de vitamin D eksikliğinin ilişkili olabileceği öne sürülmüştür. Vitamin D eksikliğinin immün toleransı baskılayarak, enfeksiyonlara yatkınlığı arttırarak ve gastrointestinal yolakta antijenik maruziyetin en yüksek olduğu mukozal yüzeyde mikrobiyal yapıyı değiştirerek etkili olabileceği öne sürülmektedir

**

Sonuç olarak hışıltılı çocuklarda D vitamini alımının kontrol grubuna göre düşük olması ve serum vitamin D düzeyinin anlamlı derecede düşük saptanması tekrarlayan hışıltı ataklarının etyolojisinde rolü olabileceğine işaret etmektedir. Ayrıca Şanlıurfa gibi bol güneşli bir bölgede bu kadar çok sayıda vitamin D düzeyi düşüklüğü saptanması dikkat çekicidir. Güneşli bölgede de olsa çocuklarda D vitamini alımına daha fazla dikkat edilmesi ve gerekirse serum düzeyinin kontrol edilmesi gerektiğini göstermektedir.

B 12 Vitaminin Besinsel Kaynakları

İnsan ince bağırsağında bakteriler tarafından bir miktar B 12 vitamini sentez edilir ve emilebilir ancak İnsanda kalın bağırsakta bakteriler tarafından sentezlenen B 12 vitamini emilimi çok az ve yetersizdir. İnsanlar için B 12 vitamininin en önemli kaynakları karaciğer,

kırmızı et, yumurta, peynir ve süt gibi hayvansal gıdalardır. Gıdalarda B 12 vitamini konsantrasyonu en fazla karaciğer ve böbrekte bulunur, her birinin 100 gramı 100 µg B 12 vitamini ihtiva eder. Ayrıca deniz ürünlerinde de B12 vitamini bulunmaktadır. Bitkisel besinlerde normal olarak B12 vitamini genellikle bulunmaz. Ancak Baklagil türü bitkilerde kök kısmında simbiyotik olarak yaşayan bazı mikroorganizmalar tarafından B 12 vitamini sentez edilir, daha sonra baklagiller tarafından tanelerin içine alınır (9, 113). Anne serumu ile anne sütündeki B12 vitamini düzeyleri arasında güçlü bir korelasyon vardır. Anne sütünde ortalama 0.2-1.0 µg/l B12 vitamini bulunur. İnsan için gerekli olan B12 vitamininin hepsi hayvansal gıdalardan sağlandığından, diyetle yetersiz B 12 vitamini alımı kobalamin eksikliğinin önemli bir sebebidir.

"Öyle Olsun!"

Hitit Tapınaklardaki dualar, Tanrı heykellerinin karşısında yapılmaktadır. Duacıbaşrahip olan Kral ya da hanedandan birisidir. Yüksek rütbeli memurlar ise, dua etmezler sadece Kralın ettiği duayı dinlerler ve sonunda "amin" anlamında **"öyle olsun!"** derler. Kaynaklardan elde edilen bilgiye göre dua edilirken sol elin başparmağı yukarıya kaldırılmaktadır.

Ölüm Tanrı olmakla

Bilindiği gibi Hititlerde Krallar öldüğünde "tanrı oldu" denmektedir. "Ölmeden önce ölün" çok doğru…

Ay Kehanetleri

"Ayın rengi sarı, sol ucu sivri, sağucuküt gözüküyorsa, ilkbahar güzel olacak. Eğer ayın sağucu göğe dönük ise ülkede bol ürün olacak. Eğer ayın sağucu yere doğru ise bütün ülkenin hasadı kuruyacak. Eğer ayın sol ucu göğe dönükse ülkede düzelme olacak. Eğer ayın sol ucu yere dönükse ülkede ölümcül salgın hastalık olacak. Eğer ayın uçlarıgüneye dönük ve uzamışgörünürse, Akad ve Elam kralıölecek. Eğer ayın uçlarıkuzeye dönükse Akad kralı düşmanıyok edecek. Eğer ayın uçları batıya doğru uzanmışsa yangın olacak

Anne Günü

Hititlerde Kral Muwatalli'den sonraki bazımetinlerde ölüm gününün **"anne günü"** olarak adlandırıldığı görülmektedir. Bu adlandırmanın sebebi olarak da, annenin önce ölmesi ve yeraltındaki dünyayı daha iyi tanıyor olması sebebiyle, kişi öldüğünde annesinin orada onu karşılaması düşüncesinden kaynaklandığısöylensede asıl, toprağın anne olarak kabul edilmesi daha akla yatkın.

Krallar Hep Böyle İdi

Hititlerde devlet yönetiminde dinin etkisini gösteren en önemli göstergelerden birisi kralların **"…Tanrının Gözdesi"** unvanını kullanmalarıdır.

Hitit kralları"Tanrının Gözdesi" sıfatını kullanmış oldukları halde, Yaşamları süresince hiçbir zaman tanrısallaştırılmamışlardır, ancak öldüklerinde öldü kelimesi yerine "Tanrı Oldu" denmektedir.

Sanat Kendine Döndü

Fovizm, kübizm, fütürizm gibi birçok sanat akımının da tam anlamıyla saf soyut olarak, görsel gerçekten uzaklaşmadığını görebiliriz. Sanatın da doğa gibi kendine özgü gerçekliği olduğuna inanan Kandinsky'ye göre: **"Sanat doğayı taklit etmeyi bırakmış kendi doğasını ortaya koymuştur"**

İlk önceleri Tanrı taklit ediliyordu, doğaya rağbet vardı. Şimdi ise sanatçı kendi tanrılığını ifşa etmeye çalışıyor. Saçmalıklarını artırdıkça en ulu tanrı olmaya çalışıyor.

Artık Yaşamıyoruz

"Artık yaşamıyoruz, yaşanıyoruz; hiçbir özgürlüğümüz kalmadı, kendimiz hakkında karar veremiyoruz, tükendik ruhsuzlaştık, doğa insansızlaştı(...) Daha önce hiçbir dönem böyle bir dehşetle, bu kadar derin bir ölüm korkusuyla sarsılmamıştı. Dünya hiçbir zaman bu kadar sessiz, mezar kadar sessiz olmamıştı, insan hiç bu kadar anlamsızlaşmamış, kendini bu kadar ürkek hissetmemişti, mutluluk hiç bu kadar uzak, özgürlük bu kadar ele geçmez olmamıştı. Kulaklara acının haykırışı doğuyor, insan ruhu için ağlıyor. Çok şeye gebe zaman bir büyük ızdırap çığlığı. Sanat da bunun dışında değil; o da bir yardım umarak karanlıklara sesleniyor; işte dışavurumculuk bu."

(BAHR, H. Modernizmin Serüveni. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. Çev: Doğan Şahiner., ? :229)

Namaz Namazdır

Kur'an-ı Kerim'de hemen hemen bütün ilahi dinlerde namaz ibadetinin mevcut olduğu anlaşılmaktadır. Hz. Adem, Hz. Nuh ve Hz. İbrahim'den sonra namazı terkeden bir neslin geleceği , Hz. Zekeriyya'nın namaz kıldığını , Hz. İsa'nin beşikteki mucizevi konuşmasında namaz vecibesine atifta bulunması, Hz. İbrahim'in yanı sıra Lut İshak ve Ya'kub'un namazı emretmelerinin vahyedildiğini, Hz. İsmail'in halkına/ailesine namazı emrettiğini, Hz Lokman'ın oğluna namazı hakkıyla kılmasını öğütlediğini, Hz. İbrahim'in namazı sadece Allah rızası için kıldığını ifade ettiği, Kendisini ve neslini namazı dosdoğru kılan kullarından eylemesi için dua ettiği, Hz. Musa'ya Allah'ı anmak üzere namazı kılmasının emredildiği ifade edilmekte ve Allah'ın İsrail oğullarından yerine getirme sözü aldığı görevler arasında namaz da yer aldığı görülmektedir. Yine Ashâb-ı Kehf kıssasından bahsedilirken mescid kelimesinin geçmesi o dönemde de namaz ibadetinin var olduğunun belirtisidir.

Rasûlüllah salla'llâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

Kulun kıyamet günü hesaba çekileceği ilk âmeli namazıdır. Allah Teâlâ Meleklerine: "Kulumun namazlarına bakın! Tam mı kıldı, eksik mi kıldı ?" diyecektir. Melekler kulun namzına bakarlar tam ise âmel defterine tam olduğu kaydedilir. Şayet eksik bir şey var ise Allah Teâlâ: "Kulumun eksik farzlarını kıldığı nafilelerle tamamlayın" diyecektir. Sonra diğer âmeller de buna göre alınır/değerlendirilir''

BEYNAMAZ/ Bînamaz/Namaz kılmayan

Namazsızlık bizi bozar.

فَخَلَفَ مِنۢ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ وَٱتَّبَعُوا۟ ٱلشَّهَوَٰتِ ۖ فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غَيًّا

“Onlardan sonra, namazı zayi eden, şehvet ve dünyevî tutkularının peşine düşen bir nesil geldi. Onlar bu tutumlarından ötürü büyük bir azaba çarptırılacaklardır.” (Meryem,59)

Altı İfade

Altı temel yüz ifadesi: kızgınlık, şaşırma, üzüntü, tiksinme, korku, mutluluk

Sanat

Mondrian, “Sanat yapıtı organize edilmiş bir gerilimler bütünüdür”

İspanyol sanatçısı Pablo Picasso ‘Sanat sizin benden istediğiniz değil, benim

size verdiğimdir.’

Kosuth’un söylemiyle ‘ben düşüncelerime sanat diyorsam o sanattır.’

Ancak Tolstoy; sanat üzerine konuşabilmek için her şeyden önce gerçek sanatı taklit olandan ayırmak gerektiğinden söz eder.

“ Gerçek sanatı taklidinden en kuşku götürmez biçimde ayıran özellik, ondaki aktarılma özelliğidir. Gerçek’ine ne kadar benzerse benzesin, ne kadar şiirsel, etkileyici ya da ilginç olursa olsun, bir yapıt eğer bütün öteki duygulardan farklı bir duygu olarak bir sevinç duygusu, yazarla ya da (o yapıtı okuyan, dinleyen, izleyen) başka insanlarla bir ruh birliği yaratamamışsa, sanat yapıtı değildir, vurgusunu yapmaktadır.”

Eğer her şey sanat olabiliyorsa, sanatı diğer her şeyden ayıran nedir? Elimizde pek de teselli edici olmayan tek bir yanıt var: Her şeyin sanat olabilmesi, her şeyin sanat olduğu anlamına gelmez.

Karga Üzerine

> **“Derken, Allah, ona, yeri eşeleyerek kardeşinin cesedini nasıl gömeceğini gösteren bir karga gönderdi. "Bana yazıklar olsun" dedi. "Şu karga kadar olup da kardeşimin cesedini gömmekten aciz miyim?" Artık o, pişman olmuştu.”** [Maide Suresi, 31. Ayet]

Karga, bir kuş türü olarak uzun yillar yaşayan ve köpekten sonra insanların verdiği komutları anlayabilen en zeki hayvan olarak bilinmektedir.

Basit alet yapabilen pratik zekaya sahip olan bir kuş türüdür.

İnsanlara göre, karga, genelde korkutan, hırsız, felaket tellalı, uğursuzdur.

Mitolojiye gore yeraltindan haberler getiren kuş diye de bilinir.

Karga‘nın; bazı türlerinin en az 29 ile 100 yıl arasında ömrü olduğu bilim adamlarınca söylenmektedir.

Mücadeleci, çok zeki, akıllı, basit alet yapabilme becerisine sahip, çok uzun ömürlü, sorumluluk sahibi, tek eşli, aile mefhumuna sadık, sürü halinde yaşayan, biriktirici özelliği olan, parlak nesnelere meraklı, iyi gözlemci, hafızası güçlü, gürültücü, çirkin sesli, başına gelen olaylardan, ölümlerden ders alan ve unutmayan, bazılarına göre ürkütücü, korku filmlerinden, dizilere, cadı hikâyelerine, masallara, şiir ve öykülere konu olan, mitolojide oldukça önemli yere sahip bir hayvandır.

Kuzgun daha koyu ve parlak tüylüdür ve leş kargası diye de geçer.

Karga'nın uzun yaşadığına dair bir hikâye.

Bir gün köye karga hakkında araştırma yapan biri gelir doğrudan köyün kahvesine gider ve oradaki köylülere kendini tanıtır. Sonra; "karga'ların uzun ömürlü oldukları söylenir ben de bu konuda araştırma yapıyorum„ deyince, köyün en yaşlısı hemen atılır.

Bu köyde bir topal karga var, büyük annemin, annesinin zamanında varmış, büyük annemin zamanında da varmış, annemin zamanında da varmış, benim zamanımda da vardı, çocuklarımın zamanında vardı, torunlarım da gördü hatta torunlarımın çocukları oldu onlarda gördüler ve hala o karga bu köyde yaşamaya devam ediyor„ der.

Hikâye bu, ne derece doğrudur bilinmez ama uzun yaşadıkları bilinen bir gerçektir. Karga ile ilgili pek çok deyim ve atasözü de vardır. Örneğin:

"Kargalar sürüyle uçar, kartallar tek uçar. - Besle kargayi oysun gözünü - Kılavuzu karga olanın burnu pislikten kurtulmazmış". (Bunun manası şaşırmışlara yol gösteren demektir.)

"Game of Thrones" isimli dizi filmde duvarın bekçileri olan, genç, güçlü ve iyi dövüşçüler seçildiklerinde hiç evlenmeyeceklerine de yemin ederler. Tek görevleri canları pahasına duvarın öbür tarafında ki ölülerin yeniden dirilerek duvarın bu tarafına geçmemesini sağlamakla görevli, gözü kara askerlerin giyimleri siyahtır ve lakapları karga'dır.

Aynı zamanda gelen felaketleri haber veren, mitolojik üç gözlü karga yedi krallıktan birini yöneten kralın, sakat oğlunun penceresine gelerek ona haberler ulaştırır. Ormanın derinliklerinde yaşayan kötülerinde habercileri kargalardır.

Sürüler halinde kötü bir olay olacağında gak! Gak! Diye hep bir ağızdan bağırarak hem ormanda yol alanlara korkulu anlar yaşatırken hem de onların ormanda olduklarını kötülere haber verirler.

Yine bir karga türü olan, Saksağan ise siyah ve beyaz renkli uzun, alımlı kuyruğu olan daha zarif bir karga türüdür. (Alıntı)

Eş Seçimi

Freudizmde, eş seçiminin büyük oranda daha çocukluktan karşı cins ebeveyne duyulan hayranlıkla ilişkili olduğu ifade edilmektedir. Bu nedenle de, kız çocuklarının babalarına benzeyen erkekleri, erkek çocukların ise annelerine benzeyen kadınları eş olarak tercih ettikleri belirtilmektedir.

Eş Seçimi Teorileri

Larson (1992) eş seçimi hususunda bireyler tarafından kabul edilmiş olan 9 sınırlandırıcı inanç olduğunu ifade etmektedir. Bunlar;

"Yalnızca tek bir ideal eş vardır" inancı:

Bu inançtaki bir kimse dünya üzerinde evlenebileceği tek ve sadece bir doğru kişi olduğuna inanmaktadır.

"Mükemmel eş" inancı:

Bu inançtaki kimse evlenecek mükemmel insanı bulana kadar beklemesi gerektiğine inanmaktadır.

"Mükemmel ben" inancı:

Bu inanca sahip kimse gelecekte bir eş olarak kendinden emin olana kadar beklemesi gerektiğine inanmaktadır.

"Mükemmel ilişki" inancı:

Bu inançtaki kimse evlenmeden önce ilişkilerinin devam edeceğinin ispatlanması gerektiğine inanmaktadır.

"Daha fazla gayret etmeliyim" inancı:

Bu inanca sahip kimse yeterli gayreti gösterdiğinde evlenmek için seçtiği kişi ile mutlu olabileceğine inanmaktadır.

"Sevgi yeterlidir" inancı:

Bu inanca sahip olan kimse birisine âşık olmanın kişi ile evlenmek için yeterli olduğuna inanmaktadır.

"Birlikte yaşamak" inancı:

Bu inançtaki kimse evlenmeden önce evlenmeyi düşündüğü insanla birlikte yaşarsa mutlu olma şansının artacağına inanmaktadır.

"Tamamlayıcı olmayan" inancı:

Bu inanca sahip kimse, evlenmek için kişisel özellikleri kendisinden farklı olan kişileri seçmek gerektiğine inanmaktadır.

"Seçim yapmak kolay olmalı" inancı:

Bu noktada eş seçimimin kolay, tesadüfi ve şans eseri olması gerektiğine inanılmaktadır. Bu inanca sahip olan kişiler şans eseri bir yerlerde karşılaşıp ilk görüşte aşka inanmaktadırlar.

**

Ek olarak Hamidzade tarafından İran'da yapılan bir çalışmada; **evlilik için en önemli kriterler zihinsel olgunluk, görünüş, iffet ve nezaket, sosyal statü ve aile statüsü ve sadakat olarak belirlenmiştir.**

Haghighizadeh, Kararmi ve Soltani tarafından yapılan diğer bir İran çalışmasında, çoğu kadın ve erkeğin bakış açısına göre evlilik için en önemli kriterin ahlak olduğu, ancak kadınlar ile erkekler arasında belirgin farklılıkların olduğu ortaya çıkmıştır. Türkiye'de ise gelin adayları çoğunlukla, hamaratlık, saygı, temizlik, ailenin geçmişi ve sosyo-ekonomik düzey kriterleri dahilinde değerlendirilmektedir sonucuna ulaşılmıştır.

Değerler

10 değer grubu, Schwartz tarafından aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır;

Güç (Power):

Otorite, sosyal güç, refah ve kabul gibi prestij ve sosyal konum, kaynaklar ve kişiler üzerinden gücü elde etme

Başarı (Achievement):

Entelektüel, hırslı, etkili, yetenekli ve başarılı olmak gibi bireylerin sosyal standartlar kapsamında gösterdiği ve yeterli olarak tanımlanan başarısı

Hazcılık (Hedonism):

Eğlenceli yaşam, haz ve zevk kavramları gibi duygusal tatmin ve mutluluk.

Harekete Geçirme (Stimulation):

Yaşamsal sorunlar, heyecan ve yenilik

Kendi Kendini Yönlendirme (Self-Direction):

Kendine saygı duyan, özgür, bağımsız, meraklı ve kendi hedeflerini kendi belirleme gibi özelliklere sahip, kendi davranışlarına kendi karar veren, açıklayan, özgür düşünme becerisine sahip kişi.

Evrensellik (Universalism):

Dünya barışı, çevreyi ve bireyleri korumak, eşitlik ve anlayışlı olmak gibi kavramların örnek olarak verebileceği, insanları korumak ve anlamak, anlayışlı olmak ve doğayı korumaktan oluşmaktadır.

Bağlılık (Benevolence):

Dürüst, vefalı, merhametli ve yardımsever olmak gibi özelliklere sahip olmak, çevredeki bireyleri korumak ve yaşam seviyelerini yükseklere taşımak.

Gelenek (Tradition):

Dindar, samimi, geleneklerine saygılı ve kaderine razı gelen gibi hem din hem de kültür tarafından bireylere sunulan düşüncelerin kabul edilerek onlara saygı duyulması ve itaat edilmesi.

Uygunluk (Conformity):

İtaatkâr, kendi kendini disipline sokabilen, nazik, yaşlı ve büyüklere saygılı olmak gibi özelliklere sahip olmak, sosyal beklentilere ve toplumsal normlara uyum sağlayarak zarar verebilecek davranış ve etkilerden kaçınmak.

Güvenlik (Security):

Ulusal güvenlik, sosyal güvenlik ve aile güvenliği gibi toplumun ve ilişkilerin, kişinin uyumluluğu, güvenliği ve kararlılığını kapsamaktadır.

LGB (Lezbiyen, Gey ve Biseksüel)

Hâkim düşüncenin heteroseksizm olduğu tüm kültürlerde, heteroseksüel olmayan her davranış, kimlik, ilişki veya topluluk inkâr edilmekte, kötülenmekte veya damgalanmaktadır.

Bu kültürlere doğan her birey çok erken dönemlerde toplumsal heteroseksizmi içselleştirir.

Bireyler homoseksüelliklerini ilk keşfedişleri ile de kendilerine dönük olumsuz duygular deneyimlemeye başlarlar.

Kişinin kendi homoseksüel yönelimlerini keşfetmesi, bunun üzerine bir kimlik inşa etmesi ve bunu diğerlerine açıklama süreçleri oldukça sarsıcı olabilmektedir.

Farklılıkları uzlaştırmadaki pek çok nedene bağlı zorlanmalarımız ve zorlamalarımız özellikle lezbiyen, gey ve biseksüel bireylerin heteroseksüel cinsel yönelime sahip bireylere nazaran kimi psikopatolojileri daha fazla üretmelerine neden olabilmektedir.

Lezbiyen, Gey ve Biseksüel örnekleminde bağlanma stilleri, ' öz anlayış, içselleştirilmiş homofobi ve depresyon' değişkenlerinin etkisi bulunmaktadır. Bu bağlanma stilleri (Kaygılı ve Kaçınmalı) ile depresyon arasında doğrudan anlamlı düzeyde bir ilişki vardır, denilmektedir.

Heteroseksizm, heteroseksüelliğin normal ve ahlaki olan tek yaşam biçimi olduğuna inanmakta ısrarlıdır ve bu nedenle de lezbiyen, gey ve biseksüel bireylerin yönelimlerini olumsuz ve istenmeyen olarak değerlendirmektedirler.

' Fark edilme korkusu, reddedilme veya homoseksüellikten kaynaklanan rahatsızlık, düşük öz saygı, geyliğin abartılı bir şekilde övülmesi ya da bütün heteroseksüellerin reddedilmesinin yanı sıra diğer homoseksüllere yönelik öfke' gibi olumsuz duygular içselleştirilmiş homofobiyi ortaya çıkarmaktadır.

Cinsel azınlıklar damgalanmış kimlikleriyle her gün baş etmek zorunda kalabilmektedirler.

Çözüm

Ötekileştirmeyen **"İyi ki tanıdım"** dediğim insanlarının artmasıdır. Gerçek dostların bulunmasıdır. Kişilerin empatik durumu. Bu acıları çeken bir kişini yerine kendini koymak, diğer kişilerin üzüntülerinin bilincinde olmaktır.

Mahallenin Delisi

Bir deliye atıfta bulunmak için kullanılsa da, mahallenin delisinin kamusal bir kimlik olarak, akıl hastasının ise tıbbi ve kurumsal bir kimlik olarak kurgulandığını göstermektedir.

Mahallenin delisi, mahalle halkı tarafından çocuklaştırma yoluyla benimsenerek mahallede yaşamını sürdürebilirken, akıl hastası suçla ilişkilendirilerek dışlanması ve kapatılması meşrulaştırılmaktadır.

Kısaca, modern psikiyatri ve neoliberal şehircilik anlayışı, kendilerine özgü kamusal güvenlik söylemleri ve toplumsal kontrol ve düzenleme mekanizmaları yoluyla delinin dışlanmasını meşrulaştırırken, kamusal bir kimlik olan mahallenin delisinin kaybolmasında bu iki egemen söylem birlikte etkili olmaktadır.

Her semtte illa ki deli olması şart değildir. Ancak sorumsuz yaşayan, ailede veyahut da dışlanmış böyle insanlar vardır. Bu insanların hep lakapları vardır. O tür insanların yaşadığı yerler aynı mekânlar (ve mahalle olarak tabi). Aynı yerlerde dolaşıyorlar. Kılık kıyafetinden pislik, bakımsızlık.

Var olan bir gerçek.

Kısaltmalar

AB : Avrupa Birliği

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

AGİT : Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı

AIDS : Edinilmiş Bağışıklık Eksikliği Sendromu

AİHK : Avrupa İnsan Hakları Komisyonu

AK : Avrupa Konseyi

ASALA : Ermenistan"ın Kurtuluşu için Ermeni Gizli Ordusu

BM : Birleşmiş Milletler

CHS : İnsan Güvenliği Komisyonu

CIA : Merkezi İstihbarat Teşkilatı

EOKA : Kıbrıslıların Milli Mücadele Örgütü

ETA : Bask Vatanı ve Özgürlük

FARC : Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri / Halk Ordusu

FDKC : Filistin Demokratik Kurtuluş Cephesi

FHKC : Filistin Halk Kurtuluş Cephesi

FKÖ : Filistin Kurtuluş Örgütü

HAMAS : Filistin İslami Direniş Hareketi

HSC : İnsan Güvenliği Merkezi

IMF : Uluslararası Para Fonu

IRA : İrlanda Cumhuriyet Ordusu

IŞİD : Irak ve Şam İslam Devleti

JKO : Japon Kızıl Ordusu

KKK : Ku Klux Klan

LTEE : Liberation Tigers of Tamil Eelam

MC : Milletler Cemiyeti

MKP : Maoist Komünist Partisi

NATO : Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü

PIRA : Provisional Irish Republican Army

PKK : Kürdistan İşçi Partisi

PLO : Palestine Liberation Organization

RAF : Kızıl Ordu Fraksiyonu

SSCB : Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

TDK : Türk Dil Kurumu

TEKK : Tamil Elam Kurtuluş Kaplanları / Tamil Kaplanları

UAÖ : Uluslararası Af Örgütü

UCM : Uluslararası Ceza Mahkemesi

UNDP : Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı

UNEP : Birleşmiş Milletler Çevre Programı

UNESCO : Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

UNHCR : Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

UNICEF : Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

UNIFEM : Birleşmiş Milletler Kadınlar Kalkınma Fonu

UNODC : Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi

WB : Dünya Bankası

WHO : Dünya Sağlık Örgütü

TREVI : Terörizm, Köktendincilik, Aşırılık, Şiddet, Uluslararası

―――――――――――――

ANN Artificial Neural Network

ARFF Attribute Relation File Format

ATM Automatic Teller Machine

CSV Comma Separated Values

DC Direct Current

DCT Discrete Cosine Transform

DFT Discrete Fourier Transform

EEG ElectroEncefaloGram

EmoDB Berlin Emotional Database

EmoSTAR Emotional Speech Transcription and Recognition

FACS Facial Action Coding System

FFT Fast Fourier Transform

fNIRS functional Near Infrared Spectroscopy

GMM Gaussian Mixture Models

HMM Hidden Markov Model

HTK Hidden Markov Toolkit

Hz Hertz

IEEE Institute of Electrical and Electronics Engineers

KNN k Nearest Neighbor

LFPC Log Frequency Power Coefficients

LH Low High Frequency Ratio

LPC Linear Predictive Coding

LPCC Linear Prediction Cepstral Coefficients

MFCC Mel Frequency Cepstral Coefficients

NN Neural Network

OpenSmile Open Speech and Music Interpretation by Large-space Extraction

PLP Perceptual Linear Prediction

STAFFER Spectro-Temporal Auditory Formant Filter Bank Energy Ratios

STE Short Time Energy

SVM Support Vector Machine

TEO Teager Energy Operator

VAD Voice Activity Detection

WOZ Wizard of OZ

WEKA Waikato Environment for Knowledge Analysis

ZCR Zero Crossing Rate

Kutsallık Tehlikesi

Ünlü İngiliz Şair William Shakespeare bir cümlesinde şöyle demiştir: **"Şeytan bir günah işleteceği zaman, işe bu günahı kutsallık zırhına sarmakla başlar."**

Terörizmin Nedenleri

Ekonomik Nedenler:

Yoksulluğun ajite edilmesi neticesinde ekonomik açıdan güçlük yaşayan insanların terörizme yönelmesi şeklinde algılanabilir.

Sosyo-Kültürel Nedenler:

Toplumsal yapının hızla değişim gösterdiği bir düzende, bu değişime ayak uydurulamadığı veya bu değişimin hazmedilemediği durumlarda bireylerin terörizme yönelmesi olarak düşünülebilir.

İdeolojik Nedenler:

Terörizm bir ideoloji olmamakla beraber, kendisinin siyasal hedefiyle mevcut bir ideolojiyi bütünleştirerek hayata geçirebilmek için bir mücadele vermektedir.

Psikolojik Nedenler:

Toplumda azınlık durumunda olduğunu, kendilerine farklı davranıldığını algılayan ya da böyle olduğunu sanan insanlarla; kişisel yeti yetersizliğinden ötürü bulunduğu konumu beğenmeyen ve bu nedenle de saygınlık kazanmak düşüncesine kapılan insanlar, terörizme yönelebilmektedirler. Terörist yaşının çoğunlukla ergenlik çağı yaşıyla paralel olması ve terörist kimliğinin çoğunlukla eğitimsizlikle paralel olması, ayrıca suç işlemekten zevk alan psikopat ruhlu insanların da terörizm kadrosunda çoğunlukla bulunması gibi birçok psikolojik faktörden söz etmek mümkündür.

Etnik Nedenler:

Etnik farklılıklar, tıpkı din olgusunda olduğu gibi, bireylerin ötekileştirilmiş duygusuna kapılmasıyla terörizme yol açan temel bir nedendir.

Jeopolitik Nedenler:

Özgürlük ve refah da terörizmin imkân ve fırsatlarını artırabilmektedir. Jeopolitik amaçlar, ortaya sömüren ve sömürülen ülkeler ya da topraklar ortaya çıkarmaktadır. Bir ülkenin zengin yeraltı ve yerüstü kaynaklarının paylaşımından doğan sorunlar, terörizm için bir neden teşkil etmektedir.

Turkish Poet

Knowledge should mean a full grasp of knowledge:

Knowledge means to know yourself, heart and soul.

If you have failed to understand yourself,

Then all of your reading has missed its call.

— Yunus Emre

İlim ilim bilmektir... İlim kendin bilmektir

Sen kendini bilmezsin.... Ya nice okumaktır

Okumaktan murat ne... Kişi Hak'kı bilmektir

Çün okudun bilmezsin... Ha bir kuru emektir

— Yunus Emre

Duygu Çeşitleri

Kabul Edici, Sıkılgan, Haset, Paylaşan, Planlı, Kendine Hakim, Üzgün,

Maceracı, Sersemlemiş, Hiddetli, Eleştiren, Hoşnut, Dingin, Alaycı,

Şefkatli, Acı, Umutlu, Meraklı, Kendini Düşünen, Çekingen, Tatmin,

Korkmuş, Övünçlü, Terk Edilmiş, Cesur, Ümitsiz, Sosyal, Korkan,

Saldırgan, Canı, Sıkkın, Öfkeli, Meydan Okuyan, Düşman, Kederli, Küçümseyici,

Uzlaşmacı, Sakin, Cömert, Zevkli, Aşağılanmış, İnatçı, Ürkek,

Büyüleyici, Dikkatli, Sevinçli, İlgi Bekleyen, Sabırsız, Boyun Eğen, Toleranslı,

Karışık, Neşeli, Mahzun, Bunalmış, İtici, Şaşkın, Güvenen,

Eğlenceli, İğrenme, İhtiraslı, Ümitsiz, Kararsız, Şüpheli, Şefkatsiz,

Kızgın, İlgisiz, Kederli, Uzlaşmaz, İçerlemiş, Sempatik, Emin Değil,

Can, Sıkıcı, İtaatsiz, Sızlanan, Hayal, Kırıklığı, Meraklı, Anlaşılmaz, Paylaşmayan,

Karşıt, Memnuniyetsiz, Suçlu, Cesareti, Kırık, İlgili, Kavgacı, Dost Değil,

Beklentili, Tatminsiz, Mutlu, Sinirli, Tahammülsüz, Hazır, Mutsuz,

Endişeli, Güvensiz, Çaresiz, İtaatkar, Tahrik, Edilmiş, Yenilikçi, Yenilikçi Değil,

Duyarsız, İstekli, Tedirgin Boyun Eğen, Kıskanç, Pervasız, Asempatik,

Kaygılı, Coşkulu, Ümitli, Nefretli, Neşeli, Asi, Tereddütlü,

Utangaç, Heyecanlı, Kafası Karışık, Panik, Gönülsüz, Reddedici, Kindar,

Şaşırtıcı, Utanmış, Aşağılayıcı, Sabırlı, Yalnız, Vicdan, Azabı, Uyanık,

Özenli, İçi Boş, Hoşnut, Dalgın, Uysal, Gücenmiş, Hayretli,

Ürkmüş, Girişken, Aksi, Kafası Dağınık, Küçük düşmüş, Karşı Gelen, Kaygılı

Tercih edilen Çalgılar

Çalgı tercihi/beğenisinin demografik, sosyo kültürel (aile ve arkadaş çevresi), müzik dinleme alışkanlığı ve sıklığı gibi değişkenlerle ilişkilidir. Çalgı beğeni düzeyleriyle yaş, cinsiyet ve gelir düzeyi arasında anlamlı ilişkiler olduğu ortaya çıkmıştır. İnsanların yaş ortalaması küçüldükçe Klasik Gitar beğenisi, yaş ortalaması büyüdükçe Kaval beğenisi artmıştır.

Gelir düzeyi düşük katılımcılar daha çok Piyano'yu, orta gelir düzeyindeki katılımcılar daha çok Klasik Gitar'ı, yüksek gelir düzeyindeki katılımcılar ise daha çok Ud'u tercih etmiştir. Morin Khuur aynı zamanda tüm gelir düzeyleri arasında en az beğenilen çalgı olmuştur.

Keman beğeni düzeyi yüksek olan katılımcıların aileleri pop ve Yabancı müziği Türkçe müziğe göre daha çok sevmektedir.

Klasik Gitar'ın genç nesil arasında popüler bir çalgı olduğuna yönelik kabul gören varsayım doğrulanmış gözükmektedir.

Üflemeli ve yumuşak tını gibi nitelikleriyle özellikle pastoral çağrışımlara uygun olan Kaval'ın bu anlamda benimsenmesi tutarlı bir bütün olarak değerlendirilebilir.

Morin Khuur hem erkek hem kadınlar arasında en az sevilen çalgıdırr. Bu çalgının kültürel olarak diğer çalgılara göre daha az tanınması ve tınısının farklılığı az sevilmesindeki en temel etkenler olarak değerlendirilebilir.

Piyano'nun fiziksel yapısı göz önüne alındığında, yani diğer çalgılara göre büyüklüğü ve maddi açıdan görece daha pahalı olması bir özenme duygusu yaratıyor olabilir.

Klasik Gitar'ın orta gelir düzeyiyle ilişkilenmesi bu çalgının genel popüleritesiyle açıklanabilir. Kolay elde edilen bir çalgı olması, nispeten belirli bir seviyeye kadar kolay öğrenilmesi ve birçok şarkıya basit düzeyde eşlik edebilme özelliğiyle Klasik Gitar en sevilen çalgı konumundadır.

Ud özellikle erkekler arasında genel beğeni seviyesinin yüksek çıkması telli çalgılar içinde Ud'a daha müstesna bir anlam yüklenmesiyle açıklanabilir. Buna paralel olarak kadınlar en çok Klasik Gitar, Yan Flüt ve Piyano'yu tercih ederken, erkekler Ud'u tercih etmiştir. Toplamda erkek ve kadınların en az tercih ettiği çalgı ise Morin Khuur olmuştur.

Dolayısıyla bu aşamada sonuçları genelleştirmek mümkün değildir.

(Alıntı)

Cahit Tanyol, "İslam'ın Cenneti Sosyalizm"

27 Mayıs 1960 Darbesi sonrası şartlarda Kadro hareketi adına yeni bir hareketlilik yaşanır. Dünyadaki gelişmelere paralel olarak "planlı ulusal kalkınma", "antiemperyalizm" ve "sosyal adalet" gibi kavramların öne çıktığı bu yeni dönemde Kadroculuğun yeniden üretilmesinde en önemli frsat Yön hareketinin ortaya çıkmasıyla olur. Doğan Avcıoğlu ile birlikte bir grup entelektüel tarafndan Ankara'da 20 Aralık 1961'de Yön gazetesi yayınlanmaya başlar. Dergi formatında yayınlanan gazetenin ideolojisini kendisine yakın bulduğu için Şevket Süreyya da ekibe katılır. İdeolojik konumu ve siyasi fikirlerini daha sonra da Devrim dergileriyle geliştirecek olan Yön hareketi, 1960-1971 döneminde Türkiye İşçi Partisi (TİP) ve Milli Demokratik Devrim (MDD) hareketi ile birlikte Türk solunun üç ana akımından birisidir. Akımın Türk solu içindeki özgün konumu Kemalizm'e getirdikleri sosyalist yorumdur.

Daha önce geçtiği üzere kökleri Osmanlı'ya kadar giden bir ayrımla sosyalizmin "ihtilalci" ve "ıslahçı" olarak ikiye ayrıldığını ve ihtilalci sosyalizmin "komünizm" olduğunu savunan Yön'cülere göre Batı Avrupa'da yaygın olan ıslahçı sosyalizm, sınıf çatışmasına dayanmamaktadır. Islahçı sosyalizmin amacı sınıf kavgalarını geliştirerek bir ihtilale ulaşmak değil, aksine; sınıf farklılaşmalarım devletin iktisadi ve sosyal hayata müdahalesiyle engelleyerek cemiyette gelirlerin dağılışını sosyal adalete dayanan bir nizam içine almaktır. O tarihlerdeki iki önemli durum Yön hareketinin kayda değer bir aydın desteği bulmasını kolaylaştırmıştır. Birincisi, dünyadaki hâkim kalkınmacı retorik ve SSCB'nin bu konudaki başarısıdır. **Amerikan emperyalizmine karşı bağımsızlık mücadelesi veren pek çok ülkede prestiji artan SSCB bu ülkelere kalkınma için örneklik teşkil etmektedir.** Azgelişmiş ülkeler bir ulusal amaç haline getirdikleri kalkınma yarışında küçümsenemeyecek mesafeler kat etmişlerdir. İkincisi ise Mısır'da Nasır hareketinin, Türkiye'nin hemen yanı başında Yön'ün Türkiye'ye önerdiği siyasi projenin başarılı bir prototipi olarak ortaya çıkmış olmasıdır.

Nasırcı etkiyle haftalık Yön gazetesi 1960'ların başında İslam ve Sosyalizm tartışmalarına yönelir. Derginin 1962'deki 39. sayısında Turhan Tokgöz "Gerçekçi Sosyalizm" başlıklı yazısında "Türkiye'de sosyalizmi işçi sınıfı ya da halkın değil; dindar-milliyetçi kanadın sosyalist bir teoriyle kurabileceğini" öne sürer. Hilmi Özgen (1910-1971) ise 1963'te, **"Türk Sosyalizmi Üzerine Denemeler"** başlıklı yazısında kutsal kitaplardaki sosyalizan tavra dikkat çeker. Özgen, "Tanrının sosyalist mi bunu bilemem ama göksel kitapların hepsinde haksız varlık edinenlere, kul hakkı yiyenlere türlü cezalar konup yoksulluğun erdemleri ileri sürüldüğüne göre Tanrının da fakirlerden yana büyük bir sevgisi olsa gerek... " der. Derginin 20 Ağustos 1965 sayısında köşe yazarlarından Cenap Çetinel, "Peygamberimiz de Solcuydu!" başlıklı yazısında dönemin senatörlerinden Ahmet Yıldız'ın Trabzon'da hemşerileriyle yaptığı bir toplantıdan anekdot aktarır. İnsanların, "İsmet Paşa solcu mu?" sorusunu Yıldız'ın (1921-2009), "sağ" ve "sol" kavramlarının nasıl

ortaya çıktığı hakkında bilgi vererek cevapladığını, Fransız parlamentosunda düzenden yana olanların kralın sağına, eşitlik ve adalet isteyenlerin ise soluna oturduklarını anlattığını kaydeder: "İslam'ın başlangıcında Kureyşlilerle Hazreti Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellemin taraftarlarının bölünmesi de buna benzer. Kervanların konak yerlerini, put hanelerin yönetimini elinde bulunduranlar; yani memleketin gelir imkânlarına sahip olan bu zümre her herhangi bir sosyal değişiklik istemiyordu. Hazreti Muhammed salla'llâhü aleyhi ve sellemin ortaya attığı fikirleri çıkarlarına uygun bulmayan bu grup sağcı zümreyi temsil ediyordu. "

Gazetenin 24 Eylül 1965 tarihli sayısında Cahit Tanyol, "İslam'ın Cenneti Sosyalizm" yazısında Kur'an'da "sosyalist" bir düşünce olduğunu dile getirir. Mülkiyetin, insanlar arasındaki eşitliği sürekli bozduğunu ve böylece adaletin gerçekleştirilmesi önünde bir engel olduğunu kaydeden Tanyol, Kur'an'a göre mülkiyetin Allah'a ait olduğuna dikkat çeker: "**İnsanlar mülkün kendisine değil ancak işletilmesine ve ondan faydalanma hakkına sahiptir. Allah'ın mülkü kimseye miras olarak kalamaz ve intikal edemez. "Göklerin ve yerin mirası Allahu Teâlâya aittir."**

Bu prensip üretim araçları mülkiyetinin ki bu üretimin ana kaynağı olan topraktır, özel mülkiyete geçmesini kesin olarak reddeder. Toprak Allah'ın ve yeryüzünde onun adaletini temsil eden devletindir. "

Yazıda Batıcılık eleştirisi de yapan Tanyol, Türkiye'de sosyalizmin İslami bir rengi gerektirdiğini ifade ederek Kur'an'daki Allah-toplum özdeşliğine işaret eder. Tanyol, İslam'a göre toplumun emirlerinin Allah'ın emirleri mesabesinde olduğunu, adaletin tesisinde Allah'ın toplumu hakem yaptığını kaydeder. Genel çıkarların özel çıkarlardan öncelikli olduğunu ve kanunların ancak bu koşullar altında meşru olacağını, devletin bunları gerçekleştirmekle görevli bunduğunu belirtir. Tanyol, sosyalizmi bir kalıp (şekil) olarak değil bir metot olarak ele almak gerektiğini ifade eder. Zira sosyalizmi kalıp olarak ele almak Marks'ın ileri sürdüğü klasik beşli aşamayı, dolayısıyla Osmanlı'nın feodal olduğunu da bilimsel ve tarihsel verilere aykırı olarak kabul etmek anlamına gelir. Osmanlı devlet yapısının merkeziyetçiliğini devletçilik olarak okuyan Tanyol, **Osmanlı devletinde esas olanın "özel mülkiyet" değil, "kamu mülkiyeti" olduğunu, bu durumun sosyalizme geçişi kolaylaştırıcı bir faktör olduğunu ileri sürer.** Sosyalizmi Avrupa'ya endeksli düşünmenin yanlışlığına dikkat çeken Tanyel şöyle der: "Çağımızda sosyalizm belli bir toplum yapısına özge bir şey değildir. O artık her toplumda uygulanabilir. Sosyalizmi belli bir topumun kalıpları içinde düşünmek her topumu o kalıplara uydurmaya zorlamak bizi fanatizme ve bir çeşit "sol nurculuğa" götürür. "

Sosyalizmin temel prensiplerinin "insanın insan tarafından sömürülmesine karşı çıkmak, toplumun mutluluğunu belli bir azınlığın mutluluğuna öncelemek" olduğunu ifade eden Tanyol, "Öyleyken sosyalizme karşı duyulan ve körüklenen bu düşmanlığın ve onu her türlü din ve ahlak kurallarına aykırı diye propaganda etmenin sebebi ne?" diye sorar. Sonuç olarak sosyalizmin "adalete uygun olanı gerçekleştirmek" olduğunu ifade eden Tanyol şöyle der: "Hatta adaletin olduğu yerde özgürlük kavramı hiçbir anlam taşımaz. Bu bakımdan gerek eski Yunan düşüncesinde ve gerek İslamiyet'te özgürlük kavramı yoktur. Özgürlük, Allah'ın mutlak idaresi ile kulun cüzî iradesi arsında metafizik bir bağlantı olarak düşünülmüştür... İnsanlar adalete karşı koyamaz ama iftira edebilir. Mutlu azınlık, kapitalist sistem, sömürgeci

dünya görüşü adalete doğrudan doğruya karşı gelmenin güç olduğunu bildikleri için kendi çıkarlarına zarar verdiği ölçüde sosyalizme iftira etmişlerdir. "

12 Mart muhtırası sonrasında Tanyol'un evi basılır, bütün notları, çalışma taslakları götürülür. Özellikle üzerinde çalıştığı İslamiyet ve Sosyalizm çalışmasının götürülmesine üzülür. Çünkü kopyaları yoktur.

(Ertuğrul CESUR, İslam - Sosyalizm Sentezleri, (Tarihsel Bir Tasvir), Ankara-2016)

Yön'de Garaudy Tartışması ve İslam Sosyalizmi Kitabı

Yön hareketinin İslam ve sosyalizm tartışmalarına damgasını vuran bir diğer organı Yön Yayınları olmuştur. Kitapların hemen hepsi Doğan Avcıoğlu'nun önsözleri ile yayınlanmaktadır. Tercih edilen kitaplar da elbette Yön hareketinin Türkiye'ye yönelik tezlerini destekler mahiyete, antiemperyalist bir sosyalizm perspektifli kitaplardır. Bu kitaplardan biri de **Fransız Sosyalist Roger Garaudy'nin Sosyalizm ve İslamiyet** adlı eseridir. Garaudy'nin Müslüman olmasından (1982) çok önce yazdığı Sosyalizm ve İslamiyet, 1965'te Yön Yayınları taralından Türkçeye çevrilerek yayınlandığında sol çevrelerde olduğu kadar dindar kesimde de yankıları olur. Özellikle sosyalist düşünce asçısından önemli bir isim olan Garaudy gibi Batılı bir aydın tarafından yazılması konuya özel bir anlam katmıştır. Kitabın Türkçe çevrisine itiraf niteliğinde bir "önsöz" yazan Avcıoğlu şöyle demektedir: "O kadar kendimizi unuttuk, kendi kültürümüzden o kadar koptuk ki, Doğu'nun Montesquieu'su olan bir İbn Haldun, Batınınkilerden binlerce kat bize yabancı. Thomas Moor'un sosyalist Ütopya'sın biliriz de, Simavnalı Şeyh Bedrettin'in sosyalizmini tanımayız. Bu satırların yazarı Fransız sosyal, ekonomik, politik, kültürel v.s. tarihini en teferruatlı şekilde öğrenmiştir, ama Türk sosyal, ekonomik, politik ve kültürel tarihi hakkında, bir takım klişeler dışında ciddi pek az şey bildiği için utançların en büyüğünü duymaktadır. Şimdi çağımızın en ünlü Marksist teorisyenlerinden biri bu kitapta bizlere sesleniyor; "Ey Doğunun milletleri" diyor, "sizin büyük kültürünüz vardı. Ortaçağ Avrupa'sı tam bir karanlık içindeyken uygarlık meşalesini siz İslam milletleri taşıyordunuz. Köleci dünyaya karşı eşitliği ve yeni bir uygarlığı İslamiyet getirdi..."

Sosyalizmin kaynağını sadece Batı kültüründen değil, Doğu ülkelerinin katkılarıyla zenginleşerek gerçek bir hümanizm haline geleceğini kaydeden Avcıoğlu, sosyalizmi seçmenin yabancı değerleri seçmek demek olmadığını göstermek gerektiğini ifade ederek, "Kendi büyük entelektüel kaynaklarımıza dönmeliyiz. Bu bakımdan sosyalist düşünüre, tarihçiye, iktisatçıya, sosyologa, sanatçıya büyük görevler düşmektedir... " der.

Fakat Avcıoğlu'nun bu sözlerine tepkiler de gecikmez. Arap dünyasında Nasırcılığın yükselişte olduğu bu dönemde Mısır ve diğer bazı Arap ülkelerini gezen Niyazi Berkes (1908-1988), Kahir'den yazdığı ve Yönün 3 Aralık 1965 tarihli 140. sayısında yer alan "Sosyalizm ve İslamiyet Üzerine" başlıklı yazısında Garaudy'nin kitabını ve yayınlayanları ağır bir suç işlemişçesine eleştirir. Avrupa medeniyetinden bıkmış Batılı aydınlarda Avrupa dışındaki "yerlilerin" dinlerinin, Avrupa medeniyetininbulamadığı bir "mutlak hakikati", bir "iksiri" buldukları düşüncesi olduğunu ileri sürer. Kitapta "fikirlerin çığırından çıkarıldığını" savunan Bekes; Garaudy için değil "Ibn Khaldun"; Dercartes'i bile bilmeme iddiasında bulunur. Bekes kitaptaki, "Descartes ve Montesquieu'nun Öncüsü ve İslam'ın Marks'ı İbn Haldun" başlıklı bölümle ilgili şöyle der: **"Tahsil görmüş bir Avrupalının**

bu kadar saçma şeyler yazabileceğini tahmin edemezdim. Bunu eğer benim bir öğrencim yazmış olsaydı imtihanda tereddütsüz döndürürdüm."

Kitabın önsözünde Doğan Avcığolu'nun sözlerine atfen İbn Haldun hakkındaki "yanlış bilgilerin" mazur görülemeyeceğini ifade eden Berkes, bir parantez açarak ismini bilerek Batılıların yazdığı gibi "Ibn Khaldun" şeklinde yazdığını, Türkiye'deki yazım şeklinin de yanlış olduğunu ileri sürer. Berkes, derginin 21 Ocak 1966 tarihli 147. Sayısında yayınlanan "Doğu ve Doğuculuk Modası" makalesinde de Garaudy'nin kitabının yayınlanmasına tenkitlerini sürdürür. Kitabın **"Batılı aydınların Doğulu aydınlara öğüt verme huylarının bir sonucu"** olduğunu savunan Berkes, **"Doğuluyuz ya da Batılıyız diye öğünmekle, toplumcu hümanist olunamayacağını"** söyler.

Yön'ün ilerleyen sayılarında kitapla ilgili polemik devam eder. Kitabın çevirmenlerinden (E. Tüfekçi müstear adıyla) Mihri Belli, Berkes'in eleştirilerinin haksız ve yersiz olduğunu dile getirir. Belli, amaçlarının Arap sosyalizmi ya da Müslüman sosyalizmini taklit etmek olmadığını, toplumsal gerçeklerin dikkate alınmasının zorunlu olduğunu ifade eder. Arap ülkelerini gezen Berkes'in yanlış beklentiler içinde olduğunu kaydeden Belli şöyle der: "Niyazi Berkes'in en çok yadırgadığı şey sosyalizme yöneldiğini iddia eden bir ülkede normal olarak esmesi gereken laiklik havasını buralarda bulamayışı. "Bayram namazlı sosyalizmlere sıçramayı canım hiç istemiyor benim" diyor. Kendisini anlıyoruz. Bunu bizim canımız da istemeyebilir; ama canınızın her istediğini bir toplumun gelişimin hangi aşamasında oluğunu hesaba katmadan o topluma dikte edebileceğimizi sanırsak yanılırız. Hoşumuza gitsin, gitmesin, din toplumların belli aşamasında bir gerçektir. Biz sosyalist olarak belli bir topluma ekonomik ve sosyal alanda olduğu gibi ideolojik alanda da ancak o toplum gelişmesinin olanaklı kıldığı ileri adımları attırabiliriz."

Berkes'in, Garaudy'nin kitabının, **"Doğuluları kendi içerine kapanmaya çağırdığı"** yönündeki iddiasının da temelsiz olduğunu dile getiren Belli, kitabın ana tezinin, Müslüman Arap uygarlığının yarattığı hümanist değerlerin var olduğunu, Batının tek değer yaratıcısı oluğu iddiasının bir sömürgeci yalanı olduğunu göstermek olduğunu dile getirir. Belli, kitapta sosyalizmin bir Batı ürünü olmaktan çıkararak bütün ulusların, bütün çağların kültürlerine kök salması, geçekten evrensel bir kültürel temele kavuşması gerektiği, böylece her ulusun öz malı haline geleceği ifade edildiğini kaydeder.

Garaudy Ne Demişti?

Peki, görüşleri bu kadar gürültü koparan Garaudy ne demişti? Aslında Garaudy'nin farklı fikirleri Türkiye'de olduğu gibi aynı dönemlerde ülkesi Fransa'da da büyük tartışmalar nende olmuştur. Uzun süre Fransız Komünist Partisi (FKP) Merkez Komite üyesi olarak görev yapan ancak hiçbir zaman kendisini bir "ateist" olarak nitelemeyen Garaudy, 1960'lı yıllarda FKP'nin hâkim siyasi çizgisine eleştiriler yöneltmeye başlar. Ancak asıl kıyamet Garaudy'nin 1968'de Çekoslovakya'nın Varşova Paktı ülkeleri taralından işgal edilmesi sonrası kopar. İşgale ve Stalin SSCB'ne yönelik eleştirilerini Sosyalimin Büyük Dönemeci adlı kitabında kamuoyuyla paylaşır. Kitap Garaudy'nin, FKP'den ihracına neden olur. 1982'de Müslüman olan Garaudy aslında sosyalist fikirlerinden de hiçbir zaman vazgeçmemiştir. 1986 yılında verdiği bir röportajda, **"ben İslam'a bir kolumun altında Kitab-ı Mukaddes, diğer kolumun altında Marks'ın Kapital'i ile geldim. İkisini de bırakamamaya kararlıyım"** diyen Garaudy hakikatin tekelleştirilemeyeceğine inanmaktadır.

Marksistlere göre "bilimsel sosyalizm", tarihsel-toplumsal bir durum tespiti değil, insanoğlunun davranışlarının bilimidir. Buna göre insanlığın nereye doğru aktığını, bilimsel bir hakikati tespit edercesine öngörmek mümkündür. Oya Garaudy Marksizm'in de "tarihsel" olduğunu hatırlatır. Garaudy'ye göre yapılması gereken, kapitalist sistemin meydan okumalarına karşı sosyalizmin, Avrupa'nın tarihsel- toplumsal koşullarının ürünü tekçi bir doktrini tüm dünyaya dayatmak yerine Avrupa dışı kültürlerin özlerinde var olan toplumcu temellerle bağ kurmaktır: "Avrupa'da bilimsel sosyalizm, Klasik Alman Felsefesi, İngiliz Ekonomisi ve Fransız Sosyalizminin üçlü mirasına dayanarak tarihi bakımdan teşekkül etmiştir. Fakat çağımız dünyasının istek ve gereklerine cevap getiren bilimsel sosyalizm, her halkın kendi kültürü ve uygarlığı içinde gelişebilir ve gelişmelidir."

Sosyalizmin diğer kültürlerdeki izdüşümlerine işaret eden Garaudy bu bakışla Avrupa dışı halkların sosyalizmi benimsemelerinin onlar için yabancı değerleri benimsemek zorunda olmak anlamına gelmeyeceğini, ancak kendi tarihinin yönünde tercih yapmak olacağını dile getirir. Bunun, **"Kur'an'ın sosyalist bir yasayı ve rejimi tanımladığı"** şeklinde yorumlanmaması gerektiğini de vurgulayan Garaudy kastının, sosyalizm derken bu kelimenin altındaki ruhu yeniden bulmak şartıyla sosyalizmde Kur'an'ın ruhuna aykırı bir şey bulunmadığı olduğunu söyler: **"Kelimenin altındaki ruhu yeniden bulmak demek, dinlerin getirdikleri tarihi bakımdan izafi cevapların ötesinde hayatın ve ölümün anlamı; insanın başlangıcı ve sonu gibi insanların temel sorunlarını keşfedebilmek demektir. Günümüzde İncil'in kelimelerine bağlanmış, dünyanın altı günde yaratıldığı veya ilk kadının erkeğin kaburgasından türetilmiş olduğu hikâyelerine takılmış Katolik ilahiyatçıların sayısı gittikçe azalmaktadır. Düşünüyorum ki dünyanın öküzün boynuzları üzerinde durduğunu öğretecek pek az Müslüman ilahiyatçı kalmıştır."**

Mitolojik evren algısının geçerli olduğu eski dönemlere ait bu imajların reddinin dine saygısızlık olmadığını kaydeden Garaudy, her medeniyetin özünde var olan adalet, eşitlik ve özgürlük ilkelerine vurgu yapar. Aslında dünyada kültürler ve dinler arası "diyalog" fikrini ilk kez dillendiren isim olan Garaudy'nin bundan da anladığı Soğuk Savaş sonrası postmodern söylem değil, aksine; sosyalizan bir aşkın birliktir. **"Dinler, o dinleri taşıyan halklarla birlikte ilerlerler"** diyen Garaudy, Feuerbach'ın yabancılaşma kavramıyla dinin muhtevasının sonlandırılmasının mümkün olamadığını kaydederek şöyle der: **"Tarih her din gibi İslamiyet'in de çehresini devamlı değiştirmiştir. Zira yüzyıllar boyu ezilenler ve sömürülenler, alçaltılanlar ve saldırıya uğrayanlar, dinsel düşünce yoluyla gerçek bir kardeşler sitesi rüyasını gerçekleştirmişlerdir. bu insanların bu kardeş toplumu kurmak ve Karl Marks'ın "dinin insani temeli" dediği şeyi gerçekleştirmek isteyen sosyalizmde dini ümitlerinin en gerçek ifadesini görmemeleri mümkün müdür?... Demek ki İslamiyet, şu ya da bu çağın kurumsal mirası şeklinde görülemez ve müminler, sosyalizmin kurucusu olabilirler. "**

Müslümanlardaki hâkim, İslam'ın fıkıhçı okumasına karşı asli ilkeye; adalete vurgu yapan Garaudy, fkhın tali olduğunu dile getirir. Garaudy şöyle demektedir: **"Hiçbir şey sosyal adaleti sağlamdan önce bir ceza sistemi uygulamak kadar Kur'an'ın ruhuna aykırı değildir. Oysa Kur'an bu noktada çok açıktır. Kur'an ağır bir şekilde servet biriktirenleri ve onları sayanı kınar. O kimse üzerine cehennem azaplarını davet eder."** Müslüman olmasında önemli bir rolü olan Cezayir ile ilgili hatıralarında anlattığı bir anekdot aslında İslam dünyasındaki sosyalist hareketlerin durumunu özetler niteliktedir. 1969'da üniversite öğrencilerinin

düzenlediği “Cezayir Devrimi'nde İslam'ın Rolü” konulu bir konferansa katılanGaraudy’nin başından ilginç bir tartışma geçer. Garaudy konuşmasında şöyle der: **“Sosyalizm tepeden kurulamaz. Sosyalizm kendi kendini yönetme anlamına gelir. Kendi kendini yönetme ancak anlayışların köklü bir değişimiyle, bir kültür devrimiyle mümkün olur. Maneviyat ve inanç boyutu vazgeçilmezdir!”** Onun bu sözleri salonda önemli bir öğrenci kitlesi tarafından pek de memnuniyetle karşılanmaz. Gençlerden biri itiraz eder: **“Anlamıyorum. Sen komünistsin ve bize dini öğütlemeye geliyorsun. Ben ise sosyalizmi istiyorum. Ancak İslam'ın bulunduğu yerde sosyalizm hiçbir zaman gerçekleşmeyecek. Afyondur o!”** Salona büyük bir kargaşa hâkim olur. Başka bir grup öğrenci ise bu sözlere “tekbir” getirerek tepki gösterir. Garaudy gence şu karşılığı verir: **“Ben Müslüman değilim! Ben Müslüman değilim ama sana şunu söylüyorum: Yüzde seksen beş Müslümanların yaşadığı bir ülkede İslamsız bir sosyalizm kurma iddiasıyla ortaya çıkarsan hemen hiçbir zaman sosyalizmi gerçekleştiremeyeceğini söylüyorum sana.”**

Garaudy’ye göre şeriat ve yol Allah’ın durmadan yaratması gibi sürekli değişken tarihi durumlara bağlı belli sayıdaki hukuki hükümlerden ziyade bütün peygamberler taralından tebliğ edilen, cihanşümul ve ebedi bir ahlaki istikameti gösterir.

“Sadece Allah hükmeder, sadece Allah maliktir, sadece Allah bilir ifadesi bundandır.” Bu evrensel ilkeye göre insanlar arası hukuk her toplumun ve her çağın taleplerine göre düzenlenmelidir: “Sadece Allah sahip ve maliktir, insanı Allah’ın mülkünden sorumlu bir idareci yaparak onun elinde bulunan her türlü serveti izafileştirir, çünkü o bu serveti Allah yolunda kullanıp verimli hale getirmezse elinden çekilip alınabilir.” (Ertuğrul CESUR, İslam – Sosyalizm Sentezleri, (Tarihsel Bir Tasvir), Ankara-2016)

Nurettin Topçu: Hareket Dergisi ve Anadolu Sosyalizmi

Türkiye’de İslam sosyalizmi tartışmalarında bildik anlamıyla alındığında “sağ” cenahtan bir isim olarak Nurettin Topçu’nun özel bir yeri vardır. Döneminde milliyetçi çevrelerin etkili isimlerinden olan Nurettin Topçu, sosyalizmin ahlaki- insani boyutunu görerek milliyetçilerin buna bigâne kalamayacaklarını düşünen istisna bir aydındır. Lise eğitiminden sonra Fransa’ya giden ve 1934’te Sorbonne’da doktorasını tamamlayarak Türkiye’ye dönen Topçu, çağdaş Batı düşüncesine vakıftır. Türk Milliyetçiler Derneği’nde konferanslar verir. Ancak Topçu’nun sosyalizm ile ilgili fikirleri dernekte sert tartışmalara neden olur. Derneğin 1963 yılındaki kongresinde yaşanan ayrışmayla Topçu milliyetçi-muhafazakâr çevrelerle derin bir kopuş yaşar. Kendisini destekleyenlerle yeni bir oluşuma giden Topçu, 1939’da başladığı Fikir ve Sanatta Hareket dergisinde fikirlerini dile getirmeye devam eder.

1960’larda Yön’ün, Garaudy tercümesiyle başlattığı tartışmaya çok geçmeden Hareket dergisi de dâhil olur. Derginin Şubat 1968 tarihli 26. sayısında Topçu, “Ne İçin Sosyalizm” başlıklı bir yazı ile konuya açıklık getirir. Daha önce de görüldüğü üzere Osmanlı dönemine kadar giden bir yaklaşımla sosyalizmi olumlayan Topçu, materyalist olarak gördüğü komünizme olumsuz bakmaktadır.

“Bizim sosyalizmimiz İslam’ın ta kendisidir” diyen Topçu İslam sosyalizmini, **"Hak ile gücün terkibi"** olarak görür. **“Neden sosyalizm?”** sorusunu Hareket Okulu şu şekilde cevaplamaktadır: “Otuz milyonluk bir milletin emeğini kırk bin Yahudi’nin midesine esaretten kurtarılması için. Bin yıllık Müslüman Türk kültürünün, Batılı uşakların okullarının eşiğinde

kurban edilmekten kurtarılması için. Havasında hep yabancı ideolojilerin kaynaştığı fikirsiz, davasız, vicdansız üniversitelerden vatanı kurtarıp millet üniversitelerini kurmak için. Komünizm, Masonluk gibi yabancı ideolojilerden Müslüman Türkün ruhunu korumak için...”

Topçu, toplumsal adaletin tesisi için devlet otoritesinin önemine işaret eder. Popülerleşen liberal söylemin aksine devlet otoritesinin pekiştirilmesini savunan Topçu’nun düşünce sisteminde sıkı bir Yahudilik eleştirisi vardır. Fransız İhtilali öncesi Avrupa’da devlet otoritesinin kötüye kullanılmasıyla devlet karşıtı liberal söylemin yaygınlaştığını kaydeden Topçu, uluslararası Yahudiliğin bunu firsat bilerek toplumların adil bir devlet otoritesinden mahrum halde hayat savaşına terk edildiklerini ifade eder: “Hilekâr ve habis Yahudi’nin çirkef bakışını, ondaki saadet alameti sayan, zulümlere hayran gönüller kendi içlerini yoklasınlar. Orada gerçek saadet ve kendine yeterli tatmin yerine, muradına ermiş kin ile kızgın haset frtınasından başka bir şey bulmayacaklardır. Huzur içinde durulmuş, kaderine minnetle gülümseyerek Allah'a çevrilmiş bakışlar, aradığımız “'bahtiyar belde”nin ilahi manzarasıdır. Her birinin başkasının lokmasındaki bolluğa bakarak Allah'ına şükrettiği, fertlerinin cemaate hizmet sevdasına kendini bağışladığı sosyalizm, İslam sosyalizmidir. Ancak böyle bir belde, saadetle fazileti birlikte sunarak, insanları Allah'a yaklaştırabilir. Bu manada, sosyalizm devrimizin şeriatıdır.”

İslam sosyalizmi tartışmaları nedeniyle solda Yön dergisine “sosyalizm” adına gelen tepkilerin sağda da Hareket dergisine “İslam” adına gelmesi gecikmez. Derginin konuyla ilgili anketine gelen cevaplardan prensip olarak “İslam sosyalizmi” ile anlatılmak istenen fikriyatın benimsendiği ancak buna yine de “sosyalizm” adının verilmesinin istenmediği görülmektedir.

Dergide bir dizi yazı yazan Hüseyin Hatemi, Yön tarafından yayınlanan Garaudy'nin Sosyalizm ve İslâmiyet adlı kitabına cevap verir. Hatemi, sosyalizm kavramının İslam’ın sırf içtimai adalet sağlayan hükümlerini belirtmek için kullanılmasına itiraz etmeyeceğini, fakat yine de İslam’ın hayat ve felsefesinin yaratıcı olan Allah’tan geldiğini ve adını onun koyduğunu, bu nedenle de İslamiyet’e sosyalizm terimini eklemenin yanlış bir tutum olduğunu savunur. Hatemi’ye göre İslamiyet bir bütündür ve eksiksiz bir yapıyı ihtiva etmektedir. Bu nedenle sosyalizm ile İslam’ı bir araya getirirken burada sanki İslam’da bir eksiklik var da sosyalizmle tamamlanıyormuş gibi bir izlenim verilmemelidir. Hatemi, geçmişte tasavvuf kavramı altında İslam’a ters fikirlerin girdiğini hatırlatarak sosyalizm konusunda da aynı hatanın yapılmaması için bir öneride bulunur: “Şu halde “sosyalizm” kelimesi kullanılacaksa, bundan ne kastedildiği “iki kere iki dört ederrlli’ açıklığı ile ortaya konup böyle bir pasaport haline gelmesi önlenmelidir. Kanaatimce “İslam Toplumculuğu” terimini kullanmak materyalist sızmalardan kurtulmak için daha yararlı olur.”

Hareket yayınları kendisine özgü sosyalizm konusundaki görüşlerinde ısrarcı olduğunu 1974’te Suriyeli Mustafa Sibai’nin İslam Sosyalizmi kitabını yayınlayarak gösterir. İnsanların sosyalizm hakkındaki olumsuz tavırlarını analiz eden Topçu bunun temel nedeninin sosyalizmin, komünizm ile karıştırılmasından ileri geldiğini savunur. 19. yy.da yaşanan sosyalist mücadeleleri, “tarihin müstesna anlarında yaşanan ahlaki isyanlardan” addeder: **“İşin çok dikkate değer tarafı şu ki, sermaye sahibi zenginler, kendi servet iştihaları hesabına davranırlarken; sosyalistler, fakirlerle mazlumların ve çalışanların hakkını kurtarmak için mücadele ile tehlikeye atılıyorlar. Bu farkı görmeyen gözler, kapitalist ile sosyalisti aynı adalet terazisine koyarak muhakeme etmek şaşkınlığı içinde hala bocalıyorlar. Yakın istikbale**

dönerek söylüyorum: Zenginlerin müthiş servetleri ellerindeki yenilmez kuvvettir; şüphesiz, servetleri kendileriyle beraberdir, fakirlere gelince, Allah onlarla beraberdir.”

Dini değerlerin ve sembollerin maddi çıkarlar için istismar edilmesini sert bir dille eleştiren Topçu’nun muhafazakârlık eleştirisi de sarsıcıdır. Bu çevrelerin sosyalizm karşıtı tutumlarının şaşırtıcı olmadığını dile getiren Topçu’nun düşünce dünyasına ahlakçı bir dil hakimdir. Bu düşüncelerini **“Sosyalizme Karşı Koyan Kuvvetler” adlı yazısında dile getiren Topçu da diğer Müslüman sosyalistler gibi fıkıh kuralları yerine ilkeleri önceleyerek din istismarını sert bir dille eleştirir: “Bugün Müslümanlık iddialarıyla isimlerini hacı lakaplarıyla süsleyen zenginler, Müslüman tüccar ve sermaye sahipleri de kendilerine gizli açık menfaat sunan masonlara el uzatıyor, el açıyorlar. Hoca mevlithan zenginden para alıyor; her biri bir başka rezil hüviyet taşıyan dolandırıcı şeyhler ve mürşitler zenginler tarafından besleniyor. Devletten cemaatin hakkı olan vergisini kaçıran sözde Müslüman tüccarlar, Kur'an kursları vesair isimler altında İslam'ın ruhunu kapkara b ir perde ile örten cehaleti beslemede seferberlik ilan etmiş durumda bulunuyorlar. İslam'ı İsagocya* mantığıyla Orta Çağ karanlığında boğan bu insanların sosyalizmden ürpermeleri kadar, tabii bir şey olmaz.”**

Sosyal adalet adına ihtilalci tavrın komünistlerden kaynaklandığını, sosyalizmin ise bir adalet davası olduğunu savunan Topçu, komünizmin bu tutumundan dolayı insanların sosyalizm hakkında da yanlış ve olumsuz bir algıya sahip olduğunu dile getirir. Buna temel neden olarak toplumun tüm sosyal bilgisini, ucu küresel Yahudi sermayesine çıkan medyadan alması olarak görür. Böylece sosyalizm hakkında sathi bir bilgi sahibi olan kitlelerin, kavramın yabancı olmasına takıldıklarını kaydeder: **“Düşünmüyorlar ki, kelime bir kıyafettir, elbisedir; onu biz giydiririz. Allah'ın olan, ruh ve davadır. Ruhu görmediklerinden, bir zavallı elbiseyi kurşunluyorlar... Görülüyor ki, sosyalizme karşı düşmanlığın sebepleri, bir kısmı içten ve şuurlu, bir kısmı ise gafletten doğma olarak, çok ve çeşitlidir. Bütün bu vehimleri ortadan kaldıracak kuvvet, hak davacılarının bu mücadelede yaşatacakları sabırla iman ve hiç ölmeyen iradedir. Gayemize bir gün mutlaka ulaşacağımıza inanıyoruz. Kulların hakkını Allah emriyle gerçekleştirmek için kulların karşısında boynu bükük duranlar, Allah'ın huzuruna tertemiz ve açık alınla çıkacaklardır.”**

Topçu, ABD’ye ait 6. Filo’nun İstanbul’a gelişini protesto eden solculara karşı kışkırtmalarla sağcı gençlerin saldırması sonrası yaşanan ve tarihe “Kanlı Pazar” olarak geçen olaylarla ilgili sağ çevrelere göre oldukça farklı değerlendirmelerde bulunmuştur. Konuyla ilgili Hareket dergisinde, **“Kin İle Din Birleşemez”** başlık bir yazı yazan Topçu, Birinci Dünya Savaşı sonrası İngilizlerin İstanbul’u işgal edişini hatırlatarak Amerikan donamasının da İngilizlerle birlikte işgale katıldığına işaret eder**. 6. Filo’nun İstanbul’a gelişini 50 yıl önceki işgal dönemine benzeten Topçu, gazetesinde yazdığı yazılarla açıkça “cihat” çağrısı yaparak sağcı gençleri solcularla karşı kışkırtan Şevket Eygi gibi sağ çevreleri sert bir dille eleştirir.** Topçu, ABD’nin çıkarları için Türk çocuklarının birbirlerine boğazlatıldığını ifade eder: **“Hadisenin sebebi aşikâr: Amerika komünizme düşmandır; komünizm de Müslümanlığa düşman olduğu için Amerika’yı desteklemek her Müslüman’ın üzerine vaciptir; bu belki de bir cihattır. Desteklemek için ne lazımsa yapılır. Gayeye varmak için adam öldürmek caiz olur, hele adam komünist ise... Acaba asıl cihat insan öldürmek midir? Evvela nefislerini öldürsünler. İslam dinini kendi nefisleri ile hırsları için böyle şuursuzca alet yaparak, Amerikan donanmasına yaranırcasına savaşmak cihat ise, İslamiyet gelmeden önce insanlar en şiddetli en barbar savaşları yapıyorlardı. Öyle olsaydı İslam’ın gelmesine ne hacet vardı. Allah’ın emirlerine itaat**

ettirmek için cihat yapılmış. Nerede ve hangi devirde yumruk ve balta ile kalpler kazanılmıştır?"

(Ertuğrul CESUR, İslam - Sosyalizm Sentezleri, (Tarihsel Bir Tasvir), Ankara-2016)

Cemil Meriç: Müslüman Sosyalistlerin Dilemması

Türkiye'de İslam sosyalizmi tartışmalarına en büyük katkısı olanlardan biri de bizim de sıklıkla görüşlerine başvurduğumuz Cemil Meriç'tir. Batı düşüncesine olan derin tecessüsü ile dikkat çeken Meriç'in erken yaşta gözlerini kaybetmesi sadece kendisi için değil, Türk tefekkür hayatının büyük talihsizliği olmuştur. 1946'da İstanbul Üniversitesi Fransız Dili bölümünde okutman olarak göreve başlayan Meriç, 1974'te emekli oluncaya kadar bu görevi sürdürür. Bir sosyalist olmasına rağmen hayattayken sosyalistler tarafından görmezlikten gelinen Meriç sağ çevrelerde hürmet görür. Ancak bu hürmet hiçbir zaman onun fikirlerinin bir yankı bulması anlamına gelmemiştir. Sağ ile ilişkisinin, kendisi tarafından tercih edilen bir durum olmadığını, sol çevrelerin kadir bilmez tavrının kendisini bu duruma düşürdüğünü dile getirir: **"Benim trajedim şu birkaç satırda: Sevebileceklerim dilsiz. Dilimi konuşanlarla lakırdım yok. Yani dilimle, zevklerimle, heyecanlarımla yarımla Büyük Doğu kadrosundanım. Düşüncelerimle, inançlarımla Yön'e yakınım. Bu bir kopuş, bir parçalanış. "**

Tanzimat'tan beri devam eden resmi Batıcı politikaların çarpıklığına ve tutarsızlığına dikkat çeken Meriç kalkınmanın tek yolunun tanım gereği sosyalizm olduğunu ifade eder. Ancak Merkiç'in sosyalizm anlayışı da daha çok korporatisttir: "Türkiye sanayileşmemiş bir ülkedir. Kapitalist olmasına ne imkân var ne de Avrupa izin verir. Tek kurtuluş yolu devlet sosyalizmidir. Bu sosyalizm nasıl kurulacak? Kinle mi? Sosyalizm fedakârlık ister. İnsan belki kendi çocuklarının bile göremeyeceği bir istikbal için fedakârlık yapmaz. Onu harekete geçirecek bir kuvvete ihtiyaç var. Bu kuvvet ne olacaktır?

Sosyalizmin tek tip (Marksizm'den ibaret) anlaşılmaması gerektiğini ifade eden Meriç, Müslümanların kendileri açısından "nasıl bir sosyalizm?" sorusunu sorarak cevap aramaları gerektiğini kaydeder. Diyalektik düşüncenin bizzat Marksizm'in kendisine de tevcih edilmesi gerektiğini vurgulayan Meriç de Garaudy ve Tahir gibi Sosyalizmin Türkiye'de kendisini İslam ile ifade etmek zorunda olduğunu dile getirir: **"Sosyalizm Türkiye'de yaşamak için İslamî bir veçheye bürünmek zorundadır. Mülkiyet konusunda Saint-Simon gibi düşünüyorum. Mülkiyet daima tahdit edilmelidir. Topluma faydalı olduğu sürece yararlıdır. Yani herkes kendi zevki için tüketim yapamaz. Mülkiyet toplumundur. Onda, bizden önce gelenlerin de, bizden sonra geleceklerin de hakkı vardır. İslamiyet de sosyalizm gibi düşüncede bir devrimdir."**

Çağa hitap eden bir düşünüş biçimi geliştirmek için Batıyı tanımanın önemine işaret eden Meriç bunun, kendini tanımak için de bir zorunluluk olduğunu kaydeder. "Hakikatte hiçbir düşünce düşman değildir, her düşünce kanımıza karıştırılmak, millileştirilmek şartıyla doğrudur" diyerek Sosyalizmin bir 19. yy. ideolojisi olduğunu ve onu Kur'an'da aramanın mantıksız olacağını dile getirir: "Kur'an'da bir iktisat sistemi yoktur, fakat sosyal adalete yönelen bir ahlak vardır. Bu ahlak bir sosyalist için pekâlâ faydalı olabilir. Dinin değerleri tabiatüstü değerlerdir, ancak Kur'an'ın bu adalet kısmı üzerinde ısrar ederek kitleler harekete geçirilebilir."

(Ertuğrul CESUR, İslam - Sosyalizm Sentezleri, (Tarihsel Bir Tasvir), Ankara-2016)

Kemal Tahir: Osmanlı ve ATÜT Tartışmaları

Eğer bir Anadolu Sosyalizminden söz edilecek ise en başta zikredilmesi gereken isimlerden biri de hiç şüphesiz Kemal Tahir'dir. Daha çok romancılığı ile tanınan Kemal Tahir, Doğu ve Batı kültür ve tarihi hakkında da son derece detaylı değerlendirmeler yapabilmiştir. Bunu yaparken de afakî yorumlara değil, tarihsel gerçeklikte dayanmaktadır. Tahir, tüm yerellik savunusuna rağmen karşımıza ne bildik bir "muhafazakâr-dindar" olarak çıkar, ne de tüm o Batı kültürüne olan derin tecessüsüne rağmen bir Batıcı-Marksist olarak. Hayattayken etrafnda kendilerine "Tahiriler' diyen bir çevre oluşacak kadar güçlü entelektüel etkiye sahiptir. Batı karşısındaki geri kalmışlık Kemal Tahir'de entelektüel soğukkanlılığını yitirmesine neden olmamıştır. Sorunları özgüvenle tartışır:

"Öyleyse ne yapmalıyız? Yasalarımızı Batıdan aktarmayacağız biir.. Tutalım ceza kanununu Batıdan alsak, belki ceza geleneklerimize ters düşürür bizi, ama medeni kanunu Batıdan aldık mı, bizi varımıza, yoğumuza, bilgimize, kültürümüze ters düşürür. Sonunda kusar toplum bunu... Halka dayalı yönetim biçimi benimseyeceğiz ama Batının sınıflar arası denge sağlamak için geliştirilmiş demokrasi yapısını aldık mı, sindiremeyiz bunu içimize, yıllar yılı akıntıya kürek çekmiş oluruz. Bir aşağılık duygusu basar bizi boşu boşuna. "Demokrasiyi öğrenemedik" demeye kalkarız."

II. Mahmut reformlarından Kemalizm'e, Türkiye'nin resmi Batılılaşma politikalarını mahkûm eden Tahir hazırcılığı, kolaycılığı eleştirerek, **"Doktrin hiçbir çağda, hiçbir yerde bütün toplumlar için hazır değildir. Her toplum kendi tarihsel oluşumu ve yaşayışı içinde kendi doktrinini bulup ondan yararlanmak zorundadır "** der. Bunun, Batıya bigâne kalmak anlamına gelmediğini ifade eden Tahir, Batı'dan alınacak öğelerde, bunların Batı'da hangi tarihsel-toplumsal koşulda ortaya çıktığına dikkat edilmesi gerektiğini vurgular. Buna göre Türkiye'nin iktisadi, siyasi ve sosyal yapısının da Batılı bir devlet gibi görülemeyeceğini dile getirir:

"Türkiye'de kapitalizmden söz etmek aldanmacadan, aldatmacadan başka bir şey değildir. Çünkü Türkiye'de görülen ve Batı kapitalizminin varlığını belirttiği yüzde yüz olan bazı kuruluşlar, kurumlar, ekonomik-sosyal davranışlar aslında bizim yerli kapitalistlerimizden değil, Batı kapitalizminden gelmektedir. Onun serpintisidir. Temel birikimden gelmediği için köksüzdür. Sistem olarak memleketi kavramak gücünden yoksun olduğu kadar bir ser çiçeği gibi sadece kendi gelişmemsini kendi başına ve olağan olarak başarmak gücünden de yoksundur. Komprador hiçbir şart altında artık Batıdakine benzer kapitalist olmaz. Çünkü yaşadığı şartlar 18. yy. şartları olmadığı gibi arkasında kapitalizmi yaratan tarihsel (feodal) şartlar da yoktur."

Batı ile Doğu (Osmanlı) düzenleri arsında adeta bir doku uyuşmazlığı olduğuna dikkat çeken Kemal Tahir, bu nedenle Osmanlı'nın kapitalistleşme çabasının her zaman çarpık bir hal aldığına vurgular. Onun bu özgünlük arayışı doğal olarak Türkiye'yi Marksist şablona uydurmak isteyen solcular tarafından görmezden gelinmesine neden olmuştur. Marksist sol çevrelerin mukallitliğini sert ve alaycı bir dille eleştiren Tahir ise Marks'ın ATÜT ile ilgili fikirlerinin ve yazılarının, Marksizm'in Batı şemasına uymadığı için anlamak istemediklerini ve görmezden geldiklerini kaydeder:

"Ben komünistlikten 16 yıl ceza giydiğim zaman bile Marksizm'i doğru dürüst bilmiyordum. Ne öğrendimse mahpus damında ve çıktıktan sonra öğrenmişindir. Bizim o zamana kadarki komünistliğimiz bildiğin Nazım Hikmet komünistliği **canım.. Trum, trum, trum tram tiki tak; Makinalaşmak istiyorum...** Bunu belledin mi oldun gitti komünist. **Fevzi Çakmak'ın o zamanki hâkimleri bu komünistliğe idam bile yazarlar. "**

(Ertuğrul CESUR, İslam - Sosyalizm Sentezleri, (Tarihsel Bir Tasvir), Ankara-2016)

Ali Şeriati Ve İslam Sosyalizmi

Monarşi, Molla ve Marks Arasında Şeriati

Ulemanın siyaset dışı kalmasını savunan en yüksek dini otoritelerden ve Şah ile de ilişkisi iyi olan Ayetullah Burucerdi 1961 yılında hayatını kaybetmiştir. Bir yıl sonra da, Ayetullah Kaşani yaşamını yitirir. Din adamları cephesindeki bu gelişme ulemanın siyasete girmesini savunan diğer ruhaniler için bir fırsat olur. **Şah'ın 1962'de Ak Devrim adıyla uygulamaya geçirdiği Batıcı-liberal reformları da adeta buna davetiye çıkarır.** Zira reformlar, dini hayatın yanı sıra Bazâr adı verilen ve İran'ın siyasal, toplumsal yaşamında büyük önem taşıyan geleneksel küçük ve orta sınıf esnafin çıkarlarına, geniş topraklara sahip üst düzey din adamlarının ve dini vakıfların topraklarına da dokunmaktadır. Buna tepki olarak Ayetullah Humeyni (1902-1989) önderliğinde bir ayaklanma patlak verir. Gelişmeler karşısında yıllardır bastırılan sol ve Özgürlük Hareketi gibi diğer ulema-dışı siyasi hareketler de rejime karşı biriken öfkeleri ve bir inisiyatif koyma umuduyla sürece eklemlenirler. Artık muhalefetteki manzara, 1950'lerdeki denklemin baş aşağı dönmesi gibi bir durum arz etmektedir.

Tam bu sıralarda; 1964'te Fransa'da doktorasını tamamlayarak ülkesine dönen Şeriati din adamları öncülüğünde bir devrime hiçbir zaman inanmamıştır. Oysa eski arkadaşlarının çoğu aktif bir şekilde mollaları desteklerler. Batı tarihini bilen bir aydın olarak Şeriati, mollaların inisiyatifindeki bir devrimin nelere yol açacağının farkındadır. Bu nedenle içine düştüğü kargaşa ortamında akıntıya teslim olmak yerine kendi fikriyatını anlatmaya çalışır. Fransa'da derinden etkilendiği ünlü şarkiyatçı Louis Massignon'dan (1883-1962) aldığı Islamic Science derslerinden esinlenerek fikirlerini İslam Bilim (İslam Şinâsi -adıyla verdiği konferanslarla kitlelere aktarmaya çalışan Şeriati, İslam'ı "klasik ilimler" yerine sosyal bilimlerle okumaktadır. Bir İslam aydınlanmasına inanan Şeriati bunun için bir kültürel sıçramanın öncelenmesi gerektiğini düşünmekte, bu yapılmadan siyasi ya da hukuki değişikliklerin boşuna olduğuna, beklenen sonucu sağlamayacağına inanmaktadır. Hatta ona göre bu aydınlanma olmadan gerçekleşen bir devrim felaketten başka bir şey getirmeyecektir. Bu düşünceleri nedeniyle silahlı mücadeleyi savunanlar tarafından pasifistlikle suçlanırken ilk başlarda yakınlık gösteren bazı mollalar da kısa süre sonra kendisine düşman olur.

1965'te Meşhed Üniversitesi'nde başladığı akademik görevinin yanı sıra 1967'den itibaren konferanslar verdiği Hüseyniye İrşad yılları Şeriati'nin en verimli dönemidir. Şah-molla kavgası dışında kalmaya çalışan Şeriati'nin konferanslarını binlerce üniversiteli takip eder. Fakat onun bu "tarafsız" tavrından iki taraf da memnun değildir. 1969 ve sonrası birçok kez gözaltına alınan ve istihbarat örgütü tarafndan sorgulanan Şeriati'den**, "mevcut siyasi durum ile ilgili görüşlerini yazması"** istenir. Diğer tarafta da mollalar Şeriati hakkında mason, gizli Sünni, Vahhabi vb. dedikodular çıkarıp, kitapları ile ilgili "okunması haram" fetvaları verirler. Şeriati karşıtı kampanyanın önemli isimlerinden biri, 1953 darbesinde aktif yer almış Ayetullah Behbehani'dir.

Şeriati yazılarında şahsına yönelik iftira kampanyaları yürütenlerle ilgili "Behbehani örgütü" diye söz eder. Özellikle önce üniversitede verdiği derslerden, ardından da Hüseyniye İrşad'daki konferanslardan oluşan İslam Bilim kitabı nedeniyle adeta linç kampanyası başlatılır. Din adamlarının husumeti 1977'de ölümüne kadar devam edecektir.

Şeriati ve Sosyalizm

Ne İdealizm Ne Materyalizm: Praksis

Şeriati düşüncelerinde Batılı entelektüellerin fikirlerine sıklıkla başvurur ancak bunu kendi fikir dünyasında içselleştirerek yapar. Bu çerçevede Marksist düşünceden de pek çok kavrama başvurmuştur. Bunlardan biri de Praksis kavramıdır.

Nedir Praksis?

Şeriati zihin ile çevre, mana ile madde ve üretici insan ile üretilmiş eser arasındaki ilişkide idealizmin zihne, manaya ve üreten insana bunları oluşturan esas olarak baktığını; materyalizmin ise dış etkenlerin yani üretilmiş eserin esas oluşuna dayandığım, bunları üretici insanın oluşturucusu olarak gördüğünü kaydeder. Oysa her ikisi de duyumsanabilen gerçek hareketin farkında değillerdir ve maddeyi veya insan gerçeğini soyut ve zihinsel kavramlar şeklinde çözümlemektedirler. Bu ikisinin karşısında ise böyle bir ikiliğe ye vermeyen Praksis vardır. Praksiste asli etken ve cevher, insani edim anlamında "eylemin" kendisidir. Bu, en açık biçimde Batı sanayi toplumunda kendisini göstermiştir. Kol gücünden başka bir şeyi olmayan işçi, tezgâhının başına geçer ve vidayı bilek gücüyle çevirip sıkarsa malın kesinlikle üretileceğini bilir. İşinin başındayken "kendi edimi" aracılığıyla "cebrî olarak" hareketin oluşacağının bilincindedir. Kendi bilek gücüne dayanmakla "güç" ve "bağımsızlık" duygusuna sahiptir.

Oysa Orta Çağ'da çiftçi öyle miydi? Çiftçinin üretim aracı, işinin 1/10'luk bir bölümünde etkili olan, tohum saçan, toprağı süren ve su veren elidir. Geriye kalan 9/10 ise, hava, toprak, mevsim, doğal afetler gibi dış etkenlere bağlıdır. Dolayısıyla, çiftçinin yaptığı işte payı 1/10'dur. Proletarya ise işine yüzde yüz hâkim vaziyettedir. Yaptığı iş beklenen maddi sonucu vermediği zaman bir aksaklık olduğunu bilir ve aksaklığı giderme gücünü kendisinde bulur. Kendi iradesi üzerinde kesin bir yetkiye kavuşur. İnsani edimin esas oluşu bundandır. Bundan sonra yapılacak olan şey tanrıyı tartışmak (teoloji) değil, insanı tartışmak olacaktır. Ancak bu insan da dağda tek başına yaşayan "soyut insan" değil, toplum içerisinde yaşayan gerçek insandır (sosyoloji). İslam Bilim'in "medrese ilimlerinden" (skolastik) farkı budur.

Böylece "hakikat arayışı" da yeni bir mahiyet kazanır ve Orta Çağ'daki "hikmetinden sual olunmaz" dogmalara teslimiyet yerine sebep-sonuç ilişkisine (analitik) dönüşür. Artık her şey daha "normal" (beşeri) niteliklidir. Şeriati'ye göre Kur'an'ın dünya görüşü de insanları putlara inanan kâfirler ve Allah'a inanan müminler şeklinde değil, toplumdaki sınıfsal bölünmüşlükte hangi tarafta durduklarına göre ayırır. Zira putlar toplumsal gerçeklikten bağımsız olmayıp sınıflı toplum düzeninin izahıdırlar. Tevhidin sosyolojik tarifi de burada kendisini gösterir: **"İslam sürekli olarak "Hüküm ancak Allah'ındır'. "Din tümüyle Allah'ındık' ve "Mal Allah'ındır'** diye yinelemekle, İbrahimi tevhidin baltasını, halka egemen olan sınıf şirkine ve üçlemeye, yani siyasi istibdada, iktisadi istismara ve dinî eşekleştirmeye indirmeye çalışmaktadır."

Böylece her tülü sulta öncelikle gerçek sahibi olan Allah'a irca edilmekte, böylesi güçlere sahip olduğu iddiasında bulunanların ulûhiyet iddia ettikleri anlamına geldiği ifade edilmiş

olmaktadır. Ardından Allah kendisini toplumla özdeşleştirerek tanrıdan gelen otoritenin gerçek hayatta nasıl tecelli edeceğini göstermektedir. Kur'an'da, **"...halkın Rabbine, halkın Melîkine, halkın İlahına..."** denirken Allah kendisini bir şahısla, bir din adamları sınıfıyla ya da belli bir soyla değil, tüm toplumla özdeşleştirmiş olmaktadır. Halkın Rabbi ifadesiyle efendiler (egemenler, aristokratlar vb.) sınıf, halkın Meliki ifadesiyle sermaye sınıf ve halkın İlahı ifadesiyle de din adamları sınıfı olumsuzlanmaktadır. Görüldüğü gibi Allah bu ayrışmada hep bir çatışmanın (diyalektik) taraf olarak gündeme gelmektedir. Şeraiti, Muaviye'nin kendisini Allah ile özdeşleştirerek, "Mal Allah'ın, ben de Allah'ın Halifesiyim (Zillu'llahfi'l-arz: Allah'ın yeryüzündeki gölgesi): o halde, Allah'ın yeryüzündeki halifesi olarak mal Allah adına benimdir,' demeye getirdiğini, bunun farkında olan Ebu Zer'in ise, Mu'aviye ile tartışarak, insanların kazanımlarını Emeviler için gasp etmekle suçladığını belirtmektedir.

Sonuç itibariyle Müslüman için Allah'a iman toplumsal hayatta hangi tarafta durduğunun izharı olmaktadır. Şirk, sınıflı topum ve sömürüyü ifade ederken tevhit sınıfsızlığı ya da sınıflı toplumda sömürü karşıtlığını ifade etmiş olmaktadır. Kur'an'daki Hak-Batıl çelişkisini bir çeşit sınıfsal ayrım olarak gören ve tarihi

Marksist tarih felsefesine benzer bir diyalektik süreç şeklinde okuyan Şeriati'ye göre tarih boyu süregelen bu sınıfsal savaş; elit sınıflarla ezilen halk arasında sürekli ve uzlaşmaz bir sömüren-sömürülen, müstekbir-mustazaf çatışmasından ibarettir. Kur'an'daki Habil-Kabil kıssasını bu sınıf çelişkisi temelinde bir tarih felsefesi olarak yorumlamaktadır. Şeriati'ye göre İslam Peygamberinin mücadelesi sınıfsız bir topum kurma mücadelesidir: **"Tevhidin sosyolojisi sosyal eşitliği gerçekleştiren bir düzen olmasıdır. Şirk ise, daima sosyal tefrikayı ve sınıf çatışmasını izah eden bir din hüviyetindedir. Bu, daima, sınıfların diğer sınıflara; ırkların diğer ırklara; milletlerin diğer milletlere üstünlüğünün izahı olmuştur. Toplumun bazı sınıflarının aşağılanmasının, mahkûm edilmesinin ve diğer sınıfların ise faydalanmacılığının, zati ve ırksal efendiliğinin, yüceliğinin açıklamasını üstlenmiştir. "**

İnkılâpçı ve Sosyal Adaletçi: Ebû Zer

Şeriati için sahabe içinde Hz. Ebû Zer'in özel bir önemi vardır. Daha öğretmen okulunda 18 yaşında bir öğrenci iken Mısırlı Cevdet es-Sahhar'ın (1913-1974) Hz. Ebû Zer hakkındaki kitabını İnkılâpçı ve Sosyal Adaletçi Ebû Zer Gıfari adıyla Farsçaya çevirir. Şeriati'ye göre İslam mektebinin yetiştirdiği en önemli şahsiyetlerden biri olan Ebû Zer, onun için hayatı boyunca örnek bir şahsiyet olmuş, dünya görüşünün şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Şeriati sosyalizmin şiarı olan, **"herkesten yeteneğine göre, herkese ihtiyacı kadar"** ilkesinin 1400 yıl önce Ebû Zer'in mücadelesinde görülebileceğini ifade ederek onun bir "sosyal adaletçi" olduğunu dile getirir. Ona göre günümüz İslam toplumları için Ebû Zer yüzlerce Molla Sadra'dan, ve İbn Sina'dan daha önemli ve daha hayati bir örnek şahsiyettir. Ebû Zer hayatını mal stoklayan ve "İslami zekât" vermekle sınıfsal sömürüye şer'î kılıf uyduran Emevi iktidarına karşı mücadeleyle geçirmiştir. Kur'an'ın "kenz" (sermaye) ayetini* okuyarak meselenin belirlenmiş zekât miktarı vermek olmadığını, asıl meselenin sermayedarlık meselesi olduğunu; ayette servetin neden belirli ellerde yığılarak halk için harcanmadığının sorgulandığını haykırmıştır. **Şeriati'ye göre, Ebû Zer'in önemi Batı için Spartaküs'ün önemi gibidir.** Kendisi de bir köle olan kölelerin özgürlük hareketinin önderi Spartaküs, M.Ö. 70'li yıllarda Roma'ya karşı verilen savaşta hayatını kaybetmiştir. İsyan bastırılır ancak Spartaküs adı, köleci egemenler için korkulan bir simge olarak kalır. Köleci toplumun tarihçileri bile

onun adından saygıyla bahsetmek zorunda kalırlar. Kölelerin sömürülmesine dayanan düzen ise hızla değişime başlar. Zira kölelik kurumu artık yeterince ekonomik değildir ve yeni sömürü yolları aramak zorunda kalırlar. Köleler sömürüye karsı insanlık onuru mücadelesi vermişler ve bunun sonuçlarını da almaya başlamışlardır. Bu, insanlığın tarihteki gerçek kazanımlarındandır.

Kist ve Adalet

Şeriati, İslam'ın sosyal adalet anlayışını açıklarken,"Kur'ani bir kavram olan kısım hukuksal anlamdaki adalet kavramından farkını ortaya koyar. Adalet, bir toplumun birey ve grupları arasındaki bireysel ve grupsal tanınmışlığı bulunan hukuk temelinde sosyal ilişkilerin yasal biçiminden ibarettir. Kıst ise, herkesin veya her grubun, toplumda üstlendiği rol karşılığında maddi-manevi ürünler ve sosyal imkânlar toplamından aldığı gerçek paydır. Adalet, yasal ve formel kaidelerin yerine getirilmesidir. Örneğin, bir işçiyle bir günlüğüne 10 TL'ye anlaşılmış ve günün sonunda kararlaştırılan ücret ödenmişse, adalet gerçekleştirilmiş demektir. Bu kararlaştırılan ücretten kesinti yapılması haksızlıktır (hukuka aykırıdır). Eğer mahkemeye gidilir ve ödenmeyen ücret alınırsa adalet sağlanmış olur. İşçi de iş saatinden çalarsa aynı şekilde işverene haksızlık etmiş olur ve onun da mahkemeye başvurma hakkı doğar. Bu, yasal (fıkhi) durumdur. Burada yasalar doğru düzgün işletiliyorsa, hâkimlerimiz dürüstçe işlerini yapıyorlarsa, kimse kimseye zulmedemez ve adalet korunur. Ancak, kıst açısından durum farklıdır. Evet; 8 saatlik çalışmanın karşılığı olarak kararlaştırılan ücret ödenmiş ve ülkedeki resmî düzenlemeye göre de bu kadar saatlik çalışmanın karşılığı verilmiş olabilir. Ancak, onun hakkı (kist) gerçekte bu mudur? İşin resmî fiyatı 10 TL'dir; ancak, değeri (belki) 20 TL'dir. İşçi böyle bir durum için mahkemeye gidip itirazda bulunamaz. Peki, ne olacak işçinin ödenmeyen 10 TL'sine. İşte bunu soran kıst'tır: "Adalet sessiz ve mutlu olduğunda kıstın itiraz ettiğini ve öfkeli olduğunu görüyoruz. (...) Kıstın yargı ve adalet sistemiyle bağı yoktur; mülkiyet düzeni ve ekonomik alt yapıya aittir. Ürettiğinden fazla kar sağlayan kişi, bu fazla miktarı başkasının payından almış demektir, Russel'in ifadesiyle, "Sayin lord! Bu kadar serveti ve varlığı elde etmek için doğma sıkıntısından başka ne zahmet çektiniz?" ...Adalete sahip olabilmek için yargıda reform yapmak gerekir; kişi içinse, ekonomik alt yapıyı değiştirmelidir. Kıst ancak mülkiyet düzeninde sosyal bir devrimle mümkündür."

Görüldüğü gibi, mesele sadece fkhi bir formalitenin yerine getirilmesinden ibaret değil, ideolojiktir. Şeriati, Hz. Ali'nin Sıffn'de kendisine karşı savaşan Mu'aviye taraftarlarını "kâsıdîn" olarak adlandırdığını, bunun sosyal, siyasal ve ekonomik bir nitelendirme olduğunu ifade etmektedir. Kâsıdîn, "adalet karşıtları" anlamındadır, Kur'an'da* ise Müslümanların aslî sorumluluğu, adaleti (kıst) ayakta tutmak olarak belirlenmiştir.

Şeriati Sosyalist mi?

Ölümünden sonra hakkında yaşanan tartışmalardan biri Şeriati'nin sosyalizme bakışıdır. Onun kendisini bir "sosyalist" olarak nitelediği konusunda bir şüphe yoktur. Aslında daha hayattayken dini çevrelerce "İslam dışı", Marksist çevrelerce de "sosyalizme karşı" olmakla suçlanan Şeriati bunlara şöyle cevap vermektedir: **"Benim şahsıma değil, düşüncelerime karşı olan bir entelektüel akli delil ile genelge şeklinde tekrarlanan eleştiriler zincirinin her tarafta tekrarlandığını, iki çelişik kutup tarafından ve birlikte özel bir zaman kesitinde başlatıldığını ve hele bunların hangi tipler ve karakterlere mensup olduklarını tespit ettiğinde bu**

gürültülerin nereden kaynaklandığını anlar. Çarşı pazarlarda benim Şii olmadığım, üniversitelerdeyse sosyalist olmadım yaygarasının koparıldığını duyduğunda, buna karşılık 18 yaşında yayınladığım "Allahperest Sosyalist" adlı eserimle karşılaştığında bu mırıldanmaların hangi gırtlaklardan ve niçin çıkarıldığını anlar."

Bununla birlikte Şeriati muhafazakâr dindarlığa olduğu kadar İslam dünyasında Marksist düşünceye en ciddi eleştirileri yönelten aydınlardan biridir. Şeriati de kimi Marksologlar gibi Marks'ın, eserlerindeki düşünsel evrimine göre üç ayrı Marks ve üç ayrı Marksizm tanımlaması yapar; Genç Marks, olgun Marks ve yaşlı Marks. Genç Marks, Hegel'in çömezi materyalist bir filozoftur. Şeriati'ye göre, Avrupalı Marksistler tarafından Marks'ın (1818-1883) bu boyutu gereğinden fazla vurgulanarak büyütülmüştür. Kilise'nin gericiliğine karşı aşın tepkisel davranan bu kimseler, tüm din biçimlerini inkâr etmeye ve aşağılamaya gitmişlerdir. İkinci Marks, bir toplumbilimci olarak, sınıfsal çelişkileri, yönetici sermaye sınıfı ile sömürülen işçi sınıfı arasındaki çelişkiyi teşhir eden olgun Marks'tır. Tarihsel determinizmin -ekonomik determinizm değil- kanunlarına nasıl işlediğini ve her ülkenin ekonomik alt yapışı ile bunun üstünde yer alan, özelde ideoloji ile politik kurumlar gibi, üst yapılar arasındaki etkileşimi çözümleyen Marks. Üçüncü Marks ise devrimci bir parti kurarak politik zorunluluklar nedeniyle kendi sosyal metodolojisiyle örtüşmeyen öngörülerde bulunan, pragmatizme kayan yaşlı bir politikacıdır. Şeriati'ye göre üçüncü Marksizm, bilimsel Marksizm'in değerini de düşürerek adını kötüye çıkarmıştır. Ona göre, Engels temel konularda tahrifatlar yapmış; işçi sınıfı, gelişime bağlı olarak kurumsallaşarak bürokratikleşmiştir.

Daha hayattayken hakkında en yoğun şekilde karalama kampanyaları yürütülen Ali Şeriati ile ilgili tartışmaların günümüzde de gerek İran'da ve gerekse İslam dünyasında devam ettiği görülmektedir. Türkiye'de yayın evlerinin yoğun tercüme faaliyetleriyle özellikle 1980 ve 1990 kuşağı İslamcılarının çokça okuduğu Şeriati'nin düşünce ünyasının, tercümelerle tanıdığımız diğer yazarlarla kıyaslanamayacak kadar ileri ve üst düzey olduğunu, Soğuk Savaş sonrası **"yeni dünya düzeni"** şartlarında onun eserlerine gösterilen ilgiden görüyoruz. Kanaatimizce bunun önemli bir nedeni onun Batı düşüncesine olan derin tecessüsüdür. Çağdaş Batı düşüncesi karşısında, muhafazakâr-selefi akımların "beşeri ideolojiler" şeklindeki kolaycılığı ve sofun tanımak yerine Batı'yı yeni bir "taklit mercii" olarak görmesi karşısında Şeriati Batı düşüncesine yönelik sağlıklı bir tavır geliştirmeyi başarmıştır. **Kitabında Şeriati'ye uzunca bir bölüm ayıran Cemil Meriç onun bu özelliğini şöyle ifade eder**: **"Ali Şeriati'de bulduğumuz engin tecessüse çağdaş İslam mütefekkirlerinden hiç hiçbirinde rastlamadık. Engin bir tecessüs, geniş bir irfan, Doğu ve Batı'yı kucaklayan bir terkip kabiliyeti ve hepsinin üstünde eşsiz bir mücadele azmi…"** [Cemil Meriç, Kırk Ambar, C. 2, İletişim Yay., 2009, s. 205.]

(Ertuğrul CESUR, İslam - Sosyalizm Sentezleri, (Tarihsel Bir Tasvir), Ankara-2016)

İslam ve Sosyalizm

Bir buçuk asır kadar önce Avrupa'da ortaya çıkan ve önce Türkiye, ardından diğer İslam coğrafyasında önemli bir etki yaratan **sosyalizm, antiemperyalist- bağımsızlıkçı bazı Müslüman aydın ve siyasetçiler tarafından benimsendi.**

Bununla da amaç yeni bir Batıcılık değil, aksine; Batı emperyalizmine karşı bir direnişti. Ancak Batı karşıtlığı elbette bu sosyalist Müslümanlardan ibaret değildi ve Mısır'dan Pakistan'a, İran'dan Türkiye'ye çok daha geniş kitleleri etkilemiş dindar - muhafazakâr yazarlar ve siyasi hareketlerde, hem de çok daha "iddialı" bir "anti Batıcılık" görüldü.

Mısır'da Müslüman Kardeşler, Pakistan'da Cemaati Islami, 79 devimiyle İran'da resmi ideoloji haline gelen Velayeti Fakihçi Şiilik ve Türkiye'de pek çok dini- siyasi hareket geçtiğimiz yüz yıl boyunca benzer söylemleri tekrarladılar.

Ancak çağa hitap eden felsefi-bilimsel temellere değil; skolâstik kategorilere dayanan muhafazakâr aklın "Batı karşıtlığı" da antiemperyalist çözümlemeler yerine "beşeri ideolojiler" şeklinde bir genellemeden ibaret kaldı. Beşeri ideolojiler denirken de ne kast edildiği ve pratik karşılığının ne olduğu konusunda anlaşılır bir izah yapılmadı. Fakat hayatın akışı devam ediyordu ve siyaset sahasında faaliyet gösterenler demokrasi, eşitlik, kadın hakları, liberalizm vb. Batı düşüncesi ve siyasetine ait kavramları rahatça kullandılar. Oysa bu kavramların muhafazakâr akılda ne ifade ettiği hala bir muamma olarak durmaktadır.

Fikir sahasındaki bu boşluğun modernleşme sorunu karşısında savrulmaya neden olması gecikmedi. **İslami kavramlar ve değerler yozlaştırılarak kapitalist tüketim kültürünün malzemesi haline geldi. "İhlâs Holding"ten "Zemzem Tower"a, zikirmatik"ten "namaz kremi"ne, "Mekke Cola"dan "abdest makinesi"ne... modernliğin en yoz biçimi İslam adına üretilir oldu.** Patrick Haenni'nin dediği gibi "Batılı bilginin Islamileştirilmesi çabası Batılı zevklerin İslamileştirilmesiyle" sonuçlandı. İslam dünyasının geri kalmışlığının sorumlusu olarak ise özeleştiri yerine yine kaba genellemelerle Batı'yı suçlamak tercih edildi. Fakat bu suçlamada da Batı'nın askeri, siyasi ve iktisadi tahakkümünden ve buna zemin oluşturan iç nedenlerden çok özellikle **"Oryantalistlerin kötü niyetli faaliyetlerine" odaklanıldı.**

Ortaçağ'da kendi Hıristiyan kültür zemininde gerçekleştirdiği uzun bir iç hesaplaşma sonucu sosyal bilimleri üreten Batılı entelektüel evren hakkındaki skolâstik algıyı yıkarak dünyaya yepyeni bir pencereden bakar olmuştu. Böylece bilimsel gelişmelerin önü açılmış, keşifler çağına giren Avrupa iktisadi, siyasi, kültürel ve bilisel ilerlemede daha önce görülmemiş bir hıza ulaşmıştı. Bu hızlı gelişmenin doğal sonucu olarak Avrupa sınırlarını aşıp başta İslam coğrafyası olmak üzere dünyanın geri kalanını da her bakımdan egemenliği altına aldı. Artık her şeyi bilim konusu yapan Batıllar için Müslümanlar da tarihleri, kültürleri, temel kaynakları ve her şeyleriyle bilimin nesnesi durumundaydılar.

Oryantalistlerin çalışmaları Müslümanlar açısından sarsıcı oldu. Buna cevap vermeye çalışan Müslümanlar zorunlu olarak temel kaynaklara yöneldiler ve bu yolla İslam'ın hâkim içine kapanık okumasının dışında başka okumalarının da mümkün olduğunu hatırladılar. Gelenekte kökleri olan ancak çeşitli nedenlerle başarısız olan ve unutulan tartışmaları yeniden yapmaya, bununla birlikte bir sosyal bilimler nosyonu edinmeye başladılar. Bu durumun muhafazakârlık açısından nasıl bir tedirginlik nedeni olduğunu Edward Said'in (1935-2003), Oryantalizm kitabına ilişkin gelen tepkiler göstermektedir. Kitapla ilgili Müslümanlardan gelen ve Said'in hiç beklemediği bir iddia onun bu kitapla **"Batılılara hizmet ettiği"** suçlanmasıdır. Sait bu ilginç iddiaya şöyle cevap verir: **"Onlara göre Oryantalizm tartışması ABD'nin Arap ülkelerindeki kontrolünü arttıracak emperyalist bir komplo. Bu imkansız senaryoya göre Oryantalizm eleştirmenleri antiemperyalist falan değil, düpedüz "gizli" emperyalist ajanlardır!.. Yani kıssadan hisse: Emperyalizmi tenkit etmenin en güzel**

yolu o konuda susmak imiş... Eh, ben artık şunu derim: Dünya çığırından çıkmış. mantık miyar kalmamış!"

Aslında Said'e yöneltilen bu garip suçlama Batı karşısındaki korkumuzun bir ifadesidir ve bir gerçektir ki Müslümanlar olarak hoşumuza gitmese de moderniteyi yaratan Batı birkaç yüzyıldır ürettiği bilim, teknik, kültür, sanat ve uluslararası siyasetle tarihi belirlemeye devam etmekte, dünyada beklide en fazla Müslümanlar Batıya izafe kalmaktan öteye gidememektedir. **Oysa Batılı bilim adamları hiçbir korku duymadan yaklaşık yüz elli yıllık bir zamanda İslam ve Müslümanlar hakkında yaptıkları çalışmalarla muazzam bir literatür meydana getirdiler. Hadis sahasında muhteşem bir eser olan alfabetik kelime fihristi Konkordans onların emeğidir.** 1938 gibi erken bir tarihte tamamlanan 13 ciltlik (İngilizce, Fransızca, Almanca) İslam Ansiklopedisi İslam ilahiyatı ve kültürü sahasında araştırmacılar için en değerli kaynaklardandır. Arap edebiyatı tarihi hakkında Carl Brockelmann'ın (1868-1956) eseri (Geschichte Der Arabischen Litteratur-GAL) gibi bir çalışma hala Türkçede yoktur. Kur'an araştırmalarının merkezi artık İslam dünyası değil, Almanya'dır.

Kanaatimizce Müslüman sosyalist aydınları sosyalizme yönelten nedenler tam da burada aranmalarıdır. Zira bu aydınların muhalif-eleştirel tutumlarının yanı sıra bir diğer ortak özellikleri Batı düşüncesi hakkındaki derin tecessüsleridir. Onların modernleşme sorunu ve Batı (Oksident) karşısındaki tutumlarının muhafazakârlık gibi kaba, skolâstik bir reddedişin ardından maddi kültürünün "İslamize" bir tüketiciliği değil; içselleştirilmiş çağdaş düşünceye entelektüel bir "doygunluk" olduğunu görüyoruz. **Sonuç olarak Müslüman sosyalist aydınlar için sosyalizme yöneliş artık başka bir "Batıcılık" değil; bir "yitik hikmet" mesabesindedir.** Buna göre evet; sosyalizm Batılı bir ideolojidir, ancak "muhalif' bir ideolojidir! Batıyı tanımak çağın bir zorunluluğudur. Bunu Batıcılaşmadan yapmanın en gerçekçi yolu sosyalist literatürdür. **Sosyalizm, Avrupa dışında emperyalist yüzüyle tanınan ve eski feodal düzeni yıkarak Avrupa'nın yeni egemen sınıfı haline gelen burjuvaziye bir tepki olarak doğmuştur. Kemal Tahir'in dediği gibi Batı medeniyeti içinde adeta bir ikinci medeniyet haline gelmiştir.**

Dolayısıyla sosyalizm bu aydınlar için antiemperyalist bir tercih ve diyalektik bir yöntemle ötekini tanıyarak kendini tanımanın da bir başka yoludur. Fakat bu tanımadan kasıt sosyalizmin Avrupa'daki çıkış felsefesini tekrarlamak değildir ve bu mümkün de değildir. Çözülmüş bir problemden ikinci kez "aynı sınav değerini" taşımasını beklemek elbette abestir. Ama Batı'yı tanımak öncelikle, bizim için de geçerli olan Orta Çağ'lardaki kozmolojinin yıkılışını ve bunun dini düşüncede olan sonuçlarını anlamamızı sağlayacaktır. Bu haliyle sosyalizm anakronizmi aşmak için bir aydınlanma felsefesidir. İkincisi; başlıca iktisadi-siyasi ve askeri sorunlarımızın ardındaki Batılı küresel güç odaklarını tanımamıza imkân verecektir. Bu da dünyada yalnız olmadığımızı, küresel sermaye karşısında tüm dünya halklarının aynı tehditle karşı karşıya olduğunu gösterecek, buna boyun eğmek yerine strateji geliştirmemize olanak sağlayacaktır. **Bu sorunlar aşıldığında Müslümanlar küresel güçlerin planlarında bir nesne ve enstrüman değil, analiz yapabilen, kendi kararlarını veren bir özne durumuna geleceklerdir.**

(Ertuğrul CESUR, İslam - Sosyalizm Sentezleri, (Tarihsel Bir Tasvir), Ankara-2016)

İslam'a Marksist Bakış

1950'lerde, Sadi gibi TKP geleneğinden gelen ve fikirleriyle Marksist çevrelerde önemli bir yeri olan Hikmet Kıvılcımlı (1902 -1971) da sol ile dindar- muhafazakâr çevreler arsındaki

uçurumdan rahatsız olur. Marksistlerin din hakkında "gericilik" şeklindeki basite alan tavrının aksine dini düşünce hakkında derinlemesine çalışmalar yapan Kıvılcımlı 1954'te Vatan Partisi adıyla legal siyasete girince topluma ulaşmanın önemini daha fazla kavrar. **Fikirlerini dindar – muhafazakâr çevrelere de anlatmak için 1957 seçimlerinde Eyüp Sultan Camii meydanında bir seçim konuşması yapar.** İslam ve sosyalist öğreti arasında ilgi kuran Kıvılcımlı şöyle der: "İslam'ın büyük prensibi, hepimizin bildiği gibi: "Leyse lil-insâni illâ mâ seâ" der. (Yani: İnsan için, çalışmaktan, emekten başka her şey yalandır) der. İşte, o büyük hakikat: Aradan binlerce yıl geçtikten sonra bugün, dünyanın en ileri memleketlerinde dahi, tek büyük içtimai hakikat, insanlığın bulabildiği en büyük hakikat olarak tanınmıştır. Bugün insanlığın yarattığı değer: Emek üzerine kurulur. Avrupa'nın en büyük iktisat âlimleri, İngiltere'nin klasik iktisatçısı denilen Adam Smith'ler, Ricardo'lar: binlerce senelik insan ilminin neticelerini toplarken, o hakikati bulabilmişlerdir: "Leyse lil-insâni illâ mâ seâ" hakikatini: "Değer, insanın emeğinden doğar" şeklinde ifade etmişlerdir..."

İslam peygamberinin son peygamber olma nedeninin, ondan sonra insanların yasaları kendilerinin yapmasının istendiği anlamına geldiğini ifade eden Kıvılcımlı, ilk dört halifenin demokratik yoldan devlet başkanı seçildiklerini ancak daha önce para ile Müslüman olmuş Muaviye'nin bu demokratik sistemi yıkarak idari yapıyı saltanata çevirdiğini dile getirir. Muaviye'den itibaren İslam dünyasında derebeylik düzeninin egemen olduğunu kaydeden Kıvılcımlı, bundan sonra insanların hakkını aramaktan korkar hale geldiği değerlendirmesinde bulunur. Türkiye'nin geri kalmışlık sorunu hakkında muhafazakârların hassas ve aşina oldukları bir dille kendisini ifade eden Kıvılcımlı Türkiye'de sorunların sanayileşme ve ağır sanayiin kurulmasıyla aşılabileceğini ifade eder. Yabancı şirketlerin Türkiye'deki acenteliğini yapan "**tefeci bezirgânların**" ülkenin sanayileşmesini istemediklerini dile getirerek şöyle der: "Gidip ticaret odasına okuyun, listelere bakın, dosyalara bakın.. hepsi falan filan kefere memleketin buradaki acentesidir. Bütün ecnebi malların Türkiye'deki mümessilleri bezirgânlar, o ecnebi malının kârını yapmak için, Türkiye'de ona benzer malın yapılmamasını isterler. Menfaatleri budur. Bu böyle bir lanet zümredir ki, memleketimize de, maalesef sanayiimize dahi kast eder... Bu memlekette 40-50 banka, 40-50 ticaret şirketi, 40-50 sanayi şirketi vardır. Dikkat ettim; herhangi bir firmanın başında **"Türk bilmem ne ihracat firması", "Türk bilmem ne şirketi" diye "Türk" kelimesi kondu mu kurcalamışımdır yönetim kurulunu, belki içlerinde Türk de var ama geri kalan hepsi Levanten çıkmıştır. Yani Mişon, Kostaki... Ama, firmanın başı, kocaman antet... Gidin görün, Beyoğlu'nda gezin görün."**

Kıvılcımlı buradaki konuşmasından dolayı tutuklanır ve **"dini siyasete alet etmek"** suçlamasıyla (TCK 163. Mad.) 1 yıl kadar hapse mahkûm edilir, Vatan Partisi de kapatılır. Kıvılcımlı, Türkiye solu içinde İslami literatürle yoğun şekilde ilgilenen az sayıda aydından biridir. Din ile ilgilenmeyi, "gericilik" şeklinde görme k yerine Marksist anlamda "bilimsel" bir temele oturtma çabasındadır. İslam'ın doğuşuna da bu şekilde izah getirmeye çalışan Kıvılcımlı, Arap yarımadası etrafındaki ticaret yollarında yaşanan değişikliğin Arapları daha ileri bir toplum aşamasına geçmeye ittiğini, Hz. Peygamber'in ortaya çıkışının ise bu sürece "hümanist" bir müdahale olduğunu savunur. İslam'ın tanrı ve toplum tasavvurunun Bedeviler için ilerletici yeni bir adım olduğunu dile getiren Kıvılcımlı, **"Muhammed ve İslam 'ın en kalıcı mirası, kolektivizm, adalet, hoşgörü, merhamet yani hümanizm olmuştur. İnandığı Allah'ı bu sistemden uzak düşebilir miydi?"** demektedir. Bedir Savaşı sonrası ganimet taksimi ile ilgili

Enfâl Suresi'nde geçen **"Savaşta ele geçirdiğiniz ganimetlerin beşte biri Allah'a ve Resulüne aittir."** ayeti ile ilgili Kıvılcımlı şu yorumu yapar: **"Sınıflı topluma çözülen bedevi Medineli, Mekkeli fakir fukara, ipotek altında yoksullaştırılmış köylü esnaf ve züğürt bezirgânlann ganimet, mal-mülk, gösteriş düşkünlüklerini gördükçe; Muhammed derinden sarsılıp üzülüyordu. Kuracağı yeni İslam medeniyeti de öncekiler gibi bu arsız maddiyatçılık içinde çökecek miydi? Sık sık ayetlerde azarlayarak korkutarak uyardı. Ama en şiddetlisi Enfal suresiyle oldu:"Ganimet Allah'ın ve Peygamberindir." keskin savaş komünizmi hükmü bildirilmiştir. Bu hükmü sonradan esnetmek zorunda kalmıştı, çünkü medeniyeti yayılırken kişi mülkü gelişimini gemlemek olanaksız kaldığı gibi, bendledikçe selleşiyordu. Gözleri doyar da belki maneviyata, İslam'ın dediklerine uyarlardı..."**

Hz. Peygamber'in kurduğu toplum düzeninin Hulefâyi Râşidin döneminde de ayakta kaldığını ancak ardından tefeci bezirgânlar tarafından sistemin ele geçirildiğini kaydeden Kıvılcımlı şöyle der:

"Ama yine de Allah'ın; kamunun mallarını özelleştirmeleri kolay olmadı. İslam yavaş yavaş bezirgânlaştırıldı. Muhammed'in "mülk Allah'ındır' prensibi yelle yuf oldu, içi boşaltıldı. Gerçek değişti mi? Aradan yüzlerce yıl geçti azgın bezirgânlık yerini azgın fnans kapitalizme bıraktı dünya malı, Allah malı durmadan kişi mülküne devşirildi, devşiriliyor... Bu yüzden Muhammed içinde bulunduğu tarihsel devrim derslerini "Allah kanunu" yapıyordu. Bizler o bâtıni-mistik, skolastik kabuğa aldanmadan içindeki özü bulup ortaya çıkarabilirsek dersimizi alabiliriz.

"Mülkün ezeli ebedi sahibi sadece Allah'tır" sözü yabana atılabilir mi?

Sınıfı toplumun yaşanan realitesi ne olursa olsun, tarihsel akışa kabaca bakan temiz bir akıl Allah'ın, yani doğanın ve kamunun malını, varlığını yağmalıyorlar demez mi?

(Ertuğrul CESUR, İslam - Sosyalizm Sentezleri, (Tarihsel Bir Tasvir), Ankara-2016)

Ne Sandın Leyla Hanımı

Leyla Hanım'ın Hayatı (?-1847)

Leyla Hanım'ın hayatı hakkında fazla bilgi yoktur. Doğum tarihi de kesin olarak belli olmamakla birlikte İstanbul'da doğduğu bilinmektedir. Babası Kazasker Moralızade Hamit Efendi'dir. Annesi ise Keçecizade İzzet Molla'nın ablası olan Hatice Hanım'dır. Kardeşleri Ataullah Mehmet Efendi, Nurullah Mehmet Efendi, Hâlet Efendi'dir. Kaynaklara göre Halet Efendi genç yaşta vefat etmiştir. Bunun dışında sütkardeşleri Emine Hanım ve Arif Bey'dir.

Leyla Hanım ailesi tarafından oldukça aydın ve edebiyata aşina bir ortamda yetiştirilmiştir. Edebi bilgilerini ise dayısı İzzet Molla vasıtasıyla Leyla Hanım evlenmişse de evliliği çok kısa sürmüştür.

Çünkü evlendiği gün eşinin ondan üzerindeki nohut yakısını temizlemesini istemesi üzerine odayı terk etmiş ve bir hafta sonra da ondan ayrılmıştır

Canan'a

Nedendir itmez oldı āteşim tesir cānāna

Yanup yakıldım gördükçe hayrān oldı pervane

**

Bu kadar nalelerim dağlara itdi te'sir

Yine dâd itmedi feryadıma kat'â cânân

**

Zulm idüp aşıka zann ider adalet canan

Sabrı güç çâresi güç derde giriftar oldum

**

Canını Hakk'a virür bir başka cânân istemez

Vâsıl-ı billâh olanlar gayri ihsan istemez

**

Şol ki cananın elinden içdi aşkın badesin

Ol ebed hiç bilmedic akl ile unvan istemez

**

Canımın cananısın dil tahtının sultânısın

Sıdki'ye sen cân yetersin bir dahi cân istemez

**

Nice ah itmeyeyim furkat-i canandır bu

Ağlarım şâm u seher dide-i giryândır bu

**

Uşşâkının ahvâline şefkat var içinde

Bir söz didi cânân ki keramet var içinde

Renklerin Gizemi

İnsanların yaşamlarında renklerin bilinçaltını nasıl etkilediği gizemi henüz çözülmemiştir. Böyle olmasına rağmen orta çağdan beri bilinmektedir.

İnsanoğlu ilkel dönemlerde doğanın renklerini taklit etmeye başlamıştır ve renkleri sembolize etmiştir. Renkler var olan dünya yıldızlar ve gökkuşağı ile özdeşleşmiştir. Böylece renk mistik bir öneme sahip olmuştur. O dönemdeki insanoğlu insan vücudunu kırmızı, aklı sarı, ruhu mavi olarak nitelendirmiştir. O dönemlerde renk onlar için bir dil olarak kullanılmıştır. Renk ilkel insan döneminden bu yana çeşitlilik kazanmıştır. Farklı ülkeler ve dolayısıyla farklı kültürler farklı anlamlar vermiştir.

"Mavi, doğanın gizemlerini ve gücünü anımsatan bir renktir. Okyanusun ve gökyüzünün rengidir. Mavinin suyu hatırlatması nedeniyle, sürekli, canlı, takviye edici ve hayat kurtarıcı çağrışımları bulunur. Bu yüzden, rahatlatıcı ve sakinleştirici bir etkisi vardır. Mavi, evrensel olarak serin ve arındırıcı olarak algılanır. Lacivert gibi koyu maviler, tutucu ve tek biçimi olarak algılandıklarından sıkça kurumsal renkler olarak kullanılırlar. Süreklilik, güvenlik ve

güvenilirlik anlamlarını iletirler. Soluk maviler daha genç ve sakin nitelikler taşırlarken, yeşilimsi maviler ruhanilik ve mistisizmle ilişkilendirirler"

İhanet Ve Aşk Ekseni

Aşk bağımlılıktır.

Aşk acısı, intihara sebep olabilecek denli güçlüdür.

İnsanların duygu durumları, iç/dış şartlara göre değişkenlik gösterir.

Aşkın reddi, nefreti doğurabilir.

Kıskançlık, aldatma sebebi olabilir.

Sessizlik

Dominique de Menil, Rothko'nun resimlerini: " Mahvolmuşluğumuzun trajik gizemi, Tanrının sessizliği, Tanrının dayanılmaz sessizliği" tarif etmiş.

Poetik Evren

Bu bilinmeyeni fazla olan evrende yıldız tozu olan bizlerin hikâyesidir. Evrenin dört boyutlu ve çok boyutlu açıklamasını hiperküp kavramı ile yapan bilim adamları bize evrenin gizemli yapısını boyutlar ile açıklıyor. Bu boyutlar içerisinde Dünya'nın en, boy, derinlik algısı ile üç boyutlu bir yaşam alanı olduğunu söylerlerken, Einstein'ın genel görelilik kuramı ile zamanın tek başına değişken olduğu tespiti ile birlikte, dünyanın içinde olduğu evrenin dört boyutlu olduğu açıklaması bilim dünyasına hâkim oluyor. Kuantum mekaniği ile birlikte dört boyutlu evrenin, kuantum sıçraması ile çok boyutlu evren olduğu açıklaması Hiperküpü tanımlıyor. Dört boyutlu ve çok boyutlu olan evren, yani Hiperküp içerisind e yer alan Güneş Sistemi içerisinde bir zamanlar gezegen olup daha sonra gezegenlik özelliklerine sahip olmadığı açıklaması ile gezegenlikten çıkarılan Plüton, bu tezin savının ana karakterini oluşturuyor.

İnsanın kendini anlatırken birincil olarak seçtiği dil kavramı ise bireyi anlamada bize rehber oluyor. Dilin özellikle insan ilişkilerini düzenleyen bir konumda durması ve bireyin kendi içerisinde yaşadığı derin duyguların ifadesinde bir anlatım biçimi olarak şiiri seçmesi bizi şiiri incelemeye yönlendiriyor. Dilin özellikleri kullanılarak bireyin en derin duygu ve düşüncelerini dile getiren ve çağlar boyunca bireyin en gizli duyguları ile örülmüş cümlelerin şiirsel olarak tanımlanması, bize evrenin poetik (şiirsel) bir renk cümbüşü olduğu düşüncesine itiyor. Toplumdan sıyrılan bireyin kendi varlığını oluşturmak adına yeni bir yaşam alanı arayışı içerisinde oluşu, onu bilimsel ve edebi incelemelerle birlikte bir serüvene itiyor. **Bu serüvenin başlangıcı ise; Plüton'un gezegenlikten çıkarılması ile toplumdan kopan bireyin yalnızlığı ve ötekileştirilmesi, renkler ve şiirler ile buluşarak "Plüton'da Bir Koloni" ismi adı altında çalışmalar olarak karşımıza çıkıyor.** (Sema YAYLA)

Dilencinin Duası

"Kendisinden başkasını görmediğim Allah'ım, görünenler çok da olsa, ancak senden dilerim. Görüntüler çok da olsa, ancak senin ihsanını isterim. Kaynaklar çeşitli de olsa, varlıkta birliğinin ve mevcûdattaki tecellilerinin çokluğunun hakkı için senden diliyorum." [F.Vecdî, el-Vecdiyyât,s.102-103.]

Makâme

Kâme (kalkmak, ayakta durmak) fiilinden türemiş bir isim olan makâme kelimesi (çoğulu makâmât) "meclis" ve "insan topluluğu" anlamlarına gelir. Makâme kelimesi, câhiliye döneminde "meclis" ve "mecliste bulunanlar" anlamında kullanılırken, Emevîler döneminde ve Abbâsiler döneminin başlarında, halifelerin dinî ve ahlâkî hikâyeler dinlemek için yaptıkları toplantıları göstermek için kullanılmıştır.

III. / IX. yüzyıldan itibaren vaaz ve hitâbe özelliğini kaybetmeye başlayan makâme; eğitici, öğretici ve eğlendirici yönü ağır basan **"dilenci hitâbesi"** hüviyetine bürünmüştür.

Makâme, Arap edebiyatında başlıca iki edebî akımın ürünüdür. Bunlar; hicrî IV. yüzyılda yayılan "dilencilik, yokluk edebiyatı akımı" ve "edebî sanat akımı"dır. İslâm dünyasında, hicrî IV. yüzyılda dilenciliğin yaygınlaşması üzerine bir yandan sıkıntılı hayat süren insanların kazanç temin etmek için başvurdukları yolları ve atıldıkları maceraları edebiyata sokma arzusu, diğer yandan dönemin gerektirdiği edebî sanatları kullanma arzusu makâme türünün doğuşuna zemin hazırlamıştır.

Makâme, seci'li ifâdelerin kullanıldığı bir nesir türüdür. Arap edebiyatında roman, hikâye ve tiyatro gibi edebî türlerin atası olarak görülmektedir. Makâmenin temel amacı; "dil ve ifâde eğitimi"dir. Makâme türünün öncüsü kabul edilen Bedîüzzamân el-Hemedânî (ö. 398/1008) makâmelerini, öğrencilerine Arap dilinin inceliklerini öğretmek için kaleme almıştır.

Makâme türünün genel özelliklerinden bahsedilecek olursa; makâmede beyan ve bedîî ilmine ait çeşitli sanatlar kullanılmaktadır. Bu sayede makâme yazarları, dil becerilerini ortaya koymaktadır. Makâmelerde olayları anlatan bir râvî bulunmakta ve makâmeler, râvînin "falanca bana anlattı" şeklindeki ifâdeleri ile başlamaktadır. Ardından keskin zekâ, edebî olgunluk, hayat tecrübesi ve büyüleyici dil sahibi, aynı zamanda hilekâr ve kurnaz kişiliğe sahip olan kahramanın hikâyesi anlatılmaktadır.

Makâmede yer alan en önemli konu dilencilik olsa da, yöneticilerin, kadıların ve devlet adamlarının yolsuzluklarını, toplumsal sınıfların problemlerini ele alan, çeşitli âdet ve geleneklere karşı çıkan, dil, nahiv, edebiyat ve fıkıh problemlerine çözümler getiren ya da vaaz ve irşat içerikli makameler de vardır.

Makâmelerde hikâye üslûbu kullanılmakta, zaman-mekân tavsifleri yer almakta, makâme karakterleri; şekil ve renk gibi dış özellikleri ile ya da iç dünyaları ile tasvîr edilmektedir. Ayrıca makâmelerde âyet, hadis ve atasözlerine, az kullanılan ya da unutulan garîb kelimelerin kullanımına yer verilmektedir.

Makâme türünü edebiyata sokan ilk kişinin Bedîüzzamân el-Hemedânî (ö. 398/1008) olduğu konusunda hemen hemen görüş birliği vardır. el-Hemedânî, Ebu'l-Feth el- İskenderî adında hayalî bir kahramanın, insanlardan para koparmak için yaptığı hileleri veya atıldığı maceraları seci'li nesirle, zaman zaman da şiirle edebiyata sokmuş ve ortaya çıkardığı bu edebî ürüne "makâme" adını vermiştir. Sonraki dönemde İbn Nâkıyâ (ö. 485/1092) on makâmeden oluşan Makâmât adlı eserini yazmış fakat bu eser, üslûp güzelliği bakımından el-Hemedânî'nin makâmelerine yetişememiştir. el-Hemedânî'den sonra makâme türünde yazan en meşhur kişi, Ebû Muhammed Kasım b. Alî b. Muhammed el-Harîrî (ö. 516/1122) olmuştur. el-Hemedânî ve el-Harîrî'nin makâmeleri, yazıldıkları dönemden itibaren büyük rağbet görmüş, çeşitli ülkelerde istinsah edilerek birçok edip tarafından taklit edilmiştir. Özellikle el-

Harîrî'nin makâmeleri Arap belâgatı ve üslûp ustalığının sembolü sayılmış, değerini modern zamanlara kadar korumuştur.

el-Harîrî'den sonraki dönemde es-Sarakustî (ö. 538/1143) onu taklit ederek makâmeler kaleme almış fakat bu makâmeler günümüze ulaşmamıştır. es-Sarakustî'nin çağdaşı olan ez-Zemahşerî (ö. 538/1144) şekil ve içerik bakımından el-Harîrî'nin makâmelerine benzemeyen, ahlâkî konulara hasredilmiş makâmeler, Ebü'l-Ferec İbnü'l-Cevzî (ö. 597/1201) ise çeşitli edebî konularda ve vaaz içerikli makâmeler kaleme almıştır.

Zamanla makâmelerde ele alınan konular genişlemiştir; mesela İbn Saykal el-Cezerî (ö. 701/1301) hadis, fıkıh ve nahiv mevzûlarında, İbnü'l-Verdî (ö. 749/1349) ülkelerin nitelikleri konusunda, el-Halebî (ö. 779/1377) hayvanların nitelikleri hakkında, Süyûtî (ö. 911/1505) ise güzel koku, çiçek, meyve ve sebze gibi mevzûlarda makâmeler kaleme almıştır. İbrâhim İbnü'l-Vezîr (ö. 914/1508) el-Makâmâtü'n-nazariyye'de ve Ahmed b. Muhammed el-Kastallânî (ö. 923/1517) Makâmâtü'l-'ârifin'de kelâm konularını işlemiş, Mısırlı âlim Şihâbüddîn el-Hafâcî (ö. 1069/1659) makâmelerinde toplumsal problemleri konu edinmiş, Osman b. Ali el-Ömerî (ö. 1184/1770) el- Makâmâtü'd-düceyliyye ve'l-makâmâtü'l-Ömeriyye'sinde İslâm mezhep ve fırkalarını ele almış, Ahmed Berbîr el-Beyrûtî (ö. 1226/1811) ise Makâmefi'l-mufâhare beyne'l- mâ 'i ve 'l-hevâ ' adlı eserinde su ile hava arasındaki üstünlük yarışını anlatmıştır.

Lübnanlı yazar Nâsîf el-Yâzicî (ö. 1287/1871)'nın kaleme aldığı Mecma'u'l-bahreyn adlı eser, el-Hemedânî ve el-Harîrî'nin makâmelerinin modern dönemde yapılmış güzel bir taklidi niteliğindedir. Fâris eş-Şidyâk (ö. 1305/1887)'ın 1855'te kaleme aldığı es- Sâk 'ale's-sâkfîmâ hüve'l-faryâk adlı eser ise seci'li olmakla birlikte el-Hemedânî ve el-Harîrî'nin makâmelerine kıyasla daha kolay anlaşılan ve akıcı bir üslûpla yazılmıştır.

Ahmed Şevki (1868-1932)'nin sosyal konuları ele alan Esvâku'z-zeheb adlı eseri, Ali Mübarek (1823-1893)'in tasavvufî konuları ihtiva eden Senûhu'l-Efkâr adlı eseri, İbrahim el-Müveylihî'nin "sosyal erozyon"u konu edinen, Misbâhu'ş-Şark gazetesinde Haziran, 1899 - Eylül, 1900 tarihlerinde yayımlanan Hadîsü Mûsâ b. 'İsâm adlı üç bölümden oluşan yazı dizisi, Muhammed el-Müveylihî (ö. 1348/1930)'nin Hadîsü 'Îsâ b. Hişâm adlı eseri ve Hafız İbrahim (ö. 1351/1932)'in Mısır edebiyatı, toplumu ve Mısır'ın siyasî durumu hakkındaki görüşlerini anlattığı Leyâli Satîh adlı eseri modern dönemde telif edilen, makâme türünün özelliklerini yansıtan eserler arasındadır. (Alıntı)

12.Vecdiyye /Umut var Hala

Vicdân, Allah-u Teâlâ'nın *"Öğüt ver, çünkü öğüt müminlere fayda verir. "* (Zariyat, 55) âyeti mucibince yıllarca yorulmadan öğüt vermeye devam etmiştir. Bir gün, görevini ne ölçüde îfâ ettiğini sorgular. Çabalarının sonucunu düşündüğünde kalbi gamla dolar. Bedevî kıyafetlerini giyip çöle doğru gider.

Gurup vakti geldiğinde gölgesi yayılmış büyük bir ağaç görür. Ağacın altında dinlenip yolculuğa sabah devam etmeyi düşünür. Bu esnada yaşı altmışa yaklaşmış, aksakallı, güzel yüzlü bir bedevî görür ve ona selam verir. Adam, selama karşılık verdikten sonra şöyle der: *"Hoş geldin işçiler ve mücahitler grubunun kaçağı Vicdân!"* Vicdân, *"Kehanet Araplar'a geri mi döndü? Zira tanıtmaksızın ismimi ve mesleğimi biliyor!"* diye söylenir. Adam, *"Şeytanlar kime iner biliyor musun? Bütün iftiracı günahkârlara... "* der. Vicdân, *"Efendim, bunu kast etmedim.*

Gaybı bilmeni, anladığım bir sebeple açıklamak istedim. Aklım beni gayr-i irâdî bu düşünceye itti. " der. Adam şöyle sorar: *"Sana ne oldu da ümitsiz çıktın?"* Vicdân, Allah'ın rahmetinden ümidini kesmediğini fakat milletinin her gün yeni bir fitnenin içinde olduğunu söyler.

Adam Vicdân'a bazı sorular yöneltir: *"Milletiniz parçalanıp gruplara mı ayrıldı ve komşusuna saldırıya mı geçti? Erkekleriniz kız çocuklarını utançla, fakirlik korkusuyla diri diri toprağa mı gömdü? Kargaşa yayıldı da her kabile kendisine güvenip diğerlerine düşmanlık mı etti? Islah edenler öldürülüp râşid kılavuzlar hor mu görüldü? "* Vicdân bu soruların her birini *"Hayır. "* diye yanıtlar. Adam, *"O halde neden ümitsizliğe düştün?"* diye sorunca Vicdân, *"Milletimin o noktaya varmasını mı bekliyordun? "* diye karşılık verir.

Adam, peygamberlerin sonuncusu Muhammed (salla'llâhü aleyhi ve sellem)'ın Araplar'a, onlar daha kötü vaziyette iken gönderildiğini, ahlâklarını düzeltip onları birleştirdiğini hatırlatır. Vicdân, *"Evet, bunu biliyorum fakat Allah, peygamberi melekleriyle destekledi. "* der. Bunun üzerine adam, *"Peygamberin, mucizevî şekilde galip olduğunu mu söylemek istiyorsun?"* diye sorar. Vicdân *"Evet. "* diye karşılık verir.

Adam, Vicdân'ın peygamberlerin yaşamını olağanüstü görmekle, onları pratik yaşamdan ayırdığını ve onların hayatlarından istifâde edemediğini söyler. Vicdân, uzun süredir cihat etmeye devam ettiklerini söyleyecektir ki; adam, sözünü keserek tutumlu olmaya çağırdıklarını fakat israf ettiklerini, Allah'a itaate çağırdıklarını ama isyan içinde yaşadıklarını ve irşadı kazanç kapısı haline getirdiklerini söyler. Vicdân, kusurlardan arınmak için bir yol göstermesini ister. Adam, her gün gurup vaktinde oradaki ağaca, alacalı bir kartal grubunun geldiğini, üzerinde taşıdıkları kimseyi çok uzakta bulunan yuvasına götürdüklerini söyler. Sözlerini tamamladığında, bir grup alacalı kartal Vicdân'a görünür. Adam, *""İşte arkadaşımızın binekleri!"* der. Vicdân'ın elinden tutarak kartallardan birinin üzerine oturtup *"Allah 'a emanet ol! "* der.

Birkaç dakika içinde yeryüzü görünmez olur, her yer semânın rengine bürünür. Vicdân'ın içini korku kaplar. Elleri gevşemeye başlar ve kartala tutunamayıp düşer. Bu esnada bayılır. Ayıldığında, kartalın pençeleri arasında olduğunu fark eder. Kaderine teslim olmuş haldedir, nihâyet yere inerler.

Vicdân, bir ağacın altında, etrafına nurlar saçan ihtiyar bir adam görür. İçinde korku hisseder. İhtiyar, Vicdân'ı görünce, *"Merhaba sâlih evlat, korkma. Sen Allah'ın kullarından bir kulun karşısındasın, vehme kapılma! "* der. Vicdân, başından geçenleri anlatır. Kusurlarından arınmak için getirildiğini söyler. İhtiyar, *"Oğul, doğru yolu bulma kararında samimi misin?"* diye sorunca Vicdân, hidâyeti ebedî bir mülkten daha fazla arzuladığını söyler.

İhtiyar, mutlak hakikate İslâm'la ulaşabileceğini, İslâm'ın anlamını gerçekleştirmesi gerektiğini söyler. Vicdân, bunu nasıl gerçekleştireceğini sorunca ihtiyar şöyle der: *"Gerçekten teslim olmak, doğru, insanî bir yaşamın lezzetini tatmak, ateşe ve denize atılsa bile sahibinin kalbine gam getirmeyen mutlak hakikatin zevkini almak istersen; öğrendiğin, okuduğun, duyduğun, hoşlandığın, kötü gördüğün her şeyi aklından çıkar, şu an doğmuş gibi ol. Geçmişi, geleceği düşünme, şu anı da hissetme!"* der. Kendi kişisel özellik ve alışkanlıklarından soyutlanmadığı sürece insanın, kendi kafesinde hapsolmuş bir kişi olacağını ve hakikati göremeyeceğini iddia eder.

Vicdân, ihtiyara sözlerinden dolayı teşekkür edeceği anda ihtiyar gözden kaybolur. Vicdân, onun el-Hakîm b. Mürşid olduğunu anlar. Allah'a secde edip şükreder ve Allah'a dayanıp azimle çalışmaya koyulur. (M. Ferid Vecdi)

Akıl Fayda Vermez

Hz. Ali kerrma'llâhu vecheye atfedilen bir şiir şöyledir:

"Akıl iki çeşittir: Matbû ve mesmû akıl,

Mesmû akıl fayda vermez, matbû akıl olmayınca,

Nasıl ki güneş ışığı fayda vermez, gözün ışığı olmadığında.

Çabuk İstiyorsunuz

Beyit:

"Yüceliğe kolayca erişmek istiyorsunuz;

Halbuki baldan önce arının sokması gerekir! "

[Ebü't- Tayyib el-Mütenebbî'ye (ö. 354/965)

Vah

"Bir milletin yapısı mâmur değildir, (insanların) ahlâkı harâp olmuşsa."

[Ahmed Şevkî'ye (1868-1932)]

Öyleyse

"Biz bir memleketi helâk etmek istediğimizde, onun refah içinde yaşayan şımarık elebaşlarına (itaati) emrederiz de onlar orada kötülük işlerler. Böylece o memleket hakkındaki hükmümüz gerçekleşir de oranın altını üstüne getiririz!" [İsrâ Sûresi'nin 16. Âyet]

"Sizden kim bir münkeri görürse, onu eliyle değiştirsin. Buna gücü yetmiyorsa diliyle değiştirsin. Buna da gücü yetmiyorsa kalbiyle (buğz etsin)! [Hadis]

Herşeye Dayandım... Fakat Dostla İmtihan olmak

Di'bil b. Ali el-Huzâî (ö. 246/860)'nin Dîvân'ında şöyle bir beyt yer almaktadır:

"Düşmanlığına sabrederdim fakat gelin ve bakın, beni kiminle imtihan ediyor!"

Nurnâme Duası

Faziletleri çok hiç olmazsa dileğiniz ve kendiniz için (hangi okuyuş kolay geliyorsa okuyun) derim.

بسم الله الرحمن الرحيم

اللهم اجعلني عندك نورًا، وفي وجهي نورًا، وفي رأسي نورًا، وفي شعري نورًا، وفي حاجتي نورًا، وفي نفسي نورًا، وفي سمعي نورًا، وفي بصري نورًا، وفي فهمي نورًا، وفي لساني نورًا، وفي صفتي نورًا، وفي عشقي نورًا، وفي قلبي نورًا، وفي

عظامي نورًا، وفي بدني نورًا، وفي يدي نورًا، وفي شمالي نورًا، وفي فوقي نورًا، وفي تحتي نورًا، وفي جنبي نورًا، وفي عدلي نورًا، وفي ديني نورًا، وفي ايماني نورًا، وفي إسلامي نورًا، وفي هدايتي نورًا، وفي موتي نورًا، وفي قيامي نورًا، وفي قراءتي نورًا، وفي ركوعي نورًا، وفي سجودي نورًا، وفي قعودي نورًا، وفي قبري نورًا، وفي أنفي نورًا، وفي مدحلى نورًا، وفي ميزاني نورًا، و في ضعيري نورًا، وفي بحري نورًا، وفي معاني نورًا، وفي آخري نورًا، وفي قلبي نورًا،

اللهم قدرتي نورًا، وفي اعطي نورًا،

اللهم عندك نورًا، يا نوز سماواتي والأرض نورًا، وفي معرفتك نورًا، وفي جدك نورًا، وفي الكريم نورًا، سبحان خالق نورًا، زبنا وتمم لنا نورًا، إنك على كل ثسئ قدير

وصلى الله على خير خلقه محمد وآله و أصحابه أجمعين آمين

(l)Alâhüme ac'âlni 'indeke nuren va fi Vachi nuren vafi rast nuren ( ) va fi şağri nuren va fi haceti nuren va fi nafsi nuren va fi sem'i nuren va fi ( ) haşri nuren va fi femmi nuren va fi lisâni nuren va fi sıfati nuren ( ) va fi 'aşki nuren va fi kalbi nuren va fi azami nuren va fi bedeni ( ) nuren va fi yedi nuren va fi şimali nuren va fi fevki nuren va ( ) fi tahtî nuren va fi cenbi nuren va fi 'adlî nuren va fi dini nuren ( ) va fi imâni nuren va fi islâmi nuren va fi hidâyeti nuren ( ) va fi mevti nuren va fi kiyâmi nuren va fi kira'ati nuren va fi rukü 'i nuren ( ) Va fi sücüdi nuren va fi ku 'udi nuren va fi kabri nuren ( ) va fi affı nuren va fi medhali nuren va fi mizanı nuren va fi ( ) zemiri nuren va fi bahri nuren va fi me'âni nuren va fi âhiri nuren ( ) va fi kalbi nuren

Alahüme kudreti nuren va fı a 'ti nuren alahüme ( ) 'indeke nuren ya nuressemâvâti val 'arz-i nuren va fi ma 'rifeteke ( ) nuren va fi cedike nuren va fil karimi nuren sübhâne halik ( ) nuren binâ va temmim lenâ nuren ineke 'alâ küli şeyin kadir ( ) va salallahü 'alâ hayri halkihi Muhammedin va âlihi va eshâbihi ecme'in âmin.

Allah’ım beni kendi nezdinde nurlandır, benim yüzümü nurlandır, benim başımı nurlandır, benim saçımı nurlandır, benim kaşımı nurlandır, benim nefsimi nurlandır, benim kulağımı nurlandır, benim gözümü nurlandır, benim ağzımı nurlandır, benim dilimi nurlandır, benim sıfatımı nurlandır, benim aşkımı nurlandır, benim gönlümü nurlandır, benim kemiklerimi nurlandır, benim bedenimi nurlandır, benim elimi nurlandır, benim kuzeyimi nurlandır, benim üst tarafımı nurlandır, benim alt tarafımı nurlandır, benim yan tarafımı nurlandır, benim adaletimi nurlandır, benim dinimi nurlandır, benim imanımı nurlandır, benim islamımı nurlandır, benim hidayetimi nurlandır, beni öülümü nurlandır, benim duruşumu nurlandır, benim kıraatımı nurlandır, benim rukumu nurlandır, benim secdemi nurlandır, benim oturuşumu nurlandır, benim mezarimi nurlandır, benim burnumu nurlandır, benim ruh durumumu

nurlandır, benim hisab günümü nurlandır, benim vicdanımı nurlandır, benim hayal denizimi nurlandır, benim anlamımı nurlandır, benim geçmişimi nurlandır, benim geleceğimi nurlandır. Allah'ım benim gücümü nurlandır, bana verdiklerini nurlandır. Allah'ım beni kendi nezdinde nurlandır, ey gökler ve yerin nuru, benim irfanımı nurlandır, beni kendi büyüklüğün sayesinde nurlandır, beni kendi kerim sıfatınla nurlandır, beni kendi temiz ve yaratılıcık sıfatınla nurlandır. Allah'ım bizim nurumuzu tamamla, şüphesiz sen her şeye gücü yetensin. Yaradılışın en güzeli Muhammed'e Selam olsun, onun ailesine ve bütün ashabına selam olsun. Senin rahmetine sığınıyoruz ey rahman ve rahim olan Allahım

Kadh Duası Budur

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله وباسمائه المبتدأ ورب الآخرة وأولى لاغاية له ولا منتهى له ما في السماوات والعلى الرحمن على العرش استوى الله عظيم الآلاء دايم النعماء قاهرالأعداء الرحمن على الأولياء عاطف برزقه معروف بلطفه.عادل في حكمهعالم في ملكه رحيم الرحماء عالم العلماء غغورالفقراء وصاحب الأنبياء لادرعلى ما شاء سبحان الملك الحميد ذي العرش المجيد فعال لما يريد رب الأرباب و مسبب الأسباب و رازق الأرزاق و سابق الأسباب و خالق الأخلاق و لادر المقدورولاهر المقهور وعادل اليوم الحشر و النشور آله الآلهة يوم الواقعة رحيمعليم غفور شكور والحمد الله رب العرش العظيم و الحمد الله...

المكالرحيم الوالي القديم خالق العرش العظيم والسموات والأرضين وهوالسمع العليم لابل التوب وغافرالذنب شكور حليم هوالأول والآخروالظاهر والباطن الدائم الرازق الدواب صاحب العطايا مانع البلايا يا شافع اليغيم ويعفوالذنوب ويتوب النادمين و يسترالمنبين ويؤمن الخايفين ومحب الصابرين لا١إله إلا أنت الكبيرالمعبود غافرالخطاء ياشكور ياحليم يا كثيرالعطايا ياعليم عالم مافياصدور منيب الرزق والأشجار والحبوب غني عن الخلق قائم الأرزاق علام الغيوب أنت الذي ليس كمثله شيء وهو السميع العليم وأنت على كل شيء قدير ياشاهد أنت تعلم سرا او على نية و تخفي الصدور والقلوب أنت قلت أنت أصدق القائلين ادعو أستجب لكم وأنت قلت لاتقنطوا من رحمة اش احفظني من آفات الدنيا و الزمان والغضيتم ولاتغضح

إلا١الله حقا حقا لا١أله لا١أله غفورا شكورا إلا١الله رحمانا رحيما لا١أله إلا١الله لا١أله اش أكبر اش أكبر
ربا ربا لا١أله إلا١الله

إلا١اش إماما عتقا لا١اله إلا١اش تتعبدا ورقالاإله إلا١اش ايمانا وتحقيقا لا١اله إلا١اش محمد رسول اش حفالين نفسي وشعري وديني ودنيائى وأهلي ومالي وولدي ونريتى من شركل ذي شربوذينيأعيذنفسي جميع مارزقتني من نعمتالظ وأحبائه وإخواني من المؤمنين والمؤمنات بالله العلي العظيم نقل كتابه نقله اش عزوجل حجة لأ١أله إلا١اش وعزة اش وقدرة١الله وقوة الله وعظمة اش و سلطنة اش و سعت اش و من الله وحكم الله وعفو اش وأنبياء الله وملائكة اش و

رسول الله وأعوذ بالله من غضب في وعقاب الله وسخط الله ونكال الله ومن كتابه قد سبق من زوال النعمة موجبات الهلكة والفضيحة في الدنيا والآخرة.

أعوذ بالله العظيم في الأهل والمال والولد وعند معانية ملك الموت عليه السلام وأعوذ بالله العظيم من شر كل ذى شرما أخاف وأحترومن شر ما أخاف من عوب والعجم ومن شرالجن و الإنس وشياطين و من شرإبليس وجنوده ومن شر السلاطين واتباعهم ومن شرما ينزل من السما و ما بعرج فيها ومن شرمايلج فيالليل والنهار وما يخرج منها ومن شر كل د١بةأذت آخذ بناصيتها إن ربيعلى صراط مستقيم اللهم إني احتجب من كل شيء خلقته و احترس بك منهم وأعوذ بالله العظيم من الغرق والحرق والهدم والحسد والحجارة والزلزال والصيحته و الفتنة والصواعق والجنون والبرص وجميع أنواع البلايا في الدنيا والآخرة وأعوذ بالله العظيم من غضب الله ومن شر ما استغاث به الملائكة١لمقربون والأنبياء والمرسلين والنبى محمدا عبدك و رسولك.

ونبيك واسئلك الخير كله لا١أله إلا أنت وحدك لاشريك لك وأن محمدا عبدك ورسولك لاؤله إلا١لله وحده لاشريك له إلها واحدا صمدا فردا وترا لمن ينخن صاحبة ولا ولدا١للهم إنى أسئلكبأسمائك التي لا١أله إلا الله هوالرحمن الرحيم الذي له ملك السموات و الأرض و هو على كل شيء قدير وحست حشت الأصوات و وجلت بأسماء من كربة ويامحاحت كل شدة و يا مذلتي في كل وحشة و يا الهى و يا إله أنبياء إبراهيم وإسماعيل و إسحاق و بعقوب و الأسباط عيسى و موسى و هارون و يا شاهد كل نجوالله ربي لاشرك له و صلى الله على سيدنا محمد وآله أجمعين الطيبين الطاهرين اللهم استجب باسمائك العظيم و بحرمت عبادكالصالحين برحمتك يا أرحم الراحمين .

Besmele onun adıyla başlamıştır Allah'ım dünya ve ahret sona erebilir sadece sensin sonsun köklerde Allah büyük dostluk ve nimet sahibidir düşmanları yenen sadece o'dur dostlara merhamet eden o dur. O Rezzakık sıfatıyla herkese kendini çekmektedir. O lutuflanyla tanınmaktadır. Hükümlerinde adaletlidir mülkünde bilgi sahibidir en merhametlilerden daha merhametlidir âlimlerden daha âlimdir fakirleri bağışlayan o dur. Peygamberleri destekleyen o'dur. istediği şeyi yapmakta güçlüdür. O temizdir, övgüye değer bir padişahtır. O büyük arşın sahibidir, istediği şeyi yapan bir zattır. Tüm yaratıcıları yaratıcısıdır, müsebbiplerin sebebidir büttin canlılara rızık veren sensin. Sebeplere bağlı değildir. Güçlü mağlupların galibidir mahşer gününün adilidir, kıyamet günü kendini ibadet edenlerin Allah'ıdır. O rahimdir o âlimdir, o şükürdür, ttim övgü ve senaya layıktır. O büyük arşın sahibidir. (s. 23) O ebedi hükümdar ve büyük arşın göklerin ve yerin yaratıcısıdır. O her şeyi eşitten ve duyan, tövbeleri kabul eden günahları bağışlayan o dur. Teşekküre layık ve sabırlıdır o başlangıç ve sonuçtur. O gizli ve açıktır. O sonsuzdur, her canlıya rızık veren o dur. bağışlayan belaları defeden, günahkârı bağışlayan, tövbekârların ve pişmanların tövbesini kabul eden, suçluların suçunu gizleyen, korkaklara cesaret veren, sabırlıları seven o dur. Senden başka hiç Allah yokur, sen büyük ve ibadete değersin, hatalarımızı bağışlayansın, sen şükirsün, sen rahimsin. Sen bağışlayan ve ilim sahibi sin, sen gönüllerdeki her şeyi bilen sin. Ağaçları

ve bitkileri çıkaran sensin, hiçbir şeye ihtiyacı yokur, rızık temin eden o'dur, ayıpsız ilim sahibi o'dur, sen öyle zatsın ki hiçbir şey sana benzemez, sen duya ve bilen bir zatsın, sen her şeye kadirsin, sen şahitsin ve her gizli şeyi bilensin. Gönüllerde gizli olanları bilirsin, doğru söyleyen sensin. Sen söyledin ki beni isteyenin isteğini kabul ederim. Sen söyledin ki beni rahmetimden umutsuz olmayın. Sen bizi dünyadaki afetlerden ve zamanın afetlerinden koni ve beni rüsva eyleme. Söylediğim her şeyin daha fazlasısın

Allah büyüktür, Allah büyükür ibadete layık sadece o'dur, O bağışlayıcı ve merhamet edecidir, ibadete layık sadece o'dur. O gafurdur o, şükürdür, ibadete layık sadece o'dur. O haktır, ibadete layık sadece o'dur. O tanrıdır, ibadete layık sadece o'dur, o en özgür hükümdar, ibadete layık sadece o'dur, ibadet etmek için ondan başka seçenek yoktur. hadete layık sadece o'dur, iman ve araştırmak için, ibadete layık sadece O'dur. Gerçekleri anlatmak için Muhammed'i o göndermiştir. Kendim, duygularım, dinim, dünyam, ailem, malım, evladım, torunlarımla, bize zarar verecek her şeyin şerrinden sana sığınırız. Bana verdiğin bütün nimetlerden ve bana verdiğin dostlardan kız kardeşlerden e Müslümanlardan dolayı minnettarım sen yüce mertebeli tanrısın senin makamın kitabında zikredilmiştir ibadete layık sadece o'dur. O izzetli, kudret sahibi, yüce, saltanat, ihsan ve hüküm sahibi bir ve bağışlayıcı Allah'tır. Peygamberler ve melekler gibi kahrından ona sığınırız. O'nun razı olmayışından, onun karından ve nimetlerin kesilmesinden, onun yok etmesinden dünya ve ahrette ona sığınırım.

Ölüm zamanında aile, mal ve evlat sevgisinden yüce Allah'a sığınırım. Korktuğum her şerden, Arap ve acemi şerrinden, cin, insan, şeytan, iblis ve onun uşaklarından padişahlar ve onun uşaklarından, gökten inen ve göğe çıkan gece ve gündüzün şerrinden ve her Canlının şerrinden Allah'a sığınırım. Şüphesiz o doğru yola yönlendirendir. Boğulmaktan, yanmaktan, dağılmaktan, deprem belasından, kötülüklerden, korkunç hadiselerden, deliliken ve bütün dünya ve ahretteki belalardan ona sığınırım. Meleklerin peygamberlerin sığındığı belalardan sana sığınırım. Muhammed senin kulun ve elçindir. her türlu hayrı senden başka ilah yoktur. Koşulsuz senden başka ilah yoktur ve Muhammed senin elçindir. Ortak kabul etmeyen ve muhtaç olamayan tek sensin. Yardımcımsı ve evladı olamayan ilah sensin. Ben her şeyi güzel adlarının hürmetine senden isterim. İbadete layık sadece o'dur, o başlayıcı ve merhametlidir. Göklerin ve yerin padişahı o'dur. O her şeye gücü yetendir. Onun adlarının hürmetine her zorluk kolaylaşır. Sıkıntılı anda imdada yetişen sensin. Ruhları okşayan sensin. Sen bütün peygamberlerin, İbrahim, İsmail, İshak, Yakup ve onun oğullarının, İsa, Musa ve Harun

seni ibadet etmişlerdir. Ortağı olmayan tek ilah sensin. Muhammed ve ailesine selam olsun. Dualarımı temizlerin, Salihlerin ve isimlerinin hürmetine dualarımı kabul eyle ya Rab. Rahmetinden mahrum eyleme ya merhamet edicilerin en merhamet edicisidir.

Dİ‘BİL- دعبل

Ebû Alî (Ebû Ca‘fer) Di‘bil b. Alî b. Rezîn el-Huzâî (ö. 246/860)

Ağır hicivleriyle tanınan Arap şairi.

Müellif: Hüseyin Elmalı

148’de (765) Kûfe’de veya Habur nehri kıyısındaki Karkîsiye’de, Huzâa kabilesine mensup şair bir aile içinde dünyaya geldi. Orta seviyede bir şair olan babasından başka amcası Abdullah ve amcasının oğlu Ebü’ş-Şîs lakabıyla bilinen Muhammed b. Abdullah, kardeşleri Ali ve Rezîn, oğulları Hüseyin ve Ali de şairdi. Adının Muhammed, Hasan veya Abdurrahman olduğu da söylenir. Di‘bil çok genç yaşta ders halkalarına devam etti ve erken bir çağda şiir söylemeye başladı. Gençliğinde bayağı ve sefih kimselerle düşüp kalkması, onlarla birlikte kavgalara, soygun ve yağmalara katılması, tabiatında sertlik ve kötülüğe karşı bir meyil bulunduğunu göstermektedir. Bu durumun, daha sonra Di‘bil’i asrının en büyük hiciv şairi olmaya yönelttiği söylenebilir. Erken yaşlarda adının bir cinayete karıştığı ve bu yüzden Kûfe’den kaçtığı yolunda rivayetler vardır.

Di‘bil 169 (785) veya 170 (786) yılında Bağdat’a gitti, orada tanıştığı şair Müslim b. Velîd’in sanat anlayışından çok faydalandı. Bağdat’ta şöhretini duyan Hârûnürreşîd kendisini takdir ederek ikram ve ihsanlarda bulundu. Daha sonra Tohâristan Valisi Fazl b. Abbas b. Ca‘fer el-Huzâî’nin yanına gitti; vali kendisine daha önce hocalık yapmış olan Di‘bil’e ihsanda bulundu ve onu Tohâristan kasabalarından Simincân’a âmil tayin etti (789). 791 yılına kadar burada kalan Di‘bil, muhtemelen Fazl b. Abbas’la arası açıldığı için Bağdat’a dönüp oraya yerleşti. Bağdat’ta bir müddet Ebû Nüvâs, hocası Müslim b. Velîd, Ebü’ş-Şîs ve kardeşi Rezîn’in de bulunduğu sohbet meclislerine katıldı; ardından hocasının Cürcân’a tayin edilmesi üzerine (196/812) oraya giderek onun hakkında kasideler yazdı. Müslim b. Velîd’in Merv’e geçip Vali Fazl b. Sehl’in yanında itibar görmesi üzerine Di‘bil’in de oraya gittiği, ancak bir müddet sonra kıskançlık yüzünden veya başka bir sebeple hocası Müslim aleyhinde manzum bir mektup yazıp valiye verdiği de kaydedilmektedir.

198 (813) yılında hacca giden Di‘bil Bağdat’a dönmeyip Mısır’a, Vali Muttalib b. Abdullah el-Huzâî’nin yanına gitti; kendisine ihsanlarda bulunan Muttalib onu Asvan’a âmil tayin etti. Bağdat’tan uzak bu beldede gurbet hayatı yaşayan şair sıla hasretiyle ilgili en meşhur şiirlerini burada yazmıştır. Bir müddet sonra Muttalib’le arası açıldığından onu da ağır bir dille hicvetmiş, bunun üzerine görevinden alınmıştır.

Di‘bil buradan Horasan’a, Me’mûn’un ve İsnâaşeriyye’nin sekizinci imamı Ali er-Rızâ’nın yanına gitti; Hz. Ali soyunun başına gelen felâketleri dile getirdiği meşhur “Tâiyye” kasidesini onlara sundu. Me’mûn kendisine Ali er-Rızâ adına bastırmış olduğu paralardan 10.000 dirhem verdi, Ali er-Rızâ da elbiselerinden bir takımını hediye etti. Rivayete göre Kum halkı bu elbiseyi 30.000 dirhem, Ali er-Rızâ adına bastırılan paraların her bir dirhemini de 10.000 dirhem karşılığında ondan almıştır. Ayrıca İbnü’l-Mu‘tezz’in kaydettiğine göre Kum halkı

kendisine her yıl 50.000 dirhem vermeyi de kararlaştırmıştı. Fakat çok geçmeden Ali er-Rızâ Tûs'ta vefat edince Hârûnürreşîd'in kabrinin yanına defnedildi. Aşırı derecede bir Şiî olan şair buna kızmış ve yükselmesini sağlayan ilk hâmisi Hârûnürreşîd hakkında mezhep taassubundan dolayı çok ağır ifadelerin yer aldığı bir şiir söylemiştir.

İkinci Abbâsî Halifesi Mansûr zamanında (754-775) doğan ve dokuz halife döneminde yaşayan Di'bil ömrünün çoğunu Bağdat'ta geçirmiş, Mısır, Suriye ve Irak gibi birçok İslâm ülkesini dolaşmıştır. Gezdiği bu yörelerde kasideler söyleyip câize aldığı halife, vali, kumandan ve ileri gelen devlet adamlarının hemen hepsini hicvetmiştir. Bu durumu onun vefasızlığı ile açıklayanlar olduğu gibi devrin idarecilerinin Ehl-i beyt'e karşı yaptığı haksızlıklardan dolayı bir tepki şeklinde yorumlayanlar da vardır. Di'bil'i 246 (860) yılında, ağır şekilde hicvettiği Abbâsî emîrlerinden Mâlik b. Tavk öldürtmüştür. Ölüm tarihi 244 (859) olarak da geçer; ayrıca ölüm sebebi hakkında değişik rivayetler vardır.

Samimi bir İmâmiyye mensubu olan Di'bil'in Ehl-i beyt hakkında birçok şiiri vardır. Bunlarda Hz. Ali'nin üstün faziletlerini ve Hz. Hüseyin'in yaşadığı trajediyi çok güzel tasvir etmiştir. Şiirin her türünü deneyen sanatkâr, kelimelerin seçiminde ve edebî sanatların kullanımında büyük bir titizlik gösterir. Bu sebeple edebî sanatlara dair kitaplarda onun şiirlerinden bir hayli örnek bulunmaktadır. Şiir tenkitçilerine göre Di'bil mûcit, fasih ve tekellüfsüz (matbû) bir şairdir. Abbâsîler devrinin tanınmış şairlerinden Buhtürî'ye göre hocası Müslim b. Velîd'den daha üstündü. Eski Arap şiirinin onunla son bulduğunu söyleyenler de vardır. Ayrıca meşhur şair Ebû Nüvâs'ın Di'bil'i övmesi, Hârûnürreşîd'in kendisine ilgi göstermesi ve Me'mûn'un şiirlerini beğendiğini söylemesi onun önemli bir şair olduğunun bir başka göstergesidir.

Sanat açısından değeri çok yüksek kasideleri bulunmakla birlikte Di'bil daha çok hicivleriyle ün yapmıştır. Özellikle hicivlerindeki acımasızlığı ve ağır ifadeleri onun karakterini yansıtması bakımından önemlidir. Ehl-i beyt hakkında söylediği "Tâiyye", Arap şiirinin en güzel kaside örneklerinden kabul edilir, hatta İmruülkays b. Hucr'un muallakasından daha meşhur olduğu söylenir. Devrinin ünlü şairlerinden Ebû Sa'd el-Mahzûmî ve Ebû Temmâm'la da karşılıklı hicviyeleri bulunan Di'bil'in hicivleri o dönemde ün kazanmışsa da sonraları sanatkârın adının kötüye çıkmasına ve şiirlerinin ihmal edilmesine sebep olmuştur. Zira onun sınır tanımayan hiciv anlayışı, kendisine iyilik eden herkesi, hatta hanımını, kardeşi Rezîn'i, Kum halkını ve tanıdığı bütün insanları hicvedecek kadar insaf ölçüsünü aşmıştı.

Di'bil'in hadis rivayet ettiği de söylenmektedir. Hatîb el-Bağdâdî, onun şiir ve ahbâr*ının da râvisi olan kardeşinin oğlu İsmâil b. Ali el-Huzâî tarafından rivayet edilen bir hadis mecmuasını gördüğünü ve Di'bil'in rivayet ettiği bütün hadislerin bâtıl olduğu kanaatine vardığını belirtmektedir (Târîḫu Baġdâd, VIII, 383).

Eserleri. 1. Ṭabaḳātü'ş-şuʿarâ'. Câhiliye döneminden kendi zamanına kadar yaşayan şairlerin ele alındığı bir eser olduğu kaydedilmektedir. IX-XVII. yüzyıllar arasında birçok kitapta kendisinden nakillerde bulunulan bu esere şimdiye kadar rastlamak mümkün olmamıştır. Ṭabaḳātü'ş-şuʿarâ', Cumahî'nin Ṭabaḳāt'ı ile İbn Kuteybe'nin eş-Şiʿr ve'ş-şuʿarâ' adlı eseri arasında bir köprü teşkil ettiği için önemlidir. Diğer bir özelliği ise ikinci derecedeki şairleri de ihtiva etmesidir. Esere ait bazı parçalar Muhammed Cebbâr el-Muaybid tarafından derlenip neşredilmiştir (el-Mevrid, VI/2 [Bağdat 1977], s. 111-144). 2. Dîvân. İbnü'n-Nedîm'in bildirdiğine göre Di'bil'in divanını Ebû Bekir es-Sûlî (ö. 335/946) toplamıştır. Sûlî,

onun şiirlerinden çağdaşı İbn Ebû Tâhir'in (ö. 280/893) seçip bir araya getirdiği derlemeyi de görmüş olmalıdır. Divanın bugün mevcudiyeti bilinmemekle birlikte bazı araştırmacılar Di'bil'in şiirlerini muhtelif edebiyat kitaplarından derlemeye çalışmışlardır. Yaklaşık 800 beyitlik bir şiir mecmuasını Muhammed es-Semâvî (ö. 1950) toplamıştır. Di'bil'in şiirleri daha sonra Dîvânü Di'bil b. ʿAlî el-Ḫuzâʿî adıyla Abdüssâhib Umrân ed-Düceylî (Necef 1962) ve Muhammed Yûsuf Necm (Beyrut 1962) tarafından neşredilmiştir. Ayrıca Di'bil'in şiirlerine yer veren Muhsin el-Emîn ve L. Zolondek'in çalışmalarını eksik ve hatalı bulan Abdülkerîm el-Eşter, ona ait şiirleri Şiʿru Diʿbil b. ʿAlî el-Ḫuzâʿî adıyla derleyip yayımlamıştır (Dımaşk 1964, 1983). Bunlardan başka Di'bil'in şiirlerine çeşitli kaynaklarda dağınık halde rastlamak mümkündür. Ehl-i beyt hakkındaki meşhur "Tâiyye" kasidesinin değişik kütüphanelerde birçok yazma nüshası mevcuttur. Di'bil'in, Abdülkerîm el-Eşter'in edebiyat kitaplarından derlediği ve "Tâiyyetü Dibil es-sâniye" adıyla neşrettiği bir "Tâiyye"si daha vardır (MMİADm., 1966, 41/135-142). 3. Kitâbü Vesâya'l-mülûk ve ebnâi'l-mülûk min veledi Kahtân b. Hûd. Torunu Ali'nin rivayetiyle kendisine nisbet edilen bu eserin bir nüshası bilinmektedir (Ambrosiana, G. 3/6, vr. 105a-141b); ancak eserin Di'bil'e ait olup olmadığı kesinlik kazanmamıştır. Di'bil'in günümüze kadar gelmemiş olan Kitâbü'l-Vâhide fî mesâlibi'l-Arab ve menâkıbihâ adlı bir eserinden kaynaklarda söz edilmektedir.

Di'bil hakkında bazı müstakil araştırmalar mevcuttur. Bunlardan Abdülkerîm el-Eşter'in Dibil b. Alî el-Huzâî (Dımaşk 1984) adlı hacimli eseri şairin hayatı, eserleri ve sanatına dair tahlilî bir çalışma olup bu konuda yapılan diğer araştırmalar hakkında geniş bibliyografik mâlûmatı da ihtiva etmektedir. Diğer bazı çalışmalar da şunlardır: Muhsin el-Emîn el-Hüseynî, Dibil el-Huzâî (Dımaşk 1368); Curcîs Ken'ân, Dibil el-Huzâî (Bağdad, ts.); Leon Zolondek, Dibil b. Alî. The Life and Writings of an early Abbasid Poet (Kentucky Üniversitesi yayını, 1961); Ali Abd Îdân, Dibil b. Alî el-Huzâî (Necef 1965).

Ekin Ekerken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Ekim işine başlayınca bu duayı okumak gerekir:

بسم الله الرحمن الرحيم و توكلت على الله و ما توفيقى الابالله العلى العظيم

ikinci konu ise tarla sürmeye giderken yedi noktaya dikkat etmek gerek:

"1. İyi niyetli olmak.

2. Ettiği niyetinde sadık kalmak.

3. Dindar olmak.

4. Tekbir getirmek yani Allahu Ekber Allahu Ekber demek.

5. Allah'ın hükmünü yerine getirmek yani namaz kılmak, oruç tutmak ve bütün farzları yerine getirmek.

6. Sürekli abdestli olup zikir söylemek.

7. Allah'ın bütün buyurduklarını yerine getirmektir."

Çiftçilerin ekin ekerken de şu sekiz konuya dikkat etmeleri gerekir:

1. Allah'a inanmak yani Allah'ın birliğini kabul etmek ve peygamber efendimiz Hz. Muhammet Mustafa salla'llâhü aleyhi ve sellemin bütün söylediklerinin doğru olduğunu gönülden tasdik etmek

2. Mürşitlerin ruhuna Kur'an-ı Kerim okuyup sevabını göndermek.

3. Her işe sağ eliyle başlamak

4. Ne kadar kızgınlığı varsa onu bastırmak.

5. Gönlünü ferah tutmak.

6. Her zaman abdestli gezmek,

7. İyi niyetli olmak.

8. Allah'ı unutmamak. Başka bir konu ise çiftçi ekinin başına gittiğinde tarlasının etrafına dönmeden önce şu salâvatı okur:

اللهم صلى على محمد و على آل محمد كماصليت على ابراهم و على آل ابراهيم اند حميد مجيد

Sonra traktöre binerken şu ayeti okur:

هوالاول والآخرو الظاهر ولاباطن و هو بكل شئ عليم

Ondan sonra traktöre bağlayacağı aparatları takarken bu ayeti okur:

الذين يخشونه ربهم بالغبب لهم مفغرة وأجر كبير

Traktörü çalıştırırken bu ayeti okur

شَهِدَ ٱللَّهُ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ وَٱلْمَلَٰٓئِكَةُ وَأُوْلُواْ ٱلْعِلْمِ قَآئِمًا بِٱلْقِسْطِ

ondan sonra hareket ederken bu ayeti bu okur:

نصر من الله و فتح قريب و بشر المومين

Dört Büyük Mürşid

Dört büyük mürşit:

1. Abdurrahman, 2. Abdülkahhar 3. Abdülcebbar, 4. Abdülaziz'dir.

Eğer sorarlarsa ki:

Abdurrahman kimdir? Âdem Saflullah'tır.

Abdülkahhar kimdir? Nuh Nebiullah'tır.

Abdülcebbar kimdir? İbrahim Halilullah'tır.

Abdülaziz kimdir? Hz. Muhammet Mustafa (salla'llâhü aleyhi ve sellem)dır.

Dilek İçin

Rivayet ederler ki Buhara'da bu hikâye çok değerlidir. Çocuk, mal, dünya ve ahiret ve başka isteği olanlar Hz. Bahuddin Nakşibendi kaddese'llâhü sırrahu'l azîzin annesi ruhu için yemek sadaka verip ona sığınırsa her ne haceti varsa giderilir, inşallah.

Verilecek yemek sadakası şu şekilde yapılır ve dağıtılır:

Bir kadın dışarı çıkabiliyorsa yedi evden un ister.

Eğer dışarı çıkamıyorsa odanın dört köşesinde dört tabakta un koyar her dört tabaktan azar azar un alır bir tencere sütlü umaç çorbası pişirir, ayrıca üç lavaş ekmek ve bir yağlı ekmek hazırlayıp dul kadın ve yetim kızlarla yer.

Erkeklere vermesin.

Sonra o mecliste Hz. Bibi'nin hikâyesini anlatsın. Eğer her kim bu çorbayı ihlasla yapıp ona sığınırsa veya Bibi'nin hikâyesini ihlasla dinlerse her ne isteği varsa Allah verir, inşallah.

"Hz. Bibi Seşenbe yemek yapıp istekte bulunan her kişinin isteğinin gerçekleşmesine kefilim" der, hikâye şöyledir: Bir yetim kız Üvey annenin elinde zor günler yaşıyormuş. Annesi her gün eline bir yumak pamukla bir sığır verirmiş. Her gün yaylaya çıkarak pamuğu eğirip sığırı da otlatıp gelmesini istermiş. Eğer kız pamuğu ipe çevirip getirmezse annesi kıza çok zülüm edermiş. Bir gün eline pamuğu ile ineğini alıp gelirken birden bire ineği kaçarak bir mağaraya girmiş. Kız da ineğinin peşinden mağaraya girmiş, birden gözü ay gibi aydın, yüzü ibadet nurundan parlayan içindeki güzelliği dışına yansıyan ibadetle meşgul olan bir kadın oturuyormuş. Kız selamlayıp içeri girer, Bibi ise selamına karşılık verip kızı okşayarak hal hatırını sorar. Kız ümitsiz ve muzdarip bir ifade ile annesinden çektirdiği sıkıntılar ve zorluklarını tek tek anlatır. Hz. Bibi Seşenbe kızın durumuna acıyarak "Kızım bundan sonra her gün benim yanıma uğra, ben sana dua ederim sen de gidip pamuğu ineğe yedir sonra arkasından ipleri topla" demiş kıza. Kız sevinçle her gün gelip Hz. Bibi'nin duasını alır. Dediği gibi pamuğu ineğe yedirip arkasından ipi toplar ve annesine götürürdü. Annesi buna çok şaşırır işin ne olduğunu çözemezdi. Bir gün kızın ineğini keser ve kız ise üzgün bir hal ile Bibi'nin yanına varıp ağlar ve "İneğin bahanesi ile her gün gelip mübarek yüzünü görürdüm, şimdi ise sizi nasıl görürüm" der.

"Düşman annem beni bırakmaz diye gözünden nisan yağmuru gibi yaş akar. Hz. Bibi kıza öğüt verip teselli ederek "Kızım ağlama git ineğin kemiklerini yere göm" demiş. Kız gidip ineğin kemikleri gömer. Kız her gün çok sıkıntı çekermiş. Bir gün o şehrin beyi düğün yapar, herkesi düğüne davet eder köyün genç kız ve delikanlıları süslenip düğüne giderler. Kızın üvey annesi bir elek dolusu darı ile mısırı karıştırarak önüne koyar ve "Ben gelinceye kadar bunları birbirinden ayıklayacaksın" der. Kendi kızını alıp düğüne gider. Kız ağlayıp oturmuş. Onun bir tavuğu varmış o da imdadına koştu gelip tohumları bir birinden ayırıp vermiş. Kız ise çok sevinmiş bu fırsattan yararlanarak hemen Bibi'nin yanına gelmiş.

Hz. Bibi "Kızım nasıl gelebildin?" diye sormuş. Kız "Şehrin beyi düğün yapmış tüm genç kızlar ve delikanlılar düğüne gitti annem de gitti. Bu arada ben sizi görmeye geldim" demiş. Hz.

Bibi “Kızım sen üzülme, düğüne gitmek istersen git” diye dua etmiş. Cennete el uzatıp bir bohça, ipekten yapılmış elbise, bir kutu altın takı ve hizmet olarak da birkaç tane huri hazırlamış. Kızı süsleyip düğüne götürmüşler. Padişahın kızı geliyor diye Bey’e haber verdiler. Bey karşılamaya gelir ve onu haram saraya götürüp önüne sofra sererek çeşit çeşit yemek koyar. Bu sırada kız baktı ki annesi kapının önünde oturuyor. Önündeki yemekleri annesine göndermiş. Kendisi düğünden eve gitmek üzere yola çıkar.

[91. sayfa]

(Bu sayfanın yarısı yırtılmıştır).

kızı varmış diye duyarlar sonra savcı gönderirler. Üvey annesi ise bunu duyar duymaz kızı tandırda saklar ve kendi kızını süsler ama ayakkabı kızın ayağına dar gelir. Annesi kızın ayağını yontar yine ayağına gelmez. Bu arada kızın tavuğu sabırsızlanarak tandıra doğru işaret eder. Gelen kişi şaşırarak tandırı açıp bakar ve bir huri gibi kız tandırda oturmuştur.

(Bu sayfanın yarısı yırtılmıştır).

O sırada vasiyet aklına gelir: “Sen benim için yemek yapıp hikâyeyi her kese anlat” demişti. Sonra evin dört köşesine tabaklarda un koyar ve o undan alıp bir tencere umaç çorbası yedi lavaş ekmeği ve bir yağlı ekmek pişirirken bu sırada Bey kapıdan girer yemeği görünce sinirlenir ve “Benim servetime hakaret ediyorsun

[93. sayfa]

buna ne gerek var hala fakirliğe özeniyorsun” diyerek çorbayı döker ve çekip gider. O sıralar kavun zamanıydı. O kavun tarlasına gider dönüşte “Kızın gönlünü kırdım” diye pişman olur. Kızın gönlünü almak için üç adet kavun alıp heybesine koyar ve yola çıkar. Bu arada padişahın üç oğlu üç, günden beri kayıp söylentilerini duyar. Padişahın oğullarını aramaya çıkanlardan birinin gözü Bey’in heybesine ilişir. Heybeden kan aktığını görür. Heybeyi açıp bakarlar ki üç şehzadenin saçlarını birbirine dolaşmış durduğunu fark ederler. Hemen Beyi’ attan indirip boynuna ip takarak sürüklemeye başlarlar. Bey yalvararak kısa bir mühlet ister. “Bana izin verin çok büyük bir suç işledim eve gidip tövbe ederim, sonra bir kaşık kanım padişaha kurban olsun” der. Ona biri izin verir. Bey, eve gelip kıza sorar “O çorba ne çorbasıydı döküp büyük belaya tutuldum” diyerek ağlar. Kız olayı anlatır. Bey tövbe ederek Bibi Seşenbe için çok sayıda adak verdi ve umaç çorbasını da yaptırdı. Sonra dönüp tekrar cellâdın yanına döndü. Baktı ki halk müjde diye koşturmaya başlamışlardı. Bey bunu duyunca çok sevindi. Şehzadeler heybeyi açıp baktığında üç adet kavun olduğunu gördüler. Bu işe çok şaşırdılar ve bütün herkes istediğini buldu ve çok sayıda adak Hz. Bibi adına adadılar. Ondan sonra her kimin ne isteği olursa Bibi Sesşenbe annelerinin adına yemek yapardı. Onun hikâyesini hatırlayan herkesin bütün sıkıntılarını Allah giderir. Bu dünyada her murâdını varsa görür ve ahrette izzet ve saygı görür, inşallah.

آمین برحمتك یا ارحم الراحمین

Olmaz Olmaz

Söz: Qasım Qasımzadə

Mus: Zöhrab Abdullayev

İfa: Fatma Mehrəliyeva, 1957

Müşayiət: Əhməd Bakıxanov, XÇA Ans.

1.

Sahil sakit, çəkilibdir ayaqlar,

Coşan dalğa qayaları qucaqlar.

Deyəndə ki, gəl qayıqda gəzək, yar,

Çatıb qara qaşlarını nədən sən,

Olmaz-olmaz, olmaz-olmaz deyirsən?

2.

Ay ucalır, gecə olur tən yarı,

Əynin nazik, əsir dəniz rüzgarı.

Üşüyürsən, bir yaxına gəl barı.

Qəzəbdənmi, alovdan don geyirsən,

Olmaz-olmaz, olmaz-olmaz deyirsən?

3.

Sübh şəfəqə boyayanda aləmi,

Töküləndə çiçəklərin şeh nəmi,

Deyəndə ki, çatdı ayrılıq dəmi,

Buraxmayıb əllərimi əlindən,

Olmaz-olmaz, olmaz-olmaz deyirsən?

https://www.youtube.com/watch?v=11g8KvAAuag

Nefisler ve Renkler

Nefsin Sıfatları / Seyr Çeşitleri / Mahaller / Esmâ/ Nur Rengi

Emmâre/ İlelhüdâ/ Sadr / Lâ ilâhe illallah/ Mavi

Levvâme/ Lilhüdâ / Kalp / Allah / Kırmızı

Mülhime / Alelhüdâ/ Ruh / Hû / Sarı

Mutmeinne / Maalhüdâ / Sır / Hakk /Yeşil

Râziye / Filhüdâ Sırr-ı Sır Hay Beyaz

Merzıye / Anilhüdâ / Hafî / Kayyum / Siyah

Sâfiye / Seyr bilhüdâ / Ahfâ / Kahhar / Renksiz

Sevgi Allah’dır

“Allah bir kulunu sevdiği zaman Cebrâil’e: Ben falanca kulumu seviyorum sen de sev, buyurur.” [Buharî, Edep, 41; Müslim Birr, 48.]

“Kim Allah’a kavuşmayı arzu ederse, Allah’ta ona kavuşmayı arzular.” [Buharî, Rikak, 21; Müslim, Zikir, 5.]

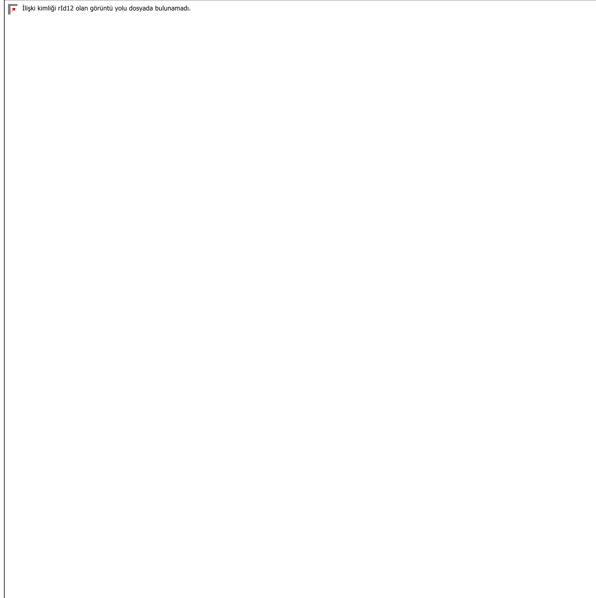
“İçinizden kim dininden dönerse bilsin ki, Allah onların yerine Hakk’ı seven ve Hakk tarafından sevilen bir kavim getirir.” Mâide, 5/54.

“Kim benim bir velî kulumu zillete düşürür ve ona düşmanlık ederse, bana harp ilân etmişolur. Mümin bir kulumun ruhunu alma zamanında gösterdiğim tereddüt kadar hiç bir hususta tereddüt göstermişdeğilim. Çünkü kulum ölümden, ben ise onu üzmekten hoşlanmamaktayım. Halbuki orada yapılması gereken bir işbulunmaktadır. Kulum farz ibadetlerle bana yaklaştığı kadar başka hiç bir şey ile yaklaşamaz. Kulum nafile ibadetleri îfâ ederekte sürekli bana yaklaşır. O kadar çok yaklaşır ki, artık ben onu severim. Bir kimseyi sevdim mi, onun kulağı, gözü, eli olurum.” [Buhârî, Rikâk, 38; İbn Mâce, Fiten, 16.]

Aptallık Bâkidir

Einstein’ın buluşunun büyük bir insanlık dramına dönüşmesi şüphesiz onun beklediği bir sonuç olmasa gerek. Hiroşimaya atom bombası atıldıktan sonra, “**Yalnızca iki şey sonsuzdur, evren ve insanoğlunun aptallığı; aslında evrenin sonsuzluğundan o kadar da emin değilim”** demiş olan Albert Einstein, aldatılmaya pek müsait olan insanlığı gözler önüne serer.

Svastika

M.Ö. 2000’lere dek uzanan eski medeniyetlerde 'iyi, mutlu, sağlıklı olmak' anlamına gelen ve devinen yaşamı sembolize eden svastika, Hitler tarafından basit bir ters çevirmeyle, tarihin akışını ters çevirme arzusu taşıyan nasyonel sosyalizmin sembolü olmuştur. İlginçtir, tarihi sıfırdan başlatacak üst insan düşüncesini üstün ırk olarak yanlış yorumlamış Hitler'e ilham

veren Friedrich Nietzsche'ye göre, geçmişe dönmek mümkün değildir ve geçmişe dönmenin imkansızlığı ile nostalji reddedilmektedir.

Yüze Sen

Kenarında gezmediğin deryanın

Ne haddin ki ortasında yüzesin

Hakikatte yarım adam değilsin

Dava kılan elli ile yüze sen

Öldürme Metaforu

Siyasî iktidarlar, Hegel'in söylediği bir metaforu, politikalarında uygulaya gelmişlerdir. Hegel:

"Batı'da masum bir köpeği hiçbir sebep yokken öldürseniz size çok kızarlar ve katil derler; ancak köpek kuduz derseniz ve o köpeği öldürürseniz size kimse kızmaz" der.

Varlık ve Yokluk

"Senin varlığın zâtınla, bizimki ise senin görüntün,

Allah‟ın farkı nereden nereye.

Senin varlığın mutlak zengin, yaratılmışlar ise dilenci,

Senden aldıkları varlık, kendilerindeki ise yokluk."

Celaleddin Devvani

Cinsi Cazibe

Dişi Örümcek'te Hayati Bey, kadının cinsel çekiciliğini, gazetede okuduğu bilimsel bir yazıdan yola çıkarak yorumlar:

- Şu "cinsi cazibe" denilen şeyi kabul etmek lazım; hatta evvelki gün gazetede okuduğum "Dalga Onde" meselesini de! Kadının vücudundan bir elektrik dalgası yayılırmış, eğer bu dalga aynı dalgayı neşreden erkeğinki ile karşılaşırsa arada aşk hâsıl olurmuş. Pekiyi anlamadım ama şimdi aklım kesiyor: Nurper'in dalgasiyle benimki uyuştu.

(R. H. Karay, Dişi Örümcek ,1964: 86)

Hiçbir Kavim Türkler Kadar, Kadın Rahatına Hukuk Vermemiş

"Eski Türklerde ev, Araplarda olduğu gibi yalnız zevcin değildi, zevç ile zevcenin müşterek malıydı. Bu sebeple evin erkeğine öd ağası denildiği gibi, evin hanımına da ev kadını unvanı verilirdi"

Ayrıca eski Türklerde ana ve baba soyu, değer olarak birbirine eşit tutulmuştur:

Alelâde ailelerde de, ev müştereken, karı ile kocanın ikisine aitti. Çocuklar üzerindeki velâyet-i hassa, baba kadar anaya da aitti. Erkek daima karısına hürmet eder, onu arabaya bindirerek kendisi arabanın arkasındn yaya yürürdü. Şövalyelik, eski Türklerde umumî bir

seciye idi. Feminizm de, Türklerin en esaslı şiarı idi. Kadınlar, emvale tasarruf ettikleri gibi, dirliklere, zeametlere, haslara, malikânelere de mâlik olabilirlerdi. Eski kavimler arasında, hiçbir kavim Türkler kadar, kadın rahatına hukuk vermemişler ve hürmet göstermemişlerdir. (Ziya Gökalp.(1961). Türkçülüğün Esasları , Ankara: Serdengeçti Neşriyatı.: 98)

Ayın On Dördü'ünde Rayıha, kadınların yaşa bağlı cinsiyet ihtiraslarını, yabancı kaynaklardan edindiği bilgilerle değerlendirir:

Otuz Yaş- Kırk Yaş

Erkeklerin Fransızlarca "demon dü midi" ismi beliren bir "kırk yaş ve sonrası" çılgınlığı olduğu söylenir. Galiba bu çağ dönümü kadınlarda otuzunda başlıyor. Tabii ve rahat yerleşmiş hayatını alt üst eden bir cinsiyet ihtirası! Onu atlatmak lazım. Tanıdıklarımdan birkaç hanım atlatamadı; içlerinde üç çocuğunu gözü görmeyen taşkınlara rastladım, hiç biri eskisi kadar bile mesut olamadı (R.H.Karay, Ayın On Dördü, 1980: 285).

Nerde Ne Arıyon

Nerde ne arıyon divane gönül

Dinle bir kendini anlamak için

Sen bir ruhsun kalbin ruhuna bağlı

İrade elinde yönlemek için

Tanıyabildin mi sendeki seni

Bütün vücudunu bu nazik teni

Allah şahit etmiş ruha bedeni

Kimseyi kimseden sormamak için

Sana akıl fikir bir mantık vermiş

Seni gözün ile dünyayı görmüş

Allah sevenlerin gönlüne girmiş

Kulundan uzakta durmamak için

Sevip sevilmesi gayet tatlıdır

Garip'im sevgiler farklı farklıdır

Bu hak ruhumuzla irtibatlıdır

Sır etmiş kendini görmemek için

Kaynak: Neşet Ertaş

Yöre: Kırşehir

İnönü'nün Pembe Köşkü'nde Kur'an sesleri /Fehmi Çalmuk

29.01.2019

Geçen mana ikliminden bir söz işittim. Sarsıldım. Mustafa Köksal ağabeyim Neşet Ertaş türküsünde geçen Edebali'ye atfedilen sözü söylerken yazımında giriş bölümü ortaya çıkmış oldu.

Allah şahit kılmış ruha bedeni

Kimseyi kimseden sormamak için.

İnsanın ruhu bedene şahit olunca; olup biteni görmek, duyulanı yorumlamak, yalnız ve yalnız Allah'ın adaletine sığınmak gerekli. O'na sığınıyorum.

Seçim öncesi yine siyasetin belirleyici unsuru "Din" merkezli polemikler oldu. Yılmaz Özdil Cumhurbaşkanı Erdoğan için "**Bir tane bira içmiş olsaydı bugün çok daha iyi bir Türkiye olurdu.**" derken Rutkay Aziz **"Gitsin Cumhurbaşkanı bir Mozart bir Beethoven dinlesin. Belki iyi gelir."** deyiverdi. Cepheleşme, siyaset zemininde bloklaşma seçmen bazında geçişleri önleyecek, köylü köyünde partili partisinde kalacak. Ancak din merkezli bir siyasi polemik içine girmenin akli olmadığı kadar milli de olmadığını belirtmek isterim. Dinli kim, dinsiz kim? Kim kimin namazını, orucunu terazide tartacak?

Dedelerimizin hikayeleriyle büyüdük. Kulaklarımızda hep onlar vardı. Halen de var. Onların kavgaları, kaygıları aradan yıllar da geçse de bizim içinde geçerli. Çok partili siyasi hayata geçişimiz bir bakıma "Kuvay-ı Milli" safında beraber olmuş insanların ayrı saflarda durmasını beraberinde getirdi. Baba- oğul, akraba, eş-dost artık iki ayrı parti levhasının altında birbirlerine karşı taraf olmanın, taraf kalmanın kutsallığına inandılar.

Malum hikayedir:

Dede oturduğu koltuktan torununa seslenir:

-Oğlum; ezan hangi camide okunuyor?

-CHP'lilerin camisinden, dede !

Dede istifini bozmaz, gazetesini okumaya devam eder. Aradan bir dakika geçmeden yine bir ezan sesi...

-Oğlum; ezan hangi camiden okunuyor ?

-Dede bizim camiden...

"Aziz Allah" diyerek toparlanır dede ve caminin yolunu tutar...

Kıbleleri aynı olsa da tutukları partilerin farkı onların böyle davranmasını gündeme getirir. İki parti de kutsalları uğruna amansız bir mücadele içine girerler. Bu mücadelede kan akar, gözyaşı dökülür, ocaklar söner, fabrikaların bacaları dumansız kalır... Ülkenin nefesi kesilir.

Yukarıdaki satırları 2002 yılında yayınlanan "**CHP ve Anadolu Solu**"kitabında konu etmiştim. Bu dönemin önemi 1980 sonrası ikinci kez CHP Genel Başkanlığına gelen Deniz Baykal'ın "**Doğu kültüründe de çok önemlidir. Dervişler çile çekmek için kapanırlar. Çile çekmeden derviş olunmaz. İç muhasebesi yapmak gerekir Bu dönemde kendi köklerimiz konusunda daha sistematik düşünme fırsatı buldum.**

Yunus, Mevlana, Hacı Bektaş-ı Veli.. Bu köklerin derinine indim." demesidir.Baykal genel başkan olur olmaz ayağının tozuyla verdiği ilk mesaj, toplumsal olarak iki kutbun diyaloğuydu. İmam Hatip'li gençle, diskotekdeki genci buluşturmayı, kucaklaştırmayı vaat ediyordu. Dana önceki genel başkanlığında gittiği Bosna'dakadınlara yaşmak hediye ediyor "**Yaşmak, temizliğin simgesidir**" diyordu. Baykal, Edebali açılımıyla 13. Yüz yıl'da Anadolu'da yaşanan aydınlanmanın Avrupa'ya dolayısıyla Sosyal demokrasiye örnek olduğunu belirtiyordu:

"Ben bunu düşünürken, bir yerlerden anımsadığımı anladım ve Anadolu tarihinde bunu gördüm. Daha Avrupa'da, içine cin girmiş diye insanların boğazlandığı karanlık dönem yaşanırken, 13'üncü Yüzyıl'da Anadolu'da insan kavramı öne çıkmıştır ve bu bence ilericiliktir. Şeyh Bedrettin, Mevlana, Hacı Bektaş-ı Veli, Yunus Emre ve Şeyh Edebalı insanı öne çıkarmışlardır. Şimdi biz bunları niye sağcılara bırakalım. Bence Türkiye'de yanlış kişiler sahipleniyor bunları. Biz niye onlara bırakalım.''

İlişki kimliği rId12 olan görüntü yolu dosyada bulunamadı.

CHP adına bu sarıklı dedenin oyunu alabilen bir Ecevit vardı.

Nurettin Topçu'nun "İslam sosyalizmi" şimdiler de yerini "Yeni yol, İslami sol" değimine bıraksa da Türkiye'de bu birlikteliğin siyasi temelleri 1974 yılındaki TBMM'den 1 Ocak 1974'de güvenoyu alan CHP – MSP hükümeti koalisyonu ile atıldı. Güven oylamasında

MSP'nin Bursa Milletvekili Emir Acar hükümete "ret" oyu veriyordu. Parti içinde beliren muhaliflerin CHP ile koalisyon kurma konusundaki görüşleri ise oldukça ilginçti: "**Şeytandan şefaat bekler gibi CHP ile koalisyon yapılmaz. Adeta kalbimize hançer sokar gibi evet diyeceğiz !**" Muhalifler evet dediler ama bundan iki yıl sonra Erbakan'a verdikleri muhtırada, MSP'nin CHP ile koalisyonunu yerden yere vurdular, sağ partiler ile neden birlikte olmadıklarını sordular. MSP'lilere söylenen "Yeşil komünistler" sloganı bu dönemin en meşhur sloganıdır. Sağ'ın bu tavrına karşı geliştiren savunma ise daha ilginçtir. Bu savunmayı MSP'den İstanbul Senatörü seçilen Ali Oğuz, parti grubunda af tasarısının görüşülmesi sırasında söyledi: "**Solcular bizim namaz kılmayan kardeşlerimiz.**" MSP'ye yönelik bu sert muhalefete karşın tarihin cilvesine bakın ki, Demirel'in 1991'de SHP ile MHP'nin 1999 yılında Ecevit ile kurduğu koalisyon hükümetinde yer aldılar. Bu bir bakıma dinsizlik çizgisine koydukları solu, menfaat çizgisinde ortak saymalarından başka bir şey değildi.

ÇANKAYA KÖŞK'TEKİ DERS VEREN HAFIZLAR, DERVİŞLER !

Garip değil mi ? İsmet İnönü'nün evinden bahsediyoruz. Hani her fırsatta "Dinsiz" diye suçlanan İsmet Paşa'dan… Avukat Mustafa Aydın'ı çok az zaman önce kaybettik. Cumhuriyet döneminin en önemli hukukçularından. Millet Partisi, Köylü Partisi, Adalet Partisi, Cumhuriyetçi Millet Köylü Partisi gibi oluşumların hep içinde bulunmuş, sağın entelektüel fikir adamlarından biri. Onunla yapılmış bir röportajdan bir bölüm okuyalım:

"**Mustafa Aydın**: İnkılâplara gelince Atatürk'ün haklı olduğu noktalar vardı. Bizi kurtardı bu inkılapları yaptı. Ancak kendisinin sık sık "ben bunlara oturtmak için katılık yaptım. Yapılan bu katılığı hafifletmek lazım gelir, ancak bunu ben yapamam, benden sonra gelenler yapmalı" diyordu.

Soru: Peki bu yumuşama gerçekleşti mi Atatürk'ten sonra?

Mustafa Aydın: Hiç sorma, Atatürk'ten sonra İsmet İnönü geldi. Yumuşatma ne demek, devlet daha katı tutum takındı. İsmet İnönü bu ülkede **milletin çocuklarını dini açıdan cahil bıraktı. Kendi çocuklarına köşkte özel hocalar vasıtasıyla din dersleri aldırdı**. İsmet Paşa kendi aile hayatındaki dindarlığı milletin çocuklarına çok gördü. O'nun çocukları Kur'an okumayı öğrendi, milletin çocuğu öğrenemedi. Çok baskı kurdular. Aklıma gelmişken, bu anekdotu üzerimde vebal kalmaması açısından paylaşmalıyım.(Karaköy) Yeraltı Caminin İmamı Hacı Ali Efendi (sakallıydı) beni her hafta Atatürk Ankara'ya davet ederKuran okutur ve dinlerken ağlardıdiye bana anlattı. (**Avukat Mustafa Aydın ile röportaj, Hukuk dergisi 8. Sayısı,27 Temmuz 2012**

http://idealhukukdergisi.blogspot.com/2012/07/hukukcular-dernegi-kurucu-baskani-av.html)

Aydın, tekraren "**İsmet İnönü bu ülkede milletin çocuklarını dini açıdan cahil bıraktı. Kendi çocuklarına köşkte özel hocalar vasıtasıyla din dersleri aldırdı. İsmet Paşa kendi aile hayatındaki dindarlığı milletin çocuklarına çok gördü. O'nun çocukları Kur'an okumayı öğrendi, milletin çocuğu öğrenemedi. Çok baskı kurdular.**" diyordu.

Peki, Çankaya Köşk'ünde neler olmuştu? Bir zamanlar İnönü Vakfı'nın bir toplantısının kapanış konuşmasını yapacakken aniden ortadan kaybolan Özden Toker için Metin Toker şunu söylemişti:

"Özden Hanım iyi bir Müslümandır. Hem orucunu açmaya hem de namaz kılmaya gitmiştir. Konuşmayı ben yapacağım."

Her yıl İnönü'nün vefatı dolayısıyla Pembe Köşk'te hafızlar, mevlithanlar Kur'an okur, mevlid okur. Helva dağıtılır.

Din dersini alanlardan biri Özden İnönü… Ailenin üzerinde büyük etkisi olan Cevriye Hanım'ın torunlarına din dersi aldırıyor. Özden hanım ile birlikte din dersi alan biri daha var. Zonguldak Milletvekili Atatürk'ün silah arkadaşı Rıfat Vardar'ın kızı Ayten Vardar. Türkiye'nin gizli hafızalarından biri olan merhum Cemal Aygen'in eşi. Usta gazeteci Emre Aygen'in annesi yanı. Bu yazıyı yazarken 90 yaşına bastığını öğrendim. Rabbim sağlık afiyet versin. "**Devrimin Üç Kadını, Elvada Rumeli**" kitaplarının yazarı Ayten Hanımefedinin anlattığına göre, ilk din dersini İstanbul Sıraserviler Ağa camiinin imamı Efendi Baba'dan alıyor. Ankara'da ise din dersini Kazım Özalp'ın çocuklarına da din dersi veren Köprülülü Muhsin Efendi'den alıyorlar. Aldıkları dersler Kur'an-ı Kerim ve ilmihal dersleri. Ders bitiminde ise yapılan imtihanda kazanan Özden Hanımefendi oluyor.

Peki Ömer ve Erdal İnönü din dersi almıyorlar mı ? Her ne kadar yazının başlığında İnönü Ailesiyle sembolleşen "Pembe Köşk" ismi geçse de Onların derslerine girenler ise Çankaya Köşk'te görev yapan personeldi. Öylesine sıradan insanlar değiller. İlk olarak göze çarpan Aşık Mustafa Dede… Nakşi, Halveti ve Kadiri Dervişi… Beşiktaş'da bulunan Yahya Efendi dergahının son postnişi Abdülhay efendinin dervişi. Mehmet Emin Tokadi Türbesi'nin türbedarı… Çankaya Köşk'ün bahçıvanı…Erdal İnönü Üsküdar'daki evinin müdavimlerinden… Gecekonduya gider, sohbet eder, dua alırdı. Bunun şahitlerinden biri merhum Dr. Emin Acar ile Yüksek İnşaat mühendisi Mehmet

İlişki kimliği rId12 olan görüntü yolu dosyada bulunamadı.

Arslan… *Aşık Mustafa Dede*

Aşık Mustafa Dede aslen bir devlet görevlisi… Bir bakıma ak saçlılardan. Ak Sakallı… Emin Acar'a göre ise Ala devletin bir üyesi…Kars'ta bulunan Evliya Cami ve Ebul Hasan Harakânî türbesinin restorasyon işinin parasını kuruşuna kadar toplayabilecek kadar da çevresi güçlü

bir zat.

İlişki kimliği rId12 olan görüntü yolu dosyada bulunamadı.

Aşık Mustafa Dede uzun süre rahatsızlık geçirdi.

Tabi ki işler bununla sınırlı değil. İsmet Paşa'nın annesi Cevriye Temelli, Pembe Köşk'de görev yapacak polislerin Hafız olmasını şart koşunca Türkiye çapında hafız polis aranıyor. Emin Elma ve Emin Canan isimli polisler bulunuyor. Polislerden birinin hikayesi de oldukça ilginç. Konya'da imam olarak görev yapan Emin Canan, maddi sıkıntılar yüzünden polis olmaya karar veriyor. Onun İstanbul'da görev yeri ise Karaköy'deki genelev…Yıllarca ağlıyor, dua ediyor. Cevriye Hanım hikayeyi duyunca kapıdaki polislerin çoraplarını kendi elleriyle

örerek hediye ediyor. Pembe Köşkün bir çöp toplayıcısı var ki ! Bir çok kişinin deli dediği yağverin oğlu Ali, Cevriye Hanımın değimiyle "Tam bir Allah dostu."

İlişki kimliği rId12 olan görüntü yolu dosyada bulunamadı.

Aşık Mustafa Dede'nin Karacaahmet'te bulunan kabri.

Demem o ki "**Allah şahit kılmış ruha bedeni, Kimseyi kimseden sormamak için**" Biz günahına şahit olduğumuzun tevbesine şahit değil isek susalım. Merhum hocam kimi zaman mübarekler kendilerini gizlemek için şarapçı kılığına girer. Aman oğlum sadakanı bol ver" derdi.

Rabbim istikametinden ayırmasın !

Kadınların İnce Çizgisi

erkekler, kendilerini uğraştıran ve merakta bırakan kadınların davranışını, "sadistlik" olarak ifade ederler. Bunun nedeni kadınların beğenilme arzularına bağlarlar. Çünkü kadınlar, sevdikleri erkekleri kendilerine bağlamak için planlar kurar ve gizemli hareketlerle merakta bırakmayı severler. Sonunda aşklarında tutarlı olan erkekler, kadınların güvenini kazanırlar.

Bu nedenle bu tip kadınlar için, **"sevgi yorucusu, zulmeden, sadist"** gibi yakıştırmalar kullanılmış ve kadının anlaşılmaz olduğu söylenir. Yine erkekler, kadınların beğenilme arzularını, narsistlik özeliklerine bağlarlar. Bu sebeple "ayna" önemli bir yere sahiptir. Çünkü kadınların ekserisi, vücutlarını ayna önünde seyredip beğenilen bir kadın olmanın hayalini kurarlar.

Bunun yanında ailelerine ve çevrelerine karşı aidiyet duygusu oluşturduklarından sosyal hayatta deneyimsiz olan kadınlar, aşk ilişkilerinde de erkekler karşısında edilgen konumda

olmaktadırlar. Aşk ilişkilerinde gözleriyle konuşup sezgileriyle hareket ederler. Bu deneyimsizlikleri kadınları, annelerini model almaya itmiştir. Bunun sonucunda annelerinin yönlendirmesiyle zengin erkeklerle çıkara dayalı evlilik yapmışlardır. Anneyi model alan kadınlar, mutsuz bir evlilik yaşamaya başlamışlardır. Sonrasında ya bu şekilde evliliklerine devam etmişler ya da kocalarını başka bir erkekle aldatmaktadırlar.

Aşka dayalı evlilikleri olan kadınların, geneli mutsuz ve hayal kırıklıklarıyla dolu bir yaşamla karşılaşmıştır. Bununla beraber kocalarını aldatan kadınları bu noktaya getiren erkeğin olduğu söylenebilir.

Kadınlar, mutlu olacakları aşkın peşindedirler. Bu yüzden de sevdikleri erkeğe, bütünüyle sahip olmak isterler. Sevdikleri erkeklerden en büyük beklentileri, sevilen kadın olma arzularıdır. Çünkü aşklarının karşılığında, sürekli ilgi görmek isterler. Bu da kadınların, eşlerine aşkla bağlandıklarını gösterir. Kadınların, aşk ilişkilerinde bir erkeği tutkuyla sevebilmelerinin koşulu ise güvendir.

Kadınlar, genellikle kendilerine güven veren, iradeli ve görünüşü ile kişiliği uyumlu erkeklerle ilişki kurmayı tercih ederler. **Buna karşın erkeklerse, cinselliklerini ön planda tutan olgun ve çekici kadınlara ilgi duyarlar. Arzuladıkları, ama dokunamadıkları bu kadınların süs eşyalarından, elbiselerinden cinsel fanteziler kurarak kendilerini tatmin ederler. Bu nedenle erkeklerin kadınlara cinsel açıdan yaklaşımlarında, fetişist davranışlar sergilediklerini söyleyebiliriz.**

Erkekler, cinsel açıdan çekici olan bu tip kadınlarla evlenmezler. Görgülü, güzel, genç, millî değerlere sahip, namuslu, zeki, halktan kopmamış kadınlarla evlenmeyi tercih ederler. Beğendikleri kadınlarla, genelde seyahat ortamında karşılaşırlar. Özellikle yurt dışına yapılan seyahatler, erkeklere beğendikleri kadınlara daha rahat yaklaşabilme imkânı sağlamıştır.

Genelde kadın ile erkek arasındaki yaş farkı 12-13 arasındadır. Kadınların kendilerinden yaşlı bir erkek seçmelerinin temelinde, Electra karmaşası olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü kendilerini, yaşça büyük erkeklerin yanında daha çocuk, daha rahat ve güvende hissederler. Buna, çevrelerindeki genç erkeklerin bedenlerini nesneleştirmesine karşın, yaşı ileride olan erkeklerin cinselliklerini ön planda tutmamaları da etkendir.

Böylece çevreleriyle çelişen bir hayat süren bu tip kadınlar, kendilerini koruyan ve yeni bir yaşam sunan orta yaşın üzerinde erkeklerle evlenerek toplum önünde rahatlık duyarlar.

Kadın kimliği ile toplumsal yaşamda değişmeye başlayan kadın kimliği paralellik gösterir. Yaşanan kültürel yozlaşmadan duyulan kaygı kadın üzerinde odaklanır; kadının lüks düşkünü, millî değerlerini küçümseyen, sosyete hayatına özenen davranışlarını ve fikirleri eleştirilmiştir. Mesela toplumsal değerlerle uyuşan davranışlara sahip ideal kadınlar; gelenekçi, ailesine bağlı, özverili, namuslu, toplumsal değerlerle uyuşan yapıdadırlar. Toplumla çelişen davranışları sergileyen kötü kadınlar ise, erkekler konusunda deneyimli, cinselliklerini ön planda tutan, eğlence ve lüks düşkünü nitelikte düşünülür.

Aile hayatındaki sadakatsiz eşler, boşanma, annelerin eğitimsizliği, evdeki baba otoritesinin zayıflaması, apartmanların ahlâksızlığın mekânı olarak kullanılması, kaç-göçün kalkmasından sonra kitle ulaşım araçlarında yaşanan cinsel tacizler gibi sosyolojik unsurları, kadın-erkek ilişkileri zemininde değerlendirerek, bunların toplumsal yönüne işaret etmeliyiz.

Sonra zengin sınıfa mensup aileler, kızlarını yabancı okullara gönderirlerken; orta sınıfa mensup aileler ise öğretmen veya sanat okullarına yollarlar. Orta sınıftan gelen kızlar ise evdeki baba otoritesi eksikliğinden lüks bir hayatın peşinden giderler. Yine de Orta sınıftan gelen, halkla bağını koparmamış, üretime dâhil, üniversite mezunu genç kızların toplumsal yozlaşmanın önüne geçeceği fikridir. Böylece kurtuluşu yeni düzen içinde sivrilecek orta sınıfın insanlarında görülmelidir.

Tarih Nedir?

"Tarih olayların ilmidir.

Tarih, ne bir model, ne de milli seciyenin mektebidir. Tarih, sâdece tarihtir.

Harsa değil, fikre, muhakemeye ve, nihayet, ilmi tedkiklere zemindir.

Tarih, neticeleri sebeplere bağlayan ilimdir.

Tarih, insanlığın şahsiyetinin oluşunu gösterir.

Tarih, insanlığın gerçek romanıdır.

Tarih, vesikalar vâsıtasıyle, mâziyi te'sis teşebbüsüdür.

Tarih, içimizde yaşayan canlı mâzidir.

Tarih, insanları bir heykel, bir kitâbe, bir anıt karşısında düşündürme sanatıdır.

Tarih, ibretler hazinesidir.

Tarih, geçmişteki insan münasebetlerinin incelenmesidir.

Tarih, insanlığın topyekün tecrübesidir." (Ziya Gökalp)

Ayna

Nasıl inanan inananın aynasıysa, şeytanların da birbirinin aynası olduğunu ve şeytandan korkmayanın onunla akraba olacağını söylemişlerdir.

İnceden İnce

Erenler buyurmuşlar. **'Gelme, gelme! Dönme, dönme! Gelenin malı, dönenin canı…**

"Hak Erenler sen ne yaparsan yap yardımcı olurlar diye bir şart yoktur. Sen kendini yak, sonra Hak Erenler yardımcı olsun."

“Hak Erenlere sadece sitemim değil, bir de maruzatım var. Bunca ihtardan sonra eşek değiliz ya, elbet bir şeyler olacak. Artık olacak. Ey yüce Allahım, madem sen, “Bir şeyler yapın,” dedin, yapacaklarımızdan dolayı bizi kınama!”

Akrabalık Hukuku Hakkında

O gün, kişi kardeşinden, annesinden, babasından, karısından ve oğullarından, kaçar. (Abese 34-36) **O gün bunlardan herkesin kendine yeter bir işi (derdi, belâsı) vardır.** (Abese, 37)

Kur’ân-ı Kerim’de Allah Teâlâ bu ayetle bize şunu açıkça izah ediyor. Dünya hakikatiyle bir imtihan yeri. Çünkü hesap zamanı birbirinden kopan kan bağı hesaptan sonra da birleşmeyecektir. Yani cennette insanlar dünyanın bir devamını değil başka bir hayat yaşayacaklardır. Rasûlüllah salla'llâhü aleyhi ve sellemin buyurduğu bu hadis bize kesinlik ifade eder.

" **‘Bütün sebepler / bağlar,** [Zehairu’l-Ukbâ, s. 168; Târîhu’l-Hamis, 2, 284] **nesebler (soylar) ve sıhrıyetler kesilmişlerdir; ancak benim sebebim, nesebim ve sıhrım hâriç”** [Zehairu’l-Ukbâ, s. 168; Târîhu’l-Hamis, 2, 285]

Ahiret konusundaki bu inceliği farkeden Hz. Ömer radiyallâhü anh kendini garantiye almak zorunda olduğunu bilmiş, Hz. Ali kerrma’llâhu veçhe den kızını istemiştir.

Bizim buradan çıkaracağımız ders Ehl-i Beyte karşı yapacağımız hareketlerde dikkatli olmamız gerektiğidir. Hiç olmazsa dünya için onlara eziyet etmemeliyiz. Ahiret hayatı karşılığı olan bu dünya hayatı insan için önemli bir geçiş noktası olduğunu unutmadan yaşamalıyız. Dünyada insana bağışlanmış olan imtiyazlar ahiret için çok az verilmiştir. Konu hakkında düşünürseniz, dünya kısalığı kadar sonsuz ahirete bedel olan durumu olmasa idi, Allah Teâlâ karşılık olarak göstermezdi. Cennet ve cehennem tercihi insana aittir.

Ali Emiri

(Alıntı)

Hz. Ömer'in, Ehl-i Beyt'le Akrabalık Arzusu ve Hz. Ali'in Kızı Ümmü Gülsüm'le Evliliği:

Hz. Ömer'in (radiyallâhü anh) hayatındaki bu hadise, onun **Ehl-i Beyt** sevgisini gösterir. Hz. Ömer (radiyallâhü anh) halifeyken, bir gün, Hz. Ali'den (kerrma’llâhu veche), kızı **Ümmü Gülsüm**'ü (radiyallâhü anha) istedi. Hz. Ali kerramallâhu vecheh,

- “**O küçüktür**" dedi. Bunun üzerine Ömer (radiyallâhü anh),

- "**Hayır. Vallahi, bu bir şey değil; fakat sen beni engellemek istiyorsun**" diye konuştu ve devamla, "**Eğer gerçekten dediğin gibi** (çocuk / sabî) **ise onu bana gönder**" diye ekledi. *[Diyârbekrî, Târîhu'l-Hamîs fî ahvâli enfesi nefîs, II, 284; Muhibiddin Ahmet b. Abdullah b. Muhammed et-Taberi el-Mekki eş-Şafii (615-694 Hicri), Zehâiru'l-Ukbâ, s. 168]*

Aslında, **Rasûlullah**'ın (s.a.v.) vefatından önce dünyaya gelen **Ümmü Gülsüm**, gerçekten küçüktü. *[Zehâiru'l-Ukbâ, s. 169; Abdulvahhab en-Neccâr; el-Hulefâu'r-Râşidûn; Beyrut, 1986, s. 68]* Bu evlilik Hicrî 17. yıl'da olmuştur. Hattâ, bir rivayette, kendisinden, "O, o zaman bir kız çocuğu idi" diye söz edilir. Hattâ, **Mescid-i Nebevî**'de sonucu bekleyen Hz. Ömer'e yanındakiler,

- "**Ey Mü'minlerin Emîri! Ondan ne istiyorsun? O küçük bir kız çocuğudur**" demişlerdi.

Ümmü Gülsüm'ün küçüklüğü bir yana, **Hz. Ali** onu, **Tebük**'te şehid olan kardeşi **Câfer-i Tayyar**'ın öksüz oğluna vermek istiyordu.

Hz. Ali, evine geldi. **Ümmü Gülsüm**'ün eline bir hülle (elbise) verip,

- "**Bunu Emîru'l-Mü'minîn'e götür, ona şöyle söyle**: '**Babam sana, bu elbiseyi nasıl buluyorsun, diyor de**" diye onu gönderdi. Çocuk yaşta olan **Ümmü Gülsüm**, hiçbir şeyin farkında değildi. Elbiseyi **Hz. Ömer**'e getirerek babasının dediklerini tekrarladı. Bunun üzerine onun izarından (kolunun ön kısmından) tutunca, **Ümmü Gülsüm** kolunu çekti. Bu husustaki ibare-ifade şöyle: **"Fe-ehaze Umeru bi-zirâiha fe'c-tezebetha minhu".** *[Zehairu'l-Ukba, s. 168; Târihul Hamis, 2, 284]*

Ümmü Gülsüm, Halife'ye kızmıştı. **Hz. Ömer** ise,

- "**İffetli ve şerefli birisi**" dedikten sonra, "**Git, ona** (babana) **şöyle de: O ne güzel ve ne cemâllidir. Vallâhi o, senin dediğin gibi değildir**."

Bunun üzerine **Hz. Ali**, onu **Hz. Ömer**'e (radiyallâhü anhuma) nikâhladı. Mevzu hakkında birbirine benzer farklı rivayetler de vardır. ***Zehebî***'ye göre, **Hz. Ömer, Ümmü Gülsüm'**le Hicrî 17. yıl'da evlenmiştir. Mevzuyu bütün rivayetlerle ele almak ve tartışmak sözü uzatacağı için diğer nakilleri almıyoruz. *[Geniş bilgi için bkz. Tarîhu'l-Hamîs, 2, 284; Zehâiru'l-Ukbâ, s. 148-170; el-Hulefâu'r-Râşidûn, s. 68]*

***

Aslında **Hz. Ömer**'in, **Hz. Ali**'nin kızıyla evlenmesinde gayesi başkaydı. O, Ümmü Gülsüm'ü isterken, bir rivayete göre, "**Ey Ebe'l-Hasen! Onu benimle evlendir. Çünkü mutlaka ben, ondan hiç kimsenin beklemediği bir kerâmet** (değer) **ve şeref gözlüyorum**" demişti.

Ümmü Gülsüm'le alacağı değeri/kerameti de **Hz. Ali**'ye, "**O küçük olursa olsun**" deyip şöyle açıklamıştı: "**Ben Rasûlullah'tan** (salla'llâhü aleyhi ve sellem) **şöyle derken işittim**: '**Bütün sebepler / bağlar**, *[Zehairu'l-Ukbâ, s. 168; Târîhu'l-Hamis, 2, 284]* **nesebler** (soylar) **ve sıhrıyetler kesilmişlerdir; ancak benim sebebim, nesebim ve sıhrım hâriç**" *[Zehairu'l-Ukbâ, s. 168; Târîhu'l-Hamis, 2, 285]* diye açıklamıştı.

Bir başka rivayette de şu ilâve vardır: '**Ben de, benimle Rasûlullah** (salla'llâhü aleyhi ve sellem) **arasında bir sebep ve sıhr** (kız alma) **yoluyla akrabalık oluşmasını istedim**." *[Zehâiru'l-Ukbâ, s. 169]*

***

a) Hz. Ömer, neseben Ehl-i Beyt'ten değildir; hiç olmazsa sebeben/kız alma yoluyla, Kıyamet Günü'nde Ehl-i Beyt'le ve Rasûlullah Efendimizle (salla'llâhü aleyhi ve sellem) bir bağı olsun istemektedir.

b) O, Rasûlullah (salla'llâhü aleyhi ve sellem) **soyuyla irtibata ve yakınlığa azamî derecede isteklidir**. Onun **Ümmü Gülsüm**'le evlenmesi başka bir sebepten değildir; küçüklüğü ve onunla evlilik münasebeti geri plândadır. Hattâ, **Hz. Ali**'ye, "**Gerçekten ben, yanımda Rasûlullah'tan** (salla'llâhü aleyhi ve sellem) **bir uzuv**(organ) **olmasını istiyorum**" ***[Rasûlullah, "Fatıma benden bir et parçasıdır", buyurmuştur. Ümmü Gülsüm de ondan olduğu için, Rasûlullah'tan bir parça olarak kabul ediliyor.]*** **diyerek onu istemiş; Hz. Ali, "Bende ancak** (Fâtıma'dan olma) **Ümmü Gülsüm var; o da küçük hâldedir**" deyince, **Hz. Ömer**, "**yaşarsa büyür**", demiştir. *[Zehâiru'l-Ukbâ, s. 169; Târîhu'l-Hamîs, s. 284 vd.]*

O, **Kıyamet Günü** için yanında bir sebep ve **Rasûlullah** (salla'llâhü aleyhi ve sellem) soyundan bir uzuv / et parçası olsun istemektedir. **Sebep**: Hurma gibi ağaçlara çıkmak için elde bulunan "**habl** / **ip**"dir. Kendisiyle bir şeye ulaşılan her vesileye sebep denir. *[el-Müfredât, s. 220]* Mârifete vesile olan her şey de sebeptir. Ümmü Gülsüm de, Hz. Fâtıma'nın kızı ve bir "**seyyide**" olmakla Kıyamet'te **Rasûlullah**'a (salla'llâhü aleyhi ve sellem) ulaştıran, onunla irtibata sebep olan bir vesile olacaktır. "**Zerî'a**" da sebep mânâsına gelir. Nitekim, ***İmam Şâfî*** (rahmetullahi aleyh) de, **Ehl-i Beyt** sevgisini dile getiren bir şiirinde, "**Âl-i Nebî benim sebebim / ipimdir. Hem onlar beni ona / Rasûlullah'a bağlayan bir vesilemdir**" *[el-Müfredât, s. 220]* diyerek aynı mevzuya parmak basmıştır.

***

Hz. Ömer'in bu evlilik hadisesi de, **Rasûlullah Efendimiz**e (salla'llâhü aleyhi ve sellem) ve **Ehl-i Beyt**'e sevgi ve saygısına büyük bir delildir.

Ümmü Gülsüm'le nikâhlandıktan sonra, **Hz. Ömer** (radiyallâhü anh) **Mescid-i Nebevî**'de **Muhacirîn** ve **Ensâr** (radiyallâhü anhum) ile otururken,

- "**Beni tebrik etmiyor musunuz**?" demişti. Oradakiler,

- "S**eni neden dolayı tebrik edelim yâ Emîra'l-Mü'minîn**?" diye sordular. O da,

- "**Ali'nin kızı Ümmü Gülsüm'le...**" diye cevap verdi.

Hz. Ömer, sonra da **Kıyamet Günü** bütün ***sebepler***in ve ***nesebler***in kesilmesiyle ilgili hadis-i şerifi zikrederek, "**Ben de Rasûlullah'la aramda bir sebep / sıhrîyet ve neseb olmasını çok sevdim ve istedim, sevginin gereği olarak çok arzuladım**" *[Hâfız Muhibbüddîn et-Taberî, Zehâiru'l-Ukbâ, s. 168]* dedi.

Bunun üzerine oradakiler kendisini tebrik ettiler...

Hakikaten, **Ehl-i Beyt**'le olan akrabalık bağı / ilişkisi onu çok sevindirmişti.

İslâm irfanında (örfünde / kültüründe), ***seyyide*** ve ***şerifeler***le evliliğe, bahusus bu hâdise sebebiyle çok rağbet gösterilmiştir. Nitekim ***Celvetî*** şeyhi büyük âlim-ârif ***İsmail Hakkı Bursevi*** hazretlerinin *[Bkz. Ruhu'l-Beyan, 1, Terâcim-i ahvâl]* ve sair tasavvuf büyüklerinin de, şeyhlerinin-mürşidlerinin kızlarıyla sair yakınlarıyla benzer evlilikleri olmuştur.

Ümmü Gülsüm'den, **Hz. Ömer**'in **Rukiyye** adlı bir kızı ve **Zeyd** adlı bir oğlu oldu. Çocuklar çok yaşamadı. **Hz. Ömer**'in vefatından sonra *(H. 23. Yıl/M. 644)* **Ümmü Gülsüm**'ü, amcasının

oğlu **Avn b. Câfer** aldı. Çocuk bırakmadan ikinci kocası ölünce, yine amcasının oğullarından**Muhammed b. Câfer**'e vardı. Ondan bir kızı oldu. Onun ölümüyle de, **Abdullah b. Câfer**'le evlendi. Bununla nikâhlı iken ve son kocasından çocuğu olmadığı hâlde vefat etmişti. *[Zehâiru'l-Ukbâ, s. 170; el-Hulefâu'r-Râşidûn, s. 103; Mes'ûdî, Mürûcu'z-Zeheb, II, 353; Doç. Dr. Murat Sarıcık, "Hz. Ömer'in, Ehl-i Beyt'le akrabalık arzusu ve Hz. Ali'nin kızı Ümmü Gülsüm'le evliliği" başlıklı makalesi]*

https://www.halisece.com/sorulara-cevaplar/993-hayatu-s-sahabe.html

Herkes Aynı Demek Ki

Alparslan Türkeş, kendisinden hayli küçük bir kızla evlenmiş ve mutlu bir yaşamın ardından Allah'ın rahmetine göçmüş, o hanımefendi bu lidere çocuklar vermiştir. Birkaç yıl önce maalesef teröre kurban giden Prof. Dr. Ahmet Taner Kışlalı öldürüldüğü zaman geride 25 yaşında hanımıyla bir yaşında kızını bırakmıştı. Filistin lideri merhum Yaser Arafat da kendisinden hayli küçük bir bayanla evliydi.

Rengin Ruhsal Çağrışımları

Renk ve Psikolojik Etkileri

Kırmızı bizi alarm durumuna geçirir, turuncu uyarıcı vazife görür, mavi ise sakinleştirici etki yapar.

Renklerin bu ırk, cinsiyet vs. gözetmeyen etkisi, uluslararası bir renk dilinin oluşmasını sağlamıştır. Buna göre:

Kaçış ve çıkış yolları yeşille gösterilir; çünkü bu renk insanın arzu ve isteklerini simgelemektedir.

Düzenleme emirleri ve kuralların mavi ile yazılması, bu rengin huzur vermesi ve bilinçli hareketlere yöneltmesi sebebiyledir.

Yasak ve tehlike işaretleri ise, insanlarda özel bir dikkat uyandırması nedeniyle, kırmızı ve sarı olarak belirtilir.

Bu sembol renkler, çok eskilerde, Eski Mısırlılar tarafından bile, bilinçsizce de olsa, aynı psişik etkilere yönelik kullanılmışlardı:

Eski Mısır'da kırmızı, savaşın simgesiydi; yeşil, yaşamı ve büyümeyi gösteriyordu.

Göklerin ve uzaklıkların sembolü olan maviyle ise, tanrılarının saçlarının rengini boyamışlardır.

Saflığın göstergesiyse, şimdiki gibi, kar beyazıydı.

Genel anlamda renklere teker teker bakacak olursak;

Kırmızı

Kırmızı dikkat çeken kuvvetli bir renktir. Kan basıncını artırarak kalp atışlarını hızlandırır, kaslarda gerginlik yaratır. Kanın rengi kırmızıdır. Çok uzaktan dikkati çeken bir renk olması

sebebiyle hemen hemen tüm kültürlerde alarm veya tehlike işareti olarak sembolleştirilmiştir. Aynı zamanda tutku çağrışımları yapar ve kullanıldığı bağlam ve tona göre agresif duyguların da uyanmasına yol açabilir.

Turuncu

Sıcaklığı hatırlatır. Hareket ve canlılık telkin eder, yaşama sevincini artırır.

Sarı

Renkler içerisinde en ışıklı olanıdır. Sarı ışığın kan dolaşımı üzerinde olumlu bir etkisi olduğu söylenir. Sarı aynı zamanda karantina ve bulaşıcı hastalıkların sembolü olarak kullanılmıştır. Zehirler de sarı renkle gösterilir.

Yeşil

Doğayı temsil eder. Serin, taze bir etkisi vardır, fiziksel yorgunluğu giderici ve sakinleştirici bir yanı vardır. Yeşil rengin sembolik anlamı dinsel alandadır; Hıristiyanlıkta inanç ve ölmezliğin rengi olarak görülür, İslamiyet için de özel anlamı olan bir renktir.

Mavi

Soğuk, sakin ve edilgin bir renktir. Goethe, mavi için "içe işleyen hiçlik" der. Su ve havanın rengi olan mavi, berrak ve şeffaftır. Sıkıcı bir renk olmayıp, bakışı uzaklara götürür. Bu renk insanlarda düşünme, karar verme, yaratıcı fikirlerin doğmasına sebep olur. Mavi aynı zamanda doğruluk sembolü olarak da bilinir.

Mor

Melankolik karakteri olan bir renktir. Keder ve hüzün ifade eder. Matem rengidir. Sabır ve fedakârlık rengi olarak tanınır.

Nötr Renkler

Beyaz

Saflık, masumiyet, doğruluk ve temizliği ifade eder. Kimi zaman da silinme ve yok olma olarak ölümü ifade edebilir. Beyazın tüm renkleri içerdiği düşünülür.

Gri

Siyah ve beyazın karışımından oluştuğu için her ikisinin de özelliklerini içinde barındırır. Gri renk her renk için iyi bir fon teşkil eder. Gri olgunluğun ve dengenin sembolüdür. Olumsuz yanı ise sıkıcı olmasıdır.

Siyah

Ağırlık ve ciddiyet siyah rengin karakteridir. Batı uygarlıklarında siyah keder, ölüm, matem rengidir. Karanlığın rengi siyahtır. Gizem de siyah renkle sembolize edilir.

(Alıntı)

Renk Terimleri

Armoni:

Renkler arasındaki ahenk ve uyum demektir. Yan yana duran renkler birbirini tamamlayarak uyum gösterir. İyi bir armonide hakim rengi önceden belirlemek, birlik ve denge kurmak önemlidir.

Spektrum:

Işığın prizmadan geçerek sadece kırılmaya uğramadan aynı zamanda kırmızıdan mora kadar bir dizi renge ayrılıp dönüşmesine denir. İlk olarakta 1666" da Fizikçi Sir İsaac Newton keşfetmiştir.

Çomak:

Gözün en iç tabakası olan retinada bulunan, çok sayıda sıralanmış yassı zar keselerden oluşmuş dış segment ile hücre çekirdeğinin ve diğer organellerin bulunduğu iç segment olmak üzere iki kısımdan oluşan, beyaz ışığa karşı hassas, rodopsin pigmenti içeren, insan gözünde yaklaşık 120 milyon kadar bulunan, ince, uzun (50x3 um) hücreler. Diğer bir adla çubuk hücreleridir.

Duyumsama:

Bir tür algılama kavramı, fakat algılamaktan farkı duyulara dikkat çekmesidir. Gözünle, kulağınla, burnunla, teninle, dilinle algılamak.

Raciance:

Bir ışık kaynağının verdiği ışığın göz üzerinde yaptığı etki. İlgi ve dikkat çekici olma durumu. Parlaklık, aydınlık, ışıma.

Dopamin:

Eksikliğinin hiperaktiviteye neden olduğu kimyasal, beynin ön bölgesinde bulunur, beyinde azalması durumunda parkinson"a fazlalığında ise şizofreni"ye sebep olur. Ekin:

Kültür, Kültürel bakımdan.

Işık:

Cisimleri görmeyi, renkleri ayırt etmeyi sağlayan fiziksel enerjidir.

Kontrast:

Karşıt demektir. Açık-koyu, büyük-küçük vb. gibi

Özdeksel:

Bilinçten bağımsız olarak varolan herşey. Bilincin dışında bağımsız varolan maddi, materyalist ve tinsel karşıtı olan her şey özdektir.

Partikül:

Görülmeyecek küçüklükte parçacık.

Renk Perspektifi:

Renklerin her birinin kendine göre ayrı derinlik ve genişlik görünüşleri vardır. Bu durum "renk perspektifi" ni meydana getirir. Mesela; sıcak renklerin en dinamik rengi olan kırmızı renkte diğer renklere göre ileriye fırlama görünüşü fazladır. Bu durum onun diğer renklerden daha önde görünmesini sağlar. Soğuk renklerin en durgun rengi olan mavi renk ise insanda olduğundan daha5 uzaktaymış hissi uyandırır. Gerilere çekilme niteliği mevcuttur. Bundan dolayı sıcak ve soğuk renklerin yakın ve uzak görünme, cisimleri büyük, küçük ve geniş gösterme özellikleri vardır.

Skala:

İki rengin birbiriyle karışımından oluşan ışık derecelendirme çubuğuna denir.

Tayf:

Renklerin, seslerin, elektromanyetik dalgaların ya da diğer fiziksel gerçeklerin, belli bir değer kümesi ile sınırlanmadan birbiri ardına süreklilik içinde sonsuz değişmesi durumudur. Beyaz ışığın renklere ayrılmasıdır. Birincil ve ikincil renklerden oluşur. Rengin parlaklık ve saflık derecesidir. Renk açıldıkça parlaklığı ve ışık değeri artar, koyulaştıkça da karanlıklılığı ve ışık değeri düşük olur.

Ton:

Rengin parlaklık derecesidir. Koyu mavi açık mavi farklılığı mavinin ışık derecesini belirler. Işığı az olan maviye koyu, ışığı fazla olan maviye açık denir.

Uzam:

Mekan. Algılanan nesnenin, cisimlerin temel niteliği. Mekanda yer kaplama.

Ülgen:

Türk ve Altay mitolojisinde iyilik tanrısıdır. Göğün 16. Katında yaşar. Tek Tanrı inancında Göktanrı"nın oğlu ve gökyüzünün hükümdarı olarak görülmüştür. Sibirya kavimlerince de yaratıcı tanrı olarak bilinir.

Renklerin Dini

Farklı dinlerde farklı renkler farklı anlamlar taşımaktadır. Renkler inançların doğuşundan günümüze kadar birçok değişkenden etkilenerek farklı farklı birçok evreden geçerler. Ayrı zamanların ve faklı toplumların inançları ve bakış açıları, değişmeler göstermektedir:

İncil'e göre beyaz Koyun'u ve İsa" yı temsil eder.

Kırmızı ve siyah ise kaosu ve yok oluşu temsil eder.

Tevrat'a göre beyaz saflıktır.

Ayrıca İsrail Bayrak'ındaki mavi ve beyaz ise geleneksel bir Musevi duasına göre cenneti ve dünyayı temsil eder.

Dini günlerde de beyaz giymek saflıktır.

İslam dininin rengi de yeşildir.

Ayrıca Şiilikte siyah elbise Kerbela‟da şehit olan Hz. Ali kerrma'llâhu vechenin oğlu Hz. Hüseyin‟e duyulan acıyı temsil etmektedir

Orta çağda Hıristiyanlık, kilise ve dini mimaride yapıların daha gösterişli olması için renklerden faydalanmıştır. Duvar resimleri, renklendirme ve ışığın mimarinin içerisinde keskin ve çarpıcı bir şekilde kullanılmıştır. Bu sayede Hıristiyanlığın daha geniş bir kitleye hitap etmesini ve yayılmasını sağlamaya çalışmıştır.

Budizm ve Taoizm'de belirgin bir renk anlayışı olmasa da Budist Rahipler turuncu ve kahverengi kemerler takarlar, turuncu kıyafetleri vardır, zaten bellerindeki kasaya isimli kemerde safran renginden gelmektedir.

Hinduizm'de beyaz; parlaklık, bilgi ve ılıklık, kırmızı; tutku, enerji ve yaşam kaynağı, siyah; dikkatsizlik ve duygu yoğunluğu, mavi ise evrensellik, gökyüzü ve engin deniz anlamına gelir.

Her ne kadar renklerin toplumsal algılanışına ilerleyen sayfalarda değinilecek olsa da, global firmaların renk seçiminde çok dikkatli olması gerekir, çünkü renkler farklı yerlerde aynı anlama gelemeyebilir.

Örneğin, yeşil bir klozet dünyanın birçok yerinde belki talep görebilse de Ortadoğu'da çok büyük tepki ile karşılanabilir. Çünkü İslam'ın rengi yeşildir ve bu durum, Müslümanlar tarafından İslam'a saygısızlık olarak algılanabilir. Gerçek hayattan bir örnekte de Japon scooter üretici bir firma Hindistan'da siyah scooter denemiş, Hindistanlı Anneler ise çocuklarına siyah motosiklet almayacaklarını bu ölümle ilgili olduğunu söylemişlerdir.

Her din renkleri, renklerin kişiler ve toplumlar üzerindeki bıraktığı etki gücünü birçok alanda kullanmıştır. Dinin daha iyi anlaşılmasını, daha fazla kişi ve topluma ulaşmasını sağlamak ve bilgilerini daha süslü ve gösterişli bir biçimde sunmak için renklerden her yönüyle faydalanmıştır. İnsanların hem ruhuna hem de gözüne hitap etmek istemiştir. Ayrıca topluma ve kişilere anlatmak istediklerini renkleri sembolize ederek aktarmaya da çalışmıştır.

Sivas'ın Yüzakı

Mütevelli-zâde Yusuf Ziya Bey'in Erzurum Milletvekili olarak seçilmesinin nedeni; "…Amasya'dan gelip Sivas'a üzerinden Erzurum'a giden Mustafa Kemal Paşa'nın Sivas'ta kaldığı süre içerisinde, Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye Cem'iyeti'nin Sivas şubesinin yöneticilerine; "Erzurum Kongresi içn, Sivas merkezinden istenilen iki arkadaşın şahısları üzerinde fazla tevakkuf etmeyerek hemen yola çıkarılmaları" talimatı verilmiştir."

Bunun üzerine Vali Vekili olan Sivas Kadısı Hasbi Efendi, halkı Cami-i Kebir'de (Ulu Cami'de) toplar ve onlara durumu anlatır. Eşraftan ve Âyan-ı memleketten 25 kişi,bu hususta çalışmak üzere belirlenir ve bunların Erzurum Kongresine mümessil geçmeleri istenir.Muhasebeci-zade Tevfik Efendinin evinde yapılan toplantıda;seçim işinde sıkıntı çıkar. **Bir çok aday memuriyetlerini,ticaret hayatlarını, aile durumlarını bahane göstererek gitmek istemezken Evkaf Başkatibi Mütevelli-zade Yusuf Ziya Efendi ve Muallim Fazullah Efendi kendi hüsnü rızalarıyla kongreye katılırlar…"**

[Ayrıntılı bilgi için bkz. M. Fahrettin Kırgızoğlu, Bütünüyle Erzurum Kongresi, I, Ankara 1993, T.C. Ziraat Bankası Yayınları, s.175–182; Cevdet R. Yularkıran, Reşit Paşa'nın Hatıraları, Ġstanbul 1939, s.38–39.]

Hacı Abdurrauf Efendi

Ailenin bu dönemdeki önemli fertlerinden biri Hacı Abdurrauf Efendi olmaktadır. 1871'de Sivas'ta doğan Abduurauf Efendi öğrenimini Darende ve Kayseri'de yapmıştır. Seçkin ve uyanık bir din adamı olan Abdurrauf Efendi, Türk tarihinin en acı günlerinde yaptığı hizmetlerle asla unutulamaz bir yere sahip olmuştur.

İlk görevi Ulu Cami'nin hatipliği olan Abdurrauf Efendi daha sonra Meclis-i İdare ve Mahkeme Üyeliği görevinde bulunmuştur. 1916 yılında ise müftülük görevine getirilmiştir. Ayrıca bu dönemde Sivas Müdafa-i Hukuk Cemiyeti'nin kurucularından olan Abdurrauf Efendi bu görevini cemiyetin ilk gününden başlayarak, yerini Halk Fırkası'na bırakana kadar elinde tutmuş ve başkanlığını yapmıştır. 27 Haziran 1919 yılında Sivas'a gelen Mustafa Kemal'in her emrini yerine getirerek onun takdirini toplamıştır.

Yine bu dönemde Mustafa Kemal'in yazılı olarak vermiş olduğu emirleri Ulu Cami'deki halka birer birer anlatarak, Sivaslılar'ın milli davaya yönelmesinde önayak olmuştur. Buna benzer gayret ve çalışmaları Kongre esnasında da devam etmiştir. Hatta Yenihan ayaklanması sırasında, köy köy dolaşarak aldatılmış olan zavallı halka, Ankara Hükümeti'nin meşruluğunu delilleriyle birlikte anlatarak, onları doğru yola yöneltmiştir. Kongre salonunun bitişiğindeki Atatürk'ün yatak odasında bulunan kanepe, koltuk, sandalye ve yatağın önünde serili olan halıyı da Abdurrauf Efendi temin etmiştir. Dinç ve zinde olan Abdurrauf Efendi 1926 yılında müftülük makamında çalışırken rahatsızlanarak vefat eylemiştir.

Hatip-zâde Es-Seyyid Eş-ġeyh Abdurrahman Efendi"nin kabri Ulu Camii"nin ahçesinde bulunmaktadır. Mezar taşında ise şunlar yazılıdır: "Ya Gafur el- merhum el mağfur an evlâd-ı Hatipzade Sivas Es-Seyyid Eş-ġeyh Abdurrahman Efendi ruhuyçün rıza-ullah-ül Fatiha "

Oğuz Boyu İsimleri Ve Sembolik Anlamları

Oğuz Han' ın Torunları - 24 Oğuz Boyu İsimlerinin Anlamları

KAYI Sağlam

BAYAT Devlet

ALKAEVLİ Uygun

KARAEVLİ Çadırla Oturan

YAZIR Halkın, Devletin Büyüğü

DODURGA Yurt Alan Onu Saklayan

DÖGER Daire Halka

AVŞAR İşi Hızlı Yapan

KIZIK Kahraman

BİGDİLİ Sözü Hünnetli

KARKIN Aşlı

BAYINDIR Nimetli

BEÇENE Yapıcı, Yapan

ÇAVULDUR Namuslu

ÇEPNİ Cesur, Kahraman

SALUR Kılıçlı

EYMÜR Zenginlerin Zengini

ÜREGİR İyi İş Yapan

İĞDİR Büyük

BÜGDÜZ Hizmet Eden

YASIR Önüne Geleni Yıkan

KINIK Muhterem, Sevgili, Aziz

Berzah -arada olma-

İbni Arabî'nin düşünce kavramında "bir şeyin o şeyin kendisi olduğunu ama aynı zamanda o olmadığını, fakat üçüncü bir şeyde olmadığını" anlatır.

Mesela; Beyazla siyahı birbirine karıştırarak gri tonu elde etmez. Kendisi zatı itibarıyla hem siyah hem beyaz olup, zıtlıkları kendi hakikati üzere birleştirir"

Mevlana'nın konuyla ilgili ünlü metaforu şöyledir:

Anadolulu (Rumi) ve Çinli ressamlar ustalıkları konusunda anlaşmazlığa düşünce, padişah onları bir sınavdan geçirme gereği duyar. Büyük bir salon perdeyle ikiye bölünerek duvarlara resim yapmaları istenir. Çinli ressamlar hemen işe koyulup, kendi duvarlarını müthiş resimlerle boyarken; Anadolulu ressamlarsa sadece kendilerine verilen duvarı cilalayıp, parlatıyorlarmış. Süre dolduğunda, padişah önce Çinli ressamların resmine bakar ve hayranlığını dile getirir. Padişah, Anadolulu ressamların resmini görmek istediğinde; onların yaptığı sadece aradaki perdeyi kaldırmak olur ve Çinlilerin resmi bu pürüzsüz, cilalı yüzeye daha bir alımlı ve etkili yansır.

Yahudi İntihar

Tevrat'ta **Samson, Saul, Abimelek ve Ahitofel** gibi önemli dört kişinin intiharları anlatılmaktadır. Ayrıca, M.S. 73 yılında kuşatılmış olan **Masada Kalesi**nde 960 Yahudi'nin Romalılara esir düşmemek için topluca intihar etmeleri, Yahudiler arasında intihar olaylarının dinsel yasaklara rağmen engellenemediğini göstermektedir.

Vahhabi Taktiği

Türkiye'de yoğun bir tercüme faaliyeti içinde bulunan Vehhabîler, klasik Selefî–Vehhabî eserlerinin yanı sıra günümüz Selefî–Vehhabî âlim ve davetçilerin eserlerini de tercüme etmektedirler. Muhammed b. Abdülvehhab'ın isminin Türkiye'de kötü bir etkiye sahip olması, Türkiye'deki Vehhabîleri onun eserlerini tercüme ederken birtakım uygulamalara

sevk etmiştir. Muhammed b. Abdülvehhab'ın eserlerinin bir kısmında, tercüme edilirken yazar adında **"Muhammed b. Abdülvehhab"** yerine**, "Muhammed et-Temîmî"** tercih edilmiştir. Bu da bu kötü etkinin bir yansıması olarak düşünülebilir.

Vahhabi Yayınorganları

Derneklerin Internet Siteleri

1- Guraba Yayınevi ve Guraba Derneği'nin Internet Siteleri:

Türkiye'de Selefi-Vehhabî davetini ilk başlatmaları nedeni ile konuya Abdullah Yolcu'nun kurmuş olduğu Guraba Yayınevi ve Guraba Derneği ile başlamakta fayda görülmüştür. Guraba Yayınları kurulduğu günden itibaren yüzü aşkın kitabı telif ve günümüzde önde gelen Vehhabîlerin eserlerini Türkçeye tercüme etmiştir. Bu eserler yayınevinin internet sitesinde akide, davet, fıkıh, sünnet, Kur'an-tefsir, siyer gibi konular altında tasnif edilerek online satış yapılmaktadır.

Abdullah Yolcu, Guraba Yayınevini kurduktan sonra faaliyetlerini daha da genişletmek ve talebe yetiştirmek amacıyla yayınevinin hemen yanına Guraba Yayınevini kurmuştur. Burada iman dersleri, Selef-i Salihîn dersleri ve muhtelif konularda dersler yaparak etrafında topladığı talebelere dersler vermiştir. Ayrıca yurt dışından ziyarete gelen Arap davetçiler de burada dersler ve sohbetler yapmışlardır. Yapılan bu sohbetlerin hemen hepsi video ve ses kaydı yapılarak derneğin internet sitesinde yayınlanmıştır. Ayrıca Abdullah Yolcu'nun eserlerinin ve makalelerinin bir kısmı bu sitede PDF formatında yayınlanmıştır.

2- Tevhid ve Sünnet ilimlerini Yayma Derneği Internet Siteleri:

Selefi- Vehhabî davetçi Hüseyin Cinisli ve Emrah Orhan Kurugöllü tarafından, 2014 yılında İstanbul'da kurulan derneğin internet sitesidir. Dernek bünyesinde bulunan iman Mescidi, Muhammed b. Abdülvehhab Medresesi, ilim-Der ve Tevhid ve Sünnet Ya-yınevi gibi kurumların internet sitelerini de içinde barındırır. Derneğin kendi isminde müstakil olarak facebook ve twiter sayfaları vardır.

İman Mescidi'nin internet sitesinde başta Hüseyin Cinisli ve Emrah Orhan Kurugöllü olmak üzere Vehhabî âlim ve davetlilerin Cuma hutbeleri, fetvaları, sesli dersleri, kitap ve makaleleri bulunmaktadır. Medresenin internet sitesi hazırlanma aşamasında olduğu için henüz aktif olarak kullanılmamaktadır. Bu nedenle içerik hakkında bilgi verilemeyecektir. İzmir'de faaliyet gösteren ilim Derneği'nin internet sitesinde ise Hüseyin Cinisli ve Emrah Kurugöllü'nün yanı sıra Selefi-Vehhabî da- vetçi Fatih Bulut ve ilyas Bulut sesli ve görüntülü dersleri bulunmaktadır. Bu derslerin dışında günümüzün önde gelen Selefi-Vehhabî âlim ve davetlilerinin de görüntülü sohbet ve fetvaları internet sitesinin içinde yer almaktadır. Üim-Der'in ayrıca müstakil olarak facebook, twiter gibi sosyal paylaşım sitelerinde sayfaları, youtube ve dalymotion gibi video sitelerinde de kanalları bulunmaktadır. Son olarak da yayınevinin internet sitesinde basmış oldukları eserleri online olarak satışa sunmaktadırlar.

Tevhid ve Sünnet ilimlerini Yayma Derneği'nin faaliyetlerinin duyurularını, yaptıkları yukarıda zikri geçen kurumların internet sitelerinin dışında facebook ve twiter sayfaları da vardır. Günümüzün geniş çaplı iletişim ağına sahip olan bu sosyal paylaşım sitelerinde derneğin ve derneğin çatısında faaliyet yürüten diğer kurum- ların yapmış olduğu ve yapacağı bütün faaliyetlerin duyurularını bulmak mümkündür. Ayrıca bir kısım Selefi-Vehhabî âlim ve

davetlilerin yapmış oldukları bazı ders ve sohbetlerin sesli ve görüntülü dosyaları bu sitelerde bulunmaktadır.

3- Ubeydullah Arslan ve Asr-ı Saadet Derneği'nin Internet Siteleri:

Türkiye'de önde gelen Selefi-Vehhabî davetlilerden biri olan Ubeydullah Arslan'ın ve Gaziantep'te kurmuş olduğu Asr-ı Saadet Derneği'nin internet siteleridir. Iheydullah Arslan'ın internet sitesinde kendisinin yapmış olduğu araştırmalar, makaleler, yapmış olduğu ders ve sohbetlerin ses ve video dosyaları bulunmaktadır. Sitenin Soru- Cevap kısmında Ubeydullah Arslan güncel meselelerde kendisine sorulan sorulara cevap vermektedir. Bu sitenin dışında Ubeydulh Arslan'nın facebook, twiter gibi sosyal paylaşım sitelerinde sayfaları ve youtube'de video kanalı bulunmaktadır. Resmi internet sitesinde verdiği linkler vasıtası ile bu sitelere ulaşılabilir. Iheydullah Arslan'nın Gaziantep'te kurmuş Asr-ı Saadet Derneği'nin faaliyetlerini ve duyurularını yapmış olduğu resmi bir internet sitesi yoktur. Ancak açtıkları facebook sayfası ile bu açığı gidermişlerdir. Burada Ubeydullah Arslan'nın ders ve sohbetlerinin video ve görüntüleri ve dernek çatısı altında gerçekleşen faaliyetlerin duyuruları paylaşılmaktadır. Ayrıca Gaziantep Üniversitesi Davet Kulübü adında kurdukları öğrenci kulübünün faaliyetlerini paylaştıkları facebook sayfası da bulunmaktadır.

4- Çağrı Derneği'inin Internet Siteleri:

Dernek bünyesinde faaliyet gösteren Feyzullah Birışık, Ebu Said el-Yarbuzî, Ebu Enes (Muhammet Çiftçi), Ebu Erva (Abdullah Öztürk), Ebu Emre (Hüseyin Alıcı), Ebu Zerka gibi Selefi-Vehhabî davet- çilerin ders ve sohbetlerin ses ve video dosyaları, seminer gibi faaliyetlerin duyuruları bu sitede yayınlanmaktadır. Türkiye genelindeki birçok davetçinin ders ve sohbetlerine bu internet sitesinden ulaşılmaktadır. Yine bu derneğin faaliyetlerinin takip edilebileceği bir de facebook sayfası bulunmaktadır.

Vehhabîlerin internet sitelerinin hemen hepsinde kendi akideleri doğrultusunda, PDF formatında kitap ve makaleler bulunmaktadır. Ancak çoğu kapsamlı bir arşive sahip değildir.

Bu nedenle burada kapsamlı bir kütüphaneye sahip olan internet siteleri hakkında bilgi verilecektir.

1-İslamhouse.com:

Başta Arapça, İngilizce, Fransızca ve Türkçe gibi diller olmak üzere atmış dilde yayın yapan uluslararası bir internet sitesidir. Bu internet sitesinde Selefi-Vehhabî âlim ve davetlilerin kitap, makale ve fetvalarının PDF ve Word formatında dosyaları, ders ve sohbetlerin ses ve video kayıtları bulunmaktadır. Türkçe olarak 182 adet kitap, 298 adet makale, 813 adet fetva, 45 adet video, 96 adet ses kaydı olmak üzere toplam 1435 adet kayıtlı veri bulunmaktadır.

2- İslah.de:

Türkiye'deki davetlilerin telif etmiş olduğu eserlerin ve Selefi- Vehhabî âlim ve davetlilerin Türkçe'ye tercüme edilmiş eserlerinin PDF formatında yayınlandığı internet sitesidir. Buradaki eserler akide, Kur'an, sünnet, ibadet gibi konulara tasnif edilerek yayınlanmıştır. Ayrıca sitede Abdullah Yolcu, Ebu Emre (Hüseyin Alıcı), Ebu Erva (Abdullah Öztürk), Ebu Enes (Muhammet Çiftçi), Ebu Said el-Yarbuzî gibi Türkiye'nin önde gelen davetlilerinin sohbet ve derslerinin ses kayıtları bulunmaktadır.

3- Ülfet Derneği Internet Sitesi:

Site içerisinde Selefi-Vehhabî davetçi ilyas Bulut, Necmi Sarı ve Ebu Said el-Yarbuzî'nin sesli derslerinin yanı sıra hheydullah Arslan, Ebu Erva gibi davetlilerin de ders ve sohbet videoları bulunmaktadır. Sitenin "e-kitap" linkinde Türkçe ve Türkçeye tercüme edilmiş eserler Akide, Kur'an, Sünnet, Menhec, ibadet gibi konulara kategorize edilerek yayınlanmaktadır.

Türkiye'de Selefilik-Vehhabîlik daveti yapılan birçok internet sitesi vardır.

Bu bölümde Türkiye'deki Selefi-Vehhabî davetçilerin birçoğunun içinde bulunduğu ve işlevsel bakımdan diğerlerinden daha ön planda olan internet siteleri hakkında bilgi verilecektir.

1- Ilim ve Davet Derneği'nin Internet Siteleri:

İzmir merkezli ilim ve Davet Derneği'nin "ilimvedavet.org" resmi internet sitesi çok kapsamlı değildir. Ancak derneğin faaliyetlerinin yer aldığı **"ilimvedavet.com"** sitesi Türkiye'de faaliyet yürüten davetlilerin büyük bir çoğunluğunu kapsamaktadır. "ilimvedavet.com" sitesinde bu davetlilerin ders ve sohbetlerinin videoları bulunmaktadır. Bu site tamamen da- vetçilerin videoları ile faaliyet yürütmektedir.

2- Yaratılış Gayesi Internet Sitesi:

Ebu Said el-Yarbuzî, Feyzullah Birışık Doç. Dr. Mustafa Dönmez, Ubeydullah Arslan gibi önde gelen yaklaşık on beş Se- lefî-Vehhabî davetçinin ders sohbetlerinin bulunduğu internet sitesidir. İçinde küçük çapta bir kütüphane de bulunduran bu sitede Selefi-Vehhabî davetlilerin PDF forma- tında kitap ve makaleleri bulunmaktadır.

3- Cennete Davet Internet Sitesi:

Bu sitede başta İbn Bâz, el-Useymîn, İbn Fevzân, el-Elbânî gibi Selefi-Vehhabî âlim ve davetlilerinin Türkçe altyazılı sohbetleri olmak üzere birçok davetçinin ders ve sohbetleri yer almaktadır. Ebu Said el- Yarbuzî, Hüseyin Cinisli, theydullah Arslan, Feyzullah Birışık, Ebu Enes, Mustafa Dönmez gibi yaklaşık yirmi beş davetçinin ders ve sohbetlerinin video ve ses kayıtları site içinde bulunmaktadır. Yine bu davetçilerin bir kısmının güncel meselelerdeki fetvaları da site ziyaretçilerine sunulmaktadır.

4- Kitap Derneği Internet Sitesi:

Dernek bünyesinde Abdullah Yolcu, Mehmet Emin Akın, Talha Bekret, Ebu Erva, Ebu Ömer, Ebu Hanif gibi davetçiler tarafından yapılan ders ve sohbetlerin ses ve video kayıtlarının yanı sıra bu davetçile-

rin makalelerinin yer aldığı internet sitesidir. Bu internet sitesi ve derneğin facebook ve twiter sayfaları vasıtasıyla da yapılan faaliyetlerin duyuruları yapılmaktadır.

Yukarıda hakkında bilgi verilen Selefi-Vehhabî internet sitelerin dışında Ebu Muaz (Seyfullah Erdoğmuş), Ebu Zerka, Mehmet Emin Akın gibi davetlilerin resmî internet siteleri, Okur Derneği internet sitesi, Taybe İlim Derneği internet sitesi ve diğer bütün Selefi-Vehhabî kişi ve derneklerin internet siteleri Selefi-Vehhabî dave-tinin önemli internet siteleridir. Bu internet sitelerinden Selefî-Vehhabî davetlilerin özgeçmişleri, davet metotları, eserleri, faaliyetleri gibi konular hakkında bilgiler elde edilebilir.

Dernek, Kur'an Kursu ve Medrese Faaliyetleri 3.4.3.I. Dernek ve Kur'an Kursu Faaliyetleri

Türkiye'de dernekler, Selefî-Vehhabî davetinin en önemli araçlarından biridir. Bu derneklerde Selefi-Vehhabî davetçiler tarafından ders ve sohbetler yapılmaktadır. Yılın belirli zamanlarında yapılan geniş çaplı seminer organizasyonları da bu derneklerin önemli faaliyetlerindendir. Ayrıca bazı derneklerin bünyesinde Medrese ve Kur'an kursu da bulunmaktadır. Türkiye'nin birçok şehrinde muhtelif isimlerde Selefî-Vehhabî dernekleri davet faaliyetleri yürütmektedir. Bu derneklerin en kap-samlıları İstanbul'daki Tevhid ve Sünnet ilimlerini Yayma Derneği, İzmir'deki Çağrı Derneği ve Gaziantep'teki Asr-ı Saadet Derneği'dir. Şimdi bu dernekler ve dernekle-rin bünyesinde bulunan Kur'an kursları hakkında bilgiler verilecektir.

1- Tevhid ve Sünnet ilimlerini Yayma Derneği:

Hüseyin Cinisli ve Emrah Orhan Kurugöllü'nün İstanbul'da kurmuş olduğu bu dernek Türkiye'deki en kapsamlı Selefi-Vehhabî derneğidir. Ataşehir'de yer alan bu derneğin çatısı altında, İmam Muhammed b. Abdülvehhab Medresesi, İman Mescidi, erkek öğrenci yurdu, kız ve erkek Kur'an kursları ve bir de yayınevi bulunmaktadır. İzmir'deki İlim Derneği,

Bayburt'taki Nasihat Derneği ve Denizli'deki İrşat Derneği de bu derneğin çatısı altında faaliyetlerini yürütmektedir.

İman Mescidi'nde vakit namazları ve Cuma namazı kılınmaktadır. Dernekte düzenlenen sohbetler de bu mescidde yapılmaktadır. Yeni kurulan ve henüz eğitim sistemi oturmayan medresede Selefi-Vehhabî doktrinler öğretilmektedir. Kur'an kurslarında Kar'an-ı Kerim öğretiminin yanı sıra buradaki bazı talebelere hafızlık yaptırılmaktadır. Medrese ve Kur'an kursu talebeleri (kız talebeler hariç) derneğin yurdunda ikame etmektedirler. Yayınevinde de dernek bünyesinde faaliyet gösteren davetlilerin **(Hüseyin Cinisli ve Emrah Orhan Kurugöllü)** telif ettikleri eserler yayınlanmaktadır. İzmir'de faaliyet gösteren ilim Derneği'nde Ilyas Bulut, Fatih Bulut, Hüseyin Cinisli ve Emrah Orhan Kurugöllü muhtelif konularda ders ve sohbetler yapmaktadırlar. Yılda bir defaya mahsus çeşitli illerdeki otellerde, Türkiye'den ve dünyanın birçok yerinden Selefi-Vehhabî davetlilerin katılımıyla gerçekleştirilen birkaç günlük Eğitim ve Dinlenme Seminerleri de bu derneğin yürüttüğü faaliyet-lerdendir.

2- Çağrı İlim Yayma Kültür Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği (Çağrı-Der):

Izmir merkezli bu derneğin çatısı altında Kur'an kursu ve erkek öğrenciler için yurt bulunmaktadır. Kur'an kursunda eğitim alan bazı öğrencilere burada hafızlık yaptırılmaktadır. Bu öğrencilerin bir kısmı derneğin yurdunda yatılı olarak kal-maktadırlar. Dernekte Kur'an kursu dışında Selefi-Vehhabî davetçiler tarafından ders ve sohbetler yapılmaktadır. Bu ders ve sohbetler, **Feyzullah Birışık, Ebu Said el-Yarbuzî, Ebu Emre (Hüseyin Alıcı), Şemsettin Ozaykan** gibi davetçiler tarafından yapılmaktadır. Yaz aylarında yapılan geniş çaplı seminerler de bu derneğin önemli faaliyetlerindendir. Bu seminerlere Türkiye'deki ve dünyanın çeşitli yerlerindeki davetçiler, hatip olarak katılmaktadırlar. Bu sene ikincisi düzenlenen Kardeşlik ve Buluşma Semineri Abdullah Yolcu, Feyzullah Birışık, Ebu Enes, Şemsettin Ozaykan gibi davetlilerin katılımıyla gerçekleşmiştir.

3- Asr-ı Saadet ilim Araştırma ve Yayma Derneği:

Dernek, Ubeydullah Arslan tarafından 2006 yılında Gaziantep'te kurulmuştur. 2014 yılında beş katlı yeni binasına taşınan bu derneğin bünyesinde bugün yatılı Kur'an kursu ve Gaziantep Üniversitesi Davet Kulübü faaliyet yürütmektedir. Dernek'te bheydullah Arslan'ın akaid, hadis, tefsir, fıkıh, davet gibi konulardaki ders ve sohbetlerinin yanı sıra derneği ziyaret eden Selefi-Vehhabî davetlilerin sohbetleri de gerçekleşmektedir. Yatılı Kur'an kursunda öğrenciler 4-6 yaş gurubu, 8-10 yaş gurubu ve 10-15 yaş guruplarına ayrılarak ders görmektedirler. Burada ders gören öğrenciler derneğin yurdunda yatılı olarak kalmaktadırlar. bheydullah Arslan, Gaziantep Üniversitesi Davet kulübüyle de her Pazar sabah 10-12 saatleri arası bir kafede üniversite öğrencileriyle kahvaltı yaparak dini söyleşilerde bulunmaktadır.

Medrese Faaliyetleri

Medreseler Türkiye'de uzun bir geçmişe sahip dinî ilimlerin öğretildiği ku- rumlarından biridir. Türkiye'deki eğitim sistemine yayınevi ve derneklerle başlayan Vehhabîler de bugün medrese eğitim sistemini kullanmaya başlamışlardır. 2014 yılı itibarı ile kullanılmaya başlayan bu sistem şimdilik derneklerin bünyesinde faaliyet-lerini sürdürmektedirler. Vehhabîler için bu adım zamanla Türkiye'de bir ekol oluş-turmanın ilk adımı olabilir.

Araştırmalar neticesinde bugün Türkiye'de medrese nitelikleri taşıyan iki adet Selefi-Vehhabî medresesinin faaliyete başladığı tespit edilmiştir. Bunlar, imam Ah- med Vakfı bünyesinde bulunan imam Ahmed Medresesi ve Tevhid ve Sünnet ilimle-rini Yayma Derneği bünyesinde bulunan imam Muhammed b. Abülvehhab Medrese- si'dir. Bunların dışında Ankara'da Selefl-Vehhabî davetçiler olan Harun Yıldırım ve Hüseyin Alıcı (Ebu Emre)'nın derneği olan ihya Derneği'nin çatısı altında yeni bir medrese inşaatına başlanmıştır. Selefi-Vehhabî davetçi Ebu Said el-Yarbuzî'nin Antalya'da Yarpuz Medresesi adında bir medresesi vardır; ancak bu medrese nitelik-leri bakımında diğer Selefi-Vehhabî derneklerinden farksızdır. Burası Ebu Said'in ders ve sohbet faaliyetlerini yürüttüğü bir yerdir.

1- İmam Ahmed Medresesi:

Bu medrese, Selefi-Vehhabî davetçi Ebu Zer- ka'nın İstanbul'da kurmuş olduğu sekiz katlı imam Ahmed Vakfı'nın yatakhanelerle birlikte dört katını içine almaktadır. Bir katı yatakhane, bir katı bayanların derslikleri ve diğer iki katı da erkeklerin derslikleridir. Diğer katlarda da idafi bölümlerin yanı sıra buradaki öğrencilerin yeme, dinlenme ve okuma ihtiyaçlarını gidermeleri için yemekhane, dinlenme salonları ve kütüphaneden oluşmaktadır. Henüz eğitime başlamayan bu medresede, yüzü yatılı olmak üzere toplamda dört yüz öğrenciye ders verilmesi planlanmaktadır. Medreseye öğrenci alımındaki en önemli kriter "cehaleti özür görme" meselesidir. Cehaleti özür görmeyenler hatta özür görüp bazı konuların ihtilaflı olduğuna inananlar dahi medreseye alınmamaktadır. Öğrencilerin Türkçe bilmesi dışındaki diğer bir kriter de tezkiye usulüdür. Tezkiye usulü, talebelerin medreselere referanslı bir şekilde alınacağı anlamına gelmektedir. Burada dersler, başta Ebu Zerka olmak üzere Ebu Zerka'nın seçeceği diğer Selefi-Vehhabî davetçiler tarafından akide, tefsir, fıkıh, usûl, Arapça, hafızlık gibi alanlarda verilmesi planlanmaktadır. Ayrıca metin dersleri yapılarak Selefi-Vehhabî klasik eserlerin okutulması dü-şünülmektedir. Medreseye alınacak olan bayan öğrencilere de bayan davetçiler ders verecektir. ilerleyen zamanlarda okul öncesi, ilk ve ortaokul öğrencilerine de ders verilmesi planlanmaktadır.

2- İmam Muhammed b. Abdülvehhab Medresesi:

Medrese Hüseyin Cinis- li ve Emrah Orhan Kurugöllü'nün İstanbul'da kurmuş oldukların yedi katlı Tevhid ve Sünnet üimlerini Yayma Derneğinin bünyesi altında yer almaktadır. 2014 yılı itibarı ile eğitim-Oğretime başlamış bulunmaktadırlar. Öğrenci alımında net bir kriter belirlemeyen davetçiler, 15 yaşını tamamlayanları medreseye kabul etmekte ve aldıkları bu öğrencileri sekiz aylık temhid (ıslah etme, düzeltme) kuruna tabi tutmaktadırlar. Bu sınıf bir deneme süreci olup, sekiz ayı medrese ahlakına uygun, başarılı bir şekilde tamamlayanlar ikinci sınıfa geçmeye hak kazanmaktadırlar. Burada Hüseyin Ci- nisli ve Emrah Orhan Kurugöllü gibi Selefî-Vehhabî davetçiler Arapça, fıkıh, tefsir, Kur'an, akide, davet gibi alanlarda dersler vermektedirler.

Günümüzde Türkiye'deki Selefî-Vehhabî medreselerin sayısı tespit edebildi-ğimiz kadarı ile en az iki tanedir. Buradaki Vehhabîlerin ilk kurumu olan Guraba Yayınevi, 1992 yılında kurulmuş ve bunun dışında bugün sayıları altıyı bulan yayı-nevleri vardır. Dernek faaliyetleri genel olarak 2002 yılından sonra başlamış olup, bugün Türkiye'nin birçok ilinde yirmiyi aşkın dernekleri vardır.

Medreseler de 2014 yılında kurulmaya başlamış ve ikisi faaliyete başlamış, biri yapım aşamasında olup sayıları toplamda üçü bulmuştur. Bütün bunlar gelecekte Türkiye'nin, Selefî- Vehhabî düşünce sisteminin tesiri altında kalacağının bir göstergesi olabilir.

Elçi

Elçi "halk, ülke, devlet" anlamına gelen Türkçe "el, il" isim kökünden türetilmiş bir kelimedir.

Bir devleti temsil etmek üzere başka bir devlet nezdinde görevlendirilen diplomat anlamında kullanılmaktadır. Tarihi İlkçağa kadar giden elçilik müessesesi zamanla sağlam bir gelenek ve hukuki statü kazanmış, bu statü **"Elçiye zeval olmaz"** Türk atasözüyle veciz biçimde ifade edilmiştir.

Kanser Kolayca Ortadan Kaldırılabilen Bir Mantardır!

İTALYAN DOKTORDAN ŞOK İDDİA!

Bu tedavi hiç zararlı değildir ve kaybedecek bir şeyin yok.

- Zamanımızın en zor ve ölümcül hastalığının gerçek tedavisini bulmak, ahlaki ve etik sorumluluğumuzdur! diyor, ONK. Dr. Simonchini.

Kanser bir mantar!

- Yaklaşık yüz yıl önce, kansere genlerin yanlış çalışmasından kaynaklanan büyük bir teori vardı; bu da hastalığın hücre içi olduğu anlamına geliyor. Bununla birlikte, bence kanser mantar enfeksiyonu ve özel bir hücresel olgu, diye de ekliyor Dr. Simonchini.

Bu iddiası tıp camiasında şok etkisi yaratıyor.

Peki Candida mantarı nedir?

Bitki dünyasında, tümör mantar enfeksiyonlarından kaynaklanır ve insanlarda da aynısı gerçekleşir. Mantarlar daima onlarla birlikte bir tümör taşırlar –bu çalışmalarla kanıtlanmıştır.–

Bununla birlikte, bilim adamları hastalık ortaya çıktıktan sonra geliştiklerini düşünüyorlar.

Simonchini; mantarlar kanser yaratır, bağışıklık sistemimizi zayıflatır ve ardından tüm vücuda saldırır. Her kanser türü, çeşitli çalışmalarla doğrulanan Candida mantarından kaynaklanır. Zamanla dokularımız zayıflar ve yorgun olurlar ve tanımlanamayan hücreler üretmeye başlarlar, der.

Simonchini'ye göre, kanser deforme olmuş hücrelerin toplandığı ve kolonileri oluşturduğu bir yapıdır.

Peki çare nedir?

Karbonat..

Simonchini;

- Bu mantar kolonilerine saldırabilecek şeyleri tespit ettim. Kanser için, karbonat ve iyot tentürü cilt kanseri için en iyi madde, diyor.

Pek çok çalışma, karbonatın kansere karşı hücresel hareketi olduğunu doğrulamıştır.

Ya tedavi?

- Tedaviyi hastalarımda 20 yıldan fazla kullandım. Bu hastaların birçoğu, doktorlar onlara şans tanımadıklarında bile, hastalığı iyileştirdi.

Bir tümörü ortadan kaldırmanın en iyi yolu, sindirim kanülleri için lavman, beyin ve akciğer tümörleri için intravenöz enjeksiyon ve üst solunum sistemindeki tümörler için inhalasyon olarak uygulanabilen karbonat ile temasa girmektir.

Meme, lenf sistemi ve subkutan tümörler lokal perfüzyon ile tedavi edilebilir.

İç organ tümörleri, direkt olarak arterlere uygulanarak karbonat ile tedavi edilmeli ve her kanser türünün uygun dozu ile tedavi edilmesi önemlidir, diyor.

Karbonatın yan etkisinin susuzluk ve zayıflamadan başka bir şey olmayacağını ekliyor.

Özetle..

Yukarıdaki yazı biraz bilimsel o yüzden size daha açık bir şekilde özetleyelim.

Kanseri oluşturan şartları bertaraf etmek veya oluşanı tedavi etmek için;

Her gün 1-2 çay kaşığı karbonatı bir su bardağı suya karıştırıp içeceksiniz..

Olay bu kadar basit..

Bunu bulan doktorun başka yöntemleri de var.

Olayın özü vücudun alkali hale getirilmesi..

Kanserin asıl sebebi mantarlar.

Candida yani.

Yediğimiz, içtiğimiz genetiği oynanmış yiyecekler, işlenmiş gıdalar, cipsler, kolalar hepsi 'asidoz'a yol açıyor.

ASİDOZ DEMEK; HÜCRELERİN OKSİJEN ALAMAMASI demektir..

Oksijen alamayan hücre noluyor?

ÇÜRÜYOR..

Çürüyen hücrede de mantar oluşuyor.

Mantarların yayılmasını önlemek için, vücut mantarların etrafını sarıyor ve bu da tümörleri oluşturuyor.

Doktorlar tümörü kesip aldıklarında mantarlar diğer yerlere de yayılıyor.

Tüm bunları günlerdir yaptığım araştırmalarda izledim.

Asidozun çaresi ne niye baktığımda vücudun PH seviyesinin yükseltilmesi gerektiğini okudum.

Ph nasıl yükselir? diye baktım;

karbonatlı su bu işi yapıyor..

Karbonatın mide ülseri olanlar hariç zararı yok.

Siz de araştırın göreceksiniz..

Olay bu kadar basit aslında.

HASTA OLMAMAK İÇİN HER GÜN 1 ÇAY KAŞIĞI KARBONATLI SU İÇMELİSİNİZ.

Bunu, sabah – akşam 1 bardak suya yarım çay kaşığı karıştırıp 3 dak. bekleyip iyice karışmasını bekleyin, sonra tekrar karıştırıp için.

Her beden ve her bedenin göstereceği tepki farklı olucaktır.

Çünkü herkesin farklı beslenme biçimi var.

Bundan dolayı herkesin kendi bedenini dinleyip buna bağlı olarak karbonat miktarını ayarlaması gerekir.

Unutmayın; karbonatı eczaneden alacaksınız, kabartma tozunu içmeyin!

Önemli not: Eğer yüksek tansiyonunuz varsa ya da yaşlıysanız karbonatlı suyu içtikten sonra 10 – 15 dak. uzanıp dinlenin.

Bazı insanlarda tansiyonda yükselme yaratabilir ama bu kısa sürer.

Mezhebimi Soruyorlar

İbnu'l-Fârid'e tarikatını veya mezhebini soranlara:

عَنْ مَذْهَبِي فِي الْحُبِّ مَالِي مَذْهَبٌ   إِنْ مِلْتُ يوْمًا فَارَقْتُ مِلَّتِي

"Sevgi yolundaki mezhebimi soruyorlar, mezhebim yoktur benim

Bir gün bile o sevgiliden ayrılsam dînimden dönerim."

[The Dîwân of Ibn al-Fârid, 64. Beyit, s. 72]

Râiyye / İbnu'l Fârid Sultânu'l-Âşikîn

زِدْني بفَرْطِ الحُبّ فيك تَحَيّرا

وارْحَمْ حشىً بلَظَى هواكَ تسعّرا

Ey sevgilim! Sana karşı olan aşırı sevgim hayretim ziyadeleşsin! Ancak, gönlümü yakan aşkınla, ateşler saçan kalbime biraz merhamet eder misin?

**

وإذا سألْتكَ أن أراكَ حقيقةً

فاسْمَحْ ولا تجعلْ جوابي لن ترى

Senin hakikatinle görmek isteğim olduğundan, okşayıcı /taltif edici merhametine sığınıyorum.

(لن تَرانى= Asla göremeyeceksin) cevâbıyla üzülmeme merhametin razı olmaz, değil mi?

**

يا قلبُ أنتَ وعدَتني في حُبّهِمْ

صَبراً فحاذرْ أن تَضِيقَ وتَضجرا

Ey hayretteki kalbim!

Sen hakîkî aşk ve kalbini yakan aşkın elemlerine karşı sabır vadedip ve metânet eylemiştin. Sakın yürek darlığı usanç gösterme!

Sır gibi sakladığın aşkından emîn ve sözünü tutmada metanetli ol!

**

إنَّ الغرامَ هوَ الحياةُ فمُتْ بِهِ

صَبّاً فحَقّك أن تَموتَ وتُعذرا

Hayât, bir aşk ve onun hırsıyla mahvolma değil mi? Sevgilin için nefsini öldürerek ederek sonsuz hayata kavuşmak! Âşıka ölmek lâyıktır ve ma'zûr/özür görülecektir.

**

قُل لِلّذِينَ تقدَّموا قَبلي ومَن

بَعدي ومَن أضحى لأشجاني يَرَى

Ey sonsuz hayata talip olan hayretteki kalbim!

Öncekiler ve sonrakiler ve görmekte olan günümüzde yaşayan insaf ehline aşkımın tecelliyâtlarını söyle;

عني خذوا وبي اقْتدوا وليَ اسمعوا

وتحدّثوا بصَبابتي بَينَ الوَرى

Sevgiyi ve âşk dersini benden alsınlar, yalnız bana uyup ve beni dinlesinler. Yaratılmışlar içinde benim şiddetli aşkımı ve sevdâmı söylesinler.

**

ولقد خَلَوْتُ مع الحَبيب وبَيْنَنَا

سِرٌّ أرَقّ منَ النسيمِ إذا سرى

Yemin ederim ki; sevgilimle aramızda olan halvette geçen sırlar, seher vakti hafif ve lâtif esen rüzgârdan daha ince/gizli/sırlı oldu.

**

وأباحَ طَرْفِي نَظْرَةً أمّلْتُها

فَغَدَوْتُ معروفاً وكُنْتُ مُنَكَّرا

Sevgilim, âlem ile güzelliğinin arasına perde koymuşken müsâade ve merhamet edince, görmek arzusuna kavuştum.

Yine bilinmeyen şöhretsiz bir âşık iken, mar'ûf-ı cihân/ herkes tarafından bilinen de oldum.

**

فَدُهِشْتُ بينَ جمالِهِ وجَلالِهِ

وغدا لسانُ الحال عنّي مُخْبِرا

Sevgilimin cemâl ve celâl tecellileri arasında tuhaf bir şekilde dehşete düştüm. Lisânımda konuşacak hal kalmadığı ve halimi anlatamaz oldum.

**

فأَدِرْ لِحَاظَكَ في محاسنِ وجْهه

تَلْقَى جميعَ الحُسْنِ فيه مُصَوَّرا

Ey âşık!

Nazarlarını ve düşüncelerini sevgilinin güzelliklerine çevir. Gör ki, bütün güzellikler onda tasavvur edilmiş ve mutlak cemâlin/güzelliğin zahir olduğunu görürsün.

**

لو أنّ كُلّ الحُسْنِ يكمُلُ صُورةً

ورآهُ كان مُهَلّلاً ومُكَبّرِا

Cihânın sureten kabul görmüş kemal güzellikleri, sevgilimi görselerdi, lisânlarından iradesizce/şaşkınlıkla "Lailahe İllallâh ve Allahu Ekber" feryâdları duyulurdu.

**

Ey Allah'ım, âlemlerin efendisi, çok sevilen ve göz aydınlığımız, sevgilin Hz. Rasûlu'llâh salla'llâhu aleyhi ve sellemin makamı hakkı için, cennet şarabıyla sarhoş olmayı nasip kılmanı niyaz ediyoruz.

Rüya

Rüya, uykunun bozucusu değil koruyucusudur

ve bir arzunun gerçekleşmesini sağlar.

Sigmund Freud

Freud sanat / edebiyat, rüyalar, dinler, toplumların psikolojisi gibi kendisinden önceki psikoloji anlayışına kısmen uzak sayılabilecek konularda araştırmalar ve gözlemler yapmış, makaleler yazmıştır. Sözü geçen araştırmaların ve makalelerin odak noktasını insan ruhu ve psikolojisi oluşturmaktadır. Bu bağlamda Freud'a göre insan ruhunu iyileştirme yolunun ilk durağı rüyalardır. Ona göre hastaların rüyalarının konusunu, nevrozlarının altında yatan hastalık öyküleri oluşturmaktadır. Freud rüyalarındaki imgelerin kaynağı açıklanamayan bir hastanın, iyileştirilmesinin mümkün olmadığını öne sürmektedir.

Uyanıkken yüzeye çıkamayacak kadar zayıf imgeler uyku halindeyken tam algılanabilirler ve bunlar rüyaları oluştururlardı. Duyularımızın işlevi uykuda azaldığından, duygusal çarpıtmalar rüyaların oluşumunda en önemli rolü oynar.

Ruhani terbiyede bile rüya yorumculuğu da inanışlar doğrultusunda şekillenmektedir. Mesela mutasavvıflar her kişinin manevî boyutta, yaratanın gözleriyle gören bir ikizinin olduğunu düşünmektedirler. Bu bağlamda rüyada "ikiz" görmek şöyle yorumlanmaktadır: Rüyada "**ikiz" görmek, eski gelenekteki "göksel ruhaniyet" ile tabir olunur.** Her birimizin ışıklar dünyasında yaşayan bir ikizi vardır. Duyusal olarak gözle görülmez ve öldüğümüzde gene bizimle olacak yine odur.

Peygamberliğin çerçevesi dahilinde **624'de Bedir'de Mekkelilere karşı yapılan savaşta Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellemi cesaretlendiren şey rüya olmuştur. (...) Uhud Savaşı'ndan öncede rüyasında, bir deveye bindiğini, deveyi bir koçun izlediğini ve kılıcının**

kırık olduğunu görmüştür. Bu, onun düşman ordusunun komutanlarından birini öldüreceği ama kendi akrabalarından birini de kaybedeceği şeklinde yorumlanmıştır. Gerçekten de amcası Hamza bu savaşta şehit düşmüştür.

Kültürlerin rüya inançları, kadim topluluklardaki rüya anlayışı, bilimsel gelişmeler dâhilinde üç farklı kategoride ele alınmaktadır.

Paralel Evrenden / Öteki Dünyadan Haber:
Kehanet Rüyanın geleceğe dair işaretler taşıdığı ve paralel bir evrenle iletişim kurma aracı olduğu düşüncesi eski toplumlar tarafından benimsenmiştir.

Bilinçdışı-Gerçek Bağlantısı ikinci kategoriyi oluşturmaktadır. Burada bilinçdışının varlığından bilimsel alanda söz edilmeden çok önce de bu kavramın olduğunu kanıtlayan örneklere değinilecektir.

Bilinç - Bilinçdışı: Freud ve Jung Tarzı

İlk rüya araştırmaları ile birlikte rüyaya bilimsel bakışta kırılmayı imleyen Freud ile Jung'un rüya kuramlarıdır. Freud’un rüya kuramı, bilimsel olarak rüyanın anlamlandırılmasında olduğu gibi, dönüm noktası olmuştur.

Ne Olacak ki…

قَدْ يَكْثرُ الْمَالُ يوْمًا بعْدَ قِلَّتِهِ   يَكْتَسِي الْعُودُ بعْدَ الْيَبَسِ بِالْوَرَقِ

“Mal, azaldıktan sonra bir gün artabilir,

Dal da kuruduktan sonra yapraklanabilir.” (İbn Kuteybe (1958). eş-Şi’r ve’ş-Şuarâ’, Dâru’l-Meârif, Kahire, 1958, s.423).

İbn ül-Havvam'ın Nüktesi

1. Allah ‘birleri’ yok-iken var eden (Mubdi), sayıları telif eden (Müellif), çiftlere ve teklere bölen (Mukassim) ve irrasyonel sayıların kare ve küp köklerini kuşatandır (Muhît).

2. Matematik, hakiki bilimler (‘ulüm el-hakikiyye) ve yakinî bilgilerden (me’arif el-yakiniyye)dir.

3. Hisab kanunları ve sayısal problemler "nefs"in güçlendirilmesi ve düşüncenin (fikr) İslahı için gerekli ve insani erdemin (fazilet) tamamlanması ve ebedi saadetin elde edilmesi için araçtır.

Bitkisel Boyalar

Bilinen bazı boyayıcı bitkiler ve özellikleri şöyledir;

Armut ağacı:

Yurdumuzun hemen hemen her bölgesinde yetişen ve yapraklarının kaynatılması ile kahverengi elde edilen bir ağaçtır.

Aspir: Bu bitkinin çiçeklerinin kaynatılması ile kırmızı renk elde edilir. Yurdumuzda daha çok Doğu Akdeniz'de yetişir.

Ayva ağacı:

Bu ağacın yaprağı, soğan kabuğu, ceviz yaprağı ve is ile kaynatılırsa, koyu kahveden, sarıya çalan kahveye kadar pek çok renk elde edilebilir. Kabuğu ve çekirdeği birlikte kaynatıldığında ise, lacivert renk elde edilir.

Bakam ağacı:

Bu ağaca Adana ve Tokat haricinde rastlanmaz. Odun kısmı kaynatılıp, çeşitli mordan maddelerle karıştırıldığında birçok renk elde edilir. Örneğin mordan olarak tanin kullanılırsa kırmızı, krom şapı kullanılırsa mavi kırmızı, krom sülfat kullanılırsa koyu mavi renk elde edilir.

"Mordan:

Boyanın elyafa doğrudan bağlanması halinde boya maddesini elyafa bağlayan ara maddeye 'mordan' denir. Aynı zamanda bu katkı maddesi renk tonu vermeye de yarar.'' 17

Cehri:

Yazmacılıkta çok kullanılan, Karadeniz'den İç Anadolu'ya kadar geniş bir alanda yetişen cehriden sarı renk tonları elde edilir.

Ceviz ağacı:

Taze cevizin kabuğundan, yaprağından ve özünden kahverengi tonları elde edilir. Yurdumuzda çok rastlanan bir ağaçtır.

Çivit otu:

Çivit yazma boyamada çok kullanılan bir bitkidir. Bu otun yapraklarının kaynatılması ile indigo denilen mavi renkte bir boya elde edilir.

Çınar ağacı:

Yurdumuzda çok bulunan bir ağaçtır. Kabuklarının kaynatılması ile kırmızı renk elde edilir.

Ebegümeci:

Bu bitkinin yaprakları kaynatılarak yeşil renk elde edilir.

Haşhaş:

Bu bitkinin çiçeğinin kaynatılması ile eflatun renk elde edilir.

Havacivaotu:

Akdeniz Bölgesi'nde yetişen bitkinin köklerinin kaynatılması ile kırmızı renk elde edilir.

Ispanak:

Ispanak yaprakları kaynatılarak yeşil renk elde edilir.

Ihlamur ağacı:

Yurdumuzda çok bulunan bu ağacın kabukları kaynatılarak kahverenginin tonları elde edilir.

Kadın tuzluğu:

Bu bitkinin köklerinin kaynatılması ile sarı boya elde edilir.

Kestane ağacı:

Bu ağacın kabuklarının kaynatılması ile ışığa karşı dayanıklı olmayan kestane renginde boya elde edilir.

Kızıl ağacı:

Kızıl ağacının kabuklarının kaynatılması ile kırmızı renkte boya elde edilir. Ülkemizde daha çok Marmara ve Karadeniz Bölgeleri'nde yetişir.

Kökboya:

Bu otun kaynatılması ile ışığa ve yıkamaya karşı dayanıklı kırmızı renkte bir boya elde edilir. Kökboyanın şap ile kaynatılmasıyla ise mavimtrak kırmızı renk elde edilir. Bu bitki İstanbul, Bursa, Adana, Bayburt gibi birçok şehirde yetişir.

Meyan otu:

Bu otun köklerinin şapla kaynatılmasıyla sarı renkte boya elde edilir.

Nar ağacı:

Bu ağacın kabuklarının is ile kaynatılmasıyla sarı renkte bir boya elde edilir.

Nevruz otu:

Ülkemizde çok çeşidi yetişen otun çiçeklerinin şap veya paslı çivilerle kaynatılmasıyla kırmızı renk elde edilir.

Papatya:

Özellikle Ankara ve Bursa civarında yetişen papatyadan sarı renkte boya elde edilir.

Safran:

Bu bitkinin kaynatılması ile sarı renkte boya elde edilir. Bu sarı boyadan sülfürik asitle açık mavi, nitrik asit ile yeşil renk elde edilir. Safran bitkisi eskiden özellikle Safranbolu'da bol miktarda yetişirmiş.

Sarı kök:

Bu bitkinin kabuklarının kaynatılması ile sarı renkte boya elde edilir. Bu bitkiden alkalilerle kırmızı, kalay tuzları ile kırmızımtrak, şap ile sarımtrak renk elde edilir. Sarı kök aslında Jamaika ve Antil Adaları'nda yetişen bir bitkidir. Yurdumuzda ise Trabzon ve Adana'da yetişir.

Sarı yonca:

Bu bitkinin yapraklarının kaynatılması ile sarı renk elde edilir. Ankara, Sinop, Trabzon, Erzincan ve İstanbul'da yetişir.

Şeftali ağacı:

Şeftali ağacı yapraklarının bakır sülfat ile kaynatılmasıyla, yıkama ve ışığa dayanıklı sarıya bakan yeşil renkte boya elde edilir. Bu boyayla ipek, pamuk ve yün elyafları boyanır.

Sığır kuyruğu:

Sığır kuyruğunun şap ve paslı çivilerle kaynatılmasıyla sarı renkte boya elde edilir. Bu bitki Ankara, Kayseri, Kahramanmaraş, İzmir, İstanbul gibi şehirlerde yetişir.

Soğan:

Bu bitkinin kabuklarının kaynatılması ile açık kahverengi boya elde edilir.

Sumak:

Bu bitkinin kaynatılması ile mora çalan kahverengi elde edilir. Mordan olarak da kullanılır.

Yabani gül:

Yurdumuzun birçok bölgesinde yetişir. Şap veya paslı çivi ile kaynatıldığında ışığa ve yıkanmaya karşı son derece dayanıklı kırmızı boya elde edilir.

Yarpuz:

Yarpuz'un kök ve yaprakları paslı çiviler ve şapla kaynatıldığında, yıkanmaya ve ışığa dayanıklı, parlak siyah renk elde edilir. Ankara, İzmit, İstanbul, Bursa, Malatya, Adana, Zonguldak gibi birçok şehirde yetişir.

Eskiden hayvanlardan elde edilen doğal boyalar da bulunmaktaymış. Kırmız böceğinden parlak ve koyu kırmızı olmak üzere iki tonda kırmızı elde edilir ve yazmacılık sanatında kullanılırmış. Bir çeşit sümüklü böcekten elde edilen purpurdan da kırmızı menekşe renginde çok değerli bir boya elde edilirmiş. Ayrıca maden bileşiklerinden elde edilen inorganik boyalar da boyacılıkta kullanılırmış

Monolog

Monolog insanın kendi kendisiyle iletişimi ile gerçekleştirdiği, kendi varoluşunu en derinlerde sorguladığı, kendi gerçekliğiyle karşı karşıya kaldığı alandır. Bu yapısından dolayı edebi eserlerde ruh tahlillerini derinleştirmek isteyen yazarlar tarafından içsel yaşamı anlatma tekniği olarak kullanılır.

Euripides, Shakespeare, Dostoyevski, James Joyce, Sartre, Oğuz Atay, Yusuf Atılgan, Atiq Rahimi monolog tekniğini olabildiğince kullanarak insanın gizemli iç dünyasını etkili ve çarpıcı bir şekilde sunan yazarlardandır.

Monologlar ölüm, yalnızlık, iç hesaplaşma, vicdan ve öteki gibi sorunları açığa vurarak insanın varoluşsal sancılarını dolaysız olarak dışavurulmasını sağlar.

Görsel Sanatlar alanında da benzer varoluş kaygılardan yola çıkarak içsel yaşamını sanat eserine dönüştüren sanatçılar vardır. **Rembrandt, Kathe Kolwitz, Frida Kahlo, Nan Goldin, Sofie Calle, Elina Brotherus kendilerine dair, hayatlarına dair bütün varoluşsal sorgulamaları samimi bir şekilde eserlerine yansıtan sanatçılar arasındadır.** Monolog yansıtılmak istenen zamansız ve mekansız yaşanan ortak duyguların edebiyat ve görsel sanatlardaki dışavurumudur.

İnsanlar başkaları ile konuşmadan önce kendileri ile iletişime geçerler. Kendisiyle iletişime geçen birey kendini sorgulayan bir eylem içine de girer. **"Bu durumda en büyük eylem, kişiyi kendisine döndüren ve kendi varoluş gerçekliği ile tanıştıran eylem olacaktır; bu, insanın, hiçbir sahte sorunun, hiçbir göstermelik edimin ardına sığınmadan, dürüstçe, açıkça, kendi kendisini aldatmadan ve kendi kendisine yalan söylemeden kendi kendisiyle tanıtacak bir iletişimdir"** Şüphesiz insana bu iletişim olanağını veren monologlardır.

İnsan kendisiyle iletişime geçerek varlığını, hayatını, cinsel ve etnik kimliğini anlamaya çalışır. Herhalde dünyada bunu yapmayan insan yoktur, bunu yapamayan ve yapmaktan kaçan insan mutlaka kimlik bunalımına girebilir. İnsan aslında hayatında yaşadığı birçok şeyi atlatmak ve başa çıkmak için de kendi iç dünyasına yönelir. İnsan kendisiyle hesaplaşır, olmadığı dünyaya gider ya da içinde bulunduğu durumu başka koşullarda hayal eder, uzaktakini yakına getirir, kendini sever, nefret eder, öldürür ve yalnızlığına isyan eder. Monolog, düşüncelerin insanın kendini kendisine açığa vurmasıdır. İçteki bir şeyi açığa vururken insan kendisiyle hesaplaşır ve kendi varoluşuna çözümler üretmeye çalışır. Bunu yaparken aynı zamanda bazen öteki benlerini oluşturup tartışır. **Ya da sadece yalnızlığını**

gidermek için başka bir ben'e ihtiyaç duyar. İnsanın kendi içine yönelmesi insanlık tarihi boyunca bireyin kendisini sorgulamaya başlamasıyla meydana gelmiştir. Daha sonra insanın içinde bulunduğu çağın durumuna göre bu sorgulamaların derinliği artmış ve her alanda yeni gelişmelerin olması sağlanmıştır.

Trajediyi insan ruhunun derinlerine ölümsüz eserleriyle zirveye ulaştıran Rönesans dönemi İngiliz yazarı William Shakespeare (1564-1616) oyunlarında, monolog tekniğini sıklıkla kullanmıştır. Shakespeare'in iç dünyayı en etkili bir şekilde temsil ettiği Macbeth ve Hamlet eseri bu alandaki en önemli örneklerdir. **"Yüzyılın dönümünde, çığır açan bir atılıma girişmişti Shakespeare. İç-dünyayı temsil etme yolarını mükemmelleştirmişti"** Hamlet'in "var olmak ya da olmamak, bütün sorun bu!" repliği, en unutulmaz ve günümüz insanının da içinde bulunduğu varoluş sorununu anlatmıştır adeta. **"Shakespeare'in ölümsüzlüğü bundandır; onun yapıtlarında hem bütün çağların güncelliği ve değişkenliği, oluşmakta olan insanın davranışları, olaylar içindeki tavrı, hem de bireyin kendi varoluşunun özeti vardır"**

Kitap okuduğumuz zaman satırlar ilerledikçe içimizden nasıl "beni anlatıyor" ya da "tam olarak hissettiklerimi yazmış" dediğimiz zamanlar oluyor ve o satırları yazma dürtüsünü kendimizde bulup anlıyorsak yazarın kitabındaki bu cümlelerde bana aynı şeyleri hissettirmişti deriz. Aslında kendimi bulma yolundaki bir birey olarak beni sarsan bir etki de bırakmıştı diyebilirim. Burada kendimizi roman karakterinin yerine koymaktan ziyade oradaki ortak duyguyu paylaşıp içimize beliren duyguyla, onları yazma dürtüsünü anlayıp hissetmek daha doğru bir ifade olacaktır.

İnsanın yaşadığı deneyimler ve bu doğrultudaki sorgulamaları zıtlık olarak algılanan ama algılananın ötesinde birlikte varolan yaşam-ölüm gerçeğini irdelemesiyle; biraz geriye giderek yaşamın ölümle alakası bellekte kalan imge geleceğe yer vermeye başlar.

İnsanın kendi varoluşunu en derinlerde sorguladığı bir yöntem olan monologun sanat eserlerine nasıl yansıdığını araştırmanın süreç ve sonucu kişisel çalışmalara da yön ve biçim vermiştir. Bu bağlamda resim ve fotoğraf çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Monologun görsel sanatlarda nasıl yer ettiğinin irdelenmesi, gerçekleştirilen eserlere farklı boyutlar katmıştır. Bu, monolog kavramını sanatsal açıdan irdelemenin başka bakışlara ve odak noktalarına, perspektiflere yerleşerek sanatçıya yeni öznellik potansiyelleri sunarak görsel ve kuramsal düşünme biçiminin, paralel bir yönde düşünme ve üretme gücüne katkı sağlamıştır.

Syngué sabour, pierre de patience - Sabır Taşı (2012)

Afgan yazar Atik Rahimi'nin yoğun olarak monolog konuşmalarının bulunduğu Sabır Taşı (2008) romanı monolog kullanımı açısından başarılı bir örnek olmasının yanında, aynı yazar tarafından yine başarılı bir şekilde 2012'de sinemaya uyarlanmıştır. Sabır Taşı filminde komaya giren kocasının başında bekleyen ve bir süre sonra her gün kendisini monolog konuşmalarıyla anlatan Man adlı bir kadını konu edinir. Filminde komaya giren kocası

bedenen varlığı ile oradadır. Kadın kendisiyle konuşurken kelimeler durmadan akar ve konuştukça en derinlere inerek içinde saklı tuttuğu her şeyi anlatır. Anlattıkça hem kendisi hem de bedenen yanında olan kocası ile yüzleşir. Man toplumun olmasını istediği kimliği oynamak zorunda kalmıştır. Bunun ağırlığını daha fazla taşıyamamaktadır. Toplumun içinde var olmak için yaptığı şeyleri anlatır ona. Aslında onun istediği kişi ne toplumun bildiği kadındı ne de toplumda var olmak için yaptığı şeylerdi. O gerçek kendisi olarak yaşayamamasının verdiği bulantısına ağıt yakıyordu

Filmden

Ailem beni zengin bir adamla evlendirdi, ama herif tam bir hödüktü!

İki yıl sonra kısır olduğumu fark ettik.

İşe yaramazdım.

Kocam beni ailesinin yanına gönderdi.

Onlara hizmetçilik yapacaktım.

Babam kısır olduğumu öğrendiğinde, her gece bana tecavüz etti.

Bir akşam, delirdim, artık katlanamıyordum.

Bütün cesaretimi topladım, yatağımın altına saklandım, ve kafasını kırıverdim.

Anında geberdi şerefsiz.

Kaçtım.

Kendimi öldürmem gerektiğine inandım.

Ortadan kayboldum.

**

Çünkü sen hayattaydın.

Çünkü sen öldüğünde, kardeşlerinden biri benimle evlenecekti.

Belki de hepsi senin ölmeni istemişti.

Sonunda hepsi bana sahip olabilecekti.

Kardeşlerinin gözü hep benim üstümdeydi.

Senin olmadığın üç yıl boyunca, banyo yaptığım zamanlarda, buğulu camların arasından beni izlerlerdi.

Nefeslerini duyardım.

Mastürbasyon yaparlardı.

Ne söylesem boş.

**

Sen Müslüman mısın, değil misin?

Müslüman'ım, ne oldu ki?

Senin yüzünden olduğum yerde taş olup kalacağım!

Küstah!

Babana lanet olsun!

Müslümanlığın adını kirlettin!

Senin gibi fahişelerin hepsi öldürüldü.

Gebertirim lan seni!

Lanet olsun senin babana, rezil kahpe!

Fahişe!

Affet beni.

Yeter artık, git başka yerde dırdırlan!

Ee, ne diyordum?

Ah, evet!

Öyle söylemekle iyi yapmışsın, yoksa sana tecavüz edebilirlerdi.

Gel şöyle geçelim.

- Aklıma o geldi.

- İyi düşünmüşsün.

Asla bir fahişenin ırzına geçmezler.

Neden biliyor musun?

Çünkü o tür bir adam o pis aletini yüzlerce kez kullanılmış bir deliğe sokmaz.

Ama bir bakireye tecavüz etmek, işte bu onlar için gururdur.

Erkekliklerini gösterirler.

En güçlü onlardır.

**

Zavallı, tam bir korkak oldu.

Çok yalanlar söyledim.

İlk gecemizde benden gelen kanın bekâret kanı olduğunu sanmıştın.

Ama o aybaşı kanamamdı.

Teyzemin tavsiyesi üzerine, bunu senden sakladım.

Bakireydim ama kan çıkmaz diye çok korkmuştum.

**

Allah, Muhammed'e anlatacaklarına söyler: "Gizli manasını bilseydim, iyiliğimi yapar, kötülüğe engel olurdum."

Bir gün peygamber efendimiz eşine şöyle der: "Hatice, ben delirmek üzereyim."

"Beni cin çarptı."

"Taşlardan gelen sesler duyuyorum."

"Geceleri yanıma bir canavar yaklaşıyor."

Hatice bir sonra ki görüşte, kendisine haber vermesini rica eder.

Ve bir gün, Peygamber: "Hatice, görüyorum" der.

O zaman Hatice peçesini çıkarır ve Muhammed sallallâhü aleyhi ve selleme sorar: "Hala görebiliyor musun? " "Hayır, artık görmüyorum."

Hatice: "O gördüğün ne bir canavar ne de bir cindi. O bir melekti."

"Cinlerin saçıma saygısı yoktur."

Yoksa gözden kaybolmazlardı " Bu hikâyede rahatsızlık veren ne?

Peygamber: "Gizli manasını bilseydim, iyiliğimi yapar, kötülüğe engel olurdum."

diyor.

Ee n'olmuş?

Şeytan peygambere ulaşabilir mi sence?

Diğer peygamberler gibi bizim peygamberimiz de, Allah tarafından gönderilen bir insandı.

- Hatice ne istiyormuş acaba?

- Hatice mi?

O peygamberin büyülenmiş hissetmesini istemiyordu.

Gözlerini açmak yanılsamalarını düzeltmek istemiş.

Hatice'nin istediği, Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem'in peygamberlik mertebesine ulaşmasıydı.

İşte böyle, Hatice de peygamber olabilirdi.

**

Sabır taşım benim!

Benim için döndün!

Sabır taşım kırıldı!

Seni ben getirdim, ben kendim Mucize yaratan bir peygamber oldum.

Bir peygamber oldum

Sabır Taşı

Korkuyor musun?

Korkmak mı?

Hayır, biraz garip hissediyorum.

Hissettiğim Kötü bir his mi?

Şeytani bir his mi?

Şeytani mi?

Değil.

Hastalandığından ve ona her şeyi anlattığımdan beri, hissettiğim, rahatlamak.

Garip değil mi?

Anlattıkların bana çocukluğumu hatırlatıyor.

Babam bir taştan bahsederdi.

Efsanevi ve sihirli bir taş.

Derdi ki: **"Eğer bu taşı bulursan, ona sırlarının verdiği ızdırabı anlat."**

"Taş seni dinler."

"Başkalarına anlatmaya cesaret edemediğin ne varsa, taşa söyle, onunla konuş o bütün sırlarını dinler."

"Bunun anlamı çok büyüktür."

"Ama bir gün, taş kırılıp parçalara ayrılırsa işte o gün, yaratıcılığın serbest kalır ve bütün ıstıraplarından kurtulursun."

- Adı ne onun?

- Taşın mı?

Sabır taşı.

[Syngué sabour, pierre de patience - Sabır Taşı (2012)]

Sembol Çeşitleri

Sembolün tanımı, kullanılışı ve özellikleri konusunda farklı bilim adamları birbirinden farklı tanımlar, özellikler üzerinde durmuşlardır.

Aynı durum, geniş bir kullanım alanı olan sembollerin sınıflandırılmasında da söz konusudur. Sembolle ilgili bazı bilim adamalarının sınıflandırmalarını şu şekilde özetleyebiliriz: Bu sınıflandırmaların ilki Amerikalı bilim adamı Bevan'ın, "Symbolizm and Belief" adlı kitabında belirttiği sınıflamadır.

Bevan, sembolleri temsil ettikleri şeyler açısından iki çeşide ayırmıştır.

. Şeffaf Olmayan Semboller veya Arkasını Göremediğimiz Semboller:
Bunlarherhangi bir şeyi, başka dil ve terimlerle daha açık bir biçimde kavrayabileceğimiz şekilde temsil eden sembollerdir. Bu tür semboller başka sembollerin yerine de geçebilir.

Şeffaf Olmayan Semboller veya Arkasını Göremediğimiz Semboller:
Tanrı hakkında kullanılan her türlü sembolik ifade ve tanımı, bu gruba sokabiliriz. Bazı sembollerle hakiki manaları arasındaki münasebet o kadar sıkıdır ki, onun yerine bir başka sembol konulamaz. Böyle bir sembol çeşidine örnek olarak Hıristiyan inancındaki Allah-Baba mefhumunu verebiliriz. İkinci olarak, Yale Üniversitesi'nin Profesörlerinden Walter Marshall Urban sembolleri üç grupta sınıflandırmıştır:

Dıştan Gelen (Arızi-Geçici) veya İhtiyari (Keyfi) Semboller:
Bu sembol çeşidine özellikle bilim sembolleri dâhil edilmiştir.

İçten, Yaratılıştan Gelen veya Tanımlayıcı Semboller:
Bu sembol çeşidine de din ve sanat sembolleri girer.

Anlayış (bir şeyin iç yüzünü kavrama) Sembolleri:
Anlayış sembolleri, şiir ve dinde olduğu gibi doğuştan gelen veya asli olan sembollerin alt cinsidir ve onların anlaşılmasına rehberlik eder.

Üçüncü sınıflandırmaya göre ise semboller üç çeşittir:

Kalıp Semboller:

Şiirde kullanılan kalıplar ve benzetmelerdir.

Geleneksel Semboller:

Geleneksel semboller; sembolle sembolize edilen arasında geleneğe dayanan ilişki dışında hiçbir benzeyiş ve hatırlatma bulunmayan sembollerdir. Öyle ki, bir bayrak bir ülkeyi sembolize eder; haç şeklinde bir şey veya Hz. Süleyman'ın mührü veya Hz. Davut'un kalkanı bir din ya da dini bir topluluğu sembolize eder; bir tekerlekli sandalye resmi sakatları veya onlara sağlanan bir takım kolaylıkları temsil eder. Mesela, herhangi bir arabanın plakası üzerinde görmüş olduğumuz tekerlekli sandalye resmi, bu arabanın özel bir donanıma sahip olduğunu ve sakat bir insana ait olduğunu bize gösterir. Yine bir merdiven basamaklarına gelmeden önce görülen bir tekerlekli sandalye resmi ve bir ok işareti, sakat olup, tekerlekli sandalye kullananların bu yolu takip etmeleri gerektiğine işaret eder ki, bu onlar için merdivenlerden inmenin kolaylığına işarettir. Ses taklitlerine dayananların dışındaki bütün kelimeler Geleneksel Semboller"dir; Geleneksel Semboller, bir bayrak ya da haç gibi maddi bir nesne olduğunda, bu, insanların zihninde sembolize edilen şeyle birleştirilir; böylece bir ülke ya da bir azize karşı duyulan bağlılık sembole yönelmeye başlar.

Temel Semboller:

Temel Semboller, evrenin ilk dönemlerinin çeşitli aşama ve görüntülerinin insandaki bir karşılığı, bir yansımasıdır. Evrenin sonsuzluğu insanı kuşatır. Onda merak ve hayret duygusu uyandırır, ne var ki, bilgisini de aşar. Bunun yanında evrenin sonsuzluğunun bazı yönleri insan mahiyetinin bir parçası olarak görülür. Bu durum kâinatı ayakta tutan yaratıcı ilkenin insan kılığına girmiş benzeri olarak kendisinde mevcuttur. Bu, onun tüm kâinata yakınlığını ifade eder. Ruh; yansıtıcı gücüyle, evrenin sonsuzluğunu kendileriyle dağıttığı ve belli şekil ve kalıplar içinde sonlu hale geldiği ilkelere karşı bir ayna gibi davranır.

Diğer bir sınıflandırmaya göre semboller dört çeşittir:

Lisan Sembolü:

Lisan sembolü, hemen bütün milletlerde bulunan en basit, aynı zamanda en kutsal söz ve sesler halinde görülebilir. Mesela, Hindistan'da mukaddes kelime "Om" gibi; tarikatlarda kullanılan "Hu" kelimesi de bu eski sözlere dâhildir. Dinlerde kullanılan her mefhum esas itibariyle bir semboldür; çünkü sembol, insan tarafından yaratılan, bundan dolayı da maddi dünyaya ait bir şeydir ki, insan bu sembolle tamamen ruhani bir hakikati ifade etmeye çalışmaktadır. Lisan sembolünün başka bir çeşidi akidelerdir. Eski Hıristiyan kilisesinde, dinin hakikatlerini ifade etmeye çalışan akidelere 'Symbolon' veya "Sembol' denilmiş ve bu suretle onun aşılamaz sınırlarına işaret edilmiştir.

Faaliyet - Merasim Sembolleri:

Lisan sembollerinin yanı sıra faaliyet yahut merasim sembolleri de vardır; çünkü ayinler, ilahi bir hakikati temsil etmek maksadıyla tesis edilmiştir. Dini merasimler, çoğunlukla mitolojide

anlatılan mistik hakikatin bir tekrarlanışı, geçmişte vuku bulan hadislerin bugünkü hayatta hazır bulundurulmasıdır.

Tabiat Sembolleri:

Tabiat sembolleri insanın yarattığı değil, gördüğü sembollerdir. Mesela güneş, ay, yıldız, kuş, yılan, su, dağ, çöl v.s.Maddi kuşun arkasında bir gün insanın ruhu görülmüş, yılana bakılınca onda hem aldatıcı hem de meydana getirtici bir kuvvetin gizlenmiş olduğu anlaşılmıştır.

Sanat Sembolleri:
Sanatın her dalında kullanılan sembollerdir ki, bunlar tamamen insan eseri sembollerdir.

Sembol çeşitleriyle ilgili bir diğer sınıflandırma Semboller Ansiklopedisi'nde şu şekilde açıklanmıştır:

Sembollere daha çok, eski uygarlıklara ait eserlerde çizimler, kabartmalar, freskler ve heykeller olarak; mitolojilerde, masallarda, inisiyatik ve kutsal metinlerde ise sözcük ve kavramlar olarak rastlanmakla birlikte, okült ve ezoterik görüşe göre, doğadaki canlıların hepsi bir sembolizm içermektedir. Bir sembolün çözülebilmesinde en önemli hususlardan biri sembolün hiçbir niteliğinin gözden uzak tutulmamasıdır. Semboller nitelikleri bakımından yedi kategoride sınıflanır:

Biçimsel semboller:
Daire, küre, insanın biçimi vs. sembolün anlamını anlamada, biçiminin özellikleri, doğadaki diğer biçimler arasındaki yeri ve diğer biçimlerle ilişkileri dikkat edilmesi gereken noktalardır. Örneğin üç boyutlu cisimler arasında, yüzeyindeki tüm noktaların merkeze eşit uzaklıkta olduğu tek cisim küredir.

Renklerle İlgili Semboller:
Kimi zaman sembolün rengi de bir anlam taşır. Renklerin fiziksel ve psişik etkileri farklıdır. Doğada bulundukları yerler de ayrı ayrıdır. Sütün beyaz, göğün mavi, kanın kırmızı, bitkilerin genelde yeşil oluşu vs.

Sayısal Semboller:
Kimi sembollerde yalnızca sayısal sembolizm görülür.İnisiyelere göre evren sayılar üzerine kurulmuş bir sistemdir.

Doğada Canlı Sembolleri:
Nergis, aslan vs. Bu tür sembollerin çözümünde söz konusu canlının fiziksel özelliklerinin yanı sıra davranış özelliklerinin bilinmesi önem taşır. Köpeğin sadık oluşu, kurdun hiyerarşiye 'saygılı oluşu, pelikanın şefkatli oluşu, guguk kuşunun başka kuşların yuvalarını yuva edinmesi vs.

Doğadaki Cansız Nesnelerin Sembolleri
Kişi ve Kişiliklerle İlgili Semboller:
Sembolizme konu olan kimsenin sergilediği karakter.

Olaylarla İlgili Semboller:

Olayların konusu ve olayların içerdiği mesaj. Neo-spiritüalist görüşe, sufilere ve kimi tradisyonlara göre insanın karşısına çıkan hiçbir olay tesadüfî değildir, karşılaştığı olayların bazılarında bir mesaj vardır. Eric From, "Rüyalar, Masallar, Mitoslar" adlı eserinde sembolün tanımını "başka bir şeyin yerinde duran, onun yerini alan, onu temsil eden" olarak verdikten sonra sembollerin üç türe ayrıldığını söylemiştir. Bunlar sırasıyla; geleneksel, rastlantısal ve evrensel sembollerdir.

Geleneksel Semboller:

Semboller arasında kullandığımız en yaygın ve tanınmış olan tür, geleneksel sembollerdir Geleneksel sembollere verilebilecek en yaygın örnek, kelimelerdir. Bunları günlük konuşmalarımızda kullanırız. "Masa" kelimesini duyduğumuzda veya okuduğumuzda M-A-S-A harfleri, başka bir şeyin yerinde duran, onun yerini alan ve onu temsil eden birer semboldürler. Sembolize edilen şey de, her gün gördüğümüz, kullandığımız ve ellediğimiz masadır. Geleneksel sembolleri, yalnızca kelimelerle sınırlı tutamayız. Bazen resimler de geleneksel sembollere bir örnek olabilirler. Örneğin bayrakların, renkleri ve sembolize ettikleri ülkeyle yakından ya da uzaktan hiç bir ilgileri yoktur. Fakat buna rağmen, onlar da birer semboldür ve bayraklar, ülkelerin en güzel tanıtım aracı olarak kabul edilmişlerdir. Görüntüsü ve maddi varlığı, bayrak ile ülke arasında bir ilişki kurmamıza yardımcı olur.

Rastlantısal Semboller:

Rastlantısal sembollerde, sembol ile temsil edilen şey arasında içsel bir bağlantıya rastlamak mümkün değildir. Geleneksel sembollerden farklı olarak rastlantısal sembollerin anlamı sadece tarafımızdan anlaşılır. Örneğin, bir kişinin herhangi bir şehirde, üzücü bir olayla karşılaştığını düşünelim. Bu kişi daha sonralar, o şehrin adını duyduğunda, buruk bir duyguya kapılacaktır. Eğer o şehirde güzel bir anısı olsaydı, kişinin içi de neşeyle dolacaktı. Doğal olarak, şehirlerin kendi başlarına üzücü ya da sevindirici oldukları söylenemez. Ama kişisel bir ilişkilendirme sonucu, sözü geçen şehir bir sembol biçimini almıştır. Aynı duygusal tepki, belki de belirli bir ev, bir sokak, bir kıyafet veya belirli bir olay için ya da özel bir duyguyu gerektiren herhangi başka bir durumla karşılaşınca da gösterilebilirdi. Rüyamızda, herhangi bir şehirde olduğumuzu görebilir ve rüya sırasında belirli bir duygusal tepki göstermediğimizi de kabul edebiliriz. Diyelim ki, o şehrin bir sokağını veya yalnızca ismini gördük. Hemen, rüyamızda niçin bu şehri gördüğümüzü merak ederiz. Biraz düşündükten sonra da, yatağa yatmadan önceki ruh halimizin, bu şehrin sembolize ettiği ruh halimizle benzeştiğini fark ederiz. Rüyada gördüğümüz resim, içinde bulunduğumuz ruhsal durumu, gördüğümüz şehir ise, bir zamanlar aynı duyguları yaşamış olduğumuz yeri sembolize etmektedir. Burada, sembol ve sembolize edilen şey arasındaki ilişki bütünüyle rastlantısaldır. Rastlantısal sembollere mitoslarda, masallarda ya da sanat eserlerinderastlamak hemen hemen imkânsızdır.

Evrensel Semboller:
Sembol ve sembolize ettiği şey arasında belirli bir ilişki vardır, evrensel semboller insanların kişisel tecrübelerine dayanmaktadır. Ateşi, bir sembol olarak kullandığımızı düşünelim. Ocaktaki ateşin canlılığı hepimizi büyülemektedir. Ateş, durmadan değişir, büyür küçülür, fakat yine de belirli bir sürekliliğe sahiptir. Ateş için şunu söylemek mümkündür. O hiç bir zaman aynı kalmadığı halde, hep aynı olandır. Güç, enerji, büyüklük ve hareketlilik ateşin en önemli özellikleridir. Sanki sonsuz bir güç kaynağını kullanarak dans eder gibidir. Eğer ateşi bir sembol olarak kullanacaksak, onun özelliklerine uyan duygularımızı dikkate almamız gerekecektir. Yani; güç, çabukluk çeviklik hareketlilik, büyüklük, neşe ve canlılık, ateş sembolü aracılığı ile anlatabileceğimiz duygularımızdır. Buna benzer bir biçimde deniz veya nehir suyunu da bir sembol olarak kullanabiliriz. Fakat böyle bir sembol, ateş sembolünden farklı olacaktır. Aslında su sembolünde de, değişim ve süreklilik bir arada görülmektedir. Örneğin deniz suyunu bir sembol olarak kullandığınızda, ardındaki canlılığı, sürekliliği ve enerjiyi hissedebilirsiniz. Fakat burada çok önemli bir fark vardır.

Ateş; heyecan verici, maceracı ve değişimci olmasına rağmen, su; durgun, yavaş ve süreklidir. Ateşin doğasında belirsizlik, suyun doğasında ise düzen vardır. Suyu kullanarak da canlılığı sembolize edebilirsiniz, fakat su daha “ağırdır” ve bir “güven” kaynağıdır. Su, insanı “rahatlatır”. Bu yüzden heyecan dolu duygularımız için bir semboldür. Geleneksel semboller kişiye ya da belirli toplumlara özgüdürler. Rastlantısal semboller, çok dar bir çevreye seslenmektedirler ve onu yalnızca sembolün anlamını bilenler anlayabilirler. Evrensel semboller ise, bedenimizin, duygularımızın ve ruhumuzun özellikleriyle ilgilidirler. Bu tür semboller tüm insanlar için geçerlidir. Belirli bir kişiyle ya da kişiler topluluğu ile sınırlanamazlar. Gerçekten de evrensel sembol, insanlığın geliştirdiği tek ortak dildir.28 Görüldüğü gibi sembolün tanımı konusunda karşılaştığımız, bilim adamlarının farklı yaklaşımlarıyla sembollerin sınıflandırılası konusunda da karşı karşıya kalmaktayız. Geniş bir kullanım alanına sahip olan sembollerin sınıflandırılmasının ortak yönlerini kısaca şu şekilde toparlayabiliriz:

Niteliklerine göre semboller:
Biçimsel semboller, sayısal semboller, renklerle ilgili semboller, doğadaki canlı sembolleri, cansız nesnelerden oluşan semboller, kişi ve kişiliklerle ilgili semboller ve olaylarla ilgili semboller olarak sınıflandırabiliriz.

Alanlarına göre semboller:
Sanatsal semboller, dini semboller, siyasi semboller, bilimsel semboller, askerî semboller, lisan sembolleri, merasim sembolleri…

Romantik İlişkide Tanımlar

Sorun Çözme:

Romantik ilişkide partnerlerin sorun karşısında birbirlerini anlamaya çalışma, duygularını ifade etme, birbirlerinin gereksinim, duygu ve düşüncelerine yönelme davranışlarıdır .

Fiziksel stismar:

Romantik ilişkide bireylerin partnerlerine fiziksel açıdan zarar verme veya bedensel bütünlüğünü bozma davranışlarını olarak tanımlanabilir

Duygusal istismar:

Romantik ilişkide bireylerin partnerlerini reddetme, aşağılama, küfretme, yalnız bırakma, korkutma, yıldırma, tehdit etme, duygusal bakımdan ihtiyaçlarını karşılamama, önemsememe, küçük düşürme, alaylı konuşma, lakap takma, aşırı baskı ve otorite kurma gibi davranışları olarak tanımlanabilir

Sosyal İlgi:

Literatürde topluluk duygusu olarak yer alan, Almanca karşılığı "Gemeinchaftsgefuhl" olan kavram, tüm insanlığa karşı sosyal hissetmeyi içerir, kişinin başkalarıyla özdeşlemesi ve toplum ve insan huzuru için gerçek bir endişe ile çalışmasıdır . Dostça işbirliği kapasitesini artırarak ve düşmanlığı azaltarak, tehdit duyguları ve kişiler arası çatışma, sorun ve görevlerle başa çıkmayı kolaylaştırmak ve stresi en aza indirmek olarak tanımlanabilir.

Aşk Tutumları:

Aşk tutumları kavramı, aşk biçimlerini içermektedir. Aşk stili tipolojisinde tutkulu aşk (eros), oyun gibi aşk (ludüs) ve arkadaşça aşk (storge) olmak üzere üç temel birincil aşk çeşidi olduğunu belirtilmiştir.

Bu üç aşk çeşidinin bir araya getirilmesiyle mantıklı aşk, sahiplenici aşk ve özgeci aşk olmak üzere ayrı bir aşk stili oluşturulabileceğini söylenebilir.

Bunlardan Mantıklı aşk (Pragma), arkadaşça aşk ve oyun gibi aşkın birleşiminden meydana gelirken; sahiplenici aşk (Mania), tutkulu aşk ve oyun gibi aşkı içermekte; özgeci aşk (Agape) işe tutkulu aşk ve arkadaşça aşk türlerinin bileşimidir.

Tutkulu Aşk:

Eros'un aşk turu romantik aşktır. Bu aşk türünü tercih eden bireyler ilk görüşte aşka inanırlar ve âsık olmak çok arzulanan bir durumdur

Oyun gibi Aşk:

Bu aşk tutumuna sahip olan bireyler, bir oyunmuşçasına aşkla oynayan, benmerkezci oyunculardır

Arkadaşça Aşk:
Dostça ilişki, kendini ortaya koyma, birbirine muhtaç olma ve karşılıklı ihtiyaçların giderilmesi özelliklerine sahiptir. Bu tür aşk, samimi bir ilişki içerisinde gelişmiş iyi bir dostluktan doğar .

Mantıklı Aşk:
Kişiler için olumlu gelecek sağlayabileceğine ve devam edebileceğine inanılan ilişkilerde egemen olan aşk türüdür

Sahiplenici Aşk:
Kıskanç, güvensiz, obsesif, biraz da patolojik aşk türüdür

Özgeci Aşk:
Beraber olunan kişinin öldüğü gibi kabul edildiği, kusurlarına rağmen sevildiği ve iyiliğin ön planda tutulduğu aşk türüdür

Siyasetin Kendine Mesnet Bulmasına Örnek

(Tarih Felsefesi açısından bir yorum)

Ebu Süfyan ve Muaviye hakkında, sahabi kategorisini bir tarafa bırakıp yaptıklarına bakarak bir değerlendirme yaparsak, İslâm için onulmaz yaralar açtığını kimse inkar edemez.
Susmak güzeldir, ancak iktidar hırsları için dinin temelini dinamitlemişlerdir. Günümüzde bile düzelme gösteremiyorsak bir nedeni olduklarını söylememek doğru değildir. Evlat babanın sırrıdır. Yezid'den geriye doğru gidersek, azgınlığın ve hırsın artışı insana neyi ifade eder. Onların kendi menfaatleri için yapmayacakları şey yoktur. Öldürmek, iftira etmek yanında yalan söz isnad etmek daha kolaydır. Bunu da yapmışlardır.
Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellemin evlatlarına düşman olan için tek sonuç vardır. Bunlar nedir?
....
Demek gerekiyor.

حدثنا أحمد بن عمر قال : نا عبد بن أحمد ، ثنا علي بن عمر ، ثنا القاضي أحمد بن كامل ، ثنا عبد الله بن روح ، ثنا سلام بن سليم ، ثنا الحارث بن غصين ، عن الأعمش ، عن أبي سفيان ، عن جابر قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : **«أصحابي كالنجوم بأيهم اقتديتم اهتديتم »** "

Hadisin Metni ve Tercümesi
İbn Abdülber dedi ki: Bize Ahmed b. Ömer tahdis etti. O dedi ki: Bize Abd b. Ahmed haber verdi. O dedi ki: Bize Ali b. Ömer tahdis etti. O dedi ki: Bize Kâdî Ahmed b. Kâmil tahdis etti. O dedi ki: Bize Abdullah b. Ravh tahdis etti. O dedi ki: Bize Sellâm b. Süleym tahdis etti. O dedi ki: Bize Hâris b. Ğusayn tahdis etti. Onun A'meş'ten onun Ebû Süfyân'dan onun da Câbir'den naklettiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi vesellem şöyle buyurmuştur: **"Ashâbım yıldızlar gibidir. Hangisine uyarsanız hidâyete erersiniz."**
**

Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellemden sahih olarak rivayet edilen: **"Benim sünnetime ve benden sonra hidayete ermiş raşit halifelerin sünnetine sımsıkı tutunun!"** (Ebu Davud; Tirmizi, 2676; İbni Mace; Ahmed, Müsned) hadisi bu hadisle muarızdır ve Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellemden onun sözü olarak münkerdir. Bir de bunun üstüne, haberin Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellemden sabit olmadığı düşünülürse, haberin hali (ve değeri) daha açık ortaya çıkar. Netice olarak haber sahih değildir. Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellem ashabına kendinden sonra ihtilaf etmeyi mübah kılmamıştır.

Beyhakî' el-Medhal adlı eserinde Ebu Abdullah el-Hafız Ebu Bekr Ahmed b. El-Hasen Ebu Abbas Muhammed b. Yakub, Bekr b. Sehl ed-Dimyâtî, Amr b. Hasim el-Beyrûtî, Süleyman b. Ebî Kerîme, Cuveybir b. Saîd el-Ezdî, Dahhâk b. Müzâhim, İbn Abbas rivayet zinciri ile naklettiği hadis şöyledir:

Resulullah (Sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Allah'ın Kitabı'ndan size ne verildiyse onunla amel gerekir. Onun terki konusunda hiçbiriniz için mazeret yoktur. Eğer Allah'ın Kitabında yoksa o zaman benim bir sünnetim geçmiştir. Şayet benim geçmiş bir sünnetim yoksa bu defa ashabımın dedikleri vardır. Çünkü ashabım gökteki yıldızlar gibidir. Hangisine sarılsanız hidayete erersiniz. **Ashabımın ihtilafı ise sizin için rahmettir."** (Beyhaki, el-Medhal, s. 162-3, no: 152. tah. M. Ziyaurrahman el-A'zami Daru'l-Hulefa-Kuveyt, t.y.)

"Ashabımın ihtilafı ise sizin için rahmettir." Bu şekilde kullanılarak resmen insanlar susturulmuştur. İhtilaf konusu kendi içinde ayrıca sorunlar taşıyan bir durumdur. İzafidir.

Namaz Terkin Küfür mü?

Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki:

"Kul ile şirk ve küfür arasında namazı terk etmek vardır"

"Şüphesiz ki bizimle onlar arasındaki ahit namazdır. Kim namazı terk ederse küfre girmiştir"

"Farz namazı kasten terk etme! Kim farz namazı kasıtlı olarak terk ederse o kimseden zimmet kalkar"

"Kim namazı korur/muhafaza ederse o namaz kıyâmet gününde o kimse için nûr, delil ve kurtuluş olur. Kim de namazı muhafaza etmezse o namaz onun için nûr, delil ve kurtuluş olmaz. Ve kıyâmet gününde o kimse Karun, Firavun, Haman ve Ubey b. Halef ile beraber olur"

Hz. Ali kerremallâhü aleyhi veche , **"Namaz kılmayan kimse kâfirdir"** buyurdu.

Hulasa:

Hanefî, Malikî ve Şafiî mezhepleri söz konusu hadisleri esas alarak namaz kılmayan kimseyi tekfir etmemiş, Hanbelî mezhebi ise hadisleri delil alarak namazı terk edeni kâfir kabul

etmiştir. Hanefi mezhebinde bu ceza dövme ve hapis iken, Maliki mezhebinde ise öldürme şeklinde olmuştur.

Dört mezhebinde namazı terk edenlere yönelik bu tür cezaları öngörmelerinin temel sebebi, toplumda namaz kılmamanın önüne geçebilmektir. Ancak bizce, namaz kılmamanın önüne bu tür cezalara başvurarak değil, aklı ve kalbi ikna edici bir yöntemle irşad ederek, bilgilendirerek, teşvik ederek, sevdirerek ve müjdeleyerek geçilmelidir.

Mezkûr mezhepler içerisinde Şafii ve Hanbelî mezhepleri hadisleri delil alarak namazı terk edenin öldürüleceğini söylemişler ama bu görüşünde makbul bir görüş olmadığı söylenmektedir. **Zira gerek Kur'an-ı Kerîm gerekse sahîh sünnet namazı terk eden birine böyle bir ceza öngörmemektedir.** Asıl önemli olan mezheplerde yer alan bu müeyyidenin şu ana kadar pratikte uygulandığına dair de herhangi bir bilgiye rastlanılmamaktadır.

Sonuç
Problemlerin en önemlisi hadîslerin zahiren içerdiği manalardır. Zira hadîsler zâhirî itibariyle kişinin namazı terk ettiği, kılmadığı takdirde kâfir veya müşrik olacağını yani İslâm dairesinin dışına çıkacağını ifade etmektedir.

Kur'ân-ı Kerîm'de namazı terk edenler için uhrevî anlamda tehdit içeren âyetler bulunmakla beraber, böyle kimselerin kâfir veya müşrik olduklarına dair açık bir hüküm bulunmamaktadır. Aynı şekilde Hz. Peygamber'in (sallallâhü aleyhi ve sellem) de namaz kılmayan birini kâfir sayarak, kendisine küfür ahkâmı uyguladığına dair bir örneğine rastlanılmamaktadır.

Bu durum söz konusu hadîsleri sadece salt zahirî anlamıyla yorumlamanın son derece sağlıksız ve yanlış bir tutum olduğunu göstermektedir.

İsyanımın Karşılığı Var

Kuranda, Taha süresinde yüz yirmi birinci ve ikinci ayetlerde(121-122)51, Hz. Âdem'in hikâyesini anlatırken, birbirine uygun düşen ve ayetin anlam bütünlüğünü sağlayan kelimeler seçildi. عصى kelimesine uygun düşen(zıddı) تاب kelimesidir. غوى kelimesi ise هدى sözcüğüne uygun düşmektedir. Çünkü isyan eden kişinin Allah'tan tövbe etmesi beklenir, doğru yolu kaybedenlerin ise Allah'ın hidayet etmesi beklenir.

Muhammed el-Emîn Diaby

Söz Çeşitleri

Güzel ve yararlı olanları

1. Hoş, Meşru ve Münasip Söz (Kavl-i Ma'rûf)

2. Doğru ve İsabetli Söz (Kavl-i Sedîd)
3. Etkili ve Dokunaklı Söz (Kavl-i Belîğ)
4. Yumuşak Söz/Tatlı Dil (Kavl-i Leyyin)
5. Saygı Dolu Güzel Söz (Kavl-i Kerîm)
6. Gönül Alıcı Söz (Kavl-i Meysûr)
7. Sarsılmaz Söz (Kavl-i Sâbit)
8. Hak Söz (Kavlu'l-Hak)
9. Ortak Söz/Uzlaşmaya Çağıran Söz (Kelime-i Sevâ)
10. Kalıcı/Ölümsüz Söz (Kelime-i Bâkiye)
11. Takva Sözü (Kelimetu't-Takvâ)
12. En Güzel Söz (Ahsenu'l-Kavl)

Çirkin ve zararlı olanları

1. Haktan Sapan Söz/Yalan Söz (Kavlu'z-Zûr)
2. İkiyüzlü Söz (Lahnu'l-Kavl)
3. Yaldızlı Sahte Söz(Zuhrufu'l-Kavl)
4. Çelişkili Söz (Kavl-i Muhtelif)
5. Kötü Söz (es-Sû' mine'l-Kavl)
6. Kulaktan Dolma Batıl Söz (Zâhirun mine'l-Kavl)
7. Çirkin Söz (Munkerun mine'l-Kavl)
8. Küfür Sözü (Kelimetu'l-Kufr)
9. Eğlence Amaçlı Boş ve Yararsız Söz (Lehvu'l-Hadîs)
10. Vebali Büyük Söz (Kavl-i Azîm)

Konuşma İle İlgili Âdâp ve İlkeler

1. Dili dikkatli kullanmak
2. Güzel konuşmak
3. Yumuşak konuşmak
4. Doğru konuşmak

5. Adaletli konuşmak

6. Alçak/ölçülü sesle konuşmak

7. Açık ve anlaşılır ifadeler kullanmak, yavaş konuşmak, kelimeleri doğru telaffuz etmek ve gerektiğinde sözü tekrarlamak suretiyle açık ve anlaşılır konuşmak

8. Yere, zamana ve seviyeye uygun konuşmak

9. Dikkatli ve sözün sonuçlarını düşünerek konuşmak

10. Kelimeleri dikkatle seçmek ve yanlış anlaşılmalara fırsat vermemek

11. Gerekli yerlerde kinayeli konuşmak ve Allah hakkında konuşurken edebi gözetmek suretiyle konuşmada edebe riayet etmek

12. Musibetler ve olumsuzluklar karşısında dikkatli konuşmak, kader inancına aykırı sözler sarf etmemek

13. Gelecekte yapılacak işlerden söz ederken "İnşaallah" demek

14. Karşı cinsle ciddi ve ağırbaşlı konuşmak

15. Tartışmak gerektiğinde bunu en güzel şekilde yapmak

16. Muhataba söz hakkı tanımak ve onu güzelce dinlemek

17. Kendini bilmez cahillerle muhatap olmamak vc sözlerine aynıyla mukabelede bulunmamak

Konuşmada Kaçınılmasını Gereken Yanlışlar

1. Boş ve fuzuli konuşma

2. Başta dinî konularda olmak üzere fertler hakkında ve toplumu ilgilendiren konularda bilgiye ve delile dayanmadan, sırf zan vc tahminle konuşmak

3. Konuşmanın amele uygun olmaması, yani yapılan işlerle söylenen sözlerin birbirini tutmaması ve söylenenlerin yapılmaması

4. Yalan konuşmak, yalancı şahitlik yapmak vc yalan yere yemin etmek

5. Gıybet

6. Allah'a ve insanlara iftira atmak

7. Nemîme

8. İnsanlarla, dinle ve dindarlarla alay etmek

9. Hakaret, beddua ve lanet

Dervişle Tilki Hikâyesi

Bir derviş, elsiz ayaksız bir tilki görünce; **"Bu elsiz ve ayaksız; nerden yiyip nasıl içiyor?"**diye Allah'ın lütfuna hayran kaldı. Şaşkın derviş bu haldeyken, pençesinde avladığı çakalla bir aslan çıkageldi. Aslan, zavallı çakalı hemen oracıkta yiyiverdi. Arta kalanları da tilki silip süpürdü. Herkesin rızkını veren Allah, ertesi gün başka bir şekilde tilkinin günlük yiyeceğini gene gönderdi. Bu apaçık gerçek karşısında adamın gözleri açıldı. Hemen gidip soluğu bir mescitte aldı ve Allah'a şöyle niyazda bulundu; "Aslanlar bile rızıklarını zorbalıkla yemiyorlar. İyisi mi bundan böyle ben karıncalar gibi bir köşeye çekilivereyim." O günden sonra derviş işini gücünü bıraktı. Rezzak Allah'ın, gaipten rızk yollayacağını umarak beklemeye başladı. Ne el-alem, ne eş dost; kimseler arayıp sormayınca; çok geçmedi, çenk gibi bir deri bir kemik kaldı. Çaresizlikten sabrı da, idraki de tek tek tükendi. Derken uzlete çekildiği mescidin mihrabından kulağına sesler geldi;

"Hey miskin adam! Tilki gibi elsiz ayaksız düşünme kendini. Bilakis yırtıcı aslan ol ve öyle çalış ki aslan gibi senden başkalarına bir şeyler kalsın. Neden tilkiye benzeyip artıklarla doyacaksın ki? Aslan gibi yeleleri gür ve ensesi kaim olan insan, tilki gibi düşkünleşip yemeğini başkasından beklerse, köpekler bile ondan üstün olur. Hadi durma, çalış, çabala, hem ye, hem yedir. Başkalarının artığına göz dikme. Aksine ercesine çalış, yorul, zahmet çek, Başkalarını rahata eriştir. Alçaklar gibi başkalarının el emeğine göz dikme.

Ey genç, ihtiyar yoksulun elini tut ve kendini elinden tutulacak dereceye düşürme. Yüce Allah'ın lütuf ve ikramı, varlığının gölgesinde halkı dinlendiren kimseleredir. Aklı başında insan, daima cömert olmak için çalışır. Çünkü himmeti az olanların beyni yoktur ve kafaları kuru bir tasa benzer. Allah'ın yarattıklarına iyilik eden kimse, iki cihan iyilik görür.

Bir deveci, Babendikiş yolunda oğluna bak ne söylemiş;

"Oğlum; azığını iyi insanlarla ye. Çünkü iyiler, arkadaşsız yani tek başlarına azıklarını yemezler."

Mehcer Edebiyatı

Edebu'l-Mehcer (Göç ya da Göçmen Edebiyatı)

Düşünen varlık olan insanın içinde yaşadığı evren ve o evrenin oluşumu ile ilgili fikirlerinin olması gayet normaldir hatta olması gerekir. İlk insanla başlayan bu fikrî süreç evrende insanoğlu yaşadığı müddetçe devam edecektir.

Yazılan ve söylenen her şey, aslında insanın gizemlerini keşfetme gayesini gütmektedir. Bilinçli ya da bilinçsiz her dönemde işlenen asıl konu insandır. Allah'ın ve tabiatın araştırılması aslında insanın, benliğin hakikatine ulaşma isteğinden kaynaklanmaktadır.

Mehcer edebiyatı, 1860 yılında Lübnan'da baş gösteren Dürzî-Mârûnî olaylarından itibaren siyasi, sosyal, ekonomik ve dini sebeplere bağlı olarak Lübnan, Suriye, Filistin ve Ürdün'den

Kuzey ve Güney Amerika'ya göç etmiş, çoğunluğunu Hristiyan Arapların oluşturduğu göçmenlerin Amerika Kıtası'nda ortaya koyduğu edebiyattır.

Mehcer edebiyatı sadece Mısır'da değil, bütün Arap ülkelerinde etkili olmuştur. Fakat mehcer edebiyatından en çok etkilenen ve bu edebiyatı daha fazla benimseyen ülke, mehcer edebiyatçılarının birçoğunun memleketi olan Lübnan'dır.

Arap göçmenlerin var olan güçlüklere, çekilen zorluklara rağmen gittikleri ülkelerde elde ettiği başarılar ve getirdiği yenilikler de olmuştur. Arap göçmenler, ekonomik faaliyetlerin yanı sıra sosyal, kültürel ve basın alanında da etkinlikler düzenlemiş ve adlarını orada da duyurmuşlardır. Edebiyat alanındaki çalışmaları desteklemişler, edebiyatçıların arkalarında durmuşlardır. Okullar, ekoller kurulmuş, gazeteler çıkartılmıştır. Mehcer edebiyatında ilk felsefe ve edebi akımlara ön ayak olmuş Cibrân Ḫalîl Cibrân ilk edebi derneğin kurulmasında da önderlik yapmıştır.

Klasik Arap edebiyatının üslubunun Mehcer edebiyatçıları tarafından benimsenmemesi, Mehcer edebiyatçılarının yenilikler getirmeleri, edebiyata farklı ve yeni bir nefes getirmeleri, kuzey ve güney Mehcer edebiyatı olarak var olan ortak özellikleri yeni edebi ekollerin doğmasına sebep olmuştur. Çünkü klasik Arap edebiyatında kelime, deyim, ifade biçimlerinin zenginliği düşünceden daha ön plandaydı. Mehcer edebiyatçıları ise düşünceyi öne çıkarıp, klasik üslupları bertaraf etmişlerdir.

Kuzey ve Güney Mehcer edebiyatçılarının bir takım ortak düşünceleri bulunmasına rağmen kendilerine haz bir tarza da sahiptirler. Kuzey Mehcer edebiyatçıları daha felsefi düşünceleri işlerken, Güney Mehcer edebiyatçıları vatan ve millet fikrini işlemişlerdir. Edebiyatçılar da kendi aralarında farklılıklar gösterirler. Örneğin, Emîn er-Reyḥânî sosyal reformculuğuyla Cibrân Ḫalîl Cibrân isyancı ruhuyla, Nu'ayme insanı konu alışıyla, Ebû Maḍî duygusal tavrıyla, Reşîd Selîm el-Ḫûrî milliyetçi coşkusuyla tanınır.

Felsefi anlamda "varlık" üzerine yapılan tartışmalar, İslamiyet'in doğuşundan çok önce, özellikle Yunan felsefesiyle gerçekleşen temaslar sonucunda ortaya çıkmıştır. İslam coğrafyasında kendilerine özgün bir epistemoloji ve terminoloji geliştiren kelamcılar, filozoflar ve sufiler, varlık konusunda kimi zaman birbirine yaklaşan, kimi zaman da sert tartışmalara varacak kadar ayrımlaşan görüşler öne sürmüşlerdir. Tanrı'nın varlığı "varlık" yönünden bakıldığında "tek" ise bu durumda onun varlığı dışındaki diğer tüm varlıkların varlığı hangi anlamda bir "varlık"tır sorusu kafaları meşgul etmiş, bazı filozoflar Tanrı'nın varlığını "Mutlak varlık", diğer tüm yaratılmışları ise var olup olmama açısından mutlaklık taşımadığı için "Mümkün varlık" şeklinde tanımlayan bir ayrım yapmışlar ve aralarında bazı farklılıklar olsa da kelamcılar ve filozoflar bu ayrımı zihin dışında, ontolojik bir ayırım olarak algılamışlardır.

Vahdet-i vücut konusu, İslam topraklarında asırlardır tartışılan ve tarafların kimi zaman birbirlerini cahillikle, sapkınlıkla ve dinden çıkmakla suçladıkları çok tartışmalı konulardan biri olmuştur. **Aralarında sufi ve selefilerin de bulunduğu bazı müslümanlar vahdet-i vücut ve panteizm arasında karşılaştırmalar yaparak ikisi arasındaki benzerliklere dikkat çekmişlerdir.** Diğer bazı müslüman bilgin ve sufiler ise her iki kavramın birbirlerinden tümüyle ayrı anlamlar taşıdıklarını ileri sürmüşlerdir

Mehcer edebiyatçılarının sonsuzluk inancı ve tenasüh inancı Allah'ın sonsuzluğuna dayanan bir imandan kaynaklanmaktadır. Tasavvufa yönelmek, ruhi ululuk yolunda ilerlemek, Allah'ı derinlemesine düşünmek, tanımak ve O'nda "bir" olmak, sınırlarla çevrili olan dünyadan mutlak olan âleme, ruhlar âlemine kaçmaktır. Nefsin ve akılların Allah ile dolu olduğunu hissetmek, her şeyi O'na bağlamak ve ruhun yeryüzünde gurbet halinde olduğunu hissetmektir. **Mehcer edebiyatçıları Allah'a inanmakta, O'nun varlığından şüphe etmemektedirler. Bu edebiyatçıların bir çoğu Hristiyanlığı ve taassubu reddetmiş, bir kısmı ise, Hallâc-ı Mansur, Ebu'l-Ala ve İbn Sina gibi tamamen tasavvufa yönelmiş ve kendilerini tamamen oraya adamışlardır**. İnsaniyet ve vatan sevgisi onlara göre dinlerden ve onların getirdiği kurallardan daha üstündür. Çünkü asıl olan din Allah'ındır, vatan da toplumundur. Bundan dolayı, kardeşlik, sevgi ve hoşgörü gibi ahlaki faziletlere inanmışlardır.

Mehcer edebiyatının kurucularından Nu'ayme'yi Zadu'l-Me'ad (:Tanrıya Dönüş Azığı) adlı eserinde, Cibran Halil Cibran'ı en-Nebi (:Ermiş) isimli eseriyle vahdet-i vücud çizgisinde izledikleri felsefeyi açıkladıklarını görmekteyiz. Cibran, Allah'ı gizemli, en yüce veya sınırsız gibi sıfatlarla isimlendirir. Cibran'ın tasavvuf felsefesi; varlığın, kamilliğini ve sonsuzluğun kaynağı olarak gördüğü Allah'ta mutlak sonsuzluğa erişmek vardır. Nu'ayme, ruhun ehemmiyetine ve birliğine yönelirken, Cibran halkın seviyesine uygun simgesel tarzla toplumsal hayatın adetlerini, geleneklerini düzeltmeye yönelmiştir.

Varlıksal endişe ile özgürlük endişesi arasındaki ilişki de karşılıklıdır. İnsan özgür olduğu sürece yaptığı seçimler ve aldığı kararlarla doğal ve sosyal dünyaya anlam verecektir. Özgürlük bilinci aynı zamanda varlığa anlamın bizimle geldiği gerçeğinin bilincidir. Diğer bir deyişle, özgürlük endişesi 'kendinde şey'in çözüldüğü, ortaya çıktığı, kendini gösterdiği bir yoldur.

Mehcer edebiyatında varlığa karşı merak, daha çok İliyyâ Ebû Mâḍî'nin, Nesîb Ἀrîḍa ve Fevzî Ma'lûf'un eserlerinde kendini göstermektedir. Benlik, tabiat, Tanrı ve zaman konusunda şaşkınlık ve varlığın sırlarını açıklamadaki yetersizlik mehcer edebiyatçılarının bu konuda ikilemlerde kalmasına sebep olmuştur. Bazı mehcer edebiyatçılarının şiirlerine bakılınca varlığın sırları konusundaki şiirler karamsarlıklarla dolu olup, karanlık kuytularda gezen sefil, biçare bir unsur olan akılla kuşatılmış, sırlarına erişilmesi imkânsız görünen düşünceler hâkimdir. Bu karamsar düşünceler, reddetmeler, Tanrı'yı bulup, O'nunla yolları birleştirince yerini geleceğe dair parlak düşüncelere ve daha iyimser ifadelere bırakmıştır. **[alıntı]**

Örnekler

انَّ التأمل في الحياة

يزيد أوجاع الحياة

Derinden düşünmek hayatı

Artırır hayattaki acıları.

[İliyyâ Ebû Mâḍî, Dîvânu Îliyyâ Ebû Mâḍî, New York 1918, s.768.]

****

كيف جئنا الدنيا ؟ ومن أين جئنا؟ و الى أى عالم سوف نفضى ؟

هل حيينا قبل الوجود؟ و هل نبعث بعد الردى؟ و فى أي ارض ؟

لست ندري!

Nasıl geldik Dünya'ya ve nereden geldik biz?

Hangi âleme döneceğiz?

Varlıktan önce var mıydık biz? Dirilecek miyiz?

Yok olduktan sonra geri gönderilecek miyiz?

Ve hangi toprağa?

Bilemeyiz

[Ḥasan Câd Ḥasan, el-Edebu'l-Ările fî'l-Mehcer, Ḳahire 1962, s.390.]

****

والدين في الناسِ حقلٌ ليس يزرعهُ

غيرُ الأولى لهمُ في زرعهِ وطرُ

من آملٍ بنعيمِ الخلدِ مبتشرٍ

ومن جهول يخافُ النارَ تستعرُ

فالقومُ لولا عقاب البعثِ ما عبدوا

رباً ولولا الثوابُ المرتجى كفروا

كأنما الدينُ ضربٌ من متاجرهمْ

254 Bilgi Kutu

إن واظبوا ربحوا أو أهملوا خسروا

İnsanlar içinde din bir tarladır,

Yalnızca sürümünde çıkarı olanların sürdüğü.

Kimi cenneti umut eder bu dindarların,

Kimi de yanmakta olan ateşten korkan cahillerdir.

İbadet etmezlerdi insanlar hiçbir Tanrıya

Olmasaydı yeniden dirilme korkusu.

Ve inkâr ederlerdi Tanrıyı

Umulan sevap olmasaydı.

Sanki din bir ticarethanedir onlar için,

Sürdürürlerse kazanıp ihmallerinde zarar ettikleri

**

ليس في الغابات راعٍ.. لا ولا فيها القطيعْ

فالشتا يمشي ولكن.. لا يُجاريهِ الربيعْ

Çoban yoktur ormanlarda

Hayır, sürü de yoktur orada

Kışın hüznü geçer gider

Fakat karışmaz baharın sevinci ona .

**

ليس في الغابات حزنٌ.. لا ولا فيها الهمومْ

فإذا هبّ نسيمٌ.. لم تجيءْ معه السمومْ

Hüzün yoktur ormanlarda,

Hayır, kederler de yoktur orada

Meltem estiği zaman

Getirmez kendisiyle birlikte zehirler

**

ليس في الغابات دينٌ.. لا ولا الكفر القبيحْ

فإذا البلبل غنى.. لم يقلْ هذا الصحيحْ

Din yoktur ormanlarda,

Hayır, çirkin inkâr da yoktur orada.

Bülbül şarkı söylediği zaman

Bu doğrudur demez.

**

ليس في الغابات عدلٌ.. لا ولا فيها العقابْ

فإذا الصفصاف ألقى.. ظله فوق الترابْ

لا يقول السروُ هذي.. بدعةٌ ضد الكتابْ

إن عدلَ الناسِ ثلجُ.. إنْ رأتهُ الشمس ذابْ

Adalet yoktur ormanlarda,

Hayır, ceza da yoktur orada.

Söğüt serdiğinde gölgesini toprağa,

Servi demez ki “Bu yasaktır kanuna göre”.

Bir kardır insanların adaleti,

Güneşi gördüğünde eriyen.

**

ليس في الغابات حرٌّ.. لا ولا العبد الدميمْ

إنما الأمجادُ سخفٌ.. وفقاقيعٌ تعومْ

Özgür yoktur ormanlarda,

Hayır, aşağılanmış köle de yoktur orada.

Ululuklar zayıflıktır ve yüzen köpüklerdir.

[Cibrân Ḫalîl Cibrân, el-Mevâkîb, s.6, (Çev: Kenan Demirayak), Halîl Cubrân'ın el-Mevâkib "Kafileler" adlı şiirine bir bakış, Ekev Akademi Dergisi, Kış 2005, s.172.]

(Şiirin tümü aşağıda)

****

الخير في الناس مصنوعٌ إذا جُبروا

والشرُّ في الناس لا يفنى وإن قبروا

وأكثر الناس آلاتٌ تحركها

أصابع الدهر يوماً ثم تنكسرُ

فلا تقولنَّ هذا عالم علمٌ

ولا تقولنَّ ذاك السيد الوَقُرُ

فأفضل الناس قطعانٌ يسير بها

صوت الرعاة ومن لم يمشِ يندثر

ليس في الغابات راعٍ.. لا ولا فيها القطيعْ

فالشتا يمشي ولكن.. لا يُجاريهِ الربيعْ

خُلقَ الناس عبيداً.. للذي يأْبى الخضوعْ

فإذا ما هبَّ يوماً.. سائراً سار الجميعْ

أعطني النايَ وغنِّ.. فالغنا يرعى العقولْ

وأنينُ الناي أبقى.. من مجيدٍ وذليلْ

* * *

وما الحياةُ سوى نومٍ تراوده

أحلام من بمرادِ النفس يأتمرُ

والسرُّ في النفس حزن النفس يسترهُ

فإن تولىَّ فبالأفراحِ يستترُ

والسرُّ في العيشِ رغدُ العيشِ يحجبهُ

فإن أُزيل توَّلى حجبهُ الكدرُ

فإن ترفعتَ عن رغدٍ وعن كدرٍ

جاورتَ ظلَّ الذي حارت بهِ الفكرُ

ليس في الغابات حزنٌ.. لا ولا فيها الهمومْ

فإذا هبّ نسيمٌ.. لم تجىءْ معه السمومْ

ليس حزن النفس إلا.. ظلٌّ وهمٍ لا يدومْ

وغيوم النفس تبدو.. من ثناياها النجومْ

أعطني الناي وغنِّ.. فالغنا يمحو المحنْ

وأنين الناي يبقى.. بعد أن يفنى الزمنْ

* * *

وقلَّ في الأرض مَن يرضى الحياة كما

تأتيهِ عفواً ولم يحكم بهِ الضجرْ

لذلك قد حوَّلوا نهر الحياة إلى

أكواب وهمٍ إذا طافوا بها خدروا

فالناس إن شربوا سُرَّوا كأنهمُ

رهنُ الهوى وعَلىَ التخدير قد فُطروا

فذا يُعربدُ إن صلَّى وذاك إذا

أثرى وذلك بالأحلام يختمرُ

فالأرض خمارةٌ والدهر صاحبها

وليس يرضى بها غير الألى سكروا

فإن رأيت أخا صحوٍ فقلْ عجباً

هل استظلَّ بغيم ممطر قمرُ

ليس في الغابات سكرٌ.. من مدامِ أو خيالْ

فالسواقي ليس فيها.. غير أكسير الغمامْ

إنما التخديرُ ثديٌ.. وحليبٌ للأنام

فإذا شاخوا وماتوا.. بلغوا سن الفطامْ

أعطني النايَ وغنِّ.. فالغنا خير الشرابْ

وأنين الناي يبقى.. بعد أن تفنى الهضاب

* * *

والدين في الناسِ حقلٌ ليس يزرعهُ

غيرُ الأولى لهمُ في زرعهِ وطرُ

من آملٍ بنعيمِ الخلدِ مبتشرٍ

ومن جهول يخافُ النارَ تستعرُ

فالقومُ لولا عقاب البعثِ ما عبدوا

رباً ولولا الثوابُ المرتجى كفروا

كأنما الدينُ ضربٌ من متاجرهمْ

إن واظبوا ربحوا أو أهملوا خسروا

ليس في الغابات دينٌ.. لا ولا الكفر القبيحْ

فإذا البلبل غنى.. لم يقلْ هذا الصحيحْ

إنَّ دين الناس يأْتي.. مثل ظلٍّ ويروحْ

لم يقم في الأرض دينٌ.. بعد طه والمسيح

أعطني الناي وغنِّ.. فالغنا خيرُ الصلاة

وأنينُ الناي يبقى.. بعد أن تفنى الحياةْ

* * *

والعدلُ في الأرضِ يُبكي الجنَّ لو سمعوا

بهِ ويستضحكُ الأموات لو نظروا

فالسجنُ والموتُ للجانين إن صغروا

والمجدُ والفخرُ والإثراءُ إن كبروا

فسارقُ الزهر مذمومٌ ومحتقرٌ

وسارق الحقل يُدعى الباسلُ الخطر

وقاتلُ الجسمِ مقتولٌ بفعلتهِ

وقاتلُ الروحِ لا تدري بهِ البشرُ

ليس في الغابات عدلٌ.. لا ولا فيها العقابْ

فإذا الصفصاف ألقى.. ظله فوق الترابْ

لا يقول السروُ هذي.. بدعةٌ ضد الكتابْ

إن عدلَ الناسِ ثلجُ.. إنْ رأتهُ الشمس ذابْ

أعطني الناي وغنِ.. فالغنا عدلُ القلوبْ

وأنين الناي يبقى.. بعد أن تفنى الذنوبْ

* * *

والحقُّ للعزمِ والأرواح إن قويتْ

سادتْ وإن ضعفتْ حلت بها الغيرُ

ففي العرينة ريحٌ ليس يقربهُ

بنو الثعالبِ غابَ الأسدُ أم حضروا

وفي الزرازير جُبن وهي طائرة

وفي البزاةِ شموخٌ وهي تحتضر

والعزمُ في الروحِ حقٌ ليس ينكره

عزمُ السواعد شاءَ الناسُ أم نكروا

فإن رأيتَ ضعيفاً سائداً فعلى

قوم إذا ما رأَوا أشباههم نفروا

ليس في الغابات عزمٌ.. لا ولا فيها الضعيفْ

فإذا ما الأُسدُ صاحت.. لم تقلْ هذا المخيفْ

إن عزم الناس ظلٌّ.. في فضا الفكر يطوفْ

وحقوق الناس تبلى.. مثل أوراق الخريفْ

أعطني الناي وغنِّ.. فالغنا عزمُ النفوسْ

وأنينُ الناي يبقى.. بعد أن تفنى الشموسْ

* * *

والعلمُ في الناسِ سبلٌ بأنَ أوَّلها

أما أواخرها فالدهرُ والقدرُ

وأفضلُ العلم حلمٌ إن ظفرت بهِ

وسرتَ ما بين أبناء الكرى سخروا

فان رأيتَ أخا الأحلام منفرداً

عن قومهِ وهو منبوذٌ ومحتقرُ

فهو النبيُّ وبُرد الغد يحجبهُ

عن أُمةٍ برداءِ الأمس تأتزرُ

وهو الغريبُ عن الدنيا وساكنها

وهو المهاجرُ لامَ الناس أو عذروا

وهو الشديد وإن أبدى ملاينةً

وهو البعيدُ تدانى الناس أم هجروا

ليس في الغابات علمٌ.. لا ولا فيها الجهولْ

فإذا الأغصانُ مالتْ.. لم تقلْ هذا الجليلْ

إنّ علمَ الناس طرًّا.. كضبابٍ في الحقولْ

فإذا الشمس أطلت.. من ورا الأفاق يزولْ

أعطني النايَ وغنِّ.. فالغنا خير العلومْ

وأنينُ الناي يبقى.. بعد أن تطفي النجومْ

* * *

والحرُّ في الأرض يبني من منازعهِ

سجناً لهُ وهو لا يدري فيؤتسرْ

فان تحرَّر من أبناء بجدتهِ

يظلُّ عبداً لمن يهوى ويفتكرُ

فهو الأريب ولكن في تصلبهِ

حتى وللحقِّ بُطلٌ بل هو البطرُ

وهو الطليقُ ولكن في تسرُّعهِ

حتى إلى أوجِ مجدٍ خالدٍ صِغرُ

ليس في الغابات حرٌّ.. لا ولا العبد الدميمْ

إنما الأمجادُ سخفٌ.. وفقاقيعٌ تعومْ

فإذا ما اللوز ألقى.. زهره فوق الهشيمْ

لم يقلْ هذا حقيرٌ.. وأنا المولى الكريمْ

أعطني الناي وغنّ.. فالغنا مجدٌ اثيلْ

وأنين الناي أبقى.. من زنيمٍ وجليلْ

* * *

واللطفُ في الناسِ أصداف وإن نعمتْ

أضلاعها لم تكن في جوفها الدررُ

فمن خبيثٍ له نفسان واحدةٌ

من العجين وأُخرى دونها الحجرُ

ومن خفيفٍ ومن مستأنث خنثٍ

تكادُ تُدمي ثنايا ثوبهِ الإبرُ

واللطفُ للنذلِ درعٌ يستجيرُ بهِ

إن راعهُ وجلٌ أو هالهُ الخطرُ

فان لقيتَ قوياً ليناً فبهِ

لأعينٍ فقدتْ أبصارها البصرُ

ليس في الغابِ لطيفٌ.. لينهُ لين الجبانْ

فغصونُ البان تعلو.. في جوار السنديانْ

وإذا الطاووسُ أُعطي.. حلةً كالأرجوان

فهوَ لا يدري أحسنٌ.. فيهِ أم فيهِ افتتان

أعطني الناي وغنِّ.. فالغنا لطفُ الوديعْ

وأنين الناي أبقى.. من ضعيفٍ وضليعْ

* * *

والظرفُ في الناس تمويهٌ وأبغضهُ

ظرفُ الأولى في فنون الاقتدا مهروا

من مُعجبٍ بأمورٍ وهو يجهلها

وليس فيها له نفعٌ ولا ضررُ

ومن عتيٍّ يرى في نفسهِ ملكاً

في صوتها نغمٌ في لفظها سُوَرُ

ومن شموخٍ غدت مرآتهُ فلكاً

وظلهُ قمراً يزهو ويزدهرُ

ليس في الغاب ظريف.. ظرفهُ ضعف الضئيلْ

فالصبا وهي عليل.. ما بها سقمُ العليلْ

إن بالأنهار طعماً.. مثل طعم السلسبيلْ

وبها هولٌ وعزمٌ.. يجرفُ الصلدَ الثقيلْ

أعطني الناي وغنِّ.. فالغنا ظرفُ الظريفْ

وأنين الناي أبقى.. من رقيق وكثيفْ

* * *

والحبُّ في الناس أشكالٌ وأكثرها

كالعشب في الحقل لا زهرٌ ولا ثمرُ

وأكثرُ الحبِّ مثلُ الراح أيسره

يُرضي وأكثرهُ للمدمنِ الخطرُ

والحبُّ إن قادتِ الأجسام موكبهُ

إلى فراش من الأغراض ينتحرُ

كأنهُ ملكٌ في الأسر معتقلٌ

يأبى الحياة وأعوان له غدروا

ليس في الغاب خليع.. يدَّعي نُبلَ الغرامْ

فإذا الثيران خارتْ.. لم تقلْ هذا الهيامْ

إن حبَّ الناس داءٌ.. بين حلمٍ وعظامْ

فإذا ولَّى شبابٌ.. يختفي ذاك السقامْ

أعطني النايَ وغنِّ.. فالغنا حبٌّ صحيحْ

وأنينُ الناي أبقى.. من جميل ومليحْ

* * *

فان لقيتَ محباً هائماً كلفاً

في جوعهِ شبعٌ في وِردهِ الصدرُ

والناسُ قالوا هوَ المجنونُ ماذا عسى

يبغي من الحبِّ أو يرجو فيصطبرُ

أَفي هوى تلك يستدمي محاجرهُ

وليس في تلك ما يحلو ويعتبرُ

فقلْ همُ البهمُ ماتوا قبل ما وُلدوا

أنَّى دروا كنهَ من يحيي وما اختبروا

262 Bilgi Kutu

ليس في الغابات عذلٌ.. لا ولا فيها الرقيبْ

فإذا الغزلانُ جُنّتْ.. إذ ترى وجه المغيبْ

لا يقولُ النسرُ واهاً.. إن ذا شيءٌ عجيبْ

إنما العاقل يدعى.. عندنا الأمر الغريبْ

أعطني الناي وغنِّ.. فالغنا خيرُ الجنون

وأنين الناي أبقى.. من حصيفٍ ورصينْ

* * *

وقل نسينا فخارَ الفاتحينَ وما

ننسى المجانين حتى يغمر الغمرُ

قد كان في قلب ذي القرنين مجزرةٌ

وفي حشاشةِ قيسٍ هيكلٌ وقرُ

ففي انتصارات هذا غلبةٌ خفيتْ

وفي انكساراتِ هذا الفوزُ والظفرُ

والحبُّ في الروح لا في الجسم نعرفهُ

كالخمر للوحي لا للسكر ينعصرُ

ليس في الغابات ذكرٌ.. غير ذكر العاشقينْ

فالأولى سادوا ومادوا.. وطغوا بالعالمين

أصبحوا مثل حروفٍ.. في أسامي المجرمينْ

فالهوى الفضّاح يدعى.. عندنا الفتح المبينْ

أعطني الناي وغنّ.. وانس ظلم الأقوياء

إنما الزنبق كأسٌ.. للندى لا للدماء

* * *

وما السعادة في الدنيا سوى شبحٍ

يُرجى فإن صارَ جسماً ملهُ البشرُ

كالنهر يركض نحو السهل مكتدحاً

حتى إذا جاءَهُ يبطي ويعتكرُ

لم يسعد الناسُ إلا في تشوُّقهمْ

إلى المنيع فإن صاروا بهِ فتروا

فإن لقيتَ سعيداً وهو منصرفٌ

عن المنيع فقل في خُلقهِ العبرُ

ليس في الغاب رجاءٌ.. لا ولا فيه المللْ

كيف يرجو الغاب جزءا.. وعَلىَ الكل حصلْ

وبما السعيُ بغابٍ.. أَملاً وهو الأملْ

إنما العيش رجاءً.. إحدى هاتيك العللْ

أعطني النايَ وغنِّ.. فالغنا نارٌ ونورْ

وأنين الناي شوقٌ.. لا يدانيهِ الفتور

***

غايةُ الروح طيَّ الروح قد خفيتْ

فلا المظاهرُ تبديها ولا الصوَرُ

فذا يقول هي الأرواح إن بلغتْ

حدَّ الكمال تلاشت وانقضى الخبرُ

كأنما هي.. أثمار إذا نضجتْ

ومرَّتِ الريح يوماً عافها الشجرُ

وذا يقول هي الأجسام إن هجعت

لم يبقَ في الروح تهويمٌ ولا سمرُ

كأنما هي ظلٌّ في الغدير إذا

تعكر الماءُ ولّت ومَّحى الأثر

ضلَّ الجميع فلا الذرَّاتُ في جسدٍ

تُثوى ولا هي في الأرواح تختصر

فما طوتْ شمألٌ أذيال عاقلةٍ

إلا ومرَّ بها الشرقيْ فتنتشرُ

لم أجد في الغاب فرقاً.. بين نفس وجسدْ

فالهوا ماءٌ تهادى.. والندى ماءٌ ركدْ

والشذا زهرٌ تمادى.. والثرى زهرٌ جمدْ

وظلالُ الحورِ حورٌ.. ظنَّ ليلاً فرقدْ

أعطني النايَ وغنِّ.. فالغنا جسمٌ وروح

وأنينُ الناي أبقى.. من غبوق وصبوحْ

* * *

والجسمُ للروح رحمٌ تستكنُّ بهِ

حتى البلوغِ فتستعلى وينغمرُ

فهي الجنينُ وما يوم الحمام سوى

عهدِ المخاض فلا سقطٌ ولا عسرُ

لكن في الناس أشباحا يلازمها

عقمُ القسيِّ التي ما شدَّها وترُ

فهي الدخيلةُ والأرواح ما وُلدت

من القفيل ولم يحبل بها المدرُ

وكم عَلَى الأرض من نبتٍ بلا أَرجٍ

وكم علا الأفق غيمٌ ما به مطرُ

ليس في الغاب عقيمٌ.. لا ولا فيها الدخيلْ

إنَّ في التمر نواةً.. حفظت سر النخيلْ

وبقرص الشهد رمزٌ.. عن فقير وحقولْ

إنما العاقرُ لفظ.. صيغ من معنى الخمولْ

أعطني الناي وغنِّ.. فالغنا جسمٌ يسيلْ

وأنينُ الناي أبقى.. من مسوخ ونغولْ

* * *

والموتُ في الأرض لابن الأرض خاتمةٌ

وللأثيريِّ فهو البدءُ والظفرُ

فمن يعانق في أحلامه سحراً

يبقى ومن نامَ كل الليل يندثرُ

ومن يلازمُ ترباً حالَ يقظتهِ

يعانقُ التربَ حتى تخمد الزهرُ

فالموتُ كالبحر مَنْ خفّت عناصره

يجتازه وأخو الأثقال ينحدرُ

ليس في الغابات موتٌ.. لا ولا فيها القبور

فإذا نيسان ولىَّ.. لم يمتْ معهُ السرورْ

إنَّ هولِ الموت وهمٌ.. ينثني طيَّ الصدورْ

فالذي عاش ربيعاً.. كالذي عاش الدهورْ

أعطني الناي وغنِّ.. فالغنا سرُّ الخلود

وأنين الناي يبقى.. بعد أن يفنى الوجود

* * *

أعطني الناي وغنِّ.. وانس ما قلتُ وقلتا

إنما النطقُ هباءٌ.. فأفدني ما فعلنا

هل تخذتَ الغاب مثلي.. منزلاً دون القصورْ

فتتبعتَ السواقي.. وتسلقتَ الصخورْ

هل تحممتَ بعطرٍ.. وتنشقت بنورْ

وشربت الفجر خمراً.. في كؤُوس من أثير

هل جلست العصر مثلي.. بين جفنات العنبْ

والعناقيد تدلتْ.. كثريات الذهبْ

فهي للصادي عيونٌ.. ولمن جاع الطعامْ

وهي شهدٌ وهي عطرٌ.. ولمن شاءَ المدامْ

هل فرشتَ العشب ليلاً.. وتلحفتَ الفضا

زاهداً في ما سيأْتي.. ناسياً ما قد مضى

وسكوت الليل بحرٌ.. موجهُ في مسمعكْ

وبصدر الليل قلبٌ.. خافقٌ في مضجعكْ

أعطني الناي وغنِّ.. وانسَ دأًء ودواء

إنما الناس سطورٌ.. كتبت لكن بماء

ليت شعري أي نفعٍ.. في اجتماع وزحامْ

وجدالٍ وضجيجٍ.. واحتجاجٍ وخصامْ

كلها إنفاق خُلدٍ.. وخيوط العنكبوتْ

فالذي يحيا بعجزٍ.. فهو في بطءٍ يموتْ

* * *

العيشُ في الغاب والأيام لو نُظمت

في قبضتي لغدت في الغاب تنتثر

لكن هو الدهرُ في نفسي له أَربٌ

فكلما رمتُ غاباً قامَ يعتذرُ

وللتقادير سبلٌ لا تغيرها

والناس في عجزهم عن قصدهم قصروا.

Mitik Varlıklar Ansiklopedisi

Anadolu ve Türk inanışlarında isimleri geçen bir çok karakter bulunmaktadır. Her bir karakteri ayrı ayrı detaylı bir biçimde tanıtmak için çok daha geniş kapsamlı bir araştırma gerekmektedir.

Abra:

Altay şamanlığında, yeraltındaki büyük denizde (Tengiz) yaşadığına inanılan, Erlik hizmetlisi, timsah biçimli efsane yaratığı. Abura diye bir söylenişi de vardır. Yeşil bir kumaştan yapılmış ve örgülerle süslenmiş Abra'nın tasviri, şamanın giysisine asılır. Abra'nın başı puhu tüyleri (ülberk) ile süslenir. Gözü, parlak bakır düğmelerden, ayakları da genellikle kırmızı kumaşlardan seçilmiş yamalardan yapılır. Bunlara, örülmüş dokuz püskül eklenir.

Alkarısı

Alkarısı ya da Albaştı, bütün Türk boylarında ortak olarak inanılan bir kötü ruhtur. Yörelere ve tarihin akışına göre -birbirine benzer olmak üzere- şu sözcüklerle adlandırılmıştır: Abası, Al, Albaş, Albastı, Albis, Albiz, Alkarası, Alkarısı, Almıs. Doğum sırasında ve sonrasında gerek anne ,gerekse çocuk için çok büyük bir tehlike olarak görülen Alkarısı ve bu ruhla ilgili inançlar Türkler'in çok eski devirlerinden günümüze dek gelen, hala Anadolu ve Anadolu dışı Türkler arasında yaşayan önemli bir mitolojik unsurdur. Doğum sırasında meydana gelen ölümler, erken doğumlar ve sakat doğan bebeklerden Alkarısı sorumlu tutulur

Karakteristik bir Türk motifi olan Al ya da Albastı ruhu Orta ve Batı Türkleri'nde Albaştı,Alkarısı; Osmanlı metinlerinde Albiz; Uranha-Tuba Türkleri'nde Albis; Altay Türkleri'nde Almıs; Saha (Yakut) Türkleri'nde Abası olarak bilinir. Kam /Baskı ve Samanlar Alkarısı'nı genellikle keçi suretinde görürler. Bu inançla ilgili olarak yapılan törenlerde Alkarısı, ana ve çocuktan uzaklaştırılmaya çalışılır. Saptanmış böyle bir törende baksı bir yandan afsun okur, öte yandan bir koyun ciğerini loğusanın ciğeri yerine Alkarısı'na verir. Çünkü Alkarısı'nın amacı loğusanın ciğerini almak ve pişirip çocuklarına yedirmek üzere kaynar suya atmaktır. Eğer ciğer suya düşerse; loğusa olur.

Araştırmacılar tarafından tespit edilen bu baksı ilahisi/afsununun tercümesi şöyledir:

"Ey şeytanlar, şeytanlar, Bu ciğeri alın, buna kanaat edin, bu kadını öldürmeyin, zarar dokundurmayın! Koyun ciğeri size yetmez mi? Bu koyun ciğerini ciğer saymıyor musunuz? Öyle ise elime kılıç alırım, hesapsız ruhlarımla, size saldırırım."

Loğuşa kadınlara musallat olan Albaştı hakkındaki inançlar ve Albaştı'nın musallat olma şekli Kırgız, Kazak ve Anadolu Türkleri'nde bütün ayrıntılarıyla aynı biçimdedir (loğusanın ciğerlerini alıp götürmesi ve suya atması, ocak sahibi erkeklerden korkması, tüfek sesinden kaçması, demirden ,iğneden çekinmesi vb). Kazak ve Kırgız Türkleri'nde keçi biçiminde görünen bu kötü ruhun; Ürenha-Tüba Türkleri'nde keçi sesi ile bağırması, Anadolu

Türkleri'nde kötü sesle bağırması gibi ayrıntıları da özdeştir.. Kaldı ki bu ruh bütün Türkler'de dışıdır; hoppa, hilekar ve yalancıdır.

Ürenha Türkleri'nin kam (saman) dualarında anılan ve kayalarda bulunan 6 sarı Alkarısı; Kazak, Kırgız ve Başkurt Türkleri'nde Sarı Kız biçiminde olan ruh ve Anadolu Türkleri'nin "Sarı Kızlar Efsanesi" arasında da özdeşlik ilişkisi vardır. Erzurum ve Erzincan inançlarına göre Alkarısı, at yelesini örmekten zevk alır. Yenisey Türkleri'nin bir kolu olan Kalar Türkleri'nin inançlarında da Kaya ve Dağ Ruhu'nun en sevdiği eğlence gece ahirlara girip atların yelesini örmektir. Loğuşanın Kara ya da Kara Bastı'dan korkusunu ve bu Kara'yı kovmak için Kara Baksı çağrılmasını da Manas Destanı'nın devamı olan Yolay Kaan Destanı'nda şu biçimde görmekteyiz:

"Kara baksı bar edi Karabaskan katındın Evliyası bar edi..".(Kara baksı loğusaya gelen cinlere seslenerek:) "Alistan kelgen Al-bi deymen Raktan kelgen can-bi deymen..".der. Burada geçen Al, Alkarısı'ndan başka bir şey değildir.

Kısaca Türk boylarınca Al, Albaştı, Albaş, Albiz vb sözcüklerle adlandırılan kavram hakkında bütün Türk boylarında aynı inanışlar vardır. Logusalara musallat olan bu kötü ruh Çin Seddi'nden Akdeniz kıyılarına, Kuzey Buz Denizi'nden Hindistan'a dek oldukça geniş bir alana yayılmış olan Türkler'in inançlarında tarih boyunca yer alır. Kuşkusuz bu inanç Türk kültürünün derinliklerinden kaynaklanmakta ve kökleri Eski Türkler'in "Atlı Bozkır Kültürü"ne dayanmaktadır. Dolayısıyla Alkarısı inancı, Türkler ve Türk kültürü için tipik ve ayırt edici bir kültürel öğedir.

Çarşamba Karısı:
Dilimizde 'saçı başı karmakarışık, üstü başı özensiz kadın' anlamında kullanılır, zaman zaman Alkarısı'na tekabül eder.Çarşamba gecesi işe başlanırsa, kızan ve o eve kötülük yapan kötücül çirkin bir kadın olarak tanımlanan Çarşamba Karısı, gelip -genelde- evin çocuğunu kaçırır. Yine Anadolu inançlarında haftanın belirli bir günü, yarım kalan işlerin olduğu evlere gelerek işleri karıştıran, insanlara kötülük yapan dişi varlık olarak tanımlanır.

Demirkıynak:
Bigadiç dağlarında yaşayan, her kılığa girebilen, korkunç sesler çıkararak insanların delirmelerine sebep olan, çok pis kokulu kötücül bir yaratıktır. Sudan çok korkar. O göründüğü anda akarsu veya göle giren insanlara bir zarar veremeyeceğine inanılır.

Enkebit:
İç Anadoluda görüldüğü iddia edilen doğaüstü bir varlıktır. Anlatılara göre başında altın bir fesi vardır. Sağ elinin ortası deliktir. Enkebit; uyuyan insanların boğazlarını sıkarak onları boğmaya çalışır. Başından fesini kapan kişiye dokunmayacağına inanlılır.

Germakoçi:
Laz halk inancında orman içlerinde yaşayan, uzun boylu, vücudu kıllarla yarı maymun yarı insan şeklinde bir orman yaratığının adıdır. [Megrelya]'da Oçhokoçi adıyla bilinen efsanevi

yaratık pek çok masal ve efsanenin temel kahramanı olup, bazı varyantlarda bir cadı karısının kocasıdır ve yamyamdır. Saf davranışlarından dolayı kolaylıkla kandırılabilen Trabzon folklorundaki Karakoncolos (yaban adamı) ile benzerlikler göstermesine karşın kendine özgü farklılıkları da vardır. Bazı halk bilimciler benzerleri tüm kültürlerde bulunan Amerikan Yerlilerince Sasquatch,Nepal 'de Yeti olarak isimlendirilen yarı insan dev yaratıkların öykülerinin Homo Sapiens'in hafızasına kazınmış MÖ 100,000 -35.000 yılları arasında yaşamış Neanderthal insanların mirası olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Gulyabani:

Gul-i beyabani şeklindeki isimle de karşımıza çıkan bu mitik yaratık, gezginlere ve yolculara uğrayıp onları mahveden canavardır. Daha sonraları Anadolu kültüründe Ahubaba'yla beraber anılmaya başlamış ve insan yediği düşünülen kocaman, uzun sakallı ve asalı bir dev olarak tasavvur olunmuştur.Bazı türk halklarının geleneksel demonolojik görüşlerine göre, her zaman kadın kılığında olduğuna inanılan mitlojik bir varlık. "Guleybanı" ve "Aleybanı" şeklinde de rastlanır. Adı hurafelerle ilgili olarak "Gulyabani", korkunç bir varlık olup, karanlık zamanlarda çölde ve mezarlıklarda koşan birinin gözüne canlı gibi görünür. Vücudu tüyle kaplı, kocaman, pis kokulu bu acayip varlığın ayakları tersinedir. Gündüzleri mezara girer. Geceleri ise hortlayıp çıkar. At binmeyi ve at kuyruğu örmeyi ve çocukları çok sever. Bir oyundan çıkarak, onları güldürmeye çalışır. O aynı anda çöllerin ve harabelerin iyesiydi. O, yolcuları yollarından döndürüp mahvederdi.

Etnik-kültürel gelenekte ise bazen onun "Al ruhu", "Al anası" ve "Al kadını" olduğu düşünülür. Bu görüş, aralarındaki benzerlik veya tam yakınlıktan ileri gelir.

Pamir Kırgızlarının mitolojik metin ve efsanelerinde bu şeytanî varlığın adına "Gul" ya da "Gul-i Biyaban" şeklinde de rastlanır.Araştırmacılar bu varlığı en eski Arap rivayetlerine bağlıyorlar. "ıssız yerin ruhu" gibi anlamlandırılan bu şeytanî varlık, "Kar Adam" efsanelerinin yayılmasıyla yeni bir hayat kazanmıştır.

Bütün vücudu sarı-kırmızı tüylerle kaplı bu insanımsı çirkin varlık, dağ yamaçlarında ve kimsenin olmadığı çöllerde akşam üstü ortaya çıkar. Avcılara yaklaşıp onlarla insan gibi konuşur. Bir şeyler ister sonra onlara güreş yapmayı önerir. Avcı kazanırsa "Gulyabani" sessizce çekip gider. Ama eğer o kazanırsa avcı, uzun zaman hasta yatacak demektir. Ya da çöllük ve harabe bir yerde yalnız başına yatan birinin ayağının altını yalaya yalaya kan çıkacak kadar inceltir. Sonra ölünceye kadar kanını içer.

Hınkır Munkur:

Halk hikayelerinde yer alan doğaüstü kötücül bir yaratık. Yakaladığı insanları önce boğarak öldüren sonra da yiyen bir canavar olarak tanımlanır. İnsana benzer, fakat göbeğinde bulunan bulunan bir torbanın içinde yavrusunu taşır. En korktuğu şey üzerine idrar yapılmasıdır. Böyle tehdit edilirse ortadan kaybolacağına inanılır.

Hortlak:
Korku edebiyatı ve sinemasında; ruhen terk edildikten (ve muhtemelen çürümeye başladıktan) sonra bir varlık tarafından kontrol altına alınarak tekrar kullanılmaya başlanılan beden anlamında kullanılır (Namevt, ing. Undead). Söz konusu varlık bedenin eski sahibi olabileceği gibi, bir başkası da olabilir.

Ölen bir kişinin, mezarından çıkıp dolaşmasına "hortlaklık", bunu yapana ise "hortlak" denir. İnanışa göre yaşarken kötülük edenler, başkalarının ağız tadını kaçıranlar, arabozucu ve dedikoducu, geçimsiz insanların ölünce hortlayacağına inanılır. Hortlak çoğunlukla yaşlı kimselerden olur. Gömüldüğü gece mezarından kalkar.

Eski Türklere göre eğer insan savaşta değil de yaşlılıkta ölürse onun Gök tanrı tarafından Uçmak'a alınmayacağına inanılmıştır. Gene inanışlara göre hortlak gece mezardan kalkan, sırtında kefenle ortalıkta dolaşan bir yaşayan ölü'dür. Bunlar kızdıkları kimselere sataşırlar, hızlı koşarlar, ata binebilirler, silah kullanabilirler, insana kızabilirler, istediklerini döverler, sevdiklerini kaçırırlar, ev basarlar, yol keserler. İnanışa göre hortlağın saldırısından korunmak için mezarlık yakınlarından geçerken dua okumak gerekir. Söylentiler hortlakların genelde çirkin ve ürkütücü olduğunu, sırtında kefen ya da tabut taşıdığını söyler. Anadolu halk inançlarına göre bir kimsenin hortlaması uğursuz bir olaydır. Hortlayan kişinin ahiretten kovulduğuna inanılır.

Hortlaklar dişi de olur, erkek de. Kimi hortlaklar "hayvan" kılığında gezer, çoklukla ıssız kalmış evlerde, tekin olmayan yerlerde, mezarlıklarda bulunurlar.

Humbaba (Asur) veya Huwawa (Babil):
Akad Mitolojisi'ndeki canavarımsı bir devdir. Tanrıların yaşadığı sedir ormanının bekçisi, koruyucusudur. Yüzü aslan yüzüdür.

Huwawa veya Humbaba Hititler ve Hurriler'de Kupapa'dır, ki Kibele olarak Yunan ve Arap dillerine evrilmiştir. Öz olarak mitolojinin belirttiği gibi bir dev değil, bir Tanrıçayı, onun da ötesinde atatanrıçayı temsil eder. Gılgamış destanında geçtiği gibi anatanrıçadan kopup gelen ve "uygarlaşmanın akabinde ona ihanet eden kişi Endiku'dur. Gılgamış destanı Huwawa'yı öldürmekten korkar, zira ona yabancıdır.

Fakat Endiku, onu bilmekte, tanımaktadır. İhanetin mantığı içinde düşünülürse Endiku'nun yaşaması için Huwawa'nın ölmesi zorunludur.

Huma Kuşu:
Söylentiye göre Kıpçak çöllerinde, Çin'de ve Hindistan'da yaşayan mitolojik efsanevi bir kuş. Umay kuşu. Cennet kuşu. Yunanca Feniks denilirdi.

Hırtık ya da Hırtik:
Üst kısmının insan, alt kısmının hayvan şeklinde olduğuna inanılan, bedeni tüylerle kaplı, ayakları ters kötücül cin, yaratık. Akarsularda (Elazığ yöresinde özellikle Fırat Nehri'nde)

yaşadığı kabul edilir. Bu yörelerde adına Çay Hırtığı da denilmektedir.Hırtık insan kılığına girip, kılığına girdiği kişinin yakın arkadaşlarına veya akrabalarına gidip, onlarla konuşarak orman ya da akarsu kıyısına götürüp boğmakta, öldürmektedir.

Özellikle karanlıkta ortaya çıkan hırtıktan korunmanın tek yolu ateş yakmaktır. Konuştukları kişinin hırtık olduğundan şüphelenen kişiler, vücutlarının çevresinden veya ayaklarının altından ateş geçirirler. Bu davranışı tekrarlayan hırtık, tüylerinin yanmasıyla kaçıp kendini suların içine bırakır ve gözden kaybolur.

Yine hırtıkın zaman zaman çeşitli kişilerin kılığında, ata binip gezdiğine ve atları yorduğuna inanılmaktadır. Atlarını sabah yorgun ve terli bir şekilde bulan kişiler hayvanlarını hırtıkın götürüp götürmediğini anlamak için atların semerlerine veya sırtına yapıştırıcı maddeler sürmektedir. Bu sayede hırtıkın, bu hayvana binince tüylerinin yapışacağına ve tekrar binmeyeceğine inanılmaktadır.

Kamos:
Harput yörelerinde görülen bir kötücül yaratıktır. Yalnız başına uyuyan insanların üzerine bütün ağırlığı ile çöker, onların çarpılmalarına bazen de ölmelerine sebep olabilirmiş. Geceleri dolaşan bu yaratık anlatımlara göre bazen iriyarı, bazen de cüce görünüşlüdür. Başında daima bir börk taşır. Bir insan bu börkü kapmayı başarırsa elinde börk büyüklüğünde altın kalacağına inanılır. Zaman zaman kara kedi şeklinde de görülebilen kamosun bastığı kişi, kanının çekilip damarlarının kuruduğunu sanır.

Kamos sözcüğünün kabus kelimesinin anlamı ile benzeşmesi dikkat çekicidir (Kalafat 1999: 26).

Kara Korşak:
Türkmen kültüründe eşek, köpek, domuz, keçi kılığına girdiğine inandıkları kötücül ruh ya da cindir. Gece kapıları çalıp, ev sahibinin tanıdığı bir ses ve kılıkla onu kandırarak çağırıp kaçırırmış. Bu cinden korunmak için pantolonun düğmelerini açmak gerektiğine inanılır.

Kara Kırnak: Türkmenler'in demonolojik görüşlerinde, ırmaklar ve bu anlamda suyla ilintili olan şeytanî bir karakter. Ancak onun hakkında inanışlar belli yerlerle sınırlıdır ve Türkmenlerin tamamında pek fazla yayılmamıştır.İnanışlara göre "Kara kırnak"; kadına benzeyen, bedeni baştan başa kıllarla örtülü bir varlıktır. Suda olan bir insanın üstüne gelip, zarar verebilir. Onun için en eski zamanlarda çocuklarının suda oynamasından ve boğulacaklarından korkan anneler, onları "Kara kırnak" ile korkuturlardı. Ondan söz edilirken, adına bazen "Su sahibi", bazen de cin denilir.

Karakoncolos:
Karakoncolos, 'kara renkte ve çirkin olarak tasarımlanan bir umacı, bir kötülük cinidir. Özellikle Kuzeydoğu Anadolu Türk kültüründe yer etmiş ve Bulgar folklorunde de rastlanan bir yaratıktır. Bir tür öcüyü andıran karakoncolos pek dehşetengiz sayılmaz ve zararsız

olduğuna inanılır. Bununla birlikte zaman zaman gerçek anlamda şeytanî bir şekilde betimlendiği de olmuştur. Kürklü olduğuna inanılan bu yaratığın isminin Yunanca Kalikantzaris'den gelmiş olması olasıdır.

Bulgar folklorunde yaratığa verilen Bulgarca isim ise Karakondiul'dur ve geceleri gezdiğine inanılır.

Yurdumuzun farklı bölgelerindeki yaygın bir inanışa göre, kışın en soğuk günlerinde insanlara zarar veren bir varlıktır. Kendine has özellikler taşır. Zemherinin (kışın en soğuk zamanı, ocak) ilk oniki gününde sokaklarda dolaşır, rastladığına "Nereden geliyorsun, Nereye gidiyorsun? Adın ne?" diye sorarmış. Verilecek cevapların içinde mutlaka "kara" kelimesi olmalıymış (Kara Köy'den geliyorum, Karasu'ya gidiyorum, Adım Kara Hasan v.b) Aksi takdirde Karakoncolos elindeki kocaman tarakla vurarak karşısındakini öldürürmüş. Bu durumdan korunmak için kış günleri evlerdeki taraklar ortada bırakılmaz, saklanırmış.Bu yaratık kış yarısının cini diye de adlandırılır (Boratav 1976: 99).

Karakura:

Acıklı, kötücül bir ruhun adı. Bazı inanışlara göre yeni doğum yapmış lohusa kadınları korkutan ve ciğerlerini alıp götürdüğüne inanılan ruh, hayali yaratık. İnsanlara korkulu kabusları ve karabasanları gönderen odur. Adıyla çocuklar korkutulur.
Bir başka görüşe göre biçimsiz (şekilsiz) düşünülen bir varlık. Eski çağlarda insanları uykuda yakalayıp korkuturmuş. Sonra nefes almalarını engelleyerek ses çıkarmalarını önler, ciğerlerini alıp götürürmüş. Bu varlıklar kedi gibi hafiften ve sakin sakin gezen canlı biçiminde betimleniyordu.

Erzurum ve Erzincan yöresindeki inanışlara göre bu tabiat üstü güç, albastı gibi lohusalara musallat olan, onları korkutarak, ciğerlerini söküp götüren bir varlıktır. Konya civarında anlatıldığına göre, bu ruh, keçiye benzeyen fakat kedi büyüklüğünde olan, insanların üstüne çökerek onları boğmaya çalışan bir yaratık şeklinde düşünülür. Gün ışığından korkar, güneş doğunca kımıldayamaz, ancak o zaman yakalanabilir. Ona yemin ettirdikten sonra köle gibi kullanmak mümkün olurmuş. Karakura yatağında ekmek kırıntısı olan insanları da çok severmiş. Böyle yataklarda uyuyanlar karakura tarafından bastırılır, kabus görür sıkıntı çekerlermiş.

Kayberen:

Kırgızların iyiliksever ruhlar arasına dahil ettikleri ve "kayıp eren" adıyla andıkları ruhlar, dağlarda yaşarlar ve -geviş getiren- hayvanları korurlar. Kırgızların inancına göre bu ruhlar, hayvanların artıp çoğalmasını sağlarlar. Ancak kızdıkları zaman da hayvanlarını telef edebilirler. Bunun için de ava çıkmadan önce, uğurlu geçmesi için "kayberen"den yardım isterler.

Dağlarda, taşlarda yaşayan ve hayvanları koruyan bu ruhlar aynı zamanda yaşadıkları yerin iyesidirler. Onun için, dağdayken bir tehlike ile karşılaşanlar "kayberen"den yardım isterler,

"Başına dolanayım kayberen, kırk çiltan, yardım et'" derlerdi.Kayberen'in mal, hayvan iyesi ve koruyucu olduğuna ilişkin görüşler, zaman zaman "Dağ Ruhu" inancı ve Çiltan motifiyle kaynayıp karışmıştır.

Çiltanlar da Kayberenler gibi dağda yaşayıp hayvanları korurlardı. Onların sayısı 40 olduğu için kırk çiltan denilirdi.Kazak halk kültüründe göze görünmeyen vatlıklar ya da şeytanlar olarak bilinen "kayip iren" adı, "Bab tükti şaştı-Kayıp iren kırk şilten" ifadesinde karşımıza çıkmaktadır.

Işık yüzlü eren olarak bilinen, sayıları kırk olup, insanların gözüne görünmeden onların arasında yaşayan ve doğaüstü güçşere sahip "çiltan" motifleri Orta Asya'nın diğer halklarında da vardır. Kayberen inancı ata kültüyle bağlıdır. Onun adına, Türk halklarının birçoğunda rastlanır. Anadolu Türklerinde "kayb erenleri" şeklinde rastlanır ve eski inanışların bir izi gibi, evliyalar hakkında görüşlerden kaynaklanan bir anlayışı ifade eder. Bu inanışa göre "kayberenler", evliyaların insan kılığına girmiş ruhlarıdır. Göze görünmeyen bu evliyaların yaşadıklarına, daha çok dağ başlarında olduklarına ve yaşadıkları yerin çevresindeki insanları koruduklarına inanılır. İnsanlar onlara saygısızlık etmekten korkarlar.

Yerli halk tarafından her yılın yazı ve sonbaharında "kayberenler" için kurbanlar kesilir.Etimolojik olarak baktığımızda, "Kayberen" adı; göze görünmez anlamındaki "kayıp" ile kutsal, nur yüzlü anlamındaki "eren"den gelmektedir.

Meran ya da Maran:

Daha çok güney, orta ve doğu Anadolu resminde, masallarında, hikayelerinde rastlanan, bellerinden aşağısı yılan üstü ise insan şeklinde tanımlanan, insanların derdine deva olabilen doğaüstü yaratıklar. Yeraltında -akıllı ve iyicil bir dünyada- yaşayan meranların başında Şahmeran adlı bir ece vardır. Şahmeran'ın - insanlarca- öldürüldüğünü henüz bilmeyen, bu nedenle 'Şahmeran geleneği' olarak sürdürdükleri derde deva olma işine devam eden Meranlar'ın,Şahmeran'ın ölümünü duydukları an Meran Ülkesi'nden çıkıp insanların yaşadıkları şehirleri basacakları ve yerle bir edecekleri söylenir.

"Maran" Farsça bir sözcüktür. "Mar" yılan anlamında, "-ar" ise çoğullamasıdır. Maran ya da incelterek söylenilen Meran sözcükleri Anadolu topraklarında birçok yöre ve yer adı olarak ta kullanılmaktadır.

Merküt ya da Markut:

Altay efsanelerinde, gök yolculuğuna çıkan kamın ruhuna, ilk üç gökkatı boyunca kılavuzluk eden dev dişi gök kuşudur.

Anadolu 'da geleneksel Türk kültürünün taşıyıcılarından olan Yörük boyları arasında, yaramazlık yapan çocukları korkutmak için uydurulan düşsel bir varlık olarak ta görünür. Aslında bu düşsel denilen varlığın kökü, ulu dil birliği çağına kadar gider. Bu mitolojik varlık

hakkında Yörükler arasında şöyle denilir: "Merküt Merküt ... Bacadan kolunu salla..." Yaşlıların derin inanışlarına göre, Merküt bir kuştur. O sadece adı anılanları korkutur.

W. Radloff, "Sibirya'dan" adlı eserinde, Altay dağlarında yaşayan kamlardan ve kurban törenlerinden söz ederken, "Sema kuşu Merküt"ün adı geçen bir kam duası metnini de kaydetmiştir:

"Gök kuşları beş Merküt, tırnakları bakırdan Ayın tırnağı bakırdan, Ayın gagası buzdan Geniş kanatları muhteşem hareketli.Uzun kuyrukları yelpaze gibi Sol kanadı ayı örter. Sağ kanadı güneşi Ey dokuz kartalın anası! Yayığı geçerken şaşmaz İdil üstünde yorulmez, Öterek gel sen bana! Oynayarak gel sen sağ gözüme! Sağ omzumun üstüne kon. 'i

İtbarak ya da İt Barak:

Eski Türk destanlarında sözü edilen, Türklerin sürekli savaşa tutuştukları, o zamanki Türklerin kuzeybatısında yaşayan "köpek başlı insana benzer yaratıklar". Efsanelere ilk defa "Çok tüylü köpek" manasında geçmiştir. Oguz Kaan destanlarına göre, "Itbarak'ların yurdu, kuzey-batıya dogru uzanan, karanlık ülkeleri içindeydi. Oğuz Han, 'İtbarak'lara karşı bir akın yapmış; fakat yenik ayrılıp, dağlar arasındaki bir nehrin ortasında bulunan, küçük bir adacığa sığınmak zorunda kalmıştı.

Cin:

Modern veya antik birçok din ve inanışta, semavi dinler de dahil, bulunan bir tür ruhani yaratık. Farklı inanışlarda farklı karakteristiklere ve özelliklere sahiptir.

İslam dinine göre, cinler ateşten yaratılmış ve melekler gibi gözle görülmeyen ruhani varlıklardır. İnsanlar gibi yerler, içerler, evlenirler ve çoğalırlar. Erkeklik ve dişilikleri vardır. Fani, yani ölümlüdürler. Fakat insanlardan daha uzun süre yaşadıklarına inanılır. Geleceği ve gaybı bilmezler. Ancak Allah'ın kendilerine bildirdiği kadar bilgiye sahiptirler. Fakat cinler, ruhani varlıklardan olduklarından, insanların görmediği ve bilmediği birçok olayları görür ve bilirler. Cinler de insanlar gibi belli işleri yapmakla sorumludurlar. İslam inancına göre İslam'ın son peygamberi Hz.

Muhammed,İslam'ı cinlere de anlatmıştır. Bir kısmı kabul ederek Müslüman olmuş, bir kısmı ise kabul etmemiştir. Cinlerin, kendileri istemedikleri takdirde, insanların duyu organlarıyla algılanamayacağına inanılır. Ayrıca çeşitli şekillere girebildiklerine, kuvvetli ve hızlı olduklarına inanılır

İslam'da cinler de Allah'a karşı sorumludur, İslam'a inanmak ve ibadet etmek zorundadırlar. Bu nedenle yaşamları sırasında yaptıklarının hesabını insanlar gibi vermek zorundadırlar. Böylece, İslam inancına göre, öldüklerinde, iyi işler yapan ve inanan cinler Cennet'e, kötü işler yapan ve inanmayan cinler ise Cehennem'e gider.

Kuranı Kerim'de Cin Suresi dışında cinlerin bahsi geçen sureler: Zariyat. Hicr, İsra, Rahman, Kehf, Ahkaf, Enam, Neml, Sad, Saffat, Sebe, Fussılet, Secde, Araf, Nas.

Şahmeran:

Daha çok güney, orta ve doğu Anadolu resminde, masallarında, hikayelerinde rastlanan akıllı ve iyicil olarak tanımlanan bellerinden aşağısı yılan, üstü ise insan, Meran adı verilen doğaüstü yaratıkların başındaki hiç yaşlanmayan, ölünce ruhunun kızına geçtiğine inanılan varlık. Farsça yılanların şahı anlamına gelen "şah-ı meran" dan gelir. Ancak, Şahmeran'a ilişkin tüm efsanevi kayıtlar ve Şahmeran efsanelerine özgü tüm betimlemelerde varlık dişidir. Akdeniz Bölgesi'nin Tarsus ilçesinde yaşadığına inanılıyor.

Şeşe:

Azerbaycan Türklerinin inanışına göre, bilinmezler aleminden gelen bir kuştur. Kötücül yapıya sahip olup, yalnızca geceleri uçan bu kuş, daha çok erkek çocuklara zarar verir. Yalnız kalan çocuğu vurup öldürür. Bu nedenle de erkek çocuğun altı aya kadar gözetim altında tutulması gerektiği söylenir. Bu kuşun girdiği evdeki çocuk ölür. Kırkı çıkmamış bebeğin kararıp ölmesi için sadece bir kez üzerinden geçmesi yeterlidir.

Şeşe, vurduğu çocuğu boğazından vurur. Gelip çocuğa zarar vermesin diye çocuğun yanında O'nun adını söylemezler ve çocuğun beleğine iğne saplarlar. İnanışa göre, "Şeşe"yi yakalayan biri, anında öldürmelidir. O'nu öldüren Şeşe Anası olur ve Şeşe'nin vurduğu herhangi bir çocuğun boğazına elini sürerse çocuk kurtulur.

Yek:

Eski Türk dilinde (ve dininde) şeytana verilen ad. Bazı sözlüklerde 'yeg', veya 'yik' biçiminde de geçmektedir. 'Kötü ruh, şeytanın yarattığı hastalık, zarar verme' gibi anlamları da vardır. Başka sözlüklerde 'ig' ve 'iklig' biçiminde geçen ve hastalık anlamı da bulunur.

Yelbegen:

Zaman zaman yedi başlı dev ya da bir evren (ejderha) olarak tanımlanan mitolojik canavar.

”Yedi başlı Yelbegen, adlı büyük dev varmış,

Öç alır ay güneşten, onları yer yutarmış.

Büyük Tanrı Bay-Ülgen, aya bakar sararmış,

Ayı bitirip yiyen, bu deve ok atarmış.

Dev bazan yıldızları, kovalar götürürmüş,

Sonra da parçalarmış, ağzından tükürürmüş.

Yıldızlar bu azgından, kaçarmış hep göklere,

Dev onları ağzından, saçarmış hep göklere.”

Yilbüke, olarak da tanımlayabileceğimiz Yelbegen'in neden olduğu ay tutulmasından sonra Altay Türkleri "Yine Yelbegen ayı yedi" derlermiş.

Yutpa:

Altay tasarımlarında, Yeraltı Denizi'nde (Tengiz) yaşadığına inanılan, çatal kuyruklu ve dört ayaklı olarak algılanan yılan, yeraltı canavarı. Bazı metinlere göreyse Doymadım Irmağı'nın kıyılarında yeşil baldırlı, beyaz göğüslü, büyük kayığa benzer çeneli korkunç canavarlar vardır. Bunlara Yutpa denir. Yutpa'lar Erlik sarayının bekçileridir. Zaman zaman Abra'nın karşıtı olarak kullanılır.

Şaman giysisinde, cübbenin bir yanında yer alan, yeraltı canavarı olarak algılanan yılanı temsil edecek biçimde çatal kuyruklu ve dört ayaklı olarak tasarımlanan, kötü ruhlardan koruduğuna inanılan, siyah kumaştan şerit olarak Yutpa bezemesini görebiliriz.

Eski Türk inanç sisteminde ve efsanelerinde yer alan bu yaratıkların dışında,bir de Türk Mitolojisi'nin temellerini oluşturan karakterler ve onlara ait çeşitli aletler vardır.

Ak Ana:

İnsanlara yardımcı olan iyi bir ruh (tanrı) tur. Dünyanın ve insanlığın yaratılmasından önce var olduğuna inanılır. Kara Han'a dünyayı, insanları yaratması için suyun içinde Ak Ana seslenmiştir. Ak Ana'nın Hayat Ağacı'nın (kayın ağacı) dibinde oturduğunu, kutsal ağacın dallarının gökyüzünün katlarına uzandığını orada da çeşitli varlıkların hayat bulduklarını anlatırlar.

Albız :

Yeni doğum yapmış olan lohusa kadına ve bebeğine zarar vermek için fırsat kolladığına inanılan kötü ruh. Albız'ın zararına uğrayan kadının ve bebeğin durumu da 'al basması' olarak ifade edilirdi. Al basmasın diye hemen hemen her lohusanın başına kırmızı bir eşarp bağlanır veya civarında kırmızı bir nesnenin olmasına, bulunduğu odada demirden makas, v.s. bir eşya bulundurulmasına dikkat edilir. Al karasının verebileceği zararı önleyen bir yöntem de aynadır. Albız'ın evlenmeyen bir kızdan türediği de söylenir.

Eje :

Törüngey'in karısı, Tanrı Erlik Han'ın emriyle ağacın yasak dallardan meyve yemiş ve Törüngey'e de yedirmiştir.Bunun üzerine Tanrı Kara Han tarafından cezalandırılmış ve doğurmak ve doğum sancıları çekmekle cezalandırılmıştır. Eje Törüngey'e; dokuz oğlan ve dokuz kız çocuğu doğurmuştu

Erlik Han:

Tanrı Kara Han'ın oğlu. Kötülüklerin ve kötü ruhların tanrısı. Babası Kara Han'ı dinlemediği için cezalandırılmış ve yer altında yaşamaya mahkum edilmiştir. İnsanları yoldan çıkaran odur. Bir inanışa göre Erlik Han'a kurban kesilirken kurbanın başı batıya çevrilirdi.

Göğün Direği :
Kutup yıldızı ; gökle yeri, ruh âlemi ile maddî dünyayı ve aynı zamanda insanla Tanrı'yı birbirinden ayıran bir sınır olarak kabul edilirdi. Tanrı ile ilgi kuran Kamlar, Kutup Yıldızı'na kadar giderler; fakat daha ötesine geçemezlerdi. Tanrı da ruhlarından birini elçi olarak gönderir ve Kutup Yıldızı kapısına kadar uçup gelen Şamanlar ile, ancak bu şekilde konuşur ve ilgi kurardı. Ruhlar da bu kapıdan aşağıya inemezlerdi.Bu nedenle bu yıldıza "Demir-Kazık" veya "Altun-Kazık" demişlerdir.

Kam - Şaman:
Olağanüstü güçlerini olduğuna inanılırdı. Çok süslü giyinirlerdi. Ayinlerde davullarının eşliğinde, hayvan atalarının koruması altında uçtuklarına inanılırdı. Bu yolculuklarında yeraltının veya gökyüzünün katlarına erişirler. Ancak göğün 5. katında oturan "ak tanrılara" kadar ulaşmalarına izin verilirdi. Yeryüzüne tekrar döndüklerinde, uçuşları sırasında edindikleri bilgilerle kavimlerine yardımcı olurlardı. Kam'lar aynı zamanda ilk şairlerdi.

Kan Kuday : Şamanlarla görüşen iyi ruh (tanrı). Şamanın görüşme yaptığı hastanın iyileşmesine ya da ölmesine karar verir.

Kara Han :
(Tengere Kayra Han / Bay-Ülgen) Kara Han bembeyaz bir kazdır. Sonsuz suyun (zamanın) üzerinde uçar durur. Yalnızlığını yenmek için Er Kişi'yi (Erlık Han) yaratır. Ancak Er Kişi onun gibi ak ve temiz değildir. Birlikte dünyayı kurarlar ama Er Kişi yeraltı dünyasının Hanı olur. İnsanları kandırarak onları yeraltı dünyasının karanlık katlarına çekmeye çalışır. Kara Han ise Tanrı Ülgen adını alarak gökyüzünün üst katlarına çekilir. Buradan yolladığı elçilerle ve kutsal hayvanlarla insanları yönlendirmeye çalışır. Bazı kaynaklara göre sonradan "gök tengri" olarak adlandırılmıştır.

Kayın Ağacı:
Türkler'in kutsal ağaçlarından biri idi. Tanrı, kendi haberlerini, kayın ağacı yolu ile gönderirdi. Bu ağaç aynı zamanda, bütün insanlığın atası olan, bir "Kadın-Ana" yı da içinde saklardı.Türk Mitolojisi'ndeki bu ağaç gökyüzünde ve cennette bulunuyordu. Fakat bir dişi tanrının;Türkler'in bu ağacının sahibi olduğuna inanılırdı

Körmös:
Şeytan

Kurday Kuşu:
Tanrı Erlik'in örs ve çekici ile yarattığı ilk kadın olduğuna inanılır. Örs ve çekiç ateşe atılınca bir kadın dünyaya gelmiştir. Tanrı Kara Han,bu kadının yüzüne tükürünce kadın, eti yenmez, tüyü yelek olmaz Kurday Kuşu'na dönüşmüştür.

Maytere :
İnsanlara, araba yapmasını, aş yapmasını, ot köklerini öğreten kişi

Mangdaşire:
Tanrı Kara Han'ın oğlu. Erlik Han'la savaşmış ve babasının da yardımı ile onu yer altına yollamıştır. Bir süre, Şal-Yime ve Yapkara ile birlikte dünyada kalıp insanları yönetmiştir. İnsanlara icat etmeyi öğreten Tanrı olarak da bilinir.İnsanlara avlanmayı ve eşya ve silah yapmasını ve kendilerini korumasını öğreten yine O'dur.

Ovo:
Yol kenarlarında bulunan taş yığınlarına Ovo denir ve kutsal sayılırlar. Orada iyi ruhların yaşadığına inanılırdı. Taş yığınlarından meydana getirilen yapay tepelerin, mukaddes dağ ve tepe yerini tuttuğu varsayılırdı.Ovo'nun etrafında dönüp dua etmek aynı zamanda güvenli bir yolculuğun da garantisidir. Ovo'lara taş atmanın, para ve kumaş gibi şeyler bırakmanın şans getireceğine inanılır

Şal-Yime :
Tanrı Karahan gökyüzüne çekildiğinde, Yapkara, Mangdaşire ile birlikte yer yüzünde kalan, kımız içip aklını kaybedenleri, körpe çocukları, kısrak yavrularını ve buzağıları koruyan, iyilik yapan, Tanrı Kara Han ve hakanı için dövüşenlerin , kahramanların, sözüne sadıkların öldüklerinde canlarını yanına alan, onları Körmös'ten koruyan;kendi kendini öldürenleri , zengin malına göz dikeni, hırsızları,kıskançları ve korkakları korumayan, onların aşından yemeyen ve onlarla savaşan, mücadele eden tanrı idi.

Yalban :
Tanrı Erlik'in örs ve çekici ile yarattığı ilk erkek. Örs ve çekiç ateşe atılınca yaratıldı. Tanrı Kara Han, bu erkeğin yüzüne tükürünce Yalban oldu.

Yarsub :
(Yer-Su) Yer yüzünde dağlarda, su kenarlarında yaşadığına inanılan iyi ruhlar

Yizimpiy:
Dağ ruhlarının genel adıdır. İnsanları koruduğuna kolladığına, iyilik ettiğine ve kötü ruhlardan koruyup yol gösterdiğine inanılırdı. Saygısızlık edenlere ceza verip, hastalık gönderileceği inancı yaygındı. Her dağın ruhu kendi bölgesinde kalır ve başka bölgelere karışmazdı.

Şaman Davulu:
Davul, bir arşın çapındadır. İskeleti genellikle sepet yapımında kullanılan söğütten yapılır ve at derisiyle kaplanır. Davulun içinde dikey olarak duran sapı ise genellikle kayın ağacından yapılır. Sapta mars denilen, kamın yer altı dünyasında yaşayan Erliklerin lideri Erlik Han 'a ulaşmasını sağlayan on iki delik bulunur. Deliklerin arasındaki kabartmalar, kamın uçarak ya da yürüyerek geçmek zorunda olduğu dağ sıralarını temsil eder. Sapın üst kısmında,enlemesine,kamın kendisinin ya da hastasının düşmanlarını püskürttüğü yay kirişi olarak adlandırılan sopa bulunur.

Törüngey :
İlk günahı işleyen erkek. Karısı Eje'e ve Erlik Hana uyarak Tanrının yasak ettiği dallardan meyve yemiş ve bunun üzerine tüyleri dökülmüştür. Cezalandırılmıştır

Erken Ve Sakat Meydana Gelen Doğumlarda Alkarısı İnancı

Plasenta'nın anne karnında çeşitli deformasyonlara uğraması sonucu, annenin düşük yapması ya da erken doğum gerçekleştirmesi olası sonuçlardandır. Tıp biliminin hâli hazırda sadece 1/5 oranında nedenlerini keşfettiği, doğum sakatlıkları ve özürlülük ise bir başka kaçınılmaz sonuçtur.

Halk dilinde "hilkat garîbesi" olarak bilinen bu vakalarla, tıp biliminin "Teratoloji" dalı ilgilenmektedir. Bugünkü istatistiklere göre, bu gelişme bozuklularının ancak beşte birinin sebebi bilinmekte, geriye kalan beşte dördünün kesin olarak etiyolojisi saptanamamaktadır.

Annenin hamilelik esnasında geçirdiği enfeksiyonlar, radyasyon, rastgele alınan ilaçlar, kortizonlar ve sentetik hormonlar, anne serumundaki antikorlar, vitamin ve mineral eksiklikleri, oksijen yetersizliği, kromozom anormallikleri, alkolizm, zehirlenmeler gibi çeşitli sebeplerden etkilenerek doğanlar, bu vakaların ancak beşte birini oluştururlar. Diğerlerinde ise, büyük ölçüde genetik yapıyla ilgili anormallikler olduğu hipotezi gittikçe doğruluk kazanmaktadır. Özellikle son yirmi yıldaki genetik araştırmaları, teratizm konusunda bilinmeyen birçok noktayı aydınlığa kavuşturmuştur.

Gel gelelim, Türkiye'de doğumla ilgili araştırmalarda da bu konu fazla önemsenmemektedir. Oysa ki, etnolojik alanda uygulanan psikososyal yöntemlerin sonuçları ile teratolojik vakaların karşılaştırılması, bu alanda önemli gelişmeler sağlayacaktır. Örneğin, "tavşandan korkan veya deveye bakan kadının çocuğu yarık dudaklı olur" veya **"kırk basan çocuğu, hastalıktan kurtarmak için üç Cuma, açılmış kabre yatırmak gerekir"** gibi inançların çok yaygın olduğu Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde, bu hatâlı bedenlerin doğum oranı da artmaktadır. Türkiye çapında "alkarısı, alruh, albız" gibi isimler verilen ve bütün sebebi bilinmeyen doğum sakatlıklarında parmağı bulunduğuna inanılan mitik bir yaratıktan bahsedilir. Halk inancına bakıldığında, her türlü erken ve sakat doğumdan Alkarısı sorumludur.

Doğu illerinde, "albastı" veya "kırk basması" denilen durumlarda, "kırklama" denen bir tür ritüel ile bu sorunlara çare arandığı bilinmektedir. Eskiden sıklıkla bu ritüelin faydası olmazsa, çoğu kez yeni doğan bebeğin "albız dölü" olduğuna inanıldığına ve gizlice öldürülmesi gerektiğine karar verildiğine dair bir takım bilgiler de mevcut.

"Alkarısı" veya "albız" denilen bu "kötü ruh"un fiziksel özellikleri, genellikle doğan çocuklarda görülen beden bozukluklarına benzemektedir. Teni kırmızı, bazen kızıl tüylü, tek gözlü, canavar görünümlü, hayvan-insan karışımı bir dev olduğuna inanılmaktadır. Esasen burada

bahsi geçen Alkarısı, Türk Halkları'nda bahsedilen Alkarısı'ndan ziyade, Gulyabani ile daha fazla özdeşleşen yapıdadır.

Türk mitolojisinde bu motife çok sık rastlanır. Eski Mezopotamya mitolojisinde de "alu" ve "lamasthu" adındaki cinlere, Yukarı Mısır bölgesinde "alabasdria" adında çocuk düşmanı bir dişi şeytana aynı biçimde inanılmakla olduğunu görüyoruz. Fakat, Prof. A. İnan'ın da bir yazısında belirttiği gibi, Türkler'de olduğu kadar bu motife başka hiçbir yerde böylesine büyük önem verildiğine rastlamak mümkün değildir.

Bir tarafta genetik yapı anormallikleri üzerinde durulurken, diğer yandan "alkarısı"nın sebep olduğuna inanılan bu vakaların hangi toplumlarda ve niçin bu kadar sık görüldüğünü araştırmak gerekiyor. Özellikle geri kalmış toplumlarda teratik vakaların ve erken çocuk ölümlerinin fazla olmasını, klasik tıp bilgisiyle açıklamak mümkündür. Alkarısı gibi sembollerin ve şamanizmden kalma "alocaklı" denilen usta kişinin yardımına başvurma yöntemlerinin, bu vakaların önlenebilmesi amacıyla halk arasında benimsendiğini de düşünebiliriz.

Alkarısı Hikayeleri

Alkarısı ile ilgili pek çok hikaye anlatılmaktadır. Bunların bir kısmı köy kahvelerinde kışın anlatılmak üzere uydurulmuş olsa da, pek çok kişinin şahit olduğu yaşanmış olanları da vardır. Rivayetten öteye geçen birkaç anlatı şöyledir.

"Hizmet ettiği eve ekmek yapmaya başlayan bir Alkarısı,su getirmek için kuyu başına gitmiştir. Orada oynayan çocuklardan birini göğsündeki iğneyi çıkarması için kandırır. Çocuk iğneyi çıkarınca, kadın yedi yıl hizmet ettiği eve doğru, **'Evinizde hiç su bulunmasın; paranızın sayısını hiç bilemeyesiniz ve eviniz yaz kış odunsuz ekmeksiz olmasın'** der. Çocuklara da suya atlayacağını, eğer suyun üzeri kan olursa, yakınlarının kendisini öldürmüş olabileceğini söyler. Alkarısı suya atlayınca, suyun üzeri kanla dolar. Kendi taifesi Alkarısı'nı öldürmüştür. O günden sonra da, bu ailenin evinde hiç su bulunmaz, paralarının sayısını bir türlü öğrenemezler ve yaz kış odunları hiç eksik olmaz. "

"İsmail Ağa adında bir kişi uzaktan gördüğü ateşe doğru ilerler. Oraya vardığında, bir Alkarısı'nın ciğer pişirerek çocuklarına yedirdiğini görür. Çocukları doymadıklarını belirtince, Alkarısı, 'Yarın da, İsmail Ağa'nın gelini doğum yapacak, oraya gidip, o üçüncü lokmasını alırken, kıl şeklinde ağzına girip ciğerini alarak size getiririm' der. Gerçekten de, ertesi gün, İsmail Ağa'nın gelini doğum yapar. İsmail Ağa, bunun yanında bekleyip, gelini yemek yerken, üçüncü lokmayı gelinin elinden alıp, yanında getirdiği ayran tuluğunun içerisine atar. Tuluk şişmeye başlar. Sonra, tuluğun içerisindeki kıl, Alkarısı şeklini alınca bunun göğsüne iğne saplayıp, evlerinde çalıştırmaya başlarlar. Alkarısı 12 yıl bu aileye hizmet eder, ancak hep söylenenlerin tersini yapar. Sonra onların sülalesine dokunmayacağına söz vererek, kendi taifesine dönmek için bir suya atlar. Fakat periler taifesi bunu kabul etmeyerek öldürürler. Köylüler daha sonra bu Alkarısı'nın kanlı cesedini gölde bulurlar."

Alkarısı bazen de bir kuş şekline girerek loğusanın yanına gelir. Buna "kuşboğması" adı verilir. Kuşa da "Alkuşu" denir. Alkuşu loğusanın yanındaki bebeğe basarak onu öldürür. Bu kuş,eve girerken ağzı açık bir su kabı arar, varsa bunun içerisine bir boncuk atar ve o sırada etrafa bir ışık saçılır. Kuş, bu ışıktan faydalanarak bebeği öldürür. Suya atılan boncuğu, birisi görüp de eline alırsa, kuş kaçamaz ve oradakiler tarafından yakalanır.Çukurova'da anlatılan bir efsane şöyledir:

"Loğusanın bulunduğu odaya Alkuşu gelip de oradaki bir su kalıbına boncuk atınca, bunu, orada bulunan bir adam hemen alır. Boncuk alınınca Alkuşu bir kadın şeklinde göze görünür ve boncuğu geri almak için yalvarmaya başlar. Adam bir daha ailesine ve sülalesine dokunmaması şartıyla boncuğu geri verir"

Albasması denen olayın erkeklerde daha farklı olduğunu belirtmiştik. Erkekler, daha çok, gece uyurken bir sesle uyanırlar. Gaipten gelen bu ses, bunları çok uzaklara, tehlikeli yerlere götürerek orada bırakır. Bazen de kedi, köpek, sırtlan, eşek gibi hayvan şekillerine girerler. Elazığ'da bu yaratığa "Kapos", Bingöl'de "Harparik", Malatya'da "Kibilik veya Hıbilik", Diyarbakır'da ise "Kepoz" adları verilir. Çukurova bölgesinde ise, bu durum "Kırkbasması" adı ile bilinmektedir ve genelde erkekler yastıklarının altına şalvar koydukları vakit olur.

"Bir adam bir gece üzerinde büyük bir ağırlık hisseder, gözlerini açtığında yanında kısa kısa boyları olan kırk adam görür. Bunlar onu götürmek için uğraşır. Kimi kolundan çeker, kimi bacağımdan, kimisi üzerine çıkıp, onu boğmaya çalışır. Adam yardım istemek için seslenmeye kalkışsa kimse duymaz. Dua okuduğunda biraz kendine gelir, ama gözlerimi kapadığında yine aynı kırk adamla yine karşılaşır.

Yatağını değiştirip başka bir odaya gider ama kırk adam da arkasından gelir.Derken şalvarını yastığının altına koyduğunu hatırlar.Şalvarı alır ve götürüp suya basar.Besmele çeker ve tekrar yatar."

Asalaktır Sanat

Sanat insan duygularından beslenen bir asalaktır. Yapıştığı bedenden gücünü alır ve bedene ihtiyacı olan gücü verir. İnsanın hamurunda yer alan taklit yeteneğinin bir yansıması, bir katarsisidir sanat. Her şeyi taklit edebilen insanoğlu, söz konusu duygular olduğunda taklit yapma özelliğinin sekteye uğradığını görür. Sevmenin, mutluluğun, ne kadar duygu varsa hepsinin taklidi yapılabilir ve hepsinin de sahtesi olabilir. Öfke ve korku dışında. . .

Sanatçı doğadan ve toplumdan beslenir. Taklitler çağında farkında olunmalıdır ki, toplumun taklidi olmaz ve zaten taklit işlere de toplum sahip çıkmaz. Binlerce resme, binlerce şarkıya, binlerce filme hayat verecek kadar zengin topraklar üzerinde yaşarken, tüm bu değerlere gözümüzü kapatıp; uyarlamalar ya da özenti yapımlarla halkın karşısına çıkmak; olsa olsa içimizdeki sanatçı ruhu katletmek demektir.

Aşk hikayelerinin, halk masallarının binlerce uyarlaması filme alınırken, hemen her filmde sevgi, saygı, aşk, üzüntü anlatılırken; belki de aralarındaki tek gerçek duyguya; korkuya besin sağlayacak kaynaklar bulmak konusunda hiçbir sıkıntımızın olmadığı; buna rağmen son dönem korku sinemasının kendini tekrar ettiğini ve kısa sürede klişeleştiğini söyleyebiliriz.

Evet! Bizi sadece biz anlarız. Bizi sadece biz heyecanlandırırız! Ve bizi sadece bizim hikayelerimiz "gerçekten" korkutabilir. **(alıntı)**

Muhammed Rabbine Aşık Oldu

"Hz. Peygamber, henüz risaletle görevlendirilmeden önce yalnız başına tefekküre dalmak, Rabbini anmak isterdi. Bu gayeyle Hira Mağarasına çekilir, Hira Dağının sessizliği, Allah'ın varlığını bütün ihtişamiyle ifade eden berrak yıldızlar ve engin çöl gecelerinin harika letafeti içerisinde derin düşünceye dalardı.

Yanına biraz azık, biraz su alarak mağaraya girer, azığı tükenince evine dönüp tekrar mağaraya gelirdi. O'nun bu halini gören Arapları .

"Muhammed Rabbine aşık oldu" diyorlardı."

Hz. Ali: Tevhid, Adalet ve Vahdet

"Ben konuşan bir Kuran'ım"
Hz. Ali kerremallâhü aleyhi vecheh

İmam Ali'nin bu tavırları, yöneticilik konusunu put haline getiren, Müslümanlar arasında tefrika nedeni kılan bizlere çok şey öğretmesi gerekiyor.

Hz. Ali: Tevhid, Adalet ve Vahdet

Muaviye'nin asi ve bağî ordusu Sıffın'da savaşı kaybetmek üzere iken Amr B. As'ın hilesi ile mızrakların ucuna Kuran yapraklarını takmış, "Kuran aramızda hakem olsun" demişlerdi. İmam Ali daha önce defalarca Kuran'ın hakemliğine çağırdığında, Kuran'ın hakemliğini kabul etmeyenler, Sıffın'da yenilgiden kurtulmak için Kuran'ı hilelerine alet olarak kullanıyorlardı. İmam Ali hilenin farkına idi. Ama cahil ordusuna sözünü dinletememişti. Ogün o cahil topluluğa Sad Bin Kays, tarihe mal olan şu sözü söylemişti: **"Siz deri parçalarına yazılan bu harfleri Kuran'mı zannediyorsunuz? Kuran İmam Ali'nin kendisidir, Kuran Rebeze'de yatan Ebuzer'dir"**
İşte İmam Ali'nin "Ben konuşan bir Kuran'ım" sözü Sad b. Kays'ın bu sözü ile birlikte düşünüldüğünde daha iyi anlaşılır diye düşünüyorum.
Fatiha suresinde "Yarabbi bizi doğru yola ilet, kendilerine nimet verdiklerinin yoluna" ayeti Nisa-69 ile birlikte düşünüldüğünde: **"Kim Allah'a ve Peygambere itaat ederse, işte onlar, Allah'ın kendilerine nimet verdiği peygamberlerle, sıddîklarla, şehidlerle ve iyi kimselerle birliktedirler. Bunlar ne güzel arkadaştır."** İmam Ali'nin kendilerine nimet verilenlerden olduğu, Fatiha suresinde ifade edilen dosdoğru yol için bir örneklik olduğu görülecektir. Dosdoğru yolun Kuran olduğunu bilinen bir gerçeklik. Ama Kuran'ı doğru

anlamak için Peygamberimizin ve onun yol arkadaşlarının onu nasıl anladığına bakmamız gerekiyor. Bu noktada Hz. Ali, Peygamberimizin ifadesi ile ilim şehrinin giriş kapısıdır.
İmam Ali konuşan bir kuran ve kendisine nimet verilenlerden biri olarak kendisinde bizim için güzel örnekler olan bir öğretmendir. İmam Ali'nin vahyi esas alan, vahdet ve adalet anlayışı büyük önem arz etmektedir.
Şehit Ali Şeriati İmam Ali'nin hayatını üç bölüme ayırmaktadır. Şeriati'ye göre İmam Ali'nin hayatının Yirmi üç yılı Tevhid için mücadele, yirmi beş yılı vahdet için sabır, beş yılı adalet için devrim olarak nitelendirilebilir.[1] Belki buna bir de İmam Ali'nin çocukluğunu eklemek gerekir.
Şeriati'nin İfadesi ile: "Ali, insanlık tarihindeki mazlum adaletin tecessüm etmiş şeklidir. Ali sadece konuşan Kuran değildir, konuşan özgürlüktür, konuşan adalettir, konuşan aşkın insanlıktır."[2]
İslam'ın esası tevhid ve adalettir. Müslüman olmanın esası ise vahdettir.
İşte bu üç kelime İslam'ın özlü bir ifadesi olduğu gibi, İmam Ali'in hayatının da özetidir. Esasen Müslüman'ın hayatı bu üç kelime ile anlam kazanmaktadır.

Tevhid

Tevhid bir olan eşi ve benzeri olmayan Allah'a imam edip hayatın merkezine Allah'ı koyarak, salih amellerle dolu bir hayat yaşamak, hayatında sadece ve sadece Allah ibadet edip Allah'a kulluk yaparken, insanları sadece ve sadece Allah'a kulluk yapmaya davet etmektir. Yani imanı hayata dönüştürmektir.
İmam Ali'nin tevhidi şöyle anlatır:
"O vardır, ancak birileri o'nu var etmemiştir. Mevcuttur, ancak yokluktan var olmuş değildir. Her şeyle birliktedir ancak beraber değil. Her şeyin dışındadır ancak ayrı değil."
"Dinin başlangıcı, temeli O'nu bilmektir. O'nu bilmenin, tanımanın kemali ise O'nu tasdik etmektir. O'nun tasdikinin kemali ise O'nu birlemektir. O'nu birlemenin yolu O'na ihlâslı olmaktır. O'na olan ihlâsın kemal yolu O'ndan noksan sıfatları uzaklaştırmaktır. Bilinmelidir ki, hiçbir sıfat O'nu tam anlamıyla tanımlayamaz. Sen akıllarda sona eren bir Allah değilsin ki, akılların düşüncesinin esintisiyle bir şekle bürünesin; hatırlarının düşüncelerine girmezsin ki, sınırlı ve idare edilen olasın."[3]
Hz. Ali Peygamberimizin evinde büyümüş, çocuk yaşta Müslüman olmuştu. Vahiy ile birlikte büyüyen Hz. Ali'nin hayatının 13 yılı Mekke'de, 10 yılı Medine'de bu tevhidi anlayışın anlaşılması ve hayata hakim olması için geçmişti.
Hz. Ali, Mekke'de Allah Resulünün tebliğ çalışmalarında hep yanı başında olmuştu. O Medine'ye hicrete giderken, onun yerine, onun yatağına, onu öldürmek isteyenlere karşı siper olarak yatmıştı.
Medine'de Allah Resulünün bütün savaşlarına katılmış, savaşların hep ön cephesinde yerini almıştı. Hayber onun kılıcı ile fetih edilmişti. Fedakarlıklarla dolu bir 23 yıl onun tevhid mücadelesinin şahididir.

Adalet:

"Ey iman edenler! Allah için adaleti ayakta tutacak şahitler olun. Bir topluluğa olan kininiz, sizi adaletten ayırarak günaha sürüklemesin. Adil olun. Çünkü bu, **Allah'a kulluktaki** samimiyetin en iyi göstergesidir. Allah'a **kullukta** samimiyetinizi sürdürün. Çünkü Allah yaptıklarınızdan haberdardır." (Maide 8)

“Ey iman edenler! Kendinizin, ana-babanızın veya akrabalarınızın aleyhine bile olsa, Allah için şahitlik ederek adaleti ayakta tutun...” (Nisa-135)

Rabbimiz "**Birilerine olan kininiz ve sevginiz sizi adaletten şaşırtmasın”** buyurmaktadır. İşte adaletin gerçek ölçüsü budur. Düşmanın da olsa hakkını vereceksin, kardeşin de olsa haksızlık yaptığında karşı durmasını bileceksin. Düşmanına yapılan haksızlığa karşı çıkamıyorsan, sevdiklerinin haksızlıklarına görmezden geliyor kılıf buluyorsan, İslam’ın adalet anlayışından bahsedemezsin.

İmam Ali **“Bin kez zulme uğrasan da bir kez zulüm yapma”** diyor.

Bir Müslüman "bana zulüm yapıldı öyle ise bende zulüm yapayım" diye düşünemez, düşünmemelidir.

Rahmetli bilge kral Aliya "Sırplar bizim kadınlarımıza tecavüz ediyor, çocuklarımızı öldürüyor" diyen dostlarına tarihe geçen şu sözle cevap vermişti: **“Onlar bizim öğretmenimiz değil, düşmanımızdır.”**

Müslümanın adaleti yoksa tevhid anlayışı da zedelenmiş demektir.

Onun için İmam Ali Hz. Osman'ın vefatından sonra kendisine biat için gelen Müslümanlara **“Benim adalet anlayışım size ağır gelir. Siz en iyisi başka birini seçin ve ben de ona ilk biat edenlerden olayım”** demişti ve adalet şartı ile biat almıştı. Ve o hilafeti döneminde zerre miktarı adaletten şaşmamak için çalıştı.

Hz. Ömer beyt-ül maldan Müslümanları belirli ölçülere göre sınıflandırarak maaş bağlamıştı. Bu sınıflandırma da Bedir ashabından olmak bir ayrıcalıktı. Hz. Osman ise beyt-ül maldan akrabalarına lütufkar davranarak toplumdaki adalet duygusunun zedelenmesine yol açmıştı. Hz. Osman dönemindeki huzursuzlukların temel nedenlerinden biri de, adalet duygusunun zedelenmesi idi.

İmam Ali halife olunca herkesi aynı maaşı bağlamış Allah’a yakın olanlar bu yakınlıklarının ödülünü Allah’tan alsınlar demişti. Beyt-ül maldan ama olan kardeşi Akil’e bile ayrıcalık yapmamıştı. İmam Ali’nin bu tavrını kabullenemeyen Akil Muaviye’ye gitmişti.

Yakınlarına ayrıcalık yapmayan **İmam Ali, kendisine ihanet ve hakaret edenlerden, alaya alanlardan, iftira edenlerden bir tekinin bile maaşını kesmemişti.**[4] Bu gerçekten hayret verici bir şeydi. İşte İmam Ali’nin adaleti böyle bir ince çizgide duruyordu. O toplum o gün İmam Ali’nin adalet anlayışını anlayamamıştı. Ama bugün bunca zaman sonrada ne yazık ki hala anlayamadılar, anlayamadık.

Bugün demokrasi, libaralizm, insan hakları söylemlerini bayraklaştıranlar Ali’nin bu tür davranışları karşısında ezildiler. Bu söylemi dillendirenler hiçbir dönemde bu adalet ölçüsüne ulaşamadılar. Müslümanlar daha sonraki süreçte, Ali’nin bu adalet anlayışını ortaya koyamadıkları için demokrasi, libaralizm, insan hakları söylemlerini bayraklaştıranlar karşısında bu üstünlüklerini sürdüremediler.

Ne yazık ki İslam dünyası adil bir yönetim örnekliği ortaya koyamadı. Bugün Müslümanlar pratik uygulamayı bırakın düşünsel olarak İmam Ali’nin adalet anlayışının çok gerisinde kalmaktadır.

İmam Ali kendisini tekfir eden bu insanları, Müslüman olarak görüyor, beyt-ül malda hak sahibi olarak görüyordu. Onların hiçbirini tutuklamıyor, özgürlüklerini kısıtlamıyor, onlara eziyet etmiyor, sadece suç işlendiği zaman suçun şahsiliği ilkesi ile hukuka göre cezalandırıyordu. İsyan ederlerse onlara karşı savaşıyordu. Çünkü suçun cezasını vermek ayrı bir şeydi. Ama insanların maaşları kesildiği taktirde aileleri de cezalandırılmış olurdu.

Şeraiti der ki, **"Ali hiçbir şeyin olmadığı ve bir kenara itildiği yirmi beş yıl boyunca muhafazakârdı, büyük bir imparatorluğun yönetimini elinde bulundurduğu gün ise devrimci olmuştu."**[5] Bu, diğer tüm insanların tersini yaşadığı bir yazgıdır. İnsanlar muhalefette iken, ya da yönetimde sorumluluk makamında değilken devrimcidirler, iş başına gelince muhafazakârlaşırlar.
Sizin kendinizi adil görmeniz önemli değildir. Çünkü insanlar her zaman adaletsizliklerine kılıf bulup adalet gibi göstermeye zorlanmazlar. Adaletsizlikleri meşrulaştıracak bir maslahat her zaman bulunur. İşte burada düşmanlarınız, muhalifleriniz, düşüncelerinizi kabul etmeseler de adaletinize şahitlik ediyorlarsa siz gerçekten adilsiniz demektir.
İmam Ali yönetimde olduğu 5 yıl boyunca devrimci bir anlayışla adaleti maslahata kurban etmeden, düşmanlarının bile adaletine şahitlik ettikleri adil bir yönetim ortaya koydu…
İmam Ali'nin adalet anlayışına o kadar çok ihtiyacımız var ki...

Vahdet....

"Allah'ın ipine hepiniz sımsıkı sarılın. Dağılıp ayrılmayın. Ve Allah'ın sizin üzenizdeki nimetini hatırlayın. Hani siz düşmanlar idiniz. O, kalplerinizin arasını uzlaştırıp ısındırdı ve siz O'nun nimetiyle kardeşler olarak sabahladınız. Yine siz, tam ateş çukurunun kıyısındayken, oradan sizi kurtardı. Umulur ki hidayete erersiniz diye, Allah, size ayetlerini böyle açıklar." (Al-i İmran 103)
Allah'ın ipine ister Kuran diyelim, İster İslam diyelim sonuçta bu ayet açık bir şekilde Müslümanlara vahdeti emretmekte dağılıp ayrılmayı yasaklamaktadır. Bu ayete rağmen hiç kimse bir başka Müslüman'ı dışlayamaz, vahdet çağrılarına muhalefet edemez.
Hangi mezhepten, hangi cemaatten olursa olsun, ben Müslümanlardanım diyen herkes bizim kardeşimizdir anlayışı ile hareket etmeliyiz. Kardeşlerimizle nasıl bir ve beraber oluruz diye düşünmeli, birlik ve beraberliğe katkı sağlayacak davranışlar içerisinde olmalıyız.
Hepimizin bildiği bir hadiste Sevgili Peygamberimiz; **"Bir birinizi sevmedikçe iman etmiş olmazsınız, iman etmedikçe cennete giremezsiniz"** buyuruyor.
Burada birbirinden kasıt senin cemaatin ya da mezhebin değil, ben Müslümanlardanım diyen herkestir. Kimsenin imanını sorgulamadan ben Müslümanlardanım diyeni sevmek zorundayız. İmanı sorgulayacak olan sadece alemlerin rabbidir. Tekfirci bir anlayıştan uzak durmalı, bizi sevmese bile Müslümanları sevebilmeliyiz.
Hatta Habil gibi bizi öldürmeye gelen kardeşimize, sen beni öldürsen de ben seni öldürmeyeceğim, ben alemlerin rabbinden korkarım diyebilmeliyiz. "(Habil) **Eğer beni öldürmek için elini bana uzatacak olursan, ben seni öldürmek için elimi sana uzatacak değilim. Çünkü ben, alemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım."** (Maide 28)
Günümüzde Müslümanlar arasında fitne bu kadar artmışken ben Habil olmayı seçtim diyecek Müslümanlara o kadar çok ihtiyacımız var ki.
Habil olmak kardeşini nefsine tercih etmektir. Habil olmak ümmetin maslahatını, birliğini her şeyin üzerinde tutarak gerekirse haklı olduğunda bile susmasını bilmektir.
Habil olmak bir anlamda İmam Ali gibi davranmaktır. İmam Ali gibi haklı olduğuna inandığın halde ümmetin vahdeti için, fitne ve tefrikalara düşmeden, ümmetin birliğini her şeyin üzerinde tutarak susmasını bilmektir.
İmam Ali hilafetin kendi hakkı olduğuna inandığı halde, Kendisinden önce yapılan üç halife seçimine de itirazı olmasına rağmen, ümmetin birliğini düşünerek susmayı tercih etmiştir. İmam Ali susmayı tercih ettiği gibi, hiçbir dönemde fırsatçı düşünmemiş, halifelerin zafiyetlerini bekleyip hilafete sahip olmanın hesabını yapmamıştır.

İmam Ali Hz. Ebubekir halife seçildiğinde Ebu Süfyan'ın kışkırtıcı sözlerine kıymet vermemiş, "Git İslam düşmanı, sen hiçbir zaman İslam'a dost olmadın" demiştir.
İkinci halife Hz. Ömer İran seferine katılmak istediğinde "Sen halifesin, hilafetin merkezinde kalmalısın" demiştir. İmam Ali, ikinci halife Hz. Ömer'e "Yöneticinin konumu boncuk dizilen ipin konumu gibidir. Boncuklar ona dizilirse boncukları ip bir araya getirir. İp koparsa düzen bozulur"[6] diyerek İran savaşına gitmemesini istemiş, Hz. Ömer de gitmemiştir.
İmam Ali Hz. Osman'ın hilafeti döneminde yapılan yanlışlar konusunda onu uyarmış, nezaketli bir dille Mervan'ın yanlışları konusunda uyanık olmasını istemiştir. O Hz. Osman'a "Vallahi sana ne söyleyeceğimi bilemiyorum, benim bildiklerimi sen de biliyorsun. Senden önceki halifeler senden daha evla değillerdi. Hatta sen akrabalık olarak Resulullah'a daha yakındın. Kendine acı ve zulmeden bir yönetici olma. Bu ümmetin öldürülecek imamı olma, Mervan'ın istediği yere yönlendirdiği biri olma"[7] demiş, isyancılarla konuşup onları ikna etmesini söylemişti. Ve Hz. Ali, Hz. Osman'a karşı gelen isyancılara engel olmaya çalışmıştı.
Hz. Osman'ın vefatından sonra kendisine biat için gelenlere **"Benim adalet anlayışım size ağır gelir. Siz en iyisi başka birini seçin ve ben de ona ilk biat edenlerden olayım"** demişti.
O hiçbir dönemde fırsatçılık yapmamış, yönetim zafiyeti oluşsun da ben halife olayım diye düşünmemişti. O sizin dünyanızın, sizin dünyevi saltanatınızın benim gözümde **"bir keçinin aksırı kadar bile bir değeri yok"** demişti.
İmam Ali'nin bu tavırları, yöneticilik konusunu put haline getiren, Müslümanlar arasında tefrika nedeni kılan bizlere çok şey öğretmesi gerekiyor.
Onun vahdet anlayışı bütün siyasi hesapların üzerindedir. **İmam Ali adalet konusunda hiçbir zaman maslahatçı olmamış ama vahdet konusunda maslahatçı olmuştu.** Çünkü İmam Ali'ye göre Müslümanların birliği tevhid ve adaletten sonra belki de en önemli şeydir.
O ömrünün 25 yılını vahdet için sabrederek geçirmişti. Şeriati'nin ifadesi ile "Bir adam bin üç yüz yıl önce gece yarısı tek başına şehirden çıkıp hurmalıklara giderek ağlıyordu; feryadını içine gömdüğü boğazında düğümleniyordu. Nefesi tutuluyordu, aşağılık kulakların duyabileceği korkusuyla başını kuyuya daldırıyor, içindeki ukdeleri orada açıyor, dertlerini kuyuya döküyor, rahatlıyor, hafifliyordu. Yuvasına ve yavrusuna dönen bir kuş gibi, boş kursağına dert taneleri toplayarak halifenin şehrine dönüyordu, hâlâ yalnızdı."[8]
O şahsına yapıldığını düşündüğü haksızlıklara sabrediyor, dertlerini kuyulara anlatıyor ama ümmetin birliğini bozacak davranışlardan sakınıyordu. Halifelere danışmanlık yapmaktan da geri durmuyordu, gördüğü kimi yanlışlarını da uyarıyordu.
Kendini tekfir edenleri bile tekfir etmediği gibi, halifeliği döneminde, kendini tekfir edenlerin beyt-ül maldan aldıkları maaşlarını da kesmemişti. İmam Ali gibi, tekfirci anlayışlardan uzak durmamız gerekiyor. Bugün İmam Ali adına, İmam Ali'nin tekfir etmediği gibi danışmanlık yaptığı insanları tekfir edenlere İmam Ali'nin bu tavırlarını hatırlatıyor, ya İmam Ali'yi örnek alın yada İmam Ali'den uzak durun diyorum.
Bugün İmam Ali'yi örnek alarak vahdet, için kardeşlik için, Habil olmayı tercih edecek, Ben Müslümanlardanım diyenleri "beni sevmeseler de ben onları seviyorum" diyecek, bin kez zulme uğrasa da bir kez zulüm yapmayacak, İmam Ali gibi kötülüklere iyilikle karşılık verecek Müslümanlara ihtiyacımız var.
Rabbim dinini kitabını doğru anlayıp doğru yaşamayı, nasip etsin.
Rabbim özgür Kudüs'ü ve dünya Müslümanlarının birliğini görmeyi nasip etsin….
İmam Ali'ye ve evlatlarına selam olsun…

---

[1] Ali Şeriati Ali s.343
[2] Ali şeraiti Ali s.343 .
[3] Nehcül belağa asr y. 1. Hutbe s.39
[4] Ali Şeriati Ali s. 345
[5] Ali Şeriati Ali s.343
[6] Nehcül Belağa Asr y. 146. hutbe
[7] Nehcül Belağa Asr y. 164. hutbe
[8] Ali Şeriati Ali Fecr y. S. 568

"Düşmanımız mutlu olsun,

ömrü boyunca cihanda bahtlı olsun.

Her kim bizim yolumuza diken koyarsa,

Onun yoluna koyacağımız diken, gül bahçesi olsun. "

Necmeddin Daye

İnce Düşünceler

Necmeddin Dâye, buyurdular ki…

1) Besmele kelimesinde “Allah” lafzının önce gelme nedenlerinden biri şudur.

"...Seven kişi, sevdiğinin adını duyunca kendi adını unutur. Mecnûn ile Leylâ'nın hâli buna bir örnektir. Mecnûn'a "adın ne?" denince: "Leylâ" cevabını vermiştir.

2) Adem(aleyhisselâm)ın isyanı da unutmasıdır.

Rabb, tüm isimleri ona öğretince Adem(aleyhisselâm), "Allah'ın halifesi olduğu şeklindeki kendi adını"; "İblis adının kendi düşmanı olduğunu" ve "yasaklanan ağacın adını" unutmuştu. Bunun üzerine Yüce Allah'tan özür diledi de Cenâb-ı Hakk: "(O), unuttu, Biz onda bir azim bulmadık" buyurdu.

3) (Hallâc) ibn Mansûr'un durumu da aynı şekildedir. Allah'tan başka her şeyin batıl olduğu, Allah'ın yegâne Hakk olduğu bilgisi, onun nazarında tahakkuk edince, Hakk isminin gerçekleşme egemenliği esnasında kendi adını unuttu. Çünkü: "Hakk geldi, bâtıl gitti."

Ona: "Sen kimsin?" denince; "Ben Hakk'ım" cevabını vermiştir..."

4) Fâtiha süresinin dördüncü ayetinde, kulun Rabb'ine yaptığı yakarışı anlatırken şunları belirtmiştir:

"...Mükaşefe hallerinin birindeyken Ebû Yezîd'in şöyle dediği anlatılır:

"Ey Rabb'im, sana ulaşacak yolu nasıl bulayım?" Yüce Allah da ona; **"Nefsini bırak da gel"** cevabını vermiştir. "148

5) Hârizm'de hocası Ebû Sa'îd el-Bağdâdî, ona; seferde oruç tutup tutmamayla ilgili soru sorunca Dâye: "Bana göre "oruç tutmanız sizin için daha hayırlıdır" ayeti gereği oruç tutmak daha faziletlidir" demiş, hocası ise: "Allah size kolaylık ister, zorluk istemez" kavli gereği seferde oruç tutmamak daha iyidir. Çünkü bunu derken kendi arzumun, Allah' ın arzusuna uymasını istedim, onun için bu cevabı verdim, demiştir."

Allah Emanetine Sahip Çıkar

İbn Abbâs, Vehb ve şâir kimseler şöyle dediler: İsrâiloğullannda çocuğu ve buzağısı olan sâlih bir adam vardı. Adam buzağısını ormana götürmüş ve şöyle dua etmiş:

"Ey Allahım, bu buzağıyı oğlumun büyümesi için sana adıyorum."

Daha sonra adam ölmüş, buzağı ormanda kalmış. Uzun müddet ormanda kalan bu hayvan, gördüğünden korkup kaçıyormuş. Çocuk büyüyüp ana babasına iyilik yapan biri olunca geceyi üçe bölüp 1/3'nde namaz kılar, 1/3'nde uyur, 1/3'ndeyse annesinin başucunda beklermiş. Sabah olunca evden ayrılır, sırtında odun taşıyarak çarşıya götürüp satarmış. Aldığı paranın 1/3'ünü sadaka verir, 1/3'ünü yer, 1/3'ünü de annesine verirmiş. Bir gün annesi ona şöyle demiş: "Baban sana bir buzağı miras bıraktı. Onu ormana götürdü ve Allah'a adadı. Ormana git, onu sana geri vermesi için İbrahim, İsmail ve İshak'ın İlahına yalvar. Ona baktığında seni hatırlaması, cildinden güneş ışınları gibi ışık panldaması onun alametlerindendir. " Bunun üzerine genç ormana gidip buzağıyı otlarken görmüş ve: "İbrahim, İsmail, İshak ve Ya'kûb'un ilahı hakkı için, seni tanıdım" demiş. Buzağı ona koşmaya başlayıp önüne gelmiş, genç onu boynundan yakalamış. Daha sonra buzağı Allah'ın izniyle konuşmaya başlamış ve: "Ey ana-babasına iyilik yapan genç, bana bin, bu senin için daha rahattır" demiş. Genç: "Annem bana böyle bir şey emretmedi sadece seni boynundan tutmamı istedi" demiş..."

Fark Bu

Hz. Peygamber sallallâhü aleyhi ve sellemin diğer peygamberlerden üstün olduğunu her firsatta vurgulamıştır. İşte bu anlayışının bir örneğini şu ayette vermiştir **"Doğrusu biz seni, gerçekle, müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik. Cehennem halkından sen sorumlu değilsin."** Dâye'ye göre ayetin manası, **"Seni Hakk ile yani Allah ile gönderdik"** demektir. Buradaki Hakk'ın, Allah olduğunun delili de **"Allah apaçık Hakk'tır"** (Nur, 25) kavlidir. Seni,

müminleri Allah ile müjdeleyip korkutasın diye gönderdik. Bu durum sadece sana aittir. Çünkü diğer nebiler cennetle müjdeleyip cehennemle korkutmuşken sen Allah ile müjdeliyor, O'nunla korkutuyorsun. Bu son ifadenin delili de: **"...Biz seni şâhid, müjdeci ve uyancı olarak gönderdik. Ve izniyle Allah'a davetçi ve aydınlatıcı bir lamba olarak (gönderdik)."** (Ahzab, 45-46) ayetleridir.

Oikeiosis

Oikeiosis Türkçeye "kendine-alma, kendinin-kılma, kendini sevme" olarak tercüme edilebilir ve insan da dâhil tüm canlıların varlıklarını korumaya ve sürdürmeye yönelik birincil itkisini, bir anlamda "yaşama içgüdüsü"nü ifade eder. Düşünce ya da daha genel olarak insanlık tarihindeki, bugüne kadar ulaşmış yazılı kaynaklarda çeşitli tezahürleri gözlemlenebilecek olan "yaşama içgüdüsü" ilk kez Stoacı filozoflar tarafından kavramsallaştırılmış ve söz konusu kavram Stoacı filozofların etik, ve dahi felsefe anlayışlarının merkezine yerleştirilmiştir.

Ah Benim İçimdekiler

****Ayetler*****

أَفْرَغُ مِنْ فُؤَادِ أُمِّ مُوسى

"Mûsâ'nın annesinin kalbinden daha boş, daha yalnız".[Kasas; 28/10]

فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى الْأَبْصَارُ وَلَكِن تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ

"Gerçek şu ki, gözler kör olmaz, fakat göğüslerdeki kalpler kör olur." [Hac, 22/46]

*****Hadisler*****

"Kim bir günah işlerse, geri dönmemek üzere aklı ondan gider."

"Müminin kalbi, kaynayan kazandan daha fazla değişime uğrar."

"Sizden biriniz yolculukta devesini zayıflattığı gibi, mü'min de şeytanını zayıflatabilir."

"Koru etrafında dolaşanın, koruya girmesi muhtemeldir."

"Bir şeyi sevmen seni kör ve sağır eder."

"İnsanlar niyetlerine göre haşrolunurlar."

"Ben üstün ahlakî değerleri tamamlamak için gönderildim."

"Yaşlıların dinine (tecrübelerine) uyun."

İsa (a.s) dedi ki: "Dünya bir köprüdür, üzerinden geç tamirine bakma."

Güzel sözler

Hz. Ömer (radiyallâhü anh) dedi ki: **"Âlimin kayması ile âlem kayar."**

Hz. Ali (kerremallâhü aleyhi vecheh) dünya ve âhireti üç misalle kıyaslamış ve şöyle demiştir: **"Onlar, terazinin iki kefesi, doğu ve batı ve iki kuma gibidirler. Birini razı etsen, diğerini kızdırırsın".**

Vehb b. Münebbih dedi ki: **"Kötü ahlaklı insan kırılmış saksı gibidir. Ne onarılır ne de çamur olur.**

Denildi ki: **"İhtiyarın eğitimi zor, kurdun terbiyesi ise azaptır."**

Hakîmlerden birisi dedi ki: **"Mümini lanet etmek, onu öldürmek sayılır."**

Yine: **"Günler ok, insanlar hedeftir. Zaman her gün sana okunu atar."**

Seleften birisi dedi ki: **"Nimet vahşidir, onu şükürle kendinize alıştırın."**

İsterse

eş-Şâfi‘î’nin şiirdeki mahareti, bazı fetvalarında da kendini göstermektedir. Bu hususta şu iki örneğe yer vermek yerinde olacaktır:

eş-Şâfi‘î’ye soruldu: Bir kimsenin bir beyit dolayısıyla (karşılığında) evlenmesi caiz midir?

Dedi ki: Beyit şöyle ise evet:

يُرِيدُ الْمَرءُ أن يُعْطَى مناه وَيَأبى الله إلا مَا أرَادَا

Kişi arzularının verilmesini ister. Allah da ancak istediğini kabul eder.

Dîvânü’ş-Şâfi‘î:

Şâfiî böyle bir eser telif etmiş değildir. Ancak Arap dili ve şiirinde mahir olduğundan çeşitli vesilelerle söylediği şiir ve hikmetli sözleri şiir, lugat, tarih, tabakat ve terâcim başta olmak üzere çeşitli eserlerde dağınık olarak yer almıştır. Bunları ilk defa Ahmed el-Acemî, Netîcetü’l-efkâr fîmâ yü‘zâ ile‘l-İmâm eş-Şâfi‘î min eş‘âr adlı eserinde toplamıştır (Dâru’l-kütübi’l-Mısriyye, Edeb, nr. 1418). Daha sonra Muhammed Mustafa eş-Şâzelî, bu eseri esas alıp el-Cevherü’n-nefîs fî eş‘âri Muhammed b.İdrîs adıyla bir kitap telif etmiştir. (Kahire 1321). Ardından Muhammed İbrâhim Heybe klasik literatürden toplayıp oluşturduğunu söylediği Dîvânü’ş-Şâfi‘î’yi neşretmiş (Kahire 1329), bunu da aynı veya benzer isimlerle pek çok eser takip etmiştir (Dîvânü’ş-Şâfi‘î, nşr. Zühdî Yeken, Beyrut 1961; nşr. Abdülazîz Seyyidülehl, Kahire 1966; der. Muhammed ‘Afîf ez-Zu‘bî, Beyrut 1974; Muhammed Zerzûr, Beyrut 1984; nşr. Muhammed Abdülmün’im Hafâcî, Riyad 1986, Beyrut 1990; Dîvânü’l-İmâm eşŞâfi‘î ev el-Cevherü’n-nefîs fî şi‘ri’l-İmâm Muhammed b. İdrîs, haz. Muhammed İbrâhim Selîm, Kahire 1988)

Allah’ın Kaza ve Kaderine Rıza Gösterme

دَعِ الأيامَ تفعلُ ما تشاءُ   وطِبْ نفسًا إذا حكمَ القَضاءُ

ولا تَجْزَعْ لِحادثةِ الليالِي   فما لِحوادثِ الدنيا بقاءُ

وكنْ رَجُلا على الأهوالِ جَلْدًا   وشِيمَتُك السماحةُ والوفاءُ

وإنْ كثُرتْ عُيوبُك في البَرايا   وسَرَّك أنْ يكونَ لها غِطاءُ

تَستَّرْ بالسخاء فكلُّ عيبٍ   يُغَطِّيهِ كما قيل السخاءُ

ولا تُرِ لِلْأعادي قطُّ ذُلًّا   فإنَّ شَماتَة الاعدا بلاءُ

ولا تَرْجُ السماحةَ مِن بخيلٍ   فما في النار لِلظَّمْآنِ ماءُ

ورِزْقُكَ ليس يُنْقِصُهُ التأَنِّي   وليس يَزيدُ في الرزقِ العَناءُ

ولا حزنٌ يدومُ ولا سرورٌ   ولا بُؤْسٌ عليك ولا رَخاءُ

إذا ما كنتَ ذا قلبٍ قَنوعٍ   فأنت ومالِكُ الدنيا سواءُ

ومَن نَزَلَتْ بسَاحَتِه المنايا   فلا أرضٌ تَقيهِ ولا سماءُ

وأرضُ الله واسعةٌ ولكنْ   إذا نزل القَضا ضاقَ الفضاءُ

دَعِ الأيامَ تَغْدِر كلَّ حينٍ   فما يُغْني عن الموتِ الدواءُ

Bırak günleri dilediğini yapsın. Kaza hükmettiğin de için rahat olsun.

Gecelerin musibetinden tasalanma. Zira dünyadaki felaketler baki değildir.

Korkulara ve musibetlere karşı metin bir adam ol. Ahlakın cömertlik, hoşgörü ve vefakârlık olduğu halde.

Mahlûkat içinde kusurların çoğaldıysa ve onlar için bir örtünün bulunması seni sevindirirse.

Cömertlik örtüsüne bürün. Zira dendiği gibi her aybı cömertlik örter.

Düşmanlara karşı asla zillet gösterme. Düşmanların kötü durumla alay etmesi beladır.

Cimriden cömertlik umma. Susamışa ateşte su yoktur.

Temkinli hareket rızkını azaltamaz. Yorgunluk da, rızkını artıramaz.

Ne hüzün daimidir ne sevinç, ne fakirlik sendedir ne de zenginlik.

Sen kanaatkâr bir kalbe sahipsen sen de dünyaya sahip olan da birsiniz.

Kime ecel gelirse ne yer korur onu ne de gök.

Allah’ın arzı geniştir, fakat kaza inince feza dar gelir.

Bırak günleri her zaman vefasızlık etsin. Çünkü ilacın ölüme faydası yoktur.

İmam Şafii

İlahi İrâde

ما شِئْتَ كان، وإن لم أَشَأْ   وما شِئْتُ إنْ لم تشأْ لمْ يَكن

خَلَقْتَ العِبادَ لِمَا قد علِمتَ   ففي العلمِ يَجري الفَتى والْمُسِنْ

فمِنْهُمْ شَقِي، ومِنهم سعيدٌ   ومِنهم قَبيحٌ، ومِنهم حَسَنْ

على ذا، مَنَنْتَ، وهذا خَذَلْتَ وذاك أَعَنتَ وذا لم تُعِنْ

Dilemesem de dilediğin şey olur. Dilediğim şeyi sen dilemezsen olmaz.

Bildiğin şey dolasıyla kulları yarattın, ilminde akıp gider genç ve yaşlı.

Onlardan kimi mutsuz, kimi mutlu, kimi çirkin, kimi güzel.

Ona ihsan ettin, bunu yalnız bıraktın. Ona yardım ettin, buna yardım etmedin.

(Ne diyebiliriz ki)

İmam Şafii

İnsanın Arzuları

يريد المرءُ أنْ يُعْطَى مُناهُ ويَأْبَى اللهُ إلا ما أرادا

يقول المرءُ فائِدَتي ومالي وتَقْوَى اللهِ أَفضَلُ ما اسْتَفادا

Kişi, arzularının verilmesini ister. Allah da ancak istediğini kabul eder.

Kişi, faydam ve malım der. Hâlbuki, takva faydalandığı şeylerin en faziletlisidir.

İmam Şafii

İlahi İrâde

ما شِئْتَ كان، وإن لم أَشَأْ   وما شِئْتُ إنْ لم تشأْ لمْ يَكن

خَلَقْتَ العِبادَ لِمَا قد علِمتَ   ففي العلمِ يَجري الفَتى والْمُسِنْ

فمِنْهُمْ شَقِي، ومِنهم سعيدٌ   ومِنهم قَبيحٌ، ومِنهم حَسَنْ

على ذا، مَنَنْتَ، وهذا خَذَلْتَ وذاك أَعَنتَ وذا لم تُعِنْ

Dilemesem de dilediğin şey olur. Dilediğim şeyi sen dilemezsen olmaz.

Bildiğin şey dolasıyla kulları yarattın, ilminde akıp gider genç ve yaşlı.

Onlardan kimi mutsuz, kimi mutlu, kimi çirkin, kimi güzel.

Ona ihsan ettin, bunu yalnız bıraktın. Ona yardım ettin, buna yardım etmedin.

(Ne diyebiliriz ki)

İmam Şafii

Sevgide Samimiyet ve Samimi Dost

إذا الْمَرْءُ لا يرْعاكَ إلا تكَلُّفًا   فدَعْهُ ولا تُكْثِرْ عليه التَّأَسُّفَا

ففي الناس أبْدالٌ وفي التَرْك راحةٌ وفي القلب صبرٌ للحبيب ولوْ جَفَا

فما كلُّ مَنْ تَهْواهُ يهواك قلبُهُ ولا كلُّ مَنْ صافيْتَهُ لك قد صفَا

إذا لم يكنْ صَفْوُ الوِدادِ طبيعةً فلا خيرَ في خِلٍّ يَجِيءُ تكلُّفَا

ولا خيرَ في خِلٍّ يَخون خليلَه ويلْقاهُ مِنْ بعدِ المودةِ بالجَفا

ويُنكِر عَيْشًا قد تقادَمَ عهْدُهُ ويُظْهِرُ سِرًّا كان بِالأمسِ قد خَفَا

سلامٌ على الدنيا إذا لم يكنْ بِها صديقٌ صَدُوقٌ صادِقُ الوعدِ مُنْصِفَا

Bir kimse yapmacık bir şekilde seni gözettiği zaman, bırak onu ve ona çok üzülme.

İnsanlar içinde bedeller ve terk etmede rahatlık vardır. Cefa gösterse de kalpte sevgiliye karşı sabır vardır.

Her hoşlandığının kalbi senden hoşlanmaz ve her içten davrandığın sana içten davranmaz.

Sevgide samimiyet, doğal olmadığı zaman, yapmacık bir şekilde gelen dostta hayır yoktur.

Dostuna hainlik eden ve muhabbetten sonra onu cefayla karşılayan dostta hayır yoktur.

O, çok zaman önce olan bir yaşamı inkâr eder ve düne ait gizlediği sırrı açıklar.

Selam olsun dünyaya! İçinde samimi, sözüne sadık, insaflı bir dost olmadığı zaman

İmam Şafii

Arkadaşların En İyisi

أُحِبُّ من الإخوان كُلَّ مُواتي وكُلَّ غَضيض الطَّرْفِ عن عَثَراتي

يُوَافقني في كل أمرٍ أريده ويحفَظُني حيًّا وبعدَ مَماتي

فَمَن لي بهذا؟ ليت أنِّي أَصَبْتُهُ لَقاسمتُهُ ما لي مِنَ الحسناتِ

تَصَفَّحتُ إخواني فكان أَقَلَّهم على كثرةِ الإخوان أَهلُ ثِقاتِي

Yakın arkadaşlardan bana her nazik davrananı ve sürçmelerimi her alttan alanı severim.

O, istediğim her işte benimle uyuşur. Beni yaşarken ve ölümümden sonra korur, savunur.

Bu hususta benim kimim var? Keşke ona rastlasaydım. Bana ait ne hasenât varsa paylaşırdım.

Yakın arkadaşlarımı inceledim çok olmalarına rağmen onların çok azı, güvenebileceğim kişilerdi

İmam Şafii

Samimi Arkadaşların Azlığı

كُنْ ساكِنًا في ذا الزمانِ بِسَيْرِهِ وعَنِ الوَرى كُنْ راهِبا في دَيْرِهِ

وَاغْسِلْ يديْكَ من الزمان وأهلِه   واحْذَرْ مَوَدَّتَهم تَنَلْ مِنْ خيرِهِ

إنِّي اطَّلَعْتُ فلم أجد لي صاحبًا   أصْحبهُ في الدهر ولا في غيرِهِ

فتركتُ أسفَلَهم لكَثْرةِ شرّه   وتركتُ أعلاهُمْ لقلَّةِ خيرِهِ

Zamanın seyrinde sakin ol. Halk hususunda onun manastırında râhip ol.

Ellerini yıka zamandan ve ehlinden. Sevgilerinden sakın, hayrını elde edersin.

Aradım, fakat ne zamanda ne de ondan gayrısında arkadaşlık edeceğim bir arkadaş bulabildim.

Onların en alçağını şerrinin çokluğundan, en üstününü ise hayrının azlığından bıraktım

İmam Şafii

İnsanları Sevmek

إنِّي صَحِبْتُ الناسَ ما لهم عَدَدُ وكنتُ أَحْسَبُ أنِّي قد مَلَأْتُ يدي

لَمَّا بَلَوْتُ أخِلَّائي وجدتُهم كالدهرِ في الغَدْرِ لم يُبْقُوا على أحَدِ

إنْ غِبْتُ عنهم فشرُّ الناس يشْتُمُني وإنْ مرِضتُ فخيرُ الناس لم يَعُدِ

وإنْ رأَوني بخيرٍ ساءَهم فَرَحي وإنْ رأوني بِشَرٍّ سَرَّهم نَكَدِي

Kuşkusuz insanlarla arkadaşlık ettim ve onların haddi hesabı yoktur. Ben zannediyordum ki elimi doldurdum.

Arkadaşlarımı denediğim zaman, onları vefasızlıkta felek gibi gördüm. Hiç kimseyi kurtarmadılar.

Onlara görünmesem insanların en şerlisi bana küfreder. Hasta olsam insanların en hayırlısı beni ziyaret etmez.

Beni iyi görseler sevincim onları üzer. Beni kötü görseler sıkıntım, çilem onları sevindirir

İmam Şafii

Ehl-i Beyt Sevgisi

يا راكِبًا قِفْ بالْمُحَصَّبِ مِنْ مِنى   واهْتِفْ بِقاعِدِ خَيْفِها والناهِض

سَحَرًا إذا فاضَ الحجيجُ إلى مِنى   فَيْضًا كمُلْتَطِمِ الفُراتِ الفائضِ

إنْ كان رفْضًا حُبُّ آل محمدٍ   فلْيَشْهَدِ الثقلانِ أني رافِضِي

Ey yolcu, Minâ çakıllığında dur. Neşeyle seslen Minâ'nın dağlık yerinin aşağısında oturan ve kalkana.

Seher vakti hacılar Minâ'ya dolup taştığında dalgaları birbiriyle çarpışan taşkın ve coşkun Fırat gibi.

Muhammed Ehlini sevmek, Râfizîlik176 ise, insanlar ve cinler şahit olsun ki ben Râfızîyim.

Ehl-i Beyt'i Sevmek Allah'tan Bir Farzdır

يا آلَ بيتِ رسولِ اللهِ حُبُّكم   فرضٌ من الله في القرآن أنزلَهُ

يَكْفيكم مِن عَظيم الفَخْرِ أنكم   مَنْ لم يُصلِّ عليكم لا صَلاةَ لَهُ

Ey Rasûlullah'ın Ehl-i beyti, sizi sevmek indirdiği Kur'ân'da Allah'ın bir farzıdır.

Size salât etmeyenin namazının kabul olması, size büyük bir övünç olarak yeter.

Ehl-i Beyt'e ve Râşid Halifelere Sevgisi

إذا نحن فضّلْنا عليا فإنَّنا   رَوافِضُ بالتَّفضيلِ عند ذَوي الجَهْلِ

وفضْلُ أبي بكر إذا ما ذَكَرْتُهُ   رُمِيتُ بنصْب عند ذِكري للفَضْلِ

فلا زِلْتُ ذا رفْضٍ ونَصْبٍ كلاهُما   بحبّيهِما حتى أُوَسَّدَ في الرَّمْلِ

Ali'yi üstün tuttuğumuzda cahillere göre üstün tutma sebebiyle Râfizîyizdir.

Ebû Bekir'in üstünlüğünü zikrettiğimde, Ehli-i Beyt'e düşmanlıkla suçlandım.

Râfizî de olsam, Ehli-i Beyt'e düşmanlıkla da suçlansam kumun içinde yastık yapılıncaya kadar her ikisini seveceğim.

Hulefâ-î Râşidîn

شَهِدْتُ بأن الله لا ربَّ غيرَهُ   وأشهَد أنَّ البعثَ حقٌّ وأَخْلَصُ

وأنَّ عُرَى الإيمانِ قولٌ مُبَيَّنٌ   وفِعْلٌ زَكِيٌّ قد يزيد وينقُصُ

وأنَّ أبا بكرٍ خليفةُ ربِّهِ   وكان أبو حفصٍ على الخير يحرِصُ

وأُشْهِدُ ربي أن عُثمان فاضلٌ   وأنَّ عليًّا فضلُهُ مُتَخَصِّصُ

أئمَّةُ قومٍ يُهْتَدَى بهُداهُمْ   لَحَى اللهُ مَن إياهُم يَتَنَقَّصُ

Allah'tan başka Rab olmadığına tanıklık ettim ve tanıklık ederim ki dirilme hak ve gerçektir.

İmanın temelleri açıklanmış bir söz ve saf bir fiildir. Artabilir ve eksilebilir.

Kuşkusuz Ebû Bekir Rabbinin halifesidir, Ebû Hafs (Hz. Ömer) da hayrı ister, hayır için çabalar.

Rabbimi şahit gösteririm ki Osman faziletlidir. Ali'nin faziletinin özel bir yeri vardır.

Bir kavmin imamlarının rehberliğiyle yol alınır, ilerlenir ancak. Allah, onları yerip de onlara eksiklik atfedenlere lanet etsin.

Rafizîleşmek

قالوا تَرَفَّضْتَ قلتُ: كلَّا   ما الرَّفْضُ ديني ولا اعْتِقادي

لكن تَوليْتُ غيرَ شكٍّ   خيرَ إمامٍ وخيرَ هادِي

إنْ كان حُبُّ الوَلِيِّ رَفْضًا   فإن رفْضي إلى العِبادِ

Dediler ki, Rafizîleştin, dedim ki, asla. Rafizîlik ne dinim ne de itikadımdır.

Lakin en hayırlı imamı ve en hayırlı mürşidi şüphesiz veli/dost edindim.

Veliyi/dostu sevmek Rafizîlikse, Rafizîliğim bütün kullaradır.

Hz. Ali’ye, İki Torununa ve Hz. Fâtıma’ya Olan Sevgi

إذا في مجلسٍ نَذْكُر عَلِيا   وسِبْطَيْهِ وفاطمةَ الزكِيّه

يُقال تَجاوَزوا يا قومُ هذا   فهذا مِن حديثِ الرافِضيّه

بَرِئْتُ إلى الْمُهَيْمِنِ مِن أُناسٍ   يَرونَ الرَّفْضَ حُبَّ الفاطِمِيَّه

Bir mecliste andığımız zaman Ali’yi, iki torununu ve masum Fâtıma’yı.

Ey insanlar bunu geçin bu Râfizîlik sözündendir denir.

Râfizîliği Fâtıma’ya aitlik sevgisi olarak gören insanlardan el-Müheymin’e sığınarak kurtuldum.

Dua

Duânın Değeri

أَتَهْزَأُ بالدعاء وتَزْدَريهِ   وما تَدْري بما صَنَعَ الدعاءُ

سِهامُ الليلِ لا تُخْطِي ولكنْ   لها أَمَدٌ وللأمدِ انْقِضاءُ

Sen, dua ile alay ediyor ve onu küçümsüyor musun? Oysa sen, duanın ne yaptığını bilmiyorsun.

Gece okları yanılmaz, fakat onların belli bir zamanı vardır ve o zamanın da geçmesi.

Bu Duâ Günüdür

عَفَا اللهُ عن عبدٍ أَعانَ بدعوةٍ   خَليلَيْنِ كانا دائميْنِ على الوُدِّ

إلى أنْ مَشَى واشِي الهَوى بنَميمَةٍ   إلى ذاك مِن هذا فَزالا عَن العَهْدِ

Sevgi üzere dâim olan iki dosta duayla yardım eden kul ki Allah affetsin.

Tâki aşk muhbiri iftiralar attı ona ve o ikisi ahdi terk ettiler.

[Beyitlerden önce şu ifade geçmektedir: Ebû Süleymân el-Hattâbi'nin bazı öğrencilerine yazdırdığı şeylerde okudum. Şeyh şöyle dedi: eş-Şâfi'î -Allah ona rahmet etsin- hac günlerinden bir günde incelemek için oturuyordu, bir kadın geldi. İçinde şunlar yazan bir kâğıt parçasını ona attı.]

Bağışlanmayı Dileme ve Tövbe

قَلبي برحمتِكَ اللهم ذو أُنُسِ في السِّرِّ والجَهْرِ والإصْباحِ والغَلَسِ

وما تَقَلَّبْتُ مِن نومي وفي سِنَتي إلا وذكرُكَ بين النَّفْسِ والنَّفَسِ

لقد مَنَنْتَ على قلبي بمعْرِفةٍ بأنَّك الله ذو الآلاءِ والقُدسِ

وقد أتيْتُ ذُنوبًا أنت تَعْلَمُهَا ولم تكنْ فاضحِي فيها بفِعْلِ مسي

فامْنُنْ علي بذكر الصَّالِحينَ ولا تجْعَلْ عليَّ إذا في الدين مِنْ لَبَسِ

وكُنْ معي طولَ دنياي وآخرَتي ويومَ حَشْري بما أَنْزَلْتَ في عَبَسِ

Allah'ım rahmetinle kalbim ünsiyet sahibidir. Gizlide ve açıkta, sabahleyin ve sabah karanlığında.

Uykumda ve uyuklamamda ancak senin zikrin nefs ile nefes arasında olduğu halde dönüp durdum.

Kalbime senin nimetler ve kutsiyet sahibi Allah olduğunu bilmeyi lütfettin.

Ben bildiğin birtakım günahlar işledim ve Sen, beni kötülük yapmam nedeniyle rezil etmedin.

Salihlerin zikrini ihsan et bana, dinde aklımı karıştıran bir şey verme.

Bütün dünyam ve ahiretimde ve haşredildiğim günde, Abese suresinde indirdiğin şeylerle benimle birlikte ol.

Mazlumun Bedduâsından Sakın

ورُبَّ ظَلومٍ قد كُفيتَ بحَرْبِهِ فأَوْقَعَهُ الْمَقْدورُ أيَّ وُقوعِ

فما كان لي الإسلامُ إلا تَعَبُّدًا وأَدْعِيَةً لا تُتَّقَى بدُروعِ

وحسبُكَ أن ينجُو الظَّلومُ وخلفَهُ سِهامُ دعاءٍ مِن قَسِيِّ رُكوعِ

مُرَيَّشَةً بالهُدْبِ مِن كلِّ ساهِرٍ مُنْهَلَّةً أَطْرافُها بدُموعِ

Senin savaşmaktan başka çarenin olmadığı nice zâlim vardır ve takdîri ilâhi onu bir şekilde düşürür, yere vurur.

Benim için İslam, ancak kendini Allah yoluna adamak ve zırhlarla karşı konulamayan dualardır.

Sana yeter, zalimin kurtulmasını engellemek için arkasından gelen Kaslı, dizçöktürücü dua okları.

Geceyi uykusuz geçiren herkesin kirpiğiyle tüylenmiş olarak ve uçları gözyaşları dökmüş, yağdırmış olarak.

İmam Şafii

Sevmediğin Kadınla İmtihan

أَكْثَرَ الناسُ في النِّساءِ وقالوا   إنَّ حُبَّ النِّساءِ جهْدُ البلاءِ

ليس حُبُّ النِّساءِ جهدًا ولكنْ   قُرْبُ مَن لا تُحِبُّ جهدُ البلاءِ

İnsanlar kadınlar hakkında çok konuştular ve dediler: Kadınları sevmek zorlu bir imtihandır.

Kadınları sevmek zor değildir. Fakat sevmediğinin yakın olması, asıl zorlu imtihandır.

İmam Şafii

Birde Seviyorum Diyorsun

تَعْصي الْإله وأنتَ تُظْهِرُ حُبَّهُ   هذا مُحَالٌ في القياس بَديعُ

لو كان حُبُّكَ صادِقًا لَأَطَعْتَهُ   إنَّ الْمُحِبَّ لِمَن يحبُّ مُطيعُ

في كل يومٍ يَبْتَديكَ بِنِعمةٍ   مِنه وأنت لِشُكْرِ ذاك مُضيعُ

Allah'ı sever göründüğün halde O'na isyan ediyorsun. Bu kıyasta imkânsız ve asılsız bir şeydir.

Sevgin, gerçek olsaydı O'na itaat ederdin. Çünkü seven sevdiğine itaat eder.

Her gün sana O'ndan bir nimet geliyor. Sen ise, ona şükretmeyi ihmâl ediyorsun

İmam Şafii

Şansızlık

ومِن الشَّقاوَة أن تُحِبَّ   ومَنْ تُحِبُّ يحبُّ غيرَكَ

أو أنْ تُريدَ الخيرَ للإنْ   سَانِ وهو يُريدُ ضَيْرَكَ

Şanssızlıktır sevdiğin senden başkasını sevdiği hâlde sevmen.

Şanssızlıktır sana zarar vermek istediği hâlde insanın iyiliğini istemen

İmam Şafii

Zina Borcu

عِفُّوا تَعِفَّ نِساؤكُمْ في الْمَحْرَمِ   وتجنّبوا ما لا يَليقُ بمُسْلِمِ

إنَّ الزنَا دَيْنٌ فإنْ أقْرضتَهُ   كان الوَفَا مِن أهْلِ بيتك فاعْلَمِ

İffetli olun, mahremde kadınlarınız da iffetli olur. Müslümana yakışmayan şeylerden uzak durun.

Zina bir borçtur. Bu borca girersen o, aile halkın tarafından ödenecektir

İmam Şafii

Kim Kardeşinin Saygınlığına Leke Sürerse Allah da Onun Saygınlığına Leke Sürer

يا هَاتِكا حُرَمَ الرجالِ وقاطِعًا سُبُلَ المَوَدَّةِ عِشْتَ غيرَ مكَرَّمِ

لو كنتَ حُرّا مِن سُلالَةِ ماجِدٍ ما كنتَ هَتَّاكا لِحُرْمَة مُسْلِمِ

مَنْ يَزْنِ يُزنَ به ولو بجدارِهِ إنْ كنتَ يا هذا لَبيبًا فافْهَمِ

ولقد بَلَوتُكَ وابْتَلَيْتَ خَليقَتي ولقد كَفاكَ مُعلِّمي تَعْليمي

Ey insanların saygınlıklarına leke süren ve sevgi yollarını kesen, haysiyetsizce yaşadın.

Sen şerefli bir soydan gelen bir hür olsaydın müslümanın saygınlığına hiç leke sürmezdin.

Kim zina ederse onunla zina edilir, duvarıyla da olsa. Ey falanca zeki isen bunu anla.

Ben seni denedim, sen de mizacımı denedin. Sana muallimim, talimim yeter

İmam Şafii

İmam Şafii Dili

er-Rebî‘ b. Süleyman (ö. 270/884): **“eş-Şâfi‘î’yi, beyanının güzelliğini ve fesahatını görseydin hayretler içinde kalırdın. Şayet o, bu kitapları konuştuğu Arapça ile yazmış olsaydı, kitapları okunamazdı.”** demiştir. Bu husus, benzer bir rivayette ise şöyle geçmektedir:

“eş-Şâfi‘î’yi ve beyanının güzelliğini görseydin ondan şaşırırdın. O, bu kitapları bizimle beraber münazarada bizimle konuştuğu Arapça ile yazsaydı, fesâhatı ve garip lafızları (anlamı kapalı yadırganan kelimeler) dolayısıyla kitapları okunamazdı. Ancak o, kitap yazarken halk için açık bir dil kullanmaya gayret ediyordu, açıklamaya çalışıyordu.

Ebû’l-Velîd: **” eş-Şâfi‘î’den başka kitapları müşahedesinden daha büyük olan birini görmedim. Kuşkusuz onun dili de kitaplarından daha büyüktür.”** demiştir.

Cem Meselesi

Cem Meselesi Kur'an'ın ne ifade ettiği çoğu zaman hadisler olmaksızın anlaşılamaz. Namaz vakitleri konusunda da bu durum söz konusudur. Çünkü namazın beş ayrı vakitte kılınması gerektiği Kur'an'dan itiraza yer bırakmayacak tarzda anlaşılamamaktadır. Kur'an-ı Kerîm namaz vakitlerini genel hatlarıyla belirlemiş, özel sınırlarıyla bize açıklayan ise Peygamberimiz (sallallâhü aleyhi ve sellem) olmuştur. Kur'an'da namaz vakitlerinin açık şekilde ortaya konmaması, namazları hiçbir vakte bağlı olmaksızın istediğimiz gibi kılabileceğimiz anlamına gelmez. Çünkü Kur'an'ın ifadesiyle, sünnet te dinin ana kaynaklarından birisidir.

Namaz -marjinal bazı gruplar haricinde- bütün İslam mezheplerince beş vakit olarak kabul edilmektedir. Sünni Mezheplerin cem konusunda takındıkları tavır göz önüne alındığında, en katı mezhebin Hanefiler, en hoşgörülü mezhebin ise Hanbeliler olduğu görülmektedir. Malikiler, Hanbelilere yakın bir duruş sergilerken, Şâfiîler, Hanefilere yakın bir konumdadırlar.

Namazların cem'i hususunda Hanefî âlimlerinin anlayışı, ihtiyat açısından ve istismarın önlenmesi bakımından önem taşırken diğer üç Sünnî mezhep alimlerinin görüşleri, Hz. Peygamberin uygulamalarına ve kolaylık dini olan İslâm'ın genel prensiplerine daha uygun görünmektedir. Pek çok sahabe ve tabiîn alimleri yanında Şâfiî, Maliki, ve Hanbeli mezhepleri tarafından uygulanan, namazları cem ederek kılma işlemi, diğerlerini taklit ederek de olsa yolculuk halinde olsun ikamet halinde olsun, gerekli şartlar gerçekleştiğinde, Hanefi olan insanlar tarafından da uygulanabilir.

Hadislerden anlaşıldığına göre tüm namazları vaktinde kılmak zor olduğunda iki namazı bir arada cem ederek kılmak mümkündür. Ancak kişi bunu devamlı yaparak alışkanlık haline getirmemelidir. Namazları cem etmek çok nadir olması halinde caiz olur ve insanların karşılaşmış oldukları zorlukları kaldırmak amacını taşır.

Cem Konusunda Başka Mezhepleri Taklit

Hanefiler, "cem-i te'hîr"i özür sebebiyle caiz görmüşlerdir. Ancak Hanefilere göre sefer özür değildir. Bir insanın malına ve canına karşı korkusu özür sayılır. "Cem-i takdîm" ise, Arafat dışında asla caiz değildir. Hanefi Mezhebi'nde olan bir kimsenin bu sayılan sebepler dışındaki bir sebepten dolayı diğer mezhepleri cem konusunda taklit ederken, o mezhebin şartlarına uyması gerekir mi gerekmez mi? Bu mesele mezhep içerisinde tartışmalı bir husustur. Bu konu fıkhî bir terim olarak, telfik veya intikal şeklinde adlandırılmaktadır. İntikâl: Fikir ya da mezhep değiştirmeyi ifade eden bir fıkıh terimidir.

Bir mezhebi toptan veya belli birkaç meselede terk ederek diğerine geçmeyi ifade eder. Telfîk ise fıkıh âlimlerince, "farklı şeyleri birleştirmek" anlamında kullanılmış ve bununla da iki veya daha fazla mezhebin birbirine zıt olan hükümlerini belli bir hadisede bir araya

getirmek kast edilmiştir. Başka bir ifadeye göre telfik, teker teker mezheplere vurulduğu zaman hiçbirine göre müstakil olarak caiz olmayan mürekkeb bir hakikattir.

Hanefi Mezhebi'nde olan bir mü'min, diğer mezhebin şartlarına riâyet ederek namazlarını birleştirirse intikâl, riâyet etmeden birleştirirse telfîk yapmış olur. Fıkıh âlimlerinin kâhir ekseriyetine göre intikâl'in ve çoğuna göre de telfîk'in caiz olduğu belirtilmiştir.

Hanefi âlimlerinden İbn Hümâm(ö.861/1456), hac ibadeti müstesna farz namazları vaktinde kılmanın bütün mezheplere göre daha faziletli olduğunu belirttikten sonra, zorunluluk halinde namazların başka bir mezhep taklit edilerek cem edilebileceğini belirtmiştir. Ancak taklit ettiği mezhep imamının gerekli gördüğü hükümlerin tümüne uymasının uygun olacağını da ifade etmiştir. Yani ona göre intikal caiz fakat teflik caiz değildir.

İbn Âbidîn (ö.1252/1836) ise; "zorunluluk durumunda diğer mezhebin taklit edilmesinin bir mahzuru yoktur. Ancak taklit ettiği mezhebin imamının gerekli gördüğü hükümlerin tümüne uyması şarttır. Çünkü yalnız başına bir hükmün taklit edilmesi, ilim adamlarının ortak görüşleriyle geçersizdir" demektedir. Tercih edilen diğer görüş ise, zaruret durumunda mutlak surette diğer mezhebi taklit etmenin mümkün olmasıdır.

"Seferîlik ve Hükümleri" adlı ilmî toplantıda müzakereci olarak görüşünü beyan eden Halil Gönenç, İbn Âbidîn'in, bir gün Hanefî'ye, başka bir gün Malikî'ye göre, diğer bir gün de Şâfî'ye göre namaz kılınabileceğini ifade ettiğini belirtmektedir. Buna göre Hanefî Mezhebine bağlı bir kimse Ankara'ya giderken Şâfî Mezhebine göre cem-i takdim veya te'hîr yapabilir, ama Şâfî'ye göre abdest nasıl alınır, namaz nasıl kılınır, onu bilmesi gerekir. Bilmeden, sadece ben Şâfî'ye göre cem-i takdim veya te'hîr yapacağım dese caiz olmaz. İbn Hacer'e göre namaz ve namazın mukaddimelerinde o mezhebi taklit etmeye mecburdur. Yani mesela Şâfî'ye göre namazını kılacak ise, abdestte de, gusülde de bu şartlara riâyet etmeye mecburdur. **Ancak Ebû Ziyad'a göre sadece namaz hususunda taklit etmesi gerekir. Çünkü namaz müstakil bir meseledir.**

Aynı ilmi toplantıda, Ramazan el-Bûtî'den, bir müslümanın bütün dini hayatını bir mezhep çerçevesinde yaşamak mecburiyetinde olmadığı, gerekli gördüğünde başka mezhepten de istifade edebileceği hususunda ittifak olduğunu nakleden Hayreddin Karaman; Telfik'in ise, Kur'an, Sünnet ve müctehidlerce yasaklanmamış, müctehid imamlardan sonra tartışma konusu olmuş bir mesele olduğunu belirtmektedir. Bundan dolayı kendisi, telfikin caiz olduğunu kabul etmektedir. Halil Gönenç'in ifade ettiği şekilde, Hanefî Mezhebinde bulunan bir kişiden şartlarına riâyet ederek diğer bir mezhebi taklit etmesinin istenmesi, imkânsızı istemek demektir. Çünkü âvâm ve mukallid olan kişinin diğer mezhebin şartlarını öğrenmesi imkânsızdır. Bu konu Hanefi mezhebinde de tartışılmış, İbn Hümâm, "Et-Tahrîr" adlı eserinde intikâlin caiz olduğunu, bu eseri şerh eden İbn Emîri'l-Pâdişah ise, telfik'in caiz olduğunu söylemiştir.

1. Hanefilerin Delilleri

Bu görüş Hanefiler tarafından savunulmuş olup, şu delillere dayandırılmıştır.

a – Namazın belirli vakitlerle farz kılındığı âyetle sabit olup, vakitleri tayin eden hadisler mütevâtir ya da meşhurdur. Bunlara denk bir delil bulunmadıkça, namazların vakitlerini terk etmek caiz değildir. Namazların hac dışında cem edilmesine dair hadisler ahad haberlerdir. Ahad haberlere dayanarak mütevatir veya meşhur hadisleri tahsis etmek ise Hanefi'lerde kabul edilemez.

b- Bu ahad haberlerin hepsi, umûmü'l-belvâ (insanların çoğunu ilgilendiren ve kaçınılıp, sakınılması mümkün olmayan durum veya hadise) türündendir. Bu tür bir hadiseyi sahabelerin çoğunun bilmemesi ise akılla anlaşılması mümkün olmayan bir durumdur.

c- Namazların kendine ait vakitleri olduğunda âlimlerin icması vardır. Haber-i Vahid ise icmaya aykırı olamaz.

d- Cebrâil (aleyhisselâm), Hz. Muhammed'e beş vakit namazın vakitlerini bizzat bildirerek, vakitleri içinde namaz kılmasını öğretmiştir. Bunlarda, bir vakit içinde iki namaz kılma uygulaması yoktur.

e- Nebi (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in ibadetlerini anlatan ravilerin hepsi Arafatta öğle ile ikindinin öğle vaktinde, Müzdelife'de akşam ile yatsı namazının yatsı namazı vaktinde cem edileceği hususunda ittifak etmişler fakat sefer, yağmur, hastalık gibi özürlerden dolayı cem edilmesinde ise ihtilaf etmişlerdir. Hac dışında, namazların cem edilerek kılınacağı ile ilgili ne bir âyet ne de bir sözlü hadis bulunmaktadır. Hadislerin hepsi fiilidir. Hz. Peygamber'in uygulaması olarak nakledilen rivâyetlerin şeklî cem olarak değerlendirilmesi ise mümkündür.

f – Hz. Peygamber'in namazları cem ederek kıldığı ile ilgili rivâyetlerin çoğunun sahabe ravisi İbn Abbas olup, o Efendimizin sağlığında 13 yaşlarında bir genç olduğundan, kendinden nakledilen rivâyetlerin başka ilim sahibi sahabenin rivâyetlerine aykırı olduğunda, onun rivâyetlerinin tercih edilmesi uygun değildir. Çünkü onun konuyu yanlış algılama ihtimali mevcuttur. Hanefiler ise, ravilerin daha fakih olması ve ihtiyata uygun bulunması sebebiyle İbn Mes'ûd'un ve İbn Ömer'in hadislerini tercih etmiş ve çelişkili durumda onlara öncelik tanımışlardır. **Abdullah b. Mesud ise, "Ben Rasulullah (sallallâhü aleyhi ve sellem)'ın bir namazı kendi vaktinden başka bir vakitte kıldığını görmedim.** Ancak iki namaz müstesna: Arafat'ta öğle ile ikindiyi, Müzdelife'de ise akşamla yatsıyı birlikte kılmıştır." Diyerek Arafat ve Müzdelife dışında cem yapmanın uygun olmayacağını belirtmiştir.

g- Allah Rasûlü (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e, "Allah'ın en çok sevdiği amel hangisidir?" diye sorulduğunda, "vaktinde kılınan namazdır" cevabını vermesi, Nebi (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in namazları vaktinde kılmaya ne kadar önem verdiğinin bir göstergesidir. Sahabeler de, Nebi (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in yolundan gitmişler ve namazları vaktinde kılmaya aşırı şekilde özen göstermişlerdir. Öyleyse namazları vaktinde kılmak en efdal olanıdır.

h- Bir namazı vaktinden evvel kılmak, münakid olma şartı tahakkuk etmeden bir şeyi yapmaya benzer. Namazın farz olmasının sebebi ise vakittir. Bu sebeple, vaktinden önce kılınan namaz sahih olmaz. Namazı vaktinde kılmayıp tehir ederek, diğer vakit girince kılmak ise, uyku dışında caiz bir hareket değildir.

ı- Savaşta bile, düşmanın baskın yapma tehlikesi altında namazların kısaltılarak kılınması emredilmiş (bilfiil çatışma hali hariç) olup, cem edilerek sonradan toptan kılınmasına müsaade edilmemesi, bir kısım sıkıntılı anlarda da olsa, namazların cem edilerek kılınamayacağının delilidir.

i- Cem-i takdîm'e (namazların vaktinden önce) kılınacağına delalet eden Muaz (radiyallâhü anh)'dan naklen Ebu't-Tufeyl'in rivâyet ettiği hadisten başka açık hadis yoktur. Bu hadisin de sıhhatinde şüpheler vardır.

j- Diğer mezheplerde öğle ile ikindi, akşam ile yatsı namazları arasında iki vaktin birbiri içine girmesi (tedâhül) durumu vardır. Güneş batmadan önce hayızlı temizlendiği, kâfir Müslüman olduğu, çocuk buluğa erdiği zaman hem öğlen hem de ikindi namazlarını kılmaları gerekir. Fecir doğmadan önce çocuk buluğa erdiği, kâfir Müslüman olduğu, hayızlı temizlendiği zaman hem akşam namazını hem de yatsı namazlarını kılmaları gerekir. Bu görüşü savunanlar; Abdurrahmân b. Avf, zaman, ihram tekbiri alabilecek kadar, Şâfiîlere göre bir rekâtlık bir namaz kılabilecek kadar, Malikilere göre ise beş rekâtlık bir namaz kılabilecek kadarlık bir zamandır. Hanefilere göre ise vakitler arasında tedâhül yoktur. Her birinin kendine ait bir vakti vardır.

k- İbn Ömer'in akşam ile yatsı namazını şafak battıktan sonra birleştirerek kılması ile ilgili 7 ve 9 numarada zikrettiğimiz hadiste geçen "şafak" kelimesindeki ihtilafı lehlerine delil olarak zikretmişlerdir.

l- Hanefiler, Cem yapmayı yasaklayan hadisler bölümünde değinmiş olduğumuz hadislere dayanarak namazların vaktinde kılınması gerektiğini ifade etmektedirler.

Namazı vaktinden sonraya bırakmak ise "tefrîd'tir (kusurdur). "Tefrit", bir namazı diğer namazın vaktine ertelemektir. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem), "Ancak uyuyup kalan kimsenin namazı vaktinden sonraya bırakmasında tefrit olmadığını" söylemiştir.

2. Cumhûrun Delilleri

a- Arafat ve Müzdelife'de namazların cem edilerek kılınmasının gerekçesinden hareketle, hac dışında da cemin caiz olduğu görülebilecektir. Hac esnasındaki cemin sebebi; hacıların hac ibadetiyle meşguliyetlerinden dolayı, buna muhtaç olmalarıdır. Böyle bir durum, hac dışında da söz konusu olabilir. Normal hayatta da, kişilerin acil meşgaleleri bulunabilir (acil yolculukta olduğu gibi). Şeriatta, hacda söz konusu ruhsatı etkileyen, belirli vakitte bir mesafeyi alma meşakkatinin dışında, başka bir özel durumun bulunduğunu bilmiyoruz. Aynı

illetin tahakkuk ettiği başka yerlerde, benzer hükmün verilmesi, yani, namazların cem edilerek kılınması gerekmektedir.

b- Seferde namazları kısaltmaya kıyas ederek, sefer sebebiyle cem'in de caiz olması gerektiğini savunmuşlardır.

c- Namazların cem edilebileceğine dair hadisler, amm olan namaz vakitlerini açıklayan hadisleri tahsis etmiştir. Mütevatir hadislerin, sahih hadislerle; Kur'an'ın haber-i vahid ile tahsisi ittifakla caizdir. Dolayısıyla sünnetin sünnetle tahsisi evleviyetle caiz olur.

d- Sahih rivayetlerde, Hz. Peygamber'in hac dışında da cem ettiği nakledilmektedir. Bu hadislerin başka bir şekilde anlaşılması mümkün değildir.

e- Cem ile ilgili hadisleri inceleyen Hayri Kırbaşoğlu, bu hadisleri rivayet eden sahabe sayısının 12, ikinci tabaka ravi sayısının 31, üçüncü tabaka ravi sayısının ise 47 olmasından dolayı cem ile ilgili hadislerin meşhur hadis olduğunu, bu sebepten Hanefi alimlerince de amel edilebileceğini belirtmiştir.

f- Peygamberimizin sadece Arafat ve Müzdelife'de cem yaptığını belirten Abdullah b. Mesud (radiyallâhü anh), namazların başka bir sebeple cem edilemeyeceğini söylemiştir. Bu rivayete şu şekilde cevap verilmiştir: "İki kişi bir rivayette bulunur da birisi, "onun şöyle yaptığını gördüm", diğeri ise "onun öyle yaptığını görmedim" derse; gördüğünü söyleyen olaya şahit sayılır. Örneğin Bilal, "Rasülullah'ın Kâbe'nin içinde namaz kıldığını gördüm demiş, el-Fadl b. Abbâs ise "kılmadı" demiş ve ulema Bilal'in sözünü kabul etmişlerdir.

g- Cumhur, namazların vakitleriyle ilgili hadisler seferde ve hazarda umumidir. Cem ile ilgili hadisler ise sefere özgüdür demişler.

h. Cem bir ruhsattır. İbn Abbas hadisi buna delildir. Şekli cem ruhsatın getirdiği kolaylığa ters düşer. Her namazı vaktinde kılmak şekli cem yapmaktan daha kolaydır. Çünkü şekli cemde öğle ile akşamın son ikindi ile yatsının ilk vaktini gözetlemek zorunluluğu vardır. Eğer cem şekli cem olsaydı, ikindi ile akşam, yatsı ile sabah namazları arasında da cem yapmak caiz olurdu. Halbuki bunun haram oluşunda ihtilaf yoktur.

ı. Cem kelimesi, cemin şekli cem olarak anlaşılmasına manidir. Çünkü hakiki cemde öğle, ikindi, akşam ve yatsı namazları kendi vaktinin dışında kılınmaktadır. Şekli cemde ise her namaz kendi vaktinde kılınmaktadır.

Özürsüz ve Mazeretsiz Cem:

Zahirilerden bir grup, İbn Sîrîn (ö.110/728), İbn Şübrüme (ö.114/761), Râbiatü'r-Rey (ö.136/753),

Mâlikîlerden Eşheb (ö.204/819), İbn el-Munzir (ö.318/930), Kaffalu'l-Kebîr (ö.365/979), Ebû İshak el-Mervezî (ö.340/951) ihtiyaç anında âdet edinmemek şartıyla namazların birleştirilebileceği görüşündedirler.

Hattabî (ö.388/998), hadisçilerden bir topluluğun da bu görüşte olduklarını bildirmiştir.

Hadis kaynaklarında geçen cem yapmayı gerektiren özür sebeplerinin benzer şekilde ifade edildiği ve özürsüz ceme cevaz veren hadislerin de var olduğu görülmektedir.

Hâfız-ı Şirazî'nin Şiiriyet Menbâı

Hz. Ali kerremallâhü aleyhi vechehnin edebî yönden himmetini gördüğü nakledilen şairlerden birisi de meşhur İran'lı şair Hâfız'dır.

Rivayete göre arzu ettiği ölçüde şiir söyleyemeyen Hâfız bir gün rüyâsında Hz. Ali'yi görür. Hz. Ali ona cennet yemekleri yedirir ve gûyâ bu rüyâdan sonra Hâfız'm şiir yazma istidâdı gelişir. Hatta şârin

"Dün seher vakti beni gamdan kurtardılar / Gecenin o karanlığında bana âb-ı hayat sundular"

matlâlı şiiri de bu rüyâya telmihtir.

Bk. Hasibe Mazıoğlu, Fuzûlî, Hâfız, Ankara 1956, s. 246-247.

Hz. Ali'nin İsim, Künye, Lâkap Ve Sıfatları

I. Hz. Ali'nin İsmi Ve Künyeleri

A. Hz. Ali'nin İsmi

Hz. Ali'ye ilk olarak annesi Fâtımâ binti Esed kendi babasının ismi ile aynı mânâda olan Haydar / Haydere ismini vermiş, babası Ebû Tâlib ise bu ismi Ali olarak değiştirmiştir. Yükseklik, yücelik, kuvvet ve kudret sahibi olmak mânâlarına gelen Ali ismi aynı zamanda Esmâ-i Hüsnâ'dan yani Allâh'ın güzel isimlerindendir. Bu ismin lügat mânâsı da müsemmâ için övgü unsuru taşımaktadır.

Hz. Ali hem âşık, hem mâşuk hem de aşktır. O, aşkına âşıktır ve ismine âgâhtır; isminin mânâsı ya da delâletine vâkıftır. Bilindiği gibi Hz. Ali'nin de ismi olan "el-'Aliyyü", Esmâ-i Hüsnâ'dan, yani Allah Teâlâ'nın güzel isimlerinden bir tanesidir.

1. Hazret-i Ali

2. Cenâb-ı Ali

3. Ali kerremallâhu vechehû

Genel mânâda Hz. Ali'yi, yalnız kendisine mahsus olarak ve bulûğ çağından önce müslüman olarak putlara tapınmaktan korunduğunu ifade etmek üzere kullanılan, "Allah yüzünü dâimâ ak etsin" meâlindeki meşhur övgü ve duâ cümlesiyle anılmaktadır.

4. Aliy-yi Haydar

5. Aliyyü'l-Murtazâ

6. Ali Şîr-i Hudâ

Hz. Ali'nin mirâcta arslan sûretinde temessül ettiğine dair rivayet edilir.

7. Aliyyün Veliyyullâh

8. Ali aşkına

"Ali aşkına" ibaresi, tasavvufî bir deyim olan ve kişinin karşısındakine niyâzım içeren "pir aşkına" deyimi gibi bir yemin ve ısrar ifadesidir.

9. Alilik eylemek

Hz. Ali gibi davranmak, onun hususiyetlerini taşımak mânâsında bir deyim olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır.

10. Ali'nin çâkeri

"Bana Ali'nin kulu kölesi demeleri gayet yerindedir, insaf ediniz hiç böyle bir sultan sevilmez mi?" diyerek Hz. Ali'ye bağlılığı" dile getirmektir.

11. 'Avn-i Ali

Hz. Ali'nin yardımını gördüğünü ifade etmektir.

12. 'Ayn-ı Ali

İbaredeki 'ayn" kelimesi, 'ayn harfi olarak değerlendirildiğinde "Ali'nin gözü" olarak anlaşılmaktadır. Bir diğer ihtimal ise ibaredeki 'ayn kelimesinin "aynısı, bizâtihî kendisi" veya dilimizde kullanıldığı şekliyle "benzeri" mânâsında kullanılmış olabileceğidir.

13. Cemâl-i Ali

Celâl sahibi Hz. Ali'nin cemâl sıfatıyla tecellî etmesi

14. Cûd-ı Ali

Hz. Ali'ye cömertliğinin âdetâ ona has kılındığını beyan

15. Dâd-ı Ali

Hz. Ali'nin Hakk'ın bir lûtfu olarak adalet sahibi olduğunu ifade etmek.

16. İmdâd-ı Ali

"Sen onun ihsan eteğini sadâkatle tut, bırakma ve doğruluğuna, yardım edeceğine inanarak ondan merhamet iste; darda kalan herkese Hz. Ali'nin yardımı yetişir, kimse bundan mahrum kalmaz" demektir.

17. Feyz-i Ali

Hakîkî evliyânın âlemde her yerin Hz. Ali'nin feyzinin kudreti ile dopdolu olduğunu ifade etmesidir.

18. Hâl-i Ali

19. Hayâl-i Ali

Hz. Ali'nin hayâli canlanınca, yani Hz. Ali'nin hayali gönlü doldurduğunda sineden Allah Allah feryatları yükselmesidir.

20. İlm-i Ali

21. Mihr-i Alî

22. Mîrâs-ı Ali

Peygamber evlâdında bulunan güzel huyların tamamını yine bu kişide müşâhade edilince ve Hz. Ali'nin gerçek mirasının güzel ahlâk olduğunu beyan etmektir.

23. Misâl-i/Misl-i Ali

24. Ravza-i Ali

25. Reml-i Ali

26. Semiyy-i Ali, Hem-nâm-ı Ali

27. Sırr-ı Ali

28. 'Uluvv-i Ali

29. Visâl-i Ali

30. Yâd-ı Ali

31. Yed-i Ali

32. Aliyyü'z-zamân

33. Alî-cûd

34. Âlî-dil

35. Alî-fütüvvet

36. Alî-heybet

Hz. Ali gibi heybetli, velî rûhâniyetine sahip ve melek sûretli bir kişi olamak

37. Alî-himmet

38. Alî-ilm

39. Alî-kevkebe

40. Alî-nâm

41. Alî-sehâ

42. Alî-sıfat

43. Alî-sîret

45. Alî-vâr, Alî-veş

Hz. Ali'nin hançerlenmek sûretiyle şehid olmak…Hz. İsâ gibi çarmıha gerilse, başı kesilse ve zehirlense dahi incinmemesi gerektiğini ifade etmektedir.

B. Hz. Ali'nin Künyeleri

1. Ebû Türâb

Ebû Türâb Hz. Ali'nin en bilinen künyelerindendir. Bizzat Peygamberimiz tarafından Hz. Ali'ye verilen bu künyenin Buhârf de yer alan hikâyesi şöyledir: Hz. Fâtımâ'ya bir sebeple darılan Hz. Ali evi terk ederek Mescid'e gider ve orada yatar. Bu sırada Hz. Fâtımâ'yı ziyârete gelen Peygamberimiz dâmâdının nerede olduğunu sorar ve hâdiseyi öğrendikten sonra Mescid'e giderek Hz. Ali'yi üzerinden ridâsı sıyrılmış ve sırtına toprak bulaşmış bir vaziyette yatarken bulur. Hz. Ali'nin sırtından topraklan eliyle temizleyen Peygamber Efendimiz iki kere **"Otur yâ Ebâ Türâb! Otur yâ Ebâ Türâb!"** diyerek seslenir. Bu rivâyet içerisinde "Ali'ye bundan daha sevgili bir isim olmamıştır" açıklaması yer almaktadır. Aynı rivâyet Müslim'de, hasımlarının hakikati bilmeden bu künyeyi Hz. Ali'ye hakaret sadedinde kullandıkları, oysa Hz. Ali'nin en çok bu künyesini sevdiği ve bu şekilde hitâb edilmekten memnun olduğu hatırlatmasıyla yer almaktadır. **"Toprağın babası"** şeklinde tercüme edilebilen "Ebü Türâb", künyesi ile anılmıştır.

2. Ebü'l-Hasan

"Hasan'ın babası" mânâsındaki Ebü'l-Hasan, Hz. Ali'nin künyelerindendir. Arap geleneğinde isimler kadar önemli yeri olan künyeler en bilinen şekliyle ilk erkek çocuğa nispetle kazanılmaktadır ve Hz. Ali'nin "Ebü'l- Hasan" künyesi de böyledir.

3. Ebü's-Sıbteyn

"İki torun" anlamındaki "Sıbteyn" kelimesi, Hz. Hasan ve Hüseyin için âdeta âlem olmuş, bu iki sevgili torun Hz. Peygamber'e nispet edilmelerinin bir ifadesi olarak "sıbt-i Resûlullâh" olarak anılmışlardır. Bu münasebetle Hz. Ali, diğer künyeleri kadar şöhret bulmamakla birlikte "iki torunun babası" anlamındaki "Ebü's-Sıbteyn" künyesi ile mâruftur.

II. Hz. Ali'nin Lâkap ve Sıfatları

Lâkap, bir kimsenin asıl isminden başka kendisine verilen isim ve sıfata denilmektedir ve kullanım açısından umumiyet arzeder. Arap dünyasında ayrı bir yeri ve önemi olan lâkapların çok defa birer hikâyesi, veriliş gerekçesi vardır. Lâkaplar dışında da bir kişiyi isim zikretmeksizin hatırlatan nitelemeler mevcuttur ve bunlar ilgili şahsa delâlet hususunda aynı vazifeyi görmekle birlikte, yani lâkaplar gibi hakikate dayalı bir yakıştırma içerdikleri halde onlar kadar yaygınlık kazanmamış ifadelerdir.

A. Murtazâ

Hz. Ali'nin lâkaplarındandır. Hakk'ın rızâsını kazanmış anlamındaki "Murtazâ" lâkabını Hz. Ali'nin Tebük gazâsma giderken Hz. Peygamber'in kendisini Medine'de halîfe sıfatıyla bırakması üzerine aldığı nakledilmektedir: Rivayete göre Hz. Peygamber'in Tebük savaşma çıkarken Hz. Ali'yi Medine'de vekil bırakmış, bunun üzerine Hz. Ali, **"Yâ Rasûlallâh! Beni kadınlar ve çocuklar arasında mı vekil bırakıyorsun?"** diyerek serzenişte bulunmuştur. Hz. Ali'nin bu itirazım Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellem Efendimiz, **"Yâ Ali! Bana nisbeten sen, Mûsâ'ya nisbetle Hârûn mevkiinde olmaya râzı olmaz mısın? Şu farkla ki benden sonra**

peygamber yoktur” müjdesiyle cevaplamıştır. Hz. Ali’nin buna râzı olması ise onun Murtazâ olarak anılmasına sebep olmuştur.

1. Cenâb-ı Murtazâ
2. Murtazâ Ali
3. Murtazâ’nın Sırrı
4. İlm-i Murtazâ
5. Kemâl-i Murtazâ
6. Rûh-ı Murtazâ
7. Zebân-ı Murtazâ
8. Hem-nâm-ı Murtazâ
9. Hâk-i pây-ı Murtazâ
10. Nakd-i cân-ı Murtazâ
11. Murtazâ-heybet
12. Murtazâ-sîret
13. Murtazâ-şân

B. Haydar

Haydar ya da Haydere, Hz. Ali’nin lâkaplanndandır. Hz. Ali’nin arslan mânâsındaki bu lâkabı telâffuz edildiğinde hâsıl olan tesir sebebiyle yani hem kudret hem de cesareti hatıra gelir.

1. Hazret-i Haydar
2. Cenâb-ı Haydar
3. Haydar Ali
4. Haydariyyet
5. Haydar aşkına
6. Cemâl-i Haydar
7. Feyz-i Haydar
8. Hâl-i Haydar
9. Lûtf-ı Haydar

10. Misl-i Haydar
11. Nakd-i Haydar
12. Na‘ra-i Haydar
13. Nesl-i Haydar
14. Sâye-i Haydar
15. Semiyy-i Haydar
16. Ser-i Haydar
17. Sırr-ı Haydar
18. Silsile-i Haydar
19. Vâris-i Haydar
20. Rezm-i Haydar
21. Pençe-i Haydar
22. Dest-bürd-i Haydar
23. Tîğ-ı Haydar
24. Zûr-ı Haydar
25. Haydar-endazî
26. Haydar-himmet
27. Haydar-ı aşk
28. Haydar-ı devlet-me’âb
29. Haydar-ı devrân
30. Haydar-ı düldül-süvâr
31. Haydar-ı ihlâs
32. Haydar-ı neberd
33. Haydar-ı nigeh
34. Haydar-ı safder
36. Haydar-ı sânî

37. Haydar-ı tecrid
38. Haydariyyü'l-hamle
39. Haydar-âyîn
40. Haydar-azîmet
41. Haydar-ceng
42. Haydar-dil
43. Haydar-menâkıb
44. Haydar-siyer
45. Haydar-meşreb
46. Haydar-nihâd
47. Haydar-sıfat
48. Haydar-şecaat

C. Haydarı Kerrâr

Hz. Ali'nin "Haydar" lâkabına, "savaşta döne döne saldıran" mânâsındaki "Kerrâr" sıfatının eklenmesiyle "Haydar-ı Kerrâr" terkibi oluşturulmuş ve bu sıfat da en az onun "Haydar" lâkabı kadar yaygınlık kazanmıştır. Bu sıfat öncelikle, savaşlarda düşman askerlerinin arasına tıpkı ceylân sürüsüne hücum eden bir arslan gibi tek başına hamle ederek döne döne saldırdığı nakledilen Hz. Ali'nin, savaşlardaki cesaret ve kahramanlığım ifade etmektedir. Bunun yanında "ma'nâ", "feyz" gibi kelimelerle aynı terkip içerisinde kullanıldığında Hz. Ali'nin daha ziyade tasavvufî yönünü; "endîşe" ve "nazm" gibi kelimelerle birlikte zikredildiğinde ise Hz. Ali'nin belâgat ve fesâhat hususundaki üstün kabiliyetini ve mahâretini ifade eden bir sıfat vazifesi gördüğü dikkat çekmektedir.

1. İştiyâk-ı Haydar-ı Kerrâr
2. Lûtf-ı Haydar-ı Kerrâr
3. Makarr-ı Haydar-ı Kerrâr
4. Meded-i Haydar-ı Kerrâr
5. Nazar-ı Haydar-ı Kerrâr
6. Haydar-ı Kerrâr-ı endîşe
7. Haydar-ı Kerrâr-ı felek

8. Haydar-ı Kerrâr-ı feyz
9. Haydar-ı Kerrâr-ı gâlib
10. Haydar-ı Kerrâr-ı gazâ
11. Haydar-ı Kerrâr-ı ma‘nâ
12. Haydar-ı Kerrâr-ı nazm
13. Haydar-ı Kerrâr-ı sâhib-kudret

D. Kerrâr

Kerrâr, “savaşta döne döne saldıran” mânâsında bir sıfat olup Hz. Ali’yi tanımlamaktadır. Hz. Ali’nin “Haydar-ı Kerrâr” lâkabındaki Haydar’ın hazfı sonucu oluşan bu sıfatı da vardır.

1. Kerrâr hakkı içün
2. Esrâr-ı Kerrâr
3. Mâhiyyet-i Kerrâr
4. Râh-ı Kerrâr
5. Sâhib-i Kerrâr
6. Dest-bürd-i Kerrâr
7. Rezm-i Kerrâr
8. Savlet-i Kerrâr
9. Ser-pençe-i Kerrâr
10. Zûr-ı Kerrâr
11. Kerrâr-ı fazilet
12. Kerrâr-ı vegâ
13. Kerrâr-ı sadâret
14. Kerrâr-ı celâdet
15. Kerrâr-sıfat
16. Kerrâr-meniş

E. Şâh

Farsça’da, bir ülkenin tac sahibi hükümdarı anlamına gelen “şah”, Hz. Hüseyin ve Hz. Ali’nin isimlerinin önüne getirilerek onların sıfatı olarak kullanılmaktadır.

1. Hazret-i Şâh
2. Şâh Ali
3. Şâh aşkı
4. Şâh-ı aşk
5. Şâh-ı beka
6. Şâh-ı kerbân
7. Şâh-ı kerîm
8. Şâh-ı cümle kâinat
9. Şeh-i ‘izz ü devlet
10. Şâh-ı müzâhir
11. Şâh-ı vefâ-perver
12. Şâh-ı düldül-süvâr

F. Şâh-ı Velâyet

Velâyetin şahı yani sultânı, lideri mânâsındaki bu terkip Hz. Ali'nin sıfatlarındandır. Hz. Peygamber'in velâyetini tevârüs etmesi sebebiyle Hz. Ali bu sıfatla anılmıştır. Onun Şâh-ı velâyet olması, Peygamberimiz'e nispet edilen **"Ali bendendir, ben ondanım; o benden sonra bütün mü'minlerin velîsidir"** meâlindeki rivâyete ve yine Peygamberimiz'in Hz. Ali'ye zikir telkin ettiğine dair rivayetlere istinâd etmektedir. Ayrıca tarikatların tamamına yakın bir kısmının silsile itibarıyla Hz. Ali'ye nispet edilmesi de onun Şâh-ı velâyet olarak tanımlanmasının sebeplerindendir. Bu mânâda Hz. Ali gerçekten de mânevi yollan Hz. Peygamber'e ulaştıran kapı vazifesi görmüştür ve sık sık velîlerin ve veliliğin şâhı anlamındaki Şâh-ı velâyet sıfatı ile anılmaktadır.

G. Şâh-ı Merdân

Farsça bir terkip olan "Şâh-ı merdân", erlerin, yiğitlerin şâhı demektir ve Hz. Ali'nin sıfatlarındandır. Şâirler, Hz. Ali'nin savaş meydanlarındaki kahramanlıklarını dile getirmek için "yiğitlerin şâhı" mânâsındaki bu sıfatına sık sık müracaat ettikleri gibi velâyetini söz konusu ettiklerinde de Hz. Ali'yi aynı sıfatla andıkları dikkat çekmektedir.

H. Şâh-ı Necef

Hz. Ali, Necef in şahı mânâsındaki "Şâh-ı Necef" sıfatıyla zikredilmektedir. Necef ise tarihte Bağdad vilâyetinin Kerbelâ sancağına bağlı bir kasaba olup Hz. Ali'nin türbesine ev sahipliği yapmaktadır. Bu münâsebetle Necef, Meşhed-i Ali olarak da bilinmektedir. Hz. Ali'nin Şâh-ı Necef sıfatıyla zikredildiği beyitlerden seçilen örneklerle konuyu açıklığa kavuşturmak mümkündür.

İ. Şîr

Hz. Ali, arslan mânâsındaki Haydar lâkabının Farsça karşılığı olan Şîr sıfatı ile de anılmaktadır.

2. Şîr-i ceberut

3. Şîr-i merdân

J. Şîr-i Hudâ

Şîr-i Hudâ, "Allâh'ın arslanı" mânâsında Farsça bir terkip olup Hz. Ali'nin sıfatlarındandır. Bu sıfatın hem Hz. Ali'nin lâkaplarından olan Esedullâh'ın tercümesi, hem de husûsen İranlıların Hz. Ali'ye verdikleri bir lâkap olduğu söylenmektedir.

K. Şir-i Yezdan

Şîr-i Yezdân, Allâh'm arslam mânâsında Farsça bir terkip olup Hz. Ali'nin sıfatlarındandır. Hz. Ali'nin bu sıfatı da esâsen Şîr-i Hudâ gibi "Esedullâh" lâkabının Farsça tercümesidir ve daha ziyade şecaati söz konusu edildiğinde Hz. Ali, Şîr-i Yezdân sıfatıyla anılmaktadır.

L. Şîr-i Hak

Hak, Allâh Teâlâ'nın güzel isimlerinden olup "fiilen var olan, mevcûdiyeti ve ulûhiyyeti gerçek olan" mânâsındadır. Şîr-i Hak ise Hak Teâlâ'nın arslanı mânâsında bir terkip olup Hz. Ali'nin sıfatlarındandır. Hak esmâsı gibi yine Esmâ-i Hüsnâ'dan Gafur ve Rahmân isimleriyle oluşturulan "Şîr- i Gafur", "Şîr-i Rahmân" tamlamaları da Hz. Ali'nin birer sıfatı olarak kullanılmaktadır.

M. Esedullâh

Allah'ın arslanı mânâsındaki Esedullâh, Hz. Ali'nin lâkaplanndadır ve Hz. Ali müslümanlara karşı sonsuz diğergamlığı ve din düşmanlan karşısında cesaretinin büyüklüğü sebebiyle verilmiş bir lâkaptır.

N. Tanrı Arslanı

Hz. Ali "Esedullâh" lâkabının doğrudan bir tercümesi olan "Tanrı arslanı" sıfatıyla da zikredilmektedir.

O. Arslan

Hz. Ali, Esedullâh veya Şîr-i Hudâ gibi lâkaplarının tercümesi olan "Tann Arslanı" sıfatıyla konu edildiği gibi doğrudan doğruya Haydar lâkabının Türkçe karşılığı olan "Arslan" sıfatıyla da zikredilmektedir. Bu tercihte arslan kelimesinin Türkçe'de dâimâ güç, kudret ve cesaret gibi övgüye değer hususiyetleri hatıra getirmesi kadar Hz. Peygamber'in mi'râcda Hz. Ali'yi arslan suretinde gördüğüne dair inanışın da etkisi olmalıdır.

R. Sâkî-i Kevser

Kevser sûresinde, "(Rasûlüm!) Kuşkusuz biz sana Kevser'i verdik (Kevser sûresi 108/1)" meâlindeki âyet-i kerîmenin de işaretiyle "Hz. Peygamber'e cennette bahşedilen nehir"

şeklinde izah edilen kevser, yine Rasûlullâh'a bahşedilen nübüvvet, hikmet, ilim, çok sayıda ümmet, tevhid vb. mânevî nimetler şeklinde de yorumlanmışta.

S. Fâtih-i Hayber

Hz. Peygamber'in yönettiği bir savaşla fethedilen (7/628) Hayber şehri, en muhkem kalelerinden birisi olan Kamus kalesinin fethinde Hz. Ali'nin gösterdiği fevkalâde muvaffakiyet sebebiyle İslâm kültür tarihinde asıl şöhretine ulaşmıştır. Hz. Ali'nin Hayber fethinde gösterdiği insan üstü mücadele örneği, hadis kaynaklarında da geniş şekilde yer almıştır. Rivayete göre Hz. Peygamber, Hayber kuşatması sırasında elindeki sancağı, "Bir gün sonra 'Allah ve Resûlü'nü seven' birisine vereceğini ve zaferin de onun eliyle kazanılacağını" söylemiş ve ertesi gün Hz. Ali'ye teslim etmiştir.

III. Hz. Ali'nin Diğer Sıfatları

Hz. Ali'nin lâkapları kadar yaygınlık arzetmese de hilâfetini, Hz. Peygamber ile neseben ve sıhren yakınlığı ile velâyetini ifade eden bazı sıfatlarla tavsif edildiği tespit edilmektedir. Özellikle Ali na'tlarında zikredilen bu sıfatların Hz. Ali'ye delâletleri ekseriyetle doğrudan olmakta, bazı örneklerde ise karine ile anlaşılmaktadır.

A. Emîrü'l-Mü'minîn

Hz. Ebü Bekir, Hz. Ömer ve Hz. Osman'dan soma İslâm'ın dördüncü halifesi olan Hz. Ali hilâfetini ifade eden "emîrü'l-mü'minîn", yani mü'minlerin lideri sıfatıyla da anılmaktadır.

B. Emir

Emîr, liderlik ifade eden bir sıfat olup hilâfeti tanımlayan "emîrü'l- mü'minîn" ibaresinin de kısa söylenişidir.

1. Emîr-i Yesrib ü Bathâ

2. Emîrü'n-nahl

C. İMÂM

İmâm, kendisine tâbî olunan kimsedir.

1. İmâmü'l-mü'minîn

2. İmâmü'l-müttakîn

3. İmâm-ı ins ü cin

4. İmâm-ı dîn ü dünyâ

D. İbn-İ 'Amm-i Mustafâ

Hz. Ali, Peygamberimiz'in amcası Ebû Tâlib'in en küçük oğludur. Mekke'de baş gösteren kıtlık üzerine Hz. Peygamber, amcası Ebû Tâlib'in yükünü hafifletmek maksadıyla Hz. Ali'yi himâyesine almış, Hz. Ali beş yaşından itibaren hicrete kadar Rasûlullâh'ın yanında kalmıştır. Peygamber Efendimiz'in gözetiminde yetişen Hz. Ali, dolayısıyla Hz. Peygamber için herhangi

bir amca oğlu değildir. İşte Hz. Ali'nin Peygamberimiz'e bu yakınlığını ifade maksadıyla şâirler Hz. Ali'yi, Rasûlullâh'ın amcasının oğlu olduğunu ifade eden "ibn-i 'amm- i Mustafâ" ibaresiyle Hz. Peygamber'e nispet ederek medhetmektedirler.

E. Dâmâd-ı Peygamber

Hz. Ali, Resûlullâh'ın dâmâdıdır. Hz. Fâtımâ ile evlenen Hz. Ali'nin Hz. Peygamber ile zaten mevcut olan akrabalık bağı, sıhriyet ile daha da güçlenmiştir. Ayrıca bu izdivâcı Hz. Peygamber'in de bizzat arzuladığı nakledilmektedir.

1. Sıhr-i Nebî

2. Zevc-i Fâtımâ

F. Mahremi Esrâr

G. Vasî

El-Vasiyyu, Hz. Ali'nin lâkablarındandır. Fakat bu lâkap genelde "el- Vasiyyu" şeklinden ziyade Hz. Peygamber'e izâfe edilen "Her peygamberin bir vasisi vardır, benim vasim ve vârisim ise Ali'dir" meâlindeki rivayetleri telmîhen, vasiyy-i Resûl, vasiyy-i Nebi, vasiyy-i Mustafâ terkipleriyle kullanılmıştır.

H. Seyyid

Seyyid, efendi, lider mânâsında bir kelimedir. İbn-i Abbas'tan gelen bir rivayete göre Hz. Peygamber, Hz. Ali'yi işaret ederek "Sen dünya ve âhiretin seyyidisin" buyurmuştur. Ayrıca Peygamber Efendimiz'in Hz. Ali'yi "seyyidü'l-Arab", yani Arapların efendisi olarak tanımladığı da rivayet edilmektedir. Hz. Peygamber, "Arapların efendisini görmek isteyenler Ali b. Ebı Tâlib'e baksınlar" buyurunca Hz. Âişe, "Ey Nebiyyallâh, 'seyyidü'l-Arab' sen değil misin?" diye sormuş, Hz. Peygamber ise "Ben 'imâmül-müslimîn' ve 'seyyidü'l-muttakînim'; seyyidü'l-Arab'ı görmek istersen Ali b. Ebî Tâlib'e bak" diyerek sözünü tekrar etmiştir. Bir başka rivayette ise Hz. Peygamber'in "Ben Âdemoğlu'nun seyyidiyim, Ali ise seyyidü'l-Arab'dır" buyurduğu nakledilmektedir. Hz. Ali'nin "seyyid" sıfatı ve bu sıfatla oluşturulan terkiplerle tavsif edildiği tespit edebiliriz.

İ. Şâfi'i Mahşer

Hz. Ali, mahşerde şefaat edeceğini ifade eden "şâfi'-i mahşer" sıfatıyla tanımlanmaktadır.

J. Kasîmü'n-Nâr

Kasîmü'n-nâr, Hz. Ali'nin lâkaplarındandır. Cehennemin taksim edicisi, yani kimlerin cehenneme gireceğini ta'yin eden kişi anlamındaki bu ibare, İbn Cevzî'de Hz. Ali'den naklen, **"Ben, bu benimdir bu şenindir diyerek cehenneme girenleri taksim ederim"** meâlindeki rivayete de istinâd etmektedir. Hz. Ali'nin "Kasîmü'n-nâr" lâkabı söz konusu rivayetteki ibarenin bütün olarak zikredilmesiyle yani "Kasîmü'n-nâri ve'l-cenneh" şeklinde yer almaktadır.

Hz. Ali'nin cennet ve cehenneme girenleri belirleyecek kişi olduğunu ifade eden ibaresinin rivayetleri hatıra getirmektedir. Mahşer günü kurulacak mahkemede terâzî ve mizanın Hz. Ali'nin elinde olacaktır.

K. Düldül-Süvâr

Mısır hükümdârı Mukavkıs'ın Hz. Peygamber'e gönderdiği değerli hediyeler arasında bulunan düldül, daha sonra Hz. Ali'ye intikal etmiş ve Hz. Ali'nin bineği olarak asıl şöhretine ulaşmışta.

L. Kur'ân-ı Nâtık

Hz. Ali'nin bir sıfatı da "Kurân-ı nâtık", yani konuşan Kur'an'dır. Onun bu şekilde tavsifi öncelikle Kur'ân'a vukûfunu ifade etmektedir. Çünkü Hz. Ali'nin, "hangi âyetin ne zaman ve nerede, hangi sebeple nâzil olduğunu" bildiği nakledilmekte, kaynaklarda Hz. Ali'nin bu iddianın haklı sahibi olduğu bilgisi yer almaktadır. Ayrıca Hz. Ali ve Kur'ân-ı Kerîm'le ilgili olarak Rasûlullâh, **"Ali Kur'ân ile Kur'an da Ali ile beraberdir; ikisi Havz'a gelinceye kadar ayrılmazlar"** buyurmuştur. Hz. Ali ayrıca Peygamber Efendimiz hayatta iken Kur'ân-ı Kerîm'in tamamım ezberlemiş bulunan az sayıdaki sahâbîden birisi idi ve Kur'ân'ın meselelerine hakkıyla vâkıftı.

M. Noktavî

Hz. Ali kerremallâhü aleyhi veçheye atfedilen **"Ben bâ'nın altındaki noktayım"** sözünü de hatırlatan "Noktavî" sıfatı ile anılmıştır.

N. Velî

Hz. Ali, Peygamber Efendimiz'in velâyetinin vârisidir; Hz. Ali için "velî" sıfatım bizzat Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellemin zikrettiği nakledilmektedir. Rivayete göre ashâbdan bir kısmı Hz. Ali'nin liderliğinde gerçekleşen bir seriyye sonunda Hz. Ali'yi Hz. Peygamber'e şikâyet etmişler, Peygamberimiz ise bu yakınmaları, **"Ali bendendir, ben ondanım; o benden sonra bütün mü'minlerin velîsidir"** buyurarak engellemiştir. Bursevî ise Hz. Ali'nin velâyetini, onun Hak Teâlâ'nın "Velî" esmâsma mazhariyeti şeklinde izah etmektedir. Hz. Ali kelamda doğrudan doğruya "velî" sıfatı ile zikredilmemekle birlikte "evliyâ" ve "velâyet" kelimeleriyle teşkil edilen terkiplerle tanımlanmıştır. "Velî" başlığı altında tasnif edilen bu terkiplerle ilgili nazım birimi örnekler şunlardır:

1. Delîl-i evliyâ
2. Evliyâlar Serveri
3. Serfirâz-ı evliyâ
4. Şehriyâr-ı evliyâ
5. Pîşvâ-yı evliyâ
6. Veliyy-i tâc u külâh

7. Hâkim-i velâyet

8. Velâyet meskeni

O. Mevlâ

Hz. Ali, muhtemelen Hz. Peygamber'in **"Ben kimin mevlâsı isem Ali de onun mevlâsıdır"** sözüne istinâden "Mevlâ /Efendi" sıfatıyla anılmaktadır. Bazı kaynaklarda bu rivâyet, **"Allah'ım ona dost olanlara dost ol, ona düşmanlık besleyenlere düşman ol"** meâlindeki duâ ile tamamlanmaktadır.

P. Mazhar-ı Esmâ

Yükseklik, yücelik, kuvvet ve kudret sahibi olmak mânâsındaki Ali ismi, lûgattaki karşılığıyla mânâsıyla başlı başma bir övgü unsuru olması yanında "el- 'Aliyyü" şekliyle Esmâ-i hüsnâdan olup Allah'ın zâtî sıfatlarındandır. Hz. Ali'nin ismi ile Esmâ-i hüsnâdan olan "el-Aliyyü" arasındaki benzerlik bazı şâirlerin Ali isminde tevriye yapmasına imkân tanımıştır. Bununla birlikte bazen Hz. Ali'nin doğrudan doğruya Hakk'ın esmâsının mazharı olduğu ifade edilmektedir. Esâsen velâyet makamı, insân-ı kâmilin makamıdır ve insân-ı kâmil bi'l-asâle Peygamber Efendimiz, bi'l-vekâle peygamberler ve onların vârisleridir. Hz. Peygamber, İlâhî isimlerin zuhur mahalli ve peygamberlik mesleğinin hâtemidir. Şu halde Hz. Peygamber'in velâyetini tevârüs eden Hz. Ali'nin de İlâhî isimlere mazhar olduğunu kabul etmek gerekmektedir.

1. Hak

2. Evvel, Âhir, Zâhir, Bâtın

3. Vâhid, Ehad, Ferd, Samed

4. Mâlikü'l-mülk

5. Sübhân

6. Rahmân

7. 'Aliyyü'l-'azîm

8. Hüve'llâh

Hilye İma'dır, Zâtını Görmektir.

Sözlükte "süs, ziynet, kolye" gibi mânâlara gelen hilye, mecâzen "yaratılış, sûret ve güzel vasıflar" demektir. Osmanlı kültüründe hilye, Resûlullâh'ın vasıflarını, bu vasıflardan bahseden kitap ve levhaları ifade etmek için kullanılmıştır. Hilyenin edebî bir tür olarak edebiyatımızda çok rağbet görmesinin sebeplerinden biri Hz. Ali kerremallâhü aleyhi vechehden rivâyet edilen,

"Hilyemi gören beni görmüş gibidir. Beni gören insan bana muhabbetle bağlanırsa Allah ona cehennemi haram kılar; o kişi kabir azâbından emin olur, mahşer günü çıplak olarak haşredilmez" meâlindeki hadistir.

Hz. Peygamber hakkında yazılan hilyelerin en meşhur örneği, Hâkânî Mehmed Bey'in Hilye-i Hâkânî adlı eseridir. Zamanla diğer peygamberler, Hulefâ-i râşidîtı ve aşere-i mübeşşere ile din ve tarikat büyükleri için de bu tür eserler kaleme alınmış olup bunlar da hilye olarak adlandırılmışlardır. Dört halîfe hilyesi hakkında kaleme alman eserlerden, Şeyhülislâm Es'ad Mehmed Efendi'nin Gülistân-ı Şemail adlı eseri ile İbrahim Cevrî'nin Hilye-i Çehâr-yâr-i Güzin'i bu türün en tanınan örneklerindendir.

Hz. Ali Kerremallâhü Aleyhi Vecheh İle İlgili Sûre, Âyetler

Söz konusu bazı sûre ve âyetlerin Hz. Ali kerremallâhü aleyhi vecheh ile ilgili olduğu daha doğrusu bazı sûre adları ve âyetlerin Hz. Ali olduğu zikredilmektedir.

A. SÜRELER

1. Fâtihâ sûresi

Fâtihâ sûresi, Mekke devrinde nâzil olan sûrelerdendir ve yedi âyetten ibarettir. Kur'ân-ı Kerîm onunla başladığı ve bir bakıma önsöz gibi olduğu için bu ilk sûre "Fâtihâtü'l-Kitâb" adıyla anılmış, bu tamlamanın kısaltılmış şekli olan "Fâtihâ" ismiyle de tanınmıştır. Ayrıca sûre "El-hamdü li'llâh" ibaresiyle başladığı için "Sûretü'l-hamd" olarak adlandırılmış, bunun kısaltılmış şekli olan "Elham[d]"s sûrenin Türkçe'deki en yaygın adı olmuştur.

Fâtiha sûresi ve **Şâh-ı merdân olan Hz. Ali** arasında doğrudan bir alâka kurulmamaktadır. Fakat Fâtihâ sûresinin, Kur'ân-ı Kerîm'in ilk sûresi ve bir bakıma onun özeti hükmünde olduğundan bütün ilimleri ihtivâ ettiği kabul edilmektedir; Hz. Ali de bir rivâyete göre **ilim şehrinin kapısıdır , yani ilim şehrine ancak onun delâletiyle girilebilir.** Şu halde Fâtihâ sûresi ile Hz. Ali arasında ilme kaynaklık etmeleri bakımından bir iştiraki düşünmek mümkün görünmektedir. Ayrıca mahşer günü Muhammed ümmetinin Hz. Peygamber'e ait olan ve Hz. Ali'nin taşıyacağı **"Livâ-yı hamd"** adı verilen sancak altında toplanacağını da telmih etmektedir.

2. Âl-i İmrân sûresi

Kur'ân-ı Kerîm'in üçüncü sûresi olup Medine devrinde nâzil olmuştur. Sûre, ismini otuz üçüncü âyette geçen âle îmrâne ibaresinden almaktadır. Bu terkipteki **"âl" kelimesi, "âile, sülâle, akraba ve hânedân"** mânâsındadır. Aynca bu kelime "peygamberlerin ümmeti, hükümdarların sadık tebâası ve has kullan" anlamına da gelir. "İmrân" ise özel isimdir.

Âl-i îmrân 200 âyetten oluşan bu uzun sûre ile Hz. Ali arasında doğrudan bir alâka kurabilmek mümkün görünmemektedir. **Ancak bununla birlikte Buhârî'de Hz. Ali'nin Âl-i İmrân olarak tanımlanmasına ışık tutabilecek bir hadis-i şerif mevcuttur.** Bu rivâyete göre Hz. Peygamber, Hz. Ali ile kendi arasındaki yakınlığı Hz. Mûsâ ile Hz. Hârûn'un yakınlığına benzetmektedir.

İmrân'ın, Hz. Ali'nin atası olduğunu ve Âl-i îmrân sûresinin de onun hakkında nâzil olduğunu rivayet edilmektedir. Tefsirlerde ve sebeb-i nüzûle dair eserlerde bu sûrenin Hz. Ali hakkında nâzil olduğuna dair bir bilgiye ulaşılamamakla birlikte bu sûrenin **"De ki: Geliniz sizler ve bizler dahil olmak üzere, siz kendi çocuklarınızı biz kendi çocuklanmızıi siz kendi kadınlarınızı, biz de kendi kadınlarımızı çağıralım (3/61)"** meâlindeki âyeti nâzil olduğunda Resûlullâh'ın Ali, Fâtımâ, Hasan ve Hüseyin'i yanına alarak, **"Allah'ım! Benim âilem bunlardır"** buyurduğu nakledilmektedir. Ne var ki bu hâdise de âyetin nüzûl sebebi olmaktan çok neticesi mahiyetindedir.

Hz. Peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem, Hz. Ali'ye hitâben, **"Senin bana bağlılığın, Hârûn'un Mûsâ'ya bağlılığı derecesinde olmandan râzı olmuyor musun?"** buyurmuştur. Peygamber bunu, Tebük seferine çıkarken Ali'yi Medine'de halef bıraktığı ve Ali'nin de sefere katılmak istemesi üzerine söylemişti. O hadiste **"Şu kadar var ki benden sonra peygamber yoktur"** fıkrası da vardır.

3. İsrâ sûresi

Bu sûre Kur'ân-ı Kerîm'in Mekke döneminde nâzil olan son sûrelerinden olup adını, Hz. Peygamberin Mekke'den Kudüs'e götürülüşünden bahseden ilk âyetindeki **"gece yürüyüşü"** anlamına gelen isrâ kelimesinden almıştır. Söz konusu âyet, "**Bir gece, kendisine âyetlerimizden bir kısmım gösterelim diye (Muhammed) kulunu Mescid-i Haram'dan, çevresini mübarek kıldığımız Mescid- i Aksâ'ya götüren Allah noksan sıfatlardan münezzehtir; O, gerçekten işitendir, görendir** (17/1)" meâlindedir.

Hz. Peygamber ve Hz. Ali'nin sırrını öğrenmek isteyenin İsrâ sûresine veya hadisesine bakması gerektiğini ve bu sırdan haberdâr olanların büyük müjdeden de haberdâr olacaklarını veya bu sırrı öğrenenlerin büyük müjde ile karşılaşacaklarından bahsedilir. Öncelikle İsrâ sûresinin ilk âyetinde de anlatıldığı gibi mi'râcın ilk safhasını ve dolayısıyla Hz. Peygamberin mirâcını işaret ederek Hz. Peygamber ve Hz. Ali'nin sırrının da bu mûcizevî yolculukta gizli olduğunu îmâ etmektedir. Mirâcın en büyük sırrı ise Hz. Peygamberim Hak Teâlâ ile perdesiz olarak görüşmüş olmasıdır.

Mi'râcdan sonra Peygamber Efendimiz'in bu görüşmenin mâhiyetine dair esrarı Hz. Ali'ye tevdî ettiğine dair bir inanış da mevcuttur.

4. Hel etâ /İnsan sûresi

Hz. Ali ile alâkalı olarak şiirlerde en fazla zikri geçen âyet, Hel etâ âyeti; daha doğrusu bu âyet ile başlayan ve bu adı da taşıyan İnsan sûresidir. Hel etâ'nın Hz. Ali şânında nâzil olduğunu veya bu sûrenin Hz. Ali'yi vasfettiğini belirtmektedir.

Tefsirlerde İnsan sûresinin, Hel etâ ibaresiyle başlayan, "**İnsanın üzerinden, henüz kendisinin anılan bir şey olmadığı uzun bir süre geçmedi mi?"** meâlindeki ilk âyeti ile Hz. Ali arasında doğrudan bir münasebet kurulmamaktadır. Ancak aynı sûrenin, **"O kullar, şiddeti her yere yayılmış olan bir günden korkarak verdikleri sözü yerine getirirler (76/7)"** meâlindeki âyetinden veya bir başka yoruma göre "ebrar" kavramının yer aldığı **"iyiler ise, kâfür katılmış bir kadehten (cennet şarabı) içerler (76/5)"** meâlindeki âyetinden itibaren **"(Onlara söyle denir) Bu, sizin için bir mükâfâttır. Sizin gayretiniz karşılığım bulmuştur (76/22)"** meâlindeki âyete kadar olan kısmın nüzûl sebebi olarak Hz. Ali ve âilesinin sabır ve diğergamlık örneği davranışları gösterilmektedir.

İsmail Hakkı Bursevî bu hadiseyi tefsirinde şöyle anlatmaktadır:

Hz. Hasan ve Hüseyin hastalanmışlardır, ziyaretlerine gelen Hz. Peygamber ve bazı sahabîler Hz. Ali'ye adak tavsiyesinde bulunurlar. Bunun üzerine Hz. Ali ve Fâtımâ, çocukları iyileştiği takdirde tutmak üzere üç gün oruç adarlar; duâlan kabul olunca da oruca başlarlar. Hz. Ali ev halkının üç iftarlık yiyeceğini temin eder. Birinci günün iftarında sadece ev halkını doyuracak kadar yemek hazırlanmıştır, iftar vakti kapıya gelen ve "miskin"lik derecesinde fakir olan bir sâil, onları **"Ey Hz. Peygamber'in ehli beyti"** diyerek selamladıktan sonra yiyecek ister; onlar da yiyeceklerini dilenciye vererek su ile iftar ederler, ikinci gün yine iftar vaktinde bu defa bir "yetim" kapılarına gelir ve onları aynı şekilde selâmlayarak yiyecek ister; yiyeceklerini dilenciye veren ev halkı su ile iftar ederler. Nihayet üçüncü günün akşamında üç günlük yiyeceğin kalan son kısmı hazırlanır ve yine tam iftar vakti kapılarına bir "esir" gelerek onları **"Ey Peygamber'in ev halkı"** diye selamlar ve yiyecek ister; bu dilenciye de öncekiler gibi muamelede bulunan Ali âilesi ellerindeki son ekmeği de ona verirler. Üç gün boyunca sudan başka bir gıda ile oruçlarım açamayan Hz. Ali âilesinin fertleri za'fiyet geçirirler. Kızı, damadı ve sevgili torunlarının bu durumundan haberdar olan Peygamber Efendimiz mahzun olur ve bu hadise üzerine Cebrail, Hz. Peygamber'i **"Allah ehli beytin hususunda seni kutluyor"** sözleriyle tebrik ederek İhsan sûresini okur. Bu sûrenin özellikle **"Onlar kendi canları çekmesine rağmen yemeği yoksula, yetime ve esire yedirirler (76/8)"** meâlindeki âyeti, tam olarak yukarıda nakledilen hadiseyi hikaye etmektedir. Neticede Hz. Ali ve âilesinin bu emsalsiz davranışı, ilgili âyetlerin âhirete dair getirdikleri müjdeli haberlerle tebrik edilmiş olmaktadır ki bu mukabele bütün mükâfâtların üzerindedir.

İnsan sûresinin bir bölümü için nüzûl sebebi olarak gösterilen bu hadise, esâsen ilgili âyetlerin nüzûl sebeplerine dair farklı rivayetlerden sadece bir tanesidir. Ayrıca bu hadisenin yegâne kahramanı da Hz. Ali değildir; Hz. Ali ile birlikte Hz. Fâtıma aleyhisselâm, Hz. Hasan ve Hüseyin'den müteşekkil Ali âilesidir. Ancak bu husus Hz. Ali'nin ilgili rivayetteki rolünü azaltmayıp aksine sonsuz cömertlik hususunda Peygamber âilesinin yek vücut olduklarını ve aynı mânâyı müştereken benimsediklerini göstermektedir. Hz. Ali şahsında tebellür [Billurlaşmak. Parlak, şekilli olup ve donup katılaşmak] eden Peygamber âilesi hakikati, Hel etâ sûresinin Hz. Ali şânında nâzil olduğunu ısrarla ve sarahatle ifade etme imkânı sağlamıştır.

Hz. Mûsâ'nın yed-i beyzâsının da Hz. Ali'ye ait olduğunu, esasen İmrân soyundan gelen Hz. Mûsâ'nın da Hz. Ali'den başkası olmadığım ifade edilmektedir.

B. ÂYETLER

Hz. Ali kendi ifadesine göre hangi âyetin ne zaman ve nerede, hangi suâle cevap olarak nâzil olduğunu bilecek kadar Kur'ân âyetlerine vukufu olan bir sahâbîdir. Bunun yanında Kur'ân-ı Kerim'de bizzat Hz. Ali'yi işaret eden veya ona dair herhangi bir husûsiyetin altını çizen ayetlerin bulunduğu da nakledilmektedir.

1. "Bismillâh"

Allah'ın adıyla (başlarım) mânâsındaki "Bismillâh", aynı zamanda Nemi sûresindeki bir âyet olan **"Bismillâhirrahmânirrahîm"** âyetinin kısa ifadesidir. Dinimizde gerek dünya gerek âhiretle ilgili olsun her meşrû işe besmele ile başlamak tavsiye edilmiştir. Besmele ile başlamayan her işin bereketsiz ve sonuçsuz olacağına dair hadis-i şerif vardır. Ayrıca besmelenin başındaki bâ harfinin Allah ile âlem, özellikle de insanlık âlemi arasındaki münasebete işaret ettiği kabul edilmektedir. Bazı peygamberlerin hecâ harflerini mevcudâtın merâtibi ile aynı hizâda değerlendirdiklerini söyleyen Kâşânî'ye göre mevcüdât, bismillâhın M'sında zahir olmuştur. Çünkü bâ, zât-ı İlâhî hizasına konulmuş olan eliften sonra gelen bir harftir. O halde bâ, evvel-i mahlûk olan ve **"Bana senden sevgili ve daha mükerrem hiçbir mahluk yaratmadım, seninle veririm, seninle alırım, seninle sevap ve seninle ikab ederim"** meâlindeki hadis-i kudsîye muhatap bulunan akl-ı evvele işarettir. İbnü'l-Arabî'ye göre ise varlık mertebelerinden ikinci mertebede olan bâ harfi, bu mertebedeki ilk mevcûd olduğundan değerli bir harftir. Bundan dolayı Hazret-i Allah, Kur'ân'a "Besmele" ile başlamıştır. Hz. Ali de "Allah'ın kitabında ne varsa Fatiha'da, Fatiha'da ne varsa Besmele'de, Besmele'de ne varsa başındaki bâ harfindedir. Bâ harfinde ne varsa altındaki noktadadır. Ben M'nın altodaki noktayım" sözüyle bâ'nın kutsiyetine işaret etmektedir.

2. "înnemâ"

Hz. Ali'nin Hak Teâlâ tarafından innemâ ibaresiyle ya da bu ibarenin yer aldığı bir âyetle medhedildiğini ifade etmektedir.

Bu âyetler arasında Hz. Ali medhini de ihtiva ettiği nakledilen âyet, Mâide sûresinin, "**Sizin dostunuz (velîniz) ancak Allah'tır, Resûlüdür, iman edenlerdir; onlar ki Allah'ın emirlerine boyun eğerek namazı kılar, zekâtı verirler (5/55)**" meâlindeki âyetidir.

Nüzûl sebepleri arasında Hz. Ali'nin sehâveti gösterilen bu âyet ile ilgili İbn-i Abbas ve Ebû Zer'den gelen rivâyet şöyledir:

Resûlullâh ve ashabı öğle namazından sonra mescidde bulunurlarken bir sâil [dilenci] gelir ve "**Şâhid ol Ya Rab! Resûlullâh'ın mescidine geldim, dilendim, kimse bana bir şey vermedi**" diye şikâyetçi olur. O sırada namazda, rukûda olan Hz. Ali, dilenciye serçe parmağındaki yüzüğü işaret eder ve dilenci de gider, yüzüğü alır. Bu hadiseye şâhit olan Hz. Peygamber, "**Allahım, kardeşim Mûsâ senden, "Rabbim! Yüreğime genişlik ver, bana işimi kolaylaştır (Tâ Hâ sûresi 20/25-26)**" diye niyaz etti, sen de "**Seni kardeşinle destekleyeceğiz ve size öyle bir kudret vereceğiz ki, âyetlerimiz (mûcize yardımlarımız) sayesinde onlar size erişemeyecekler. Siz ve size tâbî olanlar üstün geleceksiniz (Kasas sûresi 28/35)" diye Tevrat'ı inzal buyurdun. Allâhım ben de peygamberin Muhammed'im, benim de sîneme genişlik ver, işimi kolaylaştır, bana da ehlimden Ali'yi vezir yap ve bununla arkamı kuvvetlendir**" diye duâda bulunurlar. Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellem sözlerini henüz tamamlamadan Cebrâil, Mâide sûresinin 55. âyetini getirir.

Yâ Sîn sûresinin sırlarının, Hamse-i âl-i abâda toplandığını, Hz. Ali'nin ise Tâ-Sîn ibâresiyle başlayan Nemi sûresinin remzi olduğunu ve innemâya mazhar olduğunu ifade edilmektedir. Hamse-i âl-i abâ ise bilindiği üzere Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellemin abâsı altına aldığı Hz. Ali, Hz. Fâtımâ, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'den ibarettir.

3. "'urvetü'l-vüskâ"

Kur'ân-ı Kerim'de 'urvetü'l-vüskâ ibaresi, Bakara sûresinin "**O halde kim tâğutu reddedip Allâh'a inanırsa, kopmayan sağlam kulpa yapışmıştır (2/256)**" meâlindeki âyeti ile Lokman sûresinin "**iyi davranışlar içinde kendini bütünüyle Allâh'a veren kimse, gerçekten en sağlam kulpa yapışmıştır (31/22)**" meâlindeki âyetinde zikredilmektedir. "**En sağlam kulp**" olarak Hz. Ali'nin sıfatı olarak kullanmıştır.

4. "meveddete fi'l-kurbâ"

Şûrâ sûresinin "**İşte Allâh'ın, imân eden ve iyi işler yapan kullarına müjdelediği nimet budur. De ki: Ben buna karşılık sizden akrabalık sevgisinden başka bir ücret istemiyorum. Kim bir iyilik işlerse onun sevabını fazlasıyla veririz. Şüphesiz Allah bağışlayan, şükrün karşılığını verendir (42/23)**" mealindeki âyetinde yer almaktadır.

'urvetü 'l-vüskâ olan Hz. Ali kerremallâhü aleyhi vecheh ümmet için bir istinad noktasıdır. Şûrâ sûresinin 23. âyetinde zikri geçen iki kelimeyi iktibas eden şâir, Hz. Ali'nin meveddet nûrunun idiği yer ve Hz. Peygamber'e yakınlığın da sırrı olduğunu söylemektedir. Hasan Basri Çantay, söz konusu âyet-i kerîmede yer alan fi'l-kurbâ ibaresinin Resülullâh'a akraba olmak

olarak tefsir edildiğini, Hz. Peygamber'in yakın akrabalarının ise Hz. Ali, Hz. Fâtımâ, Hz. Hasan ve Hüseyin olduğunu ifade etmektedir.

Bursevî ise bu âyet nâzil olduğunda Hz. Peygamber'in, **"Ey Allâh'ın Resulü, bu âyet ile sevmemiz emredilen akrabaların kimlerdir"** suâlini **"Ali, Fâtımâ ve onların oğulları Hasan ve Hüseyin'dir"** şeklinde cevapladığını nakletmektedir.

5. "mâ evhâ"

Mâ evhâ ibaresi mi'râcın söz konusu edildiği Necm sûresinin, **"Bunun üzerine Allah, kuluna vahyini bildirdi (Necm 53/10)"**meâlindeki âyetinde yer almaktadır. Elmalılı, Hz. Peygamber'in mi'râcda vasıtasız olarak kendisine vahyedileni ifade eden mâ evhâ ibaresinin tefsirine dair rivayetleri naklettikten sonra o husûsî meclisteki vahyin tafsilatım ancak Hak Teâlâ ve Resûlullâh'ın bileceğini ifade etmektedir.

6. "ve'l-kamer"

Şems sûresinin, **"Güneşe ve kuşluk vaktindeki aydınlığına, güneşi takip ettiğinde aya yemin ederim (91/1-2)"** meâlindeki âyetlerinde yer alan ve'l-kamer ibaresini aşağıdaki beytinde Hz. Ali olarak yorumlanmakta, daha doğrusu âyetteki ve 'l-kamer ibaresinin Hz. Ali'yi işaret ettiğini ifade edilmektedir:

Hz. Peygamber'i Şemsü'd-duhâ, Hz. Ali'yi ve'l-kamer ibareleriyle tanımlamışlardır. Yani Hz. Peygamber'in güneşe; Hz. Ali'nin de aya benzetilmiştir.

İbn-i Abbas'a dayandırılan bir rivayete göre Hz. Peygamber, Kur'ân-ı Kerim'de kendi isminin Ve'ş-şemsü ve duhâhâ (91/1), Hz. Ali'nin ve 'l-kameri izâ telâhâ (91/2), Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in isimlerinin ise Ve'n-nehâri izâ cellâhâ (91/3), yani **"Onu açığa çıkarttığında gündüze yemin ederim"** şeklinde olduğunu beyan etmektedir.

Bilindiği gibi ay, nûrunu güneşten alır; gündüz güneş ile aydınlanan dünya, gece ayın ışığıyla karanlıkta kalmaktan kurtulur ki vech-i şebeh de bu olmalıdır. Çocukluğundan itibaren Hz. Peygamber'in terbiyesinde yetişerek Peygamber ahlâkım şahsında en güzel şekilde temsil eden Hz. Ali ve evlâdı, Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellemden aldıkları velâyet nûru ile Hz. Peygamber devrinden uzaklaşıldıkça daha fazla belirginleşen küfür karanlığına karşı âlemi tenvîre devam etmişler ve etmektedirler.

7. "ve'd-duhâ"

"Kuşluk vaktine yemin ederim" meâlindeki ve 'd-duhâ ibâresi, Kur'ân-ı Kerim'in 93. sûresi olan Duhâ sûresinin ilk âyetidir. Mekke'de nâzil olan sûre 11 âyettir ve burada Hz. Peygamber'in yetim olması konu edilerek tesellî edilmektedir. Çantay, duhâ ibaresi ile ilgili te'villeri naklederken bu kelimenin Ehl-i beytin erkekleri olarak da yorumlandığını söylemektedir.

Hz. Ali Kerremallâhü Aleyhi Vecheh İle İlgili Hadisler

Hz. Ali’nin ilmi, fazileti ve menkıbelerine dair rivayetler, diğer sahâbîler hakkında vârid olanla kıyaslanamayacak kadar çoktur. Bunun sebepleri arasında öncelikle **Emevî döneminde Hz. Ali’ye muhalif olan bazı idarecilerin onun fazileti hakkında hadis rivayet edenleri tehdit etmeleri gösterilmektedir.** Bu baskı karşısında sahabîler, Hz. Ali ile ilgili olarak Hz. Peygamber’den duydukları her sözü, her hâdiseyi tespit ederek nakletmek hususunda özel bir gayret göstermişlerdir. **Bu gayretin bir neticesi olarak Hz. Ali ve Ehl-i beytinin faziletleri konusunda 300.000’den fazla hadis uydurulduğu da nakledilmektedir ki Kandemir bu rakamın mübalağalı olmakla birlikte bu alandaki terâküm hakkında fikir verdiğini ifade etmektedir.** Hz. Ali’nin faziletleri hakkındaki 200 kadar hadisi İmam Nesâî, uydurulmuş olanları ayıklamak süretiyle Kitâbü’l-hasâ’is fi fazlı Alî b. Ebî Tâlib adlı eserinde toplamıştır. Ahmed b. Hanbel’in Fezâilü’s- sahabe adlı eserinde de Hz. Ali’nin faziletlerine dair 300 kadar hadis mevcuttur.

Hz. Ali kerremallâhü aleyhi vechehin ilmi ve fazileti hakkındaki hadislerle Hz. Peygamber’in ona yakınlığı ve muhabbetini dile getirdiği bazı sözlerinin arasında özellikle **“Ben ilim şehriyim, Ali de kapısıdır”** ve “**Ben kimin mevlâsı isem Ali de onun mevlâsıdır”** meâlindeki hadis-i şerifler pek çok defa konu edilmiştir. Bu çok tekrar edilen hadisler yanında Hz. Ali ile ilgili olarak Hz. Peygamber’e nispet edilen fakat sıhhati tartışmalı olan **“Eti etimden, rûhu rûhumdandır”** meâlindeki rivayet ve varyantları epeyce fazla söylenir.

Hz. Peygamber’in yine Hz. Ali ile yakınlığını ifade sadedinde “**Sen bendensin ben de sendenim”** ifadesi ile **“Ali ve ben bir tek nurdan yaratıldık”** meâlindeki rivayetler, **Nâdı Ali”** olarak bilinen ve Uhud’da Hz. Peygamber’in yaralandıktan sonra Cebrâil’in tavsiyesi üzerine Hz. Ali’yi çağırması, daha doğrusu ona seslenmesi meşhurdur. En nihayet, hadis olmasa da hadis kitaplarında yer alan ve **“Ali’den başka yiğit, zülfikârdan başka kılıç yoktur”** mealindeki sözün Arapça’sı da asırlar boyunca Türk-İslâm edebiyatında bazen redif, bazen de bütün bir mısrâ olarak kullanılmıştır.

I. “Ene medînetü’l-‘ilmi ve Aliyyü bâbühâ”

“Ben ilim şehriyim Ali de onun kapısıdır. İlim öğrenmek isteyen bu kapıya gelsin” mealindeki bu hadis-i şerif bazı kaynaklarda **“Ben hikmet eviyim”** şeklinde yer almaktadır.

Besmele’deki bâ harfinin Hz. Peygamber’e, bu harfin altındaki noktanın da Hz. Ali’ye delâlet ettiğini ifade edenler Hz. Peygamber’in ilim şehrinin şâhı, Hz. Ali’nin ise bu şehrin kapısı olduğu rivayetini nakletmektedirler.

2. “Lahmüke lahmî”

Hz. Peygamber’in Hz. Ali ile yakınlığım beyan sadedinde **“Ali bendendir, ben ondanım**; **o benden sonra bütün mü’minlerin velîsidir”** buyurduğu bilinmektedir. Ayrıca Hz. Peygamber’e, “**Ali’nin eti benim etimden, kanı benim kanundandır. Onun bana olan yakınlığı**

Hârun'un Mûsa'ya yakınlığı gibidir" sözü isnad edilmektedir. Peygamberimiz'in Hz. Ali'ye muhabbet ve iltifatının derecesini beyan sadedindeki bu söz, İbn-i Abbas kanalından gelen daha mufassal bir rivayet ile Yenâbi 'ül-mevedde adlı eserde de mevcuttur. Buna göre Hz. Peygamber; **"Ey Ali, seni sevmediği halde beni sevdiğini söyleyen kimse yalancıdır. Çünkü sen bendensin ben de şendenim. Etin etimden, kanın kanundan, rûhun rûhumdan, sırrın sırrımdan ve aleniyetin de benim aleniyetimdendir. Sen ümmetimin imâmı ve benim vasîmsin; sana itaat eden mesut, sana isyan eden ise bedbaht olur; seni dost edinen kazanır, düşman olan kaybeder. Senden ayrılmayan kazanır, senden ayrılan ise helak olur"** buyurmuştur.

3. "Men küntü mevlâhu"

Hz. Peygamber'in Gadir Hum günü Hz. Ali ile ilgili olarak **"Ben kimin mevlâsı isem Ali de onun mevlâsıdır"** buyurduğu nakledilmektedir. Bazı kaynaklarda bu rivâyet, **"Allah'ım ona dost olanlara dost ol, ona düşmanlık besleyenlere düşman ol"** meâlindeki duâ ile tamamlanmaktadır. Gadir Hum günü Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellem, Hz. Ali'nin elini tutarak **"Ben kimin mevlâsı isem Ali de onun mevlâsıdır"** buyurmuş, bunun üzerine Hz. Ömer **"Ey Ebû Tâlib'in oğlu, benim ve bütün müslümanlann efendisi oldun"** sözleriyle Hz. Ali'yi tasdik ve tebrik etmiştir. Bu rivâyetin devamında ise o gün, "**Bugün size dîninizi ikmal ettim, üzerinize nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslâm'ı beğendim (Mâide sûresi 5/3)"** meâlindeki âyetin nâzil olduğu belirtilmektedir.

4. "Min nûri vâhid"

Hz. Peygamber'e, Hz. Ali ile yaratılıştan gelen birlikteliğini ifade eden **"Ali ve ben bir tek nurdan yaratıldık"** sözü isnâd edilmektedir. Bu rivayetin kaynaklarda yer alan daha tafsilâtlı ifadesi şöyledir: **"Ben ve Ali bir tek nurdan yaratıldık. Adem yaratılmadan binlerce sene evvel biz arşın sağındaydık. Sonra Allah Adem'i yarattı ve ademoğlunun sulbüne intikal ettik. Sonra Abdülmüttalib'in sulbüne konulduk. Sonra kendi isminden bizim isimlerimizi ayırdı. Allah Mahmud, ben Muhammed; Allah el-A'lâ, Ali ise Ali'dir."**

5. "Ente minnî"

Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellemin Hz. Ali'ye olan yakınlığını beyan mahiyetinde **"Ali bendendir, ben ondanım; o, benden sonra bütün mü'minlerin velîsidir"** buyurduğu nakledilmektedir. Bu hadis-i şerifte Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellemin Hz. Ali'ye muhabbeti söz konusu edildiği gibi müslümanların Hz. Ali karşısında alacakları tavra da zımnen işaret edilmektedir.

6. "Kasîmü'l-cenneti ve'n-nâr"

Hz. Peygamber'e isnad edilen bir rivayete göre Hz. Ali, cennetin ve cehennemin taksim edicisidir; onu sevenler cennete ona düşmanlık edenler ise cehenneme girecektir. Cennet ve cehennemin taksim edicisi, yani kimlerin cennete, kimlerin cehenneme gireceklerini ta'yin eden kişi anlamındaki bu ibarenin sadece cehennemle ilgili olan kısmı İbn Cevzî'de Hz. Ali'den naklen, "**Ben, bu benimdir bu senindir diyerek cehenneme girenleri taksim ederim"**

şeklinde yer almaktadır ki cehenneme girecekleri belirlemek aynı zamanda cennette kalacakları da tâyin etmek anlamına gelmektedir. Bütün bu rivayetlerin neticede Hz. Ali'nin Hak katındaki derecesinin yüksekliğini gösterdiği ve yine bu sebeple ona muhabbeti âmir olduğu anlaşılmaktadır.

7. "Seyencelî" (Nâdı Ali)

Nâdı Ali, **"Ali'yi çağır"** mânâsında bir ibare olup Bektâşî-Alevî zümrelerinde okunan ve şifahî olarak nakledilen bir duânın ilk iki kelimesidir. Hz. Ali'den istimdâd sadedinde okunan bu duânın hikâyesi şöyledir: Uhud savaşı esnâsında yaşanan kargaşada Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve selleme isabet eden bir taş O'nun bir çukura düşmesine sebep olur ve iki dişini şehid eder. Bu arada şeytan **"Muhammed öldü"** diye bağırır ve bunu duyan ashabın savaşma azmi kırılır. Bu sırada Cebrâil Hz. Peygamber'in yanına gelerek Hz. Ali'yi çağırmasını tavsiye eder ve Resûlullâh ile birlikte Nâdı Ali duâsını tekrar eder. Hz. Ali uzakta olmasına rağmen velâyet kuvvetiyle Resûlullâh'ın çağrısına icâbet eder, **"lebbeyk"** diyerek imdâdına koşar ve savaşın müslümanlar lehine dönmesine sebep olur. Duâ'nın Türkçe tercümesi şöyledir: **"Allâh'm kudret eseri olan kerâmetlerin zuhûr ettiği (veya kerâmet sahibi olan) Ali'yi çağır. Vekillerin arasında onu yardımcı bulursun. Allâh'a muhtâcım. Bütün dert ve üzüntüler ey Allah'ım senin azametinle, ey Muhammed senin nübüvvetinle ve ey Ali senin velâyetinle açılır ve aydınlığa dönüşür. Hâlimi değiştiren O'dur. Ey Ali bana yetiş (üç defa)."** Aliyyül-Kârî bu duânın Hz. Peygamber'e ait olmayıp Şi'a'nın uydurması olduğunu söylemektedir.

نَادِ عَلِياً مُظهِرَ العَجَائِب تَجِدهُ عَوناً لَكَ فِي النَّوَائِب

كُلُّ هَمٍّ وَغَمٍّ سَيَنجَلِي بِعَظَمَتِكَ يا الله بِنُبُوَّتِك يا محمد

بولايتك يا عليُّ يا عليُّ يا عليُّ

8. "Küntü kenzen mahfiyyen"

"Ben gizli bir hazîne idim, bilinmeyi istedim ve bilinmek için mahlûkâtı yarattım" meâlindeki bu rivâyetteki küntü kenz ibaresi Hz. Ali'nin de İlâhî sırlar hazînesinin mazharı olduğunu ifade etmektedir.

9. "Lâ fetâ illâ Alî lâ seyfe illâ zülfikâr"

Bedir günü Rıdvan adlı meleğin semâdan **"Zülfikârdan başka kılıç, Ali'den başka yiğit yoktur"** anlamına gelen Lâ seyfe illâ zülfikâr lâ fetâ illâ Ali diye seslendiği rivayet olunmaktadır. İbn Hişam ise aynı hâdisenin Uhud günü gerçekleştiğini nakletmektedir. Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün veznindeki bu sözün Hz. Ali için bizzat Cebrâil tarafından söylendiğini belirten Gölpınarlı, bu ibarenin Farsça ve Türkçe birçok murabbâ muhammesin mütekerrir mısrâı olarak İslâmî edebiyatta yaygın bir şekilde kullanıldığını ifade etmektedir.

Hilye-i Pâk-i Ali

Hz. Ali kerremallâhü aleyhi vechehin "Hilye-i Pâk-i Ali" başlığı altında ve Arapça olarak yer alan hilyesi meâlen şöyledir:

"Hz. Ali buğday tenliydi, boyu uzundan kısaya daha yakındı, saçı çoktu. Sakalı geniş ve sarıydı, başının tepesinde ve önünde saç yoktu, başının arkasında vardı. Güzel yüzlüydü. Karnı büyüktü, bir miktar semizliğe mâildi. Gözleri kara ve büyükçe idi. Omuzlarının arası genişti. Bilek ve pazusu birbirinden fark edilmezdi. Sırtı enliydi. Avuçları etliydi. İri kemikliydi. Boynu gümüş ibrik gibiydi. Arkası hariç başında saç yoktu. Yürüdüğü zaman önüne eğilerek yürürdü."

Davut Yıldızı - Mühr-ü Süleyman (Star of David)

Hz. Süleyman aleyhisselâm İsrailoğulları' nın peygamberlerinden Hz. Davut aleyhisselâmın oğludur. Yaklaşık olarak M.Ö 970-931 yılları arasında yaşadığı düşünülür. Büyük güçleri olduğu, tüm hayvanların ve cinlerin dilinden anladığı, cinlerden, hayvan ve insanlardan büyük bir ordu kurduğu, rüzgârlara hükmedebildiği ve bu güçleri kontrol altında tutabilmesini sağlayan bir yüzüğü olduğu tüm büyük dinler tarafından kabul edilir. İşte bu yüzüğe İslam dünyasında " **Mühr-ü Süleyman yani Süleyman'ın Mührü** " adı verilir. Hıristiyan ve Yahudi inanışındaki adı ise " **Davut'un Yıldızıdır ".**

Biri aşağıya, biri de yukarıya bakan iki eşkenar üçgenin meydana getirdiği bu hexagram şeklindeki mühür yüzük rivayete göre Allah'ın en büyük adını (İsm-i A'zam) temsil etmektedir. " Davut' un Yıldızı " İslam dünyasında kullanılan adıyla " Mühr-ü Süleyman " tunç çağından itibaren Ortadoğu da sıklıkla kullanılmış, Romalılar döneminde ilk kez İsrail'de, Yahudilik ile bağlantılı bir sembol olarak benimsenmiştir.

Bu simgenin ilk kullanımı Pagan inancında görülür. Paganizmde üçgen ▲ ; erkeği, erkek cinselliğini ve gücünü, ters üçgen ▼ ise kadını, kadın cinselliğini ve kadının doğurganlığını simgeler. İkisinin birleşmesi ise kadın ve erkeğin cinsel birleşimini, doğumu ve gelecek yeni nesil' i temsil eder.

Eski İbrani'ce de ise Davut 3 harf ile yazılırdı ; " Dalet,Vav,Dalet Dalet harfinin simgesi ise bir üçgendi. Yahudi kral Davut' da kalkanında kendi imzası niteliğinde olan ve içi içe geçmiş 2 üçgeni belirten 6 köşeli yıldızı kullanırdı. Bu yıldız; Allah'ın kâinatı yönettiği ve bizi 6 yönden, kuzey, güney, doğu, batı, yerden ve gökten gelebilecek her türlü tehlikeye karşı koruduğunun bir işaretiydi. Ayrıca 6 köşeli yıldızın her köşesinde, sırası ile İbrahim, İshak, Yakup, Harun ve Davut isimlerinin yazılı olduğuna inanırlar. Mührün, İlahî himayeyi sembolize ettiğine inanan Yahudiler sonraki dönemlerde bu şekli sancak ve flamalara, muskalara nakşetmişler, büyücülük tılsımı olarak sıklıkla kullanmaya başlamışlar, zamanla ona kutsallık atfedilmiş ve özellikle dinî amaçlar uğrunda kullanmışlardır.

" Mühr-ü Süleyman, İslam tezyini sanatlarının metal, ahşap, mimari, taş işçiliği, dokuma gibi pek çok dalında da nakış amaçlı kullanılmıştır. Birinin tepesi diğerinin tabanına geçirilmiş iki eşkenar üçgenin figüratif birleşimindeki kontrast, özellikle yapı süslemelerinin göbek motifi olarak çok cazip görülmüştür. Mühr-ü Süleyman'ın bulunduğu yere şeytanın giremediğine dair halk inancından dolayı da taş, ağaç, cam, kağıt vb. satıhlarda merkezî motif niyetine kullanılmıştır. Yine bu inanıştan dolayı cami, tekke vb. mekânların kubbe veya tavan nakışlarında vb. Mühr-ü Süleyman desenleri bulunur.

Anadolu Selçukluları, Artukoğulları ve İlhanlıların eserlerinde bilhassa kubbelerin kilit taşlarında sık rastlanır. Osmanlılarda ise başta hamam kubbe delikleri olmak üzere mezar taşları, cami tezyinatları, anıtlar ve kemer kilit taşlarıyla çini, seramik gibi mimariyi

ilgilendiren hususlarda şeytanı uzaklaştırma amacıyla; mutfak eşyalarında, çeşmelerde, sebillerde zehirlenmeye karşı tılsım niyetine; serpuş, tolga vb. başlıklarda güç sembolü olarak; giyim eşyaları ve takılarda da kullanılmıştır.

Nitekim Barbaros Hayreddin Paşa'nın, rüzgâra hükmedebilmek maksadıyla sancağına Mühr-ü Süleyman motifi nakşettirmesi bu geleneğin bir neticesidir."

Günümüzde Davut'un Yıldızı olarak bilinen bu işaret Yahudilerin evrensel simgesi olmuş, Kızıl Haç ve Kızılay'ın Yahudi versiyonu olan " **Magen David Adom** "un simgesi halini almış, İsrail bayrağında da yerini almıştır.

**

Tılsım Yasaları

" Doğaüstü güçleri olduğuna ve insanları kötü ve şer kuvvetlerden koruduğuna inanılan muska ve tılsımların bazı temel ilkeleri olduğu kabul edilir ve bu ilkeler " **Koruyucuların 6 Yasası** " olarak da adlandırılır.

1. Yasa:
Eğer kötü ruhların etkisindeyseniz, dini inançlarınızı yardıma çağırarak onları yenebilirsiniz:

Benzer, benzeri ile mücadele eder. Doğaüstü güçlere doğaüstü güçlerle karşı konulur. Haç göstermek veya Haç çıkartmak bu tür davranışlara örnek gösterilebilir.

2. Yasa:
Kötü ruhların tehdidindeyseniz onlara karşı dimdik ayakta durup, sizde onları tehdit ederek onlara karşı koyabilirsiniz:

Kendi mücadelelerini yapmak isteyenler incir işaretinden (Mano Fico), halka işaretine, parmak göstermekten (Mano Cornuto), " V " işaretine kadar çeşitli kaba jest ve müstehcen hareketleri uygularlar.

3. Yasa:
Kötü ruhların etkisi altındaysanız, onları dikkatlerini başka yere çekerek yenebilirsiniz:

Kötü ruhların şehvet düşkünü olduklarına inanıldığından, cinsel bir sergilemeye karşı koyamazlar. Onlara kaba bir cinsel imaj göstermek, onların dikkatlerini dağıtmak ve büyülerini bozmak için uygulanır. Eski kiliselerde yer alan açık cinsel kabartmaların varlığı bu sebeptendir. " Sheela Na Gig"ler bunlara güzel bir örnek teşkil eder.

4. Yasa:
Kötü ruhların etkisi altındaysanız, gözlerinizi üzerlerine dikerek etkilerinden kurtulabilirsiniz:

Mısırdaki Horus'un Kutsal Gözü, Türkiye'deki nazar boncuğu ve Akdeniz de balıkçı kayıklarında ve evlerde sıklıkla kullanılan göz simgeleri kem gözleri uzak tutmak için kullanılır.

5. Yasa:

Kötü ruhların tehdidi altındaysanız, onların duyularını etkisiz hale getirmeniz üzerinizdeki etkilerini yok edecektir:

Ruhların kem gözlerini üzerinizden uzaklaştırmak için güneşte parlayan, parlak metaller veya ufak aynalar kullanılır. Bu parlak yüzeylerden yansıyan parlak ışık üzerinizdeki kem gözleri uzaklaştırır. Bir başka yol ise gürültü ve kokudur. Özellikle Ortaçağda atlara takılan çıngıraklar ile rahiplerin cübbelerine taktıkları ufak çıngırakların onları kötülüklerden koruduğuna inanılırdı. Bunun dışında sarımsak gibi kötü kokulu bitkiler vb. kötü ruhları ve kem gözleri uzaklaştırmak için çeşitli kültürler tarafından sıklıkla kullanılmıştır.

6. Yasa:

Kötü güçlerin etkisinden kurtulabilmenin son yolu ise doğa güçlerini yardıma çağırmaktır:

Canlı bitkiler, mineraller, mistik ve koruyucu güçleri olduğuna inanılan değerli veya yarı değerli taşları kullanmak bu guruba girer. Bitki veya hayvan şeklindeki muska ve tılsımlar ile ametist, mercan vb. gibi doğal unsurlar bu yüzden sıklıkla kullanılırlar. "

İnancın Varyantları

Teist, Tanrı hakkında ileri sürülen her iddiayı başka bir iddia ile dışlamaya çalışır.

Örneğin; Teist: Tanrı vardır.

Ateist: Tanrı varsa görünür, görülmediği için Tanrı yoktur.

Teist: “Onu gözler idrak etmez.”

Teist: Tanrı insanları, bir babanın çocuğunu sevdiği gibi sever.

Ateist: Eğer Tanrı insanları severse, bir çocuk neden hastalanır ve hastalanan çocuğa babası iyileşmesi için çaba sarf ederken Tanrı neden hiçbir şey yapmaz?

Teist: Tanrı’nın sevgisi insan sevgisinden farklıdır fakat bu Tanrı sevmiyor, anlamına gelmez.

Düşüncenin Değişiminde

Antony Flew ateist düşüncedeyken, din dilinin anlamsız olduğunu savunmaktadır. Fakat bu tutumu Tanrı’nın varlığını kabul ettikten sonra değişerek din dili anlamlı hale gelmiştir. Flew’un her din diline dair her iki görüşünün zıtlığını ne oluşturmaktadır, diye sorulursa cevap ne verilebilir.

Flew: ‘Tanrı vardır’ çünkü yaşam kompleks bir yapıya sahiptir, evren tesadüfi olamaz.

Ateist: Sonsuz maymun teoremine göre maymunlar bilinçsiz yani rastgele sonsuz klavye tuşlamasıyla Shakespeare’in eserini yazabilir. Dolayısıyla evren de yaşam da tesadüfi olarak ortaya çıkmıştır.

Flew: İngiliz Ulusal Sanat Konseyi tarafından gerçekleştirilen bir deneyde altı maymunun bulunduğu kafese bilgisayar konmuştur. Maymunlar bir ay boyunca klavyeye vurmalarına hatta onu tuvalet olarak kullanmalarına rağmen ayın sonunda elli sayfa çıktı alınmıştır. Fakat sayfaların hiç birinde anlamlı tek bir kelime dahi bulunamamıştır.

G. Schroeder, maymun teoremi çürütmesinde Shakespeare’in “Seni bir yaz gününe benzetebilir miyim?’ sonesinin elde etme olasılığıyla kıyasla Shakespeare’in tüm eserleri yazma olasılığının imkânsız olduğunu göstermiştir.

Evrendeki kompleks yapı maymun teoreminin çürütülmesine dayanarak tesadüf eseri oluşamaz. Örneğin yaşam için gerekli genetik kodlamanın yani DNA’nın rastgele oluştuğunu varsayamayız bilimsel araştırmalar gösteriyor ki DNA’lar karmaşık yapıları nedeniyle üstün bir zeka tarafından oluşturulmuş olmalıdır ve bu zekada Tanrı’dır, dolayısıyla **‘Tanrı vardır.’**

Analojik dil [benzeşmeye dayanan] yaklaşımı, teisttin ilk çıkarımında babanın sevgisi ve Tanrı'nın sevgisi arasında ilişki kurulmasıyla işleyişe başlamıştır.

Üçüncü çıkarımda ise Teist, Tanrı sevgisinin insan sevgisinden farklı olduğunu savunarak; Tanrı ve insan sevgisinin kavramsal düzlemde aynı olduğunu fakat kavramın içeriği bakımından farklı olduğunu ileri sürmüştür.

Ateisttin tutumu ise benzerliği yani sevgiyi literal anlamda anlayarak babanın çocuğun iyileşmesi için çabalamasını sevgi olarak addetmesi ve Tanrı'nın sevgisiyle aynı olduğunu savunmasından dolayı tek anlamlı dil yaklaşımı kapsamında değerlendirmesine yol açmıştır. Ateistin tek anlamlı dil yaklaşımını bir silah olarak kullanması zaten cevaplandırılması zor bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. **Çünkü tek anlamlı dil, son aşamada antropomorfizmle sonuçlanmaktadır.** İnanan kişinin verdiği her yanıt tek anlamlı dil teorisine karşıt bir yanıttır. Flew ise dini ifadelerin iddia olmadıklarını iki farklı din dili anlayışlarının karşılaştırılmasıyla ortaya koymaya çalışmıştır.

Sonuçta Flew, Mantıkçı pozitivist düşünceye gelene kadar ortaya konan din dili varsayımlarını kıyaslamış ve bunun sonucunda **Tanrı hakkında konuşmanın geçersiz olduğunu ya da iddia olmadığını yanlışlanabilirlik ilkesi bağlamında değerlendirmiştir.**

Antropomorfizm:

Sosy. İnsan Biçimcilik. İsim Fransızca Anthropomorphisme

İnsan şeklinde putlara inanma ve tapma esasına dayanan batıl bir din. Allah'ı insan vasıflarıyla tasavvur eden dinî inançlar da antropomorfizm'in başka kılıkta görünüşleridir. Meselâ aslı bozulmuş Musevilik ve Hıristiyanlıkta Allahın insan şeklinde düşünülmesi antropomorfizm denilen putperestliğe bir geri dönüştür. İslâm dini Allah'ın varlığı, sıfatları ve fiilleriyle eşsiz ve benzersiz olduğunu bildirmekle, en üstün ve mükemmel din olmak şerefine hak kazanmıştır. İslâmın "Görmek, işitmek, konuşmak" gibi insani vasıfları Allaha atfettiğini, ve bu sebeple antropomorfik dinler arasında yer aldığını iddia edenler ya bilgisiz ya da kasıtlı kimselerdir. Çünkü İslâm, Allahın "Görmek, işitmek, konuşmak" fiilinde insanın muhtaç olduğu organ ve şartlara muhtaç olmadığını bilhassa belirtir ve insan fiili ile hiçbir surette benzerliği bulunmadığını açıklar. İslâm en cahil insandan en âlim insana kadar herkese hitap eden bir din olduğu için, basit ve kaba düşünenlere, hareketlerinin Allah'dan gizli kalmayacağını anlatmak için Allah'ın, putperestlerin ilahları gibi konuşmaz, görmez, işitmez diye düşünmemelerini, Allah'ın her hal ve hareketlerinden haberdar olduğunu anlatmaktadır.

Dua

Bismillahirrahmanirrahim.

Allah'ım, hayırla tamamlat.

336 Bilgi Kutu

Her sözün en güzelini söyleyen Allah'a hamdolsun.

Salat ve selam Onun kulu ve peygamberi olan Muhammed sallallâhü aleyhi ve selleme, en temiz ve makbul biçimiyle olsun.

Şimdi: (Bu Kitabı okuyan kişi…sen)

Bilime rağbet, Allah Teala'nın kullarından dilediğine erdirdiği bir olgunluk ve doğruluktan kaynaklanır. Kalbin nuru ve gözün sağlığına, himmete nail olmak, öz güvene sahip olmak (=kibri'n-nefs) ve fıtrat (yaradılış)m duruluğu, karakterin temizliğine nispet eder.

Allah Teâla bilime rağbet konusunda seni insanların en olgunluğa ermişi, bilime en çok önem vereni kıldığı gibi bilim konusunda en nasiplisi de yapmıştır.

Seni bilime en ehil, öğrencilerine de en şefkatlisi yapmıştır.

Allah Teala onlara senden daha güzelini, onlar hakkında olan gayretinin daha iyisini sana nasip etsin.

Sana olan nimetlerini daimi kılsın ve arttırsın. Nimetlerinden faydalandırsın.

Sen bana tıp ile ilgili görüşleri, her durumda faydası hemen elde edilebilen, yayınlanması iyi olan, edepli birisine bilmemenin caiz olmama nitelikleriyle sınırlı olarak, bıktıran uzatmalardan, derin tıbbî bilgilerden arınmış, karmaşık konulara girmeden, özet olarak bir araya getirmemi; bütün amacımı kolay belirtme, açık ifadeler ile açıklama ve detaylandırmaya odaklanmamı bana emrettin. *

Ben de senin bana emrettiğin bu görevi, Allah Teala'nın yardımına güvenerek üstlendim.

Çünkü bu, Allah Teala'nın seni, böyle bir faydayı sağlamana karşı mükafatlandıracağı ve ebediyete kadar güzel bir dille andıracağı toplumun genelini ilgilendiren faydalı bir iştir.

Başarı Allah'tandır.

--

*[Ibni sina/ Kitab el kanun el sağir fi't tibb. Büyük filozof-bilginler, büyük çaptaki eserlerinin bir de küçüğünü yazarlardı. Bu eser de İbn Sina tarafından kaleme alınmış büyük Kanun (el-Kânûn fi't-Tıbb) eserinin küçüğüdür.]

Yeni Ateizm

Yeni ateizm kavramı ilk olarak 2006 yılında ortaya çıkmıştır. Yeni ateizmin ayırt edici özellikleri olarak şunlar belirleyici olmuştur:

- Yeni ateizm, ateizmin bayramıdır. Çünkü Tanrı'nın cenaze töreni kutlanacak bir şeydir, yas tutulacak değil.

- Teizmin reddi değil, açık bir şekilde Hıristiyanlığın Tanrı'sının reddidir.

- Tamamen bilimsel kanıtlara dayanmaktadır. Tanrı'nın varlığı sorusu bilimsel bir sorudur ve din bilimin tamamen zıttıdır. Bu yolla insan aklının yaylaları aydınlanacaktır.

- Çocukları Tanrı inancıyla eğitmek onlar için oldukça zararlıdır.

- Dünyadaki en büyük tehlike dindir.

Yeni ateizmin savunucuları ve başlıca eserleri şu şekilde gösterilebilir:

Richard Dawkins The God Delusion (Tanrı Yanılgısı), Daniel Dennett Breaking The Spell (Büyü Bozumu), Sam Harris The End of Faith (İnancın Sonu), Lewis Wolpert Six Impossihle Things Before Breakfast (Kahvaltıdan Önceki Altı Olasılık), Victor Stenger The Comprehensible Cosmos (Kavranabilir Evren)

Ateizm Savunusunun Netliği

Ateist İnançlarının Netliğini Tanımlamak Açısından Bunları Bilmek Gerekir:

" Bir Tanrı olmadığım biliyorum."

" Tanrı hakkında bir inanç sistemi şunlarla aynı zıtlığı içerir: bekâr kocalar ya da yuvarlak kareler."

" Evrenin bir başlangıcının olmadığı ve bir sonunun da olmayacağına inanma eğilimindeyim. Aslında bunların herhangi birini tartışmak için iyi nedenler göremiyorum."

"Yaşayan organizmaların, yaşamayan materyallerden, oldukça uzun bir dönem içinde, evrim geçirdiğine inanıyorum."

Tanrı Anlayışındaki Değişimin Nedenleri

Bir zamanlar ateizm iddiasının The Presumption of Atheism (Ateizm Varsayımı) eseriyle doruk noktasına ulaştığım, bir Tanrı'nın varlığına inanmak için, sağlam nedenlerin olması gerektiğini ve eğer bu nedenler yoksa negatif ateist ya da agnostik olmak gerektiğini söyleyen Flew, yarım yüzyıldır süren ateizm savunmasını artık kabul etmediğini şu sözleriyle belirtir:

"Şimdi evrenin sonsuz bir Zekâ tarafından var edildiğine inanıyorum. Evrenin karışık kanunlarının bilim adamlarının Tanrı'nın Zihni dedikleri şeyi ortaya koyduğuna inanıyorum. Hayatın ve çoğalmanın, ilahi bir Kaynaktan başladığına inanıyorum."

Flew, modem bilimin ortaya çıkardığı dünya resmini, bu şekilde algıladığım söylemektedir. Ona göre bilim, doğanın üç boyutuna ışık tutmaktadır ki, bunlar aynı zamanda Tanrı'ya işaret etmektedirler:

1 – Doğanın kanunlara uyduğu gerçeği.

2- Hayat boyutu; maddeden oluşan ve zekice ayarlanıp amaca yönelik hareket eden varlık boyutu.

3- Doğanın varlığı

Bu üç boyuta paralel olarak Flew, üç sondan bahseder ve bunlara özellikle önem verdiğini ve bugünün kanıtları ışığında ilerlerken de bunları dikkate aldığım belirtir.

1- Doğanın kanunları nasıl oluştu?

2- Evren, yani fiziksel olan her şey, nasıl var oldu?

3- Bir fenomen olarak hayat, nasıl hayatın yokluğundan çıktı?

Flew kendi ifadesiyle Tanrı'yı keşfinin doğaüstü fenomenle hiç ilgisi olmadan, doğal bir düzeyde geliştiğini ifade etmektedir. "Bu geleneksel olarak doğal teoloji denen bir uygulamaydı. Bugün bilinen dinlerin herhangi biriyle bir bağlantısı olmadı.

Ayrıca kişisel mucizevî türden bir deneyimden de bahsedemem. Kısaca, Tanrı'yı keşfim aklın yolculuğudur, inancın değil."

Dönmüş Bir Ateist Gözüyle Dinler

Antony Flew'ün kendi ifadeleri doğrultusunda Hıristiyanlık ve İslâmî kaderci olarak yorumladığım söyleyebiliriz. İki dinin de en temel öğretisi olarak kaderciliği kabul ettiğini düşünmektedir.

Hıristiyanlığın Ortaçağ'da kabul ettiği ve uygulamaya çalıştığı doğrular, Reform hareketinden sonra geçerliliğini kaybetmiştir. Fakat İslam ne Reform'dan ne de Aydınlanma'dan hiçbir şekilde etkilenmemiştir.

Flew, Kuran'ın kaderci ifadelerinin, İncil'in en sert ifadelerinden bile daha saldırgan ve daha kesin olduğunu söyleyerek, Kuran'daki ikinci surenin 6 ve 7. ayetlerini örnek vermiştir: **"Şüphesiz inkâr edenleri uyarsan da, uyarmasan da, onlar için fark etmez inanmazlar. Allah onların kalplerini ve kulaklarım mühürlemiştir; gözlerinin üzerinde perdeler vardır. Büyük azap onlar içindir."**

Flew'a göre Kuran ve İncil arasında hiçbir benzerlik bulunmamaktadır.

Mesela marketlerde İncil bulunabilir ve edebi bir eser olarak okunabilir. Fakat Kuran'ı okumak zevkten çok kefarettir.

Kuran'da herhangi bir düzen de yoktur; tüm sureler uzunluklarına göre sıralanmıştır. Mesela en uzunu en baştadır. Bir Arap klasiği olan Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem Peygamber'e Cebrail tarafından gizli durumlarda ve parça parça gönderilen bu Kuran' da, herhangi olağanüstü bir durumun olduğunu varsaymak zor görünmektedir.

Yine iki büyük dinin peygamberlerini karşılaştırırken şöyle demektedir Flew: İsa Peygamber oldukça çekici ve karizmatik bir figürken, İslam'ın Peygamberi vurgulayarak söylemeliyim ki bu şekilde değildir.

Antony Flew'ün, Gary Habermas ile yaptığı görüşmede, Habermas Flew'e teizimden Hıristiyanlığa geçmeyi düşünüp düşünmediğini sormuştur. Flew'ün cevabı şu şekildedir:

Bu oldukça ihtimal dışı görünmektedir. Fakat böyle bir şey olursa bazı ilginçlikler içerir, belki Ortodoksluk şeklinde ve yine belki inanç olmadan fakat düzenli dini fiiller şeklinde olabilir. Eğer gelecekte bu şekilde bir şey düşünürsem Yehova'nın Şahidi olabilirim fakat tamamen inanmış olursam. Ve duyduğum dehşet ve korku sebebiyle kesinlikle İslam'a riayet etmem.

**

Ateistin Savunmaları

Antony Flew üzerinden bu konuyu açalım.

Antony Flew uzun ve tartışmalı hayatı boyunca uygulamaya çalıştığı tek bir prensipten bahseder. Bu Plato'nun Republıc (Cumhuriyet) eserinde Socrates'e yönelttiği **"Kanıtın bizi götürdü yeri takip etmeliyiz."** prensibidir.

Flew, ateizmi on beş yaşında kabul ettiğini ancak o yaşlarında ateist olmak için yeterli nedenleri olmadığını söylemektedir. Daha sonra **"gençliğe özgü bir ısrar"** olarak tanımladıktan sonra, ateizmini dayandırdığı iki nedenden bahseder:

1- Sonsuz iyiliğe sahip, her şeye gücü yeten bir varlık olan Tanrı'nın yokluğunu kesin olarak ispatladığım düşündüğü; **<u>"kötülük problemi".</u>**

2- Tanrı'yı kötü olması gerçeğinden kurtarmayan **<u>"özgür irade savunması".</u>**

Antony Flew'a göre Tanrı'nın rahmet, kudret ve aşk sıfatları gibi bir takım nitelikleri vardır ki, bunların hiç bir anlamı bulunmamaktadır. Flew, dünyada olup bitenler gözlemlendiğinde acı içinde olan ve hastalıktan ölen çocukların görüldüğünü söylüyor, bu ve benzeri kötülüklere rağmen nasıl olurda iyi ve güçlü olan bir Tanrı'nın var olduğu iddia edilebilir diye soruyordu. Ona göre bu durum Tanrı'nın gücü ve sevgisiyle çelişmekteydi. Dünyadaki kötülüğün varlığı, pek çok insanın güçlü ve yarattıklarım seven bir Tanrı'ya inanmasında çoğu kez bir engel teşkil etmektedir.

Teolog Rabbi Eugene Borowitz, The Mask Jews Wear adlı eserinde Holokost hakkında şunları yazar:

"Holokost'a izin vermiş olabilen, o esnada sessiz kalmış olabilen, tam arandığı zaman "yüzünü gizlemiş olabilen" herhangi bir Tanrı inanmaya değmezdi. Onun hakkında anlayabileceğimiz şeylerin bir sınınrı olabilirdi, fakat Auschwitz anlamayı makul olmayacak denli askıya almayı gerektiriyordu. Bu kadar dehşetli bir kötülük karşısında, o iyi ve kudretli olan Tanrı, öylesine anlaşılamazdı ki, insanlar "Tanrı öldü" dediler."

"Tabii Din Üzerine Diyalog" adlı yazının sahibi David Hume, teizmin kötülük problemine ilişkin çelişkisini şu şekilde dile getirmiştir:

- **"Tanrı kötülüğü önlemek istiyor da gücü mü yetmiyor; o halde O güçsüzdür.**
- **Yoksa gücü yetiyor da önlemek mi istemiyor; o halde O kötü niyetlidir.**
- **Eğer Tanrı hem güçlü hem de kötülüğü ortadan kaldırmak niyetinde ise, bunca kötülük nasıl oldu da var oldu?"**

Pek çok düşünüre göre kötülük problemi, teist inanca karşı en güçlü itirazdır. Alman teolog Hans Küng bunun için "ateizmin kayası" demiştir. Bir taraftan şunu kabul eden teist:

1- Mutlak güç ve mutlak ilim sahibi olan bir Tanrı vardır, diğer taraftan şunu da kabul eder:

2- Dünyada kötülük vardır.

Bazı eleştirmenler bu iki önermenin ikisinin aynı anda doğru olamayacağını ve burada mantıksal bir çelişki olduğundan bahsederler. Eğer bunlar birbirleriyle çelişiyorsa, öyleyse ikisine birden inanmak akla aykırıdır. Alvin Plantinga bu tutarsızlık suçlamasına karşı, Free Will Defense (Özgür İrade Savunması) adlı eseriyle bu konuda bir tutarsızlık olmadığını göstermeye çalışır ki, daha öncede söylediğimiz gibi "Özgür İrade Savunması" Flew'ün ateizmini dayandırdığı gerekçelerden biridir. Plantinga'ya göre, bu iki önermenin tutarlı olduğunu göstermek için, doğruluğu mümkün olan birinci önermeyle tutarlı ve hem birinci önermeyi hem ikinci önermeyi kapsayan üçüncü bir önerme bulmak gerekmektedir. Bu üçüncü önermenin doğru olması ve hatta kuvvetle muhtemel olması gerekmez. Sadece doğruluğunun mümkün olması yeterlidir. Çünkü burada yaptığımız işin, önermelerin hepsinin veya birinin fiilen doğru olup olmadığıyla ilgisi yoktur. Hepsinin birden doğru olmalarının imkânıyla ilgilenmekteyiz. İnsan özgürlüğüne ilişkin Plantinga Şöyle der:

"Bazen önemli ölçüde özgür olan (ve özgür olarak, kötülükten daha çok iyilik yapan) yaratıkların olduğu bir dünya, hiç özgür yaratıklar içermeyen fakat diğer her şeyin aym olduğu bir dünyadan daha değerlidir. İmdi, Tanrı sadece özgür yaratıklar yaratabilir, fakat onların sadece doğru olanı yapmalarına neden olamaz veya bunu zorunlu kılamaz. Çünkü eğer öyle yaparsa, onlar önemli derecede özgür olmazlar; onlar doğru olanı özgürce

yapmazlar. Ahlaki iyiye yetenekli yaratıklar yaratmak için, o halde, Tanrı ahlaki kötüye de yetenekli yaratıklar yaratmak zorundadır; Tanrı hem onları kötülük yapmada" serbest bırakıp hem de kötülük yapmaktan alıkoyamaz. Vakıa şudur ki, Tanrı önemli derecede özgür olan yaratıklar yaratmıştır; ne yazık ki onlardan bazıları özgürlüklerini kullanmada yoldan çıkmışlardır. İşte ahlaki kötülüğün kaynağı budur. Ancak bu yaratıkların bazen yoldan çıkması ne Tanrı'nın kudretine, ne de O'nun iyiliğine karşı bir delil oluşturur."

Tanrı Dili

Tanrı'nın kendi varlığının referansının bizatihi kendisidir. Bu referans olma biçiminin de dille gerçekleştiği malumdur. Fakat söz her ne kadar Tanrı sözü olsa da, muhatap insandır. Bu sebeple Tanrı, sözü kullanırken hitap ettiği insanın kültüründen, dilinden ve birikiminden istifade etmiştir.

Yani Tanrı, kendisi hakkında kullandığı ifadelerin tamamına yakınını insanın kullandığı gündelik dilden almıştır. Bu bir taraftan kullanılan dilin muhteviyat ve maksadının anlaşılmasını kolaylaştırırken, diğer taraftan birtakım sorunlara kapı aralayabilmektedir. Çünkü Tanrıdan bir şahıs olarak söz etmek istediğinizde (gündelik dilin zihin dünyamızda uyandırdığı etkiler dolayısıyla) ne kadar kaçınsanız da teşbihe düşmekten sakınamazsınız. Bu tehlikeyi görüp, farklı bir yol denediğinizde seçenek bu defa tenzihi önceleyen dili tercih etmek olacaktır ki, burada da anlamın daralması veya bütünüyle yok olması gibi bir tehlike belirecektir. Bundan kaçınmak imkânsız gibidir.

İnsanın muhatap alındığı bir iletişim biçiminde bu riskler her zaman olacaktır, bunu kabul ediyoruz. Fakat bunu bahane ederek dili bütünüyle anlamsız ve geçersiz ilan etmenin oldukça tarafgir ve haksız bir tutum olduğuna da özellikle dikkat çekmek istiyoruz.

Renk Psikolojisi

Renkli bir yüzeye baktığımızda iki tip etki söz konusudur. İlki sadece fizik etkidir. Kısa süreli bir duyumdur bu, derine inmez. Renk psikolojisi, fizik renk duyumundan çok daha karmaşık bir sisteme sahiptir. Renk faaliyetleri geliştikçe basit fizik aksiyondan daha derin ve daha güçlü bir başka aksiyon doğar. Renklerin duyular üzerindeki etkileri, uzun süre ile aynı şiddette devam etmez. En çarpıcı renkler dahi bir süre sonra gözü bıktırır, alıştırır. Ancak bu alışkanlık sonunda; renk, bilinçdışına nüfuz ederek psişik etkiye dönüşmüştür.

Renk psikoloji modeli altı temel ilkeye dayanır:

1. Renk özel bir anlam taşıyabilir.

2. Rengin anlamı öğrenilmiş ya da biyolojik olarak doğuştan gelen bilgilere

dayalı olabilir.

3. Bir renk algılandığı anda kişide otomatik olarak anında değerlendirilir.

4. Değerlendirmenin sonucunda kişi bir davranışa motive olmuştur.

5. Renk otomatik olarak üstünlük kurar.

6. Renk anlam ve etkisinin bağlam ile ilgisi olmayabilir.

Rengin öncü psikolojideki aşamaları ile ilgilenen Carl Jung renklerin 'özellikleri ve anlamları ile ve bir araç olarak sanat potansiyelinin psikoterapisi ile ilgilendi.

Jung'a göre her birimiz varlığımızın gizli boyutlarında kısmen kökensel biçimleri taşımaktayız ve etnik hafıza ve inanç sisteminden beslenen güçlü damarlar çok sert göstergeler taşıyabilirler. Jung'un kolektif bilinçdışı dediği ortak bilgi, özne farkında olmasa da işlevini sürdürür.

"Renkler, ortak bilinçdışının bir yansıması olarak toplumsal ölçekte anlam boyutu kazanabilirler. Ortak bilinçdışı, sembolik bir yapı içinde oluşturulan renk anlamlarını, toplumun uzun süren deneyimleriyle elde edilmiş birikimlerin sonucunda oluşturmaktadır. Renk anlamlarının toplumsal kullanımındaki bu ortaklık, doğaldır ki renklerin ortak psikolojisini debelirlemektedir. Renkler bir toplumda benzer biçimde algılanmakta, aynı duyguları uyandırmakta ve belleklerde benzer çağrışımlar yaptırmaktadır."

Jung hastalarının renk duyarlılıkları üzerinden psikolojik çözümlemeler yapıyordu. Rengin tıp alanında şifa gücü olarak kullanılması ise eski bir inanıştı. Modern uygulayıcılar bu teknikleri

antik Mısır, İran, Çin ve Hindistan'dan ve Ortaçağ Avrupa'sında uygulanan değerli taş terapilerinden almaktadırlar.

Psikosözlük

after-image: Süksesif kontrastlığa (ardışık zıtlık) göre görünenin zıddının algıda oluşması

akut porfiri: Porfirin biyosentezinde yer alan enzimlerin doğuştan ya da kazanılmış bozukluğu ya da eksikliği sonucunda gelişen hastalık

alem-i sagir: Mikro-kozmos

Ahura-Mazda: Zerdüştlük dininde Ehrimen (kötülük)le mücadele eden baş tanrı: bilginin efendisi.

ampirik: Deneye dayalı

andojen: Hermafrodit, çift cinsiyetli, hünsa

anima: Pisagor ve Platon'a göre zihin ve ruh. *Psişe* sadece yaşamsal unsurdur, *nous* ruhtur.

anima-mundi: (Latince) Kuantum teorisi. Birçok düşünce sistemine göre gezegendeki tüm canlılar arasında içsel bir bağlantı olduğu fikri.

anksiyete: Evham hastalığı

anomi: Anlamsızlık hastalığı

antropomorfik: İnsan biçimli

antroposentrik: İnsanı merkeze alan, ego-merkezci

a-priori: Bir nedene bağlı olmaksızın temelde var olan

Aydınlanma: Tekâmül, inisiye olma

beden mutilasyonu: Bedeni kesme

beden modifikasyonu: Beden fizyonomisinde cerrahi boyutta değişim yaratma

Belle Epoque: 1871-1914 arası Avrupa'da iyimserlik, bölgesel barış, ekonomik refah ve teknolojik, bilimsel ve kültürel yeniliklerin olduğu çağ.

bipolar affectif bozukluk: Manik depresif psikoz. Çift kutuplu duygu durum bozukluğu

çakra: Doğu ezoterizminde insan bedenindeki eneji çeken, dönüştüren, dağıtan merkezler

dekadanlık: Toplumda ve kültürde çökme, bozulma, dejenerasyon anlamına gelen dekadan kelimesinden türemiş felsefi görüş, öncülüğünü 18. yüzyılda Jean-Jacques Rousseau yapmıştır.

determinist: Neden-sonuç ilkesi. Nedenler bilimsel yasalara dayalıdır ve sonuç buna bağımlıdır.

disforik mod: İstem dışı sinirsel ve ruhsal değişimlerin güçlü bir şekilde kendini belli etme durumu

disosiye durum: Bilincin bölünmez durumunun kaybı. Bulunduğu ortamdan kopma, unutkanlık ve yabancılaşma şeklinde yaşanır. Bayılma vakası görülebilir

egzoretik: Dışsal, dış yüzcü

endojen depresyon: Genetik depresyon

epifenomenal: Süreçte ortaya çıkan ve süreci etkilemeyen ikincil sonuç, olgu. Tıpta bir hastalığın seyrinde ek koşul veya belirti.

epifiz bezi: Descartes'ın ruhun bedene etki ettiği yer dediği dopamin, seratonin, melatonin, DMT gibi mutluluk hormonlarını salgılayan pineal gland, kozalaksı bez.

epistemoloji: Bilgi bilimi

epizodik psikoz: Düşünce ve duyusu ağır şekilde bozulmuş, kişilik değişimi gösteren bir psikotik hastanın halüsinasyon görüp delüzyonel (paranoya benzeri) sanrı veya hezeyanlara kapılması

etimoloji: Sözcüklerin kökenini araştıran bilim

Eucharist: Ekmek-şarap (Rabbani) ayini

evangelist: Gezici rahip

ezoterik: İçsel, bâtıni

frengi: Cinsel yolla bulaşan bir tür enfeksiyon

Geschwind sendromu: Temporal lop epilepsisi

glaucoma: Göz tansiyonu

Hakikat: İslam mistisizminde Tanrısal olan gerçeklik bilgisi. Tanrısal âlemin gücü içerisinde erime, sonsuzlaşarak bekalaşma, Hakikate erme olup bir mertebedir.

hermafrodit: Androjen çift cinsiyetli, hünsa

hipokondriakal: Hastalık hastası, evham hastalığına yakalanmış şekilde

hue: Özgül renk (3 ana 3 ara renk)

Gestalt: Algı psikolojisi üzerine kuram

gnostik: Gnosis ile uğraşan, ilhamcı

gnosis: Sezgi ve tefekkür yolu ile edinilen bilgi

indeterminist: Nedensizlik ilkesi, bir sonuç belli bir nedene bağımlı değildir.

idiografik: Genel ilke ve yasalarla değil, belli bir bireysel duruma özgü olarak ve önceden tahmin edilemeyen koşullarla açıklanabilen, nomotetik

idiomorfik: Tuhaf ya da karakteristik bir forma sahip durum ya da nitelik: formda biricik ya da özgün kimlikte oluş.

inisiyasyon: Aşamalı spritüel gelişim metodu

inisiye: İnisiyasyondan geçmiş

juxtaposé: Yanyana

Kartezyen felsefe: Rasyonalitesini matematik ve fiziğe dayandıran 17. yüzyıl sistematik felsefesi

katharsis: Ruhsal arınma

kromoterapi: Renkle tedavi

Kundalini: Doğu Ezoterizmine göre bedende pasif halde bulunan, fakat birtakım uygulamalarla etkin duruma geçebilen ruhsal enerji

'*lake*': Işığa maruz kaldığında solan organik pigment türü

libido: Yaşam enerjisi

'*madder*': Kırmızı kök pigment (Alizarin)

Méniere sendromu: İç kulak sıvısının mikrobiyotik oluşumlarla aşırı derecede artması ya da azalması sonucu oluşan denge kaybı ve işitme güçlüğü yaratan hastalık

metamorfoz/ *transfiguration:* Başkalaşım

mezzotint: Bakır veya çekil klişe baskı tekniği

mistisizm: Gizemcilik

Mithras: Zerdüştlük

mood: İzleyiciyi içine alan atmosferin yarattığı ruhsal mod

morfik: Jeomorfik olarak belirli, özel bir şekle sahip olan

Nirvana: Doğu dinlerinde, mistisizminde ve teozofisinde "manevi kurtuluş" anlamında kullanılan Sanskrit kökenli terim

Nöropati: Sinir liflerinde tutulma, uyuşma

okültizm: Geçmiş çağlarda doğa, evren, tesirler, insan ve evren ilişkileri ve gelecek hakkında ezoterik yollarla ya da medyumik kanalla elde edilmiş bilgiler bütününün günümüze ulaşmış biçimine verilen ad.

Panteizm: Doğa tanrıcılık. Tanrı'nın doğa formundaki işlevini ve ona nasıl temas ederek onu şekillendirdiğini inceler. Evrenin tamamı tanrıdır.

Panenteizm: Tüm tanrıcılık. Her şeyin Tanrı'dan kaynaklandığına inanma. Panteizmde her şey Tanrı olarak düşünülür, Pan-enteizm'de her şey Tanrı'dan sâdır olmuş, meydana gelmiştir. Evren Tanrı'dadır ve bu Tanrı'yı sınırlamaz.

parabolik: Benzetme yolu ile ifade

paraphrase: İma yollu, dolaylı anlatım

Peripatetic: Gezginci Aristotle Okulu

profan: Din dışı, laik

Phoenix (Feniks): Ateş kuşu (Mısır), Simurg (Pers), Zümrüd-ü anka (Türk)

Pimander: Hermetik yasalar (*The Corpus Hermeticum*)

Pleinairism: Açık havada resim yapma

psiko-analitik yöntem: Freud'un psikanalitik ruh çözümleme yöntemi

psiko-fizyoloji: Psikolojik olayların fizyolojik yönlerini inceleyen bilim dalı

psiko-mitoloji: Kişinin kendi merkezine doğru yolculuğunda mitolojik durumun belirmesi. C.G. Jung mithosta beliren arketip simgelerin psikolojide başvuru referansları olduğunu söyler.

psiko-pataloji: Duygu, düşünce ve davranış bozukluğu, uyumsuz davranış, ruhsal bunalım

üzerine araştırma dalı

psiko-teknoloji: Belli durumlarda birey, grup ve toplum psikolojisini anlamak ve etkilemek

üzere insan bedeni üzerinde geliştirilen bilgi ve teknikler

Püritanizm: 16. ve 17. yüzyıllarda I. Elizabeth'in İngiliz Kilisesi'nde başlattığı reformist harekete karşı çıkan, "saflığı" aradıkları iddiasında olan Protestan doktrin ve ibadetinin öğretiye dönüşmüş hali

Sekine/Şekinah: Hermetizmde dişil prensip. Farklı kültürlerde İştar, İsis, Demeter, Ceres,

Kibele, Sibel, Luna, Selene, Parvati, Sophia ve Meryem olarak karşımıza çıkar

semptom: Belirti

sendrom: Hastalık

sunyata: Nihai gerçekliği oluşturan boşluk

tathata: Budist öğretide hiçbir anın diğeriyle aynı olmaması. İyi ve kötü sürekli birbiri içine geçerek kritik anda gerçekleşir.

tekâmül: Ruhsal gelişim

tefekkür: Tanrı ve yaratıları üzerine derin düşünme

temporal lop epilepsisi: Ön beyin lobu psiko-motor bozukluk

tenebrizm/ tenebrismo: İtalyanca tenebroso (karanlık) kelimesinden türemiş dramatik ışık gölge (*clair-obscur*) ile resmetme tarzı

teozofi: Tanrı bilimi. Doğu gelenekleri üzerine kurulmuş, ezoterik bilgilerden yararlanan felsefi bir sistemdir.

Tetraktis: Pisagorcu okulun mistik dini sembolüdür. 4 diziden oluşmaktadır. Bu 4 dizi ile birlikte (1+2+3+4 = 10) 10 noktadan ibarettir.

timbre: Ses rengi, tını

Yadjour- Veda /Ayur-veda: Kökeni Hindistan'ın Vedik kültürüne dayanan 5000 yıllık doğal şifa sistemi

Yin-Yang: Evrenin dualite üzerine kurulu birliği

Zoroaster: Zerdüşt

Dil Bölümleri

Dil; seslere, kelime ve sözlere göre bölümlenir. Dil araştırmalarının mihenk taşı niteliğindeki dil unsurları sırasıyla şunlardır:

Sesbilgisi (Fonetik): Dil seslerindeki değişme ve birleşmeleri inceler.

Yapıbilgisi (Morfoloji): Kelimelerin yapısını ve değişikliklerini irdeler.

Sözdizimi (Sentaks): Dilde kelimelerin sıralanması konusunu inceler.

Anlambilgisi (Semantik): Söz varlığını oluşturan dil unsurlarının barındırdıkları anlamları irdeler.

Metinbilgisi (Filoloji): Dilde metin açıklaması, metin onarımı ve metin tenkidi ile uğraşır.

Kelime Cinayeti

"Kelimeleri vaktinden evvel öldürmek, genç bir insan öldürmek kadar kanlı bir cinâyettir. Kelimelerin yaşama haklarını, insanların yaşama hakları kadar mukaddes ve muhterem sayanlar, insanlar içinde en az barbar veya en çok medeni olanlardır." [Banarlı, Nihad Sâmi, Türkçenin Sırları, 54. b, Kubbealtı Neş., 2017., s. 206.]

Hazret-i Ebû Bekir radiyallâhü anhın vecizeleri

1.Vecize

Yapılan iyilikler, bizi her türlü kötülükten korur.

2. Vecize

Anlamayı anlamaktan aciz olmak anlamaktır.

3.Vecize

Kendini tanımada acizlikten başka bir yol bırakmayan Allah'ı her türlü noksanlıktan tenzih ederim.

4. Vecize

Ölüme karşı düşkün ol ki sana hayat bağışlansın.

5.Vecize

Sabırda bela, sabırsızlıkta fayda yoktur.

6. Vecize

Ölüm, dünya belalarının en zoru, ahiret belalarının en kolayıdır.

7.Vecize

Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellemin kaybını hatırlayın ki başınıza gelecek belalar hafiflesin.

8.Vecize

Cezası en hızlı bir şekilde verilen günahın azgınlık ve akraba ziyaretini kesmek olduğunu bilir misiniz?

9. Vecize

Mal cimride, silah kullanmayanda, görüş makbul olmayanda olursa, işler bozulur.

10.Vecize

Ey kuş! Ağaca konar ve meyvesinden yersin; ancak başına gelecekleri bilmezsin.

11.Vecize

Allah kulunun korku ve ümit arasında yaşaması için müjde ve azabı bir arada andı.

12.Vecize

Ey insanlara yol gösteren kılavuz! Eğer yolu kaybettiysen ya sabahın aydınlığına kadar beklersin; ya da karanlığın denizinde belalarla karşılaşırsın.

13.Vecize

Hiçbir felaket yoktur ki ondan daha ağır bir felaket olmasın.

14. Vecize

Muhakkak ki insan belaya dili yüzünden düşer.

15.Vecize

İnsan ne çekerse dili yüzünden çeker.

16.Vecize

Hilekâr, dönek ve azgının zararı yine kendine döner.

17.Vecize

Gerek bağışladığında gerek cezalandırdığında sakın boş söz söyleme! Yoksa sana güvenildiğinde güvenilirliğin, korkuttuğunda da caydırıcılığın olmaz.

18.Vecize

Sakın suçun cezasından daha ağır olanıyla tehdit etme! Onu uygularsan günaha girersin, uygulamazsan yalancı çıkarsın.

19.Vecize

Her şeyde bağırıp çağırarak tehdit etme!

20.Vecize

Hayrı kaçırırsan onu yakala; sana şer ulaşırsa ondan önce davran!

21.Vecize

Muhakkak ki üzerinde, Allah'ın seni gören gözleri vardır.

22.Vecize

Kardeşini nefsine tercih edene ve onu duasına ortak edene Allah rahmet etsin!

23.Vecize

Doğruluk emanet, yalancılık ise hiyanettir.

24.Vecize

Yağmadan hakkımı aldım, nafileleleri de isterim. (Farzları yaptım, nafileleri de yapmak isterim.)

25.Vecize

Harama düşme korkusuyla yetmiş helali terk ederdik.

26.Vecize

Allah'a en itaatkâr olan insan, günahından en çok nefret eden insandır.

27.Vecize

Muhakkak ki Allah, dışını gördüğü gibi içini de görür.

28.Vecize

Cahiliye kibrinden sakın! Çünkü Allah, cahiliye kibrine ve cahiliye kibrini taşıyanlara buğz eder.

29.Vecize

Muhakkak ki Allah katında insanların en iyisi, O'nu en çok sevendir.

30.Vecize

Sözün çoğu birbirini unutturur, sana ait olan aklında tutabildiğin kadardır.

31.Vecize

Kendini düzelt ki halk da seni doğru kabul etsin.

32.Vecize

Gizlini aşikâr olanla bir tutma; yoksa işlerin bozulur.

33.Vecize

Danışmanından hiçbir bilgiyi gizleme; aksi takdirde başına geleceklerin sorumlusu senden başkası değildir.

34.Vecize

Muhakkak ki her nefsin bir şehveti vardır; eğer onun istediğini verirsen, ısrarla istemeye devam eder ve arzulu bir şekilde rağbet eder.

35.Vecize

Biz de baştan böyleydik, sonra kalplerimiz karardı. (Hz. Ebû Bekir bu sözü, Yemen'den İslam'ı kabul etmeye gelen bir grubun Kur'an-ı Kerim okunduğunda aşırı etkilenip, çok ağlamaları üzerine söylemiştir.)

36.Vecize

Biz sana halifelik vermedik, seninle halifeliğe değer kazandırdık. (Hz. Ebû Bekir bu sözü, Hz. Ömer'in halifeliğe atanmayı kabul etmemesi üzerine söylemiştir.)

37.Vecize

Komşunla çekişme; çünkü herkes gider o kalır.

38.Vecize

İnsanların en akıllısı Allah'tan en çok korkan, en âciziyse en çok günah işleyendir.

39.Vecize

Benim katımda en güçlünüz hakkını ona verinceye kadar zayıf olanınız, en zayıfınız da başkasının hakkı ondan alınıncaya kadar güçlü gözükeninizdir.

40. Vecize

Hz. Peygamber'in dediğini yap; çünkü O Hak üzeredir. (Hz. Ebû Bekir bu sözü, Hz. Ömer'in Hudeybiye Antlaşmasını yadırgaması üzerine söylemiştir.)

41.Vecize

Muhakkak ki size arkasında ecel olan bir süre verilmiştir; umutlarınız kesilmeden ve kötü amellerinizle karşılaşmadan önce o süreyi iyi değerlendirin.

42. Vecize

Doğru olan, hakkın konulmuş olduğu terazinin ağır gelmesi, batılın konulmuş olduğu terazinin de hafif gelmesidir.

43.Vecize

Muhakkak ki Allah, farzı yerine getirmedikçe nafile ibadeti kabul etmez.

44. Vecize

Şu dört özelliği üzerinde taşıyan, Allah'ın hayırlı kullarındandır: Tevbe edene sevinen, günahkârın bağışlanmasını isteyen, dine sırt çevirene dua eden ve iyilik yapan kimselere yardım eden.

45.Vecize

Nefsim elinde olan Allah'a yemin olsun ki kanuni ceza dışında birinizin boynunun vurulması, dünya gafletine dalmasından daha hayırlıdır.

46. Vecize

Eğer iyilik yaparsam bana yardımcı olun, kötülük yaparsam beni düzeltin.

47. Vecize

Bir toplum Allah yolunda cihadı terk ederse Allah o toplumu alçaltır.

48. Vecize

Bir toplumda ahlaksızlık yaygınlaşırsa, Allah o toplumun tümüne birden bela verir.

49. Vecize

Kim Allah ve Resulü' ne itaat ederse doğru yolu bulmuş olur, kim de Allah ve Resulü' ne isyan ederse sapıtır.

50.Vecize

Ben, Allah ve Resulü'ne itaat ettiğim sürece bana itaat edin, isyan edersem bana itaat etmeyin.

51. Vecize

İyiliği emreden, kötülükten sakındıran yöneticiye itaat eden kurtuluşa ermiş ve onun üzerindeki hakkını ödemiş olur.

52. Vecize

Nefsinizin arzularına uymaktan sakının; muhakkak ki nefsin arzularına uymaktan, dünyaya hırsla sarılmaktan ve öfkeden korunanlar kurtuluşa ermiştir.

53. Vecize

Övünmekten sakınınız! Topraktan yaratılan, bugün diri olsa da yarın ölüp toprağa tekrar dönecek olan ve kurtların kendisini yiyeceği kimse nasıl övünebilir ki?

54.Vecize

Mazlumun duasından sakınınız!

55. Vecize

Sabrediniz! Bütün işler sabırla çözüme ulaşır.

56.Vecize

Allah'ın, rahmetinden size vadettiği şeylere koşunuz.

57.Vecize

İyi görünümlü fakat sonu cehennem olan iyi, iyi değil; kötü görünümlü fakat sonu cennet olan kötü de kötü değildir.

58. Vecize

Küfrü birbirine düşürerek yık!

59.Vecize

Suçluyu önce ikaz et!

60.Vecize

Ne söylediğine ve ne zaman söylediğine iyi bak!

61. Vecize

Ezan sesi duyduğun bir yerin durumunu iyice öğrenmeden saldırı düzenleme!

62. Vecize

"Namaz kılanı öldürmekten sakın!''

63. Vecize

Ne toplumun mukaddesatını koruyan o eski muhafızlar kaldı ne de savaşan mücahidler!

64.Vecize

İstişare ettiğinde doğruyu söyle ki alınan kararlar isabetli olsun.

65.Vecize

Allah'a yemin olsun ki devenin yularını (zekâtı) vermeyenlere savaş ilan ederim.

66.Vecize

Düşmanın bir açığını yakalarsan, zaferi kazanıncaya kadar onu gizle.

67.Vecize

Devlet başkanı halka örnektir; o ne yaparsa halk da onu yapar.

68.Vecize

Askerinle gece sohbetleri yap ki her şeyden haberdar olasın.

69.Vecize

Ceza vermede aceleci olma; çünkü onun en hafifi bile acı verir.

70.Vecize

Düşmanla karşılaştığında metin ol, korkma! Sen korkarsan adamların da korkar.

71.Vecize

Allah'tan yardım iste, sana O yeter, O'na karşı doğru ol, O da sana karşılığını versin.

72. Vecize

Daima güvenilir olmaya çalış!

73.Vecize

Arkadaşlarınla iyi arkadaşlık yap, hepsini haklarda eşit tut!

74. Vecize

Allah'ı görüyormuşçasına amelini yap ve kendini ölmüşlerden say!

75.Vecize

Dünyalıklarla insanları kazanmaya çalış!

76. Vecize

Zulmedenler, yakında nasıl bir ınkılaba uğrayıp devrileceklerini ve hangi Rabbe döndürüleceklerini öğrenecekler.

77. Vecize

Şehitlerin kanlarını yıkamayınız; çünkü onların kanları pis değildir.

78. Vecize

Sen nasıl ki yöneticin dahi olsa, ondan hakkını almak istiyorsan, sen de üzerinde hakkı olan kimselerin hakkını ver.

79. Vecize

Allah için amellerinizi ihlasla yaparsanız, Rabbinize itaat etmiş ve ahiretten nasibinizi almış olursunuz.

80. Vecize

Allah'a kulluk etme ve emrine uyma dışında, Allah'la hiçbir kimse arasında bağ yoktur ki ona iyiliği dokunsun ve ve ondan kötülüğü gidersin.

81. Vecize

Dikkat edin! Kim neyi duyduysa söylesin, kim de neye şahit olduysa anlatsın!

82.Vecize

Tilkinin şahidi kuyruğudur.

83.Vecize

Sana Allah'tan korkmanı tavsiye ediyorum; çünkü sen O'nu görmesen de O seni görür, sen O'nu gözetmesen de O seni gözetir.

84. Vecize

Kim ki Hz Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e tapıyorsa muhakkak ki O ölmüştür; kim ki Allah'a tapıyorsa muhakkak ki Allah diridir ve ölümsüzdür.

85. Vecize

Biz Allah'ın cömertlik kaplarından bir kabız.

86.Vecize

Herhangi bir kimseye zulmeden, Allah'la olan ahdini bozmuş olur.

87. Vecize

Kim ki halkın yönetimini üstlenir de Allah'ın kitabına göre hükmetmezse, Allah'ın laneti onun üzerine olsun!

63

88. Vecize

Sabah namazını kılan Allah'ın koruması altındadır.

89.Vecize

Ben Hz. Peygamber'in yerini dolduramayan bir halifeyim. (Hz. Ebû Bekir'e sen Allah'ın halifesisin denildiğinde, Peygamber'e nispetle yetersizim sizin en hayırlınız değilim diyerek, bu sözü söylemiştir.)

90. Vecize

Ben de sizin gibi bir insanım, yanlış da yapabilirim doğru da yapabilirim; acele de davranabilirim geri de kalabilirim.

91. Vecize

Allah için çekilen kılıcı geri yerine koymam!

92. Vecize

Ailesinin içerisinde sabahlayan kişiye, ölüm ayakkabısının bağından daha yakındır.

93. Vecize

Allah’tan af, afiyet ve belalardan korunmayı isteyiniz.

94.Vecize

Sabır, imanın yarısıdır.

95.Vecize

Yakîn imanın tamamıdır.

96. Vecize

Tüm işlerinde Müslümanlara karşı yumuşak davran!

97. Vecize

İçinizde taşıdığınız düşünceniz ve yiyeceğiniz güzel olsun; çünkü Allah takva sahipleri ve iyilik edenlerle beraberdir.

98. Vecize

Ganimet olarak ele geçirdiklerini savaş teçhizatı yap!

99. Vecize

Müslümanlar yöneticilerine beddua etmesinler ve ülkelerinden savaşmaksızın çıkmasınlar.

100.Vecize

Allah’tan yardım iste, yardımcı olarak O sana yeter, Allah’a dayan, vekil olarak O sana yeter!

Satranç Hindistan’da yaklaşık 1500 yıl önce bulunmuş klasik bir strateji oyunudur. Satranç Sanskritçe’de Çaturanga, dört çatu yol ranga anlamlarına gelir. Şatranc-ı Urefa, Osmanlı döneminde kıraathanelerde ve dost meclislerinde kemal meseleleri de mütalaa ederek zamanın değerlendirilmesi hedeflenen bir oyun olarak lansedilmiştir.

Tasavvuf’ta 4 yol: Şeriat, Tarikat, Hakikat ve Marifet olarak bilinir. Ariflerin maneviyat seyrinde aldıkları dört makamın bahisleri ele alınmış bir şekil verilerek bir eğitimin verildiği söylenilmektedir. Oyun aşağıdaki levha üzerinde oynanır.

İlişki kimliği rId12 olan görüntü yolu dosyada bulunamadı.

Üzerinde yılan ve ok resimleri bulunan 100 karenin başlarında "buluşma" yani "Visal" karesi ile 101 kare olan levha, iki piyon ve altılı bir zar ile oyun düzeni vardır.

İki kişi 1 den 100 e kadar giderken bazen geri dönüşlerle zaman kaybettiği olur. Bazı karelerde oyuna ismini veren yılanların baş kısmı denk gelmekte ve bu kareye denk gelen oyunun gereği yılanın kuyruğunun işaret ettiği makama düşmektedir. Bazen de daha az bir hamle ile yukarılarda olan iyi vasıflara ulaşarak vuslata yakınlaşır.

Karelerde yazılan isimler Türkçe olarak şu şekildedir.

356 Bilgi Kutu

İlişki kimliği rId12 olan görüntü yolu dosyada bulunamadı.

Günümüzde bu levha hakkında birçok yazılar çıkmaktadır. [9] Ancak bir hatalı durumun olduğunu farkettik. Bizim buraya koyduğumuz Şatranc-ı Urefa Levhası, Hz. Muhyiddin İbnü'l-Arabi kaddesellâhü sırrahu'l azîze veya öğrencilerinin tasavvuf yolunu öğretmek için hazırlandığı birçok yerde belirtilse de Muhammed b. El-Haşimi b. Abdurrahman el- Hüseyni Tilemsanî ed-Dımeşki'nin "Enisü'l- Haifin ve Semiru'l-Akifin fi Şerhi Şatranci'l-Arifin" deki levha ile benzerlik bulunmamaktadır. [10]

Bahse konu olan satranç levhası ile bu levhanın yakından ve uzaktan alakası olmadığı gibi bu Şatranc-ı Urefa da terimlerin Farsça kelimeler ile oluşu da işin farklı boyutunu gösteriyor.

[9] "Zillet'ten Visâl'e yüz hamle: Şatranc-ı urefa" Belgezar, Yusuf Çağlar, Aksiyon, 4 Ağustos 2008, Sayı: 713; 3 "Türkiye'de Oynanan Bazı Oyunlar" Tarih Sayfaları, Muharriri: Sedad İzzet, Resimli Ay Fevkalâde Ramazan Nüshası, Kânunusani 1928, numara: 11-47, sayfa: 9-11

[10] Ariflerin Satrancı Şerhi; Enisü'l- Haifin ve Semiru'l-Akifin fi Şerhi Şatranci'l-Arifin/ trc: Fatih Mehmet Albayrak, Sır Yayıncılık-İstanbul 2010

(Bazı yerlerde Süleyman Çelebi 1351 - 1422 tarafından icat edildiği söylentisi de vardır.!!!!)

İşin içinde bir gizli durum var ama ne?

Birileri tarafından Müslümanlar arasına sokulan bu sahte oyunun muhteviyatı üzerine araştırma yapıldığı zaman tasavvufla alakası olmayan bir levha olduğu ve Abdullah DAMAR'ın [11] Abdullah Herevî ve Menâzilü's-Sâirîn [12] üzerine hazırladığı makaleye bakılınca daha iyi anlaşılacaktır. Bu levhada bahsedilen kelimeler içerik olarak uydurma ve bir kısmının da boş ifadeler olduğu görülecektir.

Konu hakkında araştırma yaptım. Fakat kesin sonuca tam olarak ulaşamadığım yerler olunca tam bir şey söylemek istemiyorum. Ancak gördüğüm kadarıyla bu satrancın tasavvuf literatüründe ve Hz. Muhyiddin İbnü'l-Arabi kaddesellâhü sırrahu'l azizin hazırladığı satrançla da bir ilgisi ve bir dayanağı yoktur.
Konuya açıklık verecek ilginç bir misali Kazım Karabekir Paşa'dan aktaralım.

> *"Erzurum'da yakaladığımız Müslüman olmuş bir Rus casusunu temize çıkarmak için bir mahalle halkının karargâhıma geldiği zaman hallerine bakıp hatıratıma şunu kaydetmiştim:*
> *Ey Türkoğlu! Sen pek safsın, seni herkes aldattı. Erdim diyen, döndüm diyen çemberinden atlattı."* [13]

Sonuç olarak, bahse konu olan satranç-ı urefa görünüşte güzel fakat özü itibarıyla şu an için kesinlikle ifade edemediğimiz mistik bir anlayışın üstü kapalı öğretiminin gizli alt yapısıdır. Satranç oynanırken her karede bir fasıla verilir ve sohbet edilecek şekilde bazı bilgiler aktarılır. Bu bilgiler diğer oyuncu tarafından kabul edilince diğer hamleye geçilir. Umum mekânlarda oynanan bu oyun ile bir öğretinin kademeli şekilde eğitimi insanların yanlarında yapılmıştır. Bu şekildeki yorum hakkında aşırı tevil vardır denilebilir. Ancak tasavvuf erbabından az buçuk ilmi olan bu kelimelerin vasatın altında ve uydurma ve çokta alakasız terimler olduğunu anlayarak bize hak verecektir. Yıllarca içimizde bu oyunun bu şekli nasıl kaldı sorununa milletimizin saf ve iyi niyetine dayandırıyoruz.
Müslümanın aldatılması onun kötü olmasından değil iyi niyetli oluşundandır.

1993-2013 Yılları Arası Gösterime Giren Türk Filmleri

1993 YILINDA GÖSTERİME GİREN TÜRK FİLMLERİ

---

[11] TASAVVUF: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi, yıl: 8 [2007], sayı: 18, ss. 321-335.
[12] Erişim: www.tasavvufakademi.com/indir.php?tur=2&no=592
[13] (Kazım Karabekir, İstiklâl Harbimiz, 2/717)

	Film Adı	Yönetmen	Yılı
1	Amerikalı	Şerif Gören	1993
2	Berlin in Berlin	Sinan Çetin	1993
3	Çizme	İsmail Güneş	1993
4	Dönersen Islık Çal	Orhan Oğuz	1993
5	Fikrimin İnce Gülü	Tunç Okay	1993
6	Gölge Oyunu	Yavuz Turgul	1993
7	İskipli Atıf Hoca (Kelebekler Sonsuza Uçar)	Mesut Uçakan	1993
8	Mavi Sürgün	Erden Kıral	1993
9	Sarı Tebessüm	Seçkin Yasar	1993
10	Yolcu	Başar Sabuncu	1993
11	Zıkkımın Kökü	Memduh Ün	1993

1994 YILINDA GÖSTERİME GİREN TÜRK FİLMLERİ

	Film Adı	Yönetmen	Yılı
1	A Ay	Mahinur Ergun	1994
2	Beşinci Boyut	İsmail Güneş	1994
3	Bize Nasıl Kıydınız	Metin Çamurcu	1994
4	Buluşma	Artun Y eres	1994
5	C Blok	Zeki Demirkubuz	1994
6	Çıplak	Ali Özgüntürk	1994
7	Çözülmeler	Yusuf Kurçenli	1994
8	Gece, Melek ve Bizim Çocuklar	Atıf Yılmaz	1994
9	Kız Kulesi Aşıkları	İrfan Tözüm	1994
10	Manisa T arzani	Orhan Oğuz	1994
11	Şahmaran	Zülfü Livaneli	1994
12	Tersine Dünya	Ersin Pertan	1994
13	Yaz Yağmuru	Tomris Giritli oğlu	1994

14	Yengeç Sepeti	Yavuz Özkan	1994
15	Yumuşak Ten	Orhan Aks oy	1994

1995 YILINDA GÖSTERİME GİREN TÜRK FİLMLERİ

	Film Adı	Yönetmen	Yılı
1	Aşk Ölümden Soğuktur	Canan Gerede	1995
2	Babam Askerde	Handan İpekçi	1995
3	Bav E	Sinan Çetin	1995
4	Bir Kadının Anatomisi	Yavuz Özkan	1995
5	Böcek	Ümit Elçi	1995
6	İş	Faik Ahmet Akıncı	1995
7	Karanlık Sular	Kutlu ğ Ataman	1995
8	Ölümsüz Karanfiller	Mesut Uçakan	1995
9	Sekizinci Saat	Cemal Gözütok	1995
10	Sokaktaki Adam	Biket İlhan	1995

1996 YILINDA GÖSTERİME GİREN TÜRK FİLMLERİ

	Film Adı	Yönetmen	Yılı
1	A Ay	Reha Erdem	1996
2	Eşkıya	Yavuz Turgul	1996
3	Işıklar Sönmesin	Reis Çelik	1996
4	İstanbul Kanatlarımın Altında	Mustafa Altıoklar	1996
5	Mum Kokulu Kadınlar	İrfan Tözüm	1996
6	On Yönetmen İki Film	–	1996
7	Otostop	Sami Güçlü	1996
8	80. Adım	Tomris Giritlioğlu	1996
9	Tabutta Rövaşata	Derviş Zaim	1996

1997 YILINDA GÖSTERİME GİREN TÜRK FİLMLERİ

	Film Adı	Yönetmen	Yılı
1	Ağır Roman	Mustafa Altıoklar	1997
2	Akrabin Yolculuğu	Ömer Kavur	1997
3	Bir Erkeğin Anatomisi	Yavuz Özkan	1997
4	Dırejan	Şahin Gök	1997
5	Hamam	Ferzan Özpetek	1997
6	İntiharın El Kitabı	Erbil Altanay	1997
7	Kasaba	Nuri Bilge Ceylan	1997
8	Köpekler Adası	Halit Refığ	1997
9	Kuşatma Altında Aşk	Ersin Pertan	1997
10	Masumiyet	Zeki Demirkubuz	1997
11	Mektup	Ali Özgentürk	1997
12	Nihavent Mucize	Atıf Yılmaz	1997
13	Usta Beni Öldürsene	Barış Pirhasan	1997

1998 YILINDA GÖSTERİME GİREN TÜRK FİLMLERİ

	Film Adı	Yönetmen	Yılı
1	Avcı	Erden Kıral	1998
2	Cumhuriyet	Ziya Ötan	1998
3	Gemide	Serdar Akar	1998
4	Her Şey Çok Güzel Olacak	Ömer Vargı	1998
5	Hollywood Kaçaklan	Muammer Özer	1998
6	Hoşçakal Yarın	Reis Çelik	1998
7	Kaçıklık Diploması	Tunç Başaran	1998
8	Karışık Pizza	Umur Turagay	1998
9	Leoparın Kuyruğu	Turgut Yasalar	1998

10	Sen de Gitme	Tunç Başaran	1998

1999 YILINDA GÖSTERİME GİREN TÜRK FİLMLERİ

	Film Adı	Yönetmen	Yılı
1	Asansör	Mustafa Altıoklar	1999
2	Duruşma	Yalçın Yelece	1999
3	Gülün Bittiği Yer	İsmail Güneş	1999
4	Harem Suare	Ferzan Özpetek	1999
5	Kaç Para Kaç	Reha Erdem	1999
6	Kayıkçı	Biket İlhan	1999
7	Laleli'de Bir Azize	Kudret Sabancı	1999
8	Lola & Bilidikid	Kutluğ Ataman	1999
9	Mayıs Sıkıntısı	Nuri Bilge Ceylan	1999
10	Propaganda	Sinan Çetin	1999
11	Salkım Hanım'm Taneleri	Tomris Giritlioğlu	1999
12	Üçüncü Sayfa	Zeki Demirkubuz	1999
13	Yaşama Hakkı	Nurettin Özel	1999
14	Yol	Şerif Gören	1999

2000 YILINDA GÖSTERİME GİREN TÜRK FİLMLERİ

	Film Adı	Yönetmen	Yılı
1	Fasulye	Bora Tekay	2000
2	Abuzer Kadayıf	Tunç Başaran	2000
3	Duvar	Yılmaz Güney	2000
4	Melekler Evi	Ömer Kavur	2000
5	Oyunbozan	Nesli Çölgeçen	2000
6	Dar Alanda Kısa Paslaşmalar	Serdar Akar	2000

7	Balalayka	/Ali Özgentürk	2000

2001 YILINDA GÖSTERİME GİREN TÜRK FİLMLERİ

	Film Adı	Yönetmen	Yılı
1	Acı Gönül	Ersin Pertan	2001
2	Büyük Adam Küçük Aşk	Handan îpekçi	2001
3	Dansöz	Savaş Ay	2001
4	Deli Yürek-Bumerang Cehennemi	Osman Sınav	2001
5	Doz	Gani Rüzgâr Şavata	2001
6	Filler ve Çimen	Derviş Zaim	2001
7	Fotoğraf	Kazım Öz	2001
8	Hemşo	Ömer Uğur	2001
9	Herkes Kendi Evine	Semih Kaplanoğlu	2001
10	Komser Şekspir	Sinan Çetin	2001
11	Maruf	Serdar /Akar	2001
12	O da Beni Seviyor	Barış Pirhasan	2001
13	Renkli Türkçe	/Ahmet Çadırcı	2001
14	Şarkıeı	Ersin Pertan	2001
15	Şelale	Semir Aslanyürek	2001
16	Vizontele	Yılmaz Erdoğan-Ömer Faruk Sorak	2001
17	Yazgı	Zeki Demirkubuz	2001
18	Cahil Periler	Ferzan Özpetek	2001

2002 YILINDA GÖSTERİME GİREN TÜRK FİLMLERİ

	Film Adı	Yönetmen	Yılı
1	Son	Levent Kırca	2002

2	Sessiz Ölüm	Hüseyin Karabey	2002
3	Yeşil Işık	Faruk Aksoy	2002
4	İtiraf	Zeki Demirkubuz	2002
5	Mumya Firarda	Erdal Murat Aktaş	2002
6	Hiçbiryerde	Tayfun Pirselimoğlu	2002
7	Uzak	Nuri Bilge Ceylan	2002
8	Derviş	Alberto Rondalli	2002
9	Sır Çoçukları	Ümit Cin Güven	2002
10	Kolay Para	Hakan Haksun	2002
11	9	Ümit Ünal	2002

2003 YILINDA GÖSTERİME GİREN TÜRK FİLMLERİ

	Film Adı	Yönetmen	Yılı
1	Şeytan Bunun Neresinde	Levent Kırca	2003
2	Martılar Açken	Bülent Pelit	2003
3	Rus Gelin	Zeki Alasya	2003
4	Gülüm	Zeki Ökten	2003
5	O Şimdi Asker	Mustafa Altıoklar	2003
6	Gönderilmemiş Mektuplar	Yusuf Kurçenli	2003
7	Abdülhamit Düşerken	Ziya Öztan	2003
8	Gönlümdeki Köşk Olmasa	Elisabeth Paygard	2003
9	Küçük Özgürlük	Yüksel Yavuz	2003
10	Karşılaşma	Ömer Kavur	2003
11	Karşı Pencere	Ferzan Özpetek	2003
12	inşaat	Ömer Vargı	2003
13	Kısa ve Acısız	Fatih .Akın	2003

14	Eski Açık Sarı Desene	Ömer Ali Kazma	2003
15	Aşmalı Konak	Abdullah Oğuz	2003
16	Çamur	Derviş Zaim	2003
17	Temmuz'da	Fatih Akın	2003
18	Hititler	Tolga Örnek	2003
19	Fırsat	Paxton Winters	2003
20	Ömerçip	Zeki Alasya	2003

2004 YILINDA GÖSTERİME GİREN TÜRK FİLMLERİ

	Film Adı	Yönetmen	Yılı
1	Vizontele Tuuba	Yılmaz Erdoğan	2004
2	Hababam Sınıfı Merhaba	Kartal Tibet	2004
3	Neredesin Firuze	Ezel Akay	2004
4	Okul	Yağmur-Durul Taylan	2004
5	Mustafa Hakkında Herşey	Çağan Irmak	2004
6	İnat Hikâyeleri	Reis Çelik	2004
7	G.O.R.A.	Ömer Faruk S orak	2004
8	Yazı Tura	Uğur Yüzel	2004
9	Bekleme Odası	Zeki Demirkubuz	2004
10	Duvara Karşı	Fatih Akın	2004
11	Papatya ve Karabiber	Ümit Efekan	2004
12	Karpuz Kabuğundan Gemiler Yapmak	Ahmet Uluçay	2004
13	Büyü	Orhan Oğuz	2004
14	Hoş geldin Hayat	Ümit Elçi	2004
15	Kalbin Zamanı	/Ali Özgentürk	2004

2005 YILINDA GÖSTERİME GİREN TÜRK FİLMLERİ

	Film Adı	Yönetmen	Göst

			erim Ydı
1	Şans Kapıyı Kırınca	Tayfun Güney er	2005
2	Gönül Yarası	Yavuz Turgul	2005
3	Hababam Sınıfı Askerde	Ferdi Eğilmez	2005
4	Meleğin Düşüşü	Semih Kaplanoğlu	2005
5	Bulutları Beklerken	Yeşim Ustaoğlu	2005
6	Gece 11.45	Ercan Durmuş	2005
7	Hırsız Var	Oğuzhan Tercan	2005
8	Ayın Karanlık Yüzü	Biket İlhan	2005
9	Eğreti Gelin	Atıf Yılmaz	2005
10	Solino	Fatih /Acın	2005
11	Balans ve Manevra	Teoman Yakupoğlu	2005
12	Anlat İstanbul	Ümit Ünal-Kudret Sabancı-Ömür Atay-Yücel Yolcu-Selim Demirdelen	2005
13	Gelibolu	Tolga Örnek	2005
14	Pardon	Mert Baykal	2005
15	Yolda	Erden Kıral	2005
16	İki Genç Kız	Kutluğ Ataman	2005
17	Babam ve Oğlum	Çağan Irmak	2005
18	Organize İşler	Yılmaz Erdoğan	2005
19	Maskeli Beşler İntikam Peşinde	Murat Aslan	2005
20	Döngel Karhanesi	Hakan Algül	2005
21	O şimdi Mahkûm	Abdullah Oğuz	2005
22	Banyo	Mustafa Altıoklar	2005

23	The İmam	İsmail Güneş	2005
24	Sen Ne Dilersen	Cem Başeskioğlu	2005
25	Sinema Bir Mucizedir	Tunç Başaran	2005
26	Yolda	Erden Kıral	2005
27	Türev	Ulaş İnanç	2005
28	Takım Bövle Tutulur	Okan Altıparmak	2005
29	İstanbul Hatıra Köprüyü Geçmek	Fatih Akın	2005

2006 YILINDA GÖSTERİME GİREN TÜRK FİLMLERİ

	Film Adı	Yönetmen	Yılı
1	Tramvay	Olgun ,Arun	2006
2	Kardan Adamlar	M. Aytan Gönülşen	2006
3	U nutulmay anlar	Ayhan Sonyürek	2006
4	Dün Gece Bir Rüya Gördüm	Ulaş Ak	2006
5	Çinliler Geliyor	Zeki Ökten	2006
6	Beş Vakit	Reha Erdem	2006
7	Kader	Zeki Demirkubuz	2006
8	İklimler	Nuri Bilge Ceylan	2006
9	Araf	Biray Dalkıran	2006
10	Hayatımın Kadınısın	Uğur Yücel	2006
11	Kısık Ateşte 15 Dakika	Neco Çelik	2006
12	Eve Dönüş	Ömer Uğur	2006
13	İlk Aşk	Nihat Durak	2006
14	Eve Giden Yol 1914	Semir Aslanyürek	2006
15	Küçük Kıyamet	Yağmur-Durul Taylan	2006

16	Beynelmilel	Sırrı Süreyya Önder–Muharrem Gülmez	2006
17	Dünyayı Kurtaran Adamın Oğlu	Kartal Tibet	2006
18	Sınav	Ömer Faruk S orak	2006
19	Hokkabaz	Cem Y ılmaz	2006
20	Korkuyorum Anne	Reha Erdem	2006
21	Oyun	Pelin Esmer	2006
22	Anne ya da Leyla	Mesut Uçakan	2006
23	Şaşkın	Şahin Alparslan	2006
24	2 Süper Film Birden	Murat Şeker	2006
25	Cenneti Beklerken	Derviş Zaim	2006
26	Gen	Togan Gökbakar	2006
27	Beyza'nın Kadınları	Mustafa Altıoklar	2006
28	Takva	Özer Kızıltan	2006
29	Dabbe	Haşan Karacadağ	2006
30	Dondurmam Gaymak	Yüksel Aksu	2006
31	Hacivat Karagöz Neden Öldürüldü	Ezel Akay	2006
32	Keloğlan Karaprens'e Karşı	Tayfun Güney er	2006
33	Hababam Sınıfı 3.5	Ferdi Eğilmez	2006
34	Kurtlar Vadisi Irak	Serdar Akar	2006

2007 YILINDA GÖSTERİME GİREN TÜRK FİLMLERİ

	Film Adı	Yönetmen	Yılı
1	Emret Komutanım: Şah Mat	Taner Ak var dar	2007
2	Barda	Serdar Akar	2007
3	Polis	Onur Ünlü	2007

4	Amerikalılar Karadeniz'de 2	Kartal Tiber	2007
5	Pars: Kiraz Operasyonu	Osman Sınav	2007
6	Son Osmanlı Yandım Ali	Mustafa Şevki Doğan	2007
7	Maskeli Beşler: Irak	Murat Aslan	2007
8	Cumhurbaşkanı Öteki Türkiye'de	Zeki Alasya	2007
9	Bir Ömür Yetmez	Ferzan Özpetek	2007
10	Sis ve Gece	Turgut Yasalar	2007
11	Gomeda	Tan Tolga Demirci	2007
12	Bir İhtimal Daha Var	Uğur Uludağ	2007
13	Anka Kuşu	Mesut Uçakan	2007
14	Janjan	Aydın Sayman	2007
15	Umut Adası	Mustafa Kara	2007
16	Aura	Orhan Oğuz	2007
17	Saklı Yüzler	Handan îpekçi	2007
18	Fikret Bey	Selma Koksal Çekiç	2007
19	Beyaz Melek	Mahsun Kırmızıgül	2007
20	Kabadayı	Ömer Vargı	2007
21	Çılgın Dersane	Faruk Aksoy	2007
22	Kutsal Damacana	Kamil Aydın	2007
23	Mutluluk	Abdullah Oğuz	2007
24	Musallat	Alper Mestçi	2007
25	Yaşamın Kıyısında	Fatih Akın	2007
26	Mavi Gözlü Dev	Biket İlhan	2007
27	Avrupalı	Ulaş Ak	2007
28	O Kadın	Korhan Bozkurt	2007
29	Adem'in Trenleri	Barış Pirhansan	2007
30	Zincirbozan	Atıl înanç	2007

31	Neşeli Gençlik	Mesut Taner	2007
32	Sözün Bittiği Yer	İsmail güneş	2007
33	Yumurta	Semih Kaplanoğlu	2007
34	Sıfır Dediğimde	Gökhan Y organcıgil	2007
35	Hicran Sokağı	Safa Önal	2007
36	18'ler Takımı	Mesut Taner	2007
37	Suna	Engin Ayça	2007
38	Zeynep'in Sekiz Günü	Cemal Şan	2007
39	İyi Seneler Londra	Berkun Oya	2007
40	Yanlış Zaman Yolcuları	Aren Perdeci	2007

2008 YILINDA GÖSTERİME GİREN TÜRK FİLMLERİ

	Film Adı	Yönetmen	Yılı
1	Nekrüt	Ulaş Ak	2008
2	Tatil Kitabı	Seyfi Teoman	2008
3	Gitmek: Benim Marlon ve Brandom	Hüseyin Karamanbey	2008
4	Vesaire Vesaire	Tunç Başaran	2008
5	Son Cellat	Şahin Gök	2008
6	Pandora'nın Kutusu	Yeşim Ustaoğlu	2008
7	Recep İvedik	Togan Gökbakar	2008
8	A.R.O.G.	Cem Yılmaz-Ali Taner Baltacı	2008
9	Son Buluşma	Nesli Çölgeçen	2008
10	Muro: Nalet Olsun İçimdeki İnsan Sevgisine	Zübeyr Şaşmaz	2008
11	Issız Adam	Çağan Irmak	2008
12	Osmanlı Cumhuriyeti	Gani Müjde	2008
13	Mustafa	Can Dündar	2008

14	Hayattan Korkma	Berrin Dağçınar	2008
15	Meleğin Sırları	Açlan Büyüktürkoğlu	2008
16	Dinle Neyden	Jacques Deschamps	2008
17	Cennet	Biray Dalkıran	2008
18	120	Murat Saraçoğlu	2008
19	Maskeli Beşler Kıbrıs	Murat Aslan	2008
20	Çılgın Dersane Kampta	Faruk Aksoy	2008
21	O... Çocukları	Murat Saraçoğlu	2008
22	Ulak	Çağan Irmak	2008
23	Avanak Kuzenler	Oğuzhan Tercan	2008
24	Aşk T utulması	Murat Şeker	2008
25	Senıııııı	Haşan Karacadağ	2008
26	Destere	Gürcan Yurt- .Ahmet Uygun	2008
27	Plajda	Murat Şeker	2008
28	Vicdan	Erden Kıral	2008
29	Devrim Arabaları	Tolga Örnek	2008
30	Üç Maymun	Nuri Bilge Ceylan	2008
31	Son Ders: Aşk ve Üniversite	Mustafa Uğur Yağcıoğlu	2008
32	Şeytanın Papucu	Turgut Yasalar-Hilal Bakkaloğlu	2008
33	Bayrampaşa Ben Fazla Kalamayacağım	Hamdi Alkan	2008
34	Yağmurdan Sonra	Görkem Turgut	2008
35	Çocuk	Onur Ünlü	2008
36	Mevlana Celaleddin-i Rumi: Aşkın Dansı	Kürşat Kızbaz	2008
37	Sonbahar	Öz can Alper	2008

38	Güneşin Oğlu	Onur Ünlü	2008
39	Sıcak	Abdullah Oğuz	2008
40	Girdap	Talip Karamahmutoğlu	2008
41	Fırtına (Bahoz)	Kazım Öz	2008
42	Peri Tozu	Ela Alyamaç	2008
43	Mükemmel Bir Gün	Ferzan Özpetek	2008
44	Miras	Aydın Sayman-Tarkan Özel	2008
45	Ara	Ümit Ünal	2008
46	Münferit	Dersu Yavuz Altun	2008
47	Bereketli Topraklar Üzerinde	Erden Kıral	2008
48	Mülteci	Reis Çelik	2008
49	Rıza	Tayfun Pirselimoğlu	2008
50	Bir Tuğra Kaftancıoğlu Filmi	Haşan Yalaz	2008

2009 YILINDA GÖSTERİME GİREN TÜRK FİLMLERİ

	Film Adı	Yönetmen	Yılı
1	Süt	Semih Kaplanoğlu	2009
2	Vali	M. Çağatay Tosun	2009
3	Kadri'nin Götürdüğü Yere Git	Onur Tan	2009
4	Havar	Mehmet Güleryüz	2009
5	Avakta Kal	Adnan Güler	2009
6	Güz Sancısı	Tomris Giritlioğlu	2009
7	Kirpi	Erdal Murat Aktaş	2009

8	Öldür Beni	Korhan Uğur	2009
9	Recep Ivedik 2	Togan Gökbakar	2009
10	Umut	Murat Aslan	2009
11	Gölgesizler	Ümit Ünal	2009
12	İki Çizgi	Selim Evci	2009
13	Yaşam Arsızı	Yasemin Alkaya	2009
14	Gökten 3 Elma Düştü	Raşit Çelikezer	2009
15	Güneşi Gördüm	Mahsun Kırmızı gül	2009
16	Gölge	Mehmet Güreli	2009
17	Hayat V ar	Reha Erdem	2009
18	Yengeç Oyunu	Ali Özgentürk	2009
19	Mommo: Kız Kardeşim	Atalay Taş diken	2009
20	Deli Deli Olma	Murat Sarçoğlu	2009
21	Başka Semtin Çocukları	Aydın Bulut	2009
22	Dilber'in Sekiz Günü	Cemal Şan	2009
23	Benim ve Roz'un Sonbaharı	Handan Öztürk	2009
24	Kelebek	Cihan Taşkın	2009
25	Saddam'ın Askerleri: Kara Güneş	Gani Rüzgâr Şavata	2009
26	Nokta	Derviş Zaim	2009
27	Usta	Bahadır Karataş	2009
28	Ali'nin Sekiz Günü	Cemal Şan	2009
29	Adab-ı Muaşeret	Emre Akay	2009
30	Hadigari Cumhur	Harun Özakıncı	2009
31	Hayatın T uzu	Murat Düzgünoğlu	2009
32	Zeytinin Hayali	Omar Kawan Alani	2009
33	Kanımdaki Barut	Haluk Piyes	2009

34	Sonsuz	Cemal Şan	2009
35	Sizi Seviyorum	Mustafa Uğur Yazıcı oğlu	2009
37	Çıngıraklı Top	Egemen Ertürk	2009
38	Il'e 10 Kala	Pelin Esmer	2009
39	Acı	Cemal Şan	2009
40	Karanlıktakiler	Çağan Irmak	2009
41	Kampüste Çıplak Ayaklar	Cansel Elçin	2009
42	Mazi Yarası	Ersin Pertan	2009
43	Uzak İhtimal	Mahmut Fazıl Coşkun	2009
44	Nefes: Vatan Sagolsun	Levent Semerci	2009
45	Melekler ve Kumarbazlar	Ertekin Akpınar	2009
46	Kanal-İ-zasyon	Alper Mestçi	2009
47	İki Dil Bir Bavul	Özgür Doğan	2009
48	Kolpaçino	Atıl înanç	2009
49	Konak	Cem Akyoldaş	2009
50	Mezuniyet	Doğa Can Anafarta	2009
51	İncir Çekirdeği	Selda Çiçek	2009
52	Aşk Geliyorum Demez	Murat Şeker	2009
53	Kıskanmak	Zeki Demirkubuz	2009
54	Bornova Bornova	înan Temelkuran	2009
55	Suluboya	Cihat Hazardağlı	2009
56	7 Kocalı Hürmüz	Ezel Akay	2009
57	Kurtlar Vadisi Gladio	Sadullah Şentürk	2009
58	Neşeli Hayat	Yılmaz Erdoğan	2009
59	Türkler Çıldırmış Olmalı	Murat Aslan	2009

60	Adını Sen Koy	Tuna Kiremitçi	2009
61	Abimm	Şafak Bal	2009
62	Gecenin Kanatları	Serdar .Akar	2009
63	No Ofsavt	Mehmet Bahadır Er	2009
64	Başka Dilde Aşk	İlksen Başarır	2009
65	SüpüRRR!	Yeşim Sezgin	2009
66	V avien	Yağmur-Durul Taylan	2009
67	Acı Aşk	A. Taner Elhan	2009
68	Orada	Melik Saraçoğlu-Hakkı Kurtuluş	2009
69	Dabbe 2	Haşan Karacadağ	2009

2010 YILINDA GÖSTERİME GİREN TÜRK FİLMLERİ

	Film Adı	Yönetmen	Yılı
1	Yahşi Batı	Ömer Faruk S orak	2010
2	Gelecekten Bir Gün	Bohaçhan Dündar	2010
3	Kaptan Feza	Ümit Ünal	2010
4	Ejder Kapanı	Uğur Yücel	2010
5	Kutsal Damacana 2: İtmen	Korhan Bozkurt	2010
6	Ada: Zombilerin Düğünü	Murat Emir Eren	2010
7	Romantik Komedi	Hakan Kırvavaç	2010
8	Recep İvedik 3	Togan Gökbakar	2010
9	Eyvah Eyvah	Hakan Algül	2010
10	Veda	Zülfü Livaneli	2010
11	Deli Dumrul Kurtlar Kuşlar Aleminde	Oğuz Yalçın	2010

12	Eşrefpaş ahlar	Hüdaverdi Yavuz	2010
13	Ses	Ümit Ünal	2010
14	Anadolu’ nun Kayıp Şarkıları	Nezih Ünen	2010
15	Ay Lav Yu	Sermiyan Midyat	2010
16	Yüreğine Sor	Yusuf Kurçenli	2010
17	Kara Köpekler Havlarken	Mehmet Bahadır Er	2010
18	Dersimiz: Atatürk	Hamdi Alkan	2010
19	Büşra	Alper Çağlar	2010
20	Çok Film Hareketler Bunlar	Ozan Açıktan	2010
21	Herkes Mi Aldatır?	Kamil Aydın	2010
22	Bal	Semih Kaplanoğlu	2010
23	Son İstasyon	Oğulcan Kırca	2010
24	Rina	Şenol Sönmez	2010
25	En Mutlu Olduğum Yer	Kağan Erturan	2010
26	Beş Şehir	Onur Ünlü	2010
27	Denizden Gelen	Nesli Çölgeçen	2010
28	Kosmos	Reha Erdem	2010
29	Siyah Beyaz	Ahmet Boyacıoğlu	2010
30	Son Mevsin: Şav aklar	Kazım Öz	2010
31	Bahtı Kara	Theron Patterson	2010
32	Pus	Tayfun Pirselimoğlu	2010
33	Ev	Caner Özyurtlu	2010
34	Ofî Karadeniz	Nur Dolay	2010
35	Adı Aşk Bu Eziyetin	Suat Oktay Canocak	2010
36	Paramparça	Naci Çelik	2010

		Berksoy	
37	Büyük Oyun	Atıl înanç	2010
38	3 Harfliler: Marid	Arkın Aktaç	2010
39	Kavşak	Selim Demirdelen	2010
40	Kako Si?	Özlem Akovalıgil	2010
41	Cehennem	Biray Dalkıran	2010
42	Harbi Define	Hakkı Görgülü	2010
43	Aşkın İkinci Yarısı	Mehmet Aslantuğ	2010
44	Çoğunluk	Seren Yüce	2010
45	Mahpeyker: Kösem Sultan	Tarkan Özel	2010
46	Okul	Adem Uğur	2010
47	Nene Hatun	Avni Kütükoğlu	2010
48	Kubilay	Faik Ahmet Akıncı	2010
49	Vay Arkadaş	Kemal Uzun	2010
50	New York'ta Beş Minare	Mahsun Kırmızıgül	2010
51	Pak Panter	Murat Aslan	2010
52	Prensesin Uykusu	Çağan Irmak	2010
53	Joenjoy	Nur Akalın	2010
54	Uçan Melekler	Fırat Gürsoy	2010
55	Memlekette Demokrasi Var	Süleyman Nebioğlu	2010
56	Av Mevsimi	Yavuz Turgul	2010
57	Çakal	Erhan Kozan	2010
58	Çakallarla Dans	Murat Şeker	2010
59	Sultanın Sırrı	Hakan Şahin	2010
60	Şenlikname: Bir İstanbul Masalı	İsmail Eren	2010
61	Teslimiyet	Emre Yalgın	2010

62	Hayde Bre	Orhan Oğuz	2010
63	Kukuriku: Kadın Krallığı	Serkan Ok	2010
64	Memleket Meselesi	İsa Y ıldız	2010

2011 YILINDA GÖSTERİME GİREN TÜRK FİLMLERİ

	Film Adı	Yönetmen	Yılı
1	Hür Adam	Mehmet Tanrısever	2011
2	Eyvah Eyvah 2	Hakan Algül	2011
3	Kâğıt	Sinan Çetin	2011
4	Günah Keçisi	Cenk Özakıncı	2011
5	Kutsal Damacana Dracoola	Korhan Bozkurt	2011
6	Kurtlar Vadisi: Filistin	Zübeyr Şaşmaz	2011
7	Aşk Tesadüfleri Sever	Ömer Faruk S orak	2011
8	İncir Reçeli	Aytaç Ağırlar	2011
9	7 Avlu	Semir Aslanyürek	2011
10	Çalgı Çengi	Selçuk Aydemir	2011
11	Sinyora Erica ile İtalyan Olmak	Ali İlhan	2011
12	Ya Sonra	Özcan Deniz	2011
13	72. Koğuş	Murat Sarçoğlu	2011
14	Kır	Yusuf Çetin	2011
15	Saklı Hayatlar	A. Haluk Ünal	2011
16	Kolpaçino Bomba	Şafak Sezer	2011
17	Gölgeler ve Suretler	Derviş Zaim	2011
18	Bir Avuç Deniz	Leyla Y ılmaz	2011
19	Çınar Ağacı	Handan îpekçi	2011
20	Yürügari İbrahim	Harun Özakıncı	2011
21	Kaybedenler Kulübü	Tolga Örnek	2011

22	Atlıkarınca	İlsen Başarır	2011
23	Hop Dedik: Deli Dumrul	Oğuz Yalçın	2011
24	Y ürüyüş (Meş)	Shiar Abdi	2011
25	Bizim Büyük Çaresizliğimiz	Seyfı Teoman	2011
26	İçimdeki Sessiz Nehir	Mustafa S erkan Eröz	2011
27	Çok mu Komik?	Adem Uğur	2011
28	Kayıp Özgürlük	Umur Hozatlı	2011
29	Zefir	Belma Baş	2011
30	Ağır Abi	Oğuzhan Uğur	2011
31	Devrimden Sonra	Mustafa Kenan Aybastı	2011
32	Gişe Memuru	Tolga Karaçelik	2011
33	Küçük Günahlar	Rıza Kıraç	2011
34	Kar Beyaz	Selim Güneş	2011
35	Şov Bizmıs	Mustafa Uğur Yağcıoğlu	2011
36	Türkan	Cemal Şan	2011
37	Misafir	Ozan .Aksungar	2011
38	Kaledeki Yalnızlık	Volga Sorgu	2011
39	Adalet Oyunu	Mahur Özmen	2011
40	Öfkeli Çılgınlık Karamsar Çile	Hatice Yakar	2011
41	40	Emre Şahin	2011
42	Saç	Tayfun Pirselimoğlu	2011
43	Karadedeler Olayı	Erkan-Erdoğan Bağbakan	2011
44	Bir Zamanlar Anadolu'da	Nuri Bilge Ceylan	2011
45	Evliil	Cemil Ağacıkoğlu	2011
46	Mühürlü Köşk	Serkant Yaşar	2011

		Kutlubay	
47	Kars Öyküleri	Emre Akay	2011
48	Bendeyar	Joel Leang	2011
49	Oğul	Atilla Cengiz	2011
50	Türk Pasaportu	Burak Cem Arlıel	2011
51	Behzat Ç. Seni Kalbime Gömdüm	Serdar .Akar	2011
52	Anadolu Kartalları	Ömer Vargı	2011
53	Görünmeyen	.Ali Özgentürk	2011
54	Beni Unutma	Özer Kızıltan	2011
55	Gelecek Uzun Süren	Özcan Alper	2011
56	Celal Tan ve Ailesinin Aşırı Acıklı Hikâyesi	Onur Ünlü	2011
57	Dedemin İnsanları	Çağan Irmak	2011
58	Mavi Pansiyon	Nezih Ünen	2011
59	Musallat 2: Lanet	Alper Mestçi	2011
60	Entelköy Efeköy'e Karşı	Yüksel Aksu	2011
61	Yangın Yar	Murat Saraçoğlu	2011
62	Ay Büyürken Uyuyamam	Şerif Gören	2011
63	İz (Reç)	M. Tayftır Aydın	2011
64	Sümela'mn Şifresi: Temel	Adem Kılıç	2011
65	Aşk ve Devrim	Feza AÇldıran	2011
66	Nar	Ümit Ünal	2011
67	Ünye de Fatsa Arası	Feza Alkan	2011
68	Labirent	Tolga Örnek	2011
69	Allah'ın Sadık Kulu	Esin Orhan	2011
70	Press	Sedat Y ılmaz	2011

2012 YILINDA GÖSTERİME GİREN TÜRK FİLMLERİ

	Film Adı	Yönetmen	Yılı
1	Bu Son Olsun	Orçun Benli	2012

2	Kurtuluş Son Durak	Yusuf Pirhasan	2012
3	Zenne	M. Caner Alper	2012
4	Berlin Kaplam	Hakan Algül	2012
5	Eşruhumun Eşzamanı	R. Şanal Günseli	2012
6	Güzel Günler Göreceğiz	Haşan Tolga Pulat	2012
7	Fetih 1453	Fatih Aksoy	2012
8	Sen Kimsin?	Ozan Açıktan	2012
9	Seninki Kaç Para?	Hakkı Görgülü	2012
10	Süpertürk	Tamer Karadağlı	2012
11	Patlak Sokaklar: Gerzomat	Kerim Barutçu	2012
12	Bir Ses Böler Geceyi	Ersan Arsever	2012
13	El Yazısı	Ali Vatansever	2012
14	Kaos: Örümcek Ağı	Cem Gül	2012
15	Mevsim Çiçek Açtı	Ali Leven Üngör	2012
16	Ülkücüler	Bilal Kalyoncu	2012
17	Film	Kerem Topuz	2012
18	Yeraltı	Zeki Demirkubuz	2012
19	Mar	Caner Erzincan	2012
20	Pazarları Hiç Sevmem	Rezzan Tanyeli	2012
21	Ateşin düştüğü Yer	İsmail Güneş	2012
22	Ekümenopolis: Ucu Olmayan Şehir	îmre Azem	2012
23	Vücut	Mustafa Nuri	2012
24	ikizler Firarda	Yusuf Güven	2012
25	Can	Raşit Çelikezer	2012
26	Anadolu Ateşi	Mustafa Erdoğan	2012
27	Öz Hakiki Karakol	İbrahim Güler	2012
28	Sağ Salim	Ersoy Güler	2012

29	Canavarlar Sofrası	Ramin Matin	2012
30	Anahtar	Cemal Yıldırım	2012
31	Kırık Midyeler	Seyfettin Tokmak	2012
32	*D il* h he: Bir Cin Vakası	Haşan Karacadağ	2012
33	Lal Gece	Reis Çelik	2012
34	Geriye Kalan	Çiğdem Vitirinel	2012
35	Toprağın Çocukları	Ali Adanan Özgür	2012
36	Yurt	Muzaffer Özdemir	2012
37	Sabah Yıldızı	Metin Avdaç	2012
38	Araf	Yeşim Ustaoğlu	2012
39	Çanakkale Çocukları	Sinan Çetin	2012
40	N'apcaz Şimdi?	Özgür Özberk	2012
41	Uzun Hikâye	Osman Sınav	2012
42	Çanakkale 1915	Yeşim Sezgin	2012
43	Oğlum Bak Git	Kamil Çetin	2012
44	Babamın Sesi	Zeynel Doğan-Orhan Eskiköy	2012
45	Evim Şensin	Özcan Deniz	2012
46	Gözetleme Kulesi	Pelin Esmer	2012
47	Dağ	Alper Çağlar	2012
48	Moskava'nın Şifresi: Temel	Adem Kılıç	2012
49	Simurg	Ruhi Karadağ	2012
50	Van Gölü Canavarı	Mehmet Bükülmez	2012
51	Görünmeyenler	Melikşah Altuntaş	2012
52	Çakallarla Dans 2: Hastasıyız Dede	Murat Şeker	2012
53	Açlığa Doymak	Zübeyr Şaşmaz	2012

54	Bir Medeniyet Rüyası	İsmail Güneş	2012
55	Tepenin Ardı	Emin .Alper	2012
56	Laz Vampir Tirakula	Metin Koç	2012
57	Bana Bir Soygun Yaz	Biray Dalkıran	2012
58	F Tipi Film	Sırrı Süreyya Önder	2012
59	Elveda Katya	Ahmet Sönmez	2012
60	Kod Adı Venüs	Tamer Garip	2012
61	Htr2b: Dönüşüm	Osman Evre Tolga	2012

2013 YILINDA GÖSTERİME GİREN TÜRK FİLMLERİ

	Film Adı	Yönetmen	Yılı
1	CM101MMXI Fundameıtals	Murat Dündar	2013
2	Celal ile Ceren	Togan Gökbakar	2013
3	G.D.O. Kara kod i	Murat Aslan	2013
4	Hükümet Kadın	Sermiyan Midyat	2013
5	Mutlu Aile Defteri	Nihat Durak	2013
6	Taş Mektep	Altan Dönmez	2013
7	Romantik Komedi 2: Bekârlığa Veda	Y ıldıray Gürgen	2013
8	Kelebeğin Rüyası	Yılmaz Erdoğan	2013
9	Hititya: Madalyonun Sırrı	Ulaş Cihan Şimşek	2013
10	Gelmeyen Bahar	Emrah Erdoğan	2013
11	Eve Dönüş: Sarıkamış 1915	Alphan Eşeli	2013
12	Aşk Kırmızı	Osman Sınav	2013
13	Jin	Reha Erdem	2013
14	Çanakkale: Yolun Sonu	Kemal Uzun	2013
15	Sabit Kanca	Alper Mestçi	2013
16	Mahmut ile Meryem	Mehmet Ada	2013

		Öztekin	
17	Selam	Süleyman Levent Demirkale	2013
18	el-Cin	Haşan Karacadağ	2013
19	Atatürk'ün Fedaisi Topal Osman: Cumhuriyet'e Giden Yol	Atilla .Akarsu	2013
20	Zerre	Erdem Tepegöz	2013
21	Bahar İsyancıdır	Selma Koksal	2013
22	Yabancı	Filiz Alpgezmez	2013
23	Yük	Erden Kırel	2013
24	Oüffir	Mustafa Delazy	2013
25	Hile Yolu	Ersin Kaya	2013
26	Bir Hikâyem Var	Talip Karamahmutoğl u	2013
27	Muhalif Başkan	Yüksel Torun	2013
28	Bir Gevrek Bir Boyoz İki de Kumru	Osman Dikiciler	2013
29	Gitme Baba	Ahmet Sönmez	2013
30	Eksik Sayfalar	Ozan Çobanoğlu	2013
31	Umut Üzümleri	Tunç Okan	2013
32	Güzelliğin On Par'Etmez	Hüseyin Tabak	2013
33	Koğuş Akademisi	Tolga Baş	2013
34	Kral Yolu	Şerli Seta Nişanyan	2013
35	Devir	Derviş Zaim	2013
36	Arkadaşım Max	Murat Şeker	2013
37	Benim Çocuğum	Can Candan	2013
38	Sarı Siyah	Levent Akçay	2013
39	Rüzgârlar	Selim Evci	2013

40	Süper İncir	Kerem Sarı	2013
41	Dabbe: Cin Çarpması	Haşan Karacadağ	2013
42	Evdeki Yabancılaş	Ulaş Güneş Kacargil	2013
43	Tepe’nin Uşakları	îsmet Eraydın	2013
44	Şimdiki Zaman	Belmin Söylemez	2013
45	Neva	Birkan Uz	2013
46	Şeytan-ı Racim	Arkın Artaç	2013
47	Meryem	Atalay Taş diken	2013
48	Menekşe’deıı Önce	Soner Yalçın	2013
49	Öyle Sevdim ki Seni	Orhan Tekeoğlu	2013
50	3 Kadın 3 Kader	Faik Ahmet Akıncı	2013
51	Karnaval	Can Kılcıoğlu	2013
52	Benimle Oynar mısın?	Aydın Bulut	2013
53	Vay Başıma Gelenler	Semra Dündar	2013
54	Günce	Kemal Uzun	2013
55	İki Kafadar: Chinese Connection	Gökhan Erkut	2013
56	Sev Beni	Mehmet Bahadır Er-Maryna	2013
		Gorbach Er	
57	Gözümün Nuru	Melik Saraçoğlu-Hakkı Kurtuluş	2013
58	Üç Yol	Faysal Sosyal	2013
59	Benim Dünyam	Uğur Yücel	2013
60	Aşk Ağlatır	Mehmet Taşdiken	2013
61	Şev kat Yerimdar	Bülent îşbilen	2013
62	Aziz Ayşe	Elfe Uluç	2013

63	Behzat Ç. Ankara Yanıyor	Serdar Akar	2013
64	Sen Aydınlatırsın Geceyi	Onur Ünlü	2013
65	Hükümet Kadın 2	Sermiyan Midyat	2013
66	Hayatboyu	Aslı Özge	2013
67	Su ve Ateş	Özcan Deniz	2013
68	Sevgi Taşı	Ahmet Hoşsöyler	2013
69	Küf	Ali Aydın	2013
70	Erkek Tarafı "Testosteron"	İlsen Başarır	2013
71	Ayaş	Ayşe Şule Bilgiç	2013
72	Tamam mıyız?	Çağan Irmak	2013
73	Mc Dandik	Oktay Yurtalan-Cem Yaz	2013
74	Yozgat Blues	Mahmut Fazıl Coşkun	2013
75	Düğün Dernek	Selçuk Aydemir	2013
76	Saroyan Ülkesi	Lusin Dink	2013
77	Bu İşte Bir Yalnızlık Var	Hakan Kırvavaş	2013
78	Arkadaşlar Arasında	Gökhan Horzum	2013
79	Erkekler	Faruk Aksoy	2013
80	Kedi Özledi	Mustafa Şevki Doğan	2013
81	Yarım Kalan Mucize	Biket İlhan	2013
82	Sürgün	Erol Özlevi	2013
83	Özür Dilerim	Cemil Ağacıkoğlu	2013
84	İblis'in Oğlu 13. Vahşet	Emre Kaya	2013
85	Senin Hikâyen	Tolga Örnek	2013
86	Karaoğlan	Kudret Sabancı	2013

Şarkılar Yasaların Anasıdır

Aristotales'ten, Antik Yunan döneminde yasaların yazılmadan önce şarkı olduklarını ve bu sayede nesiller arasında aktarılıp varlıklarını sürdürdüklerini aktararak, müziğin politikayla olan ilişkisine ve pragmatik anlamına göndermede bulunur . Roma tarihçisi Titus Livius'un "Lex horrendi carminis erat. (Ürkütücü bir şarkıdır yasa.)" cümlesiyle Romalıların yasayı "carmina" (şarkı) ile özdeşleştirdiklerini aktarır. Keammer'de bu örneklerin bir benzeri olarak, Kenya'nın etnik gruplarından biri olan Kikuyu'larda hiçbir yazı dizgesi yokken, toplumsal düzeni sağlama adına kuralların (ilk anayasa) şarkı biçimine sokulduğunu belirtir.

Partilerin İşlevleri

- Temsil
- Seçkinler sınıfı oluşturma ve yetiştirme
- Hedef belirleme
- Menfaatleri ortaya koyma ve açıklama
- Sosyalleşme ve sosyal haraketlilik
- Hükümetin organizasyonu

2014 Seçim Şarkıları

Adalet ve Kalkınma Partisi

Binali Yıldırım'la Çok Kolay

Bu Memleket Bizim

Daima Aşk Daima Millet

Haydi Anadolu

Haydi Anadolu Remix

Haydi Ege Haydi Akdeniz

Herşey Türkiye İçin

İlle AK Parti

İnandık Hakka

Recep Tayyip Erdoğan (Dombra)

Uzun Adam

Cumhuriyet Halk Partisi

Varlık İçinde Birlik İçinde Özgür Biçimde

Yıkılacak Bu Saltanat

Ak Dediler Kara Çıktı

Bir Islık da Sen Çal

Kılıçdaroğlu

Milliyetçi Hareket Partisi

Ses Ver Türkiye

Yüreğinle Gel

Ses Ver Türkiye’m

Kutlu Türkiye

Kükresin Yiğit Sesin

Canım Türkiye’m

Ses Ver Anadolu

Var Ol Türkiye

Sesimize Ses Ver Türkiye

Bölemez Kimse Bizi

Uyan

Beyler Bu Vatan Size Neyledi?

MHP Geliyor

Türkiye’m

Sokrates Son Anları

Ekhekrates, Platon'dan o son günü yani Sokrates'in ölümünü anlatmasını ister. Platon duygusal bir tavırla olayı anlatmaya başlar. Sokrates en solda oturmaktadır.

Kriton yanında oturmakta Platon ve Apollodoros da ayakta beklemektedir. Sokrates ölümü umursamazcasına ve tüm kötü yanlarını reddedercesine onlarla konuşmaktadır. Son gününü yaşadığının bilincinde olduğundan gidip yıkanmak ister. Bunun üzerine Kriton üzgün ve çaresiz bir şekilde onu nasıl gömmelerini istediğini sorar. Ancak bu Sokrates'in hiç de umurunda değildir.

Öldükten sonra kendisini artık tutamayacaklarını ve ellerinden uçup gitmiş olacağını söylüyordur. Sokrates yıkanmak için oradan ayrılmadan önce Platon ve Apollodoros'a dönüp Kriton'u bu sona bir türlü inandıramadığını söyler.

Bu diyaloğun sonunu yaşlı Platon Ekhekrates'e anlatarak getirir. Sokrat son kez banyosunu yaparken onu bekleyen Kriton, Platon ve Apollodoros telaşlı ifadelerle onsuz ne yapacaklarını konuşuyor ve bir baba kaybettiklerini düşünüyorlardı.

Yaşlı Platon duygu dolu ifadelerle olayları anlatmaya devam ediyordu. Gözlerinde hüzün vardı, keder vardı. Bu yaşlı adam son kez yıkanmıştı. Sol yanında Kriton sağında ve arkasında kadınlar ve çocuklar vardı. Onlarla beraber kendisinin yüksekte kaldığı bir yere gittiler ve orada onlara son kez öğütler vermek istemişti.

Sokrates o gün kadınlara ve çocuklara bu andan sonra ne yapmalarını ve hayata nasıl bakmaları gerektiğini söylüyordu. Platon pencerenin önüne oturmuş batmakta olan güneşe bakıyordu. Tam karşında olan Apollodoros'a bakarak **"Güneş batmak üzere"** dedi. Apollodoros'da başını sallayarak onu onayladı. Ardından da karşısında Platon'un sağında duran Onbirlerin adamına baktı. Onbirlerin adamı da üzgündü başını önüne eğdi. Koridorun sonundan iki adamın ayakları göründü. Gelenler Sokrates ve Kriton'du.

Platon yerinden kalkıp onları karşılamak için yanlarına gitti. Platon'un arkasından da Apollodoros ve Onbirlerin adamı. Tekrar yerine oturdu Sokrates. Kriton da sağ yanına Platon en sağda ayakta, Onbirlerin adamı Sokrates'in solunda ayakta duruyordu.

Apollodoros'da Onbirlerin adamının yanında duruyordu. Orada mutlu olan hiç kimse yoktu. Onbirlerin adamı üzgün bir şekilde konuşarak bu görevi yerine getirmesi gerektiğini söylüyordu. Elinde olsaydı bunu yapmazdı ama mecbur bırakılmıştı. Sokrates'e onun ne kadar iyi bir insan olduğunu ve ölümüne kimlerin sebep olduğunu bildiğini söylüyordu. Sokrates, bunları dinlerken bile yüzünde mutsuzluğa dair hiçbir iz yoktu. Olayların böyle

olmasını istemezdi tabii ama görüşü gereği kanunlara ne olursa olsun uyması gerektiğine inanıyordu.

Onbirlerin adamı yanlarından ayrılırken yanındaki Kriton'a dönerek onun ne kadar iyi bir adam olduğundan bahsediyordu. Sokrates her şeyin bir an önce yaşanıp bitmesini istiyordu. Zehrin hazırlanmasını istedi. Kriton daha zamanlarının olduğunu söylese de Sokrates ikna olmuyordu.

Cellat siyahlar içinde elinde baldıran zehri dolu bir kaseyle göründü. Sokrates hariç herkes o adama kin dolu gözlerle bakıyordu. Sokrates **"Gel bakalım ahbap"** diyerek onu yanına çağırdı. Bu işleri en iyi bilen kişi oydu sonuçta. Cellat zehri içtikten sonra yapması gerekenleri anlattıktan sonra Sokrates tası aldı.

Bundan biraz dökebileceğini sorduktan sonra Cellat zehri tam yeteceği kadar ezdiğini söyledi. Bunun üzerine Sokrates, su içer gibi bir yudumda tüm zehri içti.

Yaşlı Platon uzaklara dalarak anlatıyordu bu anları. Ağlamak istiyor ancak kendisine söz vermişçesine ağlamıyordu. Tutuyordu kendini.

Platon, Kriton ve Apollodoros önce Sokrates'e yaşlı gözlerle ardından da kin dolu gözlerle o siyahlar giymiş adama bakıyorlardı. Kriton gözyaşlarını tutamamış ağlayarak oradan uzaklaşmıştı. Platon ve Apollodoros'da ağlamaktan başka bir şey yapamıyordu.

Sokrates bu duruma daha fazla dayanamamış Platon ve Apollodoros'a dönüp böyle yapmamalarını toparlanmaları gerektiğini söyledi. Sokrates ayakta yürüyordu. Platon, Kriton ve Apollodoros ise onu üzgün bir şekilde izliyordu. Celladın da söylediği gibi yürümüş ve şimdi de bacaklarının ağrıdığını söyleyerek uzandı. Cellat yanına gelip Sokrates'in bacaklarına bastırıp acı duyup duymadığını sordu.

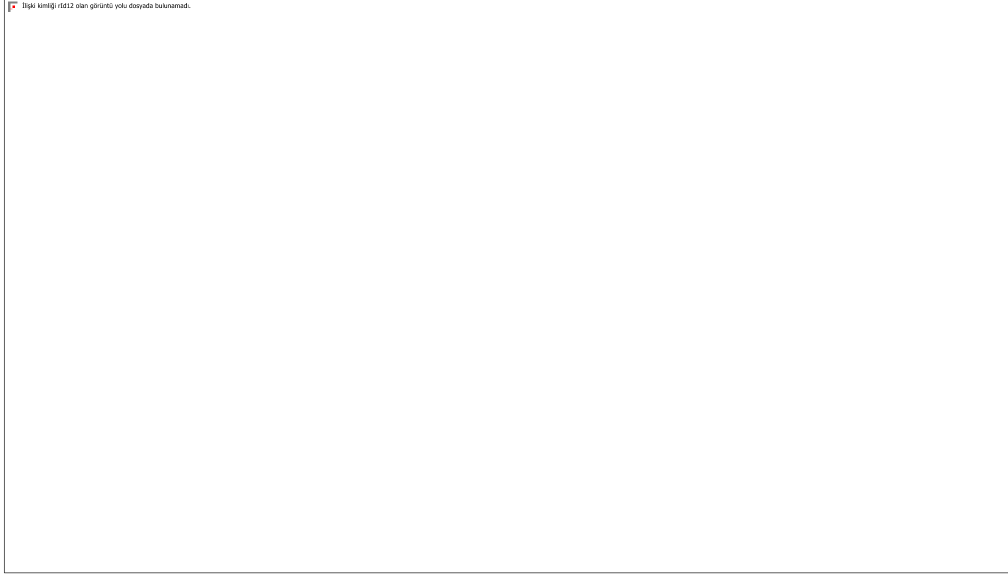
Sokrates "Hayır" cevabını verdikten sonra cellat soğumanın yüreğine yaklaştığında Sokrates'in öleceğini söyledi. Sokrates son anlarını yaşıyordu. Son sözleri yanına gelen Kriton'a söylediği. **"Asklepios'a bir horoz borcumuz var. Dostlar ödemeyi unutmasın sakın**" oldu. Birden bire kasıldı Sokrates ve son nefesini verdi. Kriton ağzını ve gözlerini kapattı. Yaşlı Platon üzgün bir şekilde olayı Ekhekrates'e anlatmıştı. Ekhekrates duydukları karşısında gözyaşlarını tutamamıştı. Platon "İşte Ekhekrates, dostumuzun, zamanımızda tanıdığımız insanların en iyisi, en bilgesi ve en doğrusunun ölümü böyle oldu." dedi. Aradan yıllar geçmiş olmasına rağmen o anları tekrar yaşar gibi anlatmıştı. Yerlerinden kalkıp gözden kaybolana kadar yine yürümeye başladılar.

Sokrates'in yargılanmasının ardından idam kararı verilmişti. Son gününü yaşayan bu yaşlı adam, akşam vaktinde cellat tarafından verilecek olan baldıran zehrini içerek yaşamına son verecekti. Yanında kadim dostları ve öğrencileri bulunuyordu. Sokrates; onların mutsuz ve

yaslı hallerine hiç aldırmıyor sakin görünüp onlarla telkin edici konuşmalar yaparak adeta son öğütlerini veriyordu.

İdam vakti yaklaştıkça çevresindeki insanların telaşının giderek artmasına ve ağlamamak için kendilerini zor tutmamalarına rağmen Sokrates gayet sakin ve güler yüzlü tavrını koruyabiliyordu. Filmde bu anlara dair bütün ayrıntıları, dostlarının ve öğrencilerinin yanı başında ölüşünü, belki de onun idamına karar veren insanlar onu anlayabilseydi Dünya nasıl bir yer olurdu diyerek izleyeceğiz.

Seçim Afişleri

2015 Seçim Afişi

392 Bilgi Kutu

İlişki kimliği rId12 olan görüntü yolu dosyada bulunamadı.

İlişki kimliği rId12 olan görüntü yolu dosyada bulunamadı.

394 Bilgi Kutu

İlişki kimliği rId12 olan görüntü yolu dosyada bulunamadı.

İlişki kimliği rId12 olan görüntü yolu dosyada bulunamadı.

İlişki kimliği rId12 olan görüntü yolu dosyada bulunamadı.

Ehli Haber

Kendisinden bir mesele istizah etmek üzere gelen, fakat sualini sormakta tereddüd eden bir rahibe hitaben Emirü'l-Müminîn Ali İbni Ebi Talib'in söylediği şu sözlerden muktebes ve meşhur bir cümledir: — سل عما بدالك، فانك على الخبير سقطت —"**ki hatırına her ne geliyorsa sor çünkü tam ehl-i habere düştük",** demektir.

İmam Gazalî, Hayyam'a Değer Verirdi

Bir gün Hayyam vezir Abdü'r-Rezzak'ın nezdine gitti. O gün reisü'l-kurrâ (Ebu'l-Hasenü'l-Gazali) dahi orada bulunuyor ve o esnada Ayat-i Kur'aniyyeden bir ayetin tarz-ı kıraati hakkında aralarında bir münakaşa cereyan ediyordu. Vezir, Hayyam'ın içeriye girdiğini görünce : — [على الخبير سقطنا] dedi.*

Hayyam meseleyi tetkik edip kârilerin o husustaki ihtilafını beyan etti ve onlardan her birinin nokta-i nazarını ilelü esbabıyla izah eyledi ve şevazı ve esbabını anlattı.

Nihayet meseleyi bir şekl-i kat'îde hall ü fasl etti. Bunun üzerine Gazalî dedi ki: **Allah ulema içinde senin emsalini kesir [çok] eylesin**.

Kurrâdan bunu hıfz etmiş bir kimsenin bulunabileceğini zannetmiyordum. Nerede kaldı ki hükemadan birinin… Riyaziyât ve makulat gibi aksam-ı felsefeye gelince, Hayyam tamamiyle bunların ehli idi.

Bir gün Hüccetü'lİslâm Gazali müşarünileyhin nezdine gelerek şu suali ona irat etti: Ecza-yı kutbiye-i felekten öyle bir cüz'ü tayin et ki o ecza-yı kutbiyenin gayrı olmakla beraber onlarla müteşabihül-ecza olsun. Bunun üzerine, Hayyam sözü uzattı ve birtakım sözlerle kelama iptida ederek münazaun fih olan meseleye girişmekten ihtiraz etti. Zaten bu Şeyh-i mutâ'ın âdeti daima bu idi. Nihayet, öğle ezanı okundu. Gazali ezan sesini duyunca: —"cael hakku vezehakal batılu" —[Hakk geldi ve batıl zail oldu] dedi ve ayağa kalktı.

*Kendisinden bir mesele istizah etmek üzere gelen, fakat sualini sormakta tereddüd eden bir rahibe hitaben Emirü'l-Müminîn Ali İbni Ebi Talib'in söylediği şu sözlerden muktebes ve meşhur bir cümledir: —

سل عما بدالك، فانك على الخبير سقطت —"ki hatırına her ne geliyorsa sor çünkü tam ehl-i habere düştük", demektir.

Ömer Hayyam'ın Ruh teslimindeki Hali

Rivayet ederler ki Ömer Hayyam bir gün bir altun hilal ile hem dişlerini karıştırmakta, hem İbni Sina'nın Şifa namındaki eserinden ilâhiyat faslını mütalaa eylemekte idi. Bu mütalaa esnasında **El-Vâhid ve'l-Kesîr** faslına gelince, hilali kitabın iki yaprağı arasına koydu, ayağa

kalktı, namaz kıldı, vasiyet etti, yemedi, içmedi. Son yatsı namazını da eda ettikten sonra, secdeye kapanarak:

—**Ya Rab, ben seni tanımaklığım mümkün olduğu kadar tanıdım. Beni mağfiret et. Benim seni tanımaklığım mahza** [sırf]**sana tevessül etmek içindi.**‖ dedi ve teslim-i ruh etti. (Allah onu rahmet eylesin.)

Rivayet ederler ki müşarünileyhin manzum sözlerinin sonuncusu bu idi: Ya Rab, kendi varlığıma doydum sıkıntıma ve fakr u zaruretime doydum-Sen mademki yoktan var edensin, kendi varlığın hürmetine beni yokluktan kurtar.

Resmin Dört Ögesi

Bedri Rahmi Eyüboğlu, resim sanatının temel öğelerini bir şiirle anlatır ve noktayı, benek olarak bu dört öğe içinde sayar;

Dört küheylan çeker arabamızı

Biri çizgi, biri leke, biri renk

Biri de mini minnacık benek

Kaygı

Günümüzde insanlar, ebediliğe ilişkin soyut, övücü sözler söylediklerinde bile ondan çok korkuyorlar.

Bugünlerde, çeşitli yönetimler huzursuz düzen bozuculardan duydukları korkuyla yaşıyor; birçok insan da, aslında gerçek huzur olan tek bir düzen bozucudan, ebediyetten korkuyor. Bu nedenle an'ı ilan ediyorlar, cehenneme giden yolun iyi niyet taşlarıyla döşeli olması gibi ebediliği yok edecek en iyi şey de an'lardır. O zaman neden insanlar böyle korkunç bir acele gösteriyor?

Ebedilik yoksa, o an da istedikleri kadar uzayabilir. Ama ebediliğe ilişkin kaygı, an'ı bir soyutlamaya dönüştürür. Dahası, ebediliğin inkârı, dolaylı ya da dolaysız, kendini birçok biçimde ifade edebilir; alaycılık, sağduyu ile can sıkıcı bir zehirlenme, meşguliyet, zamansal olana duyulan heyecan, vb.

[Kierkegaard, S. (2012). Kaygı Kavramı (6. Baskı). Türker Armaner (Çev.). Ġstanbul: Türkiye Ġş Bankası Kültür. (s. 151-152).]

Kader

İslam'daki kader anlayışını Hz. Ali kerremallâhü aleyhi vechenin şu sözleriyle özetleyebiliriz: Ona göre kaza ve kader, **"Allah'ın önceden takdiri olarak değil, ezelî ilmi ile bilmesi ve**

insanlara iyi olanı emretmesi, kötü olanı yasaklaması”dır. Ona göre kader; **“İtaatı emretmek, isyanı yasaklamak; iyi fiili yapmak, kötü fiili yapmamak konusunda insanı serbest bırakmaktır.”**

İnanmak Her Şeyi Halleder

Ziya Paşa, Amasya’da hastalık acısıyla kıvranıp hiçbir yerden yardım alamazken; özellikle Babıâli onun bu durumuna kayıtsız kalmışken; Mur Ali Baba’dan yardım ricasında bulunur. Bu yardım mektubunda Ziya Paşa;

“Mur Ali Baba tarafından kurtarılmasını, aksi halde ne kütüb-i mukaddeseye, ne şuna, ne buna inancı kalmayacağını çok kesin bir dille bildiriyor.”

Mur Ali Baba, cevap mektubunda **“Mesele inanmaktır. İnanmak her şeyi halleder**” sözleri ve duası ile onu teskin eder.

Ziya Paşa’nın inanç anlamında ikinci buhranı da belli ki ünlü terkib-i bendini yazdığı Cenevre’de olmuştur. Tanrı’yı “Sen’sin” diyerek üst üste suçlayan Paşa,

“Zâlimleri adlin ne zamân hâk edecektir / Mazlûmlann çıkmadadır göklere âhı / Bî-gâneleıe münhasır envâ’-ı huzüzât / Milmet-zede-i aşkına mahsûs devâhî”

(Külliyât-ı Ziya Paşa 1924, s. 136- 137) beyitleriyle Tanrı’nın adaletinden ciddi şekilde şüpheye düştüğünü gösterir.

1. Kimdir bu aczi hâss kılan nev'-i âdeme?
Kimdir bu nev'i eşref eden cümle âleme?

2. Şeytân u nefsi kimdir eden âlet-i şürûr?
Kimdir koyan zebûn-ı hevâyı cehenneme?

3. Mansûr'u kim düşürdü Ene'l-Hakk diyârına?
Kim verdi hükm katli için şer'-i ekreme?

4. Kimdir şarâbı hurmet ile telh-kâm eden?
İ'mâl-i câm ü bâdeyi kim öğreten Cem'e?

5. Kimdir Yehûd'u münkir-i i'câz-ı Hakk eden?
Kimdir Mesîh'i nefh kılan zât-ı Meryem'e?

6. Kimdir veren cesâret-i şerr ü fezâhati?
Süfyân'a, Ca'de'ye, Şemr'e, İbn-i Mülcem'e?

7. Kimdir Nasîr-i Tûs'u Hülâgû'ya sevk eden?
Musta'sım'ı kim etti karîn İbn-i Alkem'e?

8. Kimdir veren alîle tedâvîye ihtiyâç?
Kimdir koyan meziyyet-i ıslâhı merheme?

9. Zenbûr kimden eyledi tahsîl-i hendese?
Bülbüllere kim eyledi ta'lîm-i zemzeme?

10. Kimdir bu kârgâha çeken perde-i hafâ?
Kimdir veren tasavvur-ı teftîş âdeme?

Subhâne men tahayyare fi sun'ihi'l-ukûl,
Subhâne men bikudretihi ya'cüzü'l-fuhûl.

Günümüz Türkçesi:

1. İnsan soyuna bu aciz yaratılışı veren kimdir? İnsanoğlunu bütün alemlerin en şereflisi olarak yaratan kimdir?
2. Şeytan'ı ve nefsi kötülüklere alet eden kimdir? Nefsine yenilenleri cehenneme koyan kimdir?
3. Mansur'u(Hallac-ı Mansur) "Enel-Hak" diyarına düşüren kimdir? Bu en büyük şeriata idam hükmünü, gücünü kim verdi?
4. Şarabı haram ederek hüzünlendiren kimdir? Cem'e şarap ve kadeh yapmayı öğreten kimdir?
5. Yahudiler'e Allah'ın kahredici gücünü inkar ettiren kimdir? Mesih'i(Hz. İsa) Hz. Meryem'e üfleyen kimdir?
6. Süfyan'a, Cade'ye, Şemr'e ve İbn-i Mülcem'e kötülük ve rezillik yapma cesaretini veren kimdir?
7. Nasreddin Tusi'yi Hulagü Han'a yollayan kimdir? Mustasım ile İbn-i Alkem'i kim yakınlaştırdı, kim tanıştırdı?
8. Hastalığın tedavisine muhtaç eden kimdir? İyileştirme özelliğini merheme koyan kimdir?
9. Arı, geometri eğitimini kimden aldı? Bülbüllere ses eğitimini veren kimdir?
10. Bu dünyaya gizlilik perdesi çeken kimdir? İnsanlara, araştırma ve düşünme kabiliyetini kim verdi?
Vasıta Beyti: Allah bütün kusurlardan uzaktır; akıllar bu yaptıklarına şaşkındır. Akıllar, Allah'ın kudreti karşısında aciz kalır.

* Hallac-ı Mansur: "Enel-Hakk" yani "Allah bendedir", "Allah içimdedir" dediği için idam edilen şair, yazar, filozof.
* Cem: İran mitolojisine göre, şarabı ve şarap kadehini bulan ünlü hükümdar, Çemşid.
* Süfyân: Ebu-Süfyan adıyla bilinir. Emevi halifesi Muaviye'nin babası ve Yezid'in dedesidir. Hz. Muhammed'in peygamberliğine inanmamış ve müslümanlara eziyetler çektirmiştir.
* Ca'de: Hz. Hasan'ın eşi olur. Kocasını çeşitli vaatlerle kandırıp zehirlemiştir.
* Şemr: Hz. Hüseyin'in katillerinden biridir. Onun kesik başını Yezid'e götürmüştür.
* İbn-i Mülcem: Hz. Ali'nin katilidir.
* İbn-i Alkem: Son Abbasi veziridir. Bazı iddialara göre, Hülagü Han'ı Bağdat'a gelmeye teşvik eden odur. Şehrin Hülagü tarafından fethedilmesinden sonra idareye memur edilmiş ama birkaç ay içinde ölmüştür.

400 Bilgi Kutu

* Nasreddin Tûsî: Tus şehrinde doğmuş, astronom, yazar ve siyaset adamıdır. Hülagü Han'ın Bağdat'ı fethi sırasında onun müşavirliğini yapmıştır.
* Hülagü Han: Meşhur Moğol imparatoru ve Cengiz Han'ın torunudur. İran'da hüküm sürmüş ve İlhanlılar Devleti'ni kurmuştur.
* Musta'sım: Son Abbasi halifesi. Hülagü, Bağdat'ı istemiş ama o teslim etmemiştir. Hülagü de Bağdat'ı alınca onu ve tüm ailesini katletmiştir.

1. Ey kudretine olmayan âğâz u tenâhî!
Mümkün değil evsâfını idrâk kemâhî!

2. Her nesne kılar varlığına hüsn-i şehâdet,
Her zerre eder vahdetine arz-ı güvâhî.

3. Hükmün kılar izhâr bu âsâr ile mihri,
Emrin eder ibrâz bu envâr ile mâhı.

4. Dil-sîr-i bisât-ı ni'amın mürg-i hevâyı,
Sîr-âb-ı zülâl-i keremindir suda mâhî.

5. Eyler keremin âteşi gül-zâr Halîl'e,
Mağlûb olur peşşeye Nemrûd-ı mübâhi.

6. Zâlimleri adlin ne zaman hâk edecektir?
Mazlûmların çıkmadadır göklere âhı!

7. Bîgânelere münhasır envâ'-yı huzûzât!
Mihnet-zede-i aşkına mahsûs devâhî!

8. Sensin eden idlâl nice ehl-i tarîki,
Sensin eden ihdâ nice güm-geşte-i râhı.

9. Hükmün ki ola mûcib-i hayr ü şerr-i ef 'âl,
Yârâb! Ne içindir bu evâmir, bu nevâhî?

10. Sendendir İlâhi yine bu mekr ü bu fitne!
Bu mekr ü bu fitne yine sendendir İlâhi!

Güftî bikün ü bâz zenî seng-i melâlet;
Dest-i men ü dâmân-ı tü der rûz-ı kıyâmet.

Günümüz Türkçesi:

1. Ey kudretinin başlangıcı ve bitişi olmayan (Allah'ım). Sıfatlarını olduğu gibi idrak edebilmek mümkün değildir.
2. Her nesne varlığına tanıklık eder; her zerre senin tekliğine şahitlik eder.
3. Hükmün, bu eserlerin ile güneşi ortaya çıkarır. Emrin, bu ışıklar içinde ayı ortaya çıkarır.

4. Arzu kuşu, nimetler döşeğinde gönlü tok olmuştur . Sudaki balık, cömertliğinin tatlı suyuna doymuştur.
5. Cömertliğin, Halil(Hz. İbrahim) için ateşi gül bahçesi yapmıştır. Çok övünen o Nemrut sineğe mağlup olur.
6. Adaletin ne zaman zalimleri yerle bir edecektir? Mazlumların ahı göklere çıkmaktadır.
7. Çeşitli hazlar ve zevkler yabancılara sınırlanmıştır. Türlü cefalar, senin aşkının eziyetlerine uğrayanlara mahsustur.
8. Sensin nice doğru yolda olanları yoldan çıkaran. Sensin nice yolunu kaybetmişlere doğru yolu gösteren.
9. Sen işlerin, amellerin hayır ve şerre sebep olacağını emretmişsin. Yarabbi, öyleyse nedendir bu emirler ve yasaklar?
10. Allah'ım, sendendir yine bu fitne ve hileler. Bu hileler ve fitneler yine sendendir Allah'ım.
Vasıta Beyti: Hem yap dersin hem günahkar sayarsın. Kıyamet gününde ellerim duada, senin adaletine sığınırım.

Düşlerin Yorumu'ndan

Rüyaların genel karakteristik özelliklerini "Düşlerin Yorumu"ndan yola çıkarak şöyle belirleyebiliriz:
1- Rüyalarda muhakkak mantık dışı ögeler bulunur. Freud'a göre:
"Kesinlikle mantıklı olan ve biraz tutarsızlık, zaman karışıklığı ya da saçmalık içermeyen hiçbir düş yoktur." (s. 107).
2- Rüyalar genellikle nedensellikten uzaktır. Heinrich Spitta, "(…) düşlerde ortaya çıkan düşüncelerin, tümüyle nedensellik yasasından yoksun olduğunu bildirir. Radestock ve öteki yazarlar, düşlerin yargılama ve sonuç çıkarmadaki zayıflık özelliği üzerinde ısrarla dururlar." (Freud 2012, s. 109).
3- Düşlerde ahlak duygusu, süperegonun etkisinin kalkmasıyla zayıflar. Peter Jessen'e göre; **"Uykuda ne daha iyi, ne daha dürüstüz. Tersine vicdan, düşlerde sessiz gibidir; çünkü düş içinde acımasızızdır ve en kötü suçları -hırsızlık, saldırı ve cinayet- tam bir kayıtsızlık ve sonrasında hiçbir pişmanlık duymaksızın işleyebiliriz."**
Paul Radestock da düşlerin ahlaki bir yapıdan yoksun oluşu ile ilgili şu tespitte bulunur: "Düşlerde çağrışımların ortaya çıkışında ve düşüncelerin birbirine bağlanışında hiçbir düşünme, sağduyu, estetik tat ya da ahlâksal yargılamanın bulunmadığı akılda tutulmalıdır. Yargılama son derece zayıftır ve ahlâksal kayıtsızlık her şeyin üzerinde egemenlik sürer." (Freud 2012, s. 117).
4- Freud; **"Bir düş bir isteğin doyurulmasıdır"** (s. 174) diyerek rüyaların en temel özelliğini verir. Ona göre düşlerin "**tümü de tam anlamıyla bencilcedirler; sevgili ego kılık değiştirmiş de olsa tümünde ortaya çıkar. Düşlerde doyurulan istekler, değişmez biçimde egonun istekleridir"** (s. 316) Bu nedenle Freud'a göre; her **"düş, anlamlıdır ve psikolojinin bir nesnesidir."** (s. 37).
5- Rüyalarda, birincil süreç hâkimdir. Dolayısıyla düşlerin kaynakları bilinçdışı alandan sağlanır. Freud bu konuda şunları söyler: **"Ama düş isteğini göz önüne aldığımızda düşleri üretmenin itici gücünün Bd. Tarafından sağlandığını görecek ve bu ikinci etmen yüzünden bilinçdışı sistemini düş oluşumu için başlangıç noktası olarak alacağız."** (s. 264).

6- Düşler, geçmişten beslenir. Düşlerin oluşmasını sağlayan malzemeler konusunda Freud şu tespitte bulunur: **"Düşlerin içeriğine katılan öğelerin kökeni konusunda kendi deneyimimi inceleyecek olursam, her düşte bir önceki günün yaşantılarıyla bir değinme noktası bulmanın olası olduğu iddiasıyla başlamam gerekir. Bu görüş ister benim ister başkasının olsun incelediğim her düş tarafından desteklenmiştir."** (s. 214).
7- Düşler yoğunlaşmış özellikleriyle çok kısadır. "Düş içeriğini düş düşünceleriyle karşılaştıran birinin açık olarak göreceği ilk şey büyük ölçüde bir yoğunlaştırma işleminin gerçekleştirilmiş olduğu olacaktır. Düşler, düş düşüncelerinin kapsamı ve zenginliğine kıyasla kısa, verimsiz ve özetlenmiş şeylerdir. Eğer bir düş yazılacak olsa belki de yarım sayfaya sığabilir. Düşün altındaki düş düşüncelerini ortaya koyan çözümleme ise altı, sekiz hattâ oniki kat fazla yer tutabilir." (s. 13).
8- Ayrıca Freud'a göre (2010); düşlerde "yerdeğiştirme" (s. 39-43), "temsil araçları" (s. 44-69), karşıtlık (s. 52), "tersine çevirme ve sansür" (s. 59-60) gibi özellikler görülür.
9- Düşlerde duygular çok az değişikliğe uğrar. Freud düşlerdeki duygu konusunda şunları söyler: **"Düş düşüncelerine bağlı herhangi bir duygu, düşünsel içerikten daha az değişime uğrar. Bu duygular çoğunlukla baskılanmıştır; saklanırken kendilerine uyan asıl düşüncelerden ayrılırlar ve benzer özellikteki duygular bir araya getirilir."** (s. 232).
10- Düşlerin çoğunluğunun cinsel ögeler taşıdığını söyleyen Freud'a göre; "İnsan, düşlerin çözümüyle ne denli fazla uğraşırsa erişkinlerin düşlerinin çoğunluğunun cinsel malzemeyle uğraştığını ve erotik isteklere anlatım kazandırdığını kabul etmeye o denli fazla yöneltilir." (s. 126).

Metaforik Kap

Metaforik kaplar bir anlamda düşünen objelerdir. Anlam kelimelerden kurtularak üç boyutlu bir şekle bürünmüştür. Nesne düşünmeye başlamıştır. Nesne olarak kap, başlı başına metaforiktir. Onun aracılığı ile anlatılan "ne" ise kap onun metaforudur. Yaratma dinamikleri ile birlikte; bilgi, akıl, sezgi, bilinç ve bilinç dışı düzeyde "Ben'i" oluşturan her şey, anlamı biçime dönüştürürken, dile habersizce giren metafor sanatta bilinçli bir seçimdir ve biçime dönüşen anlamı zenginleştirir, nesnelere disiplinlerarası bir özgürlük tanır.
Bu noktada kült kapları ilk metaforik kaplardır. Metaforik kap, onu yaratanın boşluktaki izidir. Ancak Kullanım amacıyla yapılmayan her kap metaforik değildir. Kap taşıdığı düşünceyi ona bakana aktarabilmeli, varlığını öncelikle taşıdığı düşünceyle ortaya koyabilmelidir. Kap bu noktada aracıdır ve varlığıyla en baştan metaforiktir. Sözü ve düşünceyi, boşluğu da içine alarak aktarmaktadır. Gözle görülmeyen bir şeyi görünür kılmak için seçilmiş, ilkel zamandan beri başvurulan boşluğun izleridir.
Geçmişte Tanrı bilincine sahip olduktan sonra panteist bir tavırla doğayı Tanrısı ile içkinleştiren ilkel insan, bilinç dışını kült kaplar aracılığı ile görünür kılarken; metaforik kap yapan sanatçı da bilinç dışı varlık sorunsallarını kap aracılığı ile aktarmıştır.

Leylâ

"Bu akşam rüyamda Leylâ'yı gördüm
Derdini ağlarken yanan bir muma;
İpek saçlarını elimle ördüm,

Ve bir kemend gibi taktım boynuma
Bu akşam rüyamda Leylâ'yı gördüm.

Leylâ… Elâ gözlü bir çöl ahusu
Saçları bahtından daha siyahtır.
Kurmuş diye sevda yolunda pusu
Döktüğü gözyaşı, çektiği ahtır.
Leylâ… Elâ gözlü bir çöl ahusu

Bir damla inciydi kirpiklerinde,
Aşkın ıstırapla dolu rüyası
Bir başka güzellik var kederinde
Bir başka âlem ki ruhunun yası
Sessiz incileşir kirpiklerinde"

Ahmet Hamdi Tanpınar

"Bana Leylâ"

"Bir kentteyim susuzum
Ellerin bana/ Leylâ

Dar kuyuda Yusuf'um
Gözlerin bana/ Leylâ

Ben göklere mecnûnum
Yolların bana/ Leylâ

Hep kapalı kapılar
Gül yüzün bana/ Leylâ

Ah demek mümkün değil
Dillerin bana/ Leylâ

Sabır sevda Ya Rabbî
Bu kalem bana/ Leylâ"

Hasan Akay

Ali olmasaydı Ömer helâk olurdu

Hz. Ömer'in (radiyallâhü anh) halifeliği zamanında huzuruna hamile bir kadın getirildi. Hz. Ömer (radiyallâhü anh) kadına nasıl hamile kaldığını sorunca kadın günahını (zinâ yaptığını) itiraf etti. Hz. Ömer de recm edilmesini emretti. O sırada Hz. Ali kerremallâhü aleyhi vecheh çıkageldi ve

— "Bu kadının nesi var?" diye sordu. Oradakiler:

—“Hz. Ömer recmedilmesini emretti” dediler.
Hz. Ali (kerremallâhü aleyhi vecheh) karşı çıktı ve Hz. Ömer’e;
—“Recm edilmesini mi emrettin?” diye sordu. Hz. Ömer;
— “Evet. Huzurumda günahım itiraf etti.” dedi. Hz. Ali;
— “Pekâla. O kadın hakkındaki hükmün bu. Ya karnındaki için hükmün nedir?”
— “Onun hamile olduğunu bilmiyordum.”
—“Bilmiyorsan hayız görmesini bekleseydin.”
Hz. Ali sonra şöyle devam etti.
— “Sanıyorum sen onu azarlamış veya korkutmuşsundur da.”
Ömer (radiyallâhü anh): “Doğrusu öyle oldu.”
Ali (kerremallâhü aleyhi vecheh) : “Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellem; **‘Ezâ, cefâ gördükten sonra suçunu itiraf edene had uygulanmaz. Zira bağladığın, hapsettiğin yada tehdid ettiğin kişinin ikrân ikrar sayılmaz..’ buyurduğunu işitmedin mi?”** dedi.
Bunun üzerine Hz. Ömer (radiyallâhü anh) kadını salıverdi ve şöyle dedi.
— “Kadınlar Hz. Ali (kerremallâhü aleyhi vecheh) gibisini doğurmamıştır. Ali olmasaydı Ömer helâk olurdu.”

Şarabın Kadehe Dökülürken Çıkardığı Ses

Şair nedim, meclisin şarabını ve şarabın kadehe dökülürken çıkardığı 'kul kul' sesini meclisin hanendesine tercih etmektedir: dinle sahbâ kul-kulün sâgar tanînin gör nedîm gûş kılma meclisin hânende vü sâzendesin **'bana şarabın kul kul sesini, kadehin iniltisini getirin,** (aksi halde) **ben meclisin saz çalanlarını ve şarkı okuyanlarını dinlemem**.'

Zemzeme gözyaşıdır

(ar.) Türk musikisinde mürekkep bir makamdır. Saba-zemzeme makamını kullanılışıdır. Yumuşak karar dediği la perdesidir. Yumuşaklık, kolaylıkla çıkartılabilen bir ses oluşundan dolayıdır. Zemzeme makamının nağmeleri, kolay çıkartılabilen seslerdir: bi't-tab'i zemzeme-i kürdîden hazz ider nerm karârın işiden 'elbette, yumuşak kararını işiten zemzeme-i kürdiden hoşlanır.' şair, zemzeme makamının nağmelerinin, gönül kamışından yapılan neyin seslerine aşina kılınması için dua etmektedir: yâ rab nevâsın eyle ney-i kilk-i hâtırun râh-ı usûl-i zemzeme-i perde âşinâ 'yarabbi, gönül kamışından (yapılan) neyin sesini, zemzeme makamının nağmelerine âşinâ eyle.' zemzeme makamı, ney ile icra edilince, dinleyeni hüzünlendiren ve gözyaşı döktüren bir makam olup terennümü ile dökülen gözyaşı altınoluktan dökülen rahmet yağmurları gibidir: revha olup bi-aynihî ka'beye nâvdân-ı zer zemzem-i feyz-i giryedir zemzeme-i nevâ-yı ney 'altınoluğun tıpkı Kâbe'ye rahmet olması gibi, neyin zemzeme terennümü, gözyaşının bereketli zemzemidir.'

Şeştarlı Eserler

Şeştar ile çalınan eserlerin nağmesi gönlü etkileyicidir. Ona gönül bağlayanlar, ondan nasiplenmektedir: hele bir kerre dinle nağmesin şeş-târ-ı şarkı[nı]n muhayyerdir ana dil-bestekârân hissedâr olsun 'bir kere şarkıdaki şeştârın nağmesini dinle, ona gönül bağlayanlar beğenilmiştir, ondan nasiplensinler.'

Tanımlanamayan Varlıklar

Tanımlanamayan varlıklar, kimilerince cin olarak adlandırılan varlıklardır. Cinler, masallara ve bazı inançlara göre, görünmeyen, türlü biçimlere girebilen, iyilik veya kötülük yapabilen yaratık olarak tarif edilmektedir. Deyim içinde ele alındığında cin çarpmak: bir inanışa göre, cinlerin ökesiyle inme inmek manasında kullanılır. Birini cin tutmak: bir inanışa göre cinlerin etkisiyle delirmek, olarak açıklanmaktadır. Büyük Larousse'de cin, İslam inanışına göre, bir dumandan ya da ateşten oluşan, duyularla algılanamayan ve zekâsı olan cisimsel bir varlıktır. Cin çarpmak ise inanışa göre cinlerin kötülüğüne uğrayarak ağzı burnu eğilmek, aklını yitirmek, diye tarif edilmektedir. Benzer bir kelime ise peridir. Peri; cin taifesinden hayali bir güzelliğe sahip zararsız ve daima dişi olarak tasvir edilen, cisimleri 'latif olan ve görünmeyen bir varlıktır. Cin, göze görünmeyen akıllı ve mükellef varlıkları temsil etmektedir. Cinler hakkında İslam âlimleri iki görüş belirtmişlerdir. Bunlardan biri, cinlerin mutlak manada gizli, görünmeyen yaratıklar olduğu görüşüdür. Bir diğeri ise, cin görünmeyen varlıkların bir kısmının ismidir. Görünmeyen varlıkların, iyi olanlarına melekler, kötü olanlarına şeytanlar, her iki özelliği gösterenlere ise cinler denmektedir. Deyim içinde cin çarpmak, gözle görülmeyen varlıkların kötülüğüne uğramış olanlar için söylenen bir tabirdir. Anadolu'da yaygın bir inanışa göre cinler gözle görünmeyen, insan biçiminde küçük yaratıklardır. Genellikle ağaç kavuklarında, terk edilmiş değirmenlerde, karanlık çöktükten sonra hamamlarda veıssız evlerde yaşamaktadırlar. Gündüzleri ortaya çıkmazlar, güneş batımından

sonraıssız yerlerde dolaşırlar, eğlenceler düzenlerler. Yaşama biçimleri insanlara benzer. Doğar, büyür, evlenir ve çocukları olur, sonra da ölürler. İnsanlara bazen iriyarı bir arap, bazen kara köpek, keçi, tavuk gibi hayvan kılığında görünürler. Bazı insanları etki altına alarak, istekleri doğrultusunda kötü işler yaptırdıklarına inanılır. İstedikleri kiş iyi tanıdıklarının sesiyle çağırarak evden çıkarır, karanlıkta uzaklara götürüp bırakır ya da çeşitli hayvan biçimlerine sokarlar. Kendilerine iyilik eden insanları ödüllendirir, saygısızlıkta bulunanlarıysa cezalandırırlar. Buna halk arasında cin tutması ya da cin çarpması denmektedir. Kuran'a göre, akıllı varlıklardan insanlar topraktan ya da çamurdan, melekler nurdan, cinler ise ateşten veya çok sıcak ateşten yaratılmışlardır. Cinlerin, insanlar gibi akılları, sorumlulukları ve yükümlülükleri vardır. 'cinler' başlıklı yazıda Prof. Dr. Kerem doksat: "pozitif bilimle uğraşan bir bilim adamı olarak cinlerle ilgili spekülasyonların içine girmem. Ben hastanın beyninde ne oluyor, bunların psikolojik mekanizmaları neler, bu hastalara nasıl yardımcı olurum bununla uğraşırım... Bize gelen insanların büyük çoğunluğu akıl hastası. Ancak az sayıda vakada böyle bir hezeyan ve yanlış inanç yokken benzeri şeylerin olduğunu görüyoruz. O zaman içim cız ediyor! Çünkü rahmetli babam recep doksat'ın da olmasını çok istediği, bilimsel bir epistemoloji ile çalışan bir parapsikoloji enstitüsü ya da kürsüsünün hala olmamasına içim sızlıyor. Çünkü bu tip konularla parapsikoloji uğraşır," demektedir. Bir bilim insanı olan doksat, parapsikoloji ile ilgili eksikliği görmektedir. Cinler konusunda yüksek lisans yapan ve master tezi hazırlayan dr. Ali ataç cinlerin, nasıl adlandırırsak adlandıralım, ateşten yaratıldığını ve şekillerinin saydam olduğunu, insan gibi akıl ve irade sahibi olduklarını ve yeryüzünde yaşadıklarını belirtmektedir. Kur'an-ı Kerim'deki cin suresi ve 35'i aşkın ayete göre cinler insana itaat etmek zorundadır ona göre. Bu yüzden kompleksli yaratıklardır. Ona göre cinler ışık hızıyla hareket edebiliyor, gökyüzüne bile çıkabiliyor. En üstün cin olan şeytan, Allah'a başkaldırdığı için cezalandırıldığını söylüyor. Cinlerin insandan önce yaratıldığını ve Hz. Muhammed döneminde ya şayan cinlerin bugün hala hayatta olduğunu ifade ediyor. Cinlerin ömürlerinin 1000-1500 yıl arasında değiştiğini, insanlarla aralarındaki tek farkın, onlar bizi görüp, incelemekte, oysa biz onları görememekteyiz. Aristo'nun, Kristof Kolomb'un ya da nazım hikmet'in ruhuyla konuştuğunu öne sürenler, hummalı ruh çağırma seansları düzenleyenler Ataç'a göre kendilerini aldatıyor. Çünkü cinler oyun oynuyor ve bir kişinin ruhu adı altında seanslara bambaşka bir boyutta yaşayan cinler katılıyor. Dr. Ataç'ın araştırmalarına göre cinler toplu halde, insanların yaşamadıkları tenha yerlerde, dere kenarlarında, mezarlıklarda ve çöplüklerde yaşıyorlar, insanların yemek artıklarıyla besleniyorlar. Ataç, cinlerin insandan güçlü, üstün özelliklere sahip, korkulması gereken bir varlık olarak görülmemesi gerektiğini söylüyor. Çünkü bu âlemde en üstün varlık insandır, diyor. Yine Ataç'a göre cinlerin ilim üretme, medeniyet kurma gibi yetenekleri yoktur. Kapasiteleri, zekâları ve bilgi seviyeleri 12 yaşındaki bir çocuğunki kadardır. Dr. Ali ataç, "cinlerle iletişim karmak için medyumlara ihtiyaç yok" diyor ve dileyen herkesin cinlerle kolayca temasa geçebileceğini iddia ediyor. Ancak cinlerin geçmişten gelen yaratıklar olarak bugün de yaşadığını, dolayısıyla gelecekten haber veremeyeceğini ifade etmektedir. Ataç, "Medyum Memiş hem 'gaybden bilgi veremem' diyor, hem de 'bu sene Fenerbahçe şampiyon olacak' diyor. Bu ancak onun yorumudur. Cinlerine dayanarak gelecekle ilgili hiçbir kehanette bulunamaz, hiçbir haber veremez" diyor. Yine ataç, "bazı insanların ruhları cinlerle temasa müsaittir, çabuk trans haline geçebilir, çabuk bizim buudlarımızın dışına çıkabilir ve onların âlemi, onların buudları, onların dilleri ve haberleşmeleriyle mayalanabilirler. Bu bir fıtrat meselesidir ve bundan bir insani üstünlük

manası çıkarılmamalıdır," demektedir. İnsanın her arzu ettiği yerde cinlere iş yaptıramayacağını ama kolayca onlarla bağlantıya geçebileceğini ifade etmektedir ataç. Kişinin birtakım kelimeleri ve isimleri, sırlı kilitleri açar gibi kullanarak cinlerle temasa geçebileceğini ama cinlerden kolay kolay istifade edemeyeceğini dile getirmektedir. İnsanlar, birtakım kelimeleri birer kod, birer telefon numarası gibi kullanarak ve belirli sayıda tekrarlayarak cinlerle irtibat kurmakta, fakat genelde zararlı çıkan da insanoğlu olmaktadır. Çünkü bu irtibatların bilen kişilerle yapılması gerekir. Her iki varlık da farklı boyutlarda yaşadığı için irtibat kurmaya karar verildiğinde enerji onları karşılamaya yetmeyebilir ya da onları negatif etkileyebilir. Dolayısıyla ipler cinlerin eline geçer ve psikiyatrların possesyon dediği durum ortaya çıkar. Sonuçta bedensiz bir varlık insanı yönetmeye başlar. Birtakım yolları ve usulleri olmakla beraber cinlerle irtibat kurmak bir rehber eşliğinde yapılmalı ve rehber işinin ehli olmalıdır. Belli bir usul, prensip ve rehber olmazsa hata yapıp paçayı kaptırmak, meczup yaftasını sırtta görmekle sonuçlanabilir ona göre.6? Doktorasını "cinler ve büyü" üzerine yapan Doç. Dr. Ali Osman ateş 'cin dosyası' başlıklı yazıda ifade edilene göre; cinleri görmek, onlarla evlenmek ve cinlerin yiyecekleri konusundaki kaynakların çürük olduğudur. Yine bu konuda geniş bir araştırma yapan Marmara üniversitesi öğretim üyesi doç. Dr. İlyas çelebi de, kaynaklardaki iki görüşten birinin sessiz olarak kabul edildiğini ve diğer görüşün hiç kaale alınmadığını belirtiyor. İnsanların cinlerden faydalanmasının kesinlikle mümkün olamayacağını savunan bu iki bilim adamı, cinlerle uğraşanların yüzde doksanının şarlatan olduğunu ve bu kişilerden yardım talep etmenin doğru olmadığını ileri sürüyorlar. "ruh dosyası' adlı bir kitabı bulunan araştırmacı- yazar ahmet ersöz ise cinlerle ilgilenmenin yasak olduğunu, onlar vasıtasıyla yardım istemenin doğru olmadığını vurgularken, insanların cinlerle irtibat kurmalarının mümkün olabileceğini ifade ediyor. Ahmet ersöz, "gönül gözü açık olan herkesin cinlerle irtibat kurmalarının mümkün olduğunu" kaydederek bu konudaki yaşanmış olayları örnek gösteriyor. Psikolog dr. Kerem doksat, beyinsel bir rahatsızlığı olmayan bazı insanların yaşadıkları olaylarla karşılaştıklarını ve bunu bilim adına reddetmenin bağnazlık olacağını vurguluyor: "bu tip konularla parapsikoloji uğraşır. Çünkü parapsikoloji, klasik psikolojinin uğraşmaktan kaçındığı noktaları bilimsel metotlarla inceler. Ruhbilim deyimi yanlış kullanılıyor aslında, çünkü ruh çok geniş bir kavram. Hâlbuki bizim ilgilendiğimiz saha yalnızca beyinle ilgili. Bu nüansı yalnız araplar ayırmış lar. 'İlm-i nefs' diyorlar." doksat, bu konuların açıklığa kavuşabilmesi için ülkede parapsikoloji kürsülerinin kurulması gerektiğini söylemektedir. Cinlerin en çok hamam, otluk ve çöplük gibi pis yerlerde bulunduğu kaydedilmiştir. Cinler cismen latif varlıklar olsalar da insan, hayvan, yılan, akrep, deve ve sığır kılığına bürünüp çeşitli şekiller alabildiği hatta katır ve merkep şekline girdikleri, kuş kılığına bürünüp havada uçtukları belirtilmektedir. Maric ve nar'dan yaratılan cinler, insana benzer şekilde görünür hale de gelirler. Yani cinlerin, rüyalarda insanların mana âlemine girdikleri gibi, rüya dışında da görünür hale gelerek, insanların yaşadığı âlemi onlarla paylaşabildiği ifade edilmektedir. Fakat bu, cinlerin asıl hüviyetleri değildir, göründükleri insanların ruh aynalarına aksediş şeklidir. Yani insan olan alıcının kabiliyetine göre bir aksediştir.

Maji yöntemleri

1. Sosyal maji (evlilik, komşuluk, aşk gibi her türlü sosyal alanda kısmet açma-kapama, kötülüklerden korunma amaçlı sihirler) 2. Tıbbî maji (her türlü hastalık teşhisi ve tedavisine yönelik sihirler) 3. Büyü bağlama ve açma ameliyeleri… 4. Ceza majisi (hastalatma, hastalık

gönderme, düşmanın helakine yönelik sihirler) 5. Kriminal maji (hırsız, kayıp insan ve malın bulunmasına yönelik sihirler) 6. Adlî maji (hâkim ve savcıyı etkileme, mahkemeyi kazanma, mahpusu hapisten kurtarmaya yönelik sihirler) 7. Hıfz majisi (her türlü kaza, bela, musibet ve kötülükten korunma amaçlı sihirler) 8. Arkeomaji (define arama ve bulmaya yönelik sihirler) 9. Veteriner majisi (hayvanların ürünlerinin bol olması, hastalıklarının tedavisi vb.) 10. Parasal maji (mal ve kazançta bereketin arttırılması, cinlerden para çekme, müşteri çekme vb.) 11. Demonolojik maji (cin davet ve teshirine yönelik sihirler) 12. Haber alma majisi (cinler, rüya, istihare ve çeşitli fal teknikleri ile bilgi edinmeye yönelik sihirler) 13. Zirâî maji (meyve ağaçları, tahıl ve sebzelerin bol ürün vermesi, zirâî hastalıkların tedavisine yönelik sihirler) 14. Haşerelerle mücadele (akrep, yılan, pire vb.) 15. Medyumsal maji (kişiyi hipnotize ederek konuşturma ve sorgulamaya yönelik sihirler)

Süleyman Yüzüğü

Hz. Süleyman'ın meşhur yüzüğünün üstünde ism-i azamın yazılı olduğu rivayet edilir. Hz. Süleyman bu yüzük sayesinde başta insanlar ve cinler olmak üzere bütün hayvanlara, kuşlara ve rüzgâra hâkimdir. Taşı kibrit-i ahmerden olan bu yüzüğün üzerinde üç satır vardır: 1. Bismillâhir'-rahmânir'-rahîm 2. Lâ ilâhe illâllâh 3. Muhammedü'r-rasûlü'l-lâh

Ali Ekber Çiçek Ve Sadık Dede

1960'lı yıllardan itibaren zile lisesi radyosunda deyişleri yayınlanan âşık, zaman zaman Ankara ve İstanbul radyoları'na gelerek, mahalli sanatçı olarak türküler söylemiş ve bantlar doldurmuştur. Ayrıca; adana, Çukurova, Diyarbakır, Antalya gibi radyolarda türküler söyleyip tüm yurda sesini duyurmuştur. Âşık'ın sanatını çok beğenen eski dış işleri bakanı ismail cem, ankara'da radyo müdürlüğü yaptığı yıllarda, kendisi tarafından âşık'a radyo sanatçılığı teklif edilmiştir. Âşık çok hevesli olmasına rağmen, bazı büyüklerinin "yapma, gitme, girme" gibi cahilce sözleri kafasını karıştırmış ve bu teklifi biraz da istemeyerek geri çevirmiştir. Âşık, eğer bu teklifi geri çevirmeseydi belki de hak ettiği yeri bulacak, karısı ve çocukları daha iyi imkânlarda yaşayabilecekti. Sadık doğanay'ın sanat yaşamı boyunca, çok yerde ses kayıtları alınmıştır. Trt'ye verdiği kayıtların yanı sıra Ankara'daki Dr. Recai özdil tarafından da çok türküsü kayıtlara ve notaya alınmıştır. Bununla birlikte cem muhabbetlerinde yöredeki insanlarca eski tip teyplerle yapılan kayıtları mevcuttur; fakat bu kayıtların çoğu bulunamamaktadır. Sadık dede, sevdiği insanlara kaset doldurduktan sonra onlara hiç kimseye bu kayıtları vermeyeceklerine dair söz verdiriyormuş. Bunun nedeni ise yakınlarına göre, Aşık'ın zamanında bazı kişilerce türkülerinin kendisinden habersiz alınıp, o kişilerce sahiplenilmesinden kaynaklanıyormuş. Karısı çocukları ve akrabalarının iddialarına göre ali ekber çiçek'de aşık'ın izni olunmadan bazı eserlerini almıştır. Bu durumu zile posatası gazetesi sahibi, Hüseyin Hoşcan 12 haziran 1981 tarihli Zile Postası Gazetesi'ndeki yazısında şu şekilde dile getirmiştir. ''... ve bütün bunların dışında trt yayınlarında her gün bir başka türküsünü dinlediğimiz ''zileli sadık''mahlaslı, türkülere de sahip olmazsak sonuç aynı olur. Nitekim bir ara Ali Ekber Çiçek ve arif meşhur bu aşığın türkülerini kendi derlemeleri olarak empoze etmeye başlamışlardı. Bereket versin âşığın hamisi, diye bildiğimiz ankara'da oturan müzisyen Doktor Recai Özdil trt'ye ağırlığını koymuş ve türkülerin gerçek bestekârı ortaya çıkmış. Bu yüzden kendilerine minnettarız. Bu gün Zileli Sadık Doğanay'ın elli kadar türküsü Dr. Recai Özdil tarafından notaya alınmış olup kendilerince muhafaza edilmektedir ...'' âşık sadık doğanay'a bir muhabbette "neden türkülerini başkalarına veriyorsun ?" Denildiğinde

âşık, gayet mütevazı bir dille ‘‘ben bal yaptım, onlar da yesinler.’’ dermiş. Âşık sadece tek şart olarak söylenen türkülerde kendi mahlasının söylenmesini istemiştir. Oğlu yadigâr Doğanay’ın anlattıklarına göre türkülerinde mahlasının söylenmesi karşılığında sadece bir kez ücret alsa da bu ücretin tamamını alamamış, daha sonra paranın kalan kısmı verilecektir diye o insanlarca kandırılmıştır. Sadık doğanay, para değil; aksine onun türkülerini söyleyen kişilerce kendi mahlasının söylenmesini ve türküden isminin silinmemesini istiyormuş. Âşık’ın bu tür durumlardaki gösterdiği tepkilere baktığımızda mütevazı olduğu ve her ne kadar geçim kaynağı bu iş olsa da eserlerini kendi canından bir parça gibi görüp, para ile değer biçilemeyeceğini belirtmiştir. Birçok âşık tarafından sazı, sözü ve samimiyeti ile çok sevilen Sadık Doğanay’ı, bakın ünlü halk âşığı Abdullah Papur, onun ölümünün ardından duyduğu üzüntüyle, âşık’ı nasıl anlatıyor:

Leb-değmez

Dudak değmez adı verilen tür en zor olanlarından birisidir. Âşıklar dudaklarının arasına aldıkları bir toplu iğne ile şiir söylemeye başlarlar. Ancak söyledikleri şiir içerisinde dudakların birbirine değerek çıkartılması zorunlu olan,” b, p, m, f, v” gibi harfler kullanılmamalıdır. Kullanıldığı takdirde âşık’ın dudağına iğne batar ve yarışmayı kaybeder

Bade içme

Maddi ve manevi sıkıntı sonunda çoğunlukla kutsal sayılan bir yerde uyku ile uyanıklık arasında görülen rüyada pir elinden içilen bade veya yenilen bir gıda maddesi ile şiir söyleme kabiliyeti yanında saz çalma ve dini bilgiler öğrendikten başka dünya ahret sevilecek bir sevgili ile karşılaşırlar. Halk şairleri bu rüya ile olgun bir kişiliğe kavuşurlar. Rüya sonucunda hem tanrı aşkı hem sevgilinin aşkı ile yanarlar, bunun yanında derin bir din bilgisine sahip olurlar. Uyandıkları anada çoğu kez bir başka âşık tarafından sorguya çekilirler. Bu sorulara saz eşliğinde kusursuz nazımla ve doğru cevaplar vererek, başlarından geçenleri de anlatarak ‘‘âşık’’ olduklarını ispatlar ve çevreden saygı görmeye başlarlar bade bir pir, üçler, beşler, yediler, kırklar ve Hz. Ali, Hacı Bektaş Veli gibi bir din ulusu tarafından içirilir. A. Bir pir tarafından: Ercişli Emrah’a bade bir pir tarafından sunulmuştur. B. Üçler tarafından: nurani yüzlü üç derviş diye nitelendirilen üçler, kutup ve yardımcıları olan sağ ve sol imamının üçüne birden üçler denildiği gibi, âşık edebiyatında Hızır Nebî, İlyas Nebî ve kutup nebî’dir. Hızır nebi: âşık karada dara düşünce yardımına gelir, İlyas Nebi: âşık denizde dara düşünce yardımına gelir, kutup nebî: kim olduğu hakkında ayrıntılı bilgi bulunmamaktadır. Orhan şaik gökyay tarafından tasavvuftaki derecelerin en yükseğine çıkmış olan ve kendisinde dünyayı idare etme gücünü gören kutup’un olabileceğini işaret etmektedir. Bardızlı nihanî'ye üçler bade sunmuşlardır. C. Beşler tarafından: beşler âşık edebiyatında ehl-i beyt yani Hz. Muhammed’in aile efradıdır. Ç. Yediler tarafından: üçler alemine katılan dört erenle birlikte olan yedi ermiş kişiye yediler denmektedir. Âşık revaî ve âşık burhanî yediler elinden bade içmiştir. D. Kırklar tarafından: Âşık Kemalî Baba ve Âşık Hüdaverdi’ye bade kırklar tarafından sunulmuştur. Başka kaynaklarda ise üçler, beşler, yediler, kırklar şu şekilde anlatılmaktadır. Üçler: Hz. Allah, Hz. Muhammed ve Hz. Ali’dir. Beşler tarafından: hz. Muhammed, hz. Ali, hz. Fatıma, hzl. Hasan, Hz. Hüseyin’dir. Yediler: bunlar yedi ulu âşıktır: hataî, nesimî, fuzulî, kul himmet, Viranî, Yeminî ve Pir Sultan Abdal’dır. Kırklar: Hz. Ali tarafında toplandığına dair anlatılan kırk kişilik meclistir.

Mustafa Kemal in Peygamberimiz Hakkındaki Görüşü

Zakir kadiri ugan'den sonra mustafa kemal'in isteği üzerine tarih yazma çalışmalarına katılan Şemsettin Günaltay, Mustafa Kemal ile bir takını görüşmeler yapmıştır. Bu görüşmeler esnasında Şemsettin Günaltay da ugan'ın yazdığı bölümlerin hakikate uygun olmayıp ilmi bir değer taşımadığını söylemiştir. Mustafa kemal de ugan hakkında; "Muhammed'i bana, cezbeye tutulmuş sönük bir derviş gibi tanıttırmak gayretine kapılan bu gibi cahil adamlar, onun yüksek şahsiyetini ve başarılarını asla kavrayamamışlardır, anlamaktan da çok uzak görünüyorlar" şeklinde sözler sarf etmiştir. Ayrıca yine aralarında Şemsettin Günaltay'ın da bulunduğu Mustafa Kemal'in düzenlediği toplantılarda kimi zaman islam tarihi konularından bahis açılıyor ve Mustafa Kemal bu konulan kendi nazarından izah ediyordu. Hz. Muhammed'i kendisinin öngördüğü şekilde tasvir etmeyenlerin bu tarih toplantılarında yerlerinin olmadığını da sık sık dile getiriyordu. Kemal Arıburnu, Atatürk ten anılar, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 1969, s. 292-295. Atatürk'ün tarih, özelikle de islam tarihi anlayışı ve görüşlerine dair bir inceleme için bk. Sabri hizmetli, Mustafa Kemal Atatürk ün İslam tarihi anlayışı", AÜİFD, c. 39, 2 (Ankara 1999), s. 119-140.

Halil Tayyibi

Kaynaklar, somuncu baba nın bir çocuğunun olduğunun onunda Yusuf Hakîkî Baba olduğundan ve ayrıca manevî evladı halil tayyibinin varlığından söz eder. Somuncu baba nın vefatı ve kabri ile ilgili ihtilaflı tartışmalara üzerinde derinlemesine araştırmalar yapan prof. Dr. Ahmet Akgündüz hocanın arşiv belgeleri ışığında ortaya koyduğu görüşü, yani şeyh Hamid-i veli Hz. Lerinin bedeninin defn olduğu yerin Darende olduğudur!!!

Mavi remzi

Aşırı düşmanlık için mavi düşman kullanılır... Bu Arap dilinde nadir anlamlardan biridir. Şiddetli düşmanlığı Araplar nitelediklerinde böyle derler. Bu söz, onların sözlerinde ve şiirlerinde çokça kullanılmıştır. Renklerin durumunu belirlemede hayatın iyi ve kötü yönlerini renklerle belirtme âdetleri vardır. Bunun en güzel örneğini el-harîrî yapmıştır. 'ukûdü'l-cümân adlı kitap yazarı kemal ibn şa''âr el-mevsılî şöyle dedi ibn sâbir, bağdat'taki dicle'de mavi don giymiş sırtında hava dolu tulukla yüzme öğrenen çocuk hakkında şöyle demiştir: 1. Ey erkekler! Şikâyetimi duyun, âşık olup sevdiğime sarılan bir tuluğu şikâyet ediyorum. 2. Hevesim gibi bir havayla doldu, ancak o yüzüyor ben ise ağırlaşan aşkla batıyorum. 3. Don onun baldırlarını sarınca beni tahrik ediyor mavi bir düşman gibi

Semend Kelimesi

Lâmsız olarak. O bir kuştur. Çin ve hint diyarında bulunur. Ona ateş tesir etmez. Denir ki ateşte kuluçkaya yatar ve yavrular, orada kalmaktan zevk alır. Tüyünden mendil vb. Şeyler yapılır. Mendil kirlendiğinde ateşe atılır, ateş onun kirini giderir fakat kendisi etkilenmez. İbn. Hallikân şöyle der: kemer uzunluğu ve genişliğinde, hayvan kemeri olarak dokunmuş kalın bir parça gördüm ateşe atıldı, ateş onda tesir etmedi. Birisi kenarını yağa daldırdı ve ateşe koydu tutuştu ve uzun zaman yandı, sonra söndü. O değişmedi aynı haldeydi.

Lâmsız olarak. O bir kuştur. Çin ve Hint diyarında bulunur. Ona ateş tesir etmez. Denir ki ateşte kuluçkaya yatar ve yavrular, orada kalmaktan zevk alır. Tüyünden mendil vb. Şeyler yapılır. Mendil kirlendiğinde ateşe atılır, ateş onun kirini giderir fakat kendisi etkilenmez. İbn. Hallikân şöyle der: kemer uzunluğu ve genişliğinde, hayvan kemeri olarak dokunmuş

kalın bir parça gördüm ateşe atıldı, ateş onda tesir etmedi. Birisi kenarını yağa daldırdı ve ateşe koydu tutuştu ve uzun zaman yandı, sonra söndü. O değişmedi aynı haldeydi.

Süleyman Sami Demirel Mason mu

Demirel 28 Kasım 1964 tarihinde AP ikinci Büyük Kongresi'nde mason olduğu iddialarının ortaya atılmıştı. O günlerde mason localarının önde gelenlerinden Saffet Rona, Hulusi Selek ve Halit Arpaç imzalarını taşıyan çelişkili belge, üstadı azamlar arasında büyük huzursuzluk yaratmıştır. Dünya görüşlerine gölge düşürmek istemeyen masonlar, Demirel'e 1964 Kasım ayında mason olmadığına dair verilen bu belgeden 2 ay sonra, 14 ocak 1965 tarihinde İstanbul'da yeniden toplanarak gerçek kararı açıklar. Bu toplantıda üstat başkan Ekrem Tok'un önderliğinde alınan ivedi kararlar, 14 mart 1965 tarihinde Ankara'ya gönderilince Demirel'in yalanlanan masonluğu, Masonlar Yüksek Kurulu'nun açıklaması ile yeni bir boyut kazanmıştır. (Nafiz Ekemen'e göre Demirel devlet su işlerinde genel müdür iken Ankara bilgi Locası'na kaydolmuştur. Loca defterinde 15. Sayfa, 43. Sıra numarası, 48 matrükül kaydıyla mason olup mahfilden geçtiğini ifade etmektedir. Bkz. Nafiz Ekemen, arşivlerimiz içinde 1965 olayları, İstanbul, 1978, s. 226) Demirel'e verilen bu çelişkili belge mason locası'nda sıkıntı yaratarak Ekrem Tok'un Mason Locası Başkanlığı'nı kaybetmesine sebep olmu; daha sonra yapılan ikinci toplantıda Necdet Egeran Üstat-ı Âzam olmuştur. Bkz. Yeşilyurt

Panteizm

Pan–enteizm kavramı XIX. Yüzyılın başlarında Alman düşünür Karl Kraus'e (1874–1936) tarafından deizm ile panteizmin aşırılıklarına karşı orta bir yol bulmak amacı ile ortaya atılmıştır. Pan–enteizm kavramındaki "Pan" her şey "En" içinde "Teos" Tanrı anlamındadır. Bu anlayışa göre

"Her şey Tanrı'dadır ama Tanrı ile evren aynı değildir.

Bu anlayışa Çift kutuplu Tanrı anlayışı da denir.

Tanrı'yı soyut, mutlak ve değişmez gibi yönleriyle evrenin üstünde aşkın bir varlık olarak nitelerken; somut, göreli ve değişen yönleriyle de evrenin içinde içkin bir varlık olarak niteler. Tanrı evrenin dışında, onunla birlikte olmasına rağmen aşkınlığa sahiptir. Hem zamanın içindedir hem dışında; hem değişendir hem de değişmeyendir. Bu akımın Temsilcileri White Head, Hegel, Spinoza, İbn- ül Arabî gibi birtakım felsefecileri sayabiliriz". [Aydın, Din Felsefesi, 195; Mohapatra A.R, Tanrı ve Evren, Çev. Metin Yasa, Tabula rasa, Isparta,2001, yıl:1 sayı:3,212; Kılıç ve Reçber, Din Felsefesi, 73]

Ticaret ve Din

Paganizm inanç biçiminin Mekke toplumunda ne zaman ortaya çıktığı hakkında kesin bilgiye sahip olmamakla birlikte Huzaa kabilesinin lideri Amr b. Luhay ile başladığı söylenebilir. Amr b. Luhay tamamen şahsi ve bölgesel kaygıları dikkate alarak Mekke'nin sarsılan imajını da düzeltmek maksadı ile çevre bölgede ibadet edilen tüm inançlara ait putların Kâbe'ye konulmasını teklif etmesi üzerine pagan inancının temeli atılmıştır. [Cevad Ali, el-Mufassal: Târihu'l-arap Kable'l-İslâm, Bağdat, trs, 7,126]

Dikkat edilirse paganizm kültürünün Mekke'de şekillenmesinde yer alan esas kaygı dini olmayıp Mekke'nin ticari yapısı ve onu geliştirmekle alakalıdır. Yani zannedildiği gibi çok masum sapmalardan değildir. Amr b. Luhay her kabilenin Tanrısına ait putu Kâbe'ye getirmek sureti ile her kabileye değer vermek ve onların önemli olduğunu hissettirmekle kalmamış, böylece hem kabile savaşlarının önüne geçmiş hem de Mekke'nin önemli bir ticaret merkezi olmasını sağlamıştır. [Ezraki Ahbâru Mekke ve mea câe fîha mine'l- âsar, 1:165]

Allah'a Borç Vermek

"Kimdir Allah'a güzel bir borç verecek o kimse ki, Allah da o borcu kendisine kat kat ödesin. (Rızkı) Allah daraltır ve genişletir. Ancak ona döndürüleceksiniz" [Bakara 2/245]

İnsanın benliğinin gayrısı Allah'ı temsil eder. Buradaki teşbih kendine gurur verme, verdiğin aslında Allah Teâlâ'nın kendisidir.

"Allah'ın kendilerine lütfundan verdiği nimetlerde cimrilik edenler, bunun, kendileri için hayırlı olduğunu sanmasınlar. Hayır! O kendileri için bir şerdir. Cimrilik ettikleri şey kıyamet

gününde boyunlarına dolanacaktır. Göklerin ve yerin mirası Allah'ındır. Allah yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır " [Âl-i İmrân 3 / 180]

İnanmazlar

"Küfre saplananlara gelince, onları uyarsan da, uyarmasan da, onlar için birdir, inanmazlar. Allah onların kalplerini ve kulaklarını mühürlemiştir. Gözleri üzerinde de bir perde vardır. Onlar için büyük bir azap vardır." "İnsanlardan, inanmadıkları halde, Allah'a ve ahiret gününe inandık diyenler de vardır. Bunlar Allah'ı ve mü'minleri aldatmaya çalışırlar. Oysa sadece kendilerini aldatırlar da farkında değillerdir." [Bakara 2/6-9]

İnanç Değişmedi, İnsanlar Sürekli Bozdu

Zerdüştlük dininin doktrini ile Tevrat ve Kur'an'ın öğretileri arasında benzerlik bulunduğu gibi, bu metinlerde yer alan pasajlar arasında da anlam ve üslup benzerliklerine rastlanabilmektedir. Örnek olarak Zerdüşt: **" Ben sana senden daha yakınım"**(Desâtir,122) derken, Kur'an'da Kaf suresinin 16. Ayetinde **" Biz ona şah damarından daha yakınız"** denilerek aynı şey söylenmiş olmaktadır.[Yavuz, "Metni Dili ve Tefsiri Açısından Kur 'ân Metni". 110]

Richard Dawkins'in İnkâr Ettiği Tanrı

Richard Dawkins'in : **"Tüm kurgular içinde en nahoş karakter. Kıskanç ve bununla gurur duyuyor, bir dar kafalı, adaletsiz, merhametsiz kontrol manyağı, bir kin dolu kana susamış soykırımcı, bir kadın düşmanı, homofobik, ırkçı, çocuk katili, soykırımcı, evlat katili, öldürücü (veba getiren), megalo.., sadomazoşist, kaprisli hain zorba"** [Richard Dawkins, *Tanrı Yanılgısı*, Çev. Tunç Tuncay Bilgin, , Kuzey Yay, 2012, 22]

Ben kulumun düşündüğü gibiyim, diye bir kelamı varsa Allah Teâlâ'nın, dili kötü olana kim yardım eder, katında...

Ali Emiri

Peygamberimize iftira edenler bu ayeti okumadılar mı?

Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellem'in Kurân-ı Kerim'i tahrif ettiği, uydurduğu, kafasına hevasına göre yazdığını veya başka başka hezeyanları ileri sürenler bu ayeti okumalılar.

İnsan tabiatı kendini ezen ve küçülten hususları saklamakta mahirdir. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem onların bahsettiği gibi olsaydı, bu ayeti saklar kimseye söylemezdi. Kurân-ı Kerim'de adı geçen bir sahabi vardır. O da Zeyd b. Hârise (ö.8/m.629) radiyallâhü anh dır.

Bilindiği gibi Zeyd o günkü toplumsal anlayışın çarpıklığı nedeniyle köle olan, Hz. Peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem tarafından özgürlüğüne kavuşturulan, bu arada peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e evlatlık olma şerefine ulaşmış bir sahabedir.

Zeynep Binti Cahş ise Hz Peygamberin halası Ümeyye'nin kızıdır.

Medine'ye hicret eden ilk muhacirlerden biridir. Medine'de Zeynep ile evlenmek isteyenler bir hayli fazla olmasına rağmen Hz Peygamber O'nun Zeyd ile evlenmesini uygun gördü. Zeynep binti Cahş bu evliliğe gönlü olmamasına rağmen Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellemin kararına rıza göstererek istemeye istemeye Zeyd ile hicretin ikinci senesinde 624 yılında evlendi.

Zeynep binti Cahş bu sıralarda 30 küsur yaşlarında, Zeyd ise hem Peygamberimiz'in sütannesi Ümmü eymen ile evli, hem de elli yaşlarında idi. Ayrıca Zeyd Hz. Peygamber sallallâhü aleyhi ve sellemin evlatlığı olması da bilinen bir durumdur.

Peygamberimizden beş yaş daha küçük olan Zeyd, Allah Rasulu'nun en çok sevdiği dostları arasında idi. Zeyd Peygamberimize ilk iman eden sahabilerin arasında yer alırken, askeri ve idari kabiliyetleri ile sahabe arasında saygın bir kişiliğe sahipti. Zeyd İmam Zührî (ö. 50-124/670-742)'nin : **" Zeyd'den önce Müslüman olmuş kimse bilmiyoruz."**dediği kimsedir.

Müfteriler Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve selleme bakarken birde bu açıdan baksalar, aile içi bir sorun olduğu halde ifşa edilmesi de kolaydı.

[Ahzap suresi 37]

"Hani sen Allah'ın kendisine nimet verdiği, senin de (azat etmek suretiyle) iyilikte bulunduğun kimseye, "Eşini nikahında tut (onu boşama) ve Allah'tan sakın" diyordun. İçinde, Allah'ın ortaya çıkaracağı bir şeyi gizliyor ve insanlardan çekiniyordun. Oysa kendisinden çekinmene Allah daha layıktı. Zeyd eşinden yana isteğini yerine getirince (eşini boşayınca), onu seninle evlendirdik ki, eşlerinden yana isteklerini yerine getirdiklerinde (onları boşadıklarında), evlatlıklarının eşleriyle evlenmeleri konusunda mü'minlere bir zorluk olmasın. Allah'ın emri mutlaka yerine getirilmiştir"

Deney ve Tecrübe

19. yüzyılın sonlarıyla 20. yüzyılın başlarında yaşayan Abdüllatif Harputi, Batıda Aristo felsefesinin ve klasik kelâmla iç içe geçmiş olan eski Yunan düşüncesinin geçerliliğini yitirdiğini, bunun yerine, ilimde artık deney ve tecrübenin hâkim olduğunu savunmuştur. Batıda varlık felsefesinde, artık materyalist ve pozitivist inkârcı akımların hakim olduğunu belirtmiştir. Kendi ifadeleri şöyle: "Dinin esas inançlarını içeren, asrımızda ortaya çıkan birçok bid'at ve çağdaş dinsizlere karşı koyan, dini korumak için kesin bir şekilde ortadan

kaldırılması gereken, modern doyumcu felsefenin sapkınlıklarını reddetmeye yönelik, Ehli Sünnet kelamcılarına ait, bir şey bulunmamaktadır. Kitap, Hak olan dinimizi ve doğru olan kitabımızı, hile ve saptırma yoluyla savaşanların saldırısına karşı savunmak için, akıl sahiplerine örnek olabilecek bir şekle geldi."

[Harputi, Abdüllatif, *Tenkihu 'l Kelâm Fi Akâid-i Ehli'l İslam,* Çev: İbrahim Özdemir, Fikret Karaman, T.D.V Yay., Elazığ, 2000, 20-22.]

Dil ve Düşünce Sistemindeki Değişiklik

Dil ve düşünce sistemindeki değişikliği Michel Foucaoult ise, şöyle ifade etmektedir: Klasik çağda varlığın işaret ettiği şeye nasıl delalet ettiği sorulmaktaydı, modern çağda varlığın işaret ettiği şeye nasıl bağlandığı sorulmaktadır. Yani klasik çağ bu soruya temsil çözümlemesi ile modern çağ ise anlama ve anlam verme aracılığı ile cevap vermiştir.

[Foucaoult, Michel, *Kelimeler ve Şeyler,* Çev: Mehmet Ali Kılıçbay, İmge Kitapevi, İstanbul, 2001, 82.]

Muhammed Esed'in Yahudi Damarı

"Dönselerde bir damar kalıyor, geçmişin derinliklerine itiyor insanı."

Günümüzde daha bir ivme kazanan din konusundaki tartışmalarda, üzerinde en çok durulan konu, dînî ya da teolojik ifadelerin tahlili olmaktadır. Özellikle sembolik ve antropomorfik/insanbiçimci ifadelerin delalet ettikleri şeyi ne oranda karşılayabilecekleri konusu, gündemi sürekli meşgul etmektedir.

Bu alanda, "Sembolizm" veya "Sembolik Dil Anlayışı", din dilinin mahiyetini anlamaya yönelik olarak ileri sürülen iddialı bir görüştür.

Sembolik dili savunanların kalkış noktası, genel olarak bazı konularda dille tecrübe arasında tam bir örtüşmenin olmadığı gerçeğine dayanır, yani "dilin sınırları tecrübenin son sınırları demek değildir.

Dolayısıyla dille ifade edilmesi zor olan veya dilin erişemediği hakikatlerin, başka türlü anlaşılma ve kavranma şekilleri bulunabilir. Sanat ve edebiyatta olduğu gibi, din alanında da nesnel ve katı gerçekliğe dayanan veya onu çağrıştıran bir dil yerine, bireye hakkını veren sezgiye dayalı esnek bir yapı arz eden Sembolik Dil Anlayışı, bu anlama ve kavrama imkânını bize verebilir.

Birçok yazar için fark gözetilmeksizin birbirlerinin yerine kullanılan 'imge', 'işaret', 'allegori', 'sembol', 'mecaz', 'mesel-temsil', 'tesbih', 'mütesabih' vb. farklı kelime ve kavramlarla da ifade edilebilen bu anlayışa yani sembolizme olan yöneliş, tarihî süreçte, kimi zaman mantıksal deneyciliğin tehditlerini hissetmekten kaynaklanmış, kimi zaman da dini söylem ve terminolojinin çağdaş bilgi ve tecrübeler ışığında yeniden gözden geçirilmesi ve ayıklanması ihtiyacından doğmuştur.

Örneğin, tabiatı salt katı gerçeklik olarak algılamamızı telkin eden tabiatçılar, sembolizm konusunda tefrite düşmüşlerdir.

Bu görüş sahiplerine göre kâinat ve ondaki herhangi bir şey, kendinden başka bir şeye delalet eden bir işaret ya da sembol değil, kendisi bizzat nihai gerçekliktir.

Sembolizmin diğer bir aşırı şekli ise, dini sembolleri bağlamından koparıp, olağan ve tabii dünyadan tamamen tecrit ederek soyut bir dünya takdim etmeye çalışan görüştür ki, bu da sembolizmin ifrata vardırılmış halidir.

Muhammed Esed'in "Kur'an Mesajı" ismiyle Türkçeye çevrilen meal-tefsir çalışmasında, Allah'ın sıfatları, ahiret, cennet cehennem, melek, cin, şeytan ve mucizeler konusundaki birtakım görüşleri, bazı hüküm ayetleri hakkındaki yorumları bu anlamda sembolizmin ifrata vardırılmış halidir ve hatalı görüşlerdir.

Tekrar vurgulamak gerekirse, dil kurallarına ve sahih naklî kaynaklara uygun olarak kullanılan sembolik dilin din açısından önemli yararları olmakla beraber, söz konusu bu kuram, salt kendi sembolik fonksiyonlarına ağırlık verdiği sürece, dini ifadelerin anlamı ve nesnel karşılığı ile ilgili güvenilir bir dayanak ortaya koymaktan uzak kalacaktır.

Duygumuzun Nesne Bağlantısı

Martha C. Nussbaum bu konuda şöyle demektedir.

Duyguların en önemli özelliklerinden biri, ona göre bir nesne hakkında olmalarıdır. Kıskançlığımız bir kişi hakkındadır, neşemiz değer verdiğimiz bir kişi veya bir şey hakkındadır, üzüntümüz yine değer verdiğimiz bir kişi veya bir şey hakkındadır.

Nussbaum ile beraber birçok filozof duyguların bu **"hakkındalığını"** vurgulamıştır. İşte bu noktada Nussbaum duygunun önemli bir özelliğini daha ortaya koyar. Yaşanan duygular her zaman kişinin kendi yaşamıyla ilişkili birilerine veya bir şeylere değer vermeyi içerir.

Örneğin hayatımızla hiç ilgisi olmayan hiç tanımadığımız bir kişinin başka bir şehre taşınacağını düşünerek üzüntü yaşamayız. Aynı sebeple hayatımızda çok değer verdiğimiz bir kişinin cesedine bakmak bize duygusal olarak dayanılmaz gelir.

Ayrıca Nussbaum'a göre, duygunun temelinde yatan değer verişin derecesi ne kadar yüksekse, yaşanan duygunun kuvveti de o kadar fazla olacaktır. Çok yakın bir kişi hastalandığında çok üzülür, daha az yakın olduğumuz daha az sevdiğimiz birisi hastalandığında daha az üzülürüz. Çok yakınımızın bize yaptığı bir sadakatsizlik bizi çok kızdırır, daha az sevdiğimiz bir kişinin sadakatsizliği bizi daha az kızdırır vb.

Elbette hayatımızın parçası olan kişilere veya şeylere değer vermemiz herhangi bir duyguya sahip olmamız için gerekli fakat yeterli değildir.

Nussbaum'un teorisine göre, değer verdiğimiz kişi veya şeyle ilgili bir yargıda bulunmamız gerekir. Nussbaum, bu yargıyı iki basamaklı düşünebileceğimizi söyler: Değer verdiğimiz nesne ile ilgili bir görüngüye sahip oluruz. Bu görüngüyü gerçeği yansıtan bir görüngü olarak kabul ederiz.

Önce görüngüyü açıklayalım.

Korktuğumuzda değer verdiğimiz birini veya bir şeyi bir çeşit tehdit altındaymış gibi görürüz/algılarız. Umutlandığımızda değer verdiğimiz birini veya bir şeyi belirsiz durumundan iyi bir yöne doğru gidecekmiş gibi görürüz/algılarız. Yastayken değer

verdiğimiz birini veya bir şeyi kaybetmişiz gibi algılarız. İşte değer verdiğimiz kişileri ve şeyleri böyle algılamaya Nussbaum yargının birincibasamağı olan 'görüngü' der.

Bazen görüngülere sahip olduğumuz halde onları gerçeği yansıtan görüngüler olarak kabul etmeyiz. Nussbaum görme ile ilgili bir örnek verir. Güneşi gözlerimiz ufak görür oysa gördüğümüzü gerçekleri yansıtan bir görüngü olarak kabul etmeyiz. Yani bir görüngüyü kabul edebiliriz veya reddedebiliriz. Kabul ettiğimizde bir inanç oluşturmuş oluruz. Güneşle ilgili görüngüsünü kabul eden bir çocuk güneşin ufacık olduğuna inanır. Bizler, görüngümüzün gerçeği yansıtmadığı düşüncesiyle görüngümüzü reddederek böyle bir inanç oluşturmayız.

Duyguların içeriğini oluşturan yargıların ikinci basamağı da görüngülerin kabul edilmesi ile tamamlanır. Değer verdiğimiz birini veya bir şeyi bir çeşit tehdit altındaymış gibi gördükten sonra bu görüngüyü kabul edersek korkarız. Değer verdiğimiz birini veya bir şeyi belirsiz durumundan iyi bir yöne doğru gidecekmiş gibi görüp bu görüngümüzü kabul edersek umuda sahip oluruz. Değer verdiğimiz birini veya bir şeyi kaybetmişiz gibi algılayıp bu görüngümüzü kabul edersek de yas yaşarız.

Stoikler bu kabul etmenin veya reddin her zaman bizim seçerek yaptığımızı düşünmüşlerdir. Nussbaum'a göre ise bu kabul her zaman seçerek yapılmaz.

Söz konusu görüngü kabulünün her zaman o kadar da "seçerek" yapılmayabilişi, Nussbaum'un kendisine yöneltilen önemli bir eleştiriye yanıt vermesini sağlar. Bu eleştiriye göre yargılarımızı değiştirdiğimiz halde bazen duygularımız değişmeyebilir.

Sandra adlı kişi küçükken köpekten çok korkar fakat gün geçtikçe büyür ve köpeklerin zararsız olduklarını ve onların kendisine bir şey yapmayacağını öğrenir ve buna olan inancı her geçen gün artar. Sandra'nın yargısı ne denli değişmiş olsa bile korkusu değişmez. Hala küçüklüğünde olduğu gibi köpeklerden korkmaya devam eder. Bu ve bunun gibi örnekler gündelik yaşamımızda sıkça karşılaştığımız ve başımıza gelen olaylardır. Dolayısıyla bu örnek yargının değişmesine rağmen duygunun değişmediğine bir destek olarak gösterilebilir.

Fakat Nussbaum bu örneğin çürütülebileceğini iddia eder ve bunun da insanların çelişen inançlarıyla açıklanabileceğini dile getirir. Nussbaum, insanların çelişen hisleri olarak ifade ettiği durumu şöyle açıklar.

Örneğin; bir kişi yaşadığı yerdeki mahkemeyi yanlış yerde biliyordur, fakat kişi, mahkemenin doğru adresini öğrense bile aynı yerinde düşünmeye devam eder ve her defasında aynı hatayı tekrarlar. Çoğu insan hayatı boyunca bu şekilde hatalarla karşı karşıya kalmaktadır. Bunları değiştirmek çok zordur ve kişinin bütün hayatını bir incelemeye almasını gerektirir. Dolayısıyla bu gibi yanılgılar insanların hayatında yer almaya devam edecektir. Yani Nussbaum'a göre bu kişinin çatışan iki inancı vardır. Ona göre, aynı durumu duygularla ilgili de düşünebiliriz.

Örneğin; Seneca onurun çok önemli olmadığına inanan bir kişidir fakat önemli bir davete gittiğinde özel kişilerin oturduğu masaya değil de farklı bir yere oturtulduğunda kendini kötü hisseder. Her ne kadar onurun önemli olmadığına inansa da bunu bile bile aşağılanma hissetmektedir. Çünkü Seneca'nın onurun önemli olmadığına dair inancı vardır fakat davet sırasında onur ona önemliymiş gibi görünür ve bu görüngüyü o anda kabul ederek önceki inancı ile çatışan bir yargı oluşturur.

Nussbaum'a göre farklı duygular aynı kişi veya şey hakkında olabilirler.

Örneğin aynı kişi hakkında hem üzüntü duyabilir hem gurur duyabiliriz. Değer verdiğimiz bir kişinin bir iş görüşmesinin kötü gittiği yargısına varırsak üzülür, önemli bir ödüle layık görüldüğü yargısına varırsak onunla gurur duyarız. Yani üzüntüyü gururdan ayıran hangi nesne hakkında oldukları değil, o nesne ile ilgili nasıl bir yargıya vardığımızdır.

Değer verdiğimiz, önemli bulduğumuz şeylerin kötü yönde etkilere tabi olduğu yargısına vardığımızda üzüntü, korku, kıskançlık gibi yaşaması tatsız duygular hissederiz. Öte yandan değer verdiğimiz, önemli bulduğumuz şeylerin iyi yönde etkilere tabi olduğu yargısına vardığımızda da neşe, umut, gurur gibi yaşaması hoşumuza giden duygular hissederiz. Örneğin; değer verdiğimiz bir kişinin şanslı olması ve bu şansının hayatta ona çok şey kazandırmasını yaşaması hoşumuza giden bir "neşe" duygusu ile karşılarız. Değer verdiğimiz bir kişi şansı nedeniyle bize göre iyi yönde etkileniyordur. Diğer yandan, değer verdiğimiz bir kişiyi kaybettiğimizde uzun süren bir "yas" dönemine gireriz. Değer verdiğimiz bir kişi ölüm nedeniyle artık yoktur.

Duygular, onları yaşayanların algılarını içerdiğinden, hatalı olabilme özelliğine de sahiptir. Örneğin değer verdiğimiz bir kişinin hayatının tehlike altında olduğu algısına sahipken aslında hayatı tehlike altında değilse, onunla ilgili korkumuz hatalı olmuş olur. Aynı şekilde değer verdiğimiz bir kişinin durumunun iyiye gideceği algısına sahipsek ve dolayısıyla umutlu isek fakat aslında durumu kötüye gidiyorsa umudumuz yersizdir. İşte bu şekilde Nussbaum'a göre duygular hata içerebilirler.

Tekrar edecek olursak; Nussbaum'a göre, yaşanan duygular her zaman kişinin kendi yaşamıyla ilişkili birilerine veya bir şeylere değer vermeyi içerir. Duygunun temelinde yatan değer verişin derecesi ne kadar yüksekse, yaşanan duygunun kuvveti de o kadar fazla olacaktır. Nussbaum'un teorisine göre, bir duygu yaşamamız için, değer verdiğimiz kişi veya şeyle ilgili bir yargıda bulunmamız gerekir.

Duygunun kendisi olan bu değer yargısı ise iki basamaklıdır.

(1) Değer verdiğimiz nesne ile ilgili bir görüngüye sahip oluruz

(2) Bu görüngüyü gerçeği yansıtan bir görüngü olarak kabul ederiz.

Örneğin; değer verdiğimiz birini veya bir şeyi bir çeşit tehdit altındaymış gibi gördükten sonra bu görüngüyü kabul edersek korkarız. Duygular, onları yaşayanların algılarını içerdiğinden, hatalı olabilme özelliğine de sahiptir. Örneğin değer verdiğimiz bir kişinin hayatının tehlike altında olduğu algısına sahipken aslında hayatı tehlike altında değilse, onunla ilgili korkumuz hatalı olmuş olur.

Namazı Geçemeyene Bir Şey yok

Ebû Hüreyreden gelen başka bir rivâyete göre Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellem

:**'Kıyamet günü kul, ilk önce namazdan hesaba çekilecektir. Eğer namazı iyi çıkarsa, bütün amelleri de iyi çıkar. Eğer namazı bozuk çıkarsa, bütün amelleri de bozuk çıkar."** demiştir.[Ali el-Kârî, Mirkât, II, 194.]

Annesine İyi Davranmayanın Vay Haline

Hz. İsa aleyhisselâmın beşikte iken kavmine verdiği cevap zikredilirken: **"Sen şüphesiz Allah'ın kuluyum. Bana kitab verdi ve beni peygamber yaptı; nerede olursam olayım beni mübarek kıldı. Yaşadığım müddetçe namaz kılmamı ve anneme iyi davranmamı emretti"** [Meryem (19), 31.]

Kafirûn ve İhlas Bütünlüğü

Câbir b. Abdullah'tan (v. 77/696) gelen rivâyette: "Bir adam sabah namazının sünnetinde, birinci rekatta **"Kul ya eyyühe'l- kâfirun"** sûresini okudu. Bitirince Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellem: **"Bu kul, Rabbini tanıdı."** dedi. İkinci rekatta **"Kul huvallahu ahad"** okudu. Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellem: **"Bu kul, Rabbine iman etti"** dedi. [İbn Hibbân, Sahih, IV,79.]Aişe'den gelen rivâyette (v. 58/677): "Nebi (sallallâhü aleyhi ve sellem): **"Sabahın iki rekat sünnetinde "Kâfirûn" ve " İhlâs'ı" okumak ne güzeldir"** dedi. [îbn Huzeyme, Sahih, 11,163; İbn Hibbân, Sahih, IV,79.]

Şarab ve Sâkimiz

Şarap, Arapçaشرب kökünden türetilen kelime olarak her türlü içilecek sıvı, üzüm şarabı her türlü sarhoşluk verici İçecek anlamlarına gelmektedir.

Önce maddi bir anlamda kullanılan bu kelime mecazi bir anlam kazanmış ve tasavvufi terim olarak aşk coşkunluğu sâlikin gönlünde oluşan ve onu huzurlu yapan his ve zevk anlamlarında kullanılmıştır.

Sakî, Arapça سقى kökünden türetilen kelime olarak su, şarap ve benzerlerini sunan kişi anlamındadır. Ancak yaygın olarak işi şarap sunmak olan şahıslar için kullanılmıştır. Bu kelime tasavufi terim olarak ise şu anlamları taşımaktadır ;(1) Feyyaz-ı mutlak,feyiz veren , teşvik eden; sırları açıklayarak, hakikatleri anlatarak ariflerin gönlünü imar eden kişi (2) mâlikin, Allaha yönelen kişinin kendilerine bakarak hak sarhoşu olduğu güzelliğe örnek

teşkil eden görüntüler (3) Mürşid-i kâmil (4) Allah Taâla; Aşk ve muhabbet şarabını aşıklara vererek onları fanileştiren Allah Teâlâ.
Sâkı-i ruhaniyân, mecazî olarak insanlarım atası Hz. Adem ve Cebrail anlamlarındadır.Sakî-i Kevser, Hz. Ali kerremallâhü aleyhi vechenin lakabıdır.

Ben Hüseyindenim

Hz. Peygamber sallallâhü aleyhi ve sellemin torunu ve Hz. Fatıma annem ile Hz. Ali kerremallâhü aleyhi vechenin küçük oğlu olan Hüseyin aleyhisselâm, H. 4'te dünyaya gelmiştir. İlk üç halife devrinde çocukluk ve gençlik dönemini geçiren Hz. Hüseyin, bu sıralarda önemli bir rol üstlenmemiştir. Babasının halifeliği sırasında Kûfe'ye giderek babasının bütün seferlerine katılmıştır. Hz. Ali'nin ölümünden sonra ağabeyi Hz. Hasan'a bey'at etmiştir. Hz. Hasan aleyhisselâm hilâfeti Muaviye'ye bırakmaya karar verdiğinde Hz. Hüseyin, ağabeyine itiraz etmiş ancak bu, sonucu değiştirmemiştir. Bunun üzerine ağabeyiyle Medine'ye giden Hz. Hüseyin, Muaviye döneminde Yezid'in veliahtlığına itiraz dışında sessiz kalmış, herhangi bir siyasî faaliyette bulunmamıştır.
Muaviye'nin vefatının ardından Şam'da ve diğer bölgelerde Yezid'e beyat edilmiştir. Ancak o sırada Medine'de bulunan Hz. Hüseyin ve Abdullah b. Zübeyr, kendilerinden zorla bey'at almakla görevlendirilen valinin takibatından kurtularak Mekke'ye gittiler. Onların bu davranışıyla birlikte Muaviye zamanında kontrol altında tutulan muhalefet harekete geçti. Bu işin başını da Kûfeliler çekiyordu. Bunlar Mekke'ye sığınan Hz. Hüseyin'e elçi ve mektuplar göndererek kendisini Kûfe'ye davet ettiler. Davetlerini kabul edip şehirlerine geldiği taktirde kendisini halife ilan edeceklerini ve bayrağı altında Yezid'e karşı savaşacaklarını bildirdiler. Hüseyin'in durumu araştırmak üzere gönderdiği amcasının oğlu Müslim b. Akîl, Kûfe'de çok müsait bir zemin buldu. Emevî valisi Numan b. Beşir'in gevşekliğinden de faydalanarak Hüseyin adına halktan bey'at aldı. Ardından da Hz. Hüseyin'i Kûfe'ye çağırdı.
Gelişmelerden haberdar olan Yezid, Basra Valisi Ubeydullah b. Ziyad'ı Küfe valiliğine tayin ederek isyanı önlemekle görevlendirdi. Göreve başladıktan hemen sonra Müslim b. Akîl ve arkadaşlarım öldürten Ubeydullah, gönderdiği kuvvetlerle Kûfe'deki yeni gelişmelerden habersiz olarak Kûfe'ye gelmekte olan Hz. Hüseyin'in yolunu kestirdi. **10 Muharrem 61 (10 Ekim 680) Cuma günü Kerbelâ'da cereyan eden çarpışmalarda Hüseyin ve beraberindekilerin tamamına yakınını susuzluk ve canice şehit ettiler.**
[Yiğit, XI, s. 90. Hz. Hüseyin ve Kerbelâ olayı hakkında şuralara bakılabilir: Ethem Ruhi Fığlalı, "Hüseyin", DÎA, XVIII, s. 518-521. Ahmet Ağırakça, Emevîler Döneminde Kıyamlar,

Şafak Yayınları, İstanbul, 1994, s. 73-120. İbrahim Sançam, Emevî-Hâşimî İlişkileri, TDV Yayınları, Ankara, 1997, s. 307-334. Ahmet Turan Yüksel, İhtirastan İktidara Kerbelâ, Yediveren Yayınları, Konya 2001, s. 71-106. M. Asım Koksal, İslâm Tarihi (Hz. Hüseyin ve Kerbelâ Faciası) Akçağ Yayınları, Ankara 1984.]

(Muharrem ve Ekim ayının acılarını çok iyi bilirim.)

Ehl-i Sünnetin Siyasal Paradigması

Abdullah b. Ömer, Hasan-ı Basrî, Kabisa b. Züeyb ve İbn Şihâb ez-Zührî'nin siyasî tutumları devlet yöneticilerine zalim ve günahkâr da olsalar itaat etme görüşünde olup, toplumda kargaşa çıkaracağı endişesiyle isyanlara karışmamak gerektiğini savunmuşlardır. Anlaşılacağı gibi bu, Ehl-i Sünnet düşüncesinin siyasal paradigmasının temelidir. Bu paradigma, Ehl-i Sünnet'in iktidara her zaman itaat etme şeklindeki siyasal zihniyetini oluşturmuş ve tarihten günümüze kadar bütün Ehl-i Sünnet topluluklarının siyasal tutumu bu şekilde gerçekleşmiştir.

Herkes Seçildi Seçilmeyenler Kim

Günümüzde dinler arası diyalog, hoşgörü kavramlarının sıkça kullanılmaya başlamasıyla dinlerin birbirlerine bakışı da önem kazanmıştır. Ancak, hemen hemen bütün din mensuplarının bir taraftan diğer dinlerdeki kişilere diyalog çağrısı yaparken diğer taraftan da kendi üstünlüklerini ispatlama çabası içinde oldukları görülmektedir.

Bu meyanda dinlerin kendilerini üstün gördüklerinin en açık ifadesi olan seçilmişlik anlayışının hepsinde bulunuşudur.

Gnostikler, kendilerinin doğru inanclı, gerçeği temsil eden ve kurtuluş yoluna giren "seçilmişler" olarak tanımladıkları görülmektedir.

Gnostik dinlerden Maniheizm'de din mensupları kendi içlerinde bile "seçkinler" ve "dinleyiciler" olarak ikiye ayrılmışlardır.

Seçilmişliğin kişilerin kendi iradelerine bağlı olmadığını düşünen Sabiiler ise, dışarıdan bir kişinin Sabiiliğe girişini kabul etmemekte, ancak Sabii anne-babadan doğanların Sabii olabileceğine inanmaktadırlar.

Özellikle modern dönemde kendilerini evrensel din veya din ötesi bir sistem olarak tanımlayan Hindularda, diğer dinleri kendi dinlerinin içerisinde yer alan bir mezhep olarak

görürler. Hinduizm'den ayrılan Şıhızm'e göre de, bir Şıh olarak dünyaya gelmek, Tanrı'nın insana bahşettiği en büyük nimettir. Kurtuluş için kişinin özel bir gayret göstermesine gerek yoktur.

İlahi dinlerden İslam'da ise seçilmişlik, Allah'ın kendisine inananlarla, peygamberleri aracılığıyla ahitleşmesi ve onlara bazı vaatlerde bulunması şeklinde anlaşılmıştır. Kur'an'da, peygamberlerin ve bazı ailelerin seçilmişliğinden bahsedilmektedir. Ancak bu seçim sebepsiz ve şartsız değildir. Allah, kendisine inanarak emirlerini yerine getirecek kişilere yardım edeceğini ve onları ödüllendireceğini bildirmektedir. Bu seçimde, Yahudilerde olduğu gibi, ırkî mensubiyet şartı aranmamaktadır. Kur'an'da, Yahudilerin ve Hıristiyanların seçilmişlik anlayışlarından da bahsedildiği görülmektedir.

Yahudilerin bir zamanlar âlemlere üstün kılındıklarına vurgu yapılarak, itaatsızlıkleri sebebiyle bu ayrıcalıklarını kaybettikleri açıkça bildirilir. Hıristiyanların da Allah'ın emirlerine uyacaklarına dair verdikleri sözleri tutmamaları sebebiyle üstünlüklerini kaybettiklerinden bahsedilir.

Kur'an'da, Yahudi ve Hıristiyanların seçilmişlik anlayışlarına benzeyen bir seçilmişlik iddiasına rastlanmazken, Müslümanların, özellikle hadislere dayanarak İslam'ın ve Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemin üstünlüğünü ispat etmeye çalışır.

Tanrı ile ahitleşerek üstün bir millet olduklarına inanan Yahudilerin bütün inanç sistemleri bu düşünce üzerine kurulmuştur. Yahudiler, kutsal kitaplarında yer alan ifadelere dayanarak, kendilerini diğer milletler arasından seçilmiş ve onlara üstün kılınmış olarak görürler.

Tanah'ta verilen bilgiler doğrultusunda Tanrı'nın insanlık tarihinde ilk defa Nuh ile ahitleştiği görülmektedir. Ancak Yahudilerin seçilmişliği Tanrı'nın İbrahim ile yaptığı ahde dayanmaktadır. Tanrı, İbrahim'e soyunu çoğaltmayı, onu milletlerin babası yapmayı ve Kenan toprağını vermeyi vaat ederek Yahudilerin seçilmişlik süreçlerini başlatmıştır.

Tanrı vaatlerini İbrahim'den sonra İshak ve Yakup ile de tekrarlamıştır. Özellikle Yakup ile yapılan ahit, Yahudi ırkının seçilmişliğinin işareti olarak görülmüştür. Atalar döneminden sonra, yerleştikleri Mısır'da sıkıntıya düşen bu kavmi Tanrı'nın olağanüstü olaylarla kurtarması, onların Tanrı katında ayrıcalıklı bir yere sahip oldukları düşüncesini kuvvetlendirmiştir.

Tanah'ta Tanrı'nın, İsrail'in atalarını ve bu halkı niçin seçtiği hakkında bilgi verilmemektedir. Yahudi düşüncesinde, İbrahim'in iyi işleri ve imanı sebebiyle seçildiği düşüncesine rastlanmakla birlikte, Tanah'ta bu konuda bir açıklama yapılmamaktadır. Tanah'ın genelinde görülen bu sebepsiz seçilmişlik anlayışı Yakub'un seçimiyle iyice netleşmektedir. Ayrıca,

Tanrı'nın, İshak'ı İsmail'e, Yakub'ü Esav'a tercih etmesi de, İbrahim soyu içinde de bir ayrımın yapıldığını göstermektedir.

Mısır'dan çıkışta Tanrı'nın, vaat edilen topraklara ulaşmaya çalışan halkına Musa aracılığıyla uymaları gereken emirlerini bildirmesi, seçilmişliği korumak için Tanrı'ya sadık kalmaları gerektiğine işaret etmektedir.

Sonuç olarak, bu emirlere uymamaları sebebiyle Tanrı'nın seçtiği kavmini sürgüne göndermesi de, Tanrı'nın nimetlerinin tamamen şartsız olmadığını göstermektedir. Ancak, Yahudilerin bütün itaatsızlıklerine ve asiliklerine rağmen Tanrı'nın onları bırakmaması da, bu halkın sonsuza kadar süreceğine inandıkları seçilmişlik iddialarını doğrulamaktadır.

Yahudilerin seçilmişlik anlayışları özellikle sürgün dönemlerinde daha sık dile getirilmiştir. Yahudiler bu inançları sayesinde dinlerine ve kimliklerine daha çok bağlanarak diğer milletler içinde kaybolmamışlardır.

Tanah'ın geneline hakim olan seçilmişlik anlayışı, Yahudi düşünürlerinin de bu konu üzerinde ısrarla durmalarına sebep olmuştur. Özellikle sürgün dönemlerinde ve sonrasında yaşayan Yahudi alimleri bu konuya çok önem vermişlerdir. Tanrı ile yapılan ahdin sonsuz olduğunu düşünen Rabbiler, bu seçimin sebepleri hakkında farklı fikirler ortaya koymuşlardır. Rabbilerin bir kısmı seçilmişliğin sebebini İsrail halkının Sina Dağı'nda Tanah'ı kabul etmelerine bağlarken, bir kısmı da Tanrı'nın onlara duyduğu sevgi sebebiyle seçildiklerini iddia etmişlerdir. Rabbi Akiba başta olmak üzere Tanrı'nın bu halkı koşulsuz olarak dünyanın yaratılmasından önce seçtiğini dile getiren âlimler de vardır.

Rabbiler, seçimin Yahudi halkına sorumluluklar yüklediği düşüncesinde ise mutabıktırlar. Ortaçağ din adamlarından Judah Halevi bu konudaki düşünceleriyle dikkat çekmektedir. Ona göre, Yahudi halkına verilen özel bir dini özellik sebebiyle bu halk Tanrı ile ilişkiye girebilmiştir. **Yahudilerin en önemli din alimlerinden Maimonides ise, seçilmişliğin onların meziyetleri sebebiyle değil, Tanrı'nın İbrahim ile yaptığı ahitle kazanıldığını ifade etmiştir.**

18. yüzyılda başlayan aydınlanma hareketleriyle Yahudilerin seçilmişlik düşüncelerinde de bazı değişiklikler olmuştur. Yahudilerin kendilerini diğer toplumlara kabul ettirme çabası, seçilmişliğin bir ayrıcalıktan daha ziyade sorumluluk olduğu şeklinde anlaşılmasına sebep olmuştur. Moses Mendelsshon başta olmak üzere Reformist Yahudiler tarafından dile getirilen bu düşünceye göre, Yahudiler, ilahi ve ahlaki emirleri diğer milletlere ulaştırmak için seçilmişlerdir. Modern dönemde bu konu ile ilgili en çok dikkat çeken isim Mordecai Menahem Kaplan'dır. Yahudilerin diğer milletlerden bir üstünlüğü olmadığına inanan Kaplan'a göre, Tanrı Yahudileri değil, Yahudiler Tanrı'yı seçtikleri için seçilmişlik inancının bir

anlamı yoktur. Seçilmişlik anlayışı, birçok Yahudinin Nazi kamplarında öldürülmesiyle de farklı anlamlar kazanmaya başlamıştır. Yahudilerin, yalnızca kendi ırklarının Tanrı tarafından sonsuza kadar sürecek bir ahıtle seçildiklerini düşünmeleri, seçilmişliği elde etmede insanların iradelerinin etkili olmadığına inandıklarını göstermektedir. Bu konuda ortak fikre sahip olan Yahudi alimleri, seçilmiş olmada insan iradesinin etkisinden daha ziyade insanların kötülüğe yada iyiliğe meyletme konusunda özgür olup olmadıklarını tartışmışlardır.

Tanrı'nın Yahudileri seçerek onları diğer milletlerden ayırması ve onlara birçok ayrıcalık tanıması, Yahudi – Yahudi olmayan ayrımının ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Yahudilerin diğer milletlerle münasebetleri de yine Tanrı'nın bu konudaki emirleri doğrultusunda gelişmiştir. Halkının diğer milletler içerisinde kaybolmasını istemeyen Tanrı, yabancılarla antlaşma yapmayı, evlilikleri kesinlikle yasaklamıştır.

Tanah'ın diğer milletlere bakışı, Yahudilerin kendileri dışındaki halklar hakkındaki düşüncelerini ve davranışlarını etkilemiştir. Özellikle Rabbinik literatürde ve Kabbalist gelenekte yabancılar için ağır ifadeler kullanılmıştır. Elbette bütün Yahudiler, Yahudi olmayanlara karşı sert ve dışlayıcı bir tavır takınmamışlardır. **Özellikle, seçilmişliği takva açısından bir seçim olarak yorumlayanlar, Yahudi olmayanlardan "Nuh Kanunları" olarak adlandırılan kurallara uyanların erdemli olduğunu ve gelecek dünyada paylarının olabileceğini söylemişlerdir.**

Tanrı'nın, ilk doğan erkek çocuklarına tanıdığı ayrıcalıklar ve İsrail kavmi içerisinden Levilileri seçmesi, Yahudilerin kendi içlerinde de bir seçime tâbi tutuldukları düşüncesini akla getirmektedir.

Ayrıca, Yahudi tarihinde Esseniler ve Sefaradlar gibi bazı grupların kendilerinin seçilmiş olduğunu iddia ettikleri de görülmektedir. Hz. İsa'nın, Yahudileri uyarmak ve onları hatalarından döndürmek amacıyla gönderilmesine rağmen, Yahudilerin Hz.İsa'ya karşı takındıkları olumsuz tavır Hıristiyanlığın oluşumuna zemin hazırlamıştır. Yahudilerden birçok konuda ayrılan ve Hz.İsa'nın takipçileri olarak bilinen kişilerin Hz.İsa'nın öğretileri doğrultusunda yeni bir inanç sistemi geliştirmeleriyle, seçilmişlik konusunda da farklı bir anlayış ortaya konulmuştur.

Hıristiyanlar, Hz.İsa'nın gelişiyle Yahudilerin seçilmişlik statülerinin kendilerine geçtiğini düşünmekle birlikte, eski ahdi inançlarının bir parçası olarak görmüşler ve İsrail atalarını da kendi ataları olarak kabul etmişlerdir.

Ayrıca Hıristiyanlar, İsrail'in seçilmişliğini, Hz.İsa'nın gelişinde ve Tanrı'nın Krallığı'nın

kurulmasında bir hazırlık evresi olarak görmüşlerdir. Hıristiyanlara göre, Hz.İsa'nın çarmıhta ölmesiyle yeni bir ahit yapılmıştır. **Bu yeni ahit ile birlikte, Hz.İsa'ya iman eden herkes Tanrı'nın seçilmiş kulu haline gelmiştir. Böylece seçilmişlik, İsrail ırkına ait bir özellik olmaktan çıkmıştır.** Özellikle Pavlus'un, İbrahim'in soyundan olan herkesin gerçek İsrailli olmadığı yönündeki sözleri, seçilmişliği elde etmek için iman etmenin şart olduğu düşüncesinin kabul edilmesini sağlamıştır. **Yeni ahitle birlikte Kilise'nin kendini "Gerçek İsrail" olarak tanımlamasıyla da İsrail'e ait bütün özelliklerin Kilise'ye geçtiğine inanılmaktadır.** Hıristiyanlara göre, seçilmişliğin en önemli göstergesi imanlı olmaktır. Hıristiyanlığın oluşumunda büyük rol oynayan Pavlus, imanı, seçilmişliğin bir işareti olarak görmekle birlikte, bu imanı elde etmede iyi işlerin bir etkisi olmadığı inancındadır. Çünkü ona göre, iman Tanrı'nın önceden belirlediği kişilere sunduğu bir armağandır. Pavlus'un seçilmişlik hakkındaki bu düşünceleri Hıristiyanlık tarihindeki birçok kişinin seçilmişlik anlayışını etkilemiştir.

Katolik Kilisesi'nin önemli isimlerinden Aziz Augustinüs, aslı günah inancı doğrultusunda, Tanrı'nın günahkar insanlardan bazılarının alnına kurtuluşu yazarken diğerlerini günahın azabı ile baş başa bıraktığını iddia etmiştir. Augustinüs'ün görüşlerini benimseyen Martin Luther'de, insanların yalnızca imanla kurtuluşa ulaşacağı, imanında kişisel çabalarla değil Tanrı'nın lütfüyle elde edilebileceği inancındadır. Hıristiyan düşüncesinde seçilmişlikle ilgili en çok fikir beyan eden isimlerden biri de John Calvin'dir. Tanrı'nın insanları ezelde "seçilmişler" ve "reddedilmişler" olarak ikiye ayırdığına inanan Calvin, kurtuluşun tamamen Tanrı'ya bağlandığını, bu seçimde insanların iyi işlerinin bir etkisinin olmadığını ve insana hiçbir sorumluluk yüklemediğini iddia etmiştir.

Hıristiyan Kutsal Kitabı'nda verilen bilgiler doğrultusunda seçimin Tanrı'nın bir lütfü olduğu inancı, insan iradesinin bu seçimde etkisinin olup olmadığı tartışmalarına sebep olmuştur. Seçilmişlerden olmada insan iradesinin hiçbir etkisinin olmadığını düşünen Augustinüs'ün bu konuda Pelagius ile yaptığı tartışmalar dikkat çekmektedir. Martin Luther'in insanın iradesini işlevsizleştiren görüşleri de dönemin hümanistleri tarafından eleştirilmiştir. Calvin'in Tanrı'nın iman edeceklerin hiçbir şarta bağlı olmaksızın kendi iradesiyle önceden belirlediği görüşüne de Jacobüs Armınius karşı çıkmıştır. Armınius, Tanrı'nın iman edeceğini önceden bildiği kişilerin alnına kurtuluşu yazdığını iddia ederek, kurtuluşu elde etmede insanın hür iradeye sahip olduğunu dile getirmiştir. Hz.İsa'nın, Havarilerine dünyanın bütün milletlerine giderek öğretilerini yaymayı emretmesi ve Havarilerin de bu konuda hassasiyet göstermeleri, Hz.İsa'ya iman ederek seçilmişler arasına girecek kişilerde herhangi bir ırka mensubiyet şartı

aranmadığını göstermektedir. Bu sebeple, Hıristiyanların diğerlerine bakışlarını belirleyen tek unsurun Hz.İsa'ya iman olduğu söylenebilir. Hıristiyanlığın ilk dönemlerinde, Hz.İsa'dan sonra yaşayanlar için Kilise'ye tâbi olmaktan başka kurtuluş yolunun olmadığı düşüncesi kabul edilmiştir. İlk dönem Kilise Babalarından Aziz gnatıus, Aziz renaeus ve Origen kurtuluşun Kiliseye katılmakla mümkün olacağını iddia etmişlerdir. Hıristiyanlık dışındaki dinlerin ve mensuplarının Hıristiyanlık karşısındaki konumu ilk defa gündeme getiren Aziz Justın ise, Hz.İsa'dan önce yaşayan Yahudilerin kurtuluşa ulaşabileceklerini söylemiştir. Hz.İsa'dan önce yaşayanlar için kurtuluş ümidinin olabileceğinden bahseden Kilise Babaları, Hz.İsa'dan sonra yaşayanlar için Kilise'ye tabi olmaktan başka bir kurtuluş yolunun olmadığı düşüncesinde ısrar etmişlerdir. Kartaca piskoposu Aziz Cyprian'ın bu iddiayı "Kilise dışında kurtuluş yoktur." şeklinde bir doktrin haline getirmesiyle de bu düşünce Kilise'nin temel ilkelerinden biri haline gelmiştir. Kilisenin bu sert tavrının 15. yüzyıldan itibaren değişmeye başladığı görülmektedir. II.Vatikan Konsili'nde Kilise ilk defa diğer dinlerden bahsetmiştir. Konsil'de, Yahudilerin Tanrı ile ahitleşen ilk kavim olduklarına dikkat çekilerek, Yahudilerin, Tanrı için hala önemli bir millet olduklarına vurgu yapılmıştır.

İbrahim'e bağlılıkları ve tek tanrı inancına sahip olmaları sebebiyle Konsil'de Müslümanlar hakkında da olumlu ifadeler kullanılmıştır. **Hinduizm ve Budizm'deki doğru davranışlar övülerek, hayatında kilise'yi duymamış ancak, Tanrı'ya ulaşma çabası içinde olan kişilerin de kurtulabileceklerinden bahsedilmiştir.** Kilisenin bu konuda ortaya koyduğu fikirler doğrultusunda Hıristiyan düşüncesinde üç farklı yaklaşımın ortaya çıktığı görülmektedir. Bunlar; dişlayıcı (exclusıvist) yaklaşım, kapsayıcı (inclusıvist) yaklaşım ve çoğulcu (plüralist) yaklaşımdır.

Sonuç itibariyle, hemen hemen bütün din ve inançların üstünlüklerini ortaya koymak amacıyla seçilmişlik iddiasında bulundukları söylenebilir. Bu seçilmişlik iddiası; Yahudilik'te ırkî bir seçilmişlik düşüncesiyle kendini gösterirken, Hıristiyanlık'ta, Tanrı'nın kurtuluşa ulaştırmak istediği kullarına verdiği iman lütfü olarak ifade edilmiştir. (Alıntı)

Tanrının Güzelliği

Tanrı'nın güzelliği ise, Tanrı gibi başlangıçsız onunla var olan ve onunla devam edecek güzelliktir. Augustine bunu şöyle ifade eder:

"Seni geç sevdim. Çok eski ve çok yeni güzellik. Sen benim içimdeydin ben ise kendimin dışında seni arıyordum…" *[Ausgutine, The Confessions of Saint Augustine, (Trans. Edward B. Pusey), The Modern Library, New York 1949, s. 221]*

"Tanrım, mutlak gerçek, gerçek olan bütün şeylerin en gerçeği… Tanrım, bilge olan şeylerin en bilgesi… mutlak yaşam, mutlak mutluluk, mutlak iyi, iyi olan şeylerin en iyisi ve güzel olan şeylerin en güzeli…" *[Augustine, The Divine Providence and the Problem of Evil, (trans. Robert P. Russel), Cima Publishing Co. U.S.A, New York 1948, s. 344.]*

"Ey benim Tanrım, hayatım, Ey benim tatlı mutluluğum, seninle ilgili insan ne söyleyebilir ki….Senden hiç söz etmeyenler daha zavallıdırlar. Tanrım, senden söz edenlerde ne kadar konuşursa konuşsunlar zavallıdırlar." *[Augustine, Confessions, s. 5, Augustine'nin Türkçeye "İtiraflar" adıyla çevrilen bu kitabın Türkçe çevirisinden de yararlanılmıştır. S.t. Augustine, İtiraflar, çev. Dominik Pamir, Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2010.]*

"Sen güzelsin. Çünkü yarattıkların güzel; sen iyisin, çünkü yarattıkların iyi. Ancak onlar yaratıcısı olan senin kadar ne güzel, ne iyi, ne de gerçek. Seninle kıyaslandıklarında ne güzellikleri, ne iyilikleri, ne de varlıkları kalır." [Augustine, *Confessions*, s. 247.]

Peki öyleyse Tanrı nedir? Dünya sen Tanrı mısın diye sordum, o da bana: **"Ben Tanrı değilim dedi."** Dünyada bulunan her varlık bana aynı karşılığı verdi. Denize ve derinliklerine ve içinde yaşayan yaratıklara sordum, bana **"Biz senin Tanrı'n değiliz, onu bizim üstümüzde arayacaksın."** dediler. Esen yele, dünyayı çeviren atmosfere ve içinde yaşayanlara sordum. **"Biz senin Tanrı'n değiliz."** dediler. Göğe, güneşe, aya, yıldızlara sordum: **"Senin aradığın Tanrı biz değiliz."** dediler. Algılama alanıma giren her yaratığa: **"Tanrı olmadığınıza göre hiç olmasa onun hakkında bana bir fikir veremez misiniz?"** diye sordum. Yüksek sesle hep bir ağızdan, **"Bizleri o yarattı."** diye haykırdılar. [*Augustine, Confessions, s. 222.*]

Mescidlerin yapıldığı yerde bulunması gereken özellik

Allah kendisi için tahsis ettiği Beyt-i Haramı, ziraata elverişsiz yeri seçmesi, bitki dahi olsa hiçbir cana dokunulmayan yeri tercih etmeyi bize işaret etmiştir.

Feyizli camilerin evveliyatlarına bakmak gereklidir. Oralarda bu bahsedilen özellik muhakkak mevcuttur.

Kur'ân- ı Kerîm'de Hz. İbrahim'in duası zikredilir." رَّبَّنَا إِنِّي أَسْكَنتُ مِن ذُرِّيَّتِي بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِندَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُواْ الصَّلاَةَ فَاجْعَلْ أَفْئِدَةً مِّنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ وَارْزُقْهُم مِّنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ" / **Ey Rabbimiz! Ey sahibimiz! Namazı dosdoğru kılmaları için ben, neslimden bir kısmını senin Beyt-i Harem'inin (Kâbe'nin) yanında, ziraat yapılmayan bir vâdiye yerleştirdim. Artık sen de insanlardan bir kısmının**

gönüllerini onlara meyledici kıl ve meyvelerden bunlara rızık ver! Umulur ki bu nimetlere Şükrederler."(İbrahim,37)

Hz. İbrahim'in duasından anladığımız kadarıyla bölge İbrahim Peygamber döneminde ziraata elverişli olmayan dağlık taşlık kurak bir bölgedir. Ancak zemzem suyunun var olması ve Kâbe'nin bölgede dini bir merkez durumuna gelmesi bölgenin canlılığını ve insanların bölgeye yerleşmesini sağlamıştır.

Macoraba

Yunan coğrafyacısı Batlamyus, Miladi ikinci yüzyılda, Mekke şehrinden (Makoraba) diye bahseder. Bu isim, Sabiî lehçesinde "mabed" anlamına gelen (mukarrib) kelimesinden türemiştır.

Çelikkol eserinde bu konuya şu cümlelerle değinir: "Mekke Batlamyus'tan önce vardı. Batlamyus'un Mekke'den bahsetmiş olması, onun zamanında Mekke'nin biliniyor olmasının göstergesidir. Mekke mukaddes olduğu için insanlar her taraftan ziyarete geliyorlardı. Yoksa bölge ile hiç bağı olmayan insanların Mekke'den bahsetmeleri mümkün olamazdı. Bu, Mekke'nin ilk zamanlardan beri biliniyor olmasının delilidir."

Her ne kadar bugün için Mekke, beş yıldızlı otellerin inşa edildiği zengin bir görüntü arz ediyor olsa da, geçmişte dağların ortasında yer alan şu kaynakları ve ekim alanları son derece sınırlı olan bir şehir konumundaydı. "**O sizi onlara karşı muzaffer kıldıktan sonra, Mekke'nin içinde onların ellerini sizden, sizin ellerinizi de onlardan çekendir. Allah, yaptıklarınızı görendir." [**Fetih 48/24**]**

Kurân'da, Mekke'ye verilen farklı isimler vardır. "İslâm tarihçileri ve dilcilerin, tartışmalarını "Mekke" ve "Bekke" kelimeleri üzerinde, yoğunlaştırdıkları görülmektedir. Mekke ile Bekke'nin aynı kelimeler olduğunu savunanlar olduğu gibi, bu iki kelimenin farklı anlam ve fonksiyonlarda kullanıldığını iddia edenler de vardır.

Gelecek Çincenin

1950 sonrası dönemde Fransızca geçerliliği olan bir dildi, sonrasında bu durum Almancanın lehine değişti. Günümüzde İngilizce dünya üzerinde yaygın olarak kullanılmaktadır. Yakın bir gelecekte ise Çince'nin dünya üzerinde etkin bir dil haline geleceğinden bahsedilmektedir.

Soeshyant/ Astvat Ereat

Mecusi kelimesi, "Ateşe Tapan "anlamında Farsça bir kelimedir. Mecusiliğin kaynağı İran'dır. Mecusîler; ateşe taparlar. Kâinatta nur ile zulmetin, hayır ve şerrin sürekli olarak birbiri ile mücadele ettiğini belirtirler. Onlara göre hayır, nurun ve şer, zulmetin eseridir.

Mecusîler, Milattan Önce 500'lü yıllarda yaşamış ve öğretileri Zend-Avesta adlı kitapta toplanmış olan, İranlı din kurucusu Zerdüşt'ün fikirlerinin takipçisidirler. Mecusî inancının

özünü, 'evrenin yaratıcısı, Kadir-i mutlak bir Tanrı'nın varlığı teşkil eder. Zerdüşt, bu inancı telkin ettiği dönemde, Meleklere, seçilmiş kimselere vahyin gelebileceğine, cennet kavramlarına inanıyordu.

" **Zend Avesta'nın bugün elimizde bulunan parçalarında putları kıracak olan "Soeshyant",[** Herkese ve âlemlere rahmet olacak kişi.**] adında biri ile "Astvat Ereat'ın",[** Halkı ayağa kaldırak olan kişi.**] geleceğini haber vermiştir.**

Ateş Yemini

Hamidullah eserinde; Rasulullah zamanında bulunan vesikalarda, Mecusîlere ait ateş mabedlerinin ve değirmenlerinin varlığından bahseder. Mecusî inancında bir konuda yemin edileceği zaman ateşin önüne gelerek, ellerini ateşe uzatıp, yeminlerini yapmalarına, yemin işi bitince, ateşe kibrit ve tuz atarak yaptıkları yemine, Ateş Yemini adı verilmektedir.

Hz. Ali'nin, Hz. Ebû Bekir'in Vefatındaki Konuşması

Muhıbüddîn et-Taberî (v. 694/1295), er-Riyâz eserinde Hz. Ali'nin (kerremallâhü aleyhi vecheh), Hz. Ebû Bekir'in (radiyallâhü anh) vefatı hakkındaki konuşmasını detaylı bir şekilde bize şöyle aktarmaktadır:

"Ey Ebû Bekir, Allah sana rahmet etsin. Sen Rasûlüllah'ın ülfet edeni (yakın dostu), onun enîsi, onun rahatlatanı, onun (doğru bilip) güvendiği, sırlarının mekânı ve onun görüş talep ettiği kimseydin. Sen İslam bakımından bu topluluğun ilki, imanca onların en hâlisi, yakince en güçlüsü, onların Allah'tan en çok korkanı, Allah'ın dini konusunda zenginlikçe (ona yardım ve mal vermede) onların en büyüğü, Rasûlüllah'a karşı onların en koruyucusu (onu en çok anlayanı), İslam'a onların en çok kol kanat gereniydin... Sen mertebece onların en şereflisi, ona (Rasûlüllah katında), onların en kerîmi (değerlisi) ve en güvenileniydin. Bu yüzden İslam ve Rasûlüllah'tan (bunlarla iyi ilişkilerinden) dolayı Allah seni mükâfatlandırsın. Sen onun yanında göz ve kulak yerindeydin, bütün halk onu yalanladığı zaman sen onu doğruladın. Bu yüzden Aziz ve Celil olan Allah seni indirdiği ile sıddîk diye adlandırdı ve şöyle buyurdu: 'Doğruyu getiren ve ona doğrulayanlar' , doğruyu getiren Muhammed'dir, doğruyu tasdik eden de Ebû Bekir'dir."

"Herkes cimrilik yaparken sen onun (Rasûlüllah) için malını ortaya koydun, zor zamanlarda onu ayağa kaldırdın, şiddet (baskılar) sırasında herkes onu (kendi haline bırakıp) oturmuşken, sen ona en iyi şekilde, ikinin ikincisi olarak sahip çıktın (destekledin). Mağarada onun arkadaşı olarak, ona sekînet indiren, hicret'te refiki olan, halk irtidat ettiğinde Allah'ın dininde halifesi ve onun ümmetine hilâfetin en güzeli olarak ayrıca sen, Peygamberin (başka) bir halifesi onu ayağa kaldıramazken işi (yönetimi, İslam'ı) ayağa kaldırdın, onun ashâbı

gevşemişken (onu) şahlandırdın. Onlar başlarını eğmişken (güçsüzleşmişken) onları güçlendirdin, zayıflamışlarken, onları güçlü kıldın. Onlar üzüntüye dalmışken sen Rasûlüllah'tan sonra onun yolunu tuttun. Gerçekten üzerinde tartışılmayan, münafıklara rağmen parçalanılmayan gerçek bir halife oldun…" [Muhıbüddîn et-Taberî, er-Riyâz, I/183-184.]

İslama Girmeden Olmaz

Önceleri Hıristiyan olan Selman-ı Fârisî'nin Medine'ye gelerek Müslüman olmasından sonra, Hz. Peygamberin yanına gelerek, arkadaşlık ettiği Hıristiyanların amellerini ve onların yaşantılarını Hz. Peygamber'e anlatması üzerine Hz. Peygamber; **"Onlar İslâm dini üzere ölmediler buyurmuştur. "**Bu olay üzerine ilgili ayet nazil olmuştur.

"Şüphe yok ki iman edenler ve Yehudîler, Nasranîler, Sabiîler bunlardan her kim Allaha ve Ahıret gününe hakikaten iman eder ve salih bir amel işlerse elbette bunların Rableri yanında ecirleri vardır, bunlara bir korku yoktur ve bunlar mahzun olacak değillerdir" (Bakara, 62)

Hz. Peygamber Selman' : **" Bu ayet senin arkadaşların hakkında indi, kim benim Peygamber olarak geldiğimi işitmeden önce Hz. îsa'nın dini ve İslam üzere ölürse o hayırdadır. Ama bugün kim beni işitir de bana iman etmezse o helak olmuştur."** buyurdu.

Ayette zikredilen İslâmiyet dışındaki dinlerin mensupları, Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve selleme ve Kur'ân'a inanıp **"İslam milleti'ne girmedikçe iman etmiş sayılmayacaklardır. "** Uhrevî kurtuluş konusunda Kur'ân-ı Kerîm'in ısrarla üzerinde durup vazgeçilmez gördüğü şartlar, Allah'ın varlık ve birliği ile Ahirete inanmak, Hz. Muhammed'in Peygamberliğini ve öğretisini tanımak, Allah'ın razı olduğu güzel işler yapmaktır."

Kötü Adet Çıkaranlar… Genelde Mavi Gözlü Oluyor

Huzâalılar dönemi Mekke'si tevhîd inancı açısından çok büyük bir olumsuzluk yaşamıştır. Bu önemli değişiklik, Kâbe'ye putların sokulması olmuştur. Huzâalılar'ın reisi Amr b. Luhay, Hicaz Bölgesine putperestliğin girmesine sebep olmuştur.

Amr b. Luhay'ın başlattığı putperestlik hareketi, Kâbe'nin başka putlarla da doldurulmasının ilk adımı oldu. Putperestlik inancı çevreye yayıldı. Hz. Peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem

"Cehennem bana yaklaştırıldı, Amr b. Luhay'ı kısa boylu, açık tenli, mavi gözlü, bağırsaklarını ateşte sürüyen biri olarak gördüm. Bu kimdir? dediğim de, Amr b. Luhay'dır. İbrâhîm'in tebliğ ettiği dini değiştiren ve Hicaz Bölgesine ilk putları getiren, Arapları onlara tapınmaya davet eden ve hayvanlarla ilgili bir takım helal ve haram hükümler koyan kişi" buyurarak Amr'ın yaptığı bu kötü iş yüzünden büyük bir azâba dûçar olduğunu bildirmiştir. [Taberî, *Câmiu'l-beyân* VII, 27; Buhârî, "Menâkıb", 9.]

Kurân-ı Kerim'de Geçen Put Terimleri

Esnam(Heykeller)

Evsân

Temâsîl (Büstler)

Nusb ve Ensâb (Dikili Taşlar)

Cibt

Tâğut

Putlar

Menât

Uzzâ

Lât

Hübel

HzNûh'un Kavminin Putları

Vedd

Suvâ

Yegûs

Yeûk

Nesr

Hz Mûsâ ve Kavminin Putu (İcl)

Altın Buzağı Heykeli

İnsanların Putlaştırılması

Sahte Peygamberler

Din Adamları (Ahbâr ve Ruhban)

Yöneticiler (Nemrûd ve Firavun)

Putlaştırma Sebepleri

Somut Tanrı inancı

Felaketlerden Korku Duygusuyla Vardım Talep Etmek

Allah'a Yakınlaşabilme Vesilesi Olarak Şefaatçi Olduklarına inanmaları

Aşırı Saygı ve Yüceltme Duygusu

Aşırı Sevgi

Bilgisizlik

Pulaştırılanların Vasıfları

Müşriklerin Putlara Atfettikleri Vasıflar

Evliya (Veliler)

Şüfeâ (Şefaatçiler)

Şüheda (Şahitler)

Erbâb (Rabler)

Âlihe (İlahlar)

Endâd (Denkler)

Şürekâ (Ortaklar)

Kur'an'a Göre Putların Vasıfları

Yaratamazlar

Diriltemezler

Rızıklandıramazlar

Duaya İcabet Edemezler

Hidayet Edemezler

Mahkuma Aynı

Bir mahkûma sormuşlar, “hürriyetine kavuşmak ister misin?”

“Niçin”, demiş.

"Ömrün burada bitiyor, çık gönlünce yaşa..."

O da, "sevdiğim beni özgür kılmadıktan, yüzünü göstermedikten sonra, burayla dışarının farkı var mı?"

"O değişmez, ben değişsem ne olur."

"Sonuçta her yer aynı benim için"... demiş.

Kul da böyle galiba.

له سَماه وَله أَرضه، مَن ذَا يَعالي ذَا اَلجلال اَتضع

"Semâ da Allah'ın arz da. Kim o celâl sahibiyle yücelik yarışına girmeye kalkışırsa alçalır."
[*Alkame Zū Ceden el-Himyerī*– Câhiliyye Dönemi]

Duşara

Bu üstün tanrının ismi *Duşara* veya cahiliye dönemi Araplarının tapındığı ismiyle ***Zûşşerâ*** olarak geçmektedir. **"Şaralı olan"** veya "Şara'nın sahibi" (bazı okunuşlarda Şı'râ) anlamlarına gelen ismiyle tanrı *Duşara*; "**âlemlerin rabbi, geceyi gündüzden ayıran, efendilerin tanrısı, her şeyin sahibi ve hâkimi olan, resminin veya heykelinin yapılmasından sakınılan bir dağ tanrısı"** olarak tanımlanır.

Bu tanrı ismi yine Kur'an'da el-Ḥicr Suresi 49. ayette Nabaṭīler ile aynı bölgede yaşamış Ād ve Semūd (Hicr Halkı) kavimleri ile bağlantılı olarak geçen ve meallerin genel olarak "Şira yıldızı" olarak çevirdikleri "الشِّعْرٰى " kelimesiyle de ilginç bir şekilde benzerlik göstermektedir. Ayette geçmeyen "yıldız" kelimesinin siyak ve sibak ve Necm suresinin bağlamı dikkate alınarak bir yorum şeklinde meallere eklendiği aşikârdır. Bu açıdan bakıldığında kelimenin aslında Kur'an'da geçen diğer *Lāt*, *Menāt*, *ʿUzzā* gibi Arap tanrılarından birisi olduğu ve Allah'ın Cahiliye Dönemi Araplarının tanrı anlayışlarını düzeltmek adına kendisi ile bir tutulan bu etkin tanrıyı da bu şekilde yerdiği düşünülebilir. Cahiliye Araplarında Allah söz konusu olduğunda herhangi bir resim veya suret yapma işine girişmekten sakınmaları da *Duşara*'nın Arapların gözündeki yerinin Allah ile bir olabileceğini akla getirmektedir.

Rabb'im

Rabb kelimesinin kökeninin Sâmî dillerden olabileceğine dair ihtimaller vardır. Bundan dolayı Arapça kelimelerin anlamlarını derleyen çoğu sözlükte r-b-b köküne yer verilmez. Rabb, muhtemeldir ki Baʿal ve Adonis gibi Tanrıyı tanımlayan isimlerden birisidir.53 Nitekim İbranicede Kur'an'da bir put ismi olarak geçse bile , נעל (baʿal), **"efendi, sahip, eş, koca"** anlamlarına gelmektedir. İbranice sözlüklere bakıldığında da ר-ב ב - kökünün "Haham (Yahudi din adamı), şampiyon, eğitmen, sözlü kanun, ulema" anlamlarına geldiği görülmektedir. Tanah sözlüklerinde de bu kök "çok olmak, büyük olmak, ok, lider" anlamlarına gelir. İbranicedeki רב שוק (rab sūḳ) aynı Arapça terkiplerde gördüğümüz **"ev**

sahibi, ev hanımı" gibi **"çarşının efendisi/sahibi"** anlamına gelmektedir. Mesela Akatça ve Aramicedeki רַב/רַבָּא (rav, rava) kelimelerine bakıldığında, bu kelimelerin "efendi, sahip, ulu, büyük" gibi anlamlara geldiği görülür. Bu anlamları göz önüne alarak "el-Lāt" putu çok büyük göründüğünden Taif'te "el- Rabba" diye bilinir.

Bu, akraba diller arasında geçiş olduğunu gösterir. Araplar arasında "tapınağın efendisi" olarak el-Lāt putu için kullanılan el-Rabba kullanımının Kur'an'da Ḳureyş Suresi 3. ayette de Allah için "bu evin sahibi" / " ر ب هَذا اَلبيت " olarak yer verildiği de dikkate değer bir husustur. Yine not etmek gerekir ki Rabb İslam öncesi dönemde aynı zamanda sadece bazı kâhinlere verilen bir isim olarak da karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca eski dönemlerde r-b-y kökünün s-h-r (ay) anlamı ile yönetimde sözü geçen rahiplere verildiği de bu konudaki önemli ayrıntılardan birisidir.

Eski dönemden bu yana kullanılıp sonra İslam dininde bu denli yer eden Rabb kelimesinin daha çok Mekkī surelerde geçmesi de kelimenin Kur'an'ın anlam dünyasındaki yerinin kesin sınırlarla çizilmek istenmesi olmalıdır. **Peygamberin kölenin efendisi için "ربي (rabbim)" demesini yasaklaması ve onun yerine "سيدي (efendim)" demesini istemesi de bu amaca yönelik olmalıdır**.

İlah

Kur'an'da *İlāh* kavramı sadece tek anlama gelecek şekilde kullanılmıştır. Tapılmaya layık görülen her yüce varlık *İlāh* olma özelliğini taşır. Daha çok eşsiz ve benzersiz mâbud manasına gelir. "Şaşırma, hayret etme" anlamlarına gelen اله fiilinden türediği de söylenir. **Hz. Ali'nin bir sözünde Allah'ın sıfatları karşısında şaşkınlığa düşüldüğünü anlatması buna örnek olarak verilebilir.** Ayrıca Allah lafzının aslının ولاه olduğunu, baştaki *vav* harfinin hemzeye dönüştüğünü ve Allah'ın da bu şekilde adlandırılmasının her varlığın ona yönelmiş olmasından kaynaklandığını söyleyenler de vardır.
Bazı görüşlere göre ise Allah lafzı لاه يَلوه لَياها – – kökünden gelmektedir ve anlamı "perde arkasında kalmak, gizlenmektir". 6/Enʿām:103'te görüldüğü gibi kimsenin O'nu idrak edememesi de bu yüzdendir.
İbranice de אל (*el*) olarak gelen ve Tanrı'yı tanımlayan kelime Tevrat'ta *El* ve *Elohim* kelimeleri ile karşılanır. Bunun dışında Tevrat'ta *el elyon* (Yüce Tanrı), *el olam* (Ebedî Tanrı), *el şadday* (Yüce Tanrı) gibi isimlerde *İlāh* kavramıyla eş değer olarak kullanılan kelimelerdir. *Elohim* Tevrat'ta Tanrı için kullanılan ilk isimdir ve çok sık bir şekilde zikredilir. Ayrıca diğer tanrılar, Güneş, Ay veya krallardan bahsederken de kullanılmıştır. Ugaritçe *il*, Akadca *ilu* veya *ilânu* şeklinde veya Mezopotamya dinlerinde ***Enlil***, ***Enki*** gibi Tanrı isimleriyle karşılanmaktadır.
Âsur dilinde de "El" tanrı olarak kullanılmıştır; örneğin Babil olarak bildiğimiz şehir isminin kökü *Bab-el* şeklindedir ve "Tanrı Kapısı" anlamına gelir. İbranice isimlerin çoğunda da *el* bulunması hepsini tanrı ile özdeşleştirmektedir. Örneğin *İsra-el*, *Gabri-el*, *Mika-el*, *Dani-el* gibi. Mesela Kur'an'da Cebrail olarak adlandırılan melek *Gabriel* "Tanrı Gücü" anlamına gelmektedir. Arapların da *Allah* kelimesine benzer bir şekilde yaklaştığı görülmektedir. Hz. Peygamber'in babasının adı olan Abdullah'ın "Allah'ın kölesi" anlamına gelmesi buna örnek

olarak verilebilir. Bu bakımdan hem kendilerinden önceki milletlerin bu kelimeyi kullanması hem de çevrede karşılaştıkları dinlerle yaptıkları ticaret dolayısıyla Araplar, İslam ortaya çıktığında *ilāh* kavramına hatta Allah ismine yabancı değillerdi denilebilir. 29/ʿAnkebūt:61 bu noktada müşriklerin anlayışını göstermesi açısından örnek verilebilir: **“Şayet o inkârcılara, ‘Gökleri ve yeri yaratan, Güneşi ve Ayı yasalarına boyun eğdiren kimdir?’ diye soracak olsan, hiç tereddütsüz ‘Allah’tır’ derler.”**

İlāh kelimesinde asıl olan çoğul yapılmamasıdır. Ancak Araplar birçok Tanrıya inandıklarından dolayı onlara آلهة (*ālihe*) diyorlardı. Kelime Kur’an’da bu kullanım şekli ile ele alınarak Allah dışında insanların taptıkları şeyler kastedilirken çoğul halde kullanılmıştır. Örneğin 38/Ṣād:5, “Tanrıları tek tanrıya mı indiriyor? Bu gerçekten şaşılacak bir şey!” diyerek şaşkınlığa düşen müşriklerin hem *ilāh* anlayışlarının ortaya konmasında, hem de semantik açıdan o devirde genel olarak çoğul kullanılan kelimenin tekil formunun sadece Allah için kullanımının vurgulanması açısından da güzel bir örnektir. Sadece özel kullanım olarak güneşe hitaben “*ilāhe*” dedikleri sözlükte yer almaktadır. Ancak Arapların bu kelime ile bir tanrıyı kast edip etmedikleri kaynaklarda yer almadığı gibi, Kur’an’da da bu konuya temas edilmediği görülmektedir.

Terketme-sen

İbn Ömer'den (V. 73/692) gelen rivâyete göre Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellem ikindinin farzından önce dört rekat nâfıle namaz kılmayı teşvik etmiş ve bu namazı kılan kimse için : "Allah Teâlâ rahmetini bol kılsın" dileğinde bulunmuştur.*

* "Ahmed b. Hanbel, II.117; Ebû Dâvûd, tatavvu' 8, (11,53); Tirmizî. salât 201. (11.295): İbn Huzevme. Sahih. 11,206; İbn Hibbân, Sahih, IV,77; Beyhakî, Sünen. 11.473. Tirmizî (v. 279/892) bu hadis için "hasen" demiş, İbn Hibbân (v. 354/965) ve İbn Huzeyme (v. 311/924) ise "sahih" demişlerdir. Bkz. Tirmizî, salat 201, (11,295); Benna. Fethü'r-Rabbani, IV,212. Taberânî'nin (v. 360/790) Evsat'ında Abdullah b. Amr b. As'tan merfiı olarak gelen rivayete: **"Kim ikindiden önce dört rekat kılarsa ateş ona dokunmaz"** şeklindedir. Ebû Nuaym'uı kaydettiği Ebû Hüreyre rivayetinde **"Kim ikindiden önce dört rekat kılarsa Allah onu mağfiret eder"** şeklinde, Ebû Ya'la'nın Ümmu Habibe'den yaptığı tahricte, **"Allah onun için cennete bir ev inşa eder"** şeklinde, Taberani'nin Kebir inde tahric ettiği Ümmü Seleme rivâyeti ise**; "'Allah onun bedenini ateşe haram kılar"** şeklindedir. Bkz. Benna. Fethü 'r-Rabbani, IV,204."

**

Mekhul'ün (v. 112/730) yaptığı rivâyete göre Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellem "Kim akşam namazından sonra hiç konuşmadan iki rekât kılarsa namazı illiyyuna yükseltilir" demiştir. Mekhul bu rivâyeti hangi sahabiden işittiğini belirtmediğinden rivâyeti mürseldir. Ancak bu rivâyetten akşam namazı ile iki rekât sünneti arasında dünyevi bir şeyin konuşulmaması gerektiği anlaşılmaktadır. **İlliyyun; Melekler ile, cin ve insanların salihlerinin işlediği her çeşit hayırların yazıldığı divanın adıdır.**

**

Yatsıdan Önceki Dört Rekâtın Durumu

Yatsı namazının farzından sonra Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellemin nâfile namaz kıldığı, gelen rivâyetlerde belirtilmektedir.

Kılınan sünnetin rekat sayısı hakkında farklı rivayetler mevcuttur.

Bazı rivâyetlere göre Hz. Peygamber'in farzdan sonra iki, bazı rivâyetlerde dört, bazılarına göre ise altı rekat kıldığı bildirilmektedir.

Hz. Aişe'den gelen rivâyete göre Hz. Peygamber yatsıyı her kılışında kendisinin yanına gelince mutlaka dört veya altı rekat nâfile kıldığını belirtmiştir.

Hz. Aişe'den gelen başka bir rivâyette ve İbn Ömer (v. 73/692). Hz. Ali (v. 40/660), Ebû Hüreyre (v. 57/676) ve Ümmü Habibe'den gelen rivâyetlerde Resûlullah'ın yatsıdan sonra iki rekat kıldığı belirtilmektedir.

İbn Ömer ve Hz. Aişe rivayetlerinde Resûlullah'ın bu namazı evde kıldığı ifade edilmektedir.

Übey b. Ka'b'dan (v. 32/652) gelen rivâyete göre Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellem:

"Kim güzelce abdest alır, yatsıyı kılar ve sonra da rüku ve secdeleri düzgün bir şekilde dört rekat namaz kılarsa, sanki Kadir gecesinde namaz kılmış gibi olur." [Beyhâki Sünen, 11,477] buyurmuştur.
Bütün bu rivâyetlerden, Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellem yatsıdan sonra Hz. Aişe'nin yanında iki, dört, bazen de altı rekât kılmış olduğu anlaşılmaktadır.
Bazen iki bazen dört Hüreyre ve Hz. Ali'den gelen rivâyetlere göre çok kere iki rekât kılmıştır. Ali el-Kârî de (v. 1014/1605) yukardaki rivayetleri bu şekilde izah etmiştir. **Bu rivâyetlerde geçen iki rek'at namaz müekkeddir, diğerleri ise müstehabtır.**
[İbrahim Halebi, Halebi kebir, s. 387; Ali el-Kirî, Mirkât, 11,115; Benna, Fethü'r-Rabbani, IV,220;Azîmâbâdî, Avnu'l-Ma'bûd, IV,131; Canan, Kütüb-i Sitte, IX-285.]
Mâlik (v. 179/795) ve Sevri (v.161/777) gece ve gündüz revâtiblerin evde kılınmasının daha efdal olduğu görüşündeler. Gece nâfılelerinin evde kılınması gündüz revâtiblerin hilafına efdaldır. Çünkü gündüz çalışma zamanı olduğundan insan genellikle evden uzakta bulunur.

Yatsının farzından önce Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellemin namaz kılıp kılmadığına ve namaz kılmayı teşvik ettiğine dair bakabildiğimiz hadis kaynaklarında herhangi bir rivâyet mevcut değildir.
Fıkıh kitablarında da bu konuda bir hadis zikredilmemiştir.

Meraku 'l-felah adlı eserde Hz. Aişe'den (v. 58/677): **"Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellem yatsı farzından önce dört rekat ve yatsıdan sonra da dört rekat nâfile kılardı, sonra yan tarafına yaslanırdı"** [Şurunbilali, Meraku 'l-felâh, s. 377.] suretinde bir rivâyet edilmekte ise de bunun kaynağı bildirilmediğinden itimad edilemeyeceği tabiidir. [Miras, Tecrid-i Sarih, IV,160-161.]
Ancak Buhârî'nin dâhil bulunduğu muhaddis cemâatının Abdullah el-Müzeni'den rivâyet ettikleri şu hadis ile pekaJa istidlal edilebilir. Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellem: **"Her iki ezan arasında bir namaz vardır',** dedi. Üçüncüsünde **"dileyen kılsın"** dedi."
[Dârimi, salât 145, (1,276); Buhâri, ezan 16, (1,154); teheccüd 35, (11,54); Müslim, salâtül-müsâfirin 304, (1,573); İbn Mâce, ikâmetü's-salât 110, (1368).; Ebû Dâvûd, tatavvu' II, (11,60); Tirmizî. Salât 22, (I-51); Nesâi salât 39, (11,28); Beyhakî, Sünen, 11,474.]
Yatsının farzından evvel nâfile kılmağa bir mani olmadığı için bu hadis istihbab ifade eder. Hanefî, Şâfiî, Hanbeli ve Mâlikilerce yatsıdan sonra iki rekât kılmak sünnet-i müekkededir, fazlası müstehabdır. Yatsıdan önce nâfile kılmak mendub ve intibahtır.

[Nevevî, Mecmu \ III-503; Şurunbilali, Meraku 'l-felâh, s. 377; Cezîrî, Mezâhibu erbaa, 1,327-329.]

Cuma'da, Öğle Namazı Kılınmaz

Farzdan Önceki Namazla İlgili Rivayetler

Cuma namazının farzından önce kılınan sünnet ile ilgili farklı rivâyetler gelmiştir.

Abdullah b. Mes'ûd ve İbn Abbâs'tan (v. 68/687) gelen rivayetlerde Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellem Cuma namazından önce dört rekât nâfile namazı kıldığı belirtilmektedir. İbn Mes'ûd rivâyetinde Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellemin bu namazı tek selâmla kıldığı ifade edilmektedir. [Dârimi. salât 207, 1,307); Müslim, cuma 68, (1,600); İbn Mâce, ikâmetü's-salât 95,

(I,358); Ebû Dâvûd, salât 238, (I,673); Tirmizî, cuma 24, (11,400); Nesâî, cuma 24,(111,113); İbn Hibbân, Sahih. IV,84.] Ancak İbn Mes'ûd hadisinin isnadı zaif ve munkatıdır.

Nafi'nin yaptığı rivâyete göre İbn Ömer cumadan önce uzunca nâfile namaz kılmış ve farzdan sonra da iki rekat nâfileyi evde kılmış ve Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellemin de böyle yaptığını söylemiştir.

Nevevî (v. 676/1277) bu rivâyete dayanarak cumadan önce sünnetin olduğunu belirtir. İbn Hacer ise şöyle der: Ancak bu rivayet merfu değildir. Belki Hz. Peygamber vakit girmeden kılmıştır, ki bu nâfile olur. Çünkü Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellem, zevâlden önce hutbe ile uğraşırdı, sonra cumayı kılardı.

Cumadan önce namazın olduğu yönünde pek çok sahabiden rivâyetler gelmiştir. Ebû Bekir b. Münziri: **"İbn Ömer'in cumadan önce on iki rekat kıldığı bize rivâyet edildi"** demiştir. İbn Abbâs'ın da sekiz rekat kıldığı söylenmiştir. Bu rivâyetler cumadan önce namazın meşruluğuna delalettir.

Câbir'den (v. 77/696) gelen rivâyete göre Resûlullah (s.a.v.) Cuma hutbesi okurken bir adam mescide girdi. Resûlullah ona: **"namaz kıldın mı?"** dedi. Adam "hayır" dedi. Efendimiz: **"öyleyse iki rekatını kıl!"** diye emretti.

Mecd b. Teymiye Câbir'in rivâyeti ile ilgili olarak: **"Bu, cumanın sünnetidir, tahiyyetü'l-mescid değildir"** demiştir. Bununla birlikte bazı sahabilerden, imam hutbeye çıktıktan sonra namaz kılmanın mekruh olduğuna dair görüş nakledilmiştir.

Şâfiî (v. 204/819), Ahmed (v. 241/855) ve İshâk (v. 238/853) **Câbir hadisiyle amel etmişler ve imam hutbedeyken de bu namazın kılınabileceğini söylemişlerdir.** Süfyan es-Sevrî (v. 161/777) ve Küfe ehli ise, imam hutbedeyken namazın kılınamayacağı görüşündedirler. Tirmizî (v. 279/892), birinci görüşün doğru olduğunu belirtir.

Farzdan Sonraki Nafile Namazla İlgili Rivâyetler

Cuma namazının farzından sonra kılınan sünnetler ile ilgili farklı rivâyetler gelmiştir. Bazı rivâyetlere göre Hz. Peygamber'in farzdan sonra altı, bazı rivâyetlere göre dört, bazılarına göre ise iki rekat kıldığı belirtilmektedir.

Ebû Hüreyre'den (v. 57/676) gelen rivâyete göre Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellem Cuma'nın farzından sonra dört rekat nâfile namaz kılmayı teşvik etmiş, eğer kişinin meşgalesi varsa mescitte iki rekat kılıp diğer iki rekatı da evde kılmasını tavsiye etmiştir.

İbn Mes'ûd'dan (v. 32/652) gelen rivâyete göre Hz. Peygamber'in cumanın farzından sonra dört rekât nâfile kıldığı, îbn Ömer'den gelen rivâyete göre ise Resûlullah'm cumadan sonra iki rekat sünneti evde kıldığı ifade edilmektedir.

Atâ'dan (v. 114/732) gelen rivâyete göre İbn Ömer (radiyallâhü anh) Mekke'de cumayı kıldıktan sonra ilerler iki rekat daha kılardı. Ardından biraz daha ilerler ve dört rekât daha

kılardı. Medine'de ise cuma'yı kıldıktan sonra evine döner, iki rekat daha kılardı. Bu durumun sebebi nedir? diye kendisinden sorulunca, "Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellem böyle yapardı" derdi. İbn Ömer'in Resûlullah'a nisbet ettiği, Medine'deki tatbikatı olmalıdır. Çünkü bazı şarihlerin de belirtiği üzere Resûlullah'm Mekke'de İbn Ömer'in söylediği şekilde Cuma kıldığına dair hiçbir bilgi mevcut değildir. Hatta Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellemin Mekke'de Cuma kıldığı da sahih değildir. Ancak Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellem bazen çok, bazen de az kıldığı şeklinde yorumlanabilir.

Rivâyetlerin farklı oluşu sebebiyle âlimler, cumadan sonra kılınan sünnetin kaç rekat olduğu hususunda ihtilaf etmişlerdir. İbn Mes'ûd (v. 32/652), Neha'î (v. 96/714), Ebû Hanîfe (v. 150/767) ve Ishâk (v. 238/853) dört rekât olduğu görüşündedirler. Hz. Ali (v. 40/660), Atâ' (v. 114/732), Mücâhid (v. 103/721), Humeyd b. Abdurrahman ve Sevrî'ye (v. 161/777) göre altı rekattir ve bunlar; önce iki, sonra rört şeklinde kılınır. Ebû Yûsuf da bu görüştedir, ancak önce dört, sonra iki rekât kılmanın müstehab olduğunu söylemiştir. Bir kısmı da iki rekat kılınır demişlerdir.1

Bununla birlikte Resûlullah'tan, cumadan sonra fiilen iki rekat, kavlen dört rekat sabit olmuştur. Altı rekat ise sarih rivâyetle sabit olmamıştır. Iraki (v. 826/1422) şöyle der: Yanımızda evla olan cumadan sonra dört rekat kılınmasıdır. Çünkü Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellem bu şekilde sabittir. Resûlullah'ın bazen iki rekât kılmış olması, dört rekâtın meşrutiyyetine mani teşkil etmez. Zira aralarında bir tearuz mevcut değildir. Bu durumda iki kılmak da, dört kılmak da meşrudur. Süfyan es-Sevrî ve İbn Mübârek'in görüşü de bu yöndedir.

ibn Ömer rivâyeti ile ibn Mes'ûd rivâyetinin arası şöyle telif edilmiştir: Resûlullah cumadan sonra namazı mescidde kılınca dört kılmıştır, evde kılınca da iki rekat kılmıştır. Hz. Peygamber bu namazı bazen evde, bazen de mescidde kıldığına göre, evde de, mescidde de kılınabilecektir.

Cumadan sonra kılınan dört rekatın tek selâmla mı, yoksa iki selâmla mı kılınacağı konusunda alimler ihtilaf etmişlerdir. Ashab-ı rey ve İshâk b. Râhûye tek selâmla kılınacağını söylerken, Şafiî ve cumhura göre iki selâmla kılınır.

Hadisler Işığında Terâvih Namazı

Terâvih, Arapça tervîha kelimesinin çoğulu olup **"rahatlamak, dinlendirmek"** gibi anlamlara gelmektedir. Oruç ibâdeti, hicretin ikinci yılının Şâban ayında farz kılındı. Aynı yılın Ramazan ayında tutulan ilk oruç ibadeti ile beraber bu günkü anlamda adı henüz konulmayan terâvih namazı da kılınmaya başlandı. Zîrâ asr-ı saâdette geceleyin kılınan her namaza "Kıyâmu'l-Leyl" denilmekte idi. Ramazan gecelerini ihyâ etmek için kılınan namazın her dört rek'atından sonra yapılan dinlenmelere "tervîha" adı verilmekte idi. Bu tervîha sayısının çokluğu nedeniyle "tervîha" nın çoğulu olan terâvih kavramı kullanılır hale gelmiştir.

Terâvih namazı hem uygulama zamanı açısından hem de başlangıç açısından teheccüd namazından farklı bir namazdır.

Zîrâ İslâm'ın ilk yıllarından îtibâren Hz. Peygamber ve Sahabe-i kiram, Müzzemmil sûresinin ilk ayetleri ile emrolunan teheccüd namazını kılıyorlardı. Terâvih namazı ise hicretin ikinci yılından itibâren başlayan bir ibadettir. Dolayısı ile bu namaz Ramazan ayına mahsus özel bir namazdır. Hz. Peygamber, **"kim inanarak ve sevabını yalnızca Allah'tan umarak Ramazan kıyâmını (Terâvih namazını) kılarsa geçmiş günahları affolunur."** , **"Allah (c.c) size Ramazan orucunu farz kıldı. Ben de onun kıyamını size sünnet kıldım."** ifadeleriyle Ramazan kıyamının (terâvih namazının) îfâ edilmesi sûreti ile insanın geçmiş günahlardan arınacağı müjdesini vererek ümmetini bu namaza teşvik etmiştir.

Hz. Peygamber, sözlü teşvikin yanında bunu birkaç gece namaz kıldırarak uygulama ile de göstermiştir. Hz. Peygamber'in sözlü teşvikleri ve uygulamaları ile sâbit olan Terâvih namazı, rek'at sayısı bakımından tartışmalı olmuştur.

Bunun nedeni, bu döneme âit İbn Abbas hadisi hariç rek'at sayısını bildiren herhangi bir rivâyetin olmamasıdır.

Terâvih namazının rek'at sayısına yönelik Hz. Peygamber'in bir ifadesi olmadığı için âlimler bu konuda ihtilaf etmişlerdir. Sahabe döneminde terâvih namazının kılınmasına gelince; Hz. Peygamber'in vefatından sonra Hz. Ebû Bekir ve kısmen de Hz. Ömer zamanında terâvih namazı münferiden, yani cemâat olmaksızın kılınmaktaydı.

Hz. Ömer'in terâvih namazını cemaatle kıldırmayı ihdas etmesi, hicretin 14. yılının Ramazan ayına denk gelmektedir. Bu dönem, Hz. Peygamber'in vefâtının üç yıl sonrasına yani Hz. Ömer'in hılâfetinin birinci yılının sonuna denk gelmektedir.

Terâvih namazı, Hz. Peygamber tarafından birkaç kez cemâatle kılındığına göre, Hz. Ömer'in "Bu ne güzel bir bid'attır" sözü, Terâvih namazı kılmanın bir bid'at olduğunu göstermez. O halde Hz. Ömer bu sözüyle Terâvihin düzenli olarak (Cemâatü'l- Kübrâ) cemâatle kılınmasını, Hz. Peygamber'in kıldığı sayıya ziyâde yapılmış olmasını veya sekizden yirmiye çıkarılmış olmasını ya da hepsini kastetmiş olabilir.

İmam Mâlik, Muvatta'ında **"Hz. Ömer'in, Übey b. Kâ'b ile Temîmü'd- Dârî'yi Ramazanda cemâate on bir rek'at namaz kıldırmak üzere imam tayin ettiğini, imamın her rek'atta yaklaşık yüz âyet okuduğunu, kıyâmın uzaması sebebiyle bastona dayanma ihtiyacı hissettiklerini ve fecrin doğmasına yakın bir zamanda evlere dağıldıklarını"** kaydetmiştir.

Hz. Ömer dönemine ait rivâyetlerde Terâvih namazının rek'at sayısına yönelik on bir, on üç ve yirmi sayıları zikredilmiştir. Ancak on bir ve on üç uygulamaları Terâvih namazının cemâatle kılınmaya başlandığı ilk zamanlara ait olup, sonraları yirmi rak'at olarak yerleşmiştir.

Bu yorum, Hz. Peygamber'in on bir rek'at dışında gece namazı kılmadığı rivâyetiyle uyumludur. **Bu rivâyetlerden anlaşıldığına göre Terâvih namazı sekiz rek'at kıldırılıyor, fakat her bir rek'atta yaklaşık yüz âyet okunduğu için bu namaz oldukça uzun sürüyordu. Hz. Peygamber'in kıldırdığı namazlar da aynı şekilde uzun sürüyordu.**

Maksat belli bir sayıda namaz kılmak değil, geceyi ihya etmek olduğu için gitgide, her bir rek'atta okunan âyet sayısı azaltılmış, buna mukabil Terâvihin rek'at sayısı artırılmıştır.

Hz. Ömer'in uygulaması ile bu sayı yirmi rek'at olarak yerleşmiştir.

Hz. Osman ve Hz. Ali zamanlarında ve daha sonraları da bu şekilde devam etmiştir.

Fıkıh mezheplerinin bakış açısına gelince; bu mezhepler, Terâvih namazı hakkındaki görüşlerini Hz. Ömer dönemi uygulamalarına dayandırmışlardır. Bu yüzden dört mezhep imamından hiçbiri, terâvih namazının yirmi rek'attan az olduğunu söylememiştir. Nitekim Ebû Hanîfe, terâvih namazı ile ilgili:

"Terâvih namazı müekket sünnettir. Hz. Ömer bunu kendinden uydurmuş değildir. Bu hususta bidatçi de değildir. Bu kararı verirken mutlaka bir delile, Hz. Peygamber'in bir sözüne dayanmıştır." ifadesiyle Hz. Ömer'in uygulamalarını referans göstermiştir.

Terâvih namazının rek'at sayısı hususunda diğer mezheplerden farklı olarak Mâlikî mezhebi, bu namazın otuz altı rek'at olduğu görüşündedir. İmâm-ı Mâlik, bu konuda Medîne'lilerin tatbikatını referans almıştır.

Terâvih namazının rek'at sayısı hakkında vârid olan farklı sayıların (ister sahih, ister zaif ister başka başka hallerde olsun) rivayetlerin tümü doğrudur. Yukarıda zikredildiği gibi Ashâb ve Tâbiînden terâvih namazını yirmi rek'attan fazla kılanlar da olmuştur. Sahabe ve Tâbiîn bu kadar çeşitlilikte namaz kılmışlar ise, ümmetin de bu uygulamalardan birine ittibâ etmelerinde bir sakınca yoktur. Bilindiği gibi nâfile namazlar için rek'at sayılarını artırma ve eksiltme hususunda herhangi bir sınırlama söz konusu değildir.

Buradaki ölçü: Kişinin gücü nisbetinde bıkkınlığa ve yılgınlığa düşmeyecek şekilde, içinden gelen arzusunu tatmin edinceye kadar istediği miktarda nafile namaz kılmasıdır. Netice itibari ile İmam-ı Şafii'nin ve İbn Teymiyye'nin de beyân ettiği vechile kişi, Terâvih namazını; ister sekiz rek'at, ister yirmi rek'at veya daha farklı sayılarda kılsın. Bunların hepsi de hasendir.

Dileyen kıyâmı (kıraatı) uzatarak rek'at sayısını azaltır, dileyen kıyâmı (kıraatı) kısa tutarak rek'at sayısını artırır.

Bu hususta asıl olan, Ramazan gecelerini ihya etme gayretini taşımaktır. Terâvih namazı ile ilgili günümüzdeki tartışmalara gelince; bu namazın aslında teheccüd namazı olduğu, bu

namazın sonradan ihdas edildiği, hatta Hz. Peygamber'in böyle bir namaz kılmadığı/ kıldırmadığı ve bu namazın rek'at sayıları ile ilgili meselelerdir.

Kanaatimizce bu tartışmaların nedeni; Terâvih namazı ile ilgili birçok rivâyet olmasına rağmen bunların etraflıca değerlendirilmeyerek sadece bir kısmına yer verilmesidir. Ayrıca Hz. Peygamber'in, ümmetine ağır geleceği endişesi ile kıldırmadığı bu namazı "terk etti" şeklinde yorumlanması, yine Hz. Ömer'in Terâvih namazı ile ilgili "Bu ne güzel bir bid'attır." sözünün konunun bütünlüğü içerisinde değerlendirilmemiş olmasıdır.

Terâvih namazı ile ilgili rivâyetlerde Hz. Peygamber'in bu namazın rek'at sayısına yönelik herhangi bir ifadesinin olmayışı da bu tartışmaların diğer bir yönünü oluşturmuştur.

Kulluğun Kapsamına Girdiği Terimler

a) Ritüel

Ritüel (rit), Latince bir kelimedir ve ibadetleri ifade etmede kullanılan teknik bir terimdir. Ritüel kavramıyla genellikle seremonik ayin ve ibadetler kastedilmektedir. Bilhassa bu kavram; 'ibadet esnasındaki düzen; sözlerle, jestlerle ve hareketlerle dini ayinin icrası, yani dini ayin, merasim ve ayin kitabı, adet edinilmiş' gibi anlamları içermektedir

Sözlü ifadeler gibi ritüeller de aktörün bir başkasıyla ilişkileri hakkında açıkça veya imalı şeyler söyleyen davranışsal eylemlerdir. Ritüeller eskiden beri var olagelen normlar uyarınca, toplumun yaşamındaki önemli bazı olayları anmak ve açıklamak için belki bilinçli olarak düzenlenmiştir. Bununla birlikte, nisbeten basit eylemlerden oluşan ritüeller de anlam taşır (bir askerin selamı veya bir şöförün dönmek için işaret vermesi gibi). Hatta, aslında tamamen araçsal gayelerin yönlendirdiği eylemler bile (mesela bir hendek kazmak) nasıl icra edildiklerine bağlı olarak, anlamlı rollere sahip olabilirler. Dolayısıyla ritüeli tamamen müstakil bir davranış olmaktan ziyade, analitik bir davranış boyutu olarak tarif etmek daha yerinde gibi gözükmektedir. Ritüel sembolik anlamlıdır ve bu iletişimsel görevi yerine getirmek için genelde formel normlara uyum sağlar ve kendisine işlenmiş, seremonileştirilmiş nitelik verecek kadar ağdalı biçimde oluşturulmuştur.

b) Kült

Kült, Latince cultus kelimesinden gelmektedir. Bir ilâha saygı, itina, kurallı ibadet gibi anlamlara gelmektedir. Kült kavramı; tapınım, özellikle doğaüstü olduğu tasarımlanan kişiler, objeler veya onların sembolik temsilcileriyle ilişki kurmayı içeren geleneksel ritüeller topluluğu anlamına gelmektedir. Bir kült belirli bir tanrısallık veya sosyal grup ile birleştirilmiş düşünceler, etkinlikler ve uygulamalar koleksiyonunu içerir.

Kült (Almanca: Kult, Fransızca: Culte, İngilizce: Cult) yüce ve kutsal olarak bilinen varlıklara karşı gösterilen saygı, onlara tapınıştır. Bu saygı ve tapınış, duayı, kurbanı, belli ritleri

gerektirmektedir. Tapınaklar, toplantı evleri, kutsal olarak bilinen alanlar, tepeler, mağaralar, nehirler kült yeri olarak kullanılır. Kült için bayram ve tören vakitleri gibi belli zamanlar seçilmektedir.

c) Mitoloji

Mit kavramı Yunanca mythos, Fransızca myte kelimesinden olup, anlamı; söz, (parola) nutuk, başlangıçlar zamanında cereyan etmiş olanı anlatmak, kahramanlar ve efsaneler devrinin hikayesi olarak tanımlanmaktadır.

Belirli bir uygarlığa ya da dinsel geleneğe özgü inançları, uygulamaları, kurumları ya da doğa olaylarını açıklamak amacıyla görünüşte gerçekten yaşanmış olayları aktaran, ama özellikle ayin ve törenlerle bağlantılı, çoğunlukla kökeni belli olmayan ve en azından kısmen geleneğe dayanan söylenceler toplamıdır. Sigmund Freud, simgesel iletişimin yalnızca kültürel tarihe değil, insan ruhunun işleyişine de bağlı olduğunu ileri sürmüştür. Böylece Freud tarihselliği aşan biyolojik bir insan kavramı ortaya atmış ve söylenceleri bastırılmış düşüncelerin anlatımı olarak yorumlamıştır.

Carl Jung, 'kollektif bilinçdışı' ile ondan türeyen ve genellikle söylencelerle kodlanan arketipler kuramıyla tarihselliği aşan ruhbilimsel yaklaşımı getirmiştir. Alman ilahiyatçısı Rudolf Otto ve dinler tarihçisi Mircea Eliade gibi bazı araştırmacılar, söylencelerin bilinçdışı kategorilere indirgenemeyen, bütünüyle dinsel olgular olarak anlaşılması gerektiğini ileri sürdüler. Ayin okulu olarak anılan çevreye bağlı araştırmacılar ise her söylencenin kendisine karşılık düşen bir ayinin açıklaması olarak işlev gördüğünü savundular.

Söylenceler ile âyinler arasında bir bağlantı olduğu gerçekten yadsınamaz, ama hangisinin önce geldiği de belirlenemez. Belirli bir söylenceyle bağlantılı olmayan hiçbir âyin yoktur, ama tamamlayıcı âyinleri bulunmayan söylenceler vardır. Gerçeğin ve bilginin taşıyıcısı sayılan söylencelerin evreni denetlemeye ya da insan eylemlerini etkin kılmaya yardımcı oldukları düşünülür. Mitolojiler çeşitli kategorilerde incelenir. Kozmogoni mitleri; dünyanın yaratılışını açıklar, etyoloji mitleri; varlıkların ve eşyanın menşeini açıklar, eskatologya mitleri; gelecekle ve dünyanın sonu ile ilgili mitlerdir, ahlak mitleri; bunlar hemen hemen bütün toplumlarda vardır, iyi ile kötü, melekler ve şeytanla ilgili mitlerdir.

Eski Yakındoğu'nun bıraktığı çeşitli mitolojik malzemenin incelenmesiyle işlevsel açıdan, mitos türleri şu şekilde de sınıflandırılabilir: Ritüel mitosları, orijin (etyoloji) mitosları, kült mitosları, prestij mitosları, eskatalogya mitosları.

Ritüel Mitosları:

Ritüelin yalnızca eylemlerden oluşmadığı bilinmektedir. Eylemlere, sihirsel etkileri ritüelin asal parçasını oluşturan sözler, şarkılar ve afsunlar eşlik etmektedir. Başka bir deyişle, ritüel, Yunanlılar'ın dromenon (dram) olarak adlandırdıkları söylenen sözler bölümünden, yani mitos (mit) bölümünden oluşmaktadır. Ritüelde mitos, oynanmakta olan oyunun öyküsünü

anlatır, belli bir durumu betimler; ne var ki bu öykü, izleyici kitlesini eğlendirmek için söylenen sözler değildir; öykü, sözlerle bir güç, bir erk yaratılması için söylenmiştir.

Orijin (Etyoloji) Mitosları:
Bazı bilginler onu en eski mitos türü olarak kabul etmişlerdir. Nedenbilimsel mitos olarak da adlandırılır. İşlevsel açıdan, bir göreneğin, bir adın ya da bir nesnenin nasıl doğduğunun imgesel bir açıklamasını sunmaktadır. Örneğin Sümerler'in 'Enlil ile Kazma' mitosu bu en değerli tarım aracının bir Tanrı'nın etkinliğiyle nasıl doğduğunu açıklamaya çalışan bir öyküdür. Etyolojik mitosun bir başka örneği, Ya'kub'un bir doğaüstü varlıkla çatışmasını anlatan İbrani mitosunda, İsrail oğullarının eski bir yiyecek tabusunun konulma nedeninin öyküsü vardır.

Diğer bir ifadeyle mitosların işlevi, insanlara başka yollarla dile getirilemeyecek, anlatılamayacak şeyleri, imgeleri kullanarak, simgesel terimlerle anlatmaktır. İşte burada mitos, simgeciliğin bir uzantısı olarak görünür.

d) Sembol

Sembol (Latince "Symbolum, Symbolos"; Fransızca "Symbole"; İngilizce "Symbol), remiz, alem, misal, timsal ve alâmet karşılığında kullanılan, duyu organlarıyla idraki imkansız herhangi bir şeyi, tabii bir münasebet yoluyla hatıra getiren veya belirten her türlü müşahhas şey yahut işarettir. Sembolle ilgili antropologlar, filozoflar, ilahiyatçılar, sanat tarihçileri, edebiyat eleştirmenleri çok çeşitli tanımlar yapmışlardır. Bu tanımlamalardan bir kısmını şöyle sıralayabiliriz: İnsan düşüncesinde görünemeyen bazı şeyleri, onunla ilişkisi nisbetinde görülebilir bir şekilde tasvir eden şeylere sembol denir.

Hazır olmayan veya idraki imkansız bulunan herhangi birşeyi, tabii bir şekilde zihne davet eden şahsî alâmetlere sembol denildiği gibi, aslî amellere, inançların ilkelerine ve dinî kanunlara da sembol denilmiştir.

Sembol, şüphesiz bir kültür ortamında belli bir duygu, eylem veya tutumu gösteren bir unsur, deyim, sistem, nesne veya bir ferttir. Sembol bilinen bir şekil ile, onun sembolleştirdiği nesne arasında tabiî ve itibarî olmayan benzetmeye dayanan bir tekabül fikrini gerekli kılar. Bir başka deyişle sembol, bir nesneye veya ruhî unsura eklenen hissedilir bir tasavvurdur.

Duygularla algılanamayan şeyleri, algılanabilir bir hale getiren somut şeylere veya işaretlere sembol denir. Sembol açıklanamazın ifade biçimidir. Gustav Mensching'e göre, her şey sembol olabilir; ama hiçbir şey kendiliğinden sembol olamaz. Sembol, bir insanın yahut bir cemiyetin tesis ettiği bir şeydir. Her sembolün iki unsuru vardır ki, onlardan biri; sembolleştirilen veya sembol olarak kabul edilen madde, ötekisi de bu maddenin temsil ettiği manevî hakikattir. Bu iki unsurun işbirliğinden dolayı ortaya çıkan sembol, hayatın her sahasına ait olabilir. Mensching, her sembolün dile getirdiği bir hakikatin olduğunu söyleyerek, sembolün temsil ettiği hakikat ile karıştırılmaması gerektiğini ısrarla

belirtmektedir. Şayet buna dikkat edilmezse, sembol kendi mahiyetini kaybeder ve dile getirdiği gerçek hakikat gizlenmiş olur.

Psikolog Allwohn'a göre, sembolün aslını mistik dünya görüşü oluşturur. Sembol, kutsal bir hakikati maddî bir surette temsil etmekten uzak kalır; onunla ifade ettiği hakikat arasında akıl ile idrak edilemeyen gayr-ı mantıkî bir ilişki vardır. hakîki sembol, görülen bir surette görülmeyen bir hakikate işaret ederek, ruhun derinliğine, şuur altındaki sahalara kadar tesirler bırakıp, bir çok fikir ve duyguları uyandıracak kadar kuvvetlidir. Sembolde kutsal bir hakikat mevcut olduğundan, sembol, kutsal olanın iki tarafını; heybet ve korku uyandıran, celâl ile hayranlık ve zevk bahşeden cemâli ihtiva eder.

Din alanı, soyut gerçekliklerin en fazla dile getirildiği alandır. Mü'minin, varlığına ve yüceliğine inanıp bağlandığı Allah, görülen ve doğrudan algılanan bir gerçekliğe sahip değildir. Dua ve ibadet Allah'la kurulan bir ilişki, O'nun varlığı ve yüceliği hakkında bilgi ve şuur kazanmadır. Bir insan, lider ve otorite olarak kabul edip kendisine bağlandığı ve her bakımdan itaat ettiği bir diğer insan karşısında, kendisini alçaltan ve onu da yücelten birtakım söz, hareket ve davranışlarla ilişkisini ortaya koyar. İnanan insan da kendisini görmediği ve kendisine yaklaşamadığı Allah karşısında duygu ve düşüncelerini ifade etmek ister. Dolayısıyla diğer dinlerde olduğu gibi, İslâm'daki bazı ibadetler de, insan-Allah ilişkisini dile getiren sembolik jestler ve bunlara eşlik eden sözlü formülleri ihtiva etmektedir.

e) ibadet

İbadet kelimesi Arapça 'abede- ya'budu' kökünden, boyun eğmek, itaat etmek, alçalmak, kulluk etmek anlamlarına gelir. Bu kelime abede ve teabbede şekliyle Allah'tan başkası için kullanılmaz.

Arapça gibi Sami diller ailesinden olan İbranice'de ibadet anlamında 'avd' kökünden çalışmak, hizmet etmek anlamındaki avodah (avodah elohim: Allah'a ibadet) teriminin kullanılması kelimenin kökeni açısından dikkat çekicidir.

İbadetin çeşitli tanımları yapılmıştır.

"Kişinin nefsi istekleri hilafına, Rabbini tazim için yapmış olduğu davranışlara denir."

"İnsanın ruhen ve bedenen, açık ve gizli bütün mevcudiyetiyle yalnız Allah'a yaptığı şuurlu bir taat ve yakınlıktır."

"Allah'a karşı kulluk ve bağlılığı sözler ve hareketlerle ifade etmektir. İbadet, Allah'a hem şükran borcunu ödemek, hem de bağlılığı ve sevgiyi göstermek amacını güden tutum ve davranışlardır."

İbadet ve ubûdiyet kavramlarında umum husus ilişkisi vardır. Ubûdiyet tezellülü, yani yetersizlik acz ve eksikliği açığa vurmakta olup, ibadet ubûdiyetten daha beliğdir. Çünkü ibadet tezellülün son noktasıdır. Ona ancak en üstün vasıfların sahibi Allah layıktır." "ibadet

dini bir takım saiklerle kişinin, yüce yaratıcıya yönelmesi, sevgi, saygı ve bağlılık ifade eden tutum ve davranışlarda bulunmasıdır."

İbadet kavramı dilimizde 'tapınma' anlamındaki şekli ibadetlere (ritüel) indirgenmiş bir anlamda kullanılmaktadır. Kur'an'da kullanılan ibadet kavramı bunları içermekle birlikte anlam alanı daha da geniştir; Allah'a imandan, O'nun iradesine uygun her türlü ahlaki doğru davranışa -salih amel- kadar bütün iradi eylemler ibadettir. Amel-i Sâlih (doğru davranış), günlük yaşamın bütün alanlarında (siyasî, hukukî, iktisadî, askerî vb.) gerçekleşebilir. Kur'an'da sözü edilen kulluk, günlük hayatta ritüellere de belli bir zaman ayırmaktan ibaret değildir. Önemli olan, bireyin tek tek davranışları değil, bir bütün olarak seçtiği hayat tarzının niteliğidir. İnsanın yaratılışından gelen çift kutupluluk, onun iki zıt yönde iki farklı yaşam sürmesine imkan vermektedir. Kişi, yapacağı tercih sonucunda kendisini, ya yeryüzünde insan onuruna yaraşır bir hayatı oluşturma / sürdürme (ıslah) yolunda, ya da tam tersi bir yolda (ifsad) bulacaktır. İnsanın kulluğunu gerçekleştirme sürecinde, şekli ibadetlerin yalnızca işlevsel roleri vardır. "Sana Kitap'tan vahyolunanı oku, namazı kıl; zira namaz çirkin ve kötü şeylerden alıkor... "

İbadetlerde dinin kişiselliği ve vicdaniliği kadar, toplumsallığı da içkindir. Öte yandan, genel olarak bilindiğinin aksine, ibadetlerin özü, biçimlerinde değil, bireysel ve toplumsal boyutlarıyla, insanın kendine yabancılaşmasını ve toplumdan kopmasını (anomi) önleme amacında gizlidir. Nitekim tarih içerisinde ibadet biçimleri toplumdan topluma değişiklik gösterebilmiştir. "Biz, her ümmete, uygulamakta oldukları bir ibadet tarzı gösterdik...."

İnsanlar yüceltme, sevgi, sığınma, korku, acziyet, dünyevi menfaat elde etme, zarar ve sıkıntılardan kaçınma ve kurtuluşa erme gibi duygu ve etkenlerle başlangıçtan beri yüce bir varlığa veya çeşitli varlıklara inanmış ve inandıklarına uygun bazı söz ve davranışlarla kulluklarının gereğini yerine getirmiş yani ibadet edegelmiştir. Dua, mücerret manada düşünüldüğünde, istek ve dilekleri Yüce

Varlığa duyurmanın en mükemmel vasıtasıdır. Kul, yaratanından dileklerini, dilinin döndüğü, aklının yattığı her türlü vesveseden uzak tuttuğu nisbette arzularına kavuşacağı inancını taşır. Böyle düşünüldüğü takdirde dua bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkar. İbadet ise bir vazifedir. Allah'ın kullarından istediği kulluk görevini, tayin edilmiş zamanlarda yerine getirmektir. Bunda bir nevi mevburiyet olup, isteğe bağlı değildir. Allah'a karşı kulluk görevi ancak ibadetlerle yerine getirilir.

Yapılan araştırmalar, insanlığın dinî tecrübesinde en yaygın ibadet şeklinin bir yüce varlığa veya çeşitli varlıklara dünyevî veya uhrevî gayelerle dua edip yalvarmak olduğunu ortaya koymuştur. Duanın şekli ferdin mensup olduğu dine göre istenildiği veya ihtiyaç hissedildiğinde tekrar edilen birkaç kelimeden ibaret olabileceği gibi, belirli mekan ve zamanlarla irtibatlandmlmış dini âyinler tarzında genişliğe ve yoğunluğa da sahip olabilmektedir. Gerek ilkel kabile dinlerinde gerekse semavî olan ve olmayan gelişmiş

dinlerde Yüce Tanrı'ya ta'zimi ve şükrü ifade etmek veya tanrıların gazabından kurtulmak için kurban ve takdîme sunmak ibadetle ilgili uygulamalarda en önemlilerinden birini oluşturmaktadır. Kurban ve takdîmelerle topluca icra edilmesi gereken âyinler mabed ihtiyacını ortaya çıkarmış, bu şekilde mahallî şartlara ve dinlerin yapısına göre mimarileri değişen mabedler yapılmıştır. Belirli ibadetler mabede bağlı kılınmış ve bazı dinlerde mabedde ibadet teşvik edilmiştir. Yılın belli ay ve günlerinde oruç tutulması veya bir kısım yiyeceklere karşı perhiz uygulanması, bazı mekanların ve bölgelerin kutsal sayılarak ziyaret edilmesi de dini hayatı şekillendiren önemli ibadetler arasında yer almıştır.

Dinlerin hemen hepsinde ritüellerin olması, ibadet şekillerinin olması dinlerin kaynağının aynılığına işaret etmektedir. Şekiller farklı da olsa temelde yüce bir varlığa duyulan tapınma ihtiyacı ve saygı duyma vardır.

Namaz hep vardı

Kur'an-ı Kerim'den, hemen bütün ilahi dinlerde namaz ibadetinin mevcut olduğu anlaşılmaktadır.

Hz. Adem, Nuh ve İbrahim'den sonra namazı terk eden nesillerin geleceği, Hz. Zekeriyâ'nın namaz kıldığı, Hz. İsâ'nın beşikteki mucizevî konuşmasında namaz vecibesine atıfta bulunduğu, Hz. İbrahim'in yanı sıra Lût, İshak ve Ya'kub'a namaz emrinin vahyedildiği, Hz. İsmail'in halkına / ailesine namazı emrettiği, Hz. Lokman'ın oğluna namazı hakkıyla kılmasını öğütlediği, Hz. İbrahim'in namazı yalnız Allah rızası için kıldığını söylediği, kendisini ve neslini namazı dosdoğru kılan kullarından eylemesi için Allah'a dua ettiği, Hz. Musa'ya, Allah'ı anmak üzere namaz kılmasının emredildiği ifade edilmekte, Allah'ın İsrailoğulları'ndan yerine getirme sözü aldığı görevler arasında namazın da yer aldığı görülmektedir.

Yine Ashab-ı Kehf kıssası anlatılırken, mescid kelimesinin zikredilmesinden, o dönemde namaz ibadetinin var olduğu anlaşılmaktadır.

Yahudilerin Namaz İbadeti / Rukû/Tefillah/ Amidah

Yahudilik'te ibadetler günlük, haftalık ve yıllık olarak, ferdî veya cemaat halinde icra edilir.

İbadete başlamadan önce takdis edilmiş suya eli daldırarak veya bileğe kadar yıkayarak, ibadete hazırlık için bir nevî abdest alınır.

Ayrıca gerekli durumlarda vücudu tamamen suya daldırmak veya yıkanmak suretiyle gusledilir. Günlük ibadet ferdî yahut Mabed'de cemaat halinde, sabah, öğleden sonra ve güneş battıktan sonra dua etmekten ibarettir.

Tanrı'nın huzurunda başın örtülmesi gerektiği için diğer vakitlerden farklı olarak sabah duasında "dua atkısı " örtülmekte, ayrıca sol pazuya ve alna Tevrat'ın Çıkış ve Tensiye bölümlerinden bazı kısımların yazılı bulunduğu muska şeklinde "dua kayışı" takılmaktadır.

Dua sırasında doğu tarafına Kudüs'e dönülür, ayaklar bitişik olarak ayakta durulur, eller semaya doğru uzatılır, baş öne doğru eğik vaziyette huşû içinde Tanrı'ya yakarılır. Dua eden kişi şükür ve tazim esnasında rükûya varır ve dua okuyarak kalkar, üç adım geri giderek sağa sola eğilir.

Yahudilik'te günlük ibadetin başlıca özelliği "tefillah" tır. Tefillah'ın özü niyazdır, fakat şimdi "Amidah" Kıyam olarak bilinmektedir ve Amidah ondokuz duadan ibarettir.

Bu dualardan ilk üçü Allah'a senayı, on üçü insanların ihtiyaçları için Allah'a yalvarışlarla, İsrail'in yeniden eski ihtişamına kavuşması için yapılan duaları, son üç dua ise, Allah'a şükür için yapılan duaları ihtiva eder.

Esas dua ayakta yapılır. Diğer dualar sırasında dize gelme, secde, vücudu sallama ritüelleri görülmektedir. İbadet esnasında dini metinler haham tarafından makamla okunur,bu sırada yarım rükû şeklinde hareketler göze çarpar.

Bu şekliyle Yahudilerin günlük ibadeti, Müslümanların namaz ibadetine benzemektedir. Bu benzerlikleri Mittwoch şöyle sıralamaktadır: Namazdaki başlangıç tekbirini, Yahudi 'tefillah'ının takdislerine benzetmiştir. Müslümanlıkta namaz ayakta kılınır. Mittwoch, bu hususta, Yahudi 'tefillah'ına "Amidah" denildiğini hatırlatır. Sonra rükû gelir, bu el avuçlarının dizlerin hizasına gelinceye kadar gövdenin eğilmesinden ibaret olup, Yahudilerin "keria" sına benzer. Yine secde benzeri formun da Yahudi ibadetlerinde olduğunu belirtir.

Haftalık Şabat ibadeti, sinagogda (havra) on üç yaşına girmiş en az on kişinin bulunması ile icra edilir. Sinagogun en önemli özelliği, Kudüs'e bakan duvarda mihraba benzer fonksiyona sahip özel bir mekanda Tevrat rulolarının yer almasıdır.

Sinagogda ibadet edenlerin oturması için sıra ve sandalyeler bulunur. Gelenekte ibadet erkeklere has bir dini faaliyet kabul edildiği için kadınlar başları örtülü olarak ayrı bir bölümde otururlar. Sinagogda yapılan ibadetin en önemli anı Tevrat rulolarının bohça içerisinden çıkarılıp okunmasıdır. Bu esnada başın bir takkeyle örtülmesi gerekmektedir. Tevrat bir yılda hatmedilecek şekilde belli kurallara göre okunur. **Şabat gününde dindar bir Yahudi hiçbir iş yapmaz, bu ibadet cumartesi akşamı "havdala" (ayrılma) diye adlandırılan bir başka törenle sona erer.**

İlahi dinlerden üç büyük dinin atası olan Hz. İbrahim'in: "Rabbim beni ve çocuklarımı namaz kılanlardan eyle!" diye dua ettiği Kur'an-ı Kerim'de bildirilmektedir. Kitab-ı Mukaddes'te secde kavramının geçtiği pasajlardan Yahudilerde salat ibadetinin mevcut olduğunu söyleyebiliriz. **"Ve sabahleyin erken kalktılar, ve Rabbin önünde secde kıldılar ve dönüp**

Ramaya evlerine geldiler..." "Ben de onu Rabbe armağan ettim yaşayacağı bütün günlerce Allah'a armağan edilmiştir. Ve orada Rabbe secde kıldı." Kur'an-ı Kerimde geçen bazı ayetlerde namaz en önemli rüknü olan secde kavramıyla ifade edilmiştir. **"Sabah akşam Rabbinin ismini yâdet. Gecenin bir kısmında O'na secde et; gecenin uzun bir bölümünde de O'nu tesbih et." "Hayır! Ona uyma! Allah'a secde et ve (yalnızca O'na) yaklaş!"** Hadis-i Şerifte şöyle buyurulmuştur: **"Kulun, Rabbine en yakın olduğu hali, secdedeki halidir."**

Netice olarak yahudilerin kutsal metinlerinde ve mevcut ibadetlerinde gördüğümüz kıyam, kutsal metin okuma, dua, rükû ve secdeyi andıran uygulamalar, onların salâtı /namazı olmaktadır.

Hristiyanların Namazı/ Masgeda/ Selota

Hıristiyanlık başlangıçta Yahudiliğin bir mezhebi gibi sayılmış, ilk Hıristiyanlar, Yahudi mabed ve ibadetlerine devam etmişler, fakat bu yeni cemaate katılmak, sadece Isa Mesih adına vaftiz olmakla mümkün görülmüştür.

Bu ilk yahudi hıristiyanlar, diğer hıristiyanlardan farklı özelliklere sahiptiler. Bunlar Hıristiyanlığı Yahudiler arasında yaymayı gaye edinmişlerdi; bu dinin yahudilerin dışında yayılmasını istemiyorlardı. Bu sebeple Yahudi dini geleneğinden bazı şeyleri bu yeni dinle birlikte yürütüyorlardı. Yahudi geleneğinden muhafaza ettikleri ilkelerin başında da tevhid inancı geliyordu.

Hıristiyanlar arasındaki ilk ihtilaflara giderek yenileri eklendi. Kostantin, bu ihtilafları gidermek için 325'te İznik'te bir konsil topladı. Hıristiyan inançları, bu konsilde tartışıldı. İmparator Kostantin'in desteğiyle, Hz. İsa'nın tanrılığını reddedip onun yaratılmış olduğunu savunan Aryüsçülere karşı, İsa'nın tanrılığını savunan Pavlus geleneğine tabi olanlar hakimiyet sağladılar. Önce Ebionitlerin yaşattığı tevhid, Hz. İsa'nın sadece peygamber olması, sünnet, bir çeşit abdest- gusül gibi inanç ve gelenekler IV. Yüzyıldan sonra artık görünmez oldu.

Müslüman bakış açısına göre Hıristiyanlar, Tanrı'yı "İsa'laştırmıştır"; çünkü İsa'dan beri Tanrı-İnsan'dan bağımsız olarak Tanrı'yı düşünmek veya O'na ibadet etmek mümkün olmamıştır; ve Tanrı'yı Hıristiyanlığın düşüncesinden farklı olarak düşünen kimse Tanrı'yı bilmemekle suçlanmıştır. İsa'dan bağımsız Tanrı'ya ibadet etmek -veya İsa'nın Tanrı olmadığını iddia etmek- İsa'nın ve dolayısıyla Tanrı'nın düşmanı olmakla bir tutulmuştur. Kısacası, Müslümanların düşündüğü gibi Hıristiyanlar, kendilerinden evvel gelen tüm dinleri inkar etmek suretiyle ve belli bir İlâhî Tezahür'e ibadeti mutlaklaştırarak bir anlamda Tanrı'ya ibadeti müsadere etmişlerdir. Buna karşılık İslam, insanlığın son dönemine ait işlerde münhasıran kendi hakkı olduğunu iddia etse de Hıristiyanlık öncesi monoteist (Tevhidî) ibadet biçimlerinin geçerliliğini kabul eder.

Hıristiyanlığa göre İsa'nın çarmıha gerilmesi ve diriltilmesinin ardından Hıristiyanlık Yahudilik'ten tamamen kopmuş, İsa'nın havârîleriyle son yemeğinin anısına düzenlenen Evharistiya âyini Hıristiyanları Yahudilerden ayıran temel ibadet olmuştur.

Hıristiyanlar'da günlük, haftalık ve yıllık olmak üzere üç çeşit ibadet vardır. Hıristiyanların kutsal kitabında, Hz. İsa'nın ibadet hususunda tavsiye ettiği dini uygulamada bir açıklık olmamakla birlikte dua konusunda telkinleri bulunmaktadır. Günlük ibadet, önceleri günde yedi defa iken, sonradan sabah- akşam olmak üzere ikiye indirilmiştir. **Kilise toplu ibadetleri ferdi ibadetten üstün gördüğü için, mecburi olmasa da, sabah ve akşam ibadeti papaz nezaretinde kilisede yapılır. Bu ibadetler esnasında İncil'den pasajlar okunur, ilahiler söylenir. İncil ayakta dinlenilir, diğer metinler oturarak takip edilir. Dualar diz çökerek ve yerlere kapanarak yapılır.** Haftalık ibadet, Pazar günü sabah- akşam olmak üzere iki vakitte yapılır. Hıristiyanlıkta Pazar gününe, Hz. İsa'nın diriliş günü kabul edildiği için önem verilir. Pazar ibadetinde "Evharistiya" (ekmek- şarap âyini) ile İsa'nın manevi vücuduna iştirak edilmiş olunacağına inanılır. Günlük ibadette olduğu gibi bu ibadet esnasında da; kutsal kitaptan parçalar okunur, ilahiler söylenir ve vaazlar verilir. Yıllık ibadet, bayram ve anma günü şeklindedir. Kilise yılı, normal yıldan farklıdır. Bazı bayramların günü sabit olup, bazıları her yıl yeniden tesbit edilir. Kilise yılında genellikle dört devre bulunur: Advent devri, İsa'nın doğum gününü hazırlayan dört hafta süren tevbe zamanıdır. Noel devri, İsa'nın doğum günüdür. Üçüncüsü büyük paskalya oruç hazırlığı, sonuncusu ise paskalya devridir.

Hıristiyanların dini hayatında "Sakramentler" çok önemli bir yer tutar. Bizzat Hz. İsa tarafından tesis edilen kurumlara ve yaşadığı tecrübelere kilise aracılığıyla katılmak anlamını ifade eder. Sakramentler şunlardır: Vaftiz (bir nevi abdest), **Evharistiya, konfirmasyon (kuvvetlendirme), günah itirafı, son yağlama, rahip takdisi ve nikahtır.**

Sonuç olarak, Hıristiyan ibadetinde de, namazda olduğu gibi kıyam, secde ve ka'de fomlarının olduğu görülmektedir. Yine, Ârâmice'deki 'Selota' kelimesiyle, Süryânî ve Nabâtî dillerindeki 'Masgeda' kelimesi, Hıristiyanlığın salâtla ilgisini göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

Süryânîler'in rükûlu, sücudlu salâtlarının olduğu bilinmektedir. Ayrıca Kur'an-ı Kerim, Hz. Meryem ve Hz. İsa'nın salâtından bahsetmektedir. Bütün bu hususlar, salâtın muhteva olarak

Hıristiyanlık'ta da mevcut olduğunu, yukarıda zikredildiği gibi zamanla İsa anısına, İsa odaklı bir ibadet durumuna dönüştüğünü göstermektedir.

İslamdan Önce Namaz Vardı.

Arap müşriklerinin akîdesi şirk olduğu gibi ibadeti de şirke bulaşmıştı. Müşriklerin çoğunun evinde bir put bulunur ve girip çıkanlar tarafından ta'zîm ile mesh olunurdu. Harem-i Şerif'e girenler de Kâbe'yi tavaf ettikten sonra putlara mesh ederlerdi.

Diğer taraftan namaz ibadetinin en önemli rüknü olan ve ibadet eden mü'minin , önündeki bir şeye alnını koymasını belirten sücûd (secede fiili) İslam'dan önceki Araplar arasında biliniyordu. Onlarda secde, ibadet derecesine varan derin bir hayranlığın ifadesi idi. İslam öncesi arap şiirinde de "Salât ve Secde" kavramları, Kur'an'ın namaz düşüncesine yakın anlamlarda kullanılmıştır.

Cahiliye Arapları arasında, İslam öncesinde muayyen bir namaz şeklinin bulunmadığı anlaşılmaktadır. **"Onların (müşriklerin) salâtı ıslık çalmak ve el çırpmaktan ibarettir,"** meâlindeki âyette geçen "salât" kelimesi, daha çok müşriklerin, Müslümanların Kâbe'deki ibadetlerine karşı ibadet görüntüsü verdikleri bir engelleme hareketi olarak yorumlanmıştır. İbn Abbas'ın bir açıklamasına dayandırılan bir yoruma göre; Kureyş kabilesinin ıslık çalıp el çırparak Kâbe'yi tavaf etme şeklinde bir ibadetleri vardı.

İslam öncesi Hicaz-Arap toplumunda Hz. İbrahim'in tebliğ ettiği tevhid dininin etkilerinin ve bazı ibadet türlerinin şekil ve mahiyet değiştirerek de olsa devam ettiği, "Hanîf" diye isimlendirilen Ebû Zer el-Gıfârî ve Zed b. Amr b. Nüfeyl gibi kimselerin Kâbe'ye yönelerek salâtı îfâ ettikleri anlaşılmaktadır.

Hz. Muhammed peygamber olarak gönderilmeden önce, Ebû Zer'in üç yıl namaz kıldığı kaynaklarda zikredilmektedir. Kus b. Saîde'nin de namaz kıldığı nakledilmektedir.

Bu ifadelerden Hz. İbrahim'in dininde mevcut olan namaz ibadetinin, cahiliye Araplarının zamanla birçok hususu terk edip unuttukları gibi namaz ibadetini de terk ettiklerini anlamaktayız. Diğer taraftan salatın muhtevasında olan kutsal olana saygı, ta'zim, secde ve dua gibi ritüellerin şirk karışmış da olsa, şekil olarak cahiliye döneminde uygulandığı görülmektedir.

Üç Dinde Abdest Vardır

Dinlerin hemen hepsinde ibadete hazırlık bağlamında temizlik uygulamaları vardır. İslam'da bunun karşılığı abdest ve gusüldür. **İslam'a göre, namaz kılmak, Kâbe'yi tavaf etmek, Kur'an-ı Kerim'e dokunmak gibi ibadetleri yerine getirmek için, abdest almanın gerekli olduğu Kur'an ve hadislerde belirtilmiştir.** Kur'an'da şöyle buyurulmaktadır:

"Ey iman edenler! Namaz kılmaya kalktığınız zaman yüzlerinizi, dirseklerinize kadar ellerinizi yıkayın; başlarınızı meshedip, topuklara kadar ayaklarınızı da (yıkayın). Eğer cünüp oldunuz ise, boy abdesti alın. Hasta, yahut yolculuk halinde bulunursanız, yahut biriniz tuvaletten gelirse, yahut da kadınlara dokunmuşsanız (cinsî birleşme yapmışsanız) ve bu hallerde su bulamamışsanız, temiz toprakla

teyemmüm edin de yüzünüzü ve (dirseklere kadar) ellerinizi onunla meshedin. Allah size herhangi bir güçlük çıkarmak istemez; fakat sizi tertemiz kılmak ve size (ihsan ettiği) nimetini tamamlamak ister; umulur ki şükredersiniz."

Namaz, ibadet duygusu ile Allah huzuruna çıkmak, belli şekillerle O'na tapınmak ve O'nunla konuşmaktır. Namaz Allah'ın, kulunu, huzuruna kabul etmesidir. İşte bu kabul ve bu ubûdiyet arzı, bir hazırlığı gerekli kılmaktadır. Huzur-ı ilâhîde duran kulun uyanık, şuurlu, içi ve dışı ile tertemiz olması gerekir; abdest ve gusül bunları temin için en güzel vasıtadır.

Yahudilerde de ibadetleri yerine getirmek için, abdeste benzer bir uygulamanın olduğu Tevrat'ta yer alan şu ifadelerden anlaşılmaktadır:

"Rab, Musa'ya şöyle dedi: Yıkanmak için bir tunç kazan, onun ayağını da tunçtan yapacaksın. Onu toplanma çadırı ile mezbahın arasına koyacaksın; içine su koyacaksın. Harun'la oğulları ellerini ve ayaklarını ondan yıkayacaklar. Toplanma çadırına girdikleri zaman, yahut Rabbe ateşle yapılan takdimeyi yakmak için, ibadet ederek mezbaha yaklaştıkları zaman ölmesinler diye su ile yıkanacaklar ve onlara, kendine ve zürriyetine nesillerince ebedi kanun olacak.

İslam dinindeki abdestte ellerin ve ayakların yıkanması farz olduğu düşünüldüğünde, Yahudiler'deki ibadet etmek için, ibadet yeri olan toplanma çadırına girildiğinde su kullanılarak ellerin ve ayakların yıkanması dikkat çekicidir. Nitekim bazı İslami kaynaklarda yer alan rivayetlerden, ibadetlerden önce abdest alma uygulamasının daha önceki peygamberlere ve ümmetlerine de gerekli kılınmış olduğu görülmektedir. Hz. Peygamber, abdest azalarını üçer defa yıkayarak abdest almış ve **"Bu abdestin en mükemmelidir, bu, benim ve İbrahim Halilullah'ın abdestidir",** buyurmuştur. Bir başka rivayette ise; **"Bu, benim ve benden önceki Rasüllerin abdestidir,** buyurmuştur.

İslam öğretisindeki gusül abdestinin Yahudilerde de benzer şekilde uygulandığını görmekteyiz. Tevrat'a göre lohusa kadın, bu esnada Beyt-i Makdis'e giremeyecek, mukaddes hiçbir şeye dokunamayacaktır.İslam dini, lohusaların namaz kılmamaları, oruç tutmamaları, kabe'yi tavaf etmemeleri, Kur'an'a el sürmemeleri, mescitlere girmemelerini emrederek, Yahudilik'teki, lohusaların mukaddes şeylere dokunmamaları ve Beyt-i Makdis'e girmemelerine dair uygulamaları benimsemiştir. **Ancak İslam, Yahudilikteki lohusanın murdar olduğu anlayışını benimsememiştir. Hz. Peygamber: "Mü'min necis olmaz," buyurmuştur.** Yahudilikte hayız ve cünüplükten dolayı da gusletmenin gerekli olduğunu görmekteyiz.

Tevrat, cünüp kimsenin bedenini yıkayıp, akşam güneş batıncaya kadar devam eden murdarlık süresince mukaddes şeylerden yemesini yasaklamıştır. Ayrıca üzerinde meni bulaşığı olan her elbisenin yıkanılmasını emretmiş, yıkanan bu elbiselerin akşama kadar murdar olacağını bildirmiştir. İslam, Yahudilikteki lohusa, hayız ve cünüp olanın murdar olduğu anlayışını, "Mü'min necis olmaz" ilkesi gereği benimsememiştir.

Bugün Hıristiyanlık'ta ibadet için abdeste benzer bir uygulama bulunmamaktadır. Başlangıçta Yahudilik'tekine benzer uygulamaların varolduğu bilinmektedir. Nitekim Brockelmann: "O'nun (Muhammed'in) Hıristiyan zahidlerin yaptıklarına uygun bir şekilde devamlı olarak yaptığı dua ve zikirler gibi diğer ibadetler, hususi bir meşguliyet sayılıyordu. Şüphesiz daha başlangıçta, bazı Hıristiyan tarikatlarında olduğu gibi, namazdan önce abdest alınıyordu." demektedir.

Bugün hıristiyanlık'ta yine aynı şekilde, Yahudilik ve İslam'a göre guslü gerektiren durumlarda gusletme uygulamasının da bulunmadığı görülmektedir. Yahudilik'te ve İslam'da mevcut olan bu uygulamayı, Hıristiyanlığa yeniden şekil veren Pavlus'un kaldırdığı ileri sürülmüştür. Hıristiyanlık'ta mecburi bir yıkanma olarak vaftiz uygulamasını görmekteyiz. İnciller, Yahya Peygamber ile İsa Peygamber'in su ile vaftiz yaptıklarını haber vermektedir. Vaftiz, Yunanca suya batırmak anlamına gelir. Doğu kilisesinde vaftiz edilen kişi tamamen suya batırılır.

Ayrıca ilk Hıristiyanlar'dan olan Ebionitler'de guslün mevcut olduğu kaydedilmiştir.

Cahiliyye devrinde müşrik Arapların, cünüplükten dolayı guslettikleri, misvak kullandıkları, mazmaza ve istinşak yaptıkları görülmektedir. Ebu Süfyan, Bedir savaşında Mekkelilerin hezimete uğraması sebebiyle, Hz. Peygamber'le savaşıncaya kadar, cünüplükten dolayı başına su değdirmemeye nezretmiştir. Süheylî, Ebu Süfyân'ın bu nezri ile ilgili olarak; **"cünüplükten dolayı gusletmek, cahiliye devrinde, hac ve nikah gibi Hz. İbrahim'in dininden kalma bir iz olarak kendisiyle amel edilen bir husustu,"** demektedir. Yine cahiliye çağında hayızlı oldukları için putlara yaklaşmayan, el sürmeyen putperestlerin bulunduğu bilinmektedir. Bunun sebebi hayızlı kadınların temiz kabul edilmemesidir. Diğer taraftan Haniflerin hayız, nifas,cünüplük gibi hallerden dolayı guslettikleri bilinmektedir.

Abdest konusunu ele alan bazı batılı müellifler, İslam'da gerek abdest gerekse temizlikle ilgili diğer hususların Hz. Peygamber tarafından Yahudi, Hıristiyan ve hatta putperest Arap kaynaklarından alındığını ve geleneklerin etkisi altında geliştiğini iddia etmektedirler. Bu iddialara tersinden bakıldığında İslam'ın

kendinden önceki ilahi dinlerin, ilahi geleneğin bir devamı olduğunun bir göstergesidir. Ayrıca bugün bu dinlerdeki -diğer konularda olduğu gibi- temizlik ve abdest konusundaki bozulmanın da bir isbatıdır. Aynı zamanda ilahi gelenek icabı abdestin evrensel bir fenomen olduğunun göstergesidir.

Her Dinin Kıblesi O'nundur.

Kıble, sözlükte "yön, yönelinen cihet veya şey" anlamında olup, terim olarak Müslümanların namazda yönelmeleri gereken istikameti, Kâbe'yi ifade eder. Ayrıca kâmet, ezan, cenazenin defni, hayvan kesimi, dua gibi hususlarda da Kâbe'ye yönelmek söz konusudur. Kıble kelimesi Kur'an-ı Kerim'de beş ayette yedi defa geçmektedir.

Gerek semavî dinler gerekse diğer din mensuplarında, inananların özellikle bazı bedenî ibadetleri yerine getirirken belli bir istikamete, kutsala yönelmeleri gerekli görülmüştür. **Kıble olarak seçilen mekân ya ilahî olanın bulunduğu var sayılan yöndür ya da dinsel gelenekte önemli bir role sahip olan bir şehir veya yapının bulunduğu taraftır.** Kutsalla bir şekilde ilişkilendirilen bu yer veya yönler insanlar tarafından seçilmezler, sadece keşfedilirler. Kutsal mekanlar ilahî bir işaretle belirlenirler.

Mayalar ibadetlerinde güneşe doğru yönelmişlerdir.

Sabiîler dua ederlerken ışık âleminin bulunduğu yön olarak düşündükleri kuzeye doğru dönmüşlerdir.

Esseniler doğan güneşe doğru tapınmışlardır.

Maniheistler evrenin en yüksek ve gökyüzünün orta yeri kabul ettikleri kuzey kutbuna dönerek ibadet etmişlerdir.

Harrânîler'in güney kutbuna doğru yöneldikleri söylenmektedir.

Yahudilik'te ibadetler Kudüs'e dönülerek yapılmakta olup bu yön "misrah" doğu yönü olarak adlandırılmaktadır. Yahudilerin evlerinde de, bu yönü göstermek için duvara "Misrah" levhası asılır. Yahudiliğin dini metinlerinde de Kudüs'ün kıble olduğuna işaret edilmektedir. "ve Rabbe seçtiğin şehre ve ismin için yaptığım eve doğru dua ederlerse, o zaman dualarını ve yalvarışlarını gökte işit ve onların davalarını gör" başka bir pasajda da, Danyal'ın, günde üç defa Kudüs yönüne doğru dua ettiği kaydedilmiştir.

Kudüs'ün Dâvud tarafından Yebûsîler'den alınışından sonra Rab Yahova, Dâvud'a Mâbed'i inşa edeceği yeri melek aracılığıyla bildirmiştir.

Hıristiyanlar da ibadetlerini Kudüs'e, doğu yönüne yönelerek yapmaktadırlar. Çünkü İsa Mesih doğuda, Beytlehem'de doğmuş, onun doğumu üzerine müneccimler doğudan gelmişler, doğumuna işaret eden yıldızları da doğuda görmüşlerdir.

Cahiliyye döneminde müşrik arapların da Kâbe'de ibadet ettiklerini şu pasajlardan anlıyoruz:

"Onların Kabe'de (yapmış oldukları) duaları ve ibadetleri de ıslık çalmaktan ve el çırpmaktan başka bir şey değildi. O halde inkâr etmenizden dolayı azabı tadın!" Ayrıca İslamiyet'in zuhurundan önce Hanifler de Kâbe'ye saygı gösteriyor ve ona doğru yönelerek namaz kılıyorlardı.

Hz. Peygamber'in hicretten önce on yıl boyunca kıble olarak hangi tarafa yöneldiği konusunda kesin bir bilgi bulunmamakta, bu hususta üç farklı rivayet zikredilmektedir. Katâde'den nakledilen rivayete göre Resul-i Ekrem (sallallâhü aleyhi ve sellem) Mekke döneminde Kudüs'e yönelerek namaz kılmıştır.

İbn Cüreyc, Resulullah'ın önceleri Kâbe'ye, daha sonra Kudüs'e yönelerek namaz kıldığını kaydeder.

Bu iki rivayet çerçevesinde Ensar'ın da hicretten önce iki veya üç yıl boyunca Kudüs'e doğru namaz kıldığı belirtilir. İbn Abbas'tan nakledilen ve bu iki görüşü telif eden rivayete göre ise Hz. Peygamber Kâbe'yi önüne alarak Kudüs'e doğru namaz kılmaktaydı.

Medine döneminde, hicretten on altı veya on yedi ay sonra kıblenin Kudüs'ten Kâbe'ye çevrildiği kabul edilir.

Bu süre içinde Hz. Peygamber Kudüs'e yönelerek namaz kılmakla birlikte ilgili ayette de, "Biz senin yüzünü gökyüzüne çevirdiğini biliyoruz. Şimdi seni hoşnut olacağın kıbleye döndüreceğiz," denilerek işaret edildiği üzere Kâbe'nin kıble yapılmasını arzulamakta ve bu hususta bir vahiy beklemekteydi. Bu arzunun, Yahudilerin, "O ve ashabı kıblelerinin neresi olduğunu bilmiyorlardı, biz öğrettik" veya "O bize muhalefet ediyor, ama kıblemize uyuyor," şeklindeki sözlerinden duyduğu üzüntüden kaynaklandığı yahut Yahudilerin İslam'a girmesinden ümidini kesmesi, Kâbe'nin Hz. İbrahim'in kıblesi olması ve Arapları İslam'a davet için daha uygun bulması sebebiyle bunu arzuladığı kaydedilir. **Ayetin devamında yer alan, "artık yüzünü Mescid-i Haram tarafına çevir, siz de yüzlerinizi ona doğru çevirin" hükmü bu dua ve beklentinin ilâhî irade tarafından onaylandığını ve kalıcı bir ilke olarak vazedildiğini bildirmekte, müteâkip ayetler de Ehl-i kitap ile Müslümanların kıblelerinin kesin bir şekilde ayrıldığını vurgulayarak Kâbe'ye dönme hükmünü pekiştirmektedir.**

Böylece; "Allah'ın evi" diye nitelenen Kâbe, Allah'ın huzurunda duruşun ve O'na yönelişin en derin ve somut ifadesi sayılan namaz başta olmak üzere çeşitli ibadet ve davranışlarda yönelinen, bu bakımdan İslam ümmetinin birliğinin en önemli tezahür ve sembolü olarak nihâî kıble yapılmıştır.

Her manevî oluş temelde ferdî bir mahiyet taşır. Aynı ruhî ve manevî temayüllere sahip bulunan insanlar arasında birlik ve bütünleşme de ancak ortak maddî ve içtimaî tezahürlerle mümkün olur. Kur'an-ı Kerim'de "her ümmetin yöneldiği bir kıblesi bulunduğuna" yapılan

vurgu maddî ve manevî alanda ortak şuura bağlı bir toplumun teşekkülünde kıblenin son derece önemli rol oynadığını göstermektedir. Gerek manevî ferdî derinlik ve olgunluk gerekse ortak toplumsal kimlik bakımından namaz ve kıblenin sahip olduğu merkezi rol sebebiyle, İslam ümmetine mensubiyet ve ehl-i salât veya daha yaygın olarak ehl-i kıble şeklinde ifade edilmiş, din yorumları ne kadar farklı ve aşırı olursa olsun temel çerçevenin dışına çıkmadıkça bütün mezhep ve fırkalar ehl-i kıble olarak Müslüman sayılmıştır.

Kutsal olana yönelme, -semavî veya diğer dinlerde- kutsala bağlılığın, o taraftan olmanın, aidiyetin bir sembolü olmuştur. Bir simge, bağlamı ne olursa olsun pek çok gerçeklik bölgesinin birleştiği temel bir bütündür. Simgeler sayesinde biyolojik, antropolojik ve kozmik pek çok bölgenin ve düzlemin ilkelerle özdeşleşebildiği görülmektedir. Sembollerin insanlık tarihinde, özellikle insanlığın dini hayatında çok önemli işlevleri / anlamları vardır. Semboller, neyi sembolize ediyorsa gücünü ondan alır. Yani arka plan işlevini yitirirse sembol, ritüel bir eylem olmaktan öte bir anlam ifade etmez. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmaktadır. **"İyilik, yüzlerinizi doğu ve batı tarafına çevirmeniz değildir. Asıl iyilik, o kimsenin yaptığıdır ki, Allah'a, ahiret gününe, meleklere, kitaplara, peygamberlere inanır. (Allah'ın rızasını gözeterek) yakınlara, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara, dilenenlere ve kölelere sevdiği maldan harcar, namaz kılar, zekât verir. Antlaşma yaptığı zaman sözlerini yerine getirir. Sıkıntı, hastalık ve savaş zamanlarında sabreder. İşte doğru olanlar, bu vasıfları taşıyanlardır. Müttakîler ancak onlardır! "**

Yukarıdaki Ayet-i Kerime'de; iyiliğin yüzleri doğuya veya batıya çevirmek olmadığı ifade buyurulduktan sonra, asıl iyiliğin ne olduğu hususunda, Allah yolunda olmanın, mü'min olmanın, bağlılığın ilkeleri sıralanmıştır. Aslında bu ilkeleri benimsemeden salt yönelmenin, ritüelin pek de bir anlamı olmadığı anlaşılmaktadır.

Dinin ilkelerini ve onları temsil eden semboller belirleme yetkisi Allah'a aittir. İnsanlara düşen görev onları tartışmak değil, itaat etmektir. Allah'ın tayin ettiği kıbleye yönelmek, O'nun emirlerine uymakla eş değerdedir. Kıble olarak Mescid-i Haram tarafına dönmek, Kur'an'ın öğretilerini benimsemeyi, ilâhî değerleri özümsemeyi ifade eder. Şeklen ve kalben kıbleye yönelmek, mü'min kimselere edindiği gaye ve yürüdüğü yol için istikamet tayin eder. Kıbleye yönelmek, müslümanın inanç ve davranışlarında izlediği yolu sembolize eder. Allah'ın Müslümanlar için bir kıble tayin etmesi, onlara doğru yolu göstermesi, amaç ve hedeflerini belirlemesi anlamına gelir.

Yahudilerin Kurbanı

Kurban, Yahudilikte temel dini ibadetlerden birisidir. Mabed döneminde kurban ibadeti çok önemli bir yer tutmaktadır. Fakat Mabed'in M.Ö. 586 yılında tahribi ve Yahudilerin Babil'e sürgün edilmesinden Mabed'in tekrar yapılmasına kadar bu ibadete ara verilmiş, M.Ö. 515 yılında Mabed'in yeniden yapılmasıyla tekrar başlayan bu ibadet Mabed'in M.S. 70 yılında İmparator Titus tarafından yıkılmasından sonra İsrail fakihlerinin içtihadı ile Mabed ayakta

olmadığı gerekçesiyle bırakılmıştır. **Yahudilik'te kurban ibadeti sadece Süleyman Mabed'inde içra edilebilir, bundan dolayı sinagoglarda kanlı kurban kesme adeti yoktur.**

Yahudilik'te bazı hayvanların veya yiyeceklerin, Tanrı'ya bağlılığın bir işareti olarak ve O'nun lütfunu kazanmak, affına mazhar olmak niyetiyle bir mezbah üzerinde tamamen ya da kısmen yok edilmesinden ibaret olan kurban ibadetinin tarihi Hz. İbrahim'e kadar götürülmektedir. Onun döneminde sığır, davar, kumru, güvercin gibi hayvanlar Tanrı'ya sunulurdu. **Tevrat'a göre, Hz. İbrahim, oğlu Ishak'ı kurban etmek istemiştir.** Ancak Allah buna izin vermemiş, "Biricik oğlunu benden esirgemedin" buyurarak, kurban olarak bir koç göndermiş, bu koç Hz. İbrahim tarafından oğlunun yerine yakılan kurban olarak takdim edilmiştir. Hz. İbrahim'in, oğlu İshak'ı kurban etmek istediğine dair Tevrat rivayetini, Hıristiyanlar da aynen benimsemektedirler. İslam alimlerinin görüşüne göre, kurban edilmek istenen Hz. İshak değil, Hz. İsmail'dir. Dolayısıyla Yahudiler, ataları kabul ettikleri Hz. İshak'ı Allah'a kurban olarak takdim edilen kimse olarak görmek istemişlerdir.

Hz. İbrahim'in oğlunu kurban etmek istemesi Kur'an tarafından da haber verilmektedir. **Bu konudaki bazı rivayetlerden, Hz. İbrahim'in kurban etmek istediği oğlunun Hz. İsmail olduğu anlaşılmaktadır. Bu rivayetlerden birisine göre, Hz. Peygamber: "Gerçekten kurbanlık İsmail'dir" buyurmuş, diğer bir rivayettede, kendisine "Ey iki kurbanlığın oğlu" diye hitap edilmesine ses çıkarmamıştır.**

Muhammed Hamidullah, Hz. İbrahim zamanında müesseseleşen bu çeşit kurbanın, İslam öncesi Araplar arasında, yani ilk doğan oğul olan Hz. İsmail soyundan gelen Araplar arasında devam edip, Yahudiler arasında görülmediğini kaydetmektedir.

Kitab-ı Mukaddes'te yer alan pasajlardan Yahudilikte, bazı dönemlerde insan kurbanının uygulandığını görmekteyiz.

"**Ancak insandan olsun yahut hayvandan olsun, yahut mülkü olan tarlalardan olsun, kendisinden olan bütün şeylerden bir kimsenin Rabb'e vakfettiği hiçbir şey satılmayacak ve fidyesi verilmeyecektir; her vakıf Rabb'e çok mukaddestir. İnsanlar arasından vakfedilen bir kimse için fidye verilmeyecek; mutlaka öldürülecektir."**

İnsan kurbanıyla ilgili bir diğer pasajda ise; **"...Oğullarının ilk doğanını bana vereceksin. Kendi öküzlerin hakkında ve kendi koyunların hakkında da böyle yapacaksın; yedi gün anası ile beraber kalacak; sekizinci gün bana vereceksin."**

Her şeyin ilkinin Tanrı'ya ait olduğu anlayışı, Yahudiliğin dışındaki dinlerde de karşımıza çıkmaktadır. Her halde bu anlayış, insanoğlunun eski uygulamalarının bir uzantısı olarak Yahudilikte de devam etmiştir. Gerek Tanrı'ya vakfetme suretiyle ve gerekse ilk erkek çocuğun Allah'a verilmesi suretiyle uygulanan bu iki örnek, aslında yaygın olmasa da Yahudilikte ritüelik manada insan kurbanının mevcut olduğunu göstermektedir. Aslında insan kurbanı uygulamasını Hz. İbrahim'in denediği, ancak Allah'ın buna müsaade

etmeyerek, oğlunun yerine Cebrail vasıtasıyla ona bir koç gönderdiği ve Hz. İbrahim'in bu hayvanı kurban kestiği ilâhî kitaplar tarafından bildirilmektedir. Ayrıca Tevrat'ta dana, sığır, boğa, koç, keçi, erkek kuzu, oğlak, kumru ve güvercin gibi hayvanların kurban olacağı zikredilmektedir.

Yahudilikte yemekli kurban çeşitlerinden birisi, Fısıh (Pesah) kurbanıdır. Fısıh, yahudilerin Mısır'dan çıkışını sembolize etmek üzere Nisan ayında yedi gün süreyle kutlanılan bir bayramdır. Bu bayramda bir kuzunun kurban olarak kesilip yenilmesi adettir. Fısıh, gece gündüz eşit olunca, ilkbaharda kutlanır. Bu kurban bir yaşında erkek kuzu veya keçiden seçilir ve aile reisi tarafından kesilmesi gereklidir. Haşlanmış olarak yenilemez, ancak ateşte kebap yapılarak yenilir. Fısıh kurbanının kanı evin kapısına ve eşiğine serpilir. Kurbanın eti sabaha kalmadan yenilir, sabaha kadar kalanı ise ateşte yakılır. Kesilecek kuzunun büyüklüğü ev ve aile fertlerinin yiyeceği kadar olacaktır. Fısıh kurbanı akşamleyin güneş battığı zaman kesilmesi gerekir.

Yahudilikte çok çeşitli kurban kategorileri olmasına rağmen bunlar arasında en dikkat çekici ve yaygın olarak uygulanan kurbanlar; keffâret, şükran ve adak kurbanlarıdır. israiloğullarının suç işlemesi halinde genç bir boğa arzetmesi gerekmektedir. Eğer reislerden biri suç işlerse takdime olarak kusursuz bir erkeç getirecektir. Halktan biri suç işlerse, kusursuz bir keçi veya kusursuz bir dişi kuzu takdim edecektir. Kuzu veya erkekçe gücü yetmeyen kimse, iki kumru veya iki güvercin getirecektir.

Yahudilikte keffâret kurbanını gerektiren suçlar; yasaklanmış hususlardan birini yapmak, yalancı şahitlik yapmak, murdar bir şeye, murdar hayvan leşi veya murdar bir insana dokunmak, düşüncesizlikle yemin etmek, kâhinin suç işleyerek kavmi kabahatli yapması gibi hususları kapsamaktadır. Bütün bu durumlarda kişinin sosyal durumuna göre değişik şekillerde keffâret gerekmektedir.

Şükran kurbanı, minnettarlığı kabul etmesi için Tanrı'ya bir şükran ifadesidir. Cemaat veya ferdin, belâdan kurtulduğu için yaptığı şükür kutlaması esnasında takdim edilir. Tevrat, şükran kurbanının aynı gün yenilmesini ertesi sabaha bırakılmamasını emretmiştir.

Yahudilikte kurban ibadeti, Mabed döneminde, Süleyman Mabed'inin avlusunda bulunan kurban kesmeye mahsus özel yerlerde 'Kohen' denilen din adamları sınıfı tarafından icra ediliyordu. Kesilen kurbanların kanı bir havuza akıtıyor ve eti ise, Kitab-ı Mukaddes'te ayrıntısıyla zikredilen 'Altar' denilen mezbah üzerinde yakılmak suretiyle Tanrı'ya sunuluyordu.

Yahudilikte kurban, çeşitli suçlan işleyenlerin bu suçlardan ve bazı hastalıklı durumlardan kurtulmak amacıyla gerçekleştirdikleri bir ibadettir.

Kitab-ı Mukaddes'te hangi suçlara ne kadar ve hangi cins kurban kesileceği ve nasıl yapılması gerektiği en ince noktalarına kadar zikredilmiştir.

Kurbanın eti hakkında yapılacak işlem, kurbanın takdim ediliş amacına göre değişiklik arzetmektedir. Yakılmak üzere sunulan kurbanın eti tamamen mezbah üzerinde yakılır; komünyon kurbanı, kohenler, onu takdim eden ve yakınları tarafından yenilir. Yahudilik'te, koyun, keçi ve sığırın iç yağlarını yemek haram olup, yakılması emredilmiştir. Kurbanların yenmeden yakılmasının Sâbiîler'in adeti olduğu zikredilmektedir. Kurbanın kanı ve Tanrı'ya tahsis edilen yağının yenilmemesi ve bütün nesiller boyunca buna riayet edilmesi istenmiştir.

Yahudilikte helal olan ve eti yenen her hayvan kurban olmamaktadır. Örneğin ineğin eti yenildiği halde kurbanlık hayvanlar arasında yer almaktadır. Ayrıca karaca, geyik vs. gibi av hayvanlarının eti yenilmekle birlikte kurbanlık hayvanlar listesinde yoktur. Esasen aynı durum İslam'ın kurban anlayışında da geçerlidir. Eti helal olan her hayvan kurban edilememektedir. İslam'da küçük baş hayvanlardan daha küçük hayvanlar kurban edilemez. Oysa yahudilikte kumru ve güvercin gibi küçük hayvanlar da kurban edilebilmektedir.

Günümüzde, Yahudilikte kanlı kurban ve yakma kurbanı uygulanmamaktadır. Bu kurbanlar duaya dönüşmüştür. Söz konusu zamanlarda artık hayvan kesmek ve yakmak yerine dualar edilmektedir. Dualar, kurbanların tapınağa getirilme zamanının anımsanması için tayin edilmiştir. Patrikler, sabah, öğle ve akşam dualarının kurban yerine ikame edilmesiyle itibar kazanırken, bunlar daha sonraları tamamen kurbanın yerini almıştır. **Her ne kadar Yahudiler, günümüzde kanlı kurbanların yerine duayı ikame etmiş olsalar da, günün birinde mutlaka ilâhî emir olan kanlı kurbanlara geri dönmeyi istedikleri ifade edilmektedir. Nitekim onların bu kurbanı terk etmeleri olayı geçici bir süreliğine 'dondurma' şeklinde değerlendirilmektedir.**

Hz. Ömer Faruk İle Hz. İmam Ali'nin Kader Mefhumunu Anlama Şekilleri

Bütün İslam âlimleri içinde her ser'i meselede olduğu gibi bu kaza ve keder meselesinde dahi Allah'ın maksadını herkesten evvel en iyi anlayan, herkesten evvel en iyi anlatan, bu ümmetin dini meselelerde en büyük iki alımı olan ikinci halife Hz. Ömer Faruk'la dördüncü Halife İmam Ali (kerremallâhü aleyhi vecheh) ölmüştür. İtiraf ederim ki eğer ben lafzen veciz olduğu kader manen muciz olan beyanat-ı hakimlerini hadis kitaplarından görmemiş olsaydım "bu kaza ve kader" meselesinin hakkıyla zevkine varmamış olacaktım.

Hz. Ömer, hilafetleri döneminde Hicretin 18. senesinde teftiş sebebiyle Şam'a gitmek ister, Medine-i Münevvere'de bulunan ashab-ı kiram'ın bir kısmını maiyet-i âliyelerine alarak Medine'den çıkar, Şam civarında Serağ denilen bir köye ulaşıldığında Şam valisi ve Suriye ordusu kumandanı sahabenin büyüklerinden ve aşere-i mübessereden meşhur Ebu Ubeyde bin El-Cerrah bazı askerleriyle birlikte Hz. Ömer'i karşılamaya gelir.

Ve vali Şam'da veba olduğunu haber verir. Bu haber üzerine Hz. Ömer, meşhur ashabın fukahasından İmam'ül-Müfessirin Abdullah b. Abbas hazretleri vasıtasıyla maiyetlerinde bulunan ashab-ı kirami kıdem sırasıyla ayrı ayrı ve kısım kısım huzuruna davet eder.

Öncelikle ilk muhacirleri sonra Ensarı, daha sonra da Mekke'nin fethinden sonra Medine'ye hicret eden Küreyşin yaşlılarını davet eder. Ve Şam'da veba bulunduğunu haber vererek gidip gitmemek hususunda onlarla istişare eder. Bir kısmı Allah'a tevekkül ederek yollarına devam edip Şam'a gitmeyi diğer bir kısmı da veba tehlikesine maruz kalmamak için Medine'ye geri dönmeyi görüş bildirirler. Hz. Ömer onlar huzurundan çıkarttıktan sonra son görüşü tercih ile Medine'ye geri dönmeye karar verir. Ve bu kararını tebliğ eder. Bunun üzerine Şam valisi Ebu Ubeyde b. Cerrah Hazretleri bu karara itiraz ile Hz Ömer'e **"Allah'ın kaderinden mi kaçıyorsun?"** der. Hz. Ömer cevaben **"keşke ya Ubeyde bu sözü senden başkası söyleseydi"** dedikten sonra **"Evet Allah'ın kaderinden yine Allah'ın kaderine kaçıyorum"** der.

Meselenin hakikatini aydınlatmak için "görüşün nedir? Söyle bakalım.Senin develerin olsaydı da bir tarafı otlu ve çimenli diğer tarafı çorak ve kuru bir dereye inmiş olsaydı, şimdi sen o develeri otlu yerde güder ve karınlarını doyurursan Allah'ın kaderiyle otlatmış ve aksine çorak ve kuru yerde otlatır aç bırakırsan yine Allah'ın kaderiyle otlatmış olmaz mısın" der ve cevab-ı hükümle Hz. Ebu Ubeyde'yi susturur.

Hz. Ömer son cümleyi söylediği sırada önemli bazı kişisel meseleleri için gitmiş olan yine sahabenin büyüklerinden ve Ebu Ubeyde gibi Aşare-i Mübessere'den olan Abdurrahman b. Avf gelir ve meseleye vakıf olunca **"Benim bu konuda özel malumatım vardır. Rasul-u Ekrem (s. a) efendimiz hazretlerinden işitmiştim". "Bir yerde veba olduğunu işittiğiniz zaman onun üzerine gitmeyiniz. Ve bir yerde siz olduğunuz halde veba zuhur edince, oradan kaçarak o yerden ayrılmayınız"** buyurmuşlardır der. Hz. Ömer bu hadisi işitince rey ve içtihadının bu

hadise, bu seri hükme tamamen uygun düşmesinden dolayı Cenab-ı Hakk'a hamd ve sena eder ve gerek kendi kararı ve gerekse bu hadis nedeniyle Medine'ye geri döner. Bu hadis hem Buharı'de hem Sahih-i Müslim'de aynen mevcuddur. Ve binaenaleyh sıhhati hadis imamları indinde müttefekün aleyhtir. Zikredilen hadis Buharı'nın Kitabu't-tıbbında yazılıdır. İşte hak ile batılı birbirinden ayırma hususunda derin bir nüfuz-i nazara, pek büyük bir rey isabetine sahip olduğu için Cenab-ı peygamber tarafından "Faruk" lakabı verilen ve bu suretle irfan derecesine yükseltilen Hz. Ömer sahabelerin huzurunda gerçekleşen şu beyanat-ı ârifeleriyle "kader" in hakiki mahiyeti hakkında hem yandaşlarını hem muhaliflerini aydınlatmış ve irşad etmiştir.

Hz. Ömer otlu veya otsuz bir yerde devenin otlatılması örneğiyle şu gerçeği bildirmek istiyor ki kader denilen sırrı ilahi, sonuçlarının sebeplere bağlanmasından ibarettir. Hariçte sebep gerçekleşince bir mani bulunmadığı surette sonuçta gerçekleşir. Sebep gerçekleşmezse sonuçta gerçekleşmez. Bu sebeple insanın kudret ve iradesinin taalluk edebildiği hususatta kaderin biri müsbet diğeri menfi iki ciheti vardır. İnsan kendi iradesiyle bu iki cihetten hangisine tevessül ederse o cihet ortaya çıkar. Ve binaenaleyh lehine veya aleyhine kaderin gerçekleşmesine kendisi sebebiyet vermiş olur. İşte bu ezeli hakikate binaen der ki kaderden kaçmak kurtulmak mümkündür. Yani kendi zararına olan sebebin gerçekleşmesine meydan vermek, insanın kendi elindedir. Cenab-ı Hak böyle takdir etmiştir. İşte bu mülahazaya dayanarak Hz. Ömer Şam'a girmekten kaçınmıştır. Çünkü Şam'a gitmekle, vebaya yakalanmak kaderinin gerçekleşmesine meydan vermiş olacak, zira Şam'a gidince vebaya yakalanmak sebebine maruz kalınacak. O sebebin gerçekleşmesi ve tesir etmesinde bir engel bulunmazsa (bedenin veba mikrobunu galebe edecek kadar kuvvetli olması gibi) vebaya yakalanmak sonucu da gerçekleşecek ki bu kaderdir. Kaderin bir gereğidir. Bu kaderi gerçekleştirmemek için Şam'a gitmekten vazgeçmiş ve bu suretle sebebin gerçekleşmesine meydan vermemiştir ki bu da kaderdir. Ama Şam'a gidilmiş olsaydı hakikaten vebaya yakalanır mıydı yakalanmaz mıydı bu bilinmez. Bilinen bir şey varsa o da gidilmediğinden dolayı maiyetlerinde bulunanlardan hiçbirisinin vebaya yakalanmamasıdır. Halbuki zikri geçen askerlerin Şam'a dönenlerinin bazıları vebaya tutularak vefat etmiştir. İhtimaldir ki Şam'a gidilseydi onlardan bazıları vefat etmeseler bile hafif bir suretle vebaya yakalanır veyahut yakalanmaya bilirlerdi de. Olayın bu noktası bilinmediği ve vebanın şiddetle hüküm sürdüğü bir yere gitmek tehlike olduğu için Hz. Ömer gitmekten kaçınmıştır. Çünkü Kur'an-ı Kerim **"Kendinizi ellerinizle tehlikeye atmayınız"** ayet-i kerimesiyle nefsi tehlikeye atmaktan İslam ehlini engellemiştir. İşte Hz. Ömer kaderi böyle anlıyor. Yukarıdaki izahattan anlaşıldığı üzere Maturîdîler de böyle anlamışlardır. Hatta Mûtezile nin anladığı bundan başka bir şey değildir. Hz. Ömer'in zikrolunan sözü pek açık, siyak ve sibak karinesiyle tevile açık olmayan, katiyette ve kesinlikte olduğu halde, çok garibtir ki yine bazı ulema Hz. Ömer'in bu sözlerini Sahih-i Müslim'i şerheden İmam Nevevi'nin dediği gibi pek manasız ve temelsiz tevillerle tevile kalkışmışlardır. İşte bu da Esarîye zihniyetinden doğan pek yanlış bir telakkinini neticesidir.

Şerh-i Mekasid, Şerh-i Tecrid, Şerh-i Müsayere gibi en mûteber kelam kitaplarında yazılı olduğu üzere dördüncü halife Hz. Ali (ra) meşhur Sıffîn savaşından döndükleri esnada şöyle bir konuşma geçer.

İHTİYAR: Ne buyurursunuz, Şam'a yani Sıffîn'e gidişimiz Cenab-ı Hakkın kaza ve kaderiyle mi vaki olmuştur?

HZ. ALİ: Taneyi yarıp içinden filiz çıkaran ve hiç yoktan şuur sahibi canlar, insanlar yaratan Cebnab-ı Hallak Azimuşşan'a yemin ederim ki biz bir yere ayak basmadık ve bir dereye inmedik ve bir bayıra çıkmadık ki bunlarda Cenab-ı Hakkın kaza ve kaderi olmasın.

İHTİYAR: Çektiğim meşakkat ve zahmete karşılık olarak Allah katında mükafata mazhar olmak isterim. Halbuki ben kendim için hiçbir ecir ve sevab görmüyorum.

HZ. ALİ: Sus ıhtiyar Sıffîn'e giderken gidişiniz için size Cenab-ı Hak büyük ecir ihsan etmiştir. Siz hal ve hareketlerinizden hiçbir şeyde mecbur ve zorunlu olmadınız ve o hale zorlanmadınız.

İHTİYAR: Nasıl? Hani ya bizi kaza ve kader yönlendirmişti?

HZ. ALİ: Zavallı ihtiyar! Galiba sen kaza ve kaderi insanları fiil ve hareketlerine mecbur kılan kaza-i lazım ve kaza-i mucib zannnettin, öyle mi? Eğer öyle olsaydı o vakit çeza ve mukâfat, vaad ve vaid, emir ve nehiy batıl olur ve Cenab-ı Hak tarafından hiçbir günahkâra yerme ve ceza ve hiçbir muhsine ve mutiye övme ve mukâfat varid olmazdı ve iyilik eden fenalık edenden daha fazla övgüye, fenalık eden de iyilik edenden daha fazla yerilmeye layık bulunmazdı. Öyle bir akide putçuluğun, şeytanın uşaklarının ve hakkı batıldan, hatayı sevaptan ayırmaya muktedir olmayan cahillerin sözüdür. Onlar bu ümmetin kaderiyesi ve mecusilerdir. Cenab-ı Hak tahyiren emretmiş ve tahziren nehyetmiş ve kolay olanı teklif etmiştir. Ve kendisine mağlub ve mecbur olarak ve mükreh olarak itaat edilmemiştir. Yüce peygamberleri kullarına abes olarak göndermemiş gökleri yeri ve ikisi arasındaki mevcudatı batıl olarak yaratmamıştır. O telakki, bu inanç, kafirlerin zannn-i batilidir.

İHTİYAR: O halde bizim kendisiyle seyir ve hareket ettiğimiz kaza ve kader nedir?

HZ. ALİ: O ancak Allah' in emri ve hüküm sahibinin hükmüdür. Hz. Ali ihtiyara bu cevabı verdikten sonra **"Senin Rabbin yalnızca kendisine ibadet etmenize hükmetmiştir"** mealinde olan ayet-i kerimeyi okumuş ve bununla kazannin emir ve hüküm manasına geldiğine istihsad etmiştir. Görülüyor ki ashab-ı kiramın en büyük alim ve fakihi olan, efendimiz hazretlerinin talim ve terbiyesi altında büyümek suretiyle doğrudan doğruya nubuvvet miskatinden nurlanan ve feyizlenen Hz. Ali kaza ve kader lafızlarını eşanlamlı kelimeler kabilinden addererek, insanların fiil ve hareketlerine taalluk eden yerlerde her ikisinden de kasdedilen mananın emir ve hüküm manası olduğunu ve bunun beşeri irade üzerinde Cebriye ve Eş'arîye'nin zannnettikleri gibi mecbur ve zorunlu bir tesire sahip olmadığını

açıkça beyan ve öyle bir inancı pek şiddetli bir şekilde red ve çerh eyliyor. Sekiz yüz senesinden sonra gelen bütün Hanefî uleması içinde tedkik ve nüfuz-i nazar ve bilgi genişliği hususlarında bir benzeri daha gelmemiş olan ve hele fıkıhta içtihad rütbesine ulaşan büyük, muhakkik imam İbn-i Humam Müsayere'sinde Hz. Ali nin bu tercih ve telakkisini kabul ediyor.

--

Ve bu telakkiye göre hükm-i ezely-i ilahiden ibaret demek olan kaza ve kaderi Cenab-ı Hakkın ilim sıfatına irca ediyor. Şu halde kaza ve kader bilcümle eşya ve hadisatin ezelde ne suretle vukuu bulacaklarını ilmi kadimiyle Allah'ın ezelde bilmesi demek olur. İşte Hz. Ömer ile Hz. Ali kerremallâhü aleyhi vechehnin kaza ve kader mefhumu hakkındaki telakki şekilleri bundan ibarettir. Bu iki telakki arasında, bir fark yok gibidir. Her iki telakki de bir asla irca edilir. Şu uzun izahat ve tahkikattan pek açık bir suretle görülüyor ki kaza ve kader kelimelerinden kastedilen şeyin ne olduğunu tayinde İslam alimleri hayrette kalmışlardır. Bundan dolayıdır ki belli bir manada ittifak edememişlerdir. Bunun da sebebi gerek Kur'an naslarında ve gerek peygamber hadislerinde bu iki kelimenin çeşitli ve sayısız manalarda varid olmasıdır. Bununla beraber şu cihet ortaya çıkıyor ki Hz. Peygamber'den sonra bu İslam ümmeti içinden islamın hakikatlerine dair beyanatta bulunmaya herkesten fazla selahiyetleri olan iki büyük şahsa, Hz. Ömer ve Hz. Ali'ye göre kaza ve kader, öyle Cebriye ve Esarîye nin telakkileri gibi insanların fiil ve hareketlerinde mecbur ve muzdar kılan kaza-i mülzem ve kader-i mübrem değildir. Belki kader bir bağdır. Yani beşerin fiil ve hareketlerini kendi ihtiyarlarına rabt ve talik eden takdiri ezelidir. Başta İmam-ı Azam hazretleri olduğu halde bütün Hanefî fukahası ve Maturîdî alimleri bu meselede Hz. Ali ve Ömer'e yakın olarak onların fikirlerini kabul etmişler ve bu suretle Esarîye'den ayrılmışlardır. Her gün gözlerimizin önünde binlerce örneği cereyan etmekte olan hakikat-i eşya da Maturîdîlerle beraberdir. Onların doğru akidelerine sşahidlik etmektedir. Bu akidelerin hülasası sundan ibarettir. Kader ezelde sonuçların sebeplere bağlanmasından, bütün eşya ve hadisatin hüdusunu muayyen sebepler üzerine tertib etmekten ibarettir. Şu halde ezelde, hariçte, sebepler gerçekleşince sonuçlarda gerçekleşir. Aksine sebep gerçekleşmezse sonuçta gerçekleşmez. İhtiyari fiillerin sebeplerini hariçte gerçekleştirmek insanın elindedir. Çünkü Cenab-ı Hak irade-i cüziyeyi diğer bir tabirle kasdi ve azmi beşerin fiillerin gerçekleşmesine sebep olmak üzere tayin ve takdir buyurmuştur. Bu sebeple insan muayyen bir fiilin gerçekleşmesini kasdedince Cenab-ı Hak o fiili halk ve icad eder. Kasdetmeyince de yaratmaz. Cenab-ı Hak ezelde böyle buyurmuş ve böyle hükmetmiştir. Hadisat-ı hariciyenin hüdusu için bir takım muayyen sebepler olduğu gibi ihtiyari fiillerin de bir takım muayyen sebepleri vardır. O da dediğim gibi insanın kasd ve ihtiyaridir. Gerçek şu ki beşeri fiillerin enfusi ve afakî daha başka sebepleri vardır. İnsan bu sebeplerden dolayı bir fiilin icrası veya âdem-i icrasını kasdeder. Bu cihet munker değildir. Fakat fiilin asıl sebebi kasıddır. O sebepler kasdin suduruna neden olan etkenlerdir ve ekseriyetle karşı konması mümkün olan şeylerdir. Hatta zamanımızda açlıkla intihara karar veren bir belediye başkanının bir aydan fazla açlığın tazyikine karşı

direndiği ve ölmemesi için devletçe sarfedilen çabaya rağmen yine azminde sebat ederek kararı sebebiyle olup gittiği görülmüştür. Onun için beşeri fiillerin asıl muayyen sebebi kasd ve ihtiyardır, azm-i müsammemdir. Bunun haricinde kalan etken ve nedenler kasdin hareket sebebidir ve direnilebilir cinstendir. Kasdin suduru üzerindeki tesirleri inkâr edilemez. Farklı derecelerde olmak üzere az çok tesirleri vardır. Onun için ceza maddelerinde bu yönü dikkate almak ve binaenaleyh bazen bu etkenleri hafifletici sebep saymak gerekir. Hatta bazen bütün bütün afv sebebi bile saymak gerekir. Lakin bu cihet böyle olmakla beraber yine bunlar çoğunlukla insanın azim kudretini tamamen ortadan kaldıracak ve binaenaleyh beşeri fiillerde insanları mazur gösterecek şeyler değildirler.

Onun içindir ki hiçbir ferd kendi kusurunu kendi tedbirsizliğini kadere hamlederek kendisini mazur göstermekle haklı olmaz. Bununla beraber şayet bazı hareketinde katı şekilde mecbur ve zorunlu kaldığı külliyen tercih hakkının yok olduğu olursa şüphesiz o gibi harekâtından sorumlu tutulmaz. Fakat hareketlerinin çoğunluğu böyle değildi. Onların vukuuna kendi kasd ve ihtiyari sebep vermiştir. Nitekim bu cihet yukarıda örneklerle açıklanmıştır.

Kader Bileni

Hz. Ali ye amcası Hz. Abbas ona şöyle dedi:

“ ne zaman sana bir meseleyle geldiysem hoşlanmadığım bir şekilde hep sonraya bıraktın. Rasulullah (sallallâhü aleyhi ve sellem) vefat edeceği zaman sana bu işi kime bırakacağını sormanı istedim reddettin. Vefat ettikten sonra işi eline alma konusunda acele etmeni söyledim reddettin. Ömer seni heyete dâhil ettiğinde aralarına girmemeni işaret ettim yine reddettin. Sadece benden tek bir şey belle; heyet sana her geldiğinde itiraz et ta ki seni tayin edinceye kadar. Bu gruba dikkat et. Onlar bizim dışımızda biri seçilinceye kadar bizi bu işten uzak tutmaya devam edeceklerdir. Allah’a yemin ederim ki seçilecek kişi ancak hilafete zarar vermekten başka bir şey olmayan bir şerle, bir hileyle ulaşacaktır.” [et-Taberî, a.g.e, c. IV, s. 230. İbnu’l-Esîr, a.g.e, c. III, s. 55. en-Nüveyrî, a.g.e, c. XIX, s. 381. Ebu’l-Fidâ, a.g.e, c.I, s. 232.]

Hz. Ali: **“ eğer Osman sağ kalırsa ona olanı hatırlatırım. Yok eğer ölürse bu işi aralarında sırayla yapacaklardır ve eğer bunu yaparlarsa beni hoşlanmayacakları bir tavır içinde bulacaklardır!”** dedi.

Adı Ebu Zer (Altın Sahibi, Servet Ve Zenginlik Sahibi) kendi fakir gitti

Ebû Zerr el-Gıfârî başta olmak üzere Abdullah b. Mesûd ve 'Ammâr b. Yâsir gibi bazı sahâbîler, Hz. Osman'ın şiddet uygulamalarına maruz kaldılar. Tabii Hz. Osman'ın bu tutumu

halk arasında huzursuzluğa sebep olacak ve ona karşı muhâlefeti artırmalarıyla sonuçlanacaktı. Bu politikanın ilk kurbanlarından biri Abdullah b. Mesûd idi.

Hatırlanacağı üzere Abdullah b. Mesûd, Hz. Osman halife seçildiğinde muhâlefet göstermeden biât edenler arasındaydı. Biât etmekle yetinmemiş Kûfe halkını da Hz. Osman'a biât etmeye teşvik etmişti. Ama Hz. Osman'ın hilâfete gelmesiyle birlikte sergilediği dinî tutum ve akraba yanlısı politik tavır, Abdullah b. Mesûd'un da muhâlif cepheye geçmesine sebebiyet vermişti. Bu olayla ilgili olarak tarihî kaynaklarda vârid olan rivayetleri aktarmakla başlayalım.

Hicretin 30. senesinde Huzeyfe ibnu'l-Yemân, Abdurrahman b. Rebîa'ya yardımcı kuvvet olarak el-Bâb ve Azerbaycan tarafına sefere çıkmıştı. Orduda Humus, Dımaşk, Kûfe ve Basra gibi çeşitli şehirlerden askerler vardı. Bu şehirlerden gelen askerler Kur'ân'ı farklı kırâatlere göre okuyorlardı. Kırâatlerin farklı olmasını ihtilâf meselesi haline getirmişlerdi. Buna göre her şehir halkı, kendi kırâatlerinin en doğru olduğunu iddiâ ediyordu. Huzeyfe ibnu'l-Yemân, sefer esnasında askerler arsındaki bu anlaşmazlığı görmüştü. Kûfe'ye döndüğünde Said b. el- 'Âs'ı durumdan haberdar etmişti. Halkı da bu ihtilâfın sebep olabileceği bir fitneye karşı uyarmıştı. Kûfe'de bulunan ashâbın ve tâbiînin büyük çoğunluğu Huzeyfe'nin işâret ettiği tehlikeyi dikkate aldılar. Yalnız Abdullah b. Mesûd ve Kur'ân'ı onun kırâatine göre okuyan kesim Huzeyfe'ye itirazda bulundular. Abdullah b. Mesûd ile Huzeyfe arasında tartışma çıktı. Bunun üzerine Huzeyfe, Hz. Osman'a giderek ona durumu bildirdi ve kırâat farklılığından doğacak olası bir fitnenin önüne geçmek için tedbir alması önerisinde bulundu. Bunun üzerine Hz.Osman, ashâbı toplayarak onlarla müşâverede bulundu. Toplantıda görüş birliğine varıldı. Ardından Hz. Osman, Hz. Ebubekir döneminde yazılan ve Hz. Ömer'in kızı Hafsâ'nın yanında muhâfaza edilen mushâfın getirilmesi emrini verdi. Kur'ân nüshâları bu mushâf model alınarak çoğaltılacaktı. Hz. Osman, Kur'an nüshalarını çoğaltmak üzere Zeyd b. Sâbit, Abdullah b. Zübeyr, Said b. el-'Âs ve Abdurrahman b. el-Hâris'i görevlendirdi. Mushâf, Kureyş lehçesine göre çoğaltıldı.

Etraftaki her bir şehre birer örnek gönderildi. Hz. Hafsâ'dan alınan mushâf kendisine iâde edildi. Ardından farklı tarzlarda yazılan mushâflar toplatılıp yakıldı. Geriye Abdullah b. Mesûd'un mushâfı kalmıştı. İbn Mesûd, mushâfını teslim etmek istemeyince, Hz. Osman hutbede İbn Mesûd'u fesat unsuru olmakla suçladı. Bu suçlama karşısında İbn Mesûd da Hz. Osman hakkında sert sözler sarfedince, Hz. Osman'ın emriyle cezalandırıldı. Ayaklarından sürüklenen İbn Mesûd'un kaburga kemikleri kırılmıştı. Kendisine verilen maaş da kesilmişti. Bu olayı duyan Hz. Aişe, Hz. Osman'ı eleştirdi.

Bu olaydan sonra Abdullah b. Mesûd hastalandı. Ölünceye kadar Hz. Osman'a kızgın olduğu söylenmektedir. Hicretin 32. senesinde vefât etti. Vâsiyetinde cenaze namazının 'Ammâr b. Yâsir tarafından kıldırılmasını istemişti ve vâsiyeti yerine getirildi.

Abdullah b. Mesûd'tan az bir süre sonra Mikdâd b. Esved de vefât etmiş ve o da cenaze namazının 'Ammâr b. Yâsir tarafından kıldırılmasını, Hz. Osman'ın ise kıldırmasını istemediğini vâsiyet etmişti. 'Ammâr, Mikdâd'ın da cenaze namazını kıldırınca Hz. Osman, 'Ammâr hakkında şunları söylemişti: **"Siyahînin oğlundan dolayı yazıklar olsun bana! Ben onun ne mâl olduğunu biliyordum!".**

Ebû Zerr olayına gelince; o, baştan beri Hz. Osman'ın halife olmasını istemeyenlerin safında yer alıyordu. Ama Hz. Osman halife seçilince ona biât etmiş ve halifeye itâat etmekten el etek çekmemişti. Dikkat edilmesi gereken husus; Ebû Zerr'in eleştirilerinin odağında şahısların değil, yöneticilerin ve zengin ahâlinin yaşama biçiminin yer aldığıdır. Ebû Zerr, Hz. Osman ve valilerinin politikalarını açıktan açığa eleştiriyordu. Bu durum karşısında yönetim bazı tedbirlere mürâcaat etti ve Ebu Zerr'i sürgüne göndermeye karar verdi. Ebû Zerr el-Ğıfârî olayı ile ilgili olarak birçok rivayet mevcuttur. Bu rivayetleri, olayların önemli noktalarını dışarıda bırakmadan aktarmaya çalışacağız.

Ebû Zerr el-Ğıfârî, hicretin 30. Senesinde, bazı sebeplerden ötürü sürgün edildi. Ebû Zerr'in sürgünüyle alâkalı olarak birçok olay zikredilmektedir. Ebû Zerr; Medine'de, Mescid-i Nebevî'ye gelir ve halkın huzurunda Hz. Osman'ın uygulamalarını eleştirirdi. Hangi noktalarda Hz. Peygamber'in sünnetine ters hareket ettiğini ve ondan önceki iki halifenin takip ettikleri yoldan nasıl saptığını dillendiriyordu halk arasında.

Mescidin kapınsında durup halka şöyle hitap ediyordu: "Ey insanlar! Beni bilen bilir! Bilmeyenler bilsin ki ben Gıfâr kabilesinden Ebû Zerr! Rebbezeli Cünâde'nin oğlu Cündeb'im! Şüphe yok ki Allah; Âdem'i, Nûh'u, İbrahim ailesini, İmrân ailesini aynı sülâleden insanlar olarak, onları diğer insanlardan arındırıp onlara üstün kıldı! Allah, her şeyden haberdardır ve her şeyi bilir! Muhammed, Nûh soyunun en temiz eseridir! Atası İbrâhim'dir ve İsmail'in sülâlesindendir! Hidâyet rehberi olan 'ıtret de Muhammed'in soyundandır! Şüphe yok ki Muhammed, bütün bu saydıklarımın en şereflisidir! Aramızdaki konumları itibâriyle; gök gibi yüce, kâbe gibi kutsal, kıble gibi insanların yönlerini belirleyen bir nişâne, gündüz vakti bir güneş, geceleyin karanlığın içinde süzülen bir dolunay, yıldızlar gibi birer pusula, özü kutsanmış ve aydınlık saçan bir zeytin ağacı mesabesinde olan bu soydan üstün nitelikler elde etmek için istifâde edin! Muhammed, Âdem'e verilen ilmi ve diğer peygamberlere bağışlanan üstün niteliklerini devralmıştır! Ali de Muhammed'in vekilidir! Ona verilen ilmi devralmıştır! Ey peygamberlerinin vefatından sonra çaresiz kalan ümmet! Allah'ın öne çıkardığı kişiyi öne çıkarıp, ötelediği kişiyi arka planda bıraksaydınız, velayet ve verasetin peygamberinizin âilesinde kalmasını onaylasaydınız, bolluk ve refâh içinde yaşardınız ve Allah'ın halktan sorumlu tuttuğu kişi de adâletten sapmazdı!

Allah'ın kanunlarının uygulanması noktasında bir sorun olduğunda veya herhangi iki kişi Allah'ın koyduğu hükümler konusunda ihtilâfa düştüğünde, bunların çözümünü, Allah'ın kitabı ve peygamberlerinin sünnetine dayanarak çözüm üreten bu insanların yanında

bulurdunuz! Madem yapacağınızı yaptınız, şimdi yaptığınızın acı meyvesini tadın bakalım! O zulmedenler nasıl bir devrimle tersyüz edileceklerini görecekler!".

Ebû Zerr, bir gün Hz. Osman'ın oturduğu bir meclise geldi. Ebû Zerr'in orada hazır bulunduğu bir esnada, Hz. Osman oradakilere sordu: **"Malının zekâtını veren bir kişinin, malında başkalarının hakkı kalır mı sizce?".** Orada bulunan Ka'bu'l-Ahbâr şu cevabı verdi: **"Hayır kalmaz ey müminlerin emiri!".** Bu cevaba hiddetlenen Ebû Zerr, Ka'b'a: **"yalan söylüyorsun ey Yahûdi'nin oğlu!"** dedi. Ardından şu âyeti okudu: **"Allah'a itâat, yüzlerinizi doğuya veya batıya çevirmeniz değildir! Allah'a itâat; Allah'a, ahiret gününe, meleklere, kitaba ve peygamberlere inanmaktır! Mâl ve mülkü sevdiği halde onu biriktirmeyip; akrabalara, yetimlere, yoksullara, yolculuk halindeki muhtaçlara, çaresiz kalıp istemek zorunda kalanlara vermek, köleliği kaldırmak için insanlığı özgürleştirme yolunda harcamaktır!".** Hz. Osman, ikinci bir soru sorarak şunları söyledi orada bulunanlara: **"Müslümanların hazinesinden bir miktar malı alıp, kendi ihtiyacımız için kullanmamızda, ondan bir miktarını da sizlere hibe etmemizde bir sakınca olduğunu düşünüyor musunuz?".** Bu sorusuna da Ka'b'ul-Ahbâr cevap vererek: **"Hayır, bir sakıncası yok!"** dedi. Ebû Zerr, Ka'b'ın bu cevabına sinirlenerek ona hakâret etti. Bunun üzerine Hz. Osman, Ebû Zerr'i oradan kovdu. Ebû Zerr, Medine'den Şam'a; Muâviye'nin vilâyetine gönderildi.

Ebû Zerr, Şam'da da Medine'de vâki olan yönetim aleyhtarı söylemlerine devam etti. Mescide kuruluyor, şehrin girişinde duruyor ve halka şunları söylüyordu: **"Ateş yüklü bulutlar kapladı gökyüzünü! İnsanlara iyilik yapmayı emrettikleri halde ondan yüz çevirenler ile kötülük yapmaktan nehyettikleri halde kötülük yapanlara Allah lanet etsin!".**

Ebû Zerr'e göre bir Müslüman, bir günlük azıktan fazlasına sahip olmamalıydı. Bundan fazlasını ya infâk edecekti ya da birisine ikramda bulunacaktı. Bu görüşünü kenz ayeti olarak bilinen **"Altın ve gümüşü Allah yolunda infak etmeyip biriktirenleri acı verici bir azapla müjdele!"** âyetine dayandırıyordu. Zenginleri, mallarını infâka çağırıyor, fakir-zengin gibi sınıfsal bölünmeleri reddederek maddi konuda halk arasında eşitlik fikrini savunuyordu. Bu çağrıları yoksul halkın arasında yankı uyandırdı. Bunun üzerine endişelenen zenginler durumu Muâviye'ye bildirdiler. Bunun üzerine Muâviye, Ebû Zerr'i susturmak için ona bir gece vakti bin dinar para gönderdi. Aslında Muâviye, Ebû Zerr'i sınamak istemişti. Lâkin Ebû Zerr, kendisine gönderilen bu parayı hemen fakirlere dağıttı. Diğer gün sabah erkenden Muâviye, Ebû Zerr'e bir elçi göndererek bir önceki gün kendisine verilen paranın aslında bir başkasına gönderildiğini söyleyerek parayı geri istedi. Buna karşılık Ebû Zerr, parayı fakirlere dağıttığını söylemiş ve geri toplamak için kendisine birkaç gün mühlet verilmesini istemişti. Bunu duyan Muâviye, Ebû Zerr'in söylemlerinde samîmî olduğunu ve parayla susturulamayacağını anlamıştı.

Hz. Osman'a bir mektup yollayarak Ebû Zerr'in şehirde halife aleyhinde bozgunculuk yaptığını, yoksulları kışkırtarak kendisine zorluk çıkardığını bildirdi. Hz. Osman, Muâviye'nin

mektubuna karşılık cevabında, bir toplumsal kargaşanın pusuda beklediğini söyleyerek, bu olası kargaşayı tetikleyecek herhangi bir eylemde bulunmaması konusunda Muâviye'yi uyardı. Ayrıca Muâviye'ye kendisini ve halkı bu olası kargaşaya karşı koruması konusunda tenbihte bulundu. Daha sonra ona, Ebû Zerr'i Medine'ye göndermesini emretti.

Ebû Zerr'in yolda ezâ görmesi için yolculuk şartları Muâviye tarafından zorlaştırıldı. Zor şartlar altında Medine'ye doğru yola çıktı. Ebû Zerr, Medine'ye vardığında Sel' Dağı eteklerine kurulan evleri görünce "Medine halkını kuşatıcı saldırılarla ve korkunç bir savaşla müjdele!" demişti.

Hz. Osman'ın huzuruna çıktığında, Hz. Osman ona, Muâviye'nin kendisi hakkında söylediklerinin nedenini sormuştu. Ebû Zerr de ona durumu anlattı. Bunun üzerine Hz. Osman halktan farz olanın dışında yani zekâttan başka bir şeyi talep edemeyeceğini ve aynı zamanda kendisinin de infâk etmek zorunda olmadığını, sadece malının zekâtını vermekle yükümlü olduğunu söylemişti. Bundan dolayı Hz. Osman halkı zühde zorlayamayacağını ancak ictihadta bulunarak onları vasat olmaya çağırabileceğini belirtti. Ebû Zerr, Hz. Osman'ın bu görüşüne itirazda bulunarak, muhtaç halka infâkta bulunmadıkları sürece zengin halk tabakasından râzı olunamayacağını belirtti. **Orada hazır bulunan Ka'bu'l-Ahbâr, zengin kimselerin zekâtı edâ etmeleriyle görevlerini yerine getirmiş olacaklarını söyleyince Ebû Zerr âsâsıyla Ka'bu'l-Ahbâr'ın kafasını kırarak onu susturdu.**

Hz. Osman, Ebû Zerr'i günlerce evinde ağırladı. Bir gün Hz.Osman, Abdurrahman b. 'Avf'tan kalan büyük miktarda mâl'ı getirtti ve oraya yığdı. Ardından Hz. Osman: **"Ben Abdurrahman için Allah'tan iyilik diliyorum! O sadaka verir, misafir ağırlardı ve gördüğünüz gibi ardında bu malları bıraktı!"** dedi. Ka'bu'l-Ahbâr'ın Hz. Osman'ı tasdikinin tam tersine Ebû Zerr, Hz. Osman'ın bu sözlerine karşı çıkarak şunları söyledi: **" Ölüp de ardında bunca mâl bırakan adam için 'Şüphesiz ki Allah ona dünyada ve ahirette iyilik vermiş!' diyerek Allah'a iftirada bulunuyorsun!".** Ardından Peygamber'den (sallallâhü aleyhi ve sellem) şu hadis-i şerifi nakletti: **"Ben ölüp de ardımda bir parmak kadar mâl bırakırsam bu beni üzer!".**

Hz. Osman ona kızarak oradan gitmesini istedi. Ebû Zerr, Medine'den kovulunca Mekke, Şam ve Basra şehirlerinden birine gitmek istediğini söylemiş ama Hz. Osman, buralara gitmesine izin vermeyerek sürgün için başka bir belde tercihinde bulunmasını söyledi. Ama Ebû Zerr ona "madem bu şehirlerin dışında bir yer tercih etmemi söylüyorsun, o zaman istediğin yere sür beni!" diyerek bu işi kendisine bıraktığını söyledi. Hz. Osman da Rebbeze'ye sürgün edilmesine hükmetti.

Şehirden herhangi bir kimsenin Ebû Zerr'i uğurlaması ve Rebbeze'ye varıncaya kadar onun herhangi biriyle görüşmesi yasaklandı. Ebû Zerr'e kimse yaklaşmasın diye Mervan'ın gözetiminde şehirden çıkıyordu. Onun şehirden ayrılacağını duyan Hz. Ali, Hasan, Hüseyin, 'Ukeyl b. Ebî Tâlip, Abdullah b. Ca'fer ve 'Ammâr b. Yâsir onu uğurlamaya geldiler. Orada bulunan Mervân b. el-Hakem, Hz. Ali'ye, halifenin Ebû Zerr'le görüşülmesine dâir yasağı

olduğunu söyleyerek Ebû Zerr'den uzak durmasını söyledi. Mervân'ın bu sözlerine kızan Hz. Ali, Mervân'ın devesini kırbaçlayarak yolundan çekilmesini söyledi. Sonra da hep beraber Ebû Zerr'e eşlik ettiler. Onu uğurladıktan sonra geri döndüler. Mervân da Hz. Osman'a gelip Hz. Ali'yi şikâyet etti. Hz. Osman halka seslenerek Hz. Ali'nin emrine karşı geldiğini, elçisini yani Mervân'ı görevini yerine getirmekten alıkoyduğunu ve bundan ötürü de onu cezalandıracaklarını söyledi. Halk, Hz. Osman'ın bu söylediklerini Hz. Ali'ye bildirince Hz. Ali: **"At, gem'inden dolayı kızmış!"** dedi. Daha sonra Hz. Ali, Hz. Osman'ın yanına geldi. Hz. Osman ona, halkı Ebû Zerr'i uğurlamaktan nehyettiği halde neden emre karşı geldiğini sordu. Hz. Ali de: **"Senin her söylediğini Allah'a itâat olarak mı göreceğiz! Allah'ın hükmünün hilâfına hüküm verdiğinde, Allah'ın emrini bırakıp senin emrine mi tabi olalım yani! Hayır! Allah'a yemin ederim ki bu tür durumlarda senin emrine uymayacağım!"** şeklinde cevap verdi. Hz. Osman, bu sefer de Mervân'a yaptıklarının hesabını vermesini istedi. Buna göre Hz. Ali'nin devesi kırbaçlanacak ve Hz. Ali'nin Mervân'a yaptığı hakâretlere karşılık Mervân da ona hakâret edecek ve bu şekilde ödeşeceklerdi. Hz. Osman'ın bu söylediklerine karşılık Hz. Ali devesinin kırbaçlanabileceğini ama kendisine hiç kimsenin hakârette bulunamayacağını söyledi. Bu sözlerinden sonra Hz. Osman ona: **"Madem sen ona hakârette bulundun o da sana hakârette bulunacak! Allah'a yemin ederim ki sen benim yanımda ondan daha değerli değilsin!"** dedi. Hz. Ali üslubunu sertleştirerek şunları söyledi: **"Bu sözü benim için mi söylüyorsun! Yani şimdi sen ben ile Mervân'ı aynı kefeye mi koyuyorsun! Allah'a yemin ederim ki ben senden daha üstünüm, babam babandan, annem de annenden daha üstün! Bu benim soyum! Şimdi sen soyundan bahset de görelim!".** Hz. Ali'nin bu sözlerine kızan Hz. Osman evine çekildi. Hz. Ali de oradan ayrılarak eve gitti. Âile efrâdı, Ensar ve Mühacirundan bazı kimseler onun yanına gitti. Hz. Osman ise söylenmeye devam ediyordu. Halka, Hz. Ali'nin, kendisini ayıpladığını ve kendisini ayıplayanları da desteklediğini söylüyordu. Hz. Ali'nin Ebû Zerr'i uğurlamasını kendine karşı olan birini destekleme şeklinde yorumluyordu Hz. Osman. Halk Hz. Ali ile Hz. Osman'ı barıştırdığında Hz. Ali ona: **"Ebû Zerr'i uğurlamakla amacım senin emrine karşı gelmek değildi! Ben sadece Allah'ın rızâsını gözettim!"** dedi.

Ebû Zerr ayrılırken, Hz. Osman tarafından kendisine iki köle ve bir miktar deve verildi. Ayrıca günlük geçimi de beytü'l-mâlden karşılanacaktı. Daha sonra Muâviye, Ebû Zerr'in Şam'da bulunan âilesini de yanına göndermek istedi. Ebû Zerr'in hanımının elinde ağırca bir kese görmüş, Ebû Zerr'in zühd söylemiyle dalga geçmiş ve kendisiyle çeliştiğini îmâ etmişti. Bunun üzerine Ebû Zerr'in hanımı, kesede dinar veya dirhem bulunmadığını günlük masrafları için bir miktar değersiz fülus bulunduğunu söyledi. Daha sonra da Ebû Zerr'in yanına Rebbeze'ye gidip yerleşti. Bu sürgünden yaklaşık iki sene sonra hicretin 32. senesinde Ebû Zerr Rebbeze'de vefât etti.

Hz. Osman'a, Ebû Zerr'in vefât haberi ulaştığında, Hz. Osman: **"Ebu Zerr'e Allah rahmet eylesin!"** dedi. Orada bulunan 'Ammâr b. Yâsir, Hz. Osman'ın bu sözüne karşılık: "evet! Allah Ebû Zerr'e rahmet eylesin! Hem de en içten dileklerimizle!" dedi. 'Ammâr'ın, Hz. Osman'a dokundurmak için bu tarzda rahmet okuması Hz. Osman'ı çok kızdırdı. Ayrıca 'Ammâr'ın Hz.

Osman aleyhine konuştuğu da Hz. Osman'ın kulağına gelmişti. Bundan dolayı Hz. Osman, 'Ammâr'ı da sürgün etmeye niyetlendi. Bunun üzerine 'Ammâr'ın kabilesi Mahzum Oğulları Hz. Ali'yi devreye sokarak Hz. Osman'ın bu girişimine engel olmak istediler. Bunun üzerine Hz. Osman, Hz. Ali'ye çıkışmış ve onun da sürülmeyi hak ettiğini söylemişti. Hz. Osman'ın bu çıkışına mühâcirler tepki gösterince 'Ammâr sürgün edilmekten kurtuldu.

Nedensiz Hz. Osman İşleri

'Ammâr da zikre konu olan iki arkadaşının âkıbetine maruz kalacaktı. 'Ammâr b. Yâsir baştan beri Hz. Osman'ın siyasî bir muhâlifiydi. O, hilâfetin, Hz. Ali'nin hakkı olduğunu savunuyor ve Hz. Osman'ın hilâfetine karşı çıkıyordu. 'Ammâr b. Yâsir muhâlefetinin niteliğiyle diğer iki arkadaşından farklı bir çizgi takip ediyordu.

'Ammâr ile ilgili olayı İbn-i Kuteybe'nin naklettiği kadararıyla aktarmaya çalışalım. "Peygamber'in (sallallâhü aleyhi ve sellem) ashâbından bazı kimseler toplanıp Osman'ın; Resûlullah'ın ve önceki iki halifenin yoluna muhâlif düştüğüyle ilgili konular içeren bir mektup yazdılar. Ayrıca söz konusu mektupta: Afrika humusunda; Allah'ın, Resûlü'nün, Resûl'ün akrabalarının, yetim ve yoksulların hakları olduğu halde bu humusu **Mervân'a bağışlamış olması, kendisi için birçok bina inşa etmiş olması (örneğin Osman'ın sadece Medine'de dokuz tane evi vardı.),** Mervân'ın inşa ettiği ev ve saraylar, devlet hazinesinden aldıkları parayla elde ettikleri mallar, Osman'ın devletin yönetim mekanizmalarını kendi akrabaları arasında paylaştırmış olması ve bu görevlendirilen kişiler Peygamber'in ashâbından olmadıkları halde, devlet işlerinden de anlamadıkları halde bunu yapmış olması, Velid b. 'Ukbe'yi işlediği cürümden dolayı hakkıyla cezalandırmamış olması, Mühâcirun ve Ensâr'ı bir kenara bırakıp hiçbir konuda onlara danışmaması, Medine etrafındaki meraları tekeline almış olması, ashâptan olmayıp savaş ve savunmalara katılmadıkları halde Medine'de bulunan bazı kimselere devlet hazinesinden mâl ve para vermesi, kaldı ki devlet hazinesi ganimet mallarıyla ayakta duruyordu, hadd cezalarında halkın sırtını kırbaçlaması (zira ondan önceki iki halife bu işi kırbaç yerine kamıştan yapılmış ince bir sopayla yapıyorlardı) gibi konular da yazılmıştı.

Bu mektubu hazırlayanlar toplam on kişiydiler. Bunu yazanlar ise 'Ammâr b. Yâsir ve Miktâd b. el-Esved'ti. Mektubu Osman'a götürmek için beraber çıktıklarında herkes bir yerlere kayboldu. 'Ammâr elinde mektupla tek başına kaldı. **'Ammâr mektubu Osman'a iletmek üzere evine geldi. Osman'ın yanında Mervân'ın da aralarında bulunduğu bazı Ümeyye Oğulları vardı. Osman mektubu aldıktan sonra okumaya başladı. Okuduktan sonra 'Ammâr'a mektubu kendisi tarafından yazılıp yazılmadığını sordu. Bu soruya karşılık olumlu cevap alınca ona kimlerin eşlik ettiğini öğrenmek istedi. Ama 'Ammâr arkadaşlarını ele vermedi.** Bunun üzerine Mervân, Hz. Osman'a: 'Halkı sana karşı kışkırtan işte bu siyâhî köledir! Eğer onu cezalandırırsan bu diğerlerine de iyi bir ders olur!'. Bunun üzerine Hz. Osman, yanında bulunan Ümeyye Oğulları'na 'Ammâr'ı dövmeleri emrini verdi. Kendisi de 'Ammâr'ı dövme

eyleminde yer aldı. 'Ammâr'ın karnı yarılıncaya kadar onu dövdüler. Ardından da onu sürükleyerek kapı dışarı ettiler. 'Ammâr dövülmenin etkisiyle bayılmıştı.

'Ammâr'ın maruz kaldığı muâmele, müttefikleri olan Mahzûm Oğulları arasında öfkeyle karşılandı. Mahzûm Oğulları'ndan Hişâm b. el-Velid, Hz. Osman'la karşılaştığında ona şunları söyledi: **'Vallahi eğer 'Ammâr yediği bu darbelerden dolayı ölürse, onun intikamı için Ümeyye Oğulları'ndan önde gelen birini öldüreceğiz!'.** Buna mukâbil Hz. Osman orada olmadığını söyledi."

Hz. Osman'ın ashâba karşı şiddet ve sürgün uygulamaları bu kişilerle de sınırlı kalmamıştı. Hz. Osman, kendisini ve akrabalarını hicvettiği için ashabtan Abdurrahman b. Hanbel'i de el-Kamûs'a sürgün etmişti.

Rivayetlerden de anlaşılacağı gibi, bu dönemde Hz. Osman'a karşı muhâlif cephe durmadan genişliyordu. Muhâlif cephede ashâbın çoğalması, Hz. Osman'ın hilafetinin meşrûiyeti açısından son derece tehlikeli bir durumdu. Unutulmamalıdır ki ashabın sergilediği muhâlefet, diğer Müslümanları cesaretlendirmede son derece etkili bir vâkıaydı. Burada dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, ashâbın git gide Hz. Osman'dan uzaklaştıkları gerçeğidir.

Bir başka muhâlif ses de merkezden uzaklarda yankılanacaktı. Bu muhâlif sesin sahipleri Muhammed b. ebî Huzeyfe ve Muhammed b. ebî Bekr adında iki sahâbîydi. Muhâlefetlerinin sebebi diğer muhâlif ashâbın çoğunda olduğu gibi Hz. Osman'ın ve valilerinin politikalarıydı. Olayları konu alan rivayetleri, olayların akışına göre sıralayarak arz etmek istiyoruz.

Hicretin 31. senesinde Rumlar'a karşı Savari savaşı gerçekleştirildi. Şam ordusunun gerçekleştirdiği bu akını Muâviye komuta ediyordu. Deniz kuvvetlerinin başında ise Abdullah b. Sa'd b. ebî Serh vardı. Ordu, gemilere binme hazırlıklarını tamamlamak üzereyken cemâatle kılınan bir ikindi namazı sırasında Muhammed b. ebî Huzeyfe namaz tamamlanıncaya kadar yüksek sesle tekbir getiriyordu. Namaz tamamlandıktan sonra imamlık konumunda bulunan Abdullah b. Sa'd bunu bir daha tekrarlamaması konusunda onu uyardı. Ama o bu tavrı bir kez daha tekrarlayınca Abdullah b. Sa'd bu sefer onu tehdit etti ve azarladı. Bu tehditle beraber ikisi arasında sert bir tartışma çıktı. Daha sonra Muhammed b. ebî Huzeyfe ve Muhammed b. ebî Bekr, Hz. Osman aleyhine konuşmaya başladılar. Askerlere Hz. Osman'ın, dine bid'at soktuğunu, Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'e muhâlif davrandığını söylüyorlardı. Bundan dolayı da kanının helâl olduğunu dillendiriyorlardı. Çünkü Hz. Osman; Kur'an'ın işaretiyle küfrü sabit olan ve Hz. Peygamber'in katlini mübah gördüğü Abdullah b. Sa'd b. ebî Serh gibi birisine görev vermişti. Hz. Nebi tarafından sürülenler, Hz. Osman tarafından affedilip geri getirilmişti. Ashâbtan olan kimseleri görevden alırken Said b. el-'Âs ve Abdullah b. Âmir gibi kimseleri görevlendirmişti.

Abdullah b. Sa'd b. ebî Serh bunu duyunca, gemilere bindiklerinde bu ikisine, Müslümanların bindiği gemilere binmemeleri için yasak getirdi. Onlar da tek bir müslümanın bile bulunmadığı bir gemiye bindiler. Savaş başlayınca bu ikisi savaşma konusunda isteksiz davrandılar; çünkü onlar Abdullah b. Sa'd gibi birisinin komutası altında savaşmak istemediklerini söylüyorlardı. Aynı zamanda daha önce Hz. Osman aleyhinde söylediklerini, savaşçılar arasında yayıyorlardı. Abdullah b. Sa'd, ikisini bu tür sözlerden nehyetti ve cezalandırmakla tehdit etti.

Savaştan zaferle çıkan İslam ordusu günler sonra geri dönecekti. İslam ordusu geri dönmek üzereyken Muhammed b. ebî Huzeyfe yine sahnedeydi. Yanındaki bir adama asıl cihadı geride bıraktıklarını ve asıl cihadın Osman'a karşı yapılması gerektiğini, çünkü onun yaptıklarıyla halkı ifsâda uğrattığını söylüyordu. Hz. Osman aleyhinde söylenen bu sözlerin tesirinde kalan diğer askerler de bundan cesaret alıp Hz. Osman aleyhinde daha önce sarfetmedikleri sözleri dillendirmeye başlamışlardı. Zaferden sonra orduda bulunan Mısırlı askerler kendi memleketlerine gitmiş ve orada da Hz. Osman aleyhinde konuşmaya devam etmişlerdi.

Bu olay, bizlere Hz. Osman aleyhindeki muhâlefetin nasıl yayıldığı hakkında önemli bir sahne sunmaktadır. Aynı zamanda Hz. Osman aleyhtarlığının savaş meşgûliyeti olmadığından dolayı halkın dikkatinin, Hz. Osman'ın icraâtlarına döndüğü şeklindeki tezleri de çürütmektedir. Zira Hz. Osman döneminin en önemli muhâlefet gösterilerinden biri olan bu olayın, savaşın ortasında vâki olduğunu görmekteyiz.

Hem Medine'de hem de Kûfe, Mısır ve Basra gibi yerlerde, gitgide yayılan ve yayıldıkça kökleşen muhâlif hareket, yönetimi korkutmuş olacak ki, ileride Hz. Osman ve valilerinin bir takım tedbirlere mürâcaat ettiklerini göreceğiz. Münferit muhâlif gösterileri şiddet uygulayarak bastırmaya çalışan otorite, aynı tavrını örgütsel muhâlefetlere karşı da sergilemekten geri durmayacaktı. Tüccâr geçmişleri olan Ümeyye Oğulları, para ve mâl yedirerek Şamlılar'ı itâat halinde tuttukları halde diğer şehir halklarını bu yöntemle hizada tutmaya güç yetirememiş olacaklar ki son çâre olarak şiddete ve çeşitli caydırıcı yaptırımlara mürâcaat etmişlerdi. **Hatırlayacak olursak Ebû Zerr el-Gıfârî parayla susturulamayınca sürgününe karar verilmişti. Muhtemelen Ümeyye Oğulları'nın bu tavrı diğer muhâlifler için de sahnelenecekti.**

Mescidi Nebevinin Bir Restitüsyonu

İlişki kimliği rId12 olan görüntü yolu dosyada bulunamadı.

Hz. Ömer radiyallâhü anh Cesurdur.

Hz. Ali kerremallâhü aleyhi vecheh onun hicretini su şekilde anlatmaktadır:

"Ömer'den başka gizlenmeden hicret eden hiç bir kimseyi bilmiyorum. O, hicrete hazırlandığında kılıcını kuşandı, yayını omzuna taktı, eline oklarını aldı ve Kâbe'ye gitti. Kureyş'in ileri gelenleri Kâbe'nin avlusunda oturmakta idiler. O, Kâbe'yi yedi defa tavaf ettikten sonra, Makam-ı İbrahim'de iki rekaat namaz kıldı. Halka halka oturan müşrikleri tek tek dolaştı ve onlara;

“Yüzler pisleşti. Kim anasını evlatsız, çocuklarını yetim, karısını dul bırakmak istiyorsa şu vadide beni takip etsin.” dedi. [İbnü’l-Esîr, *Usdu’l-Ğâbe*, s. 901;Suyûtî, *Târîhu’l-Hulefâ,* II, 130.]
Onlardan hiç biri onu engellemeye cesaret edemedi. Bunun içindir ki Abdullah İbn Mes'ud; **"Onun hicreti bir zaferdi.”** demektedir. [İbn Sa'd, *et-Tabakât*, s. 251; İbnü’l-Esir, *Usdu’l-Ğâbe*, s. 900.]

Hz. Ömer radiyallâhü anh faziletlidir

Hz. Ömer radiyallâhü anhin fazileti ve üstünlüğü hakkında çok sayıda sahih hadis bulunmaktadır. Hz. Ömer din konusunda o kadar tavizsizdi ki, şeytanlar bile onunla karşılaşmaktan çekinirlerdi.
Bir rivayette Rasûlullah (sallallâhü aleyhi ve sellem) onun için şöyle buyurmuştu:
“Gökte bir melek bulunmasın ki Ömer'e saygı duymasın. Yeryüzünde ise bir şeytan bulunmasın ki Ömer'den kaçmasın”. Ebû Saîd el Hudrî (radiyallâhü anh)’den gelen rivâyete göre, Rasûlullah (sallallâhü aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

“Hiçbir Peygamber yoktur ki: O’nun gökten iki veziri (yardımcısı) ve dünyadan da iki veziri bulunmasın. Benim gök halkından iki vezirim; Cebrail ve Mikail’dir. Dünya halkından iki vezirim de; Ebû Bekir ile Ömer’dir.”

Ali b. Ebî Tâlib (kerremallâhü aleyhi vecheh)’den gelen rivâyete göre, şöyle demiştir: Rasûlullah (sallallâhü aleyhi ve sellem) ile birlikteydik. Ansızın Ebû Bekir ve Ömer çıkageldi. Bunun üzerine Rasûlullah (sallallâhü aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:

“Bu ikisi Peygamberler ve elçilerden başka öncekilerden ve sonrakilerden Cennetliklerin efendileridir. Ey Ali kendilerine haber verme.”

İbn Şihâb (124/741) şöyle demiştir: Bana Saîd İbnu'l-Müseyyeb haber verdi ki, Ebû Hureyre (radiyallâhü anh) şöyle demiştir: **“Biz Rasûlullah'ın huzurunda bulunduğumuz sırada O bize şöyle dedi: "Ben uyurken kendimi cennette gördüm. O sırada bir kadın bir köşkün yanında abdest almakta idi. Ben (yanımdaki meleklere); Bu köşk kimindir? diye sordum. Onlar: “ Ömer'indir, dediler.”**

Ben Ömer'in kıskançlığını hatırladım da hemen yüzümü arkama çevirdim:

Ömer (sevincinden) ağladı da; Yâ Rasûlallah, Sana karşı mı kıskançlık edeceğim, dedi.”

Abdullah b. Abbâs (radiyallâhü anh) şöyle demiştir:

“Ben, Ömer İbnu'l-Hattâb tâbutu üzerine konmuş olduğu hâlde onun için Allah'a duâ eden cemâatin içinde ayakta dikildim. Bu sırada bir adam arkamda dirseğini omuzum üzerine koymuş da şöyle diyordu:

“ (Yâ Ömer) Allah sana merhamet etti. Ben muhakkak Allah'ın seni iki dostunla (Peygamber ve Ebû Bekr'le) beraber bulunduracağını kuvvetle umuyordum. Çünkü ben, Rasûlullah (sallallâhü aleyhi ve sellem)'tan çok defa: **"Ben, Ebû Bekr ve Ömer'le şöyle oldum; ben Ebû Bekr ve Ömer'le şöyle yaptım; ben Ebû Bekr ve Ömer'le şuraya gittim" derken işitir dururdum. Bunun**

için ben, Allah'ın seni muhakkak iki dostunla beraber bulunduracağını kuvvetle ümîd ederdim.''

Abdullah b. Abbâs dedi ki: **Bir de dönüp baktım ki, bu sözleri söyleyen Alî ibn Ebî Tâlib (r.a.)" dir."**

Sa'd b. Ebî Vakkas (radiyallâhü anh) şöyle demiştir:

"Ömer İbnu'l-Hattâb, Rasûlullah'ın huzuruna girmek için izin istedi. Hâlbuki Rasûlullah'ın yanında Kureyş kabilesinden birtakım kadınlar vardı, Rasûlullah ile konuşuyorlardı. Sesleri de Rasûlullah'ın sesinden yüksek bir tonda olarak, çok söyleniyorlardı. Ömer ibnu'l-Hattâb izin isteyince bu kadınlar hemen kalktılar ve süratle perdeye gittiler. Rasûlullah, Ömer'in gelmesine izin verdi. Ömer içeriye girdiği sırada Rasûlullah (kadınların bu hâline) gülüyordu. Bunun üzerine Ömer:

— Yâ Rasûlallah! Allah seni bütün ömründe güldürüp sevindirsin! dedi (ve sebebini sormuş oluyordu).

Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem): **"Yanımda bulunan şu kadınların hâline taaccüb ettim: Onlar senin sesini işitince acele perdeye koştular"** buyurdu.

Bunun üzerine Ömer de: **"Yâ Rasûlallah! Sen onların ta'zîmine daha lâyıksın"** dedi ve kadınlara hitaben de: **"Ey nefislerine düşman olan kadınlar! Rasûlullah'a ta'zîm etmeyip de benden mi çekiniyorsunuz?"** dedi.

Kadınlar da: — **"Evet, senden çekiniyoruz! Çünkü sen Rasûlullah'tan daha yoğun sözlü ve daha katı yüreklisin."** dediler.

Bunun (bir münâkaşa hâlini alması) üzerine Rasûlullah:

— "**Sus ey Hattâb oğlu! Nefsim elinde olan Allah 'a yemîn ederim ki, sen bir yolda giderken şeytân asla sana yaklaşamaz. O muhakkak senin yolundan başka bir yola yönelip gider."** buyurdu.

Ebû Mûsâ (radiyallâhü anh) şöyle demiştir: "Ben Peygamber'in beraberinde Medîne bahçelerinden bir bahçenin içinde idim. Bir adam geldi de kapının açılmasını istedi. Peygamber: "Ona kapıyı aç da kendisini cennetle müjdele." buyurdu.

Ben o kimseye kapıyı açtım. Gördüm ki, o Ebû Bekir'dir. Ve kendisini Peygamber'in söylediği şeyle müjdeledim. Bu müjde üzerine Ebû Bekir Allah'a hamdetti. Sonra bir adam daha gelip o da kapının açılmasını istedi. Peygamber: "Ona kapıyı aç ve kendisini cennetle müjdele" buyurdu. Ben kapıyı açtım ve Ömer'le karşılaştım. Ona da Peygamber'in söylediği şeyi haber verdim. O da Allah'a hamdetti. Sonra bir kimse daha kapının açılmasını istedi. Peygamber yine bana: "Ona kapıyı aç ve kendisine isabet edecek belâ ve imtihana "karşı onu cennetle müjdele" buyurdu. Gelenin Osmân olduğunu gördüm ve ona da Rasûlullah (sallallâhü aleyhi

ve sellem)'ın söylediklerini haber verdim, O da Allah'a hamdetti, sonra: (Gelecek musibetlere karşı) yardımına sığınılacak olan ancak Allah'tır, dedi.

Rasûlullah (sallallâhü aleyhi ve sellem), hakkı görmek ve onu tatbik etmek konusunda Ömer (radiyallâhü anh)'in üstünlüğünü söyle ifade etmekteydi: **"Sizden önce geçen ümmetlerde bazen ilham sahipleri bulunurdu. Eğer benim ümmetimde onlardan biri bulunursa, Ömer b. Hattâb onlardandır".**

Bu, Hz. Ömer (r.a)'in işlerinde ve verdiği kararlarda isabetli davranmasını bir anlamda açıklar niteliktedir. Nitekim Rasûlullah (sallallâhü aleyhi ve sellem);

Allah doğruyu Ömer'in lisanı ve kalbi üzere kılmıştır." demektedir. Bir defasında da Hz. Ömer'i göstererek söyle demişti: **"Bu aranızda yaşadığı sürece, sizinle fitne arasında kuvvetlice kapanmış bir kapı bulunacaktır."**

Başka bir rivayette Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem.) Hz Ömer (radiyallâhü anh) hakkında şu ifadeleri kullanmıştır: **"Şayet benden sonra peygamber gelecek olsaydı O, Ömer b. Hattâb olurdu".**

'Âtike Bint Zeyd B. 'Amr el-Kureşiyye

"Atîke bint Zeyd b. Amr b. Nufeyl b. Abdü'l-Uzza b. Riyah b. Abdullah b. Kurt b. Rezah b. Adiy b. Ka'b b. Lüeyy b. Galib b. Fihr b. Malik b. Nadr b. Kinane'dir.

Annesi, Ümmu Kureyz bint Abdullah b. Ammar b. Malik el-Hadramî dir.

Cennetle müjdelenen on sahabeden biri olan Saîd b. Zeyd'in kız kardeşi ve İslâmiyet'i ilk kabul eden şair kadın sahâbîlerden biridir.

Mekke'de Müslüman olduktan sonra Medîne'ye hicret etti. Orada Hz. Ebû Bekir'in oğlu Abdullah ile evlendi.

Abdullah onunla evlenince ona kendisinden sonra başka hiç kimse ile evlenmeyeceğine dair şart koştu. Güzelliği ve çekiciliğiyle kocasını etkileyerek onun savaş ve benzeri sorumluluklarını gereği gibi yerine getirememesine sebep olması üzerine Hz. Ebû Bekir, Âtike'yi boşaması için oğluna baskı yaptı. Buna son derece üzülen Abdullah karısını boşadı. Fakat bu ayrılıktan duyduğu acıyı satırlara döktü.

Mısralara döktüğü şiirleri okuduğu bir gece oğlunun ıstırabını duyan Hz. Ebû Bekir onun yeniden Âtike'ye dönmesine izin verdi. Abdullah, Rasûlullah (sallallâhü aleyhi ve sellem) ile katıldığı Tâif muhasarası esnasında aldığı bir ok yarasından Medîne'de vefat edince Abdullah'ın ölümüne çok üzülen Âtike ölünceye kadar kocasına ağlayacağını ifade eden bir mersiye söyledi.

Evlenince kocası Abdullah'ın kendisinden sonra başka birisi ile evlenmemesi üzere koştuğu şart gereği evlenmemeye karar veren 'Âtike kendisine evlenme teklifinde bulunan çok kişiye hayır cevabını verdi. Kocası Abdullah vefat edince onun üzerine şu mersiyeyi okudu:

"Üzüntüden üzerine sürekli ağlayacağıma söz verdim. Ve yine söz verdim yanaklarımı topraktan kaldırmayacağıma."

Ancak daha sonra Hz. Ömer'in ısrarlı bir şekilde kendisi ile evlenmek için defalarca aracı göndermesi üzerine bir yıl sonra (12/633) **Ömer b. Hattâb'la evlendi. Hz. Ömer'in evlenme teklifini kabul etmeden önce kendisinden namazını Mescid-i Nebevî'de cemaatle kılmasına engel olmayacağına ve kendisini dövmeyeceğine dair söz aldı.**

Nitekim Hz. Ömer Ebû Lü'lü' tarafından mihrapta şehit edildiği sırada Âtike mescitte bulunuyordu. Hz. Ömer onunla evlenince aralarında Hz. Ali'nin de bulunduğu bir gurubu düğün yemeğine davet etti.

Hz. Ali: Ey Mü'minlerin emiri 'Âtike ile konuşmama izin verir misin? Dedi. Hz. Ömer den izin alan Hz. Ali, Atike'nin yanına giderek kendisine şunları söyledi: "Ey nefsinin düşmanı! hani sen Abdullah b. Ebû Bekir vefat edince onun üzerini şunları söylemiştin:

"Üzüntüden üzerine sürekli ağlayacağıma söz verdim.

Ve yine söz verdim yanaklarımı topraktan kaldırmayacağıma."

Hz. Ali den bu sözleri duyan 'Atike ağladı. Bunu gören Hz. Ömer, Hz. Ali'ye: Ey Ali neden bunu yaptın? Onun yaptığını bütün kadınlar yapıyor demesi üzerine Hz. Ali :

"Ey Mü'minler'in Emiri, yüce Allah şöyle buyurmuyor mu? "Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz? Yapmayacağınız şeyleri söylemeniz Allah katında büyük azap gerektiren bir iştir." dedi.

Hz. Ömer'den önce onun büyük kardeşi Zeyd b. Hattâb'la evlendiği, Zeyd'in Yemâme'de şehid olması üzerine Hz. Ömer'in onu nikâhladığı da rivayet edilmiştir. Hz. Ömer'in şehit edilmesinden sonra Âtike üçüncü (veya dördüncü) evliliğini Zübeyr b. Avvam ile yaptı. Hz. Zübeyr ile de evlenirken Hz. Ömer için şart koştuğu şartları onun içinde şart koştu. Hz. Zübeyr'in şehit edilmesi üzerine onun için de bir mersiye söyledi.

Hz. Zübeyr'in şehit edilmesinden sonra Ali b. Ebû Tâlib'in onunla evlenmek istediği ama o kendisi ile evlenenlerin hepsinin şehit olması üzerine

" Ey Peygamber'in amcasının oğlu! Ben senin de şehit olmandan korkarım; oysa ki Mü'minlerin sana ihtiyacı var" diyerek bu teklifi geri çevirir. Medîne halkı arasında yaygın hale gelen ve Hz. Ali tarafından söylendiği rivayet edilen. **"Kim şehit olmak isterse Âtike ile evlensin"** sözünü hatırlatarak Âtike'nin bu evliliğe razı olmadığı söylenir. Yine bazı kaynaklarda Âtike'nin son olarak Hz. Ali'nin oğlu Hüseyin'le evlendiği ve hatta Kerbelâ'da Hz.

Hüseyin'in şehit edildiğini gördüğü, onun yüzünü topraktan kaldırarak bu feci cinayeti işleyenleri lanetlediği ve Hüseyin'e bir mersiye ile ağladığı da rivayet edilmektedir.

Hz. Hüseyin'in vefatından sonra dul kalan 'Âtike'ye Mervân haber göndererek kendisi ile evlenmek istediğini bildirir ama 'Atike bu teklifi geri çevirir. Vefat eden her kocası için mersiyeler söyleyen ve şiirleri örnek (şâhid) olarak gösterilebilecek kadar iyi bir şair olan Âtike'nin Hz. Peygamber hakkında da bir mersiyesi vardır. Hicri kırklı yıllarda vefat ettiği rivayet edilmiştir.

Keşke

Sonra Hz. Peygamber evine döndü. Bundan sonra Hz. Peygamber'in sonunda vefat edeceği hastalığı başladı. Hz. Peygamber, ahireti tercih ettiğini üstü kapalı da olsa mescidde ashabına duyurdu. Sonra Hz. Âişe'nin odasına gitti.

Hz. Âişe'yi; **"Vay başım"** derken buldu. Bunun üzerine **"Bilakis yâ Âişe! Benim vay başıma"** buyurdu. Ardından "Sen benden önce ölsen, ben de seni iyice yıkayıp kefenlesem, sonra da defnetsem sana ne zarar verir" dedi.

Bunun üzerine Âişe **"Vallahi ben öyle zannediyorum ki şayet sen bunu yaparsan, evine döner ve orada hanımlarından biri ile gerdek yaparsın"** dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber tebessüm etti. Daha sonra hastalığı arttı. [Dârimî, Vefatün-Nebi, 14, İbnü'l-Esîr, el-Kâmil fi't-Tarih, I/153.]

Yüce Tanrı : El

Samilerin inandıkları en yüce ilah "El" veya "İl" diye anılan Tanrı idi. Bu Akadlar'da "İlü" şeklinde görülür. Fenikelilerde ve Güney Arabistan'da da görülen ve sami dilinde Allah'ı ifade eden bu kelime bütün sami kavimlerde vardır.

"El", Allah kelimesinin kökü ve ilk zamanlardaki şeklidir. Hz İbrahim'in doğup büyüdüğü Ur şehri ve çevresinde de "İl" ve "An" isimli ilahların var olduğu arkeolojik araştırmalardan anlaşılmaktadır. Bu çerçevede belirtmek gerekir ki, Suriye ve Filistin bölgesinde yüce Allah'ın ismi "El" idi.

O'nun herşeyin yaratıcısı, hâkimi ve sahibi olduğuna inanılmakla birlikte O'na oğullar ve kızlar isnad ediyorlardı. Kuzey Arabistan ilahlarının başında "EL (İlah-Allah) denen tanrı vardır. En büyük tanrı O'dur; Fakat şerikleri pek çoktur.

O, diğer tanrıların babasıdır. İbranilerdeki tanrı ismi Eloah, El'in genişlemesinden ibaret ve Arapça'daki Allah kelimesinin karşılığı olan bir kelimedir. Yahudilik'te de El'e yüce bir tanrı olarak ibadet edilirdi.

O, Kenan diyarının baş tanrısı, tanrıların babası ve göklerin efendisi olarak övülür ve Yahve için eş anlamlı bir isim olarak da kullanılırdı. Allah isminin, "El" ve "ilah"ın birleşmesiyle El-ilah şeklinde okunarak oluştuğunu kabul edenler vardır.

Bu okuyuşta kolaylık sağlamak için ilah kelimesinin hemzesi kaldırılıp lam'lar idğam edilmiş ve Allah şeklinde telaffuz edilmiştir.

El-lat isminde olduğu gibi, idğam sonucu Yüce Allah isminin "El" ve "Elehe" kelimesinin birleştirilmesi sonucu oluştuğu ve Allah şeklinde değiştiği Belirtilmektedir. Bu konuda daha başka görüşler de vardır.

Tilkinin İşediği Tanrı

Yine başka birisi evinin bahçesine diktiği putuna bir tilkinin gelip bevl ettiğini görünce, buna çok sinirlenmiş, bu saygısızlık karsısında kendisini koruyamayanın nasıl tanrı olabileceğini, tepesi atarak söyle dile getirmiştir:

"Tilkinin basına işediği, tanrı mıdır - Dikkat edin, tilkilerin başına işedikleri aşağılanmıştır." (İmriu'l-Kays)

Nahiv ilminin Çıkışı

Nahiv ilminin H. 1. asrın ikinci yarısında Ebu'l-Esved tarafından kurulduğu, değişik rivayetlerde de Ebu'l- Esved'i nahiv konusunda düşünmeye teşvik edenin Hz. Ali olduğu kabul edilmektedir. Hz. Ali'nin Ebu'l- Esved'e kaideleri açıklayarak **"bu minval üzere yap"** anlamında " أنح نحوه " dediği ve nahiv kelimesinin buradan gelmiş olduğu da rivayet edilir. İslamiyetin gelişinden sonra çok erken bir dönemde Araplarda filoloji çalışmaları başlamış ve hızla gelişmiştir. Filoloji çalışmaları Kur'an-ı Kerim'in yazılıp kitap haline getirilmesiyle başlamıştır. Gramer de yazının ıslahı çalışmalarına bağlı olarak ortaya çıkmıştır. Nitekim Kur'an-ı Kerim'in doğru anlaşılması, Klasik Arapça lugatının derlenmesini, yapı ve gramerinin tesbitini ve üslup araştırmalarını gerekli kılmıştır. Nahiv konusunda en büyük payın Halil bin Ahmed'e ait olduğu da rivayet edilmiştir. Müsteşriklerden bazıları nahiv ilminin Yunanlılardan alındığını iddia etmişlerdir. Çünkü nahiv Irak'ta doğmuştur ve bu görüşe göre nahiv ilmi Arapların, Yunanlılardan miras aldıkları eski bir nahivleri olan Süryanilerle karşılaşıp onların kültürünü öğrenmelerinden sonra oluşmuştur. Nahvi başlangıçta Arapların icat ettiğini sonradan Irak'ta Süryanilerden Yunan felsefesini öğrenerek nahiv bilgilerini artırmış olduklarını düşünen araştırmacılar da vardır. Ebu'l-Esved ed-Düelî'nin nahvin mucidi, İbn İshak el- Hadramî'nin nahvin illetlerini açıklayan, İsa bin Ömer'in de bu alanda ilk olarak eser veren kişi olduğu da söylenmiştir. Kaynaklar nahiv ilminin Basra'da doğduğunda müttefiktir. Nahiv ilmi Basra'da doğmuş ve felsefesini Basra'da oluşturmuştur. Nahiv ilminin Hz. Peygamberin emriyle oluşturulmaya başlandığı görüşü de mevcuttur. Fakat mütekaddimin bilginleri arasında nahvin kurucusunun Ebu'l-Esved olduğunda ve onun da temel prensiplerini Hz. Ali'den aldığında hemen hemen bir icma söz konusudur. Bu görüşlerin yanında nahiv ilminin tevfikî olduğunu söyleyenler de olmuştur. Bu alimler **"Allah, Adem'e bütün isimleri öğretti"** (Bakara/ 31) ayetini dayanak alırlar fakat bu durum dil terminolojisinin

de öğretildiği anlamına gelmez. [Gündüzöz, Soner, "*Nahiv ve Sarf İlmlerinin Doğuşu Üzerine*" Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi dergisi, sayı: 9, Samsun, 1997, s. 287- 292]

"Sübhanallahi ve bi hamdihi estağfirullahe ve etûbü ileyh"

Hz. Âişe, Hz. Peygamber'in son zamanlarında "**Sübhanallahi ve bi hamdihi estağfirullahe ve etûbü ileyh"** sözünü çok söyler olduğunu, sebebini sorduğunda ise; **"Rabbim, ümmetimde bir alâmet göreceğimi haber verdi. Onu gördüğümde hamd ile tesbih ve istiğfar etmemi emretti"** [Müslim, *salât,* 221.]

Yedi Kuyudan Yedi Kırba Su

Hz. Peygamber "**Yâ Âişe yedi kuyudan yedi kırba su doldurup ağızlarını açmadan getirsinler. Üstüme dökün."** buyurdu. Emrettiği şekilde sular geldi. onu Hafsa'nın çamaşır tenekesi üzerine oturttuk, sonra soğuk suları dökmeye başladık nihayet kendisi eliyle, "yeter" diyerek işaret etti. [İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye,* V/ 391.]

Hz. Peygamber vefat ettiğinde Ashabın Tavrı

Hz. Peygamber vefat ettiğinde Hz. Âişe'nin kucağında idi. Hz. Âişe, vefat ettiğini anlayınca, başının altına bir yastık koydu. Oradaki kadınlar ile birlikte ağlamaya ve bağırmaya başladı. Bunun üzerine ashâb'dan bazıları Hz. Âişe'nin hanesine girdiler.

Kimisi "ölmüştür" kimsi de "ölmemiştir" dediği bir kargaşa yaşanmıştır. **Bunun üzerine, Esmâ bint Umeys, elini Hz. Peygamber'in iki kürek kemiği arasına sokunca, "Hz. Peygamber ölmüştür. Çünkü iki kürek kemiği arasındaki Peygamberlik mührü kaybolmuştur" demiştir.** Bunun üzerine insanlar Hz. Peygamber'in vefat ettiğini anladılar

Ümmü Eymen, oğlu Üsame'ye haber gönderdi. Üsame, Ömer, Ebû Ubeyde hemen Mescid-i Nebeviyye geldiler. Ümmehat-ı müminın , Hz. Peygamber'in vefatı üzerine feryad figân ediyordu.
Hz. Ali ruhsuz bir ceset gibi olduğu yerde kaldı.
Hz. Osman'ın dili tutuldu.
Kızı Hz. Fatıma'nın ve bütün akrabasının feryat ve figanı herkesi şaşırtmıştır.

Hz. Ömer ise şöyle diyordu: Münafıklardan birtakım adamlar, Hz. Peygamber'in vefat etmiş olduğunu iddia ediyorlar. Hâlbuki ölmedi. Fakat o Rabbine gitti. Musa b. İmrân gittiği Sonra ölmüştür denildikten sonra onlara geri döndü. Vallahi Hz. Peygamber de geri dönecek.
İşte Hz. Peygamber öldü diye iddia eden adamlar olursa, onu öldürür ve boynunu keserim

Hz. Ebûbekir ise; kendisine haber gittiği zaman hemen geldi ve mescidin önünde derdi. Hz. Ömer millete anlatıyordu. Hz. Ebûbekir hiçbir şeye iltifat etmedi ve Hz. Peygamberin yanına girdi, o Hz. Âişe'nin evinin bir kenarında üzeri örtülü idi. üzerinde hibre denilen Yemen kumaşından bir örtü vardı. Hz. Peygamber'in yüzünü açtı.
"Vah benim seçkinim" diyerek alınından öptü. Ardından**, "Senin sağlığın da, ölümün de ne güzeldir"** diyerek yüzünün örtüsünü örttükten sonra dışarıya çıktı. Hz. Ömer insanlarla konuşuyordu. Ona dedi:
—"Yavaş ol ya Ömer, sus" O yine konuşmaya devam etti. Hz. Ebûbekir susmadığını görünce,

insanlara döndü. İnsanlar onun konuşmasını duyunca ona döndüler. Hz. Ebûbekir Allah'a hamd ve ona senâ ettikten sonra şöyle dedi:
—Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan önce de Peygamberler gelip geçmişti Ölür veya öldürülürse geriye mi döneceksiniz? Geriye dönen, Allah'a hiçbir zarar veremez. Allah şükredenlerin mükâfatını verecektir.
—Vallahi sanki insanlar bu ayetin nazil olduğunu bilmiyorlardı. Hz. Ebûbekir bu ayeti okuyuncaya kadar: İnsanlar onu Ebûbekir'den öğrendiler ve ağızlarından düşürmediler. Ebû Hureyre rivayet ettiğine göre Ömer şöyle demiştir:
—Vallahi Hz. Ebûbekir'in onu okuduğunu işittiğim zaman bir dehşete kapıldım ve yere düştüm, ayaklarım beni taşımıyordu. Anladım ki, Hz. Peygamber gerçekten vefat etmiştir.
Hz. Peygamber'in vefatı sahabe arasında çok büyük üzüntüye sebep oldu. Çoğunun Medine'de kalmaya mecali kalmadı, her biri bir tarafa gitmek istedi. Bunlardan biri de Hz. Bilâl idi. O, bu acıya dayanamayarak Şam'a gitti. Kimse ne yapacağını bilmiyordu. Fena halde sarsıldılar.
Enes b. Malik (radiyallâhü anh) **"Hz. Peygamber'in Medine'ye gelişinden daha güzel, daha parlak bir gün görmedim. Hz. Peygamber'in vefat ettiği günden daha acı daha karanlık bir gün de görmedim"** demiştir.
Hz. Peygamber'in vefat haberi, Müslümanlar üzerinde müthiş bir tesir icra etti. Öyle ki büyük bir şaşkınlığa düşerek Peygamberlerin de, diğer insanlar gibi öleceklerini bildiren ayetleri bile unuttular.
Sahabe acı hakikati öğrenince herkes şaşırdı kaldı. Bu acı haberi duyanlar yıldırım çarpmışa döndü. Medine'nin üzerini derin bir mâtem havası kuşattı. Gerçekten de bu durum derinden üzdü. Hatta onun gerçekten ölüp ölmediğini soranlar öldüğüne inanmayanlar da oldu.
Bir rivayete göre **"Bugün size dininizi kemale erdirdim, size olan nimetimi tamamladım ve size din olarak İslâmı beğendim"** Hz. Ömer, ağlamış niçin ağlıyorsun?" diye sorulunca "Bu ayet Hz. Peygamber'in vefat edeceğini anlatıyor gibidir!" demiştir.
Sahabe, Peygamber'in getirdiği ilahî hükümleri göz önünde bulundurarak yaşıyor, Allah'ın ve Rasûlü'nün razı olacağı bir hayat sürmek istiyordu. Hz. Peygamber'in vefatı ile sanki büyük bir kapı kapanmış gibiydi.
Hz. Peygamber der ki: *"Ben bu dünyada bir yolcu ve yolcunun altında gölgelendiği bir ağaç misaliyim. Bir müddet sonra yolcu yoluna gider ve onu arkasında bırakır."*

Ağırlık ve Uzunluk Ölçüleri

İlişki kimliği rId12 olan görüntü yolu dosyada bulunamadı.

"Keşke O Gün İnansaydım da İkinci (Erkek) Ben Olsaydım"

Afif el-Kindi'nin şöyle dediği rivayet edilir: **"Tacir biriydim. Hac günlerinde Mekke 'ye geldim. Abbas b. Abdulmuttalib de bir tüccardı ve onun yanına alışveriş yapmaya gitmiştim. Bu sırada bir adam çıkıp Kâbe 'ye doğru yönelerek namaz kılmaya başladı. Sonra bir kadın çıktı onunla namaz kıldı, daha sonra bir çocuk çıktı ve onunla namaz kıldı. Dedim ki: Ey Abbas bu din nedir. Bu bizim bilmediğimiz bir dindir? Şu cevabı verdi: Bu Muhammed b. Abdullah'tır; Allah'ın kendisini peygamber olarak gönderdiğini (İran Hükümdarı) Kisra ile (Bizans İmparatoru)**

Kayser 'in hazinelerinin kendisine geçeceğini söylüyor. Yanındaki hanımı Hatice bt. Huveylid, ona inandı. Çocuk da amcasının oğlu Ali b. Ebi Talib, o da ona inandı." Afif dedi ki: **"Keşke o gün inansaydım da ikinci (erkek) ben olsaydım."**İşte tam bu noktada Hz. Muhammed'in onlara vermiş olduğu cevap ve karşı teklifi daha ayrı bir anlam kazanmaktadır. Onların tekliflerine **"Güneşi sağ elime ayı sol elime koysalar ben bu davadan vaz geçmem"** şeklinde net bir cevap veren Hz. Muhammed, tebliğ etmiş olduğu inancı kabul etmeleri durumunda kaybetme korkusu yaşadıkları şeylerin daha fazlasını elde edeceklerine onları ikna etmeye çalışmıştır. Mekkelilerin tekliflerini kendisine ileten amcası Ebu Talib'e, **"Ey amcacığım onlar bir tek kelimeyi bana versinler; Araplara onunla hâkim olurlar. Acem 'in cizyeleri de onlara gelir'"** demiştir. Bu sefer de **"bu hangi kelimedir""** diye Kureyşliler sorunca? Hz. Muhammed, **"Bu kelime, la ilahe illallah Muhammedu'r-rasulullah"**tır demiştir."

Nitekim bu teklife olan tepkilerindeki yaklaşım tarzları bunun ipuçlarını bize vermektedir. Ebu Cehil'in, Hz. Muhammed'in bu teklifini alaysı bir ifade ile **"Muhammed'in dediğine göre ona uyarsanız, Arabın ve Acemin hükümdarı olacakmışsınız"** diyerek küçümsediği rivayet edilmektedir.

**

Şok

Hz. Muhammed'in vefatının, sahip olduğu otoritenin bütüncül yapısı nedeniyle büyük bir şok hali ve kaosa yol açacağı, açıklamış olduğumuz nedenlerden dolayı kaçınılmazdı. Nitekim Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem vefat ettiğinde (h.10) Müslümanların yaşadığı ruh halini Hz. Aişe şöyle anlatmaktadır:

"Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellem vefat ettiği zaman, babam Ebu Bekir (radiyallâhü anh), Mescid-i Nebevi 'den bir mil kadar uzaklıkta olan Es-Sunuh (veya es-Sunh) isimli mevkide

idi.

(Vefat haberi gelince) Hz. Ömer (radiyallâhü anh) kalkıp:

“Vallahi Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellem vefat etmedi. Allah, mutlaka onu geri gönderecektir, o da (münafık) kimselerin ellerini ve ayaklarını kesecek"[İbn Hişâm, VI, 75.; Buhari, Fedailu’s-Sahâbî, 5, h.no: 3467.]

demeye başladı. Derken, Hz. Ebu Bekir (radiyallâhü anh) geldi. Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellemin yüzünü açtı ve öptü.

“Annem babam sana feda olsun. Sağlığında hoştun, ölümünde de hoşsun! Nefsimi kudret elinde tutan Zat-i Zulcelal’e yemin olsun, Allah sana ebediyyen iki ölüm tattırmayacak!” dedi. Sonra dışarı çıkıp:

(Hz. Ömer’i kastederek): **“Ey (Peygamber ölmedi diye) yemin eden kişi, ağır ol!”** dedi. Hz. Ebu Bekir konuşmaya başlayınca Hz. Ömer oturdu. Hz. Ebu Bekir Allah’a hamdu sena ettikten sonra:

“Haberiniz olsun! Kim Muhammed’e tapıyor idiyse bilsin ki artık Muhammed ölmüştür. Kim de Allah’a tapıyor idiyse o da bilsin ki Allah hayydir, ölümsüzdür!” dedi ve şu ayeti okudu: “Ey Muhammed, şüphesiz sen de öleceksin, onlar da ölecekler” [Zümer, 30] Ardından da şu ayeti de okudu:

“Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler geçmişti. Ölür veya öldürülürse geriye mi döneceksiniz? Geriye dönen, Allah’a hiçbir zarar vermez. Allah, şükredenlerin mükâfatını verecektir.”[Âl-i İmrân, 144.] Bu açıklama üzerine halk boğuk boğuk ağlamaya başladı.

Bu rivayetten de anlaşılacağı üzere Müslümanlar, liderlerinin yokluğuna zihinsel olarak hazır değildiler. Cesareti ve duyguya yer vermeyen derecede soğukkanlılığı ile tanınan Hz. Ömer bile zihin karışıklığı yaşamakta ve ölümü kabullenememekteydi.

Hz. Ömer, ertesi gün Hz. Ebu Bekir’e umumi biat yapılırken biat öncesinde bu tavrından dolayı özür mahiyetinde bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında, “**söylediklerinin dayanaksız olduğunu (kastı aşan ifadeler olduğunu) belirtmiş ve Hz. Muhammed’in aralarında bulunmasını ve kendilerinden sonra vefatını arzuladığı için o anki psikoloji ile böyle davrandığını”** belirtmiştir. [Bkz, Buhari, Sahih, İstihlaf, 51, h.no: 6793; İbn Kesir, Sire, IV, 492.]

Hz. Ebu Bekir'in, zamanında ve serinkanlı bir şekilde gerçeği izah etmesi neticesinde başta Hz. Ömer olmak üzere bütün Müslümanlar yaşadıkları şok halinden kurtulabildiler. Şoktan çıktıklarında kendilerini bekleyen önemli bir sorunla karşı karşıya idiler; Müslümanları idare etme işini kim üstlenecekti?

Kader mi bunu istedi?

İbn Hişâm'ın İbn İshak'tan aktardığına göre Hz. Ali, son hastalık günlerinde Allah Rasulûnün yanından çıktı. Halk ona sordu:

"Ey Ebu'l-Hasan, Allah'ın Rasulü nasıl?"

Hz. Ali: **"Allah'a şükür iyileşti"** diye karşılık verdi. Hz. Abbas onun elini tutarak şöyle dedi:

"Ey Ali vallahi sen üç gün sonra kölesin. Ben, ölüm halindeki Abdulmuttalipoğullarının yüzlerinin nasıl olduğunu bilirim. Allah Rasulunün yüzünde de ölümü gördüm. Haydi Allah'ın Rasulü'nün yanına girelim. Bu iş bize kalacaksa bilelim. Başkalarının olacaksa, bize insanlar hakkında tavsiyede bulunsun." Bunun üzerine Hz. Ali:

"Allah'a yemin ederim ki, bunu yapamam. Eğer bundan alıkonulacak olursak, Allah Rasulü'nden sonra onu hiç kimse bize veremez" dedi. [İbn Hişâm, VI, 72.; İbn Sa'd, II, 245; Buhari, Meğazi, 67, 78 h. no: 4182, İstizan, 29.; İbnü'lArabi, *el-Avasım mine'l-Kavasım fî Tahkiki Mevakıfi's-Sahâbî ba'de Vefati'n-Nebiyyi (s.a.v)*, thk. Muhibüddin Hatîb, Dârü'l-Kütüb es-Selefiyye, Kahire, 1984, 58.]

Bir başka rivayete göre, Hz. Muhammed vefat ettiğinde Abbas, Hz. Ali'ye **"çık da insanların gözü önünde sana bey 'at edeyim de başka birisi sana muhalefet etmesin"** dedi. Hz. Ali buna yanaşmadı ve **"onlardan kim bizim hakkımızı inkâr edebilir ve bize baskı yapabilir"** diye cevapladı. Bunun üzerine Abbas **"göreceksin'"** dedi ve Hz. Ebu Bekir seçilince de **"ben sana dememiş miydim?"** şeklinde hatırlatmada bulundu. [Belâzurî, *Ensâbu'l-Eşrâf*, II, 265.]

Bile Bile Olur mu…Oldu.

Zühri'den gelen rivayete göre Hz. Ali , Haşimoğulları ve ez-Zübeyr altı ay süreyle, (Hz. Fatıma vefat edinceye kadar) bey'at etmediler. O'nun vefatından sonra Hz. Ebu Bekir'e bey'at ettiler.

Hz. Fatıma ile Hz. Ebu Bekir arasında Fedek arazisi yüzünden bir gerginlik yaşandığı kaynaklarda Hz. Aişe'den gelen bir rivayette şöyle anlatılmaktadır: **"Fatıma Ebu Bekir'e gelerek, Allah'ın Peygamberi'ne tahsis etmiş olduğu mirasını istedi. Fatıma o esnada Hz.**

Peygamber'in Medine ve Fedek'teki hisseleri ile Hayber'in humusundan (beşte bir hisse) geri kalanları istiyordu."

"Ebu Bekir kendisine Rasulullah'ın: **'Biz miras bırakmayız, bıraktıklarımız sadakadır'"** dediğini ve bu maldan Âl-i Muhammed'in de yiyebileceğini, bu konuda Rasulullah'ın uygulamasının haricinde herhangi bir şey bilmediğini ifade ederek, Fatıma'nın isteğini geri çevirdi. Fatıma bundan dolayı Ebu Bekir'e kırıldı, oradan ayrıldı ve ölünceye kadar da onunla konuşmadı. Rasulullah'tan sonra altı ay yaşadı. Bazı rivayetlere göre vefat ettiği zaman kocası Ali namazını kıldırdı ve Ebu Bekir'den herhangi bir izin almadan da onu defnetti.

Hz. Ali'nin altı ay sonra bey'at ederken Hz. Ebu Bekir'le aralarında şöyle bir konuşmanın geçtiği rivayet edilir:

Hz. Ali:

—Bu işte hakkımız olduğunu bilmiyor muydun?

Hz. Ebu Bekir:

— Evet. Fakat fitne çıkmasından korktum ve büyük bir sorumluluk aldım.

Hz. Ali:

—Biliyorum ki Rasulullah sana namaz kıldırmayı emretti, mağarada ikinin ikincisiydin. Bizim bunda hakkımız vardı ve sen bizimle istişare etmedin. Allah seni bağışlasın" dedi ve ardından bey'at etti. [Belâzurî, *Ensâbu'l-Eşrâf,* II, 263]

"Ağacı delil getirdiler, meyveyi zayi ettiler"

Nitekim İbn Ebi'l-Hadîd'in Şerhu Nehci'l Belağa isimli eserinde şöyle bir rivayet vardır:

Hz. Ali, Ben-i Saide sakifesindeki toplantıdan habersizdir. Toplantı bittikten sonra olaydan haberdar olur ve Hz. Ebu Bekir'e bey'at edildiğini öğrenir. Bu toplantı sırasında cereyan eden olaylar kendisine aktarıldığında hangi delille Hz. Ebu Bekir'e bey'at edildiğini sorar. Kendisine, Hz. Ebu Bekir'e bey'atı sağlayan şeyin Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemin "İmamlar Kureyş'tendir" hadisi olduğu söylenince de **"Ağacı delil getirdiler, meyveyi zayi ettiler"** diyerek bu delillendirmeye olan tepkisini dile getirmiştir.

İnsan kendini kandırmakta ustadır…

Cemel Harbinde çatışmalar başlamadan önce Zübeyr ve Ali'nin karşı karşıya geldiği ve Hz. Ali'nin meydana gelen ihtilafta kendisinin haklı olduğunu söyleyerek Zübeyr'e şöyle bir hatırlatmada bulunduğu rivayet edilir:

"Hatırlıyor musun, bir gün Rasulullah ile birlikte bir yerde yürüyordum da Benu Ganem 'den geçtiğimiz sırada Rasulullah bana bakıp gülümsedi ve ben de ona bakıp gülümsedim. Sen o

anda Rasulullah'a "Ebu Talib'in oğlu niye bu kibrini bırakmış değildir? dediğin zaman, Rasulullah, sana şöyle demedi mi?

"Ebu Talib'in oğlunda kibir yoktur ve bir gün sen onunla haksız yere çarpışmış olacaksın."

Bu sözleri işiten Zübeyr, **"Vallahi doğrudur, şu andan Rasululllah'ın dediklerini hatırladım. Eğer bunları daha evvel hatırlamış olsaydım kesinlikle buraya gelmezdim bundan sonra da ebediyen sana karşı savaşacak değilim"** diye karşılık vermiş fakat oğlu Abdullah'ın ısrarı neticesinde yeminine kefaret olarak kölesi Mekhul'ü (veya Selc) azad ederek savaşa katılmıştı. [Mes'udi, *Murucü'z-Zeheb*, II, 371- 372.; İbnu'l-Esîr, *el-Kamil fi't-Tarih*, III, 205; Taberî, *Tarih*, III, 41; İbn Kuteybe, *el-İmame ve's-Siyase*, 64.]

Diğer bir rivayete göre ise Zübeyr, Ammar b. Yasir'i Hz. Ali'nin Yanında görünce savaştan vazgeçmişti. Bu çarpışmalarda Ammar b. Yasir'in öldürülmesinden korkmuştu. Çünkü Rasulullah'ın **"Ey Ammar, seni isyancı bir grup öldürecek"** dediğini işitmişti. Ancak oğlu tekrar savaşa girmesi için onu ikna etmişti.[İbnu'l-Esîr, *a.g.e*, III, 205.]

Sapıkta olsa İnancın Karşısında Hak Bile Kırılır.

Kaynaklarda belirtildiğine göre Hz. Ali'nin şehit edilmesi süreci şöyle gelinmiştir: Hâricîlerden bir kısmı bir araya gelmişler ve **"Biz Nehrevan'da öldürülen akrabalarımızdan sonra geriye kalıp da ne yapacağız? Bunun için kendi canlarımızı adayarak şu dalalet ehlinin reislerini öldürüp de İslam diyarlarını rahatlatırsak iyi olur"** şeklinde aralarında konuşmuşlardı. Bu konuşmada İbn Mülcem, **"Ben Ali 'yi hallederim'"**; el-Burek b. Abdullah, **"Ben de Muaviye'nin işini görürüm""**; Amr b. Bekr de, **"Amr b. el-As için yeterliyim""** demişlerdi. Suikastçılar aralarında bu işi yapacakları tarihi hicri 40 yılının 17 Ramazan'ı (24 Ocak 661) olarak kararlaştırdılar ve her birisi eylemi gerçekleştirecekleri yerlere gittiler. [Taberî, *a.g.e*, III, 155-156; Mes'udi, *Murucü'z-Zeheb*, II, 463; Dineveri, *Ahbârü't-Tival*, 213; İbn Kesir, *el-Bidaye*, VII, 326-327; İbnu'l-Esîr, *a.g.e*, III, 337.]

Muaviye'yi öldürmek üzere Şam'a gelen Burek b. Abdullah, eylemi gerçekleştiremeden korumalar tarafından etkisiz hale getirildi. Amr b. el-As'ı öldürmek için gelen Amr b. Bekir, şehrin emniyet amiri Harice b. Ebi Habibe'yi, Vali Amr zannederek öldürdü. İbn Mülcem ise Kufe'ye gelince işini gizli tuttu ve bazı harici taraftarlarından destek temin etti. Hz. Ali sabah namazı için mescide geldiğinde suikast gerçekleştirildi ve İbn Mülcem Hz. Ali'yi ağır şekilde yaraladı.

Onun yapmış olduğu suikast Hâricî İmran b. Hattan tarafından övülmüş ve adına,

"Ah ne (muhteşem) bir darbesi idi ki dindar bir adamın!

Onunla, Allah'ın rızasını kazanmaktan başka bir şey düşünmemişti,

Her ne zaman ki onu düşünürüm; öyle düşünürüm,

Mükafatının kainatın ağırlığından fazla olduğunu görürüm""

şeklinde methiye düzülmüştür. [Kafafi, *Hâricîliğin Doğuşu*, 191.]

Hz. Ali iki gün boyunca yaralı halde evinde yattıktan sonra 19 Ramazan 40 (26 Ocak 661) tarihinde vefat etti. İbn Mülcem'in hançeriyle açtığı yara, Hz. Ali'nin ölümüne neden olarak o dönem için geçici olarak devletin Muaviye b. Ebi Sufyan'ın hâkimiyeti altında birlikteliğini sağlanmış olsa da günümüzde o yara hâlâ tazeliğini korumakta ve hâlâ kan akmaktadır. [

[İbn Sa'd, III, 36; Taberî, *Tarih,* III, 157-159.; İbn Kesir, *el-Bidaye*, VII, 327-330.]

Hz. Osman: İstişare Anlayışında Eksen Kayması

Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer istişare müessesesini çok iyi işletiyorlardı. Devlet işleri ile ilgili konularda bir karar alınacağı zaman Ali b. Ebi Talib, Sa'd b. Ebi Vakkas, Talha gibi sahâbînin ileri gelenleri ile ve toplumla istişare ediyorlardı. Fakat Hz. Osman aynı uygulamayı pek devam ettirmedi ve dolayısıyla yaptığı uygulamaların meşruiyetinin sorgulanmasına sebep oldu.

Özellikle hilafetinin ilk altı yılından sonraki döneminde, gerek kendisinin gerekse valilerinin icraatları, geniş halk kesimlerinin ve ashabın önde gelen bazı isimlerinin rahatsızlık duymaya başlamasına neden olmuştu. Zeyd b. Sabit, Ebu Useyd es-Saidi, Ka'b b. Malik ile Hasan b. Sabit bu ashabtan bazılarıydılar ve Hz. Ali'nin yanına gelerek rahatsızlık duydukları konuları ona iletmiş, Hz. Osman'la konuşmasını istemişlerdi. Bunun üzerine de Hz. Ali, Halifenin yanına gelerek bu durumu onunla tartışmıştı. Hz. Osman'ın, kendi döneminde yaşanan olaylara ve bu konuda oluşan rahatsızlıklara karşı yaklaşım tarzını yansıtmakta olan ve Hz. Ali ile aralarında geçen bu diyalogu aktarmamız faydalı olacaktır. Çünkü buradaki yaklaşım tarzını bilmemiz, Hz. Osman'ın, toplumda hilafetinin meşruiyetinin sorgulanmasına ve itiraz seslerinin yükselmesine rağmen neden cereyan eden olayları ihmal ettiğini anlamamıza yardımcı olacaktır.

Hz. Ali, yaşananları ve rahatsızlıkları Hz. Osman'a ilettiğinde aralarında şöyle bir diyalog geçmiştir:

Hz. Osman:

—Vallahi, senin bu söylediklerini söyleyenlerin kimler olduğunu anladım. Vallahi, sen benim yerimde olsaydın sana böyle serzenişte bulunmaz ve kınamaz, seni böyle ayıplamazdım.

Hz. Ali:

—Vallahi, sen bir ihtiyaç sahibinin ihtiyacını giderseydin ve Ömer b. el- Hattab'ın yaptığı gibi zayıf bir kimseyi barındırmış olsaydın kesinlikle sana gelip böyle kınamalarda bulunmazdım.

—Muğire b. Şu'be şu anda burada değildir.

Hz. Ali:

—Evet, şu anda burada değildir.

Hz. Osman:

—Hz. Ömer onu görev başına getirmişti.

Hz. Ali:

—Evet.

Hz. Osman:

—Ben akrabam ve yakınım olan İbn Amir'i vali tayin ettim diye beni kınıyorsun?

Hz. Ali:

—Ömer, tayin ettiği valilerinden herhangi birisinin en ufak bir hatasını işittiği anda onu en büyük bir cezaya çarptırırdı. Fakat sen bunu yapmıyorsun. Bu konuda da biraz zayıf düştün ve akrabalarına karşı da yumuşak davrandın.

Hz. Osman:

—Onlar aynı şekilde senin de akrabalarındır.

Hz. Ali:

—Onlar akraba olarak en yakınlarımdır, ancak fazilet ve hayır onlardan başkasındadır.

Hz. Osman:

—Muaviye'yi Hz. Ömer'in tayin ettiğini biliyor musun? Ben de onu görevinde bıraktım.

Hz. Ali:

—Allah'ını seversen Muaviye'nin, Hz. Ömer'in kölesi Yerfe'den daha fazla Ömer'den korktuğunu bilmiyor musun?

—Evet biliyorum.

Hz. Ali:

—Fakat bu gün Muaviye sana danışmadan bir sürü işler çeviriyor ve "Osman böyle emretti" diye konuşup duruyorken sen bunu biliyorsun fakat onu alıkoymuyorsun.

Bu diyalog aslında sorunun temelini ortaya koymaktadır; dikkat çekici olan şey, taraflardan birisinin sorun olarak gördüğü şeyin diğer tarafça mantıklı bir durum olarak görülmesi ve sorun olarak algılanmamasıdır. Bu konsensüs eksikliği sorunlara karşı ortak çözüm

üretilmesine engel olmuş ve olayların kontrolden çıkmasına neden olarak neticede Hz. Osman'ın şehid edilmesine kadar uzanmıştır.

Şimdi, halkın gündemine girmiş fakat Hz. Osman tarafından üzerinde fazla durulmamış olduğunu düşündüğümüz olaylara geçebiliriz. Bu olaylar, kaynaklarda Hz. Osman'ın şehid edilmesine neden olan ve halkın tepkisini çeken olaylar olarak zikredilmektedir. Bunlar siyasi tasarruflarla birleşince de her biri ayrı bir kriz konusu haline gelmiştir. Bunları maddeler halinde şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Ebu Zerr el-Ğifari'yi sürgün etmesi.

Ebu Zerr el-Ğifari, Muaviye b. Ebi Süfyan'ı müsriflik ve mal biriktirme ile suçluyordu. Muhalefeti halk üzerinde etkili olmaya başlayınca zor durumda kalan Muaviye b. Ebi Sufyan durumu halife'ye iletti ve Ebu Zerr halife tarafından Rebeze'de mecburi iskâna tabi tutuldu.

2. Hz. Muhammed'in kovmuş olduğu, kendisinden önceki halifelerin dönmelerine müsaade etmediği Hakem b. Ebi'l-Âs ve Abdullah b. Sa'd b. Ebi Serh'i yanına alması ve kollaması.

3. Hürmüzan'ın kanını heder etmesi.

4. Ammar b. Yasir'i dövdürmesi.

Bakillani'nin aktardığına göre Ammar, Hz. Osman'a muhalefet edenlere "onun hakkındaki şikâyetlerini bir kâğıda yazıp kendisine vermelerini" söylemişti. Bu kâğıtla Hz. Osman'ın yanına giren Ammar, halifeye ağır ithamlarda bulunmuş ve hakaret etmişti. Bu yüzden de halife kendisini cezalandırmıştı.

5. Mervan b. Hakem'e Afrika'nın gelirlerinin beşte birini vermesi.

6. Cuheyne isminde altı aylıkken doğum yapmış bir kadının zina ettiği suçlaması nedeniyle recmedilmesine izin vermesi.

7. Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellemin uygulamalarını takip eden kendisinden önceki halifelerin aksine Cuma namazında iç ezanı ihdas etmesi, Mina ve Arafat'ta namazı tam kıldırması.

Hac mevsiminde Mina'da ve Arafat'ta namazların farzlarını dörder rekat kıldırması Müslümanların onun aleyhine ilk defa açıkça konuştukları konu olmuştur. Hz. Peygamber, Ebu Bekir ve Ömer zamanlarında ve hatta halifeliğinin ilk zamanlarında iki rekat olarak kılınıyordu. Bu duruma Hz. Ali, Abdurrahman b. Avf başta olmak üzere sahâbî itiraz etti.

8. Hz. Peygamberin mührünü Medine'ye iki mil mesafedeki Erîs kuyusuna düşürmesi ve bulunamaması.

9. Hutbe okuduğu zaman Mescid-i Nebevi'deki minberde Hz. Muhammed Sallallâhü aleyhi ve sellemin durduğu basamakta durması. Hâlbuki kendisinden önceki halifeler Peygamber'in durduğu basamağın bir aşağısında durmuşlardı.

10. Amir b. Abdikays'i Şam'a sürgün etmesi.

Amir b. Abdikays da Cuma namazı kılmadığı, et yemediği, evlenmediği, bu türlü davranışlarıyla halka kötü örnek olduğu suçlamalarıyla halifeye şikayet edilmişti. Bu durum Hz. Osman'a şikâyet edilince Şam'a sürgün edildi.

11. Kur'ân'ı çoğalttıktan sonra İbn Mes'ud'un nüshasını imha ettirmesi.

Hz. Osman, Hz. Ebu Bekir'in tek bir nüsha haline getirttiği Kur'ân-ı Kerim'i çoğaltıp İslam beldelerine dağıttıktan sonra ihtilaf ortaya çıkmaması için farklı nüshaları imha ettirmişti. İbn Mes'ud bu uygulamaya muhalefet etmiş ve insanların bir kısmı da buna tepki göstermişti. Bu muhalefeti yüzünden halifenin, İbn Mes'ud'u da Ammar gibi cezalandırdığı rivayet edilmektedir.

12. Bazı Arazileri Devletleştirmesi.

Hz. Muhammed zamanında, zekât develerinin otlaması, beslenip korunması, ordunun hizmetine hazır halde muhafaza edilmesi için, bazı araziler mera olarak kullanılıyordu. Daha sonraki dönemlerde ihtiyaç arttıkça meraların arttırılması uygulaması yapılmıştır. Hz. Osman'da bu artırımı yaptığında ilk anda herhangi bir tepki oluşmamıştı fakat daha sonraları bazı kimseler ve çevreler tarafından tenkid edilmeye başlandı.

Zikretmiş olduğumuz, farklı derecelerde öneme sahip olan idari tasarruflar ve olaylar, toplumda Hz. Osman'ın hilafetinin meşruiyetinin sorgulanmasına neden olmuştur. Bu olaylara ilave olarak, devletin önemli merkezlerinde, geniş halk kesimlerini etkileyen ve yakından ilgilendiren bazı gelişmeler meydana gelmişti ki esas isyanın fitilini ateşleyenler de bunlar olmuştur. Bu önemli merkezlerden bir tanesi olan Kûfe'de yaşanan isyanın ve bu isyana yol açan süreçte neler yaşandığının bilinmesi, konunun iyi anlaşılması için gereklidir.

(ALINTI)

Efendimiz Sallallâhü Aleyhi Ve Sellemin Askeri Faaliyetleri

Rasulullah (sallallâhü aleyhi ve sellem) hiçbir zaman etrafa saldırgan bir kişi olmadı, ciddî bir sebep olmadan ve mecbur kalmadıkça herhangi bir askerî faaliyete girmedi.

Burada vurgulamak gereken önemli husus, Rasulullah (sallallâhü aleyhi ve sellem), yüz yüze kaldığı 29 gazve ve 62 seriyye ile müfreze olmak üzere toplam 91 askerî faaliyet esnasında düşmanlarını savaştan vazgeçirmek, teslime zorlamak veya en az zayiatla onları etkisiz hale getirmek için öyle bir askerî taktik ve strateji uyguladı ki –İslam hâkimiyeti altına alınan tüm Arap yarımadasını düşünürsek– ister İslam ordusu isterse de düşman ordusu olmak üzere her iki cepheden de fazla kan dökülmemiştir. İslam ordusu Medine'ye hicret ettiğinden itibaren Hendek Savaşı'na kadarki dönemde (Hendek Savaşı dahil olmak üzere) yaklaşık 4 sene devam eden 17 Gazve ve 12 Seriyye ile müfreze olmak üzere toplam 29 askerî faaliyette düşmanın hücumuna karşı durmaktaydı.

Bu askerî faaliyetlerde farklı rivayetlere göre 138 ile 183 arasında sahabi şehit oldu. Tesbit edebildiğimiz 138 sahabeden 24'ü Muhacir, 41 Evsli ve 73 Hazrecli olmak üzere toplam Ensârdan 114 kişi şehit oldu. Hendek Gazvesi'nden Rasulullah (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in vefatına kadar 5 sene 6 ay devam eden 12 Gazve ile 50 seriyye toplam 62 askeri faaliyet gerçekleştirildi. İslam ordusu, Medine'ye saldırı düzenleme hazırlığı içinde olan düşman güçlerine seferler düzenledi.

Bu seferler sırasında 32 Muhacir ve 34 Ensâr (22 Evs kabilesinden ve 12 Hazrec kabilesinden) olmak üzere Toplam 66 sahabi şehit düştü. Hz. Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in 9 sene 6 ay zaman zarfında çeşitli sebep ve şartlarda gerçekleştirdiği 91 askerî faaliyetinde sahih rivayetlerinden elde edilen sonuçlar ile tablodaki bilgileri esas alarak 103 İslâm ordusundan 204 ile 251 arsında sahâbi şehit olurken, düşman tarafında ise savaş suçundan dolayı katledilen Benî Kurayza kabilesinden 600 ile 700 Yahudi dahil olmak üzere yaklaşık 980 ile 1105 kişi öldürüldü.

Ordulara katılanların sayısı, İslam ordusunda 92 bin 925 ile 93 bin 448 arasında olurken düşman tarafında ise 292 bin 447 ile 291 bin 997 arasındadır.

Katılanlar ile zayiatları kıyaslayacak olursak, İslam ordusundan yüzde 0.22 ile 0.27 arasında, düşman tarafında 0.33 ile 0.38 arasında kayıp oranı, sonuçları ortaya çıkarmaktadır. Rasulullah (sallallâhü aleyhi ve sellem)'ın bizzat katıldığı ve komuta ettiği gazveleri esas aldığımız zaman, yapılan 29 gazvesinden sadece 11 tanesinde fiilî olarak savaş çıktı ve 151 sahabi şehit oldu. Diğer gazvelerde çatışmaya girmeden hedef gerçekleştirildi. Hz. Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem), 114 ay devam eden 91 askeri faaliyette 204-251 sahabenin şehadeti ile İslam'ın yaklaşık olarak tüm Arap yarımadasında hâkim kılınması gibi bir hedef gerçekleştirmiştir. Dolayısıyla Rasulullah (sallallâhü aleyhi ve sellem)'ın askerî

faaliyetlerini aylara bölecek olursak yaklaşık neredeyse ayda bir faaliyet gerçekleştirilmiş olduğunu görülmektedir.

(Alıntı)

HZ. MUHAMMED sallallâhü aleyhi ve sellemin ASKERİ FAALİYETLERİ

Sayı	Tarih	Askerî Faaliyet	Ordular	Kayıplar
1	Ramazan 1/ Mart 623	Sifü'lBahr Seriyyesi	Müslüman Birliği	Yok
			Kureyş Müşrikleri	Yok
2	Şevval 1/ Nisan 623	Rabiğ Seriyyesi	Müslüman Birliği	Yok
			Kureyş Müşrikleri	Yok
3	Zilkâde 1/ Mayıs 623	Harrar Seriyyesi	Müslüman Birliği	Yok
			Kureyş Müşrikleri	Yok
4	Safer 2/ Ağustos 623	Veddan Gazvesi	Müslüman Birliği	Yok
			Kureyş Müşrikleri	Yok
5	Rebîülevvel 2/ Eylul 623	Buvat Gazvesi	İslam Ordusu	Yok
			Kureyş Müşrikleri	Yok
6	Rebîülevvel 2/	Bedrü'lûlâ Gazvesi	İslam Ordusu	Yok
	Eylul 623		Kureyş Müşrikleri	Yok
7	Cemâziyelevvel 2/ Kasım 623	Uşeyre Gazvesi	Müslüman Birliği	Yok
			Kureyş Müşrikleri	Yok
8	Receb 2/ Ocak 624	Batn-ıNahle Seriyyesi	İslam Ordusu	Yok
			Kureyş Müşrikleri	1
9	17 Ramazan 2/ 13 Mart 624	Bedir Gazvesi	İslam Ordusu	14
			Kureyş Müşrikleri	70
10	Ramazan 2/ Mart 624	Asma bnt. Mervan'ın Öldürülmesi	Bir Müslüman	Yok
			Bir Düşman	1
11	Şevval 2/ Nisan 624	Ebu Afek'in Öldürülmesi	Bir Müslüman	Yok
			Bir Düşman	1
12	Şevval 2/ Nisan 624	Karkaratülküdr Gazvesi	Müslüman Birliği	Yok
			Gatafân Kabilesi	Yok
13	Şevval 2/ Nisan 624	Benî Kaynuka Gazvesi	İslam Ordusu	Yok
			Yahudi Kabilesi	Yok
14	Zilhicce 2/ Mayıs 624	Sevîk Gazvesi	Müslüman Birliği	2
			Kureyş Müşrikleri	Yok
15	Rebîülevvel 3/ Eylul 624	K'ab b. el Eşrefin öldürmesi	Müslüman Birliği	Yok
			Bir Düşman	1
16	Rebîülevvel 3/ Eylul 624	Zûemer Gazvesi	İslam Ordusu	Yok
			Gatafân Kabileleri	Yok

17	Cemâziyelevvel 3/ Kasım 624	Bahrân Gazvesi	İslam Ordusu	Yok
			Benî Süley Kabilesi	Yok
18	Cemâziyelâhir 3/ Kasım 624	Karede Seriyyesi	Müslüman Birliği	Yok
			Kureyş Müşrikleri	Yok
19	7 Şevval 3/	Uhud Gazvesi	İslam Ordusu	70-81
	23 Mart 625		Kureyş Müşrikleri	22-32
20	8 Şevval 3/ 24 Mart 625	Hamrâülesed Gazvesi	İslam Ordusu	Yok
			Kureyş Müşrikleri	2
21	Muharrem 4/ Haziran 625	Katan Seriyyesi	Müslüman Birliği	Yok
			Benî Esed Kabilesi	Yok
22	Muharrem 4/ Haziran 625	Süfyan b. Hâlid Hüzeli'nin Öldürülmesi	Bir Müslüman	Yok
			Bir Düşman	1
23	Safer 4/ Temmuz 625	Racî Seriyyesi	Müslüman heyeti	6
			Adal ve Kara Kabilesi	Yok
24	Safer 4/ Temmuz 625	Biri-Maûne Seriyyesi	Müslüman heyeti	38-68
			Âmir b. Sâ'saa Kabilesi	Yok
25	Rebîülevvel 4/ Ağustos 625	Benî Nadîr Gazvesi	İslam Ordusu	Yok
			Bir Yahudi kabilesi	Yok
26	Zilkâde 4/ Nisan 626	Bedrü'l-Mev'id Gazvesi	İslam Ordusu	Yok
			Kureyş Müşrikleri	Yok
27	Muharrem 5/ Haziran 626	Zâtürrika Gazvesi	İslam Ordusu	Yok
			Gatafân Kabileleri	Yok
28	Rebîülevvel 5/ Ağustos 626	Dûmetülcendel Gazvesi	İslam Ordusu	Yok
			Hıristiyan Arap kabileleri	Yok
29	Şevval 5/ Mart 627	Hendek Gazvesi	İslam Ordusu	8
			Kureyş Müşrikleri	3
30	Şevval 5/ Mart 627	Benî Kurayza Gazvesi	İslam Ordusu	2
			Bir Yahudi Kabilesi	600-700
31	Muharrem 6/ Haziran 627	Kuratâ Seriyyesi	Müslüman Birliği	Yok
			Benî Kuratâ Kabilesi	10
32	Rebîülevvel 6/ Temmuz 627	Gamre Seriyyesi	Müslüman Birliği	Yok
			Benî Esed Kabilesi	Yok
33	Rebîülâhir 6/ Ağustos 627	Gâbe Gazvesi	İslam Ordusu	2
			Benî Fezare Kabilesi	6
34	Rebîülâhir 6/ Ağustos 627	Zülkassa Seriyyesi	Müslüman Birliği	9
			Gatafân Kabileleri	1
35	Rebîülâhir 6/ Ağustos 627	Zülkassa Seriyyesi	Müslüman Birliği	Yok
			Gatafân Kabileleri	Yok
36	Rebîülâhir 6/ Ağustos 627	Cemûm Seriyyesi	Müslüman Birliği	Yok
			Benî Süleym Kabilesi	Yok
37	Cemâziyelevvel	Beni Lihyân Gazvesi	Müslüman Birliği	Yok

	6/			
	Eylul 627		Beni Lihyân Kabilesi	Yok
38	Cemâziyelevvel 6/	Îs Seriyyesi	Müslüman Birliği	Yok
	Eylul 627		Kureyş Müşrikleri	Yok
39	Cemâziyelâhir 6/	Tarif Seriyyesi	Müslüman Birliği	Yok
	Ekim 627		Beni Sa'lebe Kabilesi	Yok
40	Cemâziyelâhir 6/	Hismî Seriyyesi	İslam Ordusu	Yok
	Ekim 627		Beni Cüzam Kabilesi	2
41	Receb 6/	Sîfülbahr Seriyyesi	İslam Ordusu	Yok
	Kasım 627		Kureyş Müşrikleri	Yok
42	Receb 6/	Vâdilkurâ Seriyye	Müslüman Birliği	Yok
	Kasım 627		Benî Mezhiç, Benî Kudâa, ve Benî Mudar kabilelere	Yok
43	Şâban 6/	Benî Mustalik Gazvesi	İslam Ordusu	1
	Aralık 627		Benî Mustalik Kabilesi	10
44	Şâban 6/	Dûmetülcendel Seriyyesi	İslam Ordusu	Yok
	Aralık 627		Benî Kelb Kabilesi	Yok
45	Şâban 6/	Fedek Seriyyesi	Müslüman Birliği	Yok
	Aralık 627		Benî Sa'd Kabilesi	Yok
46	Şâban 6/	Medyen Seriyyesi	Müslüman Birliği	Yok
	Aralık 627		Bazı Müşrik Kabileleri	Yok
47	Ramazan 6/	Vâdilkurâ Seriyye	Müslüman Birliği	Yok
	Ocak 628		Benî Fezare Kabilesi	3
48	Ramazan 6/	Ebû Rafi'mm öldürülmesi	Müslüman Birliği	Yok
	Ocak 628		Bir Düşman	1
49	Ramazan 6/	Hayber Seriyyesi	Müslüman Birliği	Yok
	Ocak 628		Hayber Yahudileri	Yok
50	Şevvâl 6/	Kürz b. Cabir Seriyyesi	Müslüman Birliği	Yok
	Şubat 628		Benî Ureyne kabilesi	8
51	Zilkâde 6/	Hudeybiye Antlaşması	Müslüman Birliği	Yok
	Mart 628		Kureyş Müşrikleri	Yok
52	Muharrem 7/	Hayber Gazvesi	İslam Ordusu	22
	Haziran 628		Hayber Yahudileri	93
53	Cemâziyelâhir 7/	Vâdilkurâ Gazvesi	İslam Ordusu	Yok
	Ekim 628		Vâdilkurâ Yahudileri	11
54	Şâban 7/	Türebe Seriyyesi	Müslüman Birliği	Yok
	Aralık 628		Hevâzin Kabileleri	Yok
55	Şâban 7/	Necid Seriyyesi	Müslüman Birliği	Yok
	Aralık 628		Hevâzin Kabileleri	-
56	Şâban 7/	Fedek Seriyyesi	Müslüman Birliği	-
	Aralık 628		Benî Mürre Kabilesi	-

57	Ramazan 7/	Meyfea Seriyyesi	Müslüman Birliği	Yok
	Ocak 629		Gatafân Kabileleri	-
58	Şevvâl 7/	Cinâb Seriyyesi	İslam Ordusu	Yok
	Şubat 629		Gatafân Kabileleri	Yok
59	Zilkâde 7/	Umretü'l-Kazâ	Müslüman Birliği	Yok
	Mart 629		Kureyş Müşrikleri	Yok
60	Zilhicce 7/	Benî Süleym	Müslüman Birliği	-
	Nisan 629	Seriyyesi	Benî Süleym Kabilesi	-
61	Safer 8/	Kedîd Seriyyesi	Müslüman Birliği	Yok
	Haziran 629		Benî Mülevvih Kabilesi	-
62	Safer 8/	Fedek Seriyyesi	Müslüman Birliği	Yok
	Haziran 629		Benî Mürre Kabilesi	-
63	Rebîülevvel 8/	Zâtülatlâh Seriyyesi	Müslüman Heyeti	-
	Temmuz 629		Benî Kudâa Kabilesi	-
64	Rebîülevvel 8/	Siyy Seriyyesi	Müslüman Birliği	Yok
	Temmuz 629		Benî Âmir b. Sa'saa Kabilesi	Yok
65	Cemâziyelevvel 8/	Mûte Savaşı	İslam Ordusu	13
	Eylul 629		Rûmlar ve Hıristiyan Arap Kabileleri	
66	Cemaziyelâhir 8/	Zâtüsselâsil	İslam Ordusu	Yok
	Ekim 629	Seriyyesi	Müşrik Arap Kabileleri	Yok
67	Şâban 8/	Hadıra Seriyyesi	Müslüman Birliği	Yok
	Aralık 629		Gatafân Kabileleri	Birkaç Kişi
68	Ramazan 8/	Batn-ı İdam Seriyyesi	Müslüman Birliği	Yok
	Aralık-Ocak 630		Kureyş Müşrikleri	Yok
69	19 Ramazan 8/	Mekke'nin Fethi	İslam Ordusu	3
	10 Ocak 630		Kureyş Müşrikleri	13-28
70	Ramazan 8/	Uzza Putunun İmhâsı	Müslüman Birliği	Yok
	Ocak 630		-	Yok
71	Ramazan 8/	Suvâ Putunun İmhâsı	Müslüman Birliği	Yok
	Ocak 630		-	Yok
72	Ramazan 8/	Menât Putunun İmhâsı	Müslüman Birliği	Yok
	Ocak 630		-	Yok
73	11 Şevvâl 8/	Huneyn Gazvesi	İslam Ordusu	4
	11 Şubat 630		Hevâzin Kabileleri	70
74	Şevvâl 8/	Taif gazvesi	İslam Ordusu	12
	Şubat 630		Hevâzin veSakîf Kabileleri	-
75	Şevvâl 8/	Zülkeffeyn Putunun İmhâsı	Müslüman Birliği	Yok
	Şubat 630		-	Yok
76	Şevvâl 8/	Yelemlem Seriyyesi	Müslüman Birliği	Yok

	Şubat 630		Benî Cezîme Kabilesi	30
77	Zilkâde 8/ Martt 630	Benî Sudâ Seriyyesi	Müslüman Birliği	Yok
			Benî Sudâ Kabilesi	Yok
78	Muharrem 9/ Mayıs 630	Benî Temîm Seriyyesi	Müslüman Birliği	Yok
			Benî Temîm Kabilesi	Yok
79	Safer 9/ Haziran 630	Tebâle Seriyyesi	Müslüman Birliği	Yok
			Benî Has'am kabilesi	Yok
80	H. 9/	Kuratâ Seriyyesi	Müslüman Birliği	Yok
	MS. 630		Benî Kuratâ Kabilesi	Yok
81	Safer 9/ Haziran 630	Benî Hârise Seriyyesi	Müslüman Birliği	Yok
			Benî Hârise Kabilesi	Yok
82	Rebiülâhir 9/ Temmuz 630	Füls Putunun İmhâsı	Müslüman Birliği	Yok
			Tayy Kabilesi	Yok
83	Rebiülâhir 9/ Temmuz 630	Habeş Seriyyesi	Müslüman Birliği	Yok
			Habeşli bir Grup	Yok
84	Rebiülâhir 9/ Temmuz 630	Cinâb Seriyyesi	Müslüman Birliği	Yok
			Benî Belî ve Benî Uzre kabileleri	Yok
85	Receb 9/ Ekim- Kasım 630	Tebûk Gazvesi	İslam Ordusu	Yok
			Rûmlar	Yok
86	Receb 9/ Ekim- Kasım 630	Dûmetülcendel Seriyyesi	İslam Ordusu	Yok
			Hıristiyan Arap Kabilesi	Yok
87	H. 9/ MS. 630	Lât Putunun İmhâsı	Müslüman Birliği	Yok
			-	Yok
88	Rebiülâhir 10/ Temmuz 631	Necrân Seriyyesi	Müslüman Birliği	Yok
			Benî Hâris b. Ka'b Kabilesi	Yok
89	Ramazan 10/ Aralık 631	Yemen Seriyyesi	Müslüman Birliği	Yok
			Hemdan ve Mezhic Kabileleri	20
90	H. 10/ MS. 631	Zülhalesa Putunun İmhâsı	Müslüman Birliği	Birkaç Kişi
91	Rebîülevvel 11/ Haziran 632	Übnâ Seriyyesi		-

Toplam	Ordular	Sayısı	Kayıplar
1-91	İslam Ordusu	92,925-93448	204-251
	Düşman Ordusu	291,447-291,797	980-1105

HZ. MUHAMMED sallallâhü aleyhi ve sellem DÖNEMİNDEKİ SAVAŞLARDA ŞEHİT OLAN SAHABİLERİN TABLOSU

Sayı	Tarih	Savaş	Şehit Olan Sahabiler	Toplam
1	17 Ramazan 2/ 13 Mart 624	Bedir Gazvesi	l.Ubeyde b. el-Haris, 2. Umeyr b. Ebi Vakkas, 3. Zu eş-Şemaleyn Ümer b. Abdi- Amr, 4. Akil b. Bükeyr, 5. Mehca b. Salih, 6. Safvan b. Beyza'a, 7. Sa'd b. Heyseme, 8. Mübeşşir b. Abdü'l Münzir, 9. Harise b. Süraka, 10. Avf b. el-Haris 11. Müavviz b. el- Haris, 12. Yezid b. el-Haris, 13. Ümeyr b. el-Hammam, 14. Rafe b. el-Mualla	14
2	Zilhicce 2/Mayıs 624	Sevîk Gazvesi	1. Ma'bed b. Amr el-Ensarî, 2. İşçisi	2
3	7 Şevval 3/ 23 Mart 625	Uhud Gazvesi	1. Hamza b. Abdulmuttalib, 2. Abdullah b. Cahş, 3. Mus'ab b. Umeyr, 4. Şemmas b. Osman, 5. Ebu Seleme b. AbdüT-Esed, 6. Sa'd, 7. Amr b. Muaz, 8. Haris b. Evs b. Muaz, 9. Haris b. Enes 10. Ümmare b. Ziad, 11. Seleme b. Sabit, 12. Amr b. Sabit, 13. Sabit b. Vakş, 14. Rifa'â b. Vakş, 15. Seyfî b. Keyzî, 16. Habab b. keyzî, 17. Abbad b. Sehl, 18. İyas b. Evs, 19. Übeyd b. et-Teyhân, 20. Habib b. Zeyd, 21. Rafe b. Yezîd, 22. Ebu Huzafe el-Yeman Hüseyl b. Cabir, 23. Yezid b. Hatip, 24. Ebu Sufyan b. el-Haris,25. Hanzele b. Ebi Amir, 26. Üneys b. Katade, 27. Abdullah b. Cübeyr, 28. Ebu Hanne Malik b. Amr, 29. Heyseme b. Hâris, 30. Abdullah b. Seleme, 31. Sübey b. Hatip b. Hâris, 32. Malik b. Nümeyle, 33. Haris b. Adî, 34. Amr b. Kays b. Zeyd, 35. Keys b. Amr, 36. Sabit b. Amr, 37.	81

			Amir b. Mahled, 38. Ebu Hübeyre b. el-Haris, 39. Amr b. Müttarif, 40. Evs b. Sabit, 41. Enes b. Nadr, 42. Kays b. Mahled, 43. Süleym b. el-Haris, 44. Numan b. Abd-ı- Amr, 45. Malik b. İyas, 46. İyas b. Adî, 47. Amr b. Kays, 48. Keysan, 49. Harice b. Zeyd, 50. Sa'd b. Rebî, 51. Evs b. el-Erkam, 52. Malik b. Sinan, 53. Sa'd b. Süveyd, 54. Utbe b. Rebî, 55. Sa'lebe b. Sa'd, 56. Sakf b. Ferve, 57. Abdullah b. Amr, 58. Zamre b. Amr Cüheynî, 59. Nevfel b. Sa'lebe, 60. Abbas b. Übade, 61. Numan b. Malik, 62. Rifa'a b. Amr, 63. Amr b. İyas, 64. Mücezzir b. Ziad, 65. Ubade b. Hashâs, 66. Abdullah b. Amr, 67. Amr b. el-Cemûh, 68. Hallad b. Amr b. el-Cemuh, 69. Ebu Eymen, 70. Sehl b. Kays, 71. Süleym b. Amr, 72. Antere es- Selemî, 73. Ubeyd b. el-Mualla, 74. Zekvan b. Abd Keys, 75. Vehb b. Kabus, 76. Haris b. Ukbe b. Kabus, 77. Malik b. Half, 78. Numan b. Half, 79. Abdurrahman b. Hubeyb, 80. Uqrabe el- Cüheynî, 81. Muheyrîk	
4	Safer 4/ Temmuz 625	Racî Olayı	1. Mersed b. Ebi Mersed el-Genevî, 2. Halid b. Bükeyr, 3. Asım b. Sabit, 4. Hübeyb b. Adî, 5. Abdullah b. Tarık, 6. Muattıb b. Übeyd, 7. Zeyd b. Desene	7
5	Safer 4/ Temmuz 625	Bi'r-i-Maûne Olayı	1. Amir b. Fahire, 2. Hakem b. Keysan, 3. Nafe b. Büdeyl b. Varka, 4. Sufyan b. Hatib, 5. Halid b. Sabit, 6. Münzir b. Muhammed, 7. Urve b. Esma, 8. Haris b. Simme, 9. Ebu Ubeyde b. Amr, 10. Übey b. Muaz, 11. Enes b. Muaz, 12. Ebu Şeyh Übey b. Sabit, 13. Haram b. Milhan, 14. Süleym b. Milhan, 15. Kutbe b. Abd Amr, 16. Sa'd b. Amr, 17. Tufeyl b. Sa'd, 18. Sehl b. Amir, 19. Abdullah b. Kays, 20. Halid b. Ka'b, 21. Münzir b. Amr, 22. Mes'ud b. Sa'd, 23. Muaz b. Mâis, 24. Aiz b. Mâis, 25. Malik b. Sabit, 26. Sufyan b. Sabit	26
6	Şevval 5/ Mart 627	Hendek Gazvesi	1. Saad b. Maaz, 2. Enes b. Evs, 3. Abdullah b. Sehl, 4. Keys b. Zeyd, 5. Abdullah b. Ebî Halid, 6. Ka'b b. Zeyd, 7. Tüfeyl b. Numan, 8. Sa'lebeb. Aneme	8

7	Şevval 5/ Mart 627	Benî Kurayza Gazvesi	1. Hallâd b. Süveyd, 2. Ebu Sinan b. Mehsan	2
8	Rebîülâhir 6/Ağustos 627	Gâbe Gazvesi	1. Muhriz b. Nadle, 2. Vakkâs b. Mücezziz	2
9	Rebîülâhir 6/Ağustos 627	Zülkassa Seriyyesi	1. Ebu Nâile, 2. Hâris b. Evs, 3. Ebu Abs b. Cebr, 4. Numân b.Asr, 5. Müheyse b. Mesûd, 6. Hüveyse b. Mesûd, 7. Ebu Burde b. Niyâr	7
10	Şâban 6/Aralık 627	Benî Mustalik Gazvesi	1. Hişâm b. Subâbe el-Kelbî	1
11	Muharrem 7/Haziran 628	Hayber Gazvesi	1. Rabî'a b. Eksem el-Esedî, 2. Sakf b. Amr, 3. Rifâ'a b. Mesrûh,4. Abdullah b. Hübeyb, 5. Mesûd b. Rabîa, 6. Mahmud b. Mesleme, 7. Süley b. Sâbit, 8. Ebû Deyyâh b. Sâbit, 9. Urve b. Mürre b. Surâke, 10. Evs b. Katâde, 11. Hâris b. Hâtib, 12. Evs b. Fâid, 13. Evs b. Habîb, 14. Üneyf b. Habîb, 15. Sâbit b. Üsle, 16. Talha, 17. Adî b. Murre, 18. Bişr b. Berrâ, 19. Füdeyl b. Numân, 20. Amâre b. Ukbe, 21. Âmir b. el-Ekvâ, 22. Esved er-Râ'î	22
12	Cemâziyelevvel 8/Eylül 629	Mûte Savaşı	1. Ca'fer b. Ebi Talib, 2. Zeyd b. Harise, 3. Hibar b. Sufyan, 4.Mes'ud b. Esved, 5. Vehb b.Sa'd, 6. Haris b. Nü'man, 7. Süraka b.Amr, 8. Ebu Kilâb b. Ebu Sasa'â Amr b. Zeyd, 9. Cabir b. Ebu Sasa'â, 10. Abdullah b. Revaha, 11. Abbad b. Keys, 12. Amr b.Sa'd, 13. Amir b. Sa'd	13
13	19 Ramazan 8/ 10 Ocak 630	Mekke'nin Fethi	1. Kürz b. Cabir, 2. Huneys b. Halid, 3. Seleme b. el-Meylâ'a	3
14	11 Şevvâl 8/ 11 Şubat 630	Huneyn Gazvesi	1. Eymen b. Übeyd, 2. Yezid b. Zem'a b. el-Esved, 3. Surake b. Haris, 4. Ebu Amir Übeyd b. Vahb el- Eş'arî	4
15	Şevvâl 8/ Şubat 630	Taif Gazvesi	1. Saîd b. Saîd b. el-Âs, 2. Urfüte b. Hübab, 3. Abdullah b. Ebu Bekr, 4. Abdullah b. Amir, 5. Abdullah b. Ebu Umeyye, 6. Saib b.Haris, 7. Abdullah b. Haris, 8. Rükeym b. Sabit, 9. Sabit b. Salebe, 10. Haris b. Sehl, 11. Münzer b. Abdullah, 12. Cüleyha b. Abdullah	12

Hz. Osman'ı Kader(yani rıza) İstemiş.

Hafs b. Amr er-Rabâlî, Zeyd b. Hubâb, Fudayl b. Mezrûk, Zeyd b. Yusay' Ali b. Talip (ö. 40/660) isnadıyla gelen bu rivayette Hz. Peygamber'in hayatta iken halifelerin sırasına, Hz. Osman eksiğiyle işaret etmesi dikkat çekicidir.

"Şayet siz Ebû Bekir'i yönetime getirirseniz, onu dünyada zahit, ahirete de çok rağbet ettiğini görürsünüz. Hz. Ömer 'i iş başına getirirseniz, onu güvenilir ve emin bulursunuz. Allah yolunda, hiçbir şekilde kınayanının kmamasına aldırmaz. Şayet Hz. Ali 'yi iş başına getirirseniz, o hidâyete götüren bir kimsedir ve sizi doğru yola götürür. Siz asla bunu böyle yapmayacaksınız"

[el-Heysemî, Keşfu'l-Estâr an Zevâidi'l-Bezzar, H. No: 1571, II, 225. (Bezzar bu hadisi Hz. Ali dışında bu isnatla rivayet eden kimseyi bilmiyoruz demektedir. Aynı yer).]

Abdullah b. Vaddâh el-Kûfî, Yahya b. el-Yemân, İsrâil, Ebu'l-Yakzan, Ebû Vail ve Huzeyfe isnadıyla gelen bir haberde sahabeden bir grubun Hz. Peygamber sallallâhü aleyhi ve selleme soru sormasıyla o da şu şekilde bir sıralama yapmaktadır . Sahabeden bir grup:

"Ey Allah 'm Rasûlu bizim için bir halife tayin etseniz" der. O da

"Şayet ben size herhangi bir kimseyi halife tayin edersem sizler benim halife tayin ettiğim kimseye asi olursunuz ve üzerinize azap gelir, "şeklinde karşılık verir. Bunun üzerine onlar:

Ebû Bekir 'i tayin etsek?

Hz. Peygamber de, **"onu halife tayin etseniz, beden bakımından zayıf Allah 'ın emirlerine bağlılık bakımından güçlü bulursunuz."**

Biz Ömer'i tayin elsek?

Siz Ömer'i tayin etseniz onu hem beden bakımından hem de Allah 'ın emrine bağlılık bakımından güçlü bulursunuz.

Biz, Ali 'yi tayin etsek?

Şayet Ali 'yi tayin ederseniz, ki asla böyle yapmayacaksınız, o sizi doğru yola götürür, ve onu hidâyete götüren bir kimse olarak bulursunuz"

[Heysemî, Keşfu'l-Estâr an Zevâidi'l-Bezzar, H. No: 1570, n, 224-225. Bezzar, "HadisiHuzeyfe'den başka, bu isnatla rivayet eden kimseyi bilmiyoruz" demektedir., 11,225. Dolayısıyla hadis "fert -gariptir".]

Başımızdakiler kader mi yoksa rıza mı ortada...

"Hilâfet Kavramıyla İlgili Hadislerin Tetkiki Üzerine"

Hz. Peygamber sallallâhü aleyhi ve sellemin vefatından sonra yerine kimin geçeceği konusu, O'nun defni esnasında tartışılmaya başlanmış, o dönemin örfî anlayışları da göz önünde bulundurularak ensar ve muhacirûn tarafından Hz. Ebû Bekir halife seçilmiştir. Bu mesele Hz. Ebu Bekir'in halife seçilmesiyle bitmemiş, daha sonraki dönemlerde bunun siyasî yansımaları farklı boyutlar kazanarak artmış ve bazı rivayetlere de ulaşmıştır. Çok sayıda hadis kitabında yer alan hilafete konu olan hadisler senet ve metin bakımından incelenince şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Hz. Peygamberin vefatından sonra yönetime geçenlerin, araştırmaya konu olan rivayetler dikkate alındığında değişik unvanlarla anıldıkları görülmüş ve mesela **Hz. Ebû Bekir Halife, Hz. Ömer Emîru 'l-Mü 'minin, Muaviye ise Melik ş**eklinde isimlendirilmiştir. Ayrıca bu unvanlar dışında halifeler, Büyük Sultan ve İmam şeklinde de adlandırılmıştır. Dolayısıyla Hz. Ebû Bekir'le kullanılmaya başlanan halife kavramının Hz. Peygamber tarafından nasla belirlenen bir yönünün olmadığını söylemekte herhangi bir sakınca yoktur. Rivayetlerde yer aldığı şekliyle özellikle halifelerin halife, **halifetu Rasûlillah ve halifetullah** şeklinde isimlendirilme meselesinin Hz. Peygambere isnat edilmesi, rivayetlerin subûtu ve delaleti açısından söz konusu değildir. Ayrıca halifelerin isimlendirilmesi ile ilgili rivayetlerin birbirleriyle çeliştiği de görülmüştür.

2. Kur'an-ı Kerim'de bazı ayetlerde yer alan halife kelimesinin iddia edildiği gibi, siyasî anlamda hilâfete delil olması söz konusu değildir. Bahse konu olan ayetlerde dile getirilen husus, insanların yeryüzünde nasıl bir görev üstlenmeleri gerektiği ile ilgilidir. Ayrıca, Hz. Davud ve Süleyman'ın durumundan söz eden ayetler esas alınarak, hilâfetin Kur'an'm bir emri olduğunu söylemek de tutarlı bir yaklaşım değildir. Kanaatimizce Ehl-i Sünnet tarafından ayetlerin zorlanarak hilâfete delil gösterilmesinin nedeni, Şia'nın Hz. Ali'nin hilâfetinin nassa dayandığı iddiasına cevap verme gayretidir.

3. Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali'nin hilâfet sıralarıyla ilgili bilgiler veren hadislerin sıhhatli olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir. Her ne kadar söz konusu hadislerden bazılarının senet bakımından sıhhatli olduğu tespit edilse de, bu durum o hadisin metin sıhhati hakkında karar vermek için tek başına yeterli değildir. Yapılan metin tenkidi sonucunda rivayetlerin delaletlerinde problemler olduğu görülmektedir. Bir kısım rivayetlerde, Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'in ismi zikredilmiş, bazılarında da Hz. Osman ve Hz. Ali bu sıralamaya dahil edilmemiş bazı rivayetlerde ise, dört halifenin ismi hilâfete geçtiği sıra dahilinde rivayetlerde yer almıştır. Bu durum, rivayetlerin belli bir amaca yönelik olarak haraket eden kimselerce ortaya atıldığını göstermektedir.

4. Hz. Peygamber ile bir kadın ve Hz. Aişe arasında geçen özel bir konuşmaya dair rivayetlerin de siyasî olarak yorumlanması söz konusu değildir. Çünkü Hz. Peygamberin insanların problemlerini çözmek için ihtiyaç duyan her insanla konuştuğu ve onlara sorunlarının çözümü noktasında yardım ettiği bilinmektedir. Söz konusu rivayetlerin bir kısmının isnad bakımından sıhhatli olduğu görülse de Hz.Peygamberin bir kadına kendinden sonra yardım edebilecek kimselerin ismini

zikretmesi, ileride o kimsenin Hz. Peygamberin işareti ile halife olacağı anlamında düşünülmesi rivayetlerin delaleti bakımından zorlama bir yorum olarak görünmektedir. Hz. Peygamberin, kendinden sonra yönetime geçecek halifeleri rüyâsında gördüğüne dair rivayetler de senet bakımından zayıf olduğu gibi, Hz. Peygamberin hayatı boyunca bütün faaliyetlerini rüya yoluyla değil de bir işin gerekleri ne ise ona göre yaptığı ve meseleleri de vahyin yol göstericiliğiyle çözme yoluna gittiği gerçeğiyle çelişmektedir. Aynca Hz. Peygamberin hastalığı sırasında Hz. Ebû Bekir'i namaz kıldırmak için görevlendirmesi ile ilgili rivayetleri de halife tayini ile ilişkilendirmek mümkün değildir. Çünkü Hz. Peygamber daha Önceleri Hz. Ali'yi Tebûk Gazvesi'nde, Ummu Mektûm'u Hendek Gazvesi'nde ve Hz. Osman'ı da Zâtu'r-Rıka Gazvesi'nde yerine vekil olarak bıraktığı için aynı şeyi onlar için de düşünmek mümkündür. Bu husustaki rivayetler, daha sonraki nesil tarafından Hz. Peygamberin Hz. Ebû Bekir'i hilâfete işareti olarak yorumlanmış olup, yapılan senet ve metin tetkiki sonucunda bunun zorlama bir yorum olduğu belirlenmiştir.

5. Otuz sene hilâfetten sonra saltanatla yönetimin olacağı hususu hadislerde yer almıştır. Otuz yıllık nübüvvet hilâfetinden sonra saltanatla yönetimin, daha sonraki dönemde zorba krallık ve sonrasında da rahmet hilâfetinin yeniden olacağına dair rivayetler, senet bakımından zayıf olduğu gibi metin bakımından da delaletlerinde problemler olduğu görülmüştür. Nasıl ki hilâfeti, nassa dayanan bir kurum olarak kabul etmek söz konusu değilse, aynı şekilde saltanatı, zorba krallığı ve rahmet hilâfetini de ayet ve hadislere dayanan siyasal kurumlar olarak düşünmek doğru bir yaklaşım değildir.

6. Aynı dönemde iki halife ortaya çıktığında, diğerinin veya daha sonra halife olduğunu iddia edenin ne şekilde yönetimden uzaklaştırılacağı sorunu hadisler vasıtasıyla çözülmek istenmiştir. Böyle bir çözüm yolu söz konusu hadislerin senet ve metin tetkiki sonucu tutarlı görünmemektedir. Çünkü hadisler isnad bakımından zayıf olduğu gibi, metin bakımından da Hz. Peygamber sonrası siyasî rekabeti dile getirir niteliktedir.

7. Halifelerin sayısı hakkında ileri sürülen üç, beş ve on iki sayılarının yer aldığı rivayetlerin daha sonraki dönemlerde siyasî amaçla Hz. Peygambere isnat edildiğini söylemek mümkündür. Çünkü rivayetler isnad bakımından zayıf olduğu gibi metin bakımından da birimleriyle çelişmektedir. Bazı rivayetlerde "on iki emir" bazılarında ise "on iki halife" kavranılan yer almaktadır-. Aynca Emevî halifelerinin sayısının dahi 14 olduğu göz önünde bulundurulduğunda, halifelerin sayısının Hz. Peygamber tarafından tespit edildiği iddiası

realiteye de ters düşmektedir. Hadis kaynaklarında yer alan on iki imam ve benzeri hadislerin ortaya çıkmasında Şia'nın on iki imam anlayışının etkisinin büyük olduğunu söylemek mümkündür.

8. Gelecekte halifelerden birinin çok mala sahip olacağı ve bu malı insanlar arasında dağıtacağını dile getiren hadislerin Hz. Peygambere ait olması söz konusu değildir. Çünkü vahyin bildirmesi dışında Hz. Peygamberin gelecekte vuku bulacak olaylar hakkında bilgi vermesi Kur'an'a aykırı bir durumdur. Ayrıca halife, mehdî ve deccal ilişkisini dile getiren hadislerin de hilâfetin nassa dayandığını iddia eden kimselerin iddialarını haklı çıkaracak sıhhatte olmadıkları yapılan senet ve metin tetkiki sonucunda görülmüştür.

9. Hz. Peygamberin vefatından sonraki dönemde Müslümanların siyasî literatürüne giren ve pek çok sayıda rivayette yer alan, ayrıca çeşitli tartışmalara konu olan hilâfet meselesi, günümüzde bazı kesimlerin zihinlerini meşgul etmektedir. Hilâfeti o günün şartlarına göre şekillenmiş siyasî bir kurum olarak görmeyerek ona dinî kutsiyet katmak isteyen ve bu kurumun yeniden hayata geçirilmesini dinî bir emir telakki eden dinî cemaat, grup ve oluşumlar bu düşüncelerini rivayetler yoluyla desteklemeye çalışmaktadırlar. Dolayısıyla bu grupların hilâfetle ilgili düşüncelerini mesnet kabul ettikleri dinî naslar/rivayetler çerçevesinde yeniden gözden geçirmeleri yararlı olacaktır. Aksi takdirde Kur'an'da yer almayan ve ayrıca Hz. Peygambere ait olduğu senet ve metin bakımından eleştiriye açık çok sayıda rivayet esas alınarak geçmişin siyasî tecrübelerini dinin mutlak emri kabul etmek gibi bir yanlışlığa düşülmüş olacaktır.

(Alıntı)

Hz. Osman'ın Bir Güzelliği Daha

Hz. Ebu Bekir'in kısmi bir seçimle göreve gelmiş idi. Ancak Hicri 13/miladi 634 Cemaziyelahir ayında vefat etti. Hastalığı sırasında da Hz. Ömer'i imam tayin etti. Bu göreve kendisinden sonra halifelik makamına Hz. Ömer'in geçmesini istiyordu. Çünkü Hz. Ömer, Ebu Bekiri'r-Sıddık zamanında icra olunan bütün işlerin tahakkuk etmesinde büyük yardımda bulundu. Bundan dolayı Hz. Ebu Bekir, halife olarak yerine geçecek en muktedir ve en liyakatlı şahsiyetin Hz. Ömer olduğuna kani olmuştu . Hz. Ebu Bekir bu düşüncesini Abdurrahman b. Avf, Osman b. Affan , Sa'd b. Ebi Vakkas ,Üseyd b. Hudayr gibi Ensar ve Muhacirlerin ileri gelenlerine söyledi. Abdurrahman b. Avf , Hz. Ebu Bekir'in bu düşüncesine olumlu baktı fakat Hz. Ömer'in sert bir mizaca sahip olduğunu belirtti. Bunun üzerine Ebu Bekir: **"Bunun nedeni onun beni yumuşak görmesidir. Eğer iş ona düşerse şu anda yaptıklarının pek çoğunu yapmayacaktır. Ben kendisini uzun uzun gözetledim. Birisine kızdığım zaman beni ondan hoşnut etmeye çalışırdı. Birisine yumuşak davrandığımda ona karşı daha sert davranmak yolunu gösterirdi"** dedi.

Abdurrahman b. Avf, Hz. Ömer'in halife olacak özelliğe sahip olduğunun farkındaydı ve bu sebepten dolayı onun halife olmasında bir sakınca görmemekteydi. Hz. Ebu Bekir Avf'dan olumlu bir yanıt alınca Hz. Osman'a düşüncesini söyledi. **Hz. Osman'da Hz. Ömer'in içinin dışından daha iyi olduğunu söylemiş ve aramızda bu vazifeye en uygun kişi Ömer'dir** demiştir. Hz. Osman'ın bu müspet cevabından sonra, Ensar ve Muhacirin ileri gelenleride olumlu cevaplar vermiş idi.

Ancak Hz. Ömer'i destekleyip halife olması yönünde olumlu kararlar bildirenler kadar menfi yönde onu eleştiren ve halife olmasını istemeyen kişilerde var idi. Bu yönde itirazlarını bildirmek maksadıyla bazı sahabeler Hz. Ebu Bekir'in yanına gitmişlerdi. Talha b. Ubeydullah bunlardan bir tanesiydi. **O, Ömer'i niçin halife tayin ediyorsun, Rabbi'ne nasıl cevap vereceksin** diyerek Hz. Ebu Bekir'e itirazını belirtmiş idi. Bu sözleri hasta yatağında duyan Hz. Ebu Bekir hem öfkelenir hem de biraz da üzülür ve "**beni oturtun**" der. Oturduktan sonra, Talha'ya, ; "**Beni Allah'a vereceğim hesapla mı korkutuyorsun. Ben Allah'a diyeceğim ki, bu dünyada mevcut en iyi şahsı tavsiye ettim. Ben Ömer'i sizden daha iyi tanıyorum. Ben Allah'ı da sizden daha iyi bilirim. Ömer, şüphesiz serttir; fakat hilafete geçip mesuliyeti yüklenirse başka şekilde hareket edecektir**" diyerek Talha'nın itirazına cevap vermiş idi.

Daha sonra ise Hz. Osman'ı çağırıp şu vasiyeti yazdırmıştır. Bu vasiyetname de Hz. Ebu Bekir şöyle demekteydi:—

Yargılayan, bağışlayan Allah adıyla. Abdullah b. Ebu Kuhafe'nin dünyadan çıkarken son deminin hitamında, ahirete giderken ilk deminin başlangıcında , kafirin imana , facirin iykana geldiği , yalancının bile doğru söylediği son deminde ki ahit ve vasiyetidir. Ömer b. Hattab'ı kendime halef tayin ediyorum. Onun sözünü dinleyiniz. Ona itaat ediniz . Ben bununla Allah'a ve peygamberine, dinime, kendime ve size iyilik istemiş bulunuyorum. Adalet üzerine yürürse ondan umudum ve beklediğim budur. Başka bir hareket tarzı takip ederse, biliniz ki, kişi ne işlerse onu kazanır. Benim maksadım ve gayem hayırdır. Gaybı bilmem. Zulüm edenler, nelere duçar olacaklarını kendileri de bilir. Allah'ın selamı, rahmet ve bereketi üzerinize daim olsun."

Daha sonra yazdırdığı vasiyetnameyi mühürledi. Hz. Osman bu vasiyeti dışarı çıkıp halka okudu. Kendiside evinin penceresine yaklaşarak, burada toplanan halka, başınıza, akrabamdan birini değil, Hattab oğlu Ömer'i seçtim , kabul ediyor musunuz diye sordu. Halk halifenin bu sorusuna olumlu yanıt vermiş idi.

Hz. Osman Mekkeliler arasında okuma yazma bilen az sayıda ki kişiden biriydi. Bu sebepten, Hz. Peygambere vahiy katipliği de yapmıştır. Hz. Osman Hz. Peygamberin sünnetine ve Kuran-ı Kerimin kurallarını yaşamı boyunca tatbik etmiştir. Hz. Peygamber Hz. Osman'dan dolayı aşırı haya ve edep sahibi bir kimse olarak bahsetmiştir. Hatta "**göklerde melekler bile Osman'ın hayasına bakar da utanırlar**" demiştir. Aynı şekilde "**Her Peygamberin cennette Refiki vardır, benim cenneteki refikimde Affan oğlu Osman'dır**" diyerek ona şereflerin en

büyüğünü vermiş idi. Hz. Peygamber'in vefatıyla beraber aynı şekilde samimi bir müslüman olarak hayatını yaşamaya devam etmiştir. Ebu Bekir'in Halifeliği döneminde de O'na biat etmiş ve O'nu katipliğini üstlenmiştir. Hz. Ebu Bekir'in vefatından önce yazdırdığı vasiyet name de göstermiş olduğu doğrulukla yine samimi ve adil bir müslüman olduğunu kanıtlamıştır.

Hasta olan Ebu Bekir, kâtibi Hz. Osman'ı çağırmış . Benim söylediklerimi yaz demiştir. Besmele ve salvele'den sonra

"Allah' ın kulu olan Ebu Bekir bu dünyadaki son dakikada ve öbür dünyaya intikal edeceği ilk dakikada sizden, aşağıdaki hususları istiyor. Ben sizin için şu şahısa biat etmenizi istiyorum..."

dedikten sonra isminin yerini boş bırakmış ve o anda bayılmıştır. Hz. Ebû Bekir bayıldığı için, Hz Osman cümleyi tamamlayamamıştır. Sonra Osman cümleyi tamamlayarak "Ömer" adını yazmıştır.

Kendine gelen Hz. Ebu Bekir Hz. Osman'ın yaptığı bu hareketten dolayı "**Sen kendi adını da yazabilirdin fakat Ömer'in adını yazdın Allah senden razı olsun, Sen halifeliğin bütün vasıflarına sahipsin"** demiştir.

Daha sonra Hz. Ebu Bekir halefini çağırarak ona bir çok nasihatte bulundu. Hz. Ebu Bekir'in bu kararı almasında, şüphesiz kendi başkanlığının seçimi zamanında ümmetin parçalanma noktasına gelmiş olmasının, böyle bir tecrübe yaşanmasının önemli bir etkisi olmuştur. Müslümanların tekrar aynı tehlike ile karşı karşıya kalmasını istememesi onu bu kararı almaya zorlamıştır.

Hz. Ebu Bekir'in vefatı ve defnedilmesiyle beraber Hz. Ömer halifelik makamına geçmiş idi. Halktan ilk biati de Mescid-i Nebevi de kabul etmiştir. Böylelikle Hz. Ömer resmen İslam devletinin 2. Halifesi seçilmiş idi. Hz. Ömer'in bu şekilde halifeliğe gelmesi dolayısıyla istihlaf adı verilen, önceki yöneticinin kendisinden sonra kimin yönetime geleceğini etrafındakilerle istişare ettikten sonra açıklaması şeklindeki seçim biçimi ortaya çıkmış olmaktaydı.

Hz. Ömer'in vasiyet yoluyla olduğu kadar Ehl-i hal ve'l akd diye tabir edilen seçkinler zümresi ve halkın görüşünün de alınmasıyla bu göreve getirildiğini görmekteyiz. Böylelikle Hz. Ömer vasiyet yoluyla halife olan ilk kişi olmuştur. Hz. Ömer'in göreve gelme biçiminde demokratik bazı uygulamaların varlığı da dikkat çekmektedir. Hz. Ebu Bekir'in halkın ileri gelenlerine düşüncelerini sorması ve olumlu yönde cevap alması bunun destekleyicisi niteliğindedir. Aynı zamanda vasiyetten sonra Hz. Ebu Bekir'in halka Hz. Ömer'i halife olarak onaylıyor musunuz diye sorması da kısmi seçimin ve demokrasinin göstergesiydi. Hz. Ömer Ashabın ve halkın seçimiyle göreve geldiğini söylemek de kanaatimizce yanlış olmayacaktır. Bununla birlikte, Hz. Ömer'in bu şekilde (vasiyetle) halife tâyin edilişi tartışma

konusu olmuştur. Hz. Ömer'in "meşveretsiz" ve "anti- demokratik" halife olduğu, Sünnet'e uygun olmadığı ileri sürülerek eleştirilmiştir. (alıntı)

Hz. Ali kerremallâhü aleyhi vecheh ve İlim

Hz. Ali halifeliği devralmasının ardından eğitime ve öğretime karşı büyük önem vermiş bunu geliştirmek ve ilerletmek hususunda büyük çabalar sarfetmiştir "**Bana bir harf öğretenin kölesi olurum"** diyen İslam devletinin liderinin eğitime ve öğretime yaklaşımını ifade eden bu söz , eğitime karşı söylediği en güzel sözlerden bir tanesidir. Hz. Ali çağının o zorlu şartlarında dahi toplumunu eğitmeyi ve yetiştirmeyi amaçlamıştı. Bu amaçla bilime , bilimsel çalışmalara, eğitime büyük değer vermiş ve bunları, kendi döneminde toplumuna kazandırmayı amaç edinmiştir. Ayrıca, tüm zamanlara katkı sağlayacak bilimsel, kültürel gelişimlerin harçlarını da ana yapıya koymuştur.

Toplumun her dönemde daha da ilerlemesi için mücadele eden Hz. Ali, bilgi ve eğitimin cahilliği daima yeneceğinin ifade etmekteydi. Bu hususta Hz. Ali **"İlim öğrenin, onunla tanınırsınız. Onunla amel edin, onun ehlinden olursunuz. Çünkü sizden sonra öyle bir zaman gelecek ki hakkın onda dokuzu inkar edilecek. O zaman sadece tövbekar ve Allah'a tam yönelenler kurtulacak. Onlar hidayet önderleri ve ilim meşaleleridir"** diyerek ilmin öğretilmesinin ve öğrenilmesinin insanlara neler kazandıracağını belirtmiştir (İbni Kesir, ?:6). Hz. Ali gericiliğin ancak ilim ve eğitimle oluşacak bilinçle yok edilebileceğine inanmaktaydı. Halifeliği süresince de geleceğin idarecileri ve yöneticileri olan çocukların eğitimine büyük önem vermiştir. Onların en güzel şekilde yetişmesi için önemli çalışmalar yapan Hz. Ali çocukların güzel değerlere sahip olarak yetişen kişiler olması yolunda çaba sarfetmiştir.

Hz. Ali eğitimi sadece bilimsel kapsamlı çalışmalardan ibaret olmadığını, insanların yetiştirilmesinin bir aracı olduğunun da bilincindeydi. Kendisi de, Hz. Peygamber'in eğitiminden geçen **Hz. Ali"İlim Kapısı ve Adil bir lider"** idi.

Hz. Ali kendisini yetiştirmiş bir insandı. Özellikle edebiyat alanında şiirlerle ilgilenmiş olan Hz. Ali kaynaklara göre kesinliği tam olarak bilinmemekle birlikte bazı kitaplar yazmış idi. **"El- Kaşidetü'z -Zeynebiyye, Cennetü'l-Esma, Münacaat, Muhannes"** gibi bir çok kitabın Hz. Ali tarafından yazıldığı ifade edilmektedir. Aynı zamanda mektup, emirname ve vasiyetlerinin yer aldığı Nehc'ül Belaga'da onun önemli bir eseridir. Fakat Hz. Ali'nin bir çok eserinin 1055 yılında Bağdad Şahpur Kütüphanesinde yandığını ve kaybolduğunu kaynaklar belirtmektedir. Bununla beraber Hz. Ali cesaret, bilim, fıkıh ve güzel konuşmada oldukça yetenekli bir kişiydi. Şam'da bilgin ve İslâm hukukunda âlim geçinenlerin ona karşı şer'î mes'elelerde tartışmaya kalkışmaları kedilerin arslana karşı mırıldanmalarına benzerdi (Ahmed Cevdet Paşa,1981:436). Öyle ki Hz. Ali'nin şehit edilmesi haberi, onun en büyük rakibi Şam Valisi Muaviye'ye ulaştığında:

"Ebu Talib'in ölümüyle fıkıh ve ilim gitmiştir" diyerek Hz. Ali'nin ilim adamlığına hayranlığını dile getirmişti .

Hz. Peygamberin yanında yetişmesinden dolayı Kuran'ın iniş aşamalarına tanık olan Hz. Ali, böylelikle Kuran'a vakıf biri olarak yetişmiştir. Özellikle Raşid halifeler döneminde Kur'an bilgileri üzerine ünlenmiş simalardan bir tanesi de Hz. Ali olmuştur. Rivayetlere göre Hz. Ali'den 586 hadis nakledilmiştir.

Hz. Ali kendinden önceki seleflerinde olduğu gibi eğitime ve öğretime büyük önem vermiştir. Hilafeti döneminde öncelikli olarak Kuran ve hadis eğitimine önem veren Hz.Ali bunun yanı sıra siyaset, ekonomi ve ahlak derslerinide ön planda tutmuştur. Çağın gerekleri doğrultusunda hareket eden Hz. Ali eğitim ve öğretimde toplumu yetiştirmeyi kendisine ilke edinmiştir. Bu hususta okullar açılmasına öncülük eden Hz. Ali, özellikle çocukların yetişmesinde oldukça titiz davranmıştır.

Hz. Ali açmış olduğu okullarda başta kendisi olmak üzere bir çok muallimi de dersler vermek üzere tayin etmiştir. Örneğin, Hz. Ali başkentte açmış olduğu okula öğretim görevlisi olarak atadığı Ebul Esved Dueli, Arapça grameri;

Abdurrahman Sülemi, Kur'an dersleri; Kumeyl İbni Ziyad, Fen bilimleri; Ubade bin Sabit ve Ömer bin Seleme Arap dili ve edebiyatı dersleri verdiler. Kendiside okulda belagat (Retorik, dilbilgisi kurallarına uygun güzel konuşma ve yazma), Kur'an hadis ve fıkıh dersleri veriyordu . Bu şekilde yetişecek olan yeni neslin Arapların karanlık dönemlerinden uzak yepyeni bir dönem açmaları için mücadele etmiştir. Toplumunun her zaman bir adım daha ilerlemesi için hiçbir fedakarlıktan çekinmemiştir. Kendisi de bir ilim adamı olan Hz. Ali, eğitimsiz toplumun yok olup gideceğinin farkındaydı.

Toplumun kalkınması ve ilerlemesi hususunda önemli atılımlar gerçekleştiren Hz. Ali kendisi de bir çok kitap yazarak bunu göstermişti. Hz. Peygamber'in bir hadisine göre, **"Tanrı bilimin beşte dördünü Ali'ye verdi. Kalan birinde de onu insanlara ortak yaptı"** diyerek Hz. Ali'nin üst düzeyde bir ilime sahip olduğunu gayet açık şekilde dile getirmişti.

Bunun yanı sıra Hz. Ali'nin eğitime ve öğretime dair söylemiş olduğu şu vecizeler, onun tam bir eğitim neferi olduğunu ispatlamaktadır. Buna göre Hz. Ali:

" İlim bayrağımdır, nereye gitsem benimledir".

"İlim bütün iyiliklerin anahtarıdır"."

İlim hiçbir servet ile satın alınmaz. Onun içindir ki, bir cahil ne derecede zengin olursa olsun, en fakir bir alim ile mukayese olunmaz".

"İki şey vardır ki sonu bulunmaz; ilim, akıl".

"İlimsiz ibadette, tefekkürsüz Kur'an okumakta hayır yoktur".

“İlim meclisleri cennet bahçeleridir”.

“İlim mirasın hayırlısıdır”.

Sözleri ilme, ilmi öğretene ve öğrenene kısacası eğitime verdiği önemi göstermek için kanaatimizce kafidir…

Sultan İşleri

Cihadın en faziletlisi zalim sultana adaleti söylemektir. [Ebû Dâvûd, Melâhim, 18.]

Sultan Allah’ın yeryüzündeki gölgesidir. Kullarından zulme uğrayan herkes ona sığınır [Nureddin Ali b. Ebî Bekir el-Heysemî, Mecmau’z-Zevâid ve Menbeu’l-Fevâid (thk. Abdullah Muhammed ed-Derviş), Dâru’l-Fikir, Beyrut 1994, V, 355.]

Hz. Ömer’e atfedilen şu sözdür: “**Allah Kur’an’la yola getiremediğini sultanla yola getirir.”**

[Ebû Bekir Ahmed b. Ali b. Sâbit el-Hatîb el-Bağdadî, Tarihu Medînetü’s-Selâm, Dâru’l-Garbi’l-İslâmî, Beyrut 2001, V, 173.]

“İsrailoğullarını peygamberler idare ediyordu. Bir peygamber öldü mü yerine başka bir peygamber geçiyordu. Gerçek şu ki, benden sonra peygamber olmayacaktır. Halîfeler olacak ve çoğalacaklardır. Ashab: Bize neyi emredersin? diye sorunca, Hz. Peygamber şöyle buyurdu: “Önce kime biat ettiyseniz onun biatına bağlı kalınız. Sonra onlara haklarını veriniz, şüphesiz Allah onları yönetimleri altına verdiği kimselerden dolayı sorgulayacaktır.” [Müslim, İmâre, 44.]

Biâhin’den

Hz. Fatıma, kocası Hz. Ali’nin halife olmasını istiyordu. Hz. Ebu Bekir’e biat edildikten sonra O, kocası Hz. Ali ile bir gece Ensar meclislerine uğrayıp onlardan yardım isteyince onlar da

“Ey Resulullah’ın kızı! Biz Ebu Bekir’e biat ettik. Eğer senin kocan ve amcanın oğlu, Hz. Ebu Bekir’den önce gelseydi, ona biat ederdik”

derler. Bunun üzerine Hz. Ali

“Rasulullah’ı evinde defnetmeden bırakıp insanlarla onun halifeliğini mi tartışsaydım?” der. Hz. Fatıma da

“Ebu’l-Hasan gerekeni yapmıştır. Onlar ise hesap ve sorgusu Allah’a kalan bir iş yapmışlardır”

[İbn Kuteybe, el-İmâme ve's-Siyâse, s. 16.] diyerek Hz. Ali'yi destekler.

Hatta Hz. Ebu Bekir'in halife olmasına en çok karşı çıkanların başında gelen Hz. Fatıma'nın evi, bu konuda ne yapılacağının istişare edildiği bir merkez haline gelmiştir diyebiliriz. Hz. Ebu Bekir de Hz. Fatıma'nın kendi hilafetine karşı çıkmasını ciddiye alarak onu Medine'deki muhaliflerin başı gibi görür. Onun yanında bir araya gelenleri önlemek ister. Bunun için bir gün Hz. Fatıma'nın evinde toplanan bir gurubun dağıtılması için Hz. Ömer'i oraya gönderir. Hz. Ömer de buraya gelir ve içeridekilerin dışarıya çıkmasını ister.

Bunun üzerine Hz. Fatıma kapıya gelir ve ona **Peygamber'in cenazesini ortaya koyarak ona danışılmadan ve onlara bu konuda bir hak tanımadan hilafeti ele geçirdiklerini söyler.**

[*a.g.e.,* s. 16-18.]

Ya'kubi, Hz. Fatıma'nın evinde Ensar ve Muhacirler'den Hz. Ebu Bekir'in hilafetine karşı olan bir gurubun toplandığını, bu sebeple Hz. Ömer'in, Hz. Ali ile tartıştığını, Hz. Fatıma'nın müdahalesi ile Hz. Ömer'in tartışmadan vazgeçtiğini daha sonra da bu muhaliflerin tek tek Hz. Ebu Bekir'e biat ettiklerini kaydeder.

[el-Ya'kubi, Ahmed b. Ebu Yakub b. Cafer, Tarihu'l-Ya'kûbi, Beyrut 1413/1993, C.2, s. 11.]

Hz. Ebu Bekir, Hz. Fatıma'nın toplumdaki yerini bildiği için, onu bu muhalefet düşüncesinden vazgeçirmek gayesi ile onun evine gelir ve ona olayların nasıl geliştiğini açıklar. Hatta o, Hz. Fatıma'nın bu tutumu sebebiyle istifayı bile düşünür.

[Abdurrezzak, Ebu Bekr Abdurrezzak b.Hemmame's-Sa'ni, el-Musannef, Beyrut 1421/2000, C.5, s. 304-306; İbn Kuteybe, el-İmâme ve's-Siyâse, s. 18; Rıza Savaş, a.g.e., s. 179-180.]

Hz. Aişe'ye göre Hz. Fatıma hayatta iken insanlar Hz. Ali'ye yönelmiş, O vefat edince Hz. Ali, insanların kendisinden desteklerini çektiğini hissetmiş ve bundan sonra Hz. Ebu Bekir'e biat etmiştir.[İbn Kuteybe, a.g.e., s. 18; Rıza Savaş, Raşit Halifeler Devrinde Kadın, s. 194.s. 179-180.]

O'nun Gerçek Halifesi

Allâh Rasûlü (sallallâhü aleyhi ve sellem) tebliğin ikinci aşamasında **"En yakın akrabanı uyar!"** (26/şuarâ, 214.) âyeti gereği, davetinin sesini artık bir perde daha artırmakla yükümlü kılınmaktaydı. Söz konusu âyet, bi'setin dördüncü yılı nâzil olmuştur.

Bu konuda kendisinden gelen şu rivâyet, bizlere, vahyin ilk evresinde Hz. Ali'nin nasıl bir tavır içerisinde olduğunu belirgin bir şekilde göstermektedir:

"En yakın akrabanı uyar!" âyeti geldiğinde Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem), ehl-i beytinden olanları bir araya getirdi. Sayıları otuzdu. Yediler, içtiler. Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem) onlara:

"Hanginiz benim, dinimin gereklerini yerine getirmeyi, sözlerimi dinlemeyi taahhüt eder ki' **[Orijinali böyle olan bu ifadeyi: "Borçlarımı ve sözleşmelerimi /vaadlerimi ödemeyi, yerine getirmeyi kim tazmin eder / bana garanti verir?"]** benimle beraber cennette olabilsin ve ailem arasında da benim Halîfem olsun?" diye sordu. Akrabalarından birisi bu sözler karşısında:

"Ey Allâh'ın Rasûlü! Sen bir denizsin. Kim bu vazifeyi yerine getirebilir ki?' dedi. Sonra Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem) bunu üç defa tekrar etti. Fakat hiçbir cevap alamadı.

Bunun üzerine -Hz. Ali- "Ben kabul ediyorum' dedim."

Bu rivâyete baktığımızda ve tarihsel verileri karşılaştırdığımızda Hz. Ali'nin bu dönemde, henüz on iki-on üç yaşlarında olduğu anlaşılmaktadır. Onun bu küçük yaşına rağmen, inatçı müşriklerin direnmeleri karşısında nasıl bir irade hâkimiyetine sahip olduğunu ve Hz. Peygamber'in (sallallâhü aleyhi ve sellem) de ona ne denli saygı gösterdiğini bu iki mervî olay ortaya koymaktadır.

[ibn Hanbel, Ahmed (v. 241/842), Musned, Thk. Şuyb el-Arnavût, Âdil Murşid, Muessesetü'r-Risâle, Beyrut 1999, c. II, 883; 1371; ibn Kesîr, Imâdüddîn Ebi'l-Fidâ ismail b. Ömer (v. 774/1372), Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm, Dâru Sâdır, Beyrut, t.y., c. IV, s. 104-105; el-Kandehlevî, Muhammed Yusuf (v. 1384), Hayâtu's-Sahâbe, Muessesetu'r-Risâle, Lübnan 1999, c. I, s. 126-127.]

Bazı Şeyleri Anlamak Mümkün Değil

Hz. Hüseyin ve onu sevenler, Hz. Hasan'ın naaşını dedesi Hz. Peygamber'in kabri civarına defnetmek istemişlerdir. Çünkü Hz. Hasan bu konuda vasiyette bulunmuş olmakla birlikte, bir fitnenin kopma ihtimali söz konusu olursa başka bir Müslüman mezarlığına gömülmesini tavsiye etmişti. **Hz. Hüseyin Hz. Aişe'den bu konuda izin isteyince Hz. Aişe buna müsaade etmiştir.** Ancak Mervan b. Hakem gibi Muâviye taraftarları Hz. Hasan'ın Hz. Peygamber'in yanına defnedilmesini engellemeğe çalışmışlardır.

Hz. Hüseyin onların böyle karşı koymalarına mani olmak istemişse de ona şöyle söylenmiştir: **"Ağabeyin Hasan, Rasûlullah'ın yanına defnedilmeyi vasiyet etmiş, ancak bu defin işinin Müslümanlar arasında bir fitneye sebep olması hâlinde herhangi bir Müslüman mezarlığına gömülmeyi de tavsiye etmişti. ste bu bir fitnedir."** Bu sözler üzerine, Hz. Hüseyin susmuştur. Ardından kardeşinin cenazesini Said b. Âs'in kıldırmasına izin vermiştir.

Ah Efendim

Rivayete göre H. 20 (M. 642) senesinde Hz. Bilal, ölümünün yaklaştığını hissetmiş ve bununla ilgili hisleri Hz. Peygamber'in rüyasında görmesi ile pekişmiştir. Rüyasında Hz. Peygamber ona **"Ya Bilal bu ne cefâdir, hâla beni ziyaret zamanı gelmedi mi?"** demiştir. Bunun üzerine o sıralarda Şam'da yaşamakta olan Hz. Bilal hemen bineğine binerek Medine'ye gelmiştir. Burada Hz. Peygamber'in kabrine gelip ağlayarak yüzünü sürmüştür.

Onun geldiğini haber alan Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin onun yanına gelmişlerdir. Hz. Bilal, onları kucaklayıp öpmüştür. Onlar da: "Ya Bilal! Biz senin ezanını duymak istiyoruz" demişlerdir. O da kabul edip mescidin damına çıkarak ezan okuyunca Medine halkı eski günleri hatırlayarak ağlamışlardır. [Zehebî, *Siyer,* I, 358-359.]

İçim yanıyor…

Abdullah b. Abbas Hz. Hüseyin'in öldürüldüğü gece rüyasında Hz. Peygamber'in elinin içinde kan toplayan kabıyla görmüştür. Bunun üzerine Abdullah b. Abbas ona sebebini sormuştur. **Hz. Peygamber de ona elindekilerin Hz. Hüseyin ve onunla beraber olanların kanı olduğunu, bu kabı Allah'a takdim edeceğini söylemiştir.** Bunun üzerine uyanan Abdullah b. Abbas olayı anlamış ve rüyasını insanlara anlatmıştır.

Aynı şekilde Hz. Hüseyin'in ölümü o sıralarda Medine'de bulunan Ummu Seleme'nin rüyasında bildirilmiştir. Buna göre o rüyasında Hz. Peygamber'in saçı ve sakalının topraklı olduğunu görmüştür. Ummu Seleme ona bunun sebebini sormuştur. Bunun üzerine Hz. Peygamber, Ummu Seleme'ye: **"Az önce Hüseyin'in öldürülüşüne şahit oldum"** demiştir

[Tirmizî, *Sünen,* V, 657; Hz. Peygamber'in Hz. Hüseyin'in sehit edilmesini ön gören hadislerinin değerlendirmesi konusunda bkz. Abdullah Karahan, "Hz. Hüseyin'in Öldürüleceğini Bildiren Rivâyetler Açısından Hadis Kaynaklarında Kerbela Olayı", *Çeşitli Yönleriyle Kerbela Sempozyumu,*Sivas 2010, III, 23-58.]

Emir Varsa Baş Gitmez Mi?

Hz. Hüseyin de Kûfe yolundayken bir rüya gördüğünü açıklamıştır. Bu rüyasında Hz. Peygamber'in kendisine bir emir verdiğini, bu emri yerine getirmek üzere gittiğini,

bunun ister lehine olsun, isterse aleyhine olsun yerine getireceğini anlatmıştır. [Taberî, *Târîh,* III, 297; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil,* III, 402; İbn Kesîr, *el-Bidâye,* VIII, 176.]

Kerbelâ olayı günü yine Hz. Peygamber, Hz. Hüseyin'in rüyasına girmiş ve ona kendine doğru gelmekte olduğunu söylemiştir. Hz. Hüseyin, rüyasını yakınlarına bildirmiştir. Bu durumda kız kardeşi Zeynep feryat etmeye başlamıştır. Bunun üzerine kadere tüm kalbiyle inanan Hz. Hüseyin ona susmasını, kaderi metanetle karşılamasını anlatmıştır. [Ebû Mihnef, *Maktel,* 77; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil,* III, 415; İbn Kesîr, *el-Bidâye,* VIII, 190.]

Muaviye, Sahabi mi?

Muaviye'nin yaptıklarını görünce sahabi olduğunu savunmak mümkün mü?

Hz. Ali'nin ordusu savaşı kazanmak üzere iken, Şam ordusu, Amr b. el-Âs'ın tavsiyesi üzerine mızrakların ucuna Kur'an sahifelerini takarak, karşı tarafı Kur'an'ın hakemliğine davet etti. Hz. Ali kerremallâhü aleyhi vecheh bunun hile olduğunu derhal sezdi, ordusuna buna aldanmamalarını söyledi. Bu hileyi hazırlayanları çok iyi tanıdığını belirterek onları şöyle değerlendirdi:

"... **Muâviye, Amr, İbn Ebi Muayt ve İbn Ebi Serh din ve Kur'an ehli değillerdir.** Ben onları sizden iyi tanırım. Onların çocukluklarını bilirim; yetişkin iken onlarla beraberdim. Onlar küçükken çocukların şerlisi, büyüklüklerinde de yetişkinlerin en kötüsü idiler. Mushafların kaldırılması tuzak ve hiledir..."

[Taberî, Târîh, V, 49; İbn A'sem, el-Fütûh, II, 187; Mes'ûdî, Mürcûcü'z-Zeheb, II, 401; İbrahim Sarıçam, Emevî-Hâşimî İlişkileri, s. 273.]

**

Hz. Hasan hilafeti Muaviye'ye teslim etmeden kısa bir süre önce ordusuna yapmış olduğu aşağıdaki konuşma da bunu ortaya koymaktadır: "Ey Iraklılar! Sizden gördüğüm üç şey beni yaralamıştır. Babamı öldürmeniz, beni yaralamanız ve malımı zorla gasp etmeniz."

[Miskeveyh, Tecâribu'l-Ümem, I, 388.]

**

Kays b. Sa'd, Hz. Peygamber'in şöyle dediğini rivayet etti: **"Hile ve hilekarcı cehennemliktir."** Daha sonra Kays'ın, "Bu ümmetin hile yapacak olan kişilerinin ilkiyim.[Mizzi, Tehzîbü'l-Kemâl, XXIV,44; Zehebi, Siyeru A'lami'n-Nübela, III, 107-108; Zehebi, Tarihu'l-İslam, I, 290; İbn Asâkir, Tarihu Dımaşk, XLIX, 423; İbn Hacer, İsâbe, III, 239.]

Eğer İslam hileyi yasaklamamış olsaydı, Arapların tahammül edemeyeceği hileler yapardım." dediği rivayet edilir.

[İbn Abdilberr, İstî'âb, III, 290; Zehebi, Siyeru A'lami'n-Nübela, III, 108; Safedî, Vefeyât, XXIV, 284.]

Muaviye'nin çabaları sonucu Kays b. Sa'd, Hz Ali tarafından Mısır valiliğinden uzaklaştırıldığında, Kays'ın, **"İslam, şayet hileyi yasaklamasaydı, Şam halkı ile onların efendileri arasında görüş ayrılığı yaratmak için hileye ilk ben başvururdum"** dediği bildirilir.

[İbn Asâkir, Tarihu Dımaşk, XLIX, 424. 37 İbn Kesîr, el-Bidâye, VIII, 16.]

**

Kays b. Sa'd, Sıffin gününde Muaviye'yi şu şiirle çok sert bir şekilde eleştirmişti:

Sen bize düşman olduğunu söylediğinde, bizler Rabbimizin ne kadar güzel bir vekil olduğunu hesaba kattık,

Zafere, düne ve uzun konuşmalara da hükmeden Rabbimizi hesaba kattık.

O'na şükür, o'nu hesaba katmaktır. Bu da ona olan az (küçük) bir şükürdür.

Ali bizim önderimizdir ve Kur'an'da onun hakkında inen ayetler de o (Hz. Ali) ona (Muaviye) denk değildir.

Hz. Peygamber, 'kim benim dostumsa Hz. Ali de onun dostudur.' demesi buna bir delildir.

Ne olursa olsun Hz. Peygamberin sözü ümmetini bağlamaktadır.

Ey Hind'in oğlu! Ölümden nereye kaçacaksın, dağların arasında da yolun sonunda da ölüm vardır.

Bu, Cebraîl'in bize yardım ederken Hz. Peygamberle birlikte etrafını çevirdiğimiz sancaktır.

Hazreç'in ataları düğüne gider gibi ona (sancağa) havada süzülerek uçtu.

Onun (Hz.Ali) halifeliği hakkındaki görüş açıktır, orada bundan başka bir yol yoktur.

[İbn A'sem, el-Fütûh, II, 38.]

**

Kays b. Sa'd'ın belagatta maharetini gösteren metinlerden biri, Hz. Hasan, Muaviye ile sulh yaptığı zaman, Kays ona bey'at etmeyi reddedince Muaviye kendisine şu mektubu yazdı.

"Sen Yahudi babanın Yahudi oğlusun! Şayet senin istemediğin taraf zaferi elde ederse, seni cezalandırıp öldürecektir. Senin baban yayına kiriş takmış ve onu amacının dışında atmıştı. Aynı zamanda zamanın çoğunda da ayrıntıda hata yaptığı için kavmi o gün onu terk ederek halifelikten azletti. Daha sonra senin baban kovulmuş bir şekilde Havran'da öldü."[Müberred, **el-Kâmil**, II, 117; Mes'udi, **Mürûzü'z Zeheb**, III, 25; İbn Abdirrabbih, **Ikdü'l-Ferid**, V, 81.]

Kays b. Sa'd'ın Muaviyye 'ye cevabı:

“ Ey puta tapan adamın putperest oğlu! İslam’a gönülsüz bir şekilde girdin ve ayrılık yaratarak itaatten çıktın. Senin Müslümanlığın kuvvetli olmayıp, ikiyüzlülüğünü ortaya çıkartarak, Allah seni İslam dininde nasipli kılmadı. Hala Allah ve Resul’u ile savaş halindesin. Sen müşrik grupların başındasın ve aynı zamanda sen Allah’ın, Hz. Peygamber’in ve Müslümanların düşmanısın. Babam hakkında zikrettiklerine gelince, hayatımın üzerine yemin ederim ki babam ve biz, din düşmanlarından yüz çeviren ve İslam dininin yanında yer alan Ensar’ız.”

[Müberred, **el-Kâmil**, II, 117; Mes’udi, **Mürûcü’z Zeheb**, III, 26; İbn Abdirrabbih, **Ikdü’l-Ferid**, V, 81.]

**

Kays b. Sa’d, Hz Peygamber sallallâhü aleyhi ve sellemin şöyle dediğini rivayet etti: **“Günahı kim güç olarak kullanırsa, Allah kıyamet gününde onun hilesini zayıf düşürecektir”**

[Ahmed b. Hanbel, **Müsned**, VI, 6; İbn Kesîr, **Câmi’**, X, 433.]

**

Bize Hasan b. Musa, o İbn Lehya’dan o da İbn Hubeyre’den merkebe binmiş yaşlı birinden ona da Ebu Temim el-Ceyşâni’nin Mısır’da Kays b. Sa’d’ın şöyle dediğini haber verdi. Kays, Hz Peygamber’in şöyle dediğini işittim: **“Kim ki bir yalanı bilerek bana isnad ederse cehennemdeki döşeğini ya da evini hazırlamış olur.”**

[Ahmed b. Hanbel, **Müsned**, III, 422; İbn Kesîr, **Câmi’**, X, 433; Bu yaşlı zat, Abdullah b. Amr’ın da Kays’tan rivayet edilen hadisin aynısını duyduğunu söylemiştir. İbn Abdilhakem, **Fütûhu Mısır**, s. 303; Ahmed b. Hanbel, **Müned**, III, 422; İbn Kesîr, **Câmi’**, X, 433.]

Not:

Kays b. Sa’d, Hazrec’in efendilerinden olan Sa’d b. Ubâde’nin oğludur. Hz. Peygamber Medine’ye hicret ettiğinde Hazrec’den Sa’d b. Ubâde, Evs’ten Sa’d b. Muaz kabilelerinin önde gelen kişileri olmaları hasebiyle Ensâr’ın siyasi kararlarını belirlemede etkin rol almışlardır.

Kays b. Sa’d, Hz. Peygamber Medine’ye geldiğinde genç bir delikanlı olmasına rağmen, Ensâr’dan yirmi arkadaşıyla birlikte, Hz. Peygamber’in korumalığını üstlenmişti. Bu görevin tehlikeli olmasından, babası Hz. Peygamber’e rica edip oğlunun bu görevden uzaklaştırılmasını istediğinde, Hz. Peygamber Kays’ı bu mevkiinden alarak, onu sadaka toplama işinde görevlendirmişti. Kays b. Sa’d, Hz. Peygamber’in yer aldığı bütün savaşlara katılıp, Mekke’nin fethinde Ensâr’ın sancağını taşıma şerefine nâil olmuştur. Ayrıca Hz. Peygamber’in Yemen’de bulunan Sudalılar üzerine gönderdiği seriyyenin komutanlığını da üstenmişti. Habat seriyyesinde mücahitler açlıkla baş başa kaldıklarında, Kays b. Sa’d mücahitlere sirayet eden bu açlığı gidermek için kesimlik deve aramaya başladı, satın aldığı develeri mücahitler için kestirerek onların açlığını gidermeye çalışmıştır. Ordu Medine’ye

döndüğünde, Hz. Peygamber seriyyede Kays'ın yapmış olduğu cömertliği duyduğunda, onun bu güzel hasletini övmüştü. Hz. Peygamber vefat ettiğinde Ensar, Sa'd, b. Ubâde'yi halife seçtirmek için Benû Saide örtmeliğinde toplandığında, Kays, babası hasta olduğundan onun konuşmalarını yüksek sesle halka duyuruyordu. Ensâr'ın babasının arkasında sağlam bir şekilde durmadığını görünce, o toplantıda halife seçilen Hz. Ebu Bekir'e biat etmiştir. Kays b. Sa'd, Mısır fethinde bulunan önde gelen sahâbilerdendi. Amr b. El Âs'ın Mukavkıs'a gönderdiği elçiler arasında yer almıştı. Mukavkıs'ın İslâm hakkında sorduğu sorulara cevap vererek, onun İslâm hakkındaki düşüncesinin müspet yönde gelişimine etkin rol oynamıştır. Arap dâhilerinden kabul edilen Kays b. Sa'd, Hz. Ali döneminde siyasi rolüyle İslâm Tarihi'ne damgasını vurmuştur. Mısır'a vali olarak gittiğinde, halkın ikiye bölündüğünü gördü. Kays, Mısır'da sükûneti sağlayabilmek için Hz. Osman'ın şehadetini kalkan yapan Hıribta bölgesini, devlete karşı gelmemek şartıyla, Hz. Ali'ye biat konusunda zorlamamıştır. Muaviye, Mısır'ın Hz. Ali'nin kontrolünde olması ve buranın Kays b. Sa'd gibi komutanlık ve idarecilik sahasında çok kabiliyetli biri tarafından yönetilmesini geleceği açısından tehlikeli görüyordu. Bunun için Muaviye Mısır valisi Kays b. Sa'd'ı siyasi tavizlerle kendi yanına çekebilmeyi, bu olmazsa en azından onu Mısır valiliğinden azlettirip yerine daha güçsüz birinin geçmesini hedefledi. Bu yüzden Muaviye öncelikle Kays'ı kendi tarafına alabilmek için ona Irakeyn (Kûfe-Basra) valiliğini teklif etti. Kays b. Sa'd, Muaviye'nin bu siyasi hilesine mağlup olmayınca, **Muaviye, daha sonra güya bizzat Kays'tan gelmiş gibi bir mektup uydurdu ve onun Hz. Osman'ın kanını talep ederek kendisiyle aynı görüşte olduğunu ve kendisiyle birlikte hareket ettiğini söyleyerek bu haberin Şam'da yayılmasına gayret etti.** Bu haberler Hz. Ali'nin kulağına gittiğinde Hz. Ali, Kays b. Sa'd'ı Mısır valiliğinden azlederek yerine Muhammed b. Ebi Bekir'i vali olarak atadı. Kays b. Sa'd'ın Mısır'dan azledilmesiyle, Muaviye'nin Hz. Ali tarafının bütünlüğünün bozulması, en azından zayıflatılmasına yönelik ilk teşebbüsleri olumlu netice vermiş oldu. Kays'ın Mısır'dan azledilmesi, Şam tarafının Hz. Ali karşısında elde ettiği önemli bir siyasi başarıdır. **Hz. Ali Kays b. Sa'd'ın üzerine vali olarak atadığı Muhammed b. Ebi Bekir'in öldürüldüğünü öğrendiği zaman, Kays'ın ne kadar ihtiyatlı ve akıllı biri olduğunu anlayarak, onu Mısır'dan azlettiğine pişman olmuştu.**

Sıffin savaşında Hz. Ali'nin komutanlarından olan Kays b. Sa'd, Hz. Ali'ye sadâkatını açıkça göstermiş oldu. Sıffin'de Kays b. Sa'd, Muaviye'yi eleştiren şiirler söyleyerek psikolojik yönden Muaviye'yi rahatsız ederek onu yıpratmayı başarmıştı. Aynı zamanda tahkime en fazla karşı çıkanlardan biri olmuştur. Fakat Hz. Ali ordusundaki bölünmüşlük yüzünden tahkimi kabul etmek zorunda kalmıştır. Hz. Ali'yi Sıffin savaşında yarı yolda bırakan, tahkime zorlayan, daha sonra tahkimi kabul ettiği için dinden çıkmakla suçlayan Hâriciler, hakemler Erzuh'a gittiklerinde Kûfe'den çıkıp Nehrevan'a yerleştiler. Hz. Ali, Hâricilerin yeryüzünde fesat işlere giriştiklerini, kanlar akıttıklarını, yollar kestiklerini, haramları hiçe saydıklarını öğrendiğinde, onların üzerine sefer yapmaya karar verdiğinde, Nehrevan'da Hz. Ali'nin komutanlarından biri yine Kays b. Sa'd idi. Hz. Ali, savaştan önce Kays b. Sa'd'ı Hâricilere göndermişti. Kays; Hâricilere, Müslümanları öldüren kişileri kendilerine teslim

ederek, ayrılmış oldukları cemaate tekrar geri dönmeleri konusunda telkinde bulundu. Kays b. Sa'd, Hz. Ali'nin şehit edilmesiyle oğlu Hz. Hasan'a biat edip, onun en büyük destekçisi olmuştu. Hz. Hasan'ın öncü komutanı Ubeydullah b. Abbas, gizlice Muaviye ile anlaşıp onun tarafına geçtiğinde, onun yerine komutanlığa Kays b. Sa'd geçerek, Şam ordusuna en büyük darbeyi vurmuştur. Hz. Hasan, ordusundaki disiplinsizliği gördüğünde, hilafeti Muaviye'ye devretti. Kays b. Sa'd da Hz. Ali taraftarlarının canlarını ve mallarını güvence altına alarak Muaviye'ye biat etti. Hz. Peygamber'in sahâbilerinden olan Kays b. Sa'd, Hz. Peygamber'den yirmiye yakın hadis rivâyet etmiştir. Hz. Peygamber'e on yıl hizmet eden Kays b. Sa'd, kişiliğinin gelişiminde Hz. Peygamber sallallâhü aleyhi ve sellemi kendine rehber edinmiştir.

Hazeynce /Darendeli

Malatya ilinin şirin bir ilçesi olan Darende bölgesinde konuşulan Hazeynce gizli dili insanlar arasındaki ticari ilişkilerden doğduğu da söylenebilir. Özellikle ticaret işiyle uğraşan göçer gezgin satıcılar kendi aralarında bir birlik ve düzen sağlamak amacıyla bu gizli dili meydana getirmişlerdir.

''Bu bölümde Malatya ilinin Darende ilçesinde geçmişte çerçilik yapan birkaç neslin kullandığı ve bugün unutulmaya yüz tutmuş olan dile ait topladığımız malzemenin değerlendirilmesi yapılacaktır. Bu dile yöre halkı tarafından 'Hazeynce' veya 'Ali'nin Uşağının Tekellimi' adı verilmiştir. Darende'de konuşulan gizli dil, çerçilikle meşgul olan insanlar arasında belirli bir kelime hazinesi ile başkaları tarafından bilinmesi istenmeyen işlerin rahat bir şekilde yapılabilmesi ihtiyacından doğmuştur. Darende'de Tohma havzasında yerleşik olarak yaşayan Boyrazuşağı, Gurduşağı, Tataruşağı, Çobanuşağı, Gasımuşağı gibi aşiretlerin arasında Gallangıçuşağı da bulunmaktadır.

Kendilerine 'Alininuşağı' da diyen Gallangıçuşaklılar geçimlerini sanat, ticaret ve hekimlikle özellikle göz ve diş hekimliğiyle temin etmişlerdir. Uğraştıkları sanat daha çok çilingirlik işlerine dönüktür. Çakı, bıçak, keser, satır, balta gibi âletlerin bilenmesiyle uğraşmışlar, ayrıca toka, sürmedenlik gibi süslenme eşyalarının yapımı, çakmakların tamiri gibi işleri de yapmışlardır. Bunların bir kısmı da çerçidir. Bunlar da matah dedikleri attariyeleri satmışlardır. Sanat ve hekimlikte mahir olan bu insanlar mesleklerini yapabilmek ve para kazanabilmek için gurbete çıkmışlar, Balkanlara, Kafkaslara, Suriye ve Irak'a kadar uzanabilmişlerdir. Kullandıkları gizli dilin kelime hazinesinde yer alan kelimelerden bu durum kolaylıkla anlaşılmaktadır.''

Darende ve bölgesinde yaşayan çerçiciler konuştukları Hazeynce dili ile ticaret işlerinde kendilerine kolaylık sağlamışlardır. Yabancı insanlara karşı ticari sırlarını bu gizli dil vasıtasıyla hep saklamışlardır. Kendi aralarında mükemmel derecede bir örgütlenmenin olduğunu söylebiliriz.

' 'Bu dilin özelliği ve gizliliği günlük hayatta, ticari ilişkilerde bazı kavramları farklı kelimelerle ifade etme konusundaki zorlamadan ileri gelmektedir. Bilhassa Darendeli gezgin satıcıların aralarındaki dayanışma ve ticari menfaat gözetme yabancıya karşı mesleki sırların saklanması, hemşehrilik duygusunun güçlenmesi bakımlarından dikkate değer bir rol üstlenmektedir. Büyük bir ihtimalle ortaya çıkış sebebi ve hatta amacı da budur diyebiliriz. Kaçakçılık yıllarında zabtiye, jandarma, polis gibi kanun temsilcilerinin kontrol ve baskınlarını önceden birbirlerine haber vermek (Günümüzde de belediye zabıtası), uyandırmak, malın kalitesi, fiyatların ayarlanması **'Hazeynce' ile konuşup anlaşarak yapılmaktadır. Bunu yaparken de yanlarındaki misafir ya da müşteriye hiç bir sey sezdirmeden yapmak gerekmektedir. Sınırlı kelime dağarcığına rağmen Hazeyince ile bu iş oldukça pratik ve etkili bir biçimde gerçekleşmektedir. Bu dil Darendeliler arasında adeta parola durumunda, hemşehrilik duygularının da teminatı konumundadır. Bilhassa gurbetteki Darendeli için Hazeyince'nin rolü daha da öne çıkmaktadır.''**

''Darende yöresinin insanları çalışkan ve beceriklidir. Topçu Hasan isimli bir pratik göz hekiminin becerisi buna güzel bir örnektir: Balaban kasabasından Topçu Hasan Efendi 93 Harbi'nde (1876) Ruslara esir düşer. Esir olarak bulunduğu günlerde Rus savaş bakanı esirleri denetlemeye gelir. Bakan elinde bir baston, kolunda yardımcısıyla esirleri denetlemektedir. Önlerinden geçerken Topçu Hasan Efendi bakanın gözlerinin hasta olduğunu fark eder ve yanındaki arkadaşına şunları söyler:

Kebir saltatın covları kesneleşmiş. Hazeyn özüm bu covlan hadidler.

Konuşmada geçen saltat kelimesi yabancı gelmediğinden bu konuşma Rus bakanın dikkatini çeker, bu esirin kim olduğunu ve ne dediğini sorar. Hasan Efendi de:

Ben Osmanlı Saray Hekimiyim, Efendinin gözlerinden rahatsız olduğunu anladım. Bunu tedavi edebilirim, diye cevap verir. Bakanın isteği üzerine Hasan Efendi onu gözlerinden ameliyat eder ve sağlığına kavuşturur. Bakan da hatıra olması için çıkarıp kendi saatini Hasan Efendi'ye armağan eder.

Darendeliler çalışkan oldukları kadar kültürlü ve okumuş insanlardır. İnançları da tamdır. Gerektiğinde cemaate imamlık da yaparlar. Bir gün cenazesi olan bir köy halkı namazı kıldıracak imam bulamaz. Uzaktan bizim Darendelileri görünce imam geldi diyerek sevinirler. Ancak gelenler içinde imam yoktur. Köylülerin ısrarı üzerine biri mecburen ama becerikliliğini gösteren ve içinde sâdece bazı yer isimleri geçen şu ibareyi söyleyerek namazı kıldırır:

'Havut ellezine, güdül basarûne ve isbekcurune, mığdi ya gafilûn.

HAZEYNCE'YE AİT ÖRNEK CÜMLELER

1. Hazeyn Zengili mi? (Adam Darendeli mi?)

2. Borancık tekellime arif oluyor mu? (Çocuk konuşmayı anlıyor mu?)

3. Velehu hazeynler kesne. Cort cort nâreleme. (Bu adamlar iyi değil. Kötü konuşma.)

4. Beyite saltat esiyormuş, giş edelim. (Eve jandarma geliyormuş, gidelim.)

5. Kebir saltadın covları kesneleşmiş. Hazeyn özüm bu covları hadidler. (Büyük askerin gözleri kötüleşmiş. Len, ben bu gözleri açarım.)

6. Özüm kitir nâreledim. Hazeyn de hindik estiriyor. Giş edecek. Ne nâreliyorsun? Giş ettirme hazeynin talırını! (Ben çok istedim. Adam da az veriyor. (Yoksa) gidecek. Ne söylüyorsun? Adamın parasını kaçırma!)

7. Hazeynin aynları cortlaşıyor. Kepecek. Beyittekiler reketlerken gariyeden giş edelim. Sen hasbiyi moy yeslemek için estir. Özüm de eserim. (Adamın gözleri kötüleşiyor. Ölecek. Evdekiler yatarken kaçalım. Sen atı su vermek için götür, ben de gelirim.)

8. Hazeyn, cinigin (tillenin) gademlerine arif ol! (Len, kızın bacaklarına dikkatli bak!)

9. Hazeynin aynları cortlaştı. Kesneleşiyor. Arif olurlarsa bizi kepitirler. Hazeynler lövümlerken giş edelim. Özümüze talırları da yeslediler. (Adamın gözleri kötüleşti, (iyice) kötüleşiyor. Anlarlarsa bizi öldürürler. Adamlar uyurlarken kaçalım. Bize paralan da verdiler.)

10. Hazeyn caaşın teki. Kilap hazeyin ! Caaş hazeyin! (Adam eşeğin biri. Köpek herif ! Eşek herif!)

11. Hazeyn dohan estir ! (Len, (bir) sigara getir.!)

12. Tille cort girleşiyi. (Kadın çok aşna fişne yapıyor.)

13. Cinik milah (milih)! (Kız güzel !)

14. Cinik cort! (Kız çirkin, yaramaz.)

15. Talır estir! (Para ver!)

16. Talır yes mi? (Para var mı?)

17. Lotahçının meyi kitir, abın kesne, hindik. (Oda sahibinin suyu çok, yemeği kötü, az.)

18. Mey de kitir, abır da kitir ama, tilleler giş etmiş. (Su da çok, yemek de çok ama kadınlar gitmiş.)

19. Lotahçı özümüze selavur estirecek mi? (Oda sahibi bize yatak getirecek mi?)

20. Borancık hasbiye, çaaşa şaar, özümüze de abır estirecek. (Çocuk ata, eşeğe arpa, bize de yemek getirecek.)

21. Millih tille. (Güzel kadın.)

22. Caaşların hubusları hindikleşmiş. (Eşeklerin yemi azalmış.)

23. Abır eklediyor musun? (Yemek yiyor musun?)

24. Bangeli saltat. (Tüfekli jandarma.)

25. Bangeye dom zığladın mı? (Tüfeğe kurşun sürdün mü?)

26. Kebir hazeynmiş. (Büyük adammış.)

27. Milih tekellim nârelerler. (Güzel sözler söyler.)

28. Hazeyn, tille gişkinci arif ol! (Len, kadın hırsız, dikkatli ol!)

29. Hazeyn arif oluyor, giş ol! (Adam farkına vardı, uzaklaş!)

30. Hazeyn! Hazeyndir hâ ! (Len, Darendelidir ha.)

31. Zığlandır! (Biraz daha ver !)

32. Abır milih. (Yemek güzel.)

33. Hindik zığlandır! (Az ver!)

34. Sakatlar esti, cortlaşma! (Zabıta geldi, bozuntuya verme, karşı gelme!)

35. Hazeyin reketleyek. (Len, yatalım.)

36. Hazeyin pullo esiyor, bengeyi giş et! (Polis geliyor, tabancayı sakla!)

37. Hazeyin dobur abır yes, es! (Len, iyi yemek var, gel!)

38. Löok hazeyin zığlı, kitir nârele! (Len, adam zengin, çok söyle. Fiyatı aşağı söyleme!)

39. Löök hazeyin estirmez, hindik nârele! (Len, adam vermez, düşük söyle. Düşük fiyat ver.)

40. Hazeyin dohanın yes mi? Estir de şüpleyek. (Sigaran var mı? Ver de içelim.)

41. Hazeyin, zahmıma geç, bangeyi özüme yesle. (Len, arkama geç, tabancayı bana ver.)

42. Beyitte kilab var, giş olma (esme)! (Evde köpek var, gitme!)

43. Nârelesem de esme! (Söylesem de gitme!)

44. Kaç hat yesleyecen? (Ne kadar vereceksin?)

45. Hazeyinin beytine esek, reketliyek. (Adamın evine gidip yatalım.)

46. Beyte gidek mihmanlayak. (Eve gidelim, (sizi) misafir edelim.)

47. Hazeyin gilor yesliyo. (Adam kumar oynuyor.)

48. Hazeyin dohan şüplüyo. (Adam sigara içiyor.)

49. Çoğun cort mu? (Gözün kötü mü? iyi görmüyor mu?)

50. Fehmine ırıhlarım. (Ağzına ederim.) (küfür)

51. Irıhımı tütsüle! (Bokumu kokula!) (küfür)

52. Irıbımı üğüt! (Bokumu ye!) (küfür)

53. O abırcının biri. (O yiyicinin biri.)

54. Kademi mampırladım, giş oluyom. (Ayakabbıyı aldım, gidiyorum.)

55. Han tamı hamseiik, caaş damına giş ol. (Han odası beşlik, eşek ahırına git!)

56. Gilleyemezse n'olacak? (Oğlan çiftleşemezse ne olacak?)

57. Caaş moydan gelene kadar hatabı yersin. (Eşek sudan gelene kadar sopayı yersin.)

58. Hazeyinin ahırında lehem yes deel. (Adamın yemeğinde et yok.)

59. Salatımızı uçurah (sıhah). (Namazımızı kılalım.)

60. Salatı sıhdın mı? (Namazı kıldın mı?)

61. Hazeyin hubusu estir. (Len, ekmeği (yemeği) getir.)

62. Hazeyin bu cort imiş. (Len, bu kötüymüş.)

63. Hazeyin üç hat veriyo. (Adam üç (milyon) veriyor.)

64. Seminin milihini estir! (Esansın iyisini getir!)

65. Teşto geliyo, beli o geliyo, giş ol! (Bekçi geliyor, zabıta geliyor, kaç!)

66. Hazeyin bunu kepitiyim mi? (Len, bunu öldüreyim mi?)

67. Hazeyni hataplıyon mu? (Adamı dövüyor musun?)

68. Hazeyin bu cort, bende milihi var, estirme! (Hemşeri bu kötü, bende güzeli var, alma!)

69. Yemen estir Hüseyin şüblüyek. (Hüseyin çay getir, içelim.)

70. Hangi gariyedesin? (Hangi köylüsün?)

71. Ben hareket ley ecem. (Yatacağım.)

72. Abırsızım. (Acıktım.)

73. Hazeyinler giş olacak, kademlerini düzelt! (Adamlar gidecek, ayakkabılarını düzelt.)

74. Ottur arif olmuyo. (Gözler görmüyor.)

75. Coflar cortalmış. (Gözler kötülemiş.)

76. Tille estiriyo. (Kadın kötü yolda.)

77. Hazeyin mengenin çekirdeğini estir! (Len, silahın mermisini getir!)

78. Velehu hazeyin arif. (Dikkat et, adam anlıyor.)

79. Hatabı (haceri) hazeyne yesle! (Sopayı (taşı) adama vur!)

80. Hazeynin talırını zığlamış. (Adamın parasını çalmış.)

81. Hazeyn salat kitirleşti. (Len, namaz çoğaldı.)

82. Ciniğin şakıfına yesleyim. (küfür sözü)

83. Velehu hazeyn, kesneleşme. (Aman len, işi bozma.)

84. Uyan löğük, gıtmir dölü talin yesledi. (Uyan len, itoğlu parayı getirdi.)

85. Velehu hazeyn, işi galizeledin. (Sus len, işi berbat ettin.)

86. Ulan gıtmir dölü, yine bangeledîn. (Ulan itoğlu, yine (işi) berbat ettin.)

HAZEYNCE'YE AİT SÖZCÜKLER

abır at-: Yemek yemek.

abır cubur: Yemek iyi değil.

abır eklet-: Yemek yemek. Bk. eklet-

abır: Yemek.

abırcı: Yemeğe düşkün olan, yiyici.

abırsız: Aç.

açar: Anahtar.

amikli-amüklü: Bitli.

amüklü: Bitli.

ano: Anahtar. < Yun. anahtar.

arif ol- : Dikkatli bakmak, anlamak. < Ar. arif 'bilen, bilgili, irfan sahibi.'

arif ol-: Dikkatli bakmak, ilgilenmek, farkına varmak. asel: Bal. < Ar. asel 'bal.' aşır-: Çalmak.

aşkana: Yemek pişen yer. avam hazeyn: Halktan biri.

avam: Halk < Ar. avam 'herkes, kaba ve câhil halk, ayak takımı.'

ayn cort: Gözü kör.

ayn: Göz. < Ar. ayn 'göz.'

azına ökün-: Karşısındakinin taklidini yapmak.

bab: Kapı.

bahor: Öküz.

bakar: Öküz, inek. < Ar. bakar, bakara 'sığır.' banadura: Patlıcan.

bange - benge: 1. Tüfek, silah. Bk. menge. 2. Büyük abdest.

bange-benge: Büyük abdest.

bangele-: Yellenmek.

bangeleme: Yellenme.

becer-: Büyük abdest yapmak. bello: Zabıta, zaptiye, polis.

bello: Zaptiye, zabıta. < Ar. belediyeden kısaltma olarak. bettik-bittik: Kavun < Ar. bıttıh 'kavun, karpuz.' beyit: Ev.

beyt-beyit: Ev, hane, misafir odası. < Ar. 'beyt' hane, mesken, ev, oda. bıçgın: Hırsız.

bider: Tohum < Ar. 'bezr' tohum, nesil.

bodın: Ecnebi.

bodos: Ecnebi.

borancık: Çocuk.

caaş-cağaş: Eşek, katır. < Ar. cahş 'sıpa.'

cağaş-caaş: Eşek.

car: Şeker.

cebrail: Koyun. <Ar. Cebrâ'il 'peygamberlere emir ile vahye vasıta ve memur olan

dört büyük melekten biri.'

celfin: Tavuk, horoz.

cırcır: Fermuar.

cırtla-: Kilitlemek.

cıvıt-: Caymak, dönmek.

cibelik: Şımarık.

cinik: Genç kız, kız çocuk.

cinik: Kız.

cof: Göz. Bk. cov.

coğ-co: Göz.

coğlan-colan et-: 1. Cerre çıkmak, teravih namazı kılmak, hastaya bakmak gibi işler

karşılığında yağ, bulgur, un, para vb. şeyler almak, gurbetçilik. 2. Dilencilik < Far.

cevlân, cevelâu 'dolaşma, dolanma, gezinme.'

coğlan-colan: 1. Dilencilik etmek. 2. Gurbetçilik.

corcor: Çorba.

cort hazeyin: Kötü adam.

cort: 1. Bozuk, kötü, fena. 2. Fakir. 3. Sakat.

cort: Bozuk, kötü. cortlasma: Bozuntuya verme, açık verme.

cortlaş-: 1. Kötüleşmek. 2. Bozuntuya vermek, açık vermek. 3. Karşı gelmek.

cov - coğ: Göz. < Far. cev 'arpa.'

cubur : Kötü < Ar. cubâr 'heder, boşa giden.'

cubur hazeyn : Kötü adam.

cubur: Kötü.

çalkalama: Ayran.

çan talır: Kaç para?

çan: Kaç, ne kadar? < Far. çend 'kaç?'

çan: Kaç.

çandır: Karışık, melez. çangal: Güreşte bir ayak oyunu, çelme takmak. çec: Buğday yığını. çekirdek: Mermi.

çini: Porselen < Far. çîni 'çini, sırlı kap.' çiynem-çiğnem: Bir parça, bir lokma. çöğdür-: İşemek.

darb: Yol. < Ar. derb 'dağ geçidi, dar geçit, dar sokak.' dazgir: : Hırsız. < Far. düzd 'hırsız, uğru' + gîr 'tutan tutucu' kelimesinden.

den: Diş < Far. dendân 'diş'. dest: El. < Far. dest 'el.'

dığrak - dıvrak: 1. Ölçülü, sistemli. 2. Yaşlı olduğu halde dinç olan, yakışıklı.

dımış- : Uyumak.

dinidi: Söndü. dipiz: Cezaevi, hapis. diple-: Kilitlemek.

dirgen: Harmanda sapları yaymaya yarayan demir ya da tahtadan yapılmış ucu çatallı

tarım aleti.

dobur firaş: 1. İyi yatak. 2. Kaliteli elbise. dobur tille: Güzel kadın.

dobur: İyi, çok iyi; güzel.

dohan sutla-: Sigara içmek.

dohan şutla-: Sigara içmek.

dohan: Sigara, tütün. < Ar. duhân tütün.

dom: Barut, kurşun < domdom kurşunundan.

ehrak: Ateş, çakmak < Ar. ahraka 'ateşli, ateş gibi.'

eklet-: Yemek yemek < Ar. eki 'yemek' + Tk. et-fiilinden.

eklettim: Doydum.

emci: İlaç yapan.

es-: Gelmek, gitmek.

es-: Gelmek.

ester: Katır < Far. ester 'katır.'

estir!: Ver!

estir-: 1. Kaldırmak, götürmek, 2. Almak.

estir-: 1. Vermek. 2. Kaldırmak, götürmek. 3. Almak. 4. Kötü yola düşürmek.

faraş-firaş: Yatak. < Ar. fırâş 'döşek, yatak, yaygı.' fehm: Ağız. < Ar. fem 'ağız.' fem: Dudak.

fırfırı: 1. Döneklik. 2. Çocuk oyuncağı.

firohla-: Çalmak.

firoş: 1. Elbise. 2. Yatak.

fiş: Balık < Alm. fisch 'balık.'

fürühle-: Satmak. < Alm. (?) früh 'erken, erkenden.' Bk. firohla- gaçron: Saman. gaçron-gasuron-kasrun: Saman. gadem: Bacak. Bk. kadem.

galil: Az. <Ar. kalil ''az, çok olmayan.''

galiz: Büyük abdest, pislik, <Ar. galize ''kaba terbiye dışı.''

galiz: Pis.

galize: 1. Pislemek. 2. Bok. galize-: Pislemek. gam: Çingene. gamga: Yonga. gamğa: Yonga. ganır-: Geriye bükmek. ganne: Lamba camı. ganne: Lamba, cam.

garçun: Ayakkabı < İt. Kalçın 'üstüne başka bir şey giyilmek için abadan ya da

meşinden yapılan çizme biçiminde ayak giysisi.'

garıye: Köy. < Ar. karye 'köy, kasaba.'

garim: Küçük su kanalı, derin ark, harıh.

gariye-kariye: Köy.

gaytar-: İşten kaçmak.

gelez: Alevi.

gendime: Yarma.

gensiz: Dinsiz.

gığır: Rum.

gırgır-gıgır: Rum. < Rumca, dırdır 'kilisede ders veren kimse.' gırmızı: Domates. gıtmır: köpek.

gıtmir-gitmir: Köpek < Ar. kıtmîr 'ashab-ı kehf'in köpeğin adı.'

gilik: Halka ekmek.

gille-: Cinsel ilişki, birleşmek.

gille-: Çiftleşmek.

gilor: Kumar.

girleş: Cinsî münâsebette bulunmak < Far. Kîr 'erkeklik âleti' + Tk. /leş-/ ekinden.

giş et: Gitmek, kaçmak. giş et-: Kaçmak, götürmek.

giş ol-: Kaybolmak, yok olmak, uzaklaşmak. giş: 1. Kaçış. 2. Kayıp. giş: Gitmek, kaçmak. gişgin: Kaçak. gişkin: Kaçak.

gişkinci: 1. Kaçakçı. 2. Hırsız. göğün- -göyür-: Kızarmak, yanar gibi olmak. göyüs: Kertenkele.

gufil: Aptal, deli. < Ar. gafil 'dikkatsiz, ihtiyatsız, dalgın, tembel, gaflette bulunan'

gulle: Polis.

gumpür: Patates.

hacer : 1. Taş. 2. Diş. < Ar. hacar 'taş.'

hacer: Diş.

hadidle-: Tedavi etmek, iyileştirmek (gözü) < Ar. hadîd 'demir' + Tk. + le-ten

hakıp: Cep, heybe.

hakıp: Heybe, torba. < Ar. hakîb 'çanta, bavul'

hamselik: Beşlik. < Ar. hamse 'beş' + Tk. /+lik/ ekinden, ten

han tamı: Han odası, otel.< Far. Hân 'kervansaray, otel' + Tk. tam + ı kelimesinden.

hapek: Pencere, dama açılan kapı. < kepenk kelimesinden.

har: Ateş <Ar. harr yakıcı, sıcak, kızgın.

hareketle-: Yatmak. Bk. reketle-

hasbi: At, beygir. < Far. Esb 'at.'

hasbi: At.

hat: Para, ücret, geçerli para birimi.

hat: Para, ücret, lira, binlik vs. anlamında birim olarak kullanılır.

hatab-hıtab: Değnek, sopa, odun < Ar. hatab odun.

hatabla-: Dövmek, sopalamak. < Ar. (Tk./+la-/ ekinden.

hatap: Değnek, sopa.

hatapla-: Dövmek.

hatıl: Kalın mertek.

hatla-: Yazmak. < Ar. hat, çizgi, satır + Tk. /+la-/ ekinden. hatmet-: Okumak. < Ar. hatm 'Kur'an'ı başından sonra kadar okumak' + Tk. et- fiilinden.

hayat: Evin önündeki açık alan.

hazeyn-hazeyin: 1. Erkek, adam, yetişkin kimse 2. Ulan, len. 3. Darendeli < Ar.

Hazeyn 'bu ikisi.'

hızmık: Buğday posası.

hindik: Küçük, az, ufak; ucuz.

hinte: Buğday. < Ar. hınta 'buğday.'

hobus: 1. Ekmek. 2. yemek 3. Yem < Ar. hubz 'ekmek.'

hoot: Dut kavutu, dut kurusu.

hotla-: Okumak. < Far. Hönden 'okumak' + Tk. /+la-/ ekinden.

hörün: Çabuk.

hubus: Ekmek, yemek.

ırıh: Büyük abdest.

ırıh: Pislik, bok.

ırıhla: Sıçmak.

ırza: Kapı, çengeli, reze. < Ar. rezze 1. Reze, kapıyı açıp kapamaya yarayan ve başparmakla basılarak işletilen kapı demiri. 2. Ufak çengel. ışkın-eşkin: 1. Kenger dikeninin tazesi. 2. Filiz, sürgün. incaz: Tozlu erik cinsinin kurutulmuşu. inzala-: Ağlamak.

kadem: 1. Ayak. Bk. gadem. 2. Ayakkabı. < Ar. kadem 'ayak, adım.'

kasurun: Saman.

kebir hazeyn: 1. Ağırbaşlı, yaşlı başlı kimse. 2. Baba, kayınbaba.

kebir hazeyn: Büyük insan, yaşlı kimse.

kebir saltat: Komutan.

kebir: Büyük. < Ar. kebîr 'büyük, ulu.'

kelepir: Ucuz.

kep: Ölmek.

kepit: 1. Öldürmek.

kepkin: Ölmüş. kes: Saman, ot. kesber: Topal.

kesne hazeyn: Kötü insan, kötü adam.

kesne: Kötü, iyi olmayan.

kesne: Kötü.

kesper: Topal.

kırmak: Çiftleşmek.

kilab: Köpek. < Ar. kilâb 'köpekler' kelb kelimesinin çokluk şekli.

kişifle-: Gözetlemek, takip etmek.

kişifle-: Gözetlemek, takip etmek. < Ar. keşf 'açma, meydana çıkarmak, gizli bir

şeyi bulmak' + Tk. /+le-/ ekinden.

kitir: Çok, bol, faz la; pahalı < Ar. keşîr 'çok, bol.'

kitirleş-: Çoğalmak.

koka: Tütsülemek < Tk. kok- fiilinden.

kullep: Kapı menteşesi. < Ar. kullâb 'çengel, kanca'.

külbe: Besleme, doldurma.

külbe: Besleme.

külbele-: Bostanın çevresini toprakla doldurmak, beslemek. kütüp hatmet-: Kitap okumak.

kütüp: Kitap < Ar. kütüb 'kitab'ın çokluk şekli, kitaplar.'

labek: Tava.

lali: Çocuklarda rkeklik organı.

legir: Doktor.

leğir: Doktor.

leğümle-: Uyumak.

lehem: et.

lehem-lehim: Et. < Ar. lahm 'et.' libas: Elbise < Ar. libâs 'esvap.' lotahçı: Oda sahibi, otelci.

lotah-lotak: Otel; misafir odası. < Ar. el-otak 'otağ, çadır' <Tk. otağ. lotak: Oda. löök -löğük: Delikanlı, erişkin erkek çocuk, oğlan.

löök-legük: Ülen! adam! Delikanlı, yetişkin erkek çocuğu, oğlan.

lövm-lövüm: Uyku. <Ar. nevm 'uyku.'

lövümle: Uyumak. <Ar. nevm+Tk.+/le-/ekinden.

mahsere: Dutun ezilip, suyunun süzüldüğü tas, tek parça oluklu tas.

mampır: Hırsız.

mampırla-: Çalmak, hırsızlık yapmak. mampur: Hırsız. mampurla-: Çalmak.

marhama: Havlu < Ar. mikrama 'el havlusu.' maşara: Ekili bostan yeri.

matah: Çerçi malı. < Ar. meta satılacak mal, eşya, elde bulunan sermâye.

menge: Silah.

merik: 1. Yaşlı adam. 2. Koca, eş; adam, herif, kişi. 3. Hoca < Far. Merdek 'adam,

herif.'

merik: Hoca, yaşlı.

mısmıl: İyi, güzel.

mihmân: Misafir. < Far. Mihmân 'misafir, konuk.' milah-milih: düzgün, yakışıklı, güzel.

milih-milah: iyi, güzel, hoş. < Ar. melîh 'güzel, şirin, sevimli' mim: Müslüman < Ar. mîm 'mim harfi.'

moy- mey: Su. < Ar. mâ 'su.' Arapçada bu kelimenin söylenişi 'may' şeklindedir.

moy: 1. Su. 2. Kalitesiz, kötü esans. moyhane: 1. Hamam, 2. Abdesthane.

moyhane: 1. Hamam, banyo. 2. Tuvalet, abdesthane. < Ar. mâ+ Far. hâne 'ev' kelimesinden.

moyla-: Su dökmek, çis yapmak, işemek.

moylan-: Boy abdesti almak, yıkanmak. < Ar. mâ' + Tk. /lan-/ ekinden.

moylan-: Yıkanmak. nâme: Mektup. < Far. Nâme 'mektup.' narele-: Söylemek, haber vermek.

nârele-: Söylemek, konuşmak. < Ar. na're nâra, yüksek sesle bağırma + Tk. /+le-/ ekinden.

netu: Yok. < Far. (?) nâ değil, yok.

otla-: Saldırmak (kadına vb.)

ötürük: Sürgün, ishal, cıvık dışkı.

öz: Kendi.

özüme: Bana.

parsumla-: Dilenmek, dilencilik etmek. < Far. Pârse 'dilencilik' kelimesinden.

pelez: Küçük altın. pulla: Polis. pullo: Bkz. pulla. pullo: Polis.

rafata: Tandıra ekmek vurulan bez.

reketle-:1. Oturmak. 2. Namaz kılmak 3. Yatmak. < Ar. rek'at namazda bir kıyam

(ayakta durmak), bir rükû (ayakta iken eğilme) ve iki sücûddan (yere kapanma)

ibaret hareket + Tk. /+le-/ ekinden.

ruh ruh: Geri gel.

ruh: Gel! < Ar. ruh! 'git!' geri gel!

rumra: Üzüm posası.

salat sıh-: Namaz kılmak.

salat: Namaz. < Ar. salât 'namaz.'

saldat-saltat: Jandarma, asker. < Rus. saldat. 'asker.' sedef: Düğme < Ar. sedefe 'sedef kabuğu.'

sekmen: 1. Sedir. 2. Evlerin önüne yazın oturmak için taş ve çamurdan yapılan yarım metre yüksekliğinde set. selefur: İç donu, iç çamaşırı.

selefur-selavur: 1. Yatak takımı. 2. İç donu, iç çamaşırı. < Ar. selle 'sele'

sem: Kulak < Ar. sem 'kulak verme, işitme.' semin: 1. Yağ, yiyecek. 2. Koku yağı, esans.

semin: Yağ, esans < Ar. semîn 'semiz, besili, yağlı.'

ser: Baş, kafa < Far. ser 'baş, kafa, kelle.'

sıh-: Yapmak, kılmak.

sıkkın: Bıçak. < Ar. sikkîn 'bıçak'.

sındı: Makas.

sırtısarı: Alevi.

sim: Gümüş < Ar. sîm 'gümüş.' sini daşlı: (İlenç) mezarı taşlı. sipi: Bit.

süllem: Merdiven < Ar. süllem 'merdiven.' süzek: Süzgeç. şaar: Arpa < Ar. şa'îr 'arpa.'

şakıf: : Kadınlık organı. < far. Şikâf 'yarık, çatlak.' şakıf: Kadınların mahrem yerleri.

şarşar: Bir iki metre yüksekten düşen su, mastafadan akan su.

şelek: Sırtta taşınan yük. şot: Tandırın ilk ekmeği. şurt: Tandırın iç duvarı. şutla-: İçmek. (sigara vb.) şüple-: İçmek (sigara vb.) taka: Küçük pencere.

talır: Para. < Alm. taler 'gümüş para, para.' taman: Haniya. tegginci: Kaçakçı, dolandırıcı. teğginci: Kaçakçı, dolandırıcı.

tekellim: Konuşma. < Ar. tekellüm 'söyleme, konuşma.'

temir: Bıyık.

temir-temür: 1. Bıyık 2. Sakal.

teşto: Bekçi.

tıgla-: Dolandırmak. tığcı: 1. Üfürükçü. 2. Açıkgöz, pazarlamacı. < Far. Tîğ 'kılıç' + tk. /+cı/ ekinden.

tığla: Göz boyamak, lafla aldatmak, ikna etmek. tırsı-- tırsı-: Korkmak.

tırsı-tırşı-: Korkmak. Argoda, tırsımak-tırsmak: Korkmak, çekinmek.

tille: Kadın, gelin.

tille: Kadın.

tipiz: Pekmez.

tipiz-dipiz: Pekmez.

tomo: Motorlu araç. < otomobil kelimesinden. < Fr. Yun. Lat.

tosbağa: Kaplumbağa.

töko: Kötü yolda olan kadın veya erkek.

tütsüle-: Kokulamak.

uçur-: Kılmak.

uçur-: Yapmak, kılmak (namaz).

uğrun: Gizli.

üğüt-: Yemek.

vakıf: At arabası.

velahu: Aman dikkatli ol, pot kırma.

velehu: 1. Bu, şu. 2. Pot kırmamak için 'sus, sezdirme!' ikazı. < Ar. velehu 'bu da onun.'

yabana git-: 1. Geçim için uzağa, başka yere gitmek, 2. Boşa gitmek. yavşak: Birini aşağılamak için söylenen söz.

yemen: Çay, kahve. < Ar. Yemen 'Arap yarımadasının güney tarafını teşkil eden

bölge.'

yes: Var.

yesle-: 1. Vermek. 2. Koymak (küfür sözü)

yesle-: Vermek.

yorah: Yamalık.

zahm: Arka. < Ar. zahr 'arka, sırt.'

zengili: Hemşeri. (Darendeli olan)

zer: Altın < Far. zer 'altın.'

zıbar-: 1. Ölmek, 2. Uyuyakalmak. zığla-: 1. Tüfek doldurmak, mermi sürmek. 2. Çalmak. zığlandır-: Vermek. zığlı: zengin.

zifir: 1. Kokulu kir, is, yağ lekesi, 2. Yemekteki yağ.

Beni Saide Çardağı

Sakife-i Beni Saide, Beni Saide bin Ka'b bin Hazrec'e ait bir mekan ve Mescid-i Nebi'ye yakın bir yerde bulunmaktaydı ve tarihi bir üne sahipti. Sakife, Mescid-i Nebevi'nin batı yönünde, Bida'e kuyusunun yanında yer almaktaydı. Ensar'ın halife adayı olan Sa'd bin Ubade onun yakınlarında yaşamaktaydı.

Hz.Peygamber hayatta iken müslümanlar arasında itikadi bir problem görülmediği konusuna daha önce değinmiştik. Çünkü inançlar kuvvetli, vicdanlar temizdi. İnsanlar arasındaki birlik ve beraberlik bağı da buna paralel olarak kuvvetli idi. Aynca ashab herhangi bir müşkille karşılaştığı zaman hemen Hz.Peygamber'e soruyor ve hemen cevabını alıyordu. Böylece bir ihtilafa mahal brakılmadan müşkiller hallediliyordu. Bunun için de Hz.Peygamber döneminde ihtilaflar açısından herhangi ciddi bir meselenin meydana gelmediğini görmekteyiz.

Sahabe döneminde ilk ciddi ihtilaf, aslında çok basit gibi görünmesine rağmen, "Kırtas Hadisesi" diye bilinen ve Hz.Peygamber'in hastalığının şiddetlendiği bir anda vuku bulan hadisedir. Bununla ilgili olan bir rivayete göre Hz.Peygamber, etrafında bulunanlardan kağıt-kalem istemiş; fakat yanındakiler istekleri yerine getirme hususunda tereddüt göstermişlerdi. Bir kısmı kağıt ve kalemin getirilmesi gerektiğini söylerken, içlerinde Hz.Ömer'in de bulunduğu diğer bir gurup Hz.Peygamber'in bu isteği, hastalığının şiddetinden dolayı yaptığını ifade etmiş ve bunun üzerine orada bulunanlar arasında farklı görüşlerin ortaya atılarak tartışılmasına sebebiyet verilmiştir. Hz.Peygamber bizzat kendisi, yanında münakaşa yapmalarının uygun olmayacağını ifade etmiş ve bu problem orada halledilmiştir.

Bu olayı daha sonra Şia kendi lehine yorumlamış ve âdeta kehanette bulunurcasına, Hz.Peygamber'e kağıt ve kalem getirilmiş olsaydı Hz.Peygamberin, Hz.Ali'yi halife tayin edeceğini iddia etmiştir. Bu iddia ne derece sağlıklı olabilir? sorusuna müspet cevap vermek, normal mantıkla mümkün olmasa gerektir.

Zikrettiğimiz bu olay ashab arasında görülen ilk ihtilaf olmakla beraber Hz.Peygamberin müdahalesi ile halledilmiştir. Halledilmeyen bir ihtilaf vardır ki, o da Hz.Peygamber'den sonra kimin halife olacağı ve idareye kimin geçeceği konusudur. Şia taraftarları bu konu ile ilgili kendilerine göre bazı yorumlarda bulunsalar da Hz.Peygamber bu konuda herhangi bir sahabeyi tayin buyurmamış ve bu konuda Hz.Peygamber'den herhangi bir nass ta rivayet edilmemiştir.

Hz.Peygamber vefat ettiğinde cenazesi henüz kaldırılmamışken, Ensar Beni Saide gölgeliğinde toplanmış ve aralarında halife seçimi yapma gayretine girmişlerdir. **Bilindiği gibi Ensar, Evs ve Hazrec olmak üzere iki kabileden müteşekkildi. Evs kabilesinin reisi Beşir b Sa'd, Hazrec kabilesinin reisi de Sa'd b. Ubade idi. Sa'd b. Ubade yaşlı ve hastalıklı bir insan olmasına rağmen hilafette Ensar'ın adayıdır.** Evs kabilesi de Onu destekler durumdadır. Aslında Evs ve Hazrec cahiliyye döneminde birbirine düşman iki kabiledir. Cahiliyye

döneminde zaman zaman bu kabileler arasında harpler de olmuştur. Buna rağmen Hazrec kabilesinin adayını desteklemeleri, onların muhacirlere karşı bir tavır aldıklarını, ensardan olmaları sebebiyle bu yolda birleşiverdiklerini göstermektedir. Daha önce örneklerini sunduğumuz gibi, islami dönemde tahrik edildikleri zaman eski düşmanlık duygularının kabardığına da şahit olunmuştur. Bu konu ile ilgili örnekleri çalışmamızın daha önceki kısımlarında verdiğimiz için burada tekrar etmemize gerek olmadığı kanaatindeyiz. Kabileler arasında görülen bu rekabet duygusunu Muhacir ve Ensar İkilisi arasında da görmek mümkündür. Nitekim onların da tahrikler sonucu zaman zaman karşı karşıya gelebildikleri fakat Hz.Peygamber tarafından bu tür tatsız hadiselerin önlendiği bilinmektedir.

Hz.Peygamber vefat eder etmez yeni bir halife seçmek gayesi ile Ensar'ın Beni Saide Gölgeliğinde toplanmış olması, aralarında bir kişiyi halife adayı seçmeleri Ensar'ın bu işe daha önceden hazırlıklı olduğu izlenimi vermektedir. " Nitekim hilafet meselesi bütün müslümanları ilgilendiren bir konudur. Böyle bir meselenin müslümanların ortak karan ile çözümlenmesi gerekir ve bunun da en uygun yol olduğu düşünülür. Fakat Ensar böyle yapmamış hatta bundan kaçınmıştır. Hz. Peygamberin yakınları henüz cenaze ile meşgul olurken onlar kendi kendilerine halife seçimi yapmaya çalışmışlardır. Ensar'ın bu konuda aceleci bir tavır içerisinde görülmesi bize göre İslam öncesi arap kültürünün bir tesiri ve uzantısı şeklinde izah edilebilir. Daha önce de değindiğimiz gibi Evs'le Hazrec'liler ve genel olarak Ensar'la da Muhacir arasında bir üstünlük yarışının sürdüğü muhakkaktır. Evs kabilesi kendi başına bir üstünlük sağlayamayacağını anlayınca, Ensar da birleşmek suretiyle muhacirlere karşı üstün olma gayreti içine girmiş olabilir. Ensar bu yarıştan galibiyetle çıkabilmek için böyle aceleci bir tavır içerisine girmiş olabilir.

Yukarıda da değindiğimiz gibi, Hz.Peygamber'in cenazesi henüz kalkmadan Ensar Beni Saide gölgeliğinde Sa'd b. Ubade'yi halife seçmek için toplanmıştı. Sa'd b. Ubade hastalıklı ve yaşlı olduğu halde halifeliğe aday olmuştu. Hatta bu toplantıda Ensar'ın faziletlerinden, dolayısıyla hilafetin onların hakkı olduğundan bahsediyordu. Ensar'ın bu faaliyetinden haberdar olan Hz. Ömer, Hz.Ebu Bekir'e durumu anlattı. Ensar'ın Sa'd b. Ubade'yi halife seçeceğini ve orada bulunan kişilerin en ılımlılarının fikirlerinin "bir halife Muhacirden bir halife de Ensar'dan olsun" şeklinde olduğunu bildirdi. Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer yanlarına yolda karşılaştıkları Ubeyde b. Cerrah'ı da alarak toplantı mahalline yöneldiler.

Hz. Ebu Bekir topluluğun yanına gelince, söz aldı ve Ensar'a bir konuşma yaptı. Konuşmasında nasihat babından bazı ayetler okudu. Hz.Ebu Bekir, putperestliğin araplarca kabul gördüğü için atalarının dinini brakmakta güçlük çektiklerini, Hz.Peygamber'in kavminden olan ilk muhacirlarin O'na iman ettiklerini ve hiç bir yardımı esirgemediklerini, onunla, birlikte kavminin şiddetli eza ve cefalarına dayandıklarını, kendileriyle alay edilmesine aldırmadıklarını, düşmanlarının sayıları çok, kendileri az olduğu halde eziyetlere tahammül edip korkmadan, yılmadan sabır gösterdiklerini, yeryüzünde Allah'a ilk ibadet edenlerin muhacirler olduğunu ve Hz.Peygamber'in dostları, akraba ve kavmi oldukları için

hilafetin onların hakkı olduğunu, bu konuda onlarla ancak zalim olanların mücadele edebileceğini, halbuki Ensar'ın fazilet ve üstünlüğünün inkar edilemeyeceğini, ilk muhacirlerden sonra Ensar derecesinde şeref sahibi kimse bulunmadığını belirtti ve sözlerini şu şekilde bitirdi. "Bizler Emir, sizler de Vezirlersiniz. Sizden başkası ile istişarede bulunulmaz. Sizin fikriniz alınmadan hüküm verilmez"

Hz. Ebu Bekir'in ardından Hubab b. Munzir b. Cümûh söz alarak konuştu ve sözünün sonunda "Bir emir sizden bir emir bizden olsun" teklifinde bulundu.

İbn Munzır'a cevap mahiyetinde Hz.ömer bir konuşma yaptı ki, bu konuşma ihtilafın çözülmesi açısından ve toplum kültürünün değerlendirilmesi açısından önemlidir. Hz.ömer şöyle demiştir. "Heyhat! (boşuna uğraşmayın) iki kişi aynı anda halife olamaz. Allah'a yemin ediyorum ki, Araplar sizden olacak bir emir'e rıza göstermezler. Çünkü Peygamber sizin kabilenizden değildi. Onlar ancak içinden nübüvvetin çıktığı kabilenin emirliğini kabul ederler."

Hz. Ömer'e ait olduğu rivayet edilen bu cümleler de bize gösteriyor ki, Hz.ömer halife olacak şahsın kişisel özelliklerinin dışında toplumsal özelliklerinden bahsetmekte, halife olacak kişinin belli bir kabileye mensubiyetine işaret etmektedir. Bu durum da bize gösteriyor ki İslami dönemdeki müslüman toplulukların hafıza ve bilinç altlarında hâlâ eski kültürlerinin izleri ve etkisi vardır. Bilinmektedir ki, cahiliyye dönemi dediğimiz eski arap toplumu kültüründe kabile esası ve kabilecilik ruhu hakimdi. Sahabe olarak nitelendirdiğimiz insanların zihinlerinde de üzeri küllenmiş bir şekilde de olsa, o kültürün devam ettiği ve ölmediği görülmektedir. Hz. Ömer'de bu toplumsal gerçeği görerek toplulukta bulunan insanlara da bunu göstermiş onların dikkatlerini bu konuya çekerek ikna etme yoluna gitmiştir.

Hz. Ömer'den sonra tekrar söz alan Hubab b. Munzir, Hz. Ömer'fin fikirlerine karşı çıkarak Ensar'a seslenmiş ve hilafete Ensar'ın daha layık olduğunu ifade etmiştir. Fakat çabasında bir neticeye ulaşamamaktır.

Bunun üzerine Ensar'dan Evs kabilesinin reisi Beşir b. Sa'd ayağa kalkarak söz almış ve Ensar'a medh-u senada bulunarak seslenmiş, sözünü de şöyle tamamlamıştır: **"Ey Ensar Topluluğu... Dikkat edin Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem) Kureyş kabilesindendir ve Onun kavmi halifelik hususunda daha evlâ ve bu konuya daha müstehaktır... Allah'tan korkun, onlara muhalefet etmeyin ve bu konuda onlarla münakaşa etmeyin."**

Beşir b. Sa'd'ın bu sözlerinden sonra Hz.Ebu Bekir söz alarak "İşte Ömer, işte Ebu Ubeyde hangisini isterseniz ona beyat edin" demiştir. O ikisi ise "Allah'a and olsun ki sen hayatta bulunduğun sürece biz bu vazifeye talip olmayacağız. Çünkü sen muhacirlerin en faziletlisi, mağarada bulunan iki kişiden biri ve namazda Rasulullahın halifesisin... uzat elini sana bey'at

edelim diyerek Hz.Ebu Bekir tarafına yürüdüler, fakat Beşir b. Sa'd o ikisinden daha hızlı davranarak onlardan önce bey'at etti.

Ensar'dan Sa'd b. Ubade'nin reisliğini yaptığı Hazrec kabilesi, Evs kabilesi reisi Beşr b. Sa'd'ın ve ona tâbi olanların yaptığı hareketi hoş karşılamadılar. Evs kabilesine mensup Esyed b. Hudayr isimli bir kişi: **"Allah'a yemin olsun ki Hazrecliler bir defa emirliğe geçerlerse bu fazilet daima onların elinde kalır ve asla bir daha bize bundan pay ayırmazlar, bunun için ayağa kalkın ve Hz.Ebu Bekir'e bey'at edin."** demiştir. Bunun üzerine Evs'liler ayağa kalkarak hep beraber Hz.Ebu Bekir'e bey'at ettiler. Böylece Hz.Ebu Bekir, Hz.Peygamberden sonra İslam aleminin ilk halifesi oldu.

Hazrec reisi Sa'd b. Ubade kendisinin değil de HzEbubekir'in halife seçilmesine sinirlendi. Orada bulunan diğer müslümanlara birtakım hakaretlerde bulundu. Bunun üzerine onu kendi haline bıraktılar. Artık bu olaydan sonra onlarla birlikte beş vakit namaz kılmadığı gibi, cuma namazlarına da gitmedi, hacda da onlarla birlikte görülmedi Hatta Hz. Ebubekir vefat edinceye kadar da bu durum böyle devam etti. Hz. Ömer halife olunca Şam'a gittiği orada ölene kadar kimseye bey'at etmediği rivayet edilir

Sakife olayı diye bilinen Beni Saide Gölgeliğinde cereyan eden ve Hz.Ebubekir'in halife olmasıyla sonuçlanan bu olay itikadi fırkaların menşe'i açısından İslam mezhepleri tarihinde büyük bir önemi haizdir. Bu olay müslümanlar arasında ilk ciddi tartışma olması ve itikadi fırkaların doğmasına zemin hazırlaması açısından da önemlidir. Çünkü itikadi fırkaların doğuşunda daha önce de zikri geçtiği gibi temel iki sebeb vardır. Bunlardan biri, insan unsurudur. Her devirde ve her toplumda görülmesi mümkün olan, insanların yükselme arzuları, makam hırsları, kin ve nefret duygularını burada zikredebiliriz.. Diğeri de Özellikle bahsi geçen toplumda görülen, ve kaynağı cahiliyye dönemi kültürüne dayanan kabile asabiyyeti ve kabilecilik ruhudur. İslam tarihinde itikadi fırkaların doğmasına sebebiyet veren düşmanlıkların ve savaşların kaynağını genelde bu iki nedende aramamızın uygun olacağı kanaatindeyiz. Dolayısıyla itikadi fırkaların oluşum nedenlerini iki ana maddede aramak gerekir. Bu maddelerin İkincisi olarak zikrettiğimiz kabile asabiyyeti ve ruhu Beni Saîde gölgeliğinde de kullanılmış ve sonuca ulaşmıştır. Aslında Beni Saide gölgeliğinde kabilecilik ruhunu kullanma yöntemi geçici bir çözüm getirmiş gibi görünse de daha sonraki yıllarda gelişen olaylarla birlikte İslam âleminde müslümanlar için kapanması zor yaraların açılmasına sebebiyet verilmiştir.

Beni Saide Gölgeliğinde kabilecilik ruhunun veya duygusunun nasıl kullanıldığı konusuna; olayı genel hatlarıyla gözönünde bulundurarak değinirsek daha müşahhas ve isabetli olacağı kanaatini taşımaktayız.

Konunun akışı içerisinde zikrettiğimiz gibi, Hz. Peygamberin cenazesi henüz ortada iken, Ensar Beni Saide Gölgeliğinde kendilerinden birini halife seçmek için toplanmıştı Bu toplantının sebebini acaba ne ile izah edebiliriz? Sahabe arasında Ensar, sorumluluk duygusu

en gelişmiş olan topluluk mudur? Yoksa Ensar kendileri haricindeki müslümanların böyle bir konuyu çözümleyebilecek ' kapasiteleri olduğuna inancı mı yoktur? veya Ensar sahabenin diğer topluluklarından birşeyler mi kaçırmak istemektedirler? Bize göre Sakife olayının aydınlığa kavuşabilmesi ve devrin insanlarının düşünce yapılarının ve zihniyetlerinin çözümlenebilmesi için bu sorulara cevap bulunması gerekmektedir.

Diğer müslümanların böyle önemli bir konuyu çözümleyebilecek kapasiteleri olup olmadığı hususunda Ensar'ın şüpheleri olamazdı. Nitekim o kimseler içerisinde Hz.Ebu Bekir, Hz.ömer gibi daha nice dirayetli ve idarecilik yeteneği tartışılmayan bir çok sahabi vardır. Bize göre Ensar, sahabe arasında sorumluluk duygusu en gelişmiş topluluk ve müslümanların başsız kalmalarından korkan, onların istkballerini daha aydınlık yarınlara hazırlama gayreti içinde olan topluluk da değildir. Çünkü gerçekten böyle bir düşünceleri olmuş olsaydı, müslümanların tamamını ilgilendiren bir konuda müslümanların tamamı ile istişare yaparak, onların da görüşlerini alırlar ve olayı bu şekilde çözümleme yoluna giderlerdi. Oysa onlar bunu yapmamışlar aksine kendi aralarında toplanarak bir aday belirlemişler ve onu tüm müslümanların başına lider yapma gayreti içine girmişlerdir. Biz onların bu gayretlerini ancak cahiliyye devri kültüründen kaynaklanan kabile asabiyyeti ve kabilecilik ruhu olarak izah edebilmekteyiz. Çünkü, bilinmektedir ki, Medine'li olup Ensar diye nitelendirilen kimseler Evs ve Hazrec olmak üzere iki kabileden müteşekkildir. Bu iki kabile İslam öncesi cahiliyye devrinde birbirlerine karşı düşmanlık hissi beslemelerine ve rekabet duygusu içinde yaşamalarına rağmen Beni Saide Gölgeliğinde Mekke'li Muhacirler karşısında adeta ittifak kurmuşlar, sanki onlardan ve tüm müslümanlardan bir şeyler kaçırma gayreti içinde oldukları görüntüsünü vermişlerdir. Bunun sebebini biz Ensarla Muhacirler arasındaki üstünlük sağlama duygusunda aramalıyız. Bu üstünlük sağlama duygusunun yanında Medine'deki iki kabile arasında kabile asabiyyetinden kaynaklanan İslam öncesindeki çekişme de gözden uzak tutulmamalıdır. Gelişen olaylar bize Ensar ve Muhacir arasındaki üstünlük sağlama düşüncesinin bir an için kabileler arasındaki rekabet duyusu kadar güçlü olmadığını göstermektedir. Eğer Muhacir-Ensar rekabeti Ensar arasındaki Evs-Hazrec rekabetinden daha üstün ve sağlam olsaydı; Ensar'dan olan Evs kabilesinin reisi Beşir b. Sa'd'ın Hz.Ebu Bekir'e bey'at etmemesi gerekirdi. Halbuki Beşir b. Sa'd, Muhacirden dahi hızlı davranarak herkesten önce Hz.Ebu Bekir'e bey'at etmiştir. Bunun sonucunda da Hazrec kabilesinin ve reisi durumundaki Sa'd b. Ubade'nin hilafeti gerçekleşmemiş ve neticede Hazrec kabilesi Evs kabilesi karşısında bir üstünlük sağlayamamıştır.

Bu olayda Evs kabilesi mensupları kendi kültürlerinin düşünce sistemleri içerisinde adeta iki toplum karşısındaki istikbale yönelik ezilmişliklerinden veya daha uygun bir ifade ile alt tabakada oluşlarından birini yani Hazreclilerdense Muhacir karşısında daha alt bir tabakada olmayı ve onların buyruğu altında yaşamayı kabul etmişlerdir.

Beni Saide Gölgeliğinde Evs kabilesinin lider olma şansı yoktu. Liderliğe iki aday vardı. Bunlardan biri Hazrec diğeri de Muhacirlerdi. Evs'liler Muhacirleri destekleyerek çok eski

rakipleri için kendilerine karşı üstünlük vesilesi olabilecek hilafeti onlara vermemişler veya bunun gerçekleşmesini, Ebu Bekir'e bey'at ederek önlemişlerdir. Böylece üstünlük ve faziletin Hazrec'dense Muhacirlerde kalmasını tercih ve temin etmişlerdir.

Gelişen bu olaylar daha önce de zikrettiğimiz gibi, Hz.Ebu Bekir'le Hz.ömer'in toplum yapısını çok iyi bildiklerini ve bu sebeple en müspet kişiyi halife olarak kabul ettirebilme başarısını gösterebildiklerini izhar etmektedir. Hz. .Ebu Bekir de Hz.Ömer gibi, Ensar'a karşı yaptığı ilk konuşmasında Hz.Peygamber'in üstünlüğü hususunda şüphesi olmayan insanlara, halifenin Hz.Peygamber'in kabilesinden olması gerektiğini söylemiş böylece kültür ve düşünce sisteminde geniş bir yer kaplayan kabilecilik duygu ve düşüncesiyle onları ikna etme yoluna gitmiştir.

Burada gözden kaçırılmaması gereken bir husus vardır ki, o da Hz.Ebu Bekir'in üstünlük ve fazilet peşinde olmadığı, daha açık bir ifade ile halifelik peşinde olmadığıdır. O'nun gayesi İslam toplumunda herhangi bir huzursuzluğa sebebiyet verilmeden bütün müslümanların kabul edebileceği şekilde hilafet meselesini çözümleyebilmektir. Bütün gayret ve çabasının bu doğrultuda olduğunu gelişen olaylar bize göstermektedir. Nitekim Hz.Ebu Bekir'in müslümanlara, Hz. Ömer ve Ebu Ubeyde'yi göstererek ikisinden birine bey'at etmelerini istemesi bizim konu ile ilgili iddiamızı destekler mahiyettedir. Hz. Ömer ve Ebu Ubeyde, Hz.Ebu Bekir'in bu işe daha layık olduğunu ifade ederek O'na bey'at etmişlerdir.

Hz.Ebu Bekir müslümanların selameti için Ensar'ı ikna etme amacıyla Ensar'ın düşünce yapısındaki kabilecilik anlayışından istifade ettiğini, Hz. Ömer'in de aynı yöntemi kullandığını zikretmiştik. Hubab b. Munzir **"Bir emir sizden bir emir de bizden olsun"** dediğinde de Hz.Ömer, Arapların Kureyş dışında bir halifeyi kabul etmeyeceklerini söylemiş, bunun sebeplerini de zikrederek müslümanların istikbali ile ilgili duymuş oldukları endişeli durumun gerçekleşmemesi için çaba sarfetmişti. Sonuçta hem Hz. Ebu Bekir hem de Hz. Ömer insanların kültür ve düşünce yapıları doğrultusunda en olgun ve en uygun kararın verilmesine yardımcı olmuşlardır.

Görülüyor ki Beni Saide Gölgeliğinde kabilecilik ruhu veya duygusu zamanın şartlan içinde en mükemmel sonucu verirken daha sonra gelişen olaylarda mesela Sıffin savaşında müslümanları birbirlerine düşman yaptığı, onları bölüp parçaladığı ve fırkalaşmalara zemin hazırladığı ileri sürülebilir.

Bizim çalışmamız açısından önemli olan nokta; Ensarın özellikle Hazrec kabilesi taraftarlarının ve Sa'd b Ubade'nin davranışları gözönünde bulundurulduğunda bu insanların islamın ideal insan olma vasıflarına sahip olamadıklarıdır. Çünkü İslam, Peygamberin mübarek vücudu ortada dururken makam mevki hırsı ve bunun için basamak yapılan asabiyyet duygusuyla hareket etmeyi, bütün müslümanları ilgilendiren bir meselede o müslümanların onayını almaksızın hareket etmeyi hoş görmez. Halbuki bu insanlar, konumuz içerisinde de değindiğimiz gibi, Ensar topluluğunun tamamının bile gönül rızasını

almaksızın hilafet gibi, bütün müslüman toplumun meselesi hakkında hüküm vermeye icraat yapmaya kalkışmışlar ve sonuç almaya çalışmışlardır. Başarı kendilerinden yana olmayınca da hiç hoş olmayan tavırlar içerisinde bulunmuşlardır. Bu meyanda, müslümanların Allah katında hem maddi hem de manevi eşitliğini sağlayan namazda dahi onların arasında görülmemişlerdir.

İşte bu tavırların altında yatan sebeb dinin ihyâsı ve emirlerinin korunması elbetteki değildir. Bunun altında iki temel sebeb olabilir. Birincisi, insanın şahsi ihtirası, İkincisi de kabilesinin diğer kabileler üzerindeki hakimiyetinin ağlanması duygusu. Bu her iki sebeb de her insanda olabileceği gibi, bunların meşru şartlar dahilinde hoş görülmesi gerekir. Aksi takdirde calıiliyye kültürünün etkisi haricinde birşeyle izah edilemez. Nitekim, özellikle Sa'd b. Ubade'nin tavırlarının da başka bir tarzda değerlendirilmesi pek yakın ihtimal gibi durmamaktadır. Bunun için diyoruz ki, Sakifetü Beni Saide hadisesinde cahiliyye dönemi kültürünün etkisini görmek mümkündür.

Laiklik Yok Diyorlar, Evvelinden Vardı.

Ubeydullah b. Ömer meselesi, Hz. Osman hilafete geçtiğindeki en önemli mesele idi. Hz.ömer'in yaralanmasından sonra, Hz.Ebu Bekir'in oğlu Abdurrahman, Hz. Ömer'in oğlu Ubeydullah'a Ömer'in katili Ebu Lü'lü'yü Hürmüzan ve Cufeyne ile birlikte gördüğünü haber vermişti. Bunun üzerine Ubeydullah b. Ömer intikam hırsıyla Hürmüzan'ı, Cufeyne'yi ve Ebu Lü'lü'nün kız çocuğunu öldürdü. Hatta Ubeydullah, yaptığından pişman olacağı yerde, **"öldürmedik hiç bir acem bırakmayacağım"** şeklinde beyanda dahi bulundu. Hz. Osman bu olayı dini değil tamamen siyasi bir hadise gibi düşündü ve idari insiyatifıyle meseleyi çözümlemeye çalıştı. Halbuki Hz. Osman bu konuda ashabın ileri gelenleri ile de istişare etmiş ve görüşlerini de almıştı. **Çoğunluğun görüşü Ubeydullah'ın kısasen öldürülmesi yönünde idi.** Fakat halife kısas yapmadı, hatta onun adına diyet ödedi ve Ubeydullah'ı şu cümleleriyle savundu: **"Hürmüzan bir müslümandır varisi yoktur. Varisi olmayanın varisi tüm müslümanlardır. Ben de sizin imamınızım, bundan dolayı Ubeydullah'ı affettim"** Bu sözler sahabeyi ve özellikle Hz. Aişe, Hz. Ali başta olmak üzere ashabın ileri gelenlerini kızdırmış ve Hz. Osman'a karşı soğukluk beslemelerine sebep olmuştur. Bu ve bunun gibi zikrettiğimiz ve zikredemediğimiz olaylardan rahatsızlık duyan ashab, Halife'yi uyarmayı kendilerine vazife bilmişlerdir. Bu konuda sorumluluk duygusu taşıyanlardan biri şüphesiz Hz. Ali'dir. Hz. Ali konu ile ilgili olarak oğlu Hasan'ı halifeye göndermiş ve ona halkın halife hakkında duydukları endişeleri bildirmesini istemiştir. Bu uyarı karşısında sinirlenen Hz. Osman, Hz. Hasan'a **"Baban zannediyor ki, hiç bir kimse yaptığım bilmiyor; fakat biz ne yaptığımızı biliriz"**demiştir.

Böyle sert bir tepki ile karşılaşan Hz. Ali'den şüphesiz bunun ötesinde daha ileri bir tavır beklenemezdi. Nitekim o da bu olaydan sonra Hz. Osman'ın icraatları karşısında sessizliğini muhafaza etmiştir.

Hz. Osman'ın uygulamalarından hoşnut olmayan bir diğer kişi de Ümmü'l-Müminin Hz. Aişe'dir. Hz. Aişe'de, Hz. Osman'ın bazı uygulamalarından dolayı O'nu uyarmıştır.

Hatta Hz..Aişe, Hz. Osman'ın uygulamaları sonucu o kadar sert düşüncelere sahip olmuştur ki, uygulamalarından dolayı Hz. Osman'ın Kur'an'a göre dini açıdan yanlış yolda olduğu kanaatini dahi beslemiştir. (alıntı)

Din ve Siyaset Hep Ayrıydı

Takdir edileceği gibi, Hz. Ali halife seçildiğinde toplumda birçok problem vardı. Bu problemlerin en büyüğü de hiç şüphesiz Hz. Osman'ın katillerinin cezalandırılması meselesi idi. Ancak ortada belirli bir katil yoktu. Sayıları ikibin beşyüzü aşan, hatta on bin dolaylarında bir kalabalık **"Osman'ı hepimiz öldürdük"** demekte idi. Şehre hakim olan bu asilerle hemen başa çıkılamayacağı da gayet açıktı.

Hz. Ali halka "isyancı arapları uzaklaştırın" diyor, isyancı topluluğuna da "geldiğiniz yerlere dönün" şeklinde tavsiyelerde bulunuyordu. Fakat bu tavsiyeler pek fayda sağlamıyordu. İsyancıların gayeleri zaten karışıklık çıkarmaktı ve çıkarmışlardı da. Nitekim bu uğurda Hz. Osman'ı şehit etmişlerdi. Meidne'liler de bu duruma seyirci kalmışlardı. Medine'lilerin böyle pasif bir davranış içine girmelerini Hz. Osman'ın uygulamalarından memnun olmadıklaarının işareti olarak görmek belki mümkün olabilir.

Hz. Ömer'in şûra'sında önceden de değindiğimiz gibi Hz. Ali'den yana tavır koyan Talha ve Zübeyr gibi sahabenin, isyancılar karşısında Hz. Osman'a yeterince sahip çıkmadıklarını, Hz. Aişe'nin de tıpkı onlar gibi sahip çıkmadığını görmekteyiz. Zaten Hz. Aişe'nin, Hz. Osman'ın uygulamalarından zaman zaman şikayetçi de olduğu bilinmektedir.' Bu sebepten olsa gerektir ki Hz. Aişe, Hz. Osman kuşatma altında iken hacca gitmeye karar vermiştir. Onu bu kararından vazgeçirebilmek için Mervan b. Hakem, Zeyd b. Sabit ve Abdurrahman b. Attab, yanma gelerek **"Ey müminlerin Annesi, seferden vazgeçiniz. Gördüğünüz gibi, mü'minlerin emiri kuşatılmıştır. Senin Mü'minler yanındaki mevkiin sayesinde Allah ondan bu belayı defedebilir" dediler, fakat Hz. Aişe fikrinden dönmedi ve Mekke'ye gitti.**'

Hz. Osman'ın şehid edildiği haberi kendisine ulaşınca, Hz. Aişe Medine'ye dönmek üzere yolda bulunmakta idi. O da yeni halifenin kim olacağı üzerinde düşünüyordu. Hz. Osman'ın ölüm haberi üzerine Hz. Aişe **"sanki insanları Talha'ya bey'at ederken görüyorum"** şeklinde bu konudaki arzusunu da açığa vurmuştu. Hatta Hz. Aişe, Hz. Osman'ın ölümünden duymuş olduğu üzüntüyü ifade eden bir cümle de sarfetmemişti. Bundan sonra da Medine halkının Hz. Ali'ye bey'at ettiği haberi kendisine ulaşmıştı. Bunun üzerine Hz. Aişe Hz. Ali'nin halife olmasından hoşnut olmadığını ifade ederek: **"Osman'a yazık oldu"** dedi ve Mekke'ye geri döndü.

Burada rivayetler doğru ise düşündürücü olan Hz. Aişe'nin tavrındaki tenakuzdur. Hz. Ali'nin hilafetini duyana kadar Hz. Osman'ın şehit edilmesi ile ilgili bir yorumda bulunmuyor,

fakat Hz. Ali'nin hilafeti haberini duyduktan sonra **"Osman'a yazık oldu"** ifadesini kullanıyor. Yine Hz. Aişe'nin kardeşi Muhammed b. Ebi Bekir'in katillere yol göstermesi de olayın başka bir ilginç boyutunu oluşturmaktadır.

Tarihi rivayetler gözönünde bulundurulduğunda şayet doğru iseler Hz. Aişe'nin Hz. Osman'la ilgili tavırlarında bir farklılık ve tenakuz göze çarpmaktadır. Hz. Aişe'deki bu tavır farklılığının sebebi nedir? sorusuna Hz. Ali'nin halife seçilmesi şeklinde bir cevap verilmektedir. Bize ulaşan rivayetler ışığında Hz. Aişe'nin, Hz. Ali'nin halife seçilmesini istemediği ve bu konuda görüş beyan etmekten kaçındığı şeklinde bir yorum belki mümkün olabilir. Çünkü bunu beyan ettiği takdirde görüşü halk arasında hoş karşılanmayabilirdi. Bunun için de halkın desteğinin üzerinde bulunabileceği bir görüş ortaya atmış ve Hz. Osman'ın masum olduğu, onun mazlum olarak öldürüldüğü ve Hz. Osman'ın kanının sorumlusunun da Hz. Ali olduğu gibi görüşler beyan etmiştir.

Hz. Aişe'nin, Hz. Ali'ye fiili olarak cephe almasının sebeplerini biz Talha ve Zübeyr'in teşvikine bağladığımız gibi, bize ulaşan kaynaklarda Hz. Peygamber devrinde cereyan eden bir olaya da bağlanmaktadır. Bu olaya göre, Hz. Ali'nin yanlış tutumu Hz. Aişe'nin, Hz. Ali'ye cephe almasını sağlamış ve Ona kin beslemesine sebep olmuş olabilir. İşaret edilen bu olay hicretin beşinci yılı Şaban ayında, Benî Mustalik Gazvesinde Hz. Peygamber'e eşlerinden Hz. Aişe'nin refakat ettiği sırada cereyan etmiştir. Olay genel olarak şu şekilde rivayet edilmektedir: Kafile, gece bir yerde konakladı. Hz. Aişe zaruret sebebiyle kafileden ayrıldı. Geri döndüğünde ise, boynunda takılı gerdanlığının olmadığını gördü.. Gerdanlığı bulmak için kafileden tekrar ayrıldı ve gerdanlığı buldu. Ancak kafileye yetişemedi. Bunun üzerine çarşafına bürünerek olduğu yerde durakaldı. Hz. Aişe orada iken, askerin bazı ihtiyaçlarını gidermek için ordunun gerisinde kalan Safvan b. Muttal es-Sülemı geldi. Hz. Aişe'yi kafileye yetiştirdi.

İşte meydana gelen bu durum münafıklar için büyük bir fırsat oldu. Onlar Hz. Aişe'ye iftira etmekten geri kalmadılar. Hatta bazı müslümanlar da buna inandı. Hz. Peygamber bu duruma çok üzüldü.. Konu ile ilgili olarak Hz. Ali ve Üsame b. Zeyd'in fikrini aldı. Üsame, Hz. Aişe hakkında hayırdan başka bir şey bilemeyeceğini ve olanların söylentiden ibaret olduğunu bildirdi, fakat Hz. Ali, Hz. Peygamber'i teskin etmek için; **"Ey Allah'ın Elçisi, Kadınlar çoktur. Yerine başkasını almaya gücün de yeter"** dedi. Ali'nin bu sözü, ister istemez Hz. Aişe'yi üzdü. İşte Hz. Aişe'yi üzen ve Hz. Ali'ye karşı soğuk duygularının doğmasına da bu olay sebeb olmuş, Hz. Ali halife olunca da halife aleyhine tezahür etmeye başlamış olabilir. Fakat burada değinmemiz gereken Hz. Aişe'nin bir kadın olarak bu olayların bil fiil

içinde oluşu sadece kendi şahsından kaynaklandığı gibi bir düşüncenin kabul edilmesinin zorluğudur. Hz. Aişe'yi bu olayların bizzat içine çeken kimselerin var olduğu düşünülebilir. Bu kimselerin de Hz. Ali'nin halifeliğinden umdukları maddi menfaati bulamayıp halifeye cephe alan Talha veZübeyr'in olması muhtemeldir. Çünkü bilinmektedir ki Talha ve Zübeyr halifeden umdukları valilik makamına ulaşamayınca Ona cephe almışlar ve Mekke'ye giderek Hz. Ali aleyhine konuşmuşlar, hatta belki bu dönemde Hz. Aişe'yi de Hz. Ali aleyhine olmak üzere kendi yanlarına çekmişlerdi.

Hz. Aişe, Talha ve Zübeyr Mekke'de bir görüş teatisinde bulunmuşlar, yapılacak işler hususunda bir durum muhakemesi yapmışlar ve Basra'ya gitmek hususunda fikir birliğine varmışlardı. Basra'yı tercih sebebi de Şam tarafına Muaviye'nin kafi geleceği ve Basra'da Talha'nın otoritesi olduğu görüşü idi.

Hz. Aişe, Talha ve Zübeyr 3000 askerle beraber Basra'ya yöneldiler. Hz. Aişe, Ya'la b. Münye tarafından kendisine hediye edilen bir deve ile yola koyuldu. Hz. Aişe ve taraftarları Basra'ya giderken yolda yaklaşık 20.000 savaşçı da etraflarında toplandı. Hz. Ali ise Medine'den yaklaşık 4000 kişilik bir kuvvetle ayrıldı. Hz. Ali'ye de yolda 12.000 Kufe'li asker katıldı. O, bundan sonra Basra'ya yöneldi. Talha ve Zübeyr ile görüşüp savaşa mani olmak için çaba sarfetti fakat, görüşmelerden bir netice çıkmadı. Savaş h. 14 cemaziye'l-ewel/36 m. 9 aralık 656 Perşembe günü başladı. Zübeyr ve Talha dâhil olmak üzere bunların taraftarlarından 13.000 kişi, Hz. Ali taraftarlarından da 2.000 kişi olmak üzere toplam 15.000 kişi öldü. Hz. Aişe de olayın sonunda bu olaydan dolayı pişman oldu ve tövbe ederek olay yerinden ayrıldı.

Hz. Aişe'nin pişman olarak olay yerinden ayrılması hadisesi de bize gösteriyor ki, Halife ye karşı içinde bir takım soğuk duygu ve düşünceler bulunsa da bunlar ancak beşeri özellikler olarak değerlendirilebilir. Hz. Aişe hiç bir şekilde bu duyguların tesiri altında kalarak müslümanları bölüp parçalamak gibi bir düşünce içerisinde olmamıştır. Zaten **Mü'minlerin annesini de böyle karanlık düşüncelerin tesiri altında düşünmek asla mümkün değildir.** O sadece bir insan olarak çevresindeki insanların, özellikle Talha ve Zübeyr gibi kimselerin tesiri altında kalmış, sonucunu tahmin edemediği bir aksiyon içine girmiştir. Gelişen olayları gördüğünde de hatasını anlamış ve pişman olmuştur.

İslam tarihinde üzücü bir hadise olarak kalan bu müthiş vakıanın gerçek sebepleri kesin çizgilerle tespit edilemediği için başlangıçta çelişkili tavırların arkasından patlak verdiği gözönüne alınarak bu tavırlardan sebepler çıkarılmaya çalışılmıştır. Fakat genel manada savaşın tek sebebinin insan unsuru olduğu düşünülmektedir. Kişisel ihtiras ve çeşitli

duygular da burada zikredilebilir. Bu tür ihtirasları ve kişisel özellikleri belli zaman ve mekanlarla sınırlamak pek mümkün olmamakla beraber bu tür hadiseleri her devir ve her insanda görebilmek mümkündür. Dolayısıyla insanın insanlığından kaynaklandığını sandığımız bu türden bir hadiseyi insanlığın herhangi bir devresinde görmek ve yaşamak mümkündür. Dolayısıyla bu olayın sebeplerini cahiliyye devri kültürü ile sınırlamanın uygun olamayacağı kanaatindeyiz. Bu olayın gerçek sebebinin ve gerçek failinin bilicisi hiç şüphesiz her şeyde olduğu gibi Cenâb'ı Allah'tır. Biz kendimize ulaşan bir takım kaynaklar ışğında kendi gücümüz nispetinde olayları değerlendirip bir takım sonuçlara ulaşmaya gayret etme çabasındayız. Bunu yaparken de hatadan salim olmamız mümkün değildir. Hatamız varsa bunda kesinlikle herhangi bir kasıt aranmamalı ancak elimizdeki mevcut bilgilerin objektif bilim anlayışı dairesinde bizi bu neticelere götürdüğü düşünülmelidir.

Cennet'ül Bakî' Kabristanı/Medine

İlişki kimliği rId12 olan görüntü yolu dosyada bulunamadı.

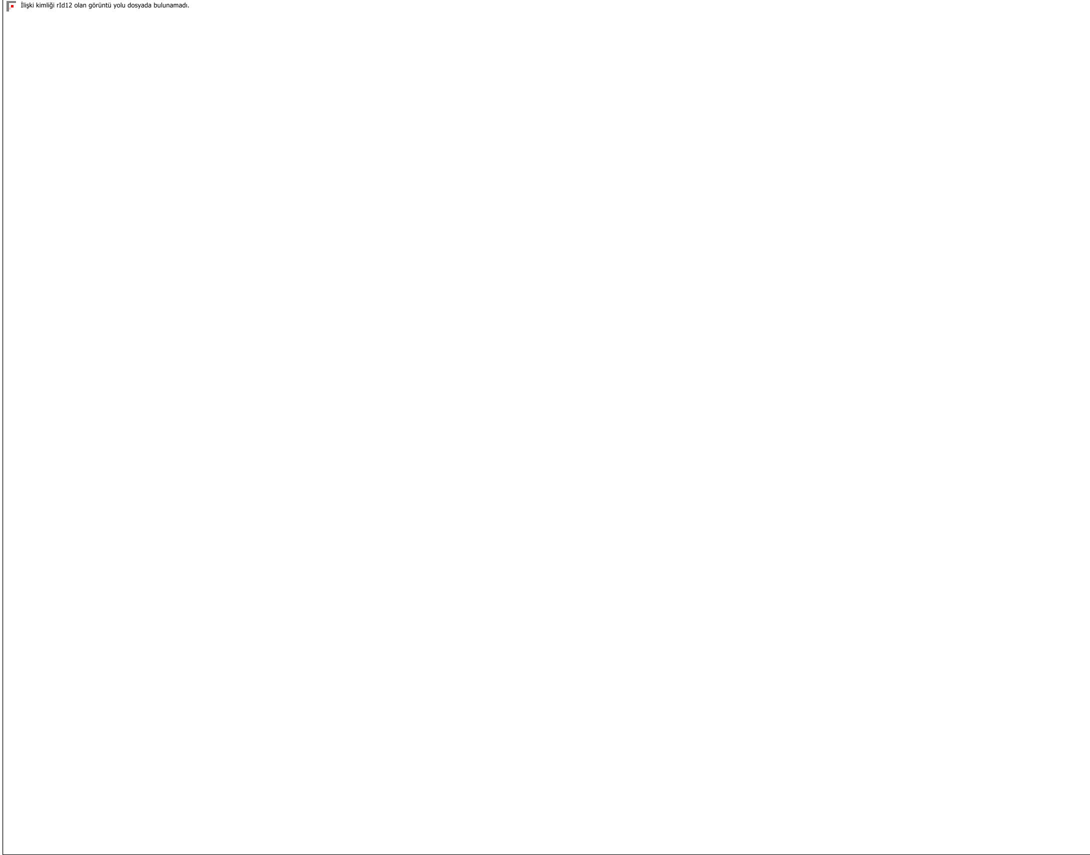
Yemek Yedirmeli Açlara

Bir adam üzerinde kaza namazı veya kaza orucu varsa, öldükten sonra her bir kaza namazı veya kaza orucunun her bir günü için bir fakiri doyuracak kadar yemek vereceğini fıkıh kitaplarımız hadisi şeriflere istinaden beyan etmişlerdir

[Eş'Şirünbülâlî, Hasan b. Ammâr b. Ali, Nuru'l-Îzâh ve Necâtü'l-Ervâh, s.90; İbn Âbidin Muhammed Emin b. Ömer b.Abdulaziz el-Hanefî, Reddü'l-Muhtâr âlâ'd-Dürri'l-Muhtâr, II, 72.]

İlişki kimliği rId12 olan görüntü yolu dosyada bulunamadı.

Arap Kıyafetindeki Devrimi Alâmet

Mescid-i Haram'da Namaz: Servet-i Fünûn, 918, 18 Kanun-i Evvel 1324, s. 124

العمائم وقار المؤمن وعز للعرب فاذا وضعت العرب عمائمهم وضعت عزها. (ديلمى عمران ابن الحصين رضى الله عنه)
Sarıklar mü’minin vekârı, ‘Arab’ın ‘izzetidir. ‘Arablar sarıklarını çıkarınca ‘izzetlerini atmış olurlar.
[Deylemî ‘İmran İbn-i Husayn radıyallâhu anh’dan], Kenzü’l-‘Ummâl:15/308

Elli Vaktin Ecrin Eyler Hakk Atâ

Modern ilahiyatçılar, miraç hadisindeki namaz vakitlerinin düşmesini alay konusu ederek yorum yaparlar. Beş'e kadar inişini düzmece olduğunu rivayet ederler. Sormalı, ehl-i Kitabın elli vakti nasıldır? diye bir açıklama gözünüze ilişti mi? Yok…

Bir okumada bu hadisi görünce elli vakit ve beş vaktin ne olduğunu anlayacaksınız.

Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve selleme teşekkür etmemiz gerekir. Hayatımızda günlerin ve yılların sürekli ibadet ortamında olması insanlar nasıl sıkıntıya uğrattığını anlayacaksınız. Yahudilerin "cumartesi bari tatil olsun istekleri" bu olmalı. Ancak onlarda buna dayanamayıp ihlal ettikleri, malumdur.

Şimdi bahse konu hadisi okuyalım.

Ezrak bin Kays anlatıyor: "Bize künyesi Ebû Rimse olan bir imam namaz kıldırdı ve söyle dedi:

Bu namazı yahut bunun gibi bir namazı Hz. Peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem ile beraber kıldım. Ebûbekir ve Ömer, Peygamberimizin sağında, ön safta idiler. Bir adam namazın ilk tekbirine yetişmişti, arkasından Allah'ın Elçisi namazı kıldırdı, sonra sağına ve soluna selam verdi, öyle ki iki yanağının beyazlığını gördük. Daha sonra benim ayrıldığım gibi ayrıldı. O, namazın ilk tekbirine onunla beraber yetişen adam hemen namaza kalktı. Bunun üzerine Hz. Ömer ona doğru koştu ve omuzlarından tutup silkeleyerek söyle dedi:

"Otur, Ehl-i Kitab'ı helâk eden şey yalnızca namazları arasında fâsıla olmamasıydı."

Hz Peygamber, gözlerini kaldırdı ve 'Allah sana doğru söyletti Ey Ömer!' buyurdu."

[Ebû Dâvud, Salât, 195; Hâkim, Müstedrek, I, 403; Beyhakî, Sünenü'l-kübrâ, II, 190; Ahmed B. Hanbel, Müsned, V, 368.]

Hz. Ömer radiyallâhü anh boş zamanlarında ehli kitabın eserlerini tedkik ederdi. Konular üzerinde vukufiyeti vardı.

Ali Emiri

Onlar ve Bizler Farkı

Raşid halifelerden ilk üçü ihtiyaç duyduklarında Beytülmâl hâzininden borç alabilmekte, alınan miktar kayda geçirilmekteydi. 1

Hz. Ebû Bekr'in beytülmâlden aldığı borcu vefatından sonra kızı Hz. Âişe ödemişti. 2 Hz. Ömer'in zaman zaman Beytülmâl'den borç alıp bunu parası olduğunda, gecikme durumunda ise atâsı çıktığında veya ganimetten payına hisse düştüğünde dilimler halinde ödediği 3 ve ölmeden önce de oğlu Abdullah'tan bu borçların hesap edilerek ödenmesini istediği bilinmektedir. 4

Hz. Ömer yaralandığında oğluna borçlarını nasıl ödeyeceği konusunda tavsiyede bulunmuş, oğlu Abdullah da babasına ait evi ve Gâbe'deki bir arsasını satarak borcunu ödemiştir. (İbnu'n-Neccâr, 210.)

Mevcut rivâyetlere göre Halife Osman ise hazineden aralıklarla yüzbinlerce dirhem borç almaktaydı. Bir keresinde beytülmâlden aldığı yüz bin dirhemlik borç beytülmâl sorumlusu olan Abdullah b. el-Erkam tarafından müslümanların hakkı olarak yazılmış ve Hz. Ali, Hz. Talha, Hz. Zübeyr, Hz. Sa'd b. Ebî Vakkas ve Hz. Abdullah b. Ömer şahit tutulmuştu.

Bu borç, vadesi geldiğinde Halife tarafından ödense de Hz. Osman ve Hz. Abdullah b. el-Erkam arasında Halife'nin borç trafiği nedeniyle sürtüşmeler yaşanmaktaydı. 5

Bir rivâyete göre Halife beş yüz bin dirhem borç almış fakat zamanı geldiği halde ödememişti. Beytülmâl sorumlusu olan Hz. Abdullah b. el-Erkam'ın ikazlarına rağmen Halife ödemeye yanaşmayıp yeni borçlar edinince Abdullah, Mescid'de cemaatin bulunduğu bir sırada anahtarları minbere asarak istifa etmişti.6

Hz. Ali kerremallâhü aleyhi vechenin borç aldığı rivayeti yoktur.

Medine döneminde oluşmaya başlayan bu devlet gelirleri üzerinde Hz. Peygamber bir mal sahibi olarak değil bir kamu görevlisi, bir devlet başkanı olarak tasarruf etmiştir. Onun, zekât hurmalarından birini ağzına atan torunu Hz. Hasan'a, **"Bırak, o ne Allah Resulü'ne ne de ailesinden birine helâldir"**7 demesi, zekât gelirlerinin Peygamber ailesine helâl olmamasının sonucu olduğu kadar beytülmâla ait bir malın Hz. Peygamber'in şahsî serveti gibi görülmediğinin de işaretidir 8. Bu bakımdan devlet başkanının mal varlığından ayrı olarak devlete ait müstakil bir mal varlığı kavramının ilk dönemlerden itibaren mevcut olduğu anlaşılmaktadır.

Kaynaklar

1 İbn Şebbe, I, 373; Belâzurî, Ensâbu'l-Eşrâf, VI, 173.

2 Belâzurî, Ensâbu'l-Eşrâf, VI, 206.

3 İbn Sa'd, III, 257; VI, 73; İbn Şebbe, I, 373; Belâzurî, Ensâbu'l-Eşrâf, X, 308; Taberî, Târîh, IV, 208;

Suyûtî, 248.

4 Bkz., Belâzurî, Ensâbu'l-Eşrâf, X, 436; İbnu'n-Neccâr, 210.

5 Bu yaşanan sürtüşmeye örnek olarak ayrıca bkz., Bkz.Belâzurî, Ensâbu'l-Eşrâf, VI, 173.

6 İbn Sa'd, VI, 73; Belâzurî, Ensâbu'l-Eşrâf, VI, 209.

7 Ahmed b. Hanbel, Müsned, Cilt: I, s. 200

8Salih Tuğ, İslâm Vergi Hukukunun Ortaya Çıkışı, ss.77-78. Hamidullah, İslâm Peygamberi, Cilt: II, s.967.

İlklerden

Hz. Peygamber sallallâhü aleyhi ve sellemin vefat haberi duyulunca Hz. Ömer'in bu haber karşısında takındığı tavır beklenilenin dışındadır.

Hz. Ömer:

“Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellem ölmemiştir, o ölmez, ancak Musa (aleyhisselâm) gibi Allah ile buluşmak üzere gaib olmuştur. Dönecektir, ona öldü diyenin ellerini ayaklarını keserim."

diyerek feryad etmiştir.

Hz. Ebu Bekir gelerek Zümer Suresi 31. ayetini **"Bu kitabın indirilişi, güçlü, hikmet sahibi olan Allah tarafındandır."** okuyup peşinden, **"Kim Muhammed’e tapıyorsa bilsin ki o ölmüştür, kim Allah’a tapıyorsa bilsin ki O ölmez.”** Sözünü söyledikten sonra Âli İmran 144. Ayetini **" Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan önce de nice peygamberler gelip geçti. Şimdi o, ölür veya öldürülürse, siz gerisin geriye mi döneceksiniz? Her kim geri dönecek olursa, kesinlikle Allah'a bir zarar veremeyecektir. Fakat Allah, şükredenleri yakında mükâfatlandıracak."** okumuştur.

Bunu dinleyen Hz. Ömer'in, hatasını anladığı ve sözlerinin derin üzüntüden kaynaklandığını ifade ettiği belirtilse de, bu fevri tutumun kodlarında tamamen teessür mü yoksa cahiliyye döneminde içinde yetişilen kültürden kalma figürlerin ve bilinçaltının İslami formda çıkışı mı olduğunu kesin olarak kestirebilmek mümkün görünmemektedir.

Sahabe Efendimizin vefatı karşısında ilk duruşu, Hz. Ömer’in tavrı gibi iken, sonra ona ve herkese karşı cesaretle tek karşı çıkabilen ve hakikati haykıran Hz. Ebubekir radiyallâhü anh olmuştur.

Yine şu konu unutulmamalı ki, Hz. Ali kerremallâhü aleyhi vecheh olmasaydı kimse Efendimizi toprağa sırlayacak cesareti kendinde bulamayacaktı.

Hz. Ebubekir’in konuşması ilk halife olmasına, Hz. Ömer’in itiraz edecek kadar ölümüne inanmayışı ikinci halife olmasına, Hz. Osman’ın bu konuda suskunluğu üçüncülüğüne, Hilafet 30 yıldır hadisine muvafık olması ile Asr-ı saadetin tamamlanması ise ancak Hz. Ali ile mümkün olacağından dördüncü halife olmasına neden olmuştur.

Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellemin güzide arkadaşları gittikten sonra fitne devri kendiliğinden değil özüyle meydana çıkmış ve kırılan kapı bir daha kapanmamıştır.

Ali Emiri

Ehl-i Beyt'im

Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellem buyurdular…

"Sizi nimetleriyle rızıklandırdığından dolayı Allah'ı seviniz. Allah'ı sevdiğinizden dolayı beni, beni sevdiğinizden dolayı da Ehl-i Beyt'imi seviniz."1

"Hiçbir kimse beni kendisinden daha fazla sevmediği müddetçe gerçek iman sahibi olamaz. Böylece de ehlimi de kendi ehlinden, beni de kendinden daha çok sever."2

"Çocuklarınızı üç hasletle terbiye ediniz. Bunlar Peygamber sevgisi, Ehl-i Beyt sevgisi ve Kur'an öğretimi."3

"Âl-i Muhammed, ilmin kaynağı ve rahmetin aslıdır."4

"Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve sellemin akrabalarından birisi gelince Kureyş'ten olan insanlar sözlerini kesiyorlar ve yüzlerini ekşitiyorlardı. Bu durum Rasulüllaha'a haber verilince, çok kızdı, yüzü kızardı, alnı terledi ve şöyle dedi: Nefsim kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki akrabalarımı, Allah ve Resulü için sevmeyen kimsenin kalbine iman girmez."5

"Bana nesebim ve yakınlarım hususunda eziyet eden kavme ne oluyor? Dikkat edin nesebime ve yakınlarıma eziyet eden bana, bana eziyet eden de Allah'a eziyet etmiş olur."6

"Yemen seferi dönüşü Hz. Ali'yi Rasülüllâh salla'llâhü aleyhi ve selleme şikâyet etmişlerdi. Hz. Peygamber: "Bana eziyet ettiniz" dedi. Onlar: "sana eziyet etmekten Allah'a sığınırız" deyince, "kim Ali'ye eziyet ederse, bana eziyet etmiş olur" buyurdu.7

"Kim Allah'ı severse Kuran'ı sever, kim Kuran'ı severse beni sever. Kim de beni severse ashabımı ve akrabalarımı sever."8

"Biz Ehl-i Beyt'i ancak mü'min olanlar sever. Şaki ve münafık olanlar sevmez."9

"Nefsim kudret elinde olan Allah'a yemin olsun ki, biz Ehl-i Beyt'e ancak Cehennem'e girecek olanlar buğzeder." 10

"Itretime buğzedenlere karşı Allah'ın gazabı şiddetli olur." 11

"Kıyamet Günü'nde ilk olarak Ehl-i Beytim'e şefaat edeceğim. Ondan sonra yakınlarıma ve Kureyş'e, sonra Ensar'a sonra yemen ehlinden iman edenlere, sonra diğer Araplara, sonra da Arap olmayanlara. Kime önce şefaat etmişsem o daha faziletlidir." 12

"Sizin en hayırlınız benden sonra ehlime en hayırlı olanınızdır."13

"Rabbimden, evlendiğim eşlerimin Cennet'te benimle birlikte olmalarını istedim, bunu bana verdi."14

"Kim beni, Hasan ve Hüseyin'i, onların annesini ve babasını severse kıyamet gününde ben onunla birlikte olurum." 15

"Yıldızlar yeryüzündekiler için birer emandırlar. Ehl-i Beyt'im ise ihtilaflara karşı ümmetim için birer emandırlar." 16

"Benim nesebim ve sebebim hariç tüm nesep ve sebepler kıyamet gününde kesilecektir."17

(alıntı)

Hadisler

1. Hâkim, Müstedrek, 3, 150
2. Heytemi, Savaikul Muhrika, 2, 495
3. Heytemi, age., 2, 496
4. Belazüri, Ensab, 2, 385
5. Hâkim, Müstedrek, 4, 75
6. Heytemi, Savaikul Muhrika, 2, 497
7. İbn Hanbel, Müsned, 3, 483
8. Heytemi, Savaikul Muhrika, 2, 499
9. Muhibbüddin et-Taberi, Zehairul Ukba, 18
10. Hâkim, Müstedrek, 4, 252
11. Heytemi, Savaikul Muhrika, 2, 543
12. İbn Hanbel, Müsnedü Ehli'l- Beyt, 7
13. Hâkim, Müstedrek, 3, 311
14. Hâkim, Müstedrek, 3, 137
15. Tirmizi, Menakıb, 21
16. Firuzabadi, Fedailül hamse, 2, 67
17. Firuzabadi, Fedailül hamse, 2, 69

Gusül, duanın/ namazın şartı mıdır?

İslam, parçalanmayı kabul etmeyen, ilahi, özünde birlik, bağımsız, yaşanabilir, huzurlu bir yaşam ve dürüstlük olan kapsamlı, basit bir dindir.

Gusül cinsel ilişkiden sonra, bu bir önkoşul değil, Allah'a dua etmek için izindir.

Sünni ve Alevilerin ayrıştığı nokta burada başlar. Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem "mümin cünüp/necis olmaz" buyurması nedeni budur. Gusül namazın/duanın şartıdır. Burada dikkat edilmesi gereken husus, bir Müslüman için verilmiş duasızlık/ibadetsizlik ruhsatı, beş vakitten ikisi arasında geçen zaman kadardır.

İslam namazın terkine müsaade etmediği için, müslümanın bu kısa zaman aralığında yıkanması gerekmektedir. Önceden dediğimiz gibi İslami hayat parçalanma kabul etmez. Dikkatli düşünüldüğünde birbirine girift logolar tarzındadır. İslam bir bütün olarak yaşandığında mana ifade etmektedir.

Ali Emiri

"Medine'den Yahudilerin Hepsi Sürüldü" Diyen "Er"Kökünden Olan Yazara

Çokbilmiş, mürekkep yalamış, ağzı mor dilli ve fahşa fiilli birisi, hezeyanlarını Hz. Peygamberimiz Efendimize kadar vardırması, salyaları akarken çekinip söyleyemediklerini, akbaba tırnakları ile hazırladığı müsveddeleri sanallardan yuvarlayıp, gündem olmak için üstüne elzem olmayan konularda, gayriyetine bakmadan haddini aştığı bir konuda Medine'den kovulan Yahudi meselesidir. Konu için kıraat ettiğim alıntıyı iktisaben yazmak gerekli oldu. (Ali Emiri)

Yahudi kabilelerin şehirden çıkarılmaları (1) şehrin demografik ve içtimaî yapısında ciddi değişimlere yol açmış oldu. **Yahudi nüfusun şehri terk etmesiyle genel nüfus önemli ölçüde azaldı.** Toplumun tamamına yakını Araplardan oluşmaya, dolayısıyla eskiye nazaran daha homojen bir yapıya kavuşmaya başladı. **Bununla birlikte şehirde hiçbir Yahudi'nin kalmadığını söylemek de mümkün değildir.** Hayber (2) seferi için Müslümanlar hazırlık yaptıklarında bu seferin Resulullah ile antlaşma yapmış olan Medineli Yahudilere zor geldiğine, (3) Resulullah'ın vefatına sebep olan hastalığı sırasında zırhının bir Yahudi'de rehin bulunuyor olmasına, (4) vefatından bir yıl önce Hz. Ebû Bekr'in bir Yahudi tarafından zehirli bir yiyecekle zehirlendiğine (5) dair rivâyetler şehirde hala Yahudi nüfusun bulunduğunu göstermektedir.

Notlar

1--- S.D. Goitein, Yahudilerin Medine'den çıkarılmalarını teolojik ve ekonomik iki sebebe dayandırmaktadır: "Muhammed'ten kendisinin peygamberliğini inkar eden ve muhtemelen Tevrat kıssalarındaki ve hükümlerindeki bazı gaflarıyla alay eden komşusu bu monoteist topluluğa müsamaha göstermesi de beklenemezdi. Ancak Muhammed'in Yahudi komşularıyla mücadelesinde basit bir başka sebep daha vardı. Mekkeli Muhâcirler her şeylerini bırakarak Medine'ye hicret ettikleri için arazileri yoktu. Yahudilerin kaleleri ve hurma bahçeleri bu gayeye de hizmet etmiştir." Goitein, 93-94. Goitein'in bu fikrine iki gerekçe ile katılmadığımızı belirtmek isteriz. İlk olarak, çevirenlerin de s. 94/4 nolu dipnotta belirttiği gibi Yahudilerin şehirden sürülmelerinin nedeni kendilerinin de taraf olduğu Medine Vesikası'ndaki hükümlere aykırı davranmaları ve düşmanla işbirliği, **Hz. Peygamber'e suikast girişimi gibi faaliyetlerde bulunmalarıdır. Ayrıca üç Yahudi kabilesi şehirden çıkarıldıktan sonra da burada yaşamaya devam eden başka Yahudi kabilelerin bulunuyor olması Goitein'in**

iddialarını çürütmektedir. Bilindiği üzere o dönemde Medine'de yaşamakta olan Yahudi kabilelerin sayısı Semhûdî'nin verdiği bilgiye göre yirmidir. Semhûdî, I/1, 130-131.

2 --- Hayber, Medine'nin yüz seksen kilometre kadar kuzeyinde bulunan ve Yahudilerin yaşamakta olduğu bir yerdi. Hayber'in Hz. Peygamber tarafından fethi ve Yahudiler ile yapılan antlaşmalar için bkz., İbn Hişâm, III, 331-346; Yakûbî, *Târîh*, I, 374-376; Taberî, *Târîh*, III, 9-16; İbnu'l-Esîr, *el-Kâmil*, II, 99-104; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, VI, 296-309; Hamidullah, *el-Vesâik*, 106-109; Muhammed Hamidullah, "Hayber", *DİA*, İstanbul 1998, XVII, 20-22; Hamidullah, *Hz. Peygamber'in Savaşları*, 128-138; Mahmudov, 321- 336.

3--- Vâkıdî, *el-Meğâzî*, II, 634.

4 --- Buhârî, Rehn: 2, 5; Buyû': 14, 33, 88; Silm: 5, 6, İstikrâz: 1, Cihâd: 89, Meğâzi: 85; Müslim, Müsâkât: 124; Nesâî, Buyû'. 58, 87.

5 --- Mesûdî, II, 159.

Hz. Ömer, Hz. Ali'nin Halife Olmasını İstemişti, Ancak Kader Başkaydı

Hz. Ömer radiyallâhü anh yaralanıp da eve kaldırıldıktan sonra Ashâb-ı Kirâm'ın ileri gelenleri onun yanına geldiler ve kendisinden Hz. Ebû Bekir'in yaptığı gibi yerine birisini vasiyet etmesini istediler. Bu teklifi kabul etmeyen Hz. Ömer ısrarlar üzerine niye böyle davrandığını açıklamak zorunda kaldı. **Ebû Ubeyde ve Ebû Huzeyfe'nin azatlısı Salim sağ olsaydı bu ikisinden birisini yerine halife tayin edeceğini söyledi.**

Bunun sebebini de şöyle açıkladı
"Rabbim bana bunu niçin yaptığımı sorduğunda Ya Rabbi! Rasûlünden Ebû Ubeyde'nin bu ümmetin emini ve Salim'in de Allah Teâlâ'yı çok seven bir kişi olduğunu duydum derim."
[Nota bak]***
el-İmâme ve's-siyâse müellifi, Hz. Ömer'in bu ikisi dışında Muaz b. Cebel ve Halid b. Velid'in isimlerini de zikrettiğini ve bu iki sahabî için Allah Teâla kıyamet günü kendisini sorumlu tuttuğunda **Hz. Peygamber sallallâhü aleyhi ve sellemden Muaz b. Cebel hakkında kıyamet günü âlimlerin önünde geleceğini,** Halid b. Velid hakkında da müşriklerin üzerinde Allah Teâla'nın kılıçlarından bir kılıç olduğunu işittiğini ilave etmektedir.
Sahâbe, bu sırada Hz. Ömer'den oğlu Abdullah'ı yerine bırakmasını da istemişti. Fakat hiçbir zaman böyle bir şeyi düşünmediğini söyleyen Hz. Ömer, bu teklife şiddetle karşı çıktı ve şayet Müslümanların halifesi olmak hayırlı ise kendi ailesinden bir kişinin bu görevi yerine getirdiğini, eğer hayırlı değilse bir aileden bir kişinin kurban olmasının o aile için yeterli olacağını söyledi ve sözlerine şöyle devam etti **"Cenâb-ı Hakk'ın bu ümmetin işlerinden ailemizden bir kişiyi hesaba çekmesi yeter. Ben bu iş için ailemi ve akrabalarımı ihmal ettim. Şayet bu işten günahsız ve ecirsiz olarak kurtulabilirsem ne mutlu bana! Eğer yerime birisini tayin edecek olursam -ki benden daha hayırlı birisi (Hz. Ebû Bekir'i kast ederek) yerine birisini tayin etmiştir-bu doğrudur. Yok, şayet bu görevi insanlara devredecek olursam yine benden daha hayırlı birisi (Hz. Peygamber'i kast ederek) bu işi halka bırakmıştır, bu da doğrudur. Şüphesiz ki Allah hiçbir zaman dinini zayi etmez."**[*el-İmâme ve's-siyâse,* I, 28-29; İbn Sa'd, *et-Tabakât,* III, 343-353; Taberî, *Târih,* IV, 228; İbn Abdürabbih, *el-İkd,* IV, 284; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil,* III, 65]
Ashâb-ı Kirâm, Hz. Ömer'in ilk iki isteği geri çevirmesi üzerine, halifeyi belirleme konusunda kendisinden bir ahit yazdırmasını istediler. Hz. Ömer bunun üzerine **"Size söylediklerimden sonra düşündüm ve sizi hak yola ulaştıracak en layık olanınızı tayin etmek istedim.**-O esnada Hz. Ali'yi kast etti.- Fakat bu esnada kendimden geçerek biraz dalmışım. **Rüyamda bahçeye girmiş ve onu ekip biçen bir adam gördüm. Filizleri koparıp altına koyuyordu. Anladım ki Allah Teâla kendi işini daha iyi halledecektir. Ölü veya diri bu işin mesuliyetini taşımak istemiyorum."** dedi.[Taberî, *Târih*, IV, 228; İbn Abdürabbih, *el-İkd*, IV, 284–285; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, III, 66–67; İbn Ebî Hadîd, *Şerhu Nehci'l-belâğa*, I, 185.]
Hz. Ömer yukarıdaki rivayette Hz. Ali'yi kast etmiş olsa da kendisinden sonra birisini halife tayin ederek böyle bir mesuliyeti taşımak istememiştir.

***Taberî, *Târih,* IV, 227; İbnü' l-Esîr, *el- Kâmil,* III, 65. Hz. Ömer'in halifelik için Ebû Huzeyfe'nin azatlısı Sâlim'in ismini zikretmesini farklı şekillerde yorumlayanlar da vardır. Nitekim çağdaş müelliflerden Sırma, Hz. Ömer'in bu sözünü şöyle izah etmiştir,

"*Hz. Ömer'in birçok sahabe varken özellikle Ebû Huzeyfe'nin kölesi Sâlim'i zikretmesinin bir diğer sebebi de hilafet müessesesinin bir aile hilafeti şekline dönüşmesini istemeyişidir. Çünkü o sırada Hâşimoğulları ve Ümeyyeoğulları gibi toplumda nüfuzlu ailelerin varlığı ve Arap asabiyetinin tekrar canlanma ihtimali Hz. Ömer'i, Sâlim'i halife tayin edebileceğini ifade etmeye sevk etmiştir. Zira Salim'in sadece etkisiz bir köle olması Hz. Ömer'in endişe ettiği hususların dışında kalmaktaydı.*" (*İslâmî Tebliğin Örnek Halifeler Dönemi*, İstanbul 1989, s.159).

Hz. Peygamber'in Ebû Ubeyde ile ilgili söylediği hadis için bkz. Ahmed b. Hanbel, *Fedâilu's-sahâbe,* I-II, Beyrut 1983, II, 739; Tirmizî, "Menâkıb" 32.

**

Hendek Savaşı

Müşrikler ile Müslümanlar arasında Bedir ve Uhud'dan sonra meydana gelen bir diğer savaş Hicret'in 5. senesinde meydana gelen Hendek savaşı idi. Bu gazvede önceki savaşlarda olduğu gibi meydan savaşı yapılmamıştır. Zira Hz. Peygamber, diğer savaşlardan farklı olarak Medîne'de kalarak savunma yapmayı uygun bulmuştur. Mekkeli müşrikler Bedir'de Müslümanlar'a yenilmelerine rağmen Uhud'da Ayneyn tepesindeki okçuların Hz. Peygamber'in emrine uymamaları sebebiyle kısmî bir zafer elde etmişlerdir. Fakat müşrikler, asıl hedefleri olan Hz. Peygamber'i ve Müslümanlar'ı ortadan kaldıramamışlardır. Bu durum onlar açısından hâlâ bir tehdit unsuru idi ve Müslümanlar'ın Hicaz Bölgesi'nde günden güne güçlenmesi onları tedirgin etmekteydi.

Diğer taraftan müşrikleri Müslümanlara saldırmaya teşvik eden başka bir etken daha vardı ki bu da Medîne'de yaşayan Yahudiler idi. Zamanla Medîne'deki üstünlükleri kaybolan Yahudiler müşriklerle ittifaklar kurarak, Müslümanlar ile olan anlaşmalarını ihlâl etmişler, bunun sonucunda da önce Benî Kaynuka, daha sonra da Benî Nadîr Yahudileri Medîne'den sürgün edilmişlerdi. Bu sürgün esnasında bir kısım Yahudiler Hayber'deki Yahudilerin yanına sığınmışlar ve buradan Müslümanlar aleyhine faaliyetlerine devam etmişlerdir.

Bu faaliyetler zamanla semeresini vermiş ve buradaki Yahudiler müşrikleri, Müslümanlar üzerine saldırmaya teşvik etmişlerdir. Hayber Yahudileri sadece Mekkeli müşrikleri değil birçok müşrik Arap kabîlesini de Müslümanlara karşı birlik olmaya çağırmışlardır. Bu faaliyetler sonucu Kureyş, Gatafan, Benî Süleym, Benî Esed gibi müşrik kabilelerin oluşturduğu on bin kişilik bir ordu Medîne'ye doğru harekete geçmişti. Bu durumu haber alan Hz. Peygamber, o güne kadar Araplar arasında pek bilinmeyen bir şekilde savunma

yapmaya karar verdi ve sahâbeden İran asıllı Selmân-ı Fârisî'nin tavsiyesi ile Medine'nin saldırıya açık olan kısımlarına hendek kazılmasına karar verildi.

Konumuz açısından ele alacağımız husus ise bu savaş esnasında hendeği geçmeye çalışan müşrik süvârilerden Amr b. Abd ile Hz. Ali arasında meydana gelen olaydır.

Başında Ebû Süfyan'ın olduğu müşrik ordusu, Medîne önlerine geldiğince daha önce alışık olmadıkları bir şekilde hendeği görünce büyük bir şaşkınlık yaşamışlardır. Bu şaşkınlığı üzerlerinden atmaya çalışan müşrikler hendeğin bulunduğu tarafta karargâh kurarak hendeği geçebilecekleri yerleri araştırmaya başladılar. Hendeği geçme teşebbüsleri ise Müslüman okçular tarafından devamlı olarak engellenen müşrik süvârilerinden beş kişi savaşın ilerleyen safhalarında hendeği geçmeyi başarmıştır.

Hendeğin en dar yerinden geçmeyi başaran bu beş süvâri: İkrime b. Ebû Cehil, Nevfel b. Abdullah, Dırâr b. Hattâb, Hubeyre b. Ebû Vehb ve Amr b. Abd idi. Bunlardan Amr b. Abd, bin ere denk tutulan ve o gün tamamıyla zırhlara bürünmüş bir savaşçı idi. Amr, atının başını çevirerek Müslümanlara "Benimle çarpışacak kim varsa çıksın ortaya" diyerek meydan okuyor ve karşısına çıkacak bir er istiyordu. Amr mübâreze yapmak için er istediğinde onun cesaretini ve kuvvetini iyi bilen Müslümanlar, sanki başlarına kuş konmuş gibi yerlerinden kımıldayamamışlardı.

Amr b. Abd'in bu çağrısına Hz. Ali karşılık vermiştir. Hz. Ali ayağa kalkarak "Yâ Resûlallâh, onunla ben çarpışayım" dediğinde ise Hz. Peygamber, "Sen otur, o Amr'dır!" buyurmuştur.

Amr b. Abd "Hani, sizden öldürülünce Cennet'e gideceğini iddia ettiğiniz kimseler; hani, nerede kaldılar? İçinizden meydana gelerek benimle çarpışacak kimse yok mu?" diye tekrar seslenince, Hz. Ali tekrar ayağa kalkarak "Onunla ben çarpışayım yâ Resûlallâh" demiştir. Hz. Peygamber tekrar ona "Sen otur! O, Amr'dır" buyurmuştur.

Amr b. Abd, üçüncü defa seslenerek çağrıda bulunup aralarında çarpışacak kimse olup olmadığını sorarak bir dörtlük okumuştur. Bunun üzerine Hz. Ali tekrar ayağa kalkarak "Onunla ben karşılaşayım yâ Resûlallâh" demiş ve Hz. Peygamber'in "O, Amr'dır" buyurması üzerine Hz. Ali, "Onun Amr olması fark etmez" karşılığını vermiş; Hz. Peygamber de sonunda onun mübârezeye çıkmasına müsaade buyurmuştur.

Hz. Peygamber, Hz. Ali'nin Amr ile karşılaşmasına müsaade edince ona kendi kılıcını kuşandırmış, kendi zırhını giydirmiş ve sarığını onun başına sarmıştır. Ve Hz. Peygamber ona, "Allah'ım ona yardımını ihsan et! Allah'ım! Bedir günü benden Ubeyd'yi, Uhud günü de Hamza'yı aldın. Ali ise benim kardeşimdir ve amcamın oğludur. Beni yalnız başıma bırakma! Sen vârislerin en hayırlısısın" diyerek duâ etmiştir.

Hz. Ali, Amr b. Abd'in karşısına çıkınca Amr "Sen kimsin" diye sormuş, Hz. Ali, "Ben Ali'yim" karşılığını vermiştir. "Abdümenâfın oğlu Ali mi?" diye tekrar sorunca "Ben Ebû Tâlib'in oğlu

Ali'yim" cevabını vermiştir. Amr b. Abd bu cevabına karşılık Hz. Ali'ye "Ey kardeşimin oğlu! Amcalarından senden başka daha yaşlı kimse yok mu? Ben senin kanını dökmek istemem, zira senin baban benim dostum idi" demiştir.

Hz. Ali "Vallahi ben senin kanını dökmek isterim" deyince Amr b. Abd kızmış ve kılıcını çekerek atını Hz. Ali'nin üzerine sürmüştür. Bu hamle karşısında Hz. Ali ona, "Ben seninle nasıl çarpışayım? Ben yayayım, sen ise atının üzerindesin, âdil bir karşılaşma için atından in" diyerek seslenince Amr atından inmiş ve bir vuruşta atının ayaklarını keserek Hz. Ali'nin karşısına çıkmıştır.

Hz. Ali bu esnada ona "Ey Amr! Ben senin Kureyş'ten bir kimse ile karşılaştığın zaman onun üç dileğinden birini kabul edip yerine getireceğin hakkında Allah'a yemîn ettiğini duydum, bu doğru mudur?" diye sorar; Amr b. Abd de "Evet, doğrudur" şeklinde cevap verir.

Bu cevap üzerine Hz. Ali "Öyleyse ben seni Allah'a ve Resûlüne îmâna ve Islâm'ı kabûle dâvet ediyorum" demiştir. Amr ise "Ey amcamın oğlu, benim buna ihtiyacım yok, bu bana gerekmez" şeklinde karşılık vermiştir.

Hz. Ali bu cevap üzerine, "Öyleyse bizimle çarpışmayı bırak ve yurduna dön, eğer Muhammed Aleyhisselâm, düşmanlarına karşı galip gelirse sen bu davranışınla ona yardım etmiş olursun, şayet düşmanları ona üstün gelip onu ortadan kaldırırsa sen de dileğine savaşmadan ulaşmış olursun" teklifinde bulunmuştur.

Amr bu teklifi de "Bu sözü Kureyş kadınları bile söylemezler, ben burada savaşmayı ve intikam almayı adadım. Adağımı yerine getirmeden başıma yağ ve koku sürünmeyi kendime yasakladım. Böyle bir adağı olan buradan dönemez" diyerek geri çevirmiştir.

Amr, Hz. Ali'ye üçüncü dileğini söyle deyince Hz. Ali "Öyle ise seni benimle çarpışmaya dâvet ediyorum" şeklinde cevap vermiştir. Bu cevap karşısında Amr biraz şaşırmış ve "Doğrusu Araplar içinde benden korkmadan benimle çarpışmak isteyecek birinin olduğunu hiç düşünmezdim. Sen benimle ne diye çarpışacaksın ey amcamın oğlu! Vallahi seni öldürmek istemiyorum. Sen genç bir yiğitsin. Ben ancak Kureyş'in Ebû Bekir, Ömer gibi yaşça ululari ile çarpışmak isterim" diyerek Hz. Ali'nin önünden çekilmesini istemiştir.

Hz. Ali'nin "Fakat ben seni öldürmek isterim" demesi üzerine Amr şiddetli bir şekilde Hz. Ali'ye hücum etmiştir. Böylece ilk hamleyi Amr b. Abd yapmıştır. Amr, Hz. Ali'ye kılıcıyla şiddetli bir darbe indirmiş, Hz. Ali ise bu hamleyi kalkanı ile karşılamıştır. Amr'ın darbesi o kadar şiddetli olmuştur ki, kılıcı kalkana saplanmış ve ucu da Hz. Ali'nin başını yaralamıştır. Bu hamleye karşılık sıranın kendisine gelmesiyle birlikte Hz. Ali de kılıcıyla Amr'a şiddetli bir darbe indirerek onu öldürmüş ve tekbir getirmeye başlamıştır.

Hz. Ali'nin tekbir getirmesini işiten Müslümanlar onun Amr'ı öldürdüğünü anlamışlar ve onlar da tekbir getirmeye başlamışlardır. Hz. Ali bu çarpışmadan sonra Hz. Peygamber'e yönelmiş ve "Lâ ilâhe illallâh Muhammedü'r-Rasûlullâh" diyerek sevincini göstermiştir.

Hz. Ali bu mübârezede de Hz. Peygamber'in vekîli olarak onu temsîl etmiştir. Amr b. Abd, o dönem savaşlarında yaygın bir usul olan mübâreze ile karşısına bir rakip istemesine rağmen hiçbir sahâbî onun karşınına çıkmamıştır. Hiçbir sahâbînin Amr b. Abd'in karşısına çıkmaması gibi bir durumda ise Müslümanların komutanı olan Hz. Peygamber'in onun karşısına çıkması gerekecekti. Sahâbîlerin harekete geçemediği böyle bir durumda Hz. Ali, Amr'ın bu teklifine olumlu cevap vermiştir. Hatta yukarıda da zikretmeye çalıştığımız üzere Hz. Ali'nin, Amr'ın karşısına çıkmak üzere harekete geçmesine Hz. Peygamber ilk başlarda engel olmuşsa da, onun ısrarlı tavrı üzerine daha sonra ona izin vermiştir. Hz. Ali bu vazîfesini gözünü kırpmadan şecaatle yerine getirerek Hz. Peygamber'i başarı ile temsîl ederek önüne siper olmuştur.

Hz. Ali'nin bu karşılaşmada Hz. Peygamber'i vekîli olarak temsîl ettiğini göstermesi açısından dikkat çekmemiz gereken bir başka hususu da burada zikretmemiz gerekmektedir. Bu husus da Hz. Ali'nin Amr b. Abd ile karşılaşmak üzere hazırlanmaya başladığında Hz. Peygamber'in ona kendi kılıcını kuşandırması, kendi zırhını ona giydirmesi ve kendi sarığını onun başına sarmasıdır. Daha önce de belirtmeye çalıştığımız üzere temsîlcinin, tam mânâsıyle vazîfesini îfâ edebilmesi için vekâlet ettiği şahsı yakından tanıması ve üzerinde ona ait bazı alâmetler taşıması temsîl gücünü ve etkisini artıran bir unsurdur. Bu hususu en iyi şekilde bilen Hz. Peygamber, bizzat kendi elleriyle onu mübârezeye hazırlamıştır. Böylece Hz. Ali, Hz. Peygamber'i temsîl noktasında görevini güvenle en iyi şekilde yerine getirmiştir. Amr b. Abd'ı öldürdükten sonra doğruca Hz. Peygamber'e yönelmesi ve tehlîl getirerek sevincini onunla paylaşması da bunu açık bir şekilde göstermektedir.

Hz. Ali'nin Hz. Peygamber'e Vekâleti ve Temsili

I. İLİM VÂRİSİ OLARAK TEMSÎLİ

Hz. Ali denilince akla gelen en önemli yönlerden bir tanesi ilimdir. Daha çocuk iken Hz. Peygamber tarafından himâyesine alınan ve onun gözetiminde büyüyen Hz. Ali, bu sâyede Kur'ân'ın nüzulüne ve Hz. Peygamber'in sözlerine, hareketlerine ve uygulamalarına yakından şahit olmuştur. Bu bakımdan diğer sahâbe arasında ayrıcalıklı bir konuma sâhiptir. Ayrıca erken yaştan îtibâren okuma-yazma bilenler arasında olması ona ayrı bir değer katmaktadır. Hz. Peygamber, onun ilim ve hikmet sâhibi olma vasfına işâret etmek üzere **"Ben ilmin şehriyim, Ali ise onun kapısıdır. Kim ilim talep ederse (ilim şehrinin) kapısına gelsin"** buyurmuştur. Bu açıdan Hz. Ali, Hz. Peygamber'den sonra ilmi ve hikmeti ile mü'minlere örnek ve rehber olmuştur.

Ömer Nasûhi Bilmen, onun ilmî müktesebâtının önemine şu ifadelerle dikkat çekmiştir: **"Hz. Ali, Allah ve Resûl'ünden sonra Ashâb-ı Kirâm'ın en âlimi ve en fakîhi idi. Kendisinde**

fevkalâde bir ilm ü irfân meydana gelmiş ve büyük bir içtihat gücü ortaya çıkmıştı. Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer gibi sahâbenin büyükleri, her zaman Hz. Ali ile ilmî ve fıkhî meselelerde müzâkere ve istişârede bulunurdu. Hânedân-ı Nübüvvet erkânından olduğu üzere pek büyük ilim, irfân ile mücehhez olduğu cihetle Hz. Peygamber'in hayatına, sünnetine herkesten daha fazla muttalî idi. Bu hususta kendisi İslâm'ın yegâne mercii idi."

Hz. Peygamber hayatta iken onun yanında Kur'ân-ı Kerîm'i ezberlemiş olan Hz. Ali, özellikle fıkıh alanında kendisini kabul ettirmiş bir otoritedir. Sahâbe arasında bu yönüyle temâyüz etmiştir. Bu alandaki bilgisinin genişliğinin ise, yukarıda belirttiğimiz üzere Hz. Peygamber'in onu Yemen'e kadı olarak gönderirken yaptığı duâdan kaynaklandığı belirtilmiştir. Hz. Peygamber **"Yâ Rabbi! Ali'nin kalbi hidâyet nûrunun kaynağı, dili doğruluğun tercümânı olsun"** şeklinde duâ buyurarak onu bu vazîfeye göndermiştir.

Hz. Ali böylece sahâbe arasında temâyüz etmiş ve özellikle ilk üç halîfe fıkhî meselelerde onunla istişâre de bulunmuşlardır. Hz. Ömer onun fıkhî derinliğini şöyle ifade etmiştir: **"Görüşünde ve hükmünde en isâbetli hüküm verenimiz Ali'dir."** Saîd b. Müseyyeb de Hz. Ali'nin bulunmadığı ve önemli bir meselenin görüşüldüğü toplantılarda **"Hz. Ömer, Allah'a sığınırdı"** diyerek onun sahâbe için ne kadar vazgeçilmez olduğunu belirtmiştir. Onun bu yönünü iyi bilen sahâbe de, Hz. Ali'nin görüş belirttiği bir konu hakkında başkasına sorma ihtiyacı hissetmemiştir.

Fıkhî bilgisi yanında Hz. Ali tefsîr ilminde de müstesnâ bir yere sâhiptir. Bu hususta da otorite olduğunu onun şu ifâdelerinde açıkça görebilmekteyiz: **"Bana Allah'ın Kitâbı'ndan sorun! Allah'a yemîn ederim ki, onun gece mi, gündüz mü, kır da mı, dağda mı nâzil olduğunu bilmediğim âyeti yoktur."** Bu ifâdesiyle onun özellikle âyetlerin iniş sebeplerini de ne kadar iyi bir şekilde bildiğini anlamaktayız. Bu aynı zamanda her ânını Hz. Peygamber ile geçirmesinin ona eşsiz değerler kattığının bir delîlidir. Ayrıca Hz. Ali, Kur'ân-ı Kerîm bilgisini târif eden **"Kur'ân benimledir. Kur'ân'ı tanıdığımdan beri ondan ayrılmadım"** sözüyle de bir önceki ifâdesini teyit etmektedir.

Âyetleri tefsîr eden birçok rivâyeti bulunan Abdullah b. Abbâs da bu rivâyetleri Hz. Ali'den aldığını belirtmiştir. Kendisine yöneltilen **"Senin tefsîr ilmin Hz. Ali'ye göre nasıldır?"** sorusuna ise **"Engin bir okyanusun karşısında bir yağmur tanesi gibidir"** şeklinde cevap vermesi, Hz. Ali'nin bu alandaki engin bilgisini göstermektedir.

Hz. Ali, fıkıh ve tefsîrin yanı sıra hayatının her ânını birlikte yaşadığı Hz. Peygamber'in sünnetini de çok iyi bilmektedir. Onun bu husustaki meziyetini Hz. Âişe bir olayda şöyle ifâde etmiştir: Cerse bint Cedâne adlı bir kadın Hz. Âişe'ye gelerek **"Ali, aşûre orucunu emrediyor, sen bu konuda ne dersin?"** diye sorunca Hz. Âişe **"Ali, sünneti çok iyi bilir"** cevabını vererek Hz. Ali'nin söylediği ve belirttiği hususların muhakkak sünnette yeri olduğunu vurgulamıştır. Hz. Ali böylece hadîs ilmine me'hâz olacak bilgisi ile de temâyüz

etmiştir. Fakat o, birçok sahâbeden daha az yaşadığı ve ömrünün bir bölümünü mücâdele ve savaşlarla geçirdiği için, ancak 586 hadîs rivâyet edebilmiştir.

Bunun yanında Hz. Ali'nin hadîsleri yazdığı ve kendisine ait bir hadîs sahîfesinin olduğu belirtilmektedir. Yine kendisinin ifadesi ile içinde "Maktûlün diyeti, esirlerin serbest bırakılması, bir kâfir için Müslüman'ın öldürülemeyeceği ve Mekke'nin Harem bölgesi sınırları" gibi hükümlerin bulunduğu bu sahîfeyi kılıcının kınında saklamıştır.

Hz. Ali, zâhirî bilgisinin hikmet ile bütünleşmesi neticesinde zuhûr eden hakîkat ve mârifet ilmiyle de irfân sâhibidir. Abdullah b. Mes'ûd'un "**Kur'ân yedi harf üzere indirilmiştir. Onda her bir harfin zâhiri ve bâtını vardır. Ali b. Ebû Tâlib'de hem zâhir hem de bâtın ilmi vardır"** şeklindeki tavsîfi Hz. Ali'yi bu yönüyle tanıtmaktadır.

Şüphesiz Hz. Ali, Allah'ı ve Hz. Muhammed'i (sallallâhü aleyhi ve sellem) tanımak, bilmek ve ahlaklarıyla ahlaklanmak üzere, Kur'ân-ı Kerîm ve Sünnet-i seniyye'yi tam mânâsıyla tatbik eden bir yaşayış ortaya koymuş ve bu örneklik asırlar boyunca Allah ve Resûlüne îmân, itaat, ittibâ ve muhabbet yolu olarak tâkip edilmiştir. Hz. Peygamber bir konuşmasında Allah'a hamdü senâ ettikten sonra şu ifâdelerle bu gerçeği ümmetine duyurur: **"Ey insanlar! Ben de bir beşerim ve âhirete göç etmede hepinizden önde bulunuyorum. Size paha biçilmez iki şey bırakıyorum, onlara sarıldıkça asla sapıtmazsınız. Onlardan ilki Allah'ın Kitâbı, diğeri ise Ehl-i beytimdir."** Ehl-i beyt'in bir ferdi olarak Hz. Ali, bilgi birikimini hem aile içerisinde hem hayatı boyunca karşılaştığı topluluklar arasında paylaşmış ve yaymıştır.

Hz. Ali, taabbüd noktasındaki hassasiyeti ile de seçkin bir kulluk sergilemiştir. Bu konuda nakledilen birçok örnek bulunmaktadır. Vecd timsâli ibâdet aşkını gösteren özellikle şu hâdise onun vecdini açıklar. Hz. Ali bir gün Hz. Peygamber'e gelerek şöyle der: **"Ey Allah'ın Resûlü! Bana öyle birşey öğret ki Allah'a ulaşmakta bana kolaylık olsun ve bu yolu tâkip edenler Allah'ın affına ulaşabilsinler."** Hz. Peygamber ona **"Zikre devam eyle"** karşılığını vermiştir. Hz. Ali **"Zikirden bir an bile olsun ayrı değilim ey Allah'ın Resûlü"** deyince Hz. Peygamber **"Doğru ey Ali! Fakat ben sana onu Cebrâil'in bana öğrettiği şekilde öğreteceğim"** diyerek onu önünde diz çöktürmüş ve diz dize oturmuşlardır. Bu esnada Hz. Peygamber gözlerini yumarak üç kere sağdan nefiy ve soldan ispat ederek yüksek sesle telkin buyurmuştur. "Lâ ilâhe illallâh Muhammedü'r-Rasûlullâh" olarak tarif etmiştir.

"Hz. Muhammed'e ve Allah'a mânevî açıdan erişmede rehberlik eden bir mürşîde bağlı kimseler (derviş, mürîd vb.) için konulmuş, mânevî, ahlâkî ve sosyal kuralların bütünü ve bu kurallara göre teşkilâtmış müesseseler" olarak târif edilen tarîkatler genel olarak incelendiğinde sûfilerin Hz. Peygamber'den sonra Hz. Ali'yi belli uygulamalarında dayanak olarak benimsedikleri ve onu imâm olarak kabul ettikleri görülmektedir. Sûfiler tarîkat ilmini Hz. Peygamber'den Hz. Ali'ye geçen bâtın ilmi olarak kabul etmişlerdir. Tasavvuf alanında Hz. Ali'ye atfedilen bu yönler özellikle tarikatlaşma dönemlerinde daha belirgin hâle gelmiştir. Kendilerini silsile yolu ile Hz. Peygamber'e dayandıran tarikatlar, bu bağlantıyı Hz.

Ali üzerinden kurarlar. Önde gelen tarikatlardan olan Nakşîbendiyye, Kâdiriyye ve Halvetiyye silsilelerinde ana unsur Hz. Ali olmuştur. Velâyet kavram üzerine özellikle duran İbn Arabî, Hz. Ali'yi velîlik makamında olduğu için, peygamberlerden sonraki en üst makama yerleştirmiştir.

Konumuz îtibâriyle ayrıntılarına girmeden kısa olarak ele almaya çalıştığımız üzere Hz. Peygamber'in serdettiği maddî-mânevî ilmin muhafazası ve intikalinde Hz. Ali onu temsîl etmiştir. Hz. Peygamber hayatta iken sahâbenin her türlü sıkıntılarına çözüm bulmuş, sorularını cevaplamış ve öğrenmek istedikleri konularda onları aydınlatmıştır. Asr-ı saâdet'ten sonra ise özellikle İslâm devletinin sınırlarının genişlemesi ve farklı kültürlerden birçok insanın Müslüman olması yeni problemleri ve sıkıntıları da beraberinde getirmiştir. İlk üç halîfe başta olmak üzere karşılaşılan meselelerde öncelikle Hz. Ali'ye müracaat etmişler ve onunla istişârede bulunmuşlardır. Fıkhın yanında Kur'ân ilimleri noktasında da onun görüşlerine müracaat etmişlerdir. Bu konudaki sayısız örnek Hz. Ali'nin Hz. Peygamber'den öğrendiklerini hayatına tatbik ederek ve tevârüs ettiği ilmini insanların hizmetine sunarak Hz. Peygamber'in hatırasını devam ettirdiğini göstermektedir.

II. MEVLÂ OLARAK TEMSÎLİ

Hz. Peygamber'in kendisi ile Hz. Ali arasında kurduğu temsîlî bağlardan bir diğeri mevlâlıktır. Resûl-i Ekrem, Gadîr-i Hum denilen yerde bu konuda bir açıklama yapmıştır. **Gadîr-i Hum, Mekke ile Medîne arasındaki Cuhfe mevkiine yaklaşık dört kilometre uzaklıkta bulunan bataklık bir bölgedir.** Hz. Peygamber, Vedâ Haccı dönüşü Mekke ile Medîne arasında bulunan bu mevkide bir süre konaklamıştır. Bu konaklama esnasında ise ashâbına bir konuşma yapmıştır. Hz. Peygamber bu hutbesinde Allah'a hamdü senâ ettikten sonra **"Ey insanlar! Ben de bir beşerim ve âhirete göç etmede hepinizden önde bulunuyorum. Size paha biçilmez iki şey bırakıyorum, onlara sarıldıkça asla sapıtmazsınız. Onlardan ilki Allah'ın Kitâbı, diğeri ise Ehl-i beyt'imdir."** Daha sonra Hz. Peygamber devam ederek, **"Benim kadın-erkek her mü'mine kendi nefsinden daha çok hak sâhibi olduğumu bilmiyor musunuz?"** diye sormuş; orada bulunanlar, **"Evet, senin bütün mü'minler üzerinde daha çok hak sâhibi olduğunu biliyoruz"** şeklinde cevap vermişlerdir. Bunun üzerine Hz. Peygamber, Hz. Ali'nin elini tutarak **"Ben kimin mevlâsı isem, Ali de onun mevlâsıdır"** buyurmuştur.

Hz. Peygamber, bu hadîsi ile bütün dikkatleri Hz. Ali'nin üzerine çekmiştir ve onun kendi nezdinde ne kadar değerli olduğunu belirtmiştir. Bu durumu bir kez daha hatırlatmak ihtiyacı hissetmiştir; çünkü o günlerde bazı Müslümanlar, Hz. Ali'yi tenkit eden ifadelerle onu hakkında şikâyette bulunmuşlardır. Bu tepkinin ise iki nedeni vardır. Birincisi Hz. Ali'nin geçmişte müşrik akrabalarını savaşlarda öldürmesidir. İkincisi ve en önemlisi yukarıda da belirtmeye çalıştığımız üzere Yemen seferi esnasında yanında bulunan silah arkadaşlarının, ganîmet taksiminde katı davranması sebebiyle onu Hz. Peygamber'e şikâyet etmeleridir.

Burada Hz. Ali ile ilgili olarak bir hadîsi nakletmenin konumuz açısından faydalı olacağı kanaatindeyiz. Bu Hac esnasında, Yemen seferinde Hz. Ali ile birlikte olan sahâbîlerden

dördü seferden dönüldükten sonra bazı davranışları sebebiyle Hz. Ali'yi Hz. Peygamber'e şikâyet etmişlerdir. Seferden dönülünce bu dört sahâbî Hz. Peygamber'e gelerek içlerinden bir tanesi **"Ey Allah'ın Resûlü! Ali'nin şöyle şöyle yaptığını görmedin mi?"** diyerek Hz. Ali'yi şikâyet edince Hz. Peygamber ondan yüz çevirmiştir. Daha sonra sırasıyla ikinci, üçüncü ve dördüncü sahâbîlerde kalkarak aynı şekilde Hz. Ali'yi şikâyet etmişlerdir. Bunun üzerine Hz. Peygamber yüzünde kızgınlık ifâdesi görünür bir şekilde onlara yönelerek, **"Ali'den ne istiyorsunuz, Ali'den ne istiyorsunuz, Ali'den ne istiyorsunuz"** diyerek onlara çıkışmıştır. Bunun ardından da Hz. Peygamber **"Ali bendendir, ben de Ali'denim"** buyurmuştur.

Böylece Hz. Peygamber, Hz. Ali hakkında yayılabilecek ve onu olumsuz etkileyecek dedikoduların önüne geçmiş ve ona ne kadar değer verdiğini göstermiştir. Böylece Hz. Ali'nin yanındaki kıymetini belirten Hz. Peygamber, Hz. Ali'nin diğer sahâbîye nazaran yanındaki değerini böylece ifâde etmiştir. Zira yukarıda da belirtmeye çalıştığımız gibi Hz. Peygamber, bizzat kendi gözetiminde yetişmiş ve kardeş edinmiş olduğu Hz. Ali'ye ayrı bir değer vermiş ve ona her fırsatta sevgisini göstermiştir.

Hz. Peygamber'in zikrettiği "mevlâ" kelimesini izah etmek konunun daha iyi anlaşılması açısından önem arz etmektedir. Sözlükte **"Birinin arkadaşı, dostu ve yardımcısı olmak"** anlamındaki velâ kökünden masdar ismi ve sıfat olan "mevlâ" kelimesi **"Birbirine sevgiyle bağlanan, dost, arkadaş, yardımcı; sâhib ve mâlik"** mânâlarına gelmektedir. Ayrıca Râgıb el-İsfahânî, kelimenin temel anlamının yanında "yan yana oluş" mânâsının da olduğunu ve bundan dolayı kelimenin **"iki veya daha fazla şeyin aralarında yabancı olmaması kaydıyla birlikte olması"** mânâsına da geldiğini belirtmiştir.

Kur'ân-ı Kerîm'de "mevlâ" kelimesi birçok yerde Allah'ın mü'minlerin yardımcısı ve dostu olduğu anlamında kullanılmıştır. Bu âyetlerden birinde meâlen şu şekilde buyrulmuştur: **"Eğer yüz çevirirlerse bilin ki Allah sizin dostunuzdur. O, ne güzel dosttur. O, ne güzel yardımcıdır."**

Bu mânâlar göz önüne alındığında kanaatimizce Hz. Peygamber, bu rivâyette mevlâ kelimesi ile dost mânâsını kastederek "Ben kimin dostu isem, Ali de onun dostudur" demiştir. Zira Hz. Peygamber, her mü'minin dostudur; mü'min için öz nefsinden daha kıymetlidir. Yukarıda da belirtmeye çalıştığımız üzere Hz. Ali ile Hz. Peygamber arasında hem kan bağına hem de muâhat ile kardeşliğe dayanan bir ilişki mevcuttu. Bu rivâyet ile de Hz. Peygamber, Hz. Ali'nin kendi nezdindeki değerine dikkat çekmiştir. Ayrıca bu ifâdesiyle Hz. Peygamber, Müslümanlar arasında müşrik akrabalarını öldürdüğü ve ganîmet taksiminde titizlik gösterdiği için ona kızgın ve kırgın olanları açıkça uyarmış ve Hz. Ali'nin bütün mü'minlerin dostu olduğunu alenen ilân etmiştir.

Bu hadîs özellikle Şiiler tarafından Hz. Ali'nin, Hz. Peygamber'den sonra halîfe olması gerektiğine delîl olarak getirilmiştir. Fakat Hz. Ali'nin torunu Hasan el-Müsennâ'ya Gadîr-i Hum olayı sorulduğunda o **"Allah Resûlü onunla emirliğini kastetmedi. Eğer böyle demek**

isteseydi bunu açıkça söylerdi. Çünkü Rasûlullâh, Müslümanlar'ın en fasîh konuşanıdır" şeklinde cevap vererek bu husustaki farklı anlamaların önünü kesmiştir.

Hâsılı mevlâlık taltîfiyle Hz. Peygamber Hz. Ali'ye ne kadar değer verdiğini herkesin huzurunda göstermiştir. Fakat bu kelimeyi kullanarak onu kendisinden sonra emîr olarak tâyin etmemiştir. Kanaatimizce Hz. Peygamber Gadîr-i Hum mevkiindeki konaklama esnasında Hz.

Hz. Ali hakkındaki olumsuz sözleri engellemeyi ve onun saygınlığının herkes tarafından bilinmesini murâd etmiştir.

III. SİYÂSÎ OLARAK TEMSÎLİ

Hz. Ali, İslâm tarihi içerisinde siyasî yönüyle de ön plana çıkmıştır. Siyasî hayatı boyunca birçok problem ile karşılaşmış ve bunları çözmek için mücadele etmiştir. Hz. Ali'yi siyasî yönden etkileyen olaylar ve onun bu durumlar karşısındaki tutumu Hz. Peygamber'in ahirete irtihâlinden sonra ortaya çıkmaya başlamıştır. Özellikle Hz. Peygamber'in irtihâlinden sonraki durum açısından Hz. Ali ile Abbâs arasında geçen diyaloglar dikkat çekicidir.

Hz. Ali, hastalığı iyice şiddetlenen Hz. Peygamber'in yanından çıktığında halk **"Ey Hasan'ın babası! Rasûlullâh geceyi nasıl geçirdi?"** diye sorunca, Hz. Ali, **"Allah'a hamd olsun sabaha iyileşmiş olarak çıktı"** cevabını vermiştir. Amcası Abbâs ise ona yaklaşarak **"Hz. Peygamber bu hastalıktan iyileşemeyecek, ben Abdülmuttaliboğulları'nın yüzlerine bakarak ölüm hâlindeki vaziyetlerini bilirim. Onun için sen Allah Resûlüne gidip bu halîfelik işinin kime ait olduğunu sor. Bize ait ise bunu anlamış oluruz, bizde değil ise yerine geçecek olana bizim hakkımızda emir ve tavsiyelerde bulunur"** demiştir. Hz. Ali ise bu teklifi kabul etmeyerek, **"Bunu Allah Rasûlüne sorar ve o bizi bu işten men ederse insanlar bu işi asla bize vermezler"** diyerek bunu Hz. Peygamber'e soramayacağını belirtmiştir.

Hz. Peygamber'in hastalığı esnasında kendisinden sonra kimin yerine geçeceği sorusunun sahâbe arasında konuşulmaya başlandığını görmekteyiz. Biz çok fazla teferruata girmemekle birlikte burada Hz. Ali ile olan diyaloglara da kısaca temas etmenin de faydalı olacağı kanaatindeyiz.

Yukarıda da belirtmeye çalıştığımız üzere rahatsızlığı esnasında Hz. Peygamber'in hizmetini gören Hz. Ali ve Hz. Abbâs arasındaki diyalog bize Hz. Peygamber sonrası için sahâbenin bir belirsizlik içinde olduğunu göstermiştir. Hz. Ali ise, bu vazîfenin kendilerinin hakkı olduğunu düşünmektedir. Zira amcası Abbâs ile aralarında olan başka bir diyalog da şöyledir: Hz. Peygamber vefat ettiği esnada Hz. Abbâs, Hz. Ali'ye **"Hazır elimizde iken ben ve buradakiler sana biat edelim"** demiştir. Bunun üzerine Hz. Ali, "Bu işe bizden başkası da olur mu?" diye sorunca, Hz. Abbâs, "Vallahi başkası da çıkacaktır" cevabını vermiştir. Bu diyalogdan kısa bir süre sonra Hz. Ebûbekir'e biat edilip onlar da mescide gelince Hz. Ali tekbir seslerini işitmiş ve bu nedir? diye sorunca, Hz. Abbâs "İşte bu seni çağırdığım; şeninde reddettiğin şeydir" cevabını vermiştir.

Bu diyaloglara göre Hz. Ali, Hz. Peygamber sonrası için halîfelik görevinin Haşimoğulları'nda kalacağına ve kendisinin bu görevi üstleneceğine inanmaktadır. Fakat o esnada kendisi ve amcası Hz. Abbâs, Hz. Peygamber'in cenazesi ile meşgul olurlarken Sakîfetü Benî Saîde de Hz. Ebû Bekir'e halîfe olarak biat edilmiştir.

Hz. Abbâs, halîfelik mevzuunda yukarıda temas etmeye çalıştığımız diyaloglarda Hz. Ali'nin dikkatini çekmesine rağmen Hz. Ali, halîfeliğin kendileri dışında birine verileceğini ihtimal dâhilinde düşünmemiştir. Bununla birlikte Hz. Ali açık bir şekilde Hz. Ebû Bekir'in halîfeliğine karşı çıkmamıştır. Fakat bu işte kendilerine danışılmadığı için kırılmış ve Hz. Ebû Bekir'e altı ay kadar sonra biat etmiştir. Hz. Ali, Hz. Ebû Bekir'e biat ederken **"Ey Ebû Bekir! Bizim sana biat etmeyişimiz, senin faziletini inkâr ettiğimizden ve Allah'ın sana ihsan ettiği hayrı kıskandığımızdan dolayı değildir. Biz bu vazîfenin kendi hakkımız olduğunu ve sizin bunu elimizden aldığınızı düşünüyorduk"** diyerek düşüncesini ifâde etmiştir.

Hz. Ali, Hz. Peygamber'in en yakın akrabası, ilk imân edenlerden olması ve onu en iyi tanıyanlardan olması ayrıca ilim ve fazilet bakımından önde bulunuş gibi meziyetlerinden dolayı bu hakkın kendisinin olduğunu düşünmüştür. Fakat halîfelik için Kureyşli olmak yanında yaşlılık ve tecrübe gibi ki "Araplar arasında liderlik için bu son derece önemlidir " meziyetler de ön plana çıkmıştır.

Hz. Ebû Bekir'in halîfe seçilmesinde bu meziyetler etkili olmuştur. Halîfe seçiminde doğrudan doğruya bir nas veya Hz. Peygamber'in bir vasiyeti bulunmamaktadır. Hz. Ali de kendisinin bu işe layık olmasını özellikle Hz. Peygamber'e olan yakınlığı dolayısıyla düşünmüştür. Zira o, bu konuda herhangi bir nas veya vasiyet zikretmemiştir. Bu hususu daha iyi anlamak için Suyutî'nin naklettiği şu rivâyet önemlidir: Bu rivâyete göre Hz. Ali Basra'ya gelince Basra'nın ileri gelenlerinden iki kişi Hz. Ali'ye gelerek ümmetin başına geçip buralara kadar geldiğini ve Müslümanları birbirine kırdırdığını; bunu Hz. Peygamber'den aldığı bir yetkiye mi dayandırdığını yoksa kendi görüşüne göre mi yaptığını sormuşlardır. Hz. Ali bu iki kişiye **"Allah Resûlü bana bir yetki vermemiştir. Allah'a yemîn ederim ki ben ona ilk îmân eden kimseyim. Onun adına yalan söyleyen ilk kişi de olmam. Eğer Allah Resûlü hilâfet mevzuunda bana bir vasiyette bulunmuş olsa idi Ebû Bekir ve Ömer'in onun minberine çıkmasına asla izin vermezdim. Bu iş için ellerimle mücâdele ederdim. Allah Resûlü ne öldürüldü ne de âniden öldü. Günlerce hasta yattı. Müezzin geliyor onu namaza çağırıyordu. O da Ebû Bekir'in cemaate namaz kıldırmasını emrediyordu. Hanımlarından Aişe bu işi babasından uzaklaştırmaya çalışmış fakat Allah Resûlü buna kızarak "Sizler Yusuf'u faka bastıran kadın cinsindensiniz; Ebû Bekir'e emrimi bildirin namazı kıldırsın" buyurmuştur. Allah Resûlü vefat edince, bizler de Allah Resûlünün imamlık için seçtiğini dünyamız için seçtik ve Ebû Bekir'e biat ettik. Ona bu konuda herhangi bir ihtilaf ve suçlama olmadı. Ben, Ebû Bekir'e hakkını verdim. Ordusunda savaştım, emri ile yanında şer'î cezaları uyguladım."** şeklinde cevap vermiştir.

Hayatının her ânında Hz. Peygamber ile olan Hz. Ali, Hz. Peygamber'in dâr-ı bekaya göç etmesinden sonra da onun hizmetini görmüş, cenaze ve tekfîn işleriyle meşgul olmuştur. Bu esnada **Hz. Ebû Bekir'in kendilerine danışılmadan halîfe seçilmesine kırılmış olmasına rağmen daha sonra onun faziletini dile getirerek Hz. Ebû Bekir'in halîfeliğine karşı çıkmamıştır.** Ve ona biat etmiştir. Böylece Hz. Ali bir nevi ümmetin birliğine de katkıda bulunmuştur. Zira onun Hz. Ebû Bekir'e biat etmemesi ile ümmet arasına ayrılık girebilirdi. Hz. Ali o dönemde Hz. Peygamber, dâr-ı bekaya göç ettiği için Hâşimoğulları'nın lideri konumuna gelmiştir. Onun Hz. Ebû Bekir'e biat etmesi ile Haşimoğulları Hz. Ebû Bekir'e biat etmişlerdir.

O Kendini Düşünmedi

Hz. Ebû Bekir' in halife olmasından sonra karşılaştığı ilk problem, irtidad hareketleridir. Mürtedlere karşı verilen mücadelede Hz. Ali, halife Hz. Ebû Bekir ile birlikte hareket etmiş ve ona tavsiyelerde bulunmuştur.

Bu dönemde Hz. Ebû Bekir, orduyla birlikte Medine yakınlarında bulunan Zülkassa' ya, mürtedlerle savaşmak üzere gitmeye karar verdiğinde, Hz. Ali' nin de aralarında bulunduğu bir grup sahâbî ile istişare etmiş, ancak kendisine sefere çıkmasının doğru olmayacağı belirtilmişti. Rivâyete göre Hz. Ebû Bekir, sefer için yola çıktığında Hz. Ali onun bineğinin yularını tutmuş ve **"Kılıcını kınına sok ve kendini feda ederek başımıza musibet getirme. Medine'ye dön. Allah'a yemin ederim ki eğer seni kaybedersek, ebediyen İslâm'ın nizam ve düzeni kalmaz."** demiştir. Bunun üzerine Hz. Ebû Bekir ordunun başında sefere gitmekten vazgeçmiştir.

İbn Kesîr, VII, 22; Süyûtî, Târîhu' l-hulefâ, s. 75.

Kilit İbadet Namaz

İslam'da bütün yasaklar ve helaller namaz ibadetini muhafaza için konulmuştur. Eğer bir Müslüman beş vakit namazını ihlal etmeyecek olsa idi bütün yasakları aşabilirdi. Ancak mümkün görünmüyor. Kıyamette ilk sorgunun namazdan olacağı ve hesabını verenin diğer emir ve sorumluluklardan kurtaracağı rivayet edilir.

Mesela içkinin yasaklanma illetlerine bakıldığında aklın dumura uğraması ile oluşan kulluk kırılmasıdır.

"Namaza yaklaşmayın" emrine düşmemek bir kulun hedefi olmalıdır. Allah Teâlâ kullarını kendine ibadet etsinler için yaratmıştır. Çocuklarınıza ve ehlinize namazı emredin rızık konusunda sorumlu değilsiniz, dolaylı olarak izah edicidir.

- Ariflerin Menkibeleri adlı kitapta Mevlana ince bir detayı dile getirmiştir.

- Bahaeddin Veled bölümünün 51. Menkibesinde Bahaeddin Veled Şarap içenin, köpek, domuz, maymun olacağını söylüyor. Bu hikayeyi Seyyid Burhaneddin'in önünde anlattı. O da Şeyhim her kim şarap içtiğinde böyle olursa, ona şarap haramdır, diye fetva verdi. Eğer sen böyle oluyorsan içme, eğer olmuyorsan iç, onun dediği gibi olmazsın diye buyurdu.

- Ve de Şemsi Tebrizi bölümünün 41. Menkibesinde Fakihler Mevlana'ya şarap helal midir diye soruyorlar.

Bunun altında da kasıtlarının Şemse dokunmak olduğu yazmakta. Sadece buraya kadar okunduğunda Şems'in şarap içtiği anlaşılmaktadır.

- Daha sonra da Mevlana içse ne çıkar... diyor ve saçma deliller söylüyor ardından. Açık cevap şudur ki Mevlana ve Şemseddin şarap içiyorlarsa her şey ona mubahtır...

Hulasa; müslümanın hayatını namaz dizayn eder. Eğer bir insan içtiğinde bir vakit namazını kaçırsa ve ömür boyu namaz kılsa onun yerine geçmeyeceğini bilir. Kaza namazı özür dilemek içindir. Noksanlığın giderilmesi için değildir. Allah Teâlâ dilerse kulunu affeder, dilerse etmez...Ayrıca, uyku ve unutmadan dolayı noksanlıklarda kul affa mazhar olmuştur. Namazın terkinin affı ise yalnız Allah Teâlâ'ya kalmıştır.

Öyle ise bütün kötülüklerin anası içkiden uzak durmak evladır.

Ali Emiri

İngiltere'nin Kontrolündeki İslam'ın Gizli Mümessilleri

İleri siyaset ve geleceği kontrol etmekte mahir olan İngiltere, dünya siyasetini ve yönetimini hala yönlendirmektedir. En büyük düşmanı olarak gördüğü İslam için kurduğu tuzaklardan

biri de, müslümanları içten vuracak elamanları onlarca yılları kapsayacak olsa da sabırla yetiştirmekte ve vakti gelince kullanmasıdır.

Bu meyanda Kâzım Karabekir Paşanın bir sözünü hatırlatmak uygundur.

"Erzurum'da yakaladığımız Müslüman olmuş bir Rus casusunu temize çıkarmak için bir mahalle halkının karargâhıma geldiği zaman hallerine bakıp hatıratıma şunu kaydetmiştim:

Ey Türkoğlu! Sen pek safsın, seni herkes aldattı. Erdim diyen, döndüm diyen çemberinden atlattı." (Kazım Karabekir, İstiklâl Harbimiz, 2/717)

Bahse ait konumuza gelecek olursak, son zamanlarda gündemde Müslüman olmuş İngilizlerden olan **William Henry Abdullah Quilliam** isimli birinin övgüye mazhar biri olarak tanıtılmasıdır.

Aşağıda bilgileri verilmiş tezlerden hayatını en ince detayına kadar öğrenebilirsiniz. Kendimce dikkatimi celbeden bazı pürüzlerin çok az kısmını sizinle paylaşacağım. Bu kişinin **Metodist Misyoneri** olduğu kanaatini çekinmeden söyleyebilirim. Yıllar öncesinde Ilımlı İslam, diyalogcu İslam, Reformist İslam...daha fazla artırabileceğimiz tahrif edilmiş bir İslam dini için hazırlanmış yetiştirilmiş birim elemanı.

Osmanlının Britanya Adaları'ndaki Müslümanların 'Şeyhi' iken, diğer yandan da Ekim 1899 yılında İran şahı Muzaffereddin Şah tarafından İran'ın Liverpool Konsolosu olarak görevlendirilmesi garaiptendir. Karmaşık ilişkilerin en nihâi noktasında Yahudi olduğunu da söyleyen biri için **II. Lawrence** demek az bile gelir. Prof. H. M. Leon takma adıyla Jeoloji, Palaentoloji, Filoloji ve Manx tarihi alanlarında pek çok eseri bulunan birinin petrol üzerine ve Ortadoğuda diktiği taşlar, bugün başımızın belası olmadığını kim söyleyemez ki?

Ali Emiri

İlişki kimliği rId12 olan görüntü yolu dosyada bulunamadı.

Alıntılar

YUSUF TEKE/2014

İngiltere'de İslamiyet'in tanınması ve yayılması yolunda en önemli aşamalardan birisi de Macar asıllı şarkiyatçı Leitner tarafından Doğu üzerinde araştırmalar yaparak Doğu dilleri ve dinlerini doğru bir şekilde İngiliz öğrencilere tanıtmak ve Doğulu öğrencilere de kendi sosyal konum ve dinlerini kaybettirmeden İngiliz kültürü vermek amacıyla **Woking Şarkiyat Araştırmaları Enstitüsü'nün kurulmasıdır** (1884). Londra'nın güneyindeki Woking kasabasında açılan bu enstitünün yanında Bopal Nevvâbı Şah Cihan Begüm'ün adını taşıyan bir de cami yapıldı ve 1889'da tamamlanan cami çok sayıda aristokrat ve entelektüelin devam ettiği, birçok önemli kişinin İslam'a girdiği bir merkez oldu. Leitner'in 1899'da ölümünden sonra bir süre yavaşlayan faaliyetler, 1912 yılında Kadiyaniler'in temsilcisi Lahorlu avukat Hace Kemaleddin ile Hindistan'da bulunduğu sırada müslüman olan Lord Headley'nin Woking'e gelmesiyle yeniden eski canlılığını kazandı. Burada 1913'te **Muslim India and the Islamic Review** adlı bir dergi çıkarmaya başladılar, 1921 yılında da derginin adı

Islamic Review olarak değiştirildi. Woking Şarkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 1960'lı yıllarda Londra Merkez Camii ve Doğu Londra Camii gibi diğer merkezlerin açılmasıyla eski önemini kaybetmesine rağmen İslamiyet'in Britanya adalarında tanınmasında ve yayılmasında önemli bir rol alarak tarihe geçti.

XIX. yüzyıldaki, belki de en dikkat çeken mühtedilerden birisi, bizim de çalışma konusu olarak belirlediğimiz William Henry Abdullah Quilliam'dır. Onun 1887 yılında İslam'a girmesiyle birlikte liderliğinde ortaya çıkan Liverpool İslam Cemiyeti, İngiltere'nin ilk düzenli Müslüman topluluklarından birisidir. Liverpool İslam Cemiyeti Müslümanlığı sonradan kabul edenlerin, Müslüman göçmenlerin ve Müslüman devletlerden gelen farklı uluslardan ziyaretçilerin bir arada olduğu özel bir kurumdu. Müslümanlığın etnik bir kimlik etrafında birleşmesinden ziyade (hala günümüz Britanya'sında var olan bir problemdir) ulvi bir amaç etrafında bir araya gelen Müslüman bir toplum oluşturması bakımından (hangi sosyal sınıfa mensup olursa olsun bütün Müslümanlar burada birlikte ibadet etmektedir) gerçekten bir örnek teşkil etmektedir. (?) (sh:5)

**

Abdullah Quilliam'ın Sultan'a yakın olması ve ondan taltif görmesi ona dünya Müslümanları nezdinde yüksek bir saygınlık katmıştır. Onun, Sultan'ın İslamcı politikalarını uygulaması ve yayımladığı fetvalarında Halife ve Sultan'a bağlılık tezini işlemesi, Sultan'ın destekçisi olduğu kanaatini güçlendirmiştir. Bu sebepledir ki Sultan Abdulhamid, Quilliam'ı Makedonya'ya oradaki yönetimin iç politikalarını objektif bir şekilde rapor etmesi göreviyle göndermiş ve ona işinin ehli ve adil biri olarak güvendiğini göstermiştir.

Netice itibariyle Quilliam'ın Britanya Adalarının Şeyhülislamı olarak yaşadığı zaman dilimi İngiltere ile Müslüman dünya arasındaki ilişkilerin kötüleştiği zor bir döneme rast gelmesine rağmen o İngiltere Devleti ile ters düşmemeye gayret göstermiş ve **Kraliçe'ye olan sadakatini de sık sık vurgulamıştır.** O, Müslüman dünya ile Sultan arasında köprü vazifesi görmüş, İslam dünyasının birlik ve beraberlik içerisinde yaşamasına hizmet eden İslam Birliği siyasetinin uygulanmasında etkin rol almıştır. (?) (sh:126)

MUHAMMED RECAİ ÇİFTÇİ / 2009

İngiltere'nin çeşitli bölgelerinde İslâm dini üzerine sayısız konferanslar veren Quilliam, hedefine ulaşma amacıyla toplumun her kesimi ile münasebet kurmayı ihmal etmemiş, baz ı Manx kuruluşları, Spiritualist ve Farmason cemiyetleriyle de irtibat kurmuş, (sh:34)

**…..

Bu arada gayrimüslimler sözkonusu merkezde kendilerine yönelik olarak düzenlenen münazara toplantılarına ve kiliseye gitmeye alışık oldukları günde -sabah saat 11 ve akşam saat 7'de- verilen Pazar vaazlarına da davet ediliyor, **Arapça ve İngilizce okunan hutbelerin ardından Cuma namazları da burada edâ ediliyordu.**

Quilliam, oluşturduğu Müslüman cemaatten haberdar olan İngiltere'deki ve dünyanın çeşitli bölgelerindeki diğer Müslüman topluluklarca, şüpheyle karşılanıp "bid'at" olarak nitelendirilen bazı uygulamaları sebebiyle şâibeli bir kişi olarak görülmüş, "İslâm inancını ve ibadetlerini sulandırdığı" gerekçesiyle bir takım eleştiriler almış, Londra'daki Encümen-i İslâm tarafından "sahtekâr" ilan edilmişti. Onun bu ithamlara maruz kalmasına sebep olan uygulamaların başında camisini sandalyelerle doldurarak bir kiliseye benzetmesi geliyordu. Camide aynen bir kilisede olduğu gibi org kullanılıyor, kilise ilâhîlerinden uyarlanmış çeşitli ilâhîler okunuyordu. Bununla birlikte Müslüman olan kadınlar, İslâm'ın emrettiği tesettürü istenilen şekliyle yerine getirmiyorlardı. Bazı kaynaklarda onun cemaatinde görülen bu durumlar için Quilliam'ın eğitimde tedrîcî bir metod uyguladığı şeklinde sebepler öne sürülse de, kanaatimizce bu durumların esas sebebi Quilliam' ın samimî bir Müslüman olmakla birlikte İslâmî bilgi anlamında yetersiz oluşudur. Quilliam'ın Müslüman olduğunu duyarak 1903 yılında İngiltere'ye gelip Liverpool'da onu ziyaret eden **Medineli Müslüman Marat Abdülkerîm Efendi**'nin orada edindiği izlenimler de bu kanaatimizi desteklemektedir. Abdülkerîm Efendi, izlenimlerini Beyrut'taki Müslüman Arap dergisi Thumrata yazdığı uzun mektuplarında şöyle ifade etmiştir:

"Abdullah Quilliam'm peçesiz (Allah korusun!) fantazi bir şapka giymiş, genç ve zarif kızı tarafından kullanılan, köpeklerin çektiği bir araba ile karşılandım. Bu kız, İslâm'ı kabul edenlerden biriydi. Cami; Quilliam'ın evi, minaresi de evin cadde tarafındaki balkonuydu. Cami aynen bir kilise gibi oturaklarla doldurulmuştu, namaz vakti girince Quilliam balkona çıktı ve (Allah affetsin!) **İngilizce bir ezan okudu.**

Sonra bu örtüsüz **kız bir orgun başına oturup bazı melodiler çalmaya başladı. Buradaki bir avuç dolusu adamlar ve gençler, Hristiyanların yaptığı gibi kitaplardan -İsâ'nın adını da okuyarak!- ilâhîler okuyordu.**

Çok şaşırdım. Sonra Quilliam birkaç kelime söyledi ve ardından rükûsuz secdesiz, serbest ve kolay bir şekilde namaz kıldılar. Quilliam'ın Kur'an'ı İngilizce okumasından ve kadınların aynı Hristiyan kadınları gibi örtüsüz dolaşmalarından onun Arapça bilmediğini anladım. O, İslâmın ilkelerinden ve uygulanmasından bihaberdi; fakat ne vakit Hindistan'da ya da Afrika'da birilerinin ihtidâ ettiğini duysa, Hindistan'daki veya Türkiye'deki gazete abonelerine bunu kendi misyonerlerinin çabasının bir sonucu olarak ilân ediyordu... **Ayrılırken kendisine misafirperverliği için teşekkür ettikten sonra ona üç tane Müslüman âlimi buraya dâvet ederek bu âlimlerin kendilerine bu mukaddes inancı ve Arapça'yı öğretmelerine müsaade etmesini istedim.** Ayrıca ona kadınlara ve kızlara yüzlerini örtmelerini ve babaları ile eşlerinden başka hiçbir erkeğe yüzlerini göstermemelerini söylemesini istedim."

Quilliam'm faaliyetleri ile alakalı ilginç bilgiler veren bir başka zât ise Müslümanlar arasında bir müddet yaşayarak İslâm âdât ve akâidine vâkıf olan ve Londra'da yayımlanan Morning Advertiser gazetesinin muhabiri Luis Sabuncu'dur. Liverpool Müslümanları hakkındaki

izlenimlerini aktardığı mektubu 23 Eylül 1891 tarihinde söz konusu gazetede yayımlanan Sabuncu, şunları söylüyor:

Esnâ-yı musâhabette Quilliam'a: "İşittiğime göre güyâ Müslüman olmuşsunuz. Acaba sahih mi?" diye sordum. Cevâben "Evet, sahihdir. Akâid-i İslâmiyeyi Kur'ân-ı Kerîm'de olduğu vecihle tamamen kabul ediyorum. Burada henüz adedimiz azdır fakat dünyada gördüğünüz Müslümanlar gibi müslümanız." dedi.

Câmide hâzır bulunan Müslümanlara İslâm akâidine dâir birkaç sual îrâd eyledim. Akâid-i mezkûreye dâir hiçbirinin mâlûmâtı yok idi. **Bu sırada bana Arapça ve İngilizce karmakarışık bir kitap gösterdiler.** Arapçasını yazan ömründe lisân-ı Arab'ın usûl ve kavâidini tahsîl etmemiş olduğundan maâda, türlü türlü hezeyân ve maskaralıkla doldurmuş idi. İşbu taklîd camide, kiliseler gibi mihrâbın önünde elli kadar iskemle mevcûd idi. Ve geride kalan zemin âdî ve ucuz halılarla örtülmüş idi. Mihrâbın önünde bir iskemle var idi. Mihrabdan biraz ötede iki sûn'î hurma ağacı ve bir Amerika organonu yani piyano gibi bir müzik aleti duruyor idi. Elime, kapağında **"İngilizce tekellüm eden İslâm kilisesinin dua kitabıdır"** yazılı; "Bu bizim dua kitabımızdır." dediği, içinde Protestan dualarından taklîd edilmiş dualar bulunan bir kitap verdi

Mülahaza

Şu tafsilâtı mütâlaa eden muttakî ya da gayr-ı muttakî bir Müslümanın akâid-i İslâmiyeyi bozduklarına kâil olması zarûrîdir.

-Herşeyden önce camide kiliselerde olduğu gibi piyano bulundurması ve bunun eşliğinde dua etmesi büyük bir bid'adır.

-Müminlerin namaz kıldıkları yere cami ya da mescid karşılığı olarak "mosque" denilecek yerde kilise denilmesi lâyık değildir.

-Ayetler ile Hristiyan dualarını karıştırmaya ne Müslümanlar ne de Hristiyanlar müsaade verir.

-Kur'ân-ı Kerîm'in tahrifi kâfirâne bir tahkîrdir.

-Mister Quilliam tarafından bir akâid-i İslâmiye kitabı telif olunması ve husûsan Hristiyan ve Protestan fırkasının akâidi, akâid-i İslâmiye ile mezc olunması, ve kendi kendisini âşikâre Hazret-i Peygamber'e teşbîh etmesi kâfirâne bir cesarettir.

-İhtira' eylediği akâid-i cedîdeyi dîn-i İslâm'a nisbet etmesi hiçbir hâlis Müslüman tarafından icrâ edilemeyecek cesaretlerindendir.

- Kur'ân-ı Kerîm'i yeniden İngiliz lisânına tercümeye başlamışlardır. İstedikleri gibi yapacakları bu tercümeye -Tercüme-i Sahîha- ünvânı vermişlerdir. Ve bunu beş senede itmâm edeceklerini ümîd etmektedirler.

-Woking de ikâmet eden Hindu Müslümanlar, Liverpool Müslümanlarına hem hakaret etmekte, hem de kâfir nazarı ile bakmaktadırlar.

Sûret-i zahirede İslâm dinini seçen İngilizler, sayıları iki üç yüze ulaştığında hacc etmek bahanesiyle Arabistan'a gidip, orada Müslüman ve mühtedî gibi ikâmet ederek, mektepler açarak hilâfete dâir efkârını Araplar arasında neşretmek arzusundadırlar.

İngilizler dört yüz sene evvel Luther ve Calvin gibiler vasıtasıyla nasıl ikiyüz ve daha ziyade fırkalara taksîm olunarak Papa'nın tâbiiyetinden ayrılmışlar ise, bu Müslümanlar da yetmiş iki fırkayı tezyîd ve halîfe-i müslimînin itaatinden eylemek arzusundadırlar.

Kulları Luis Sabuncu

(28-32)

**

Quilliam, İngiltere'ye döndükten sonra yeni kimliği ile kendini tanıtarak; 1855 doğumlu olup, Man'lı (Man Adası) bir baba ile Yahudi bir annenin oğulları olduğunu söyledi. (Meşhur Man Adası) Editörlüğünü yaptığı dergide Quilliam ismi ile de makaleler yazarak, toplum nazar ında Leon ve Quilliam'ın ayrı kiş iler olduğu izlenimini uyandırmak istedi. Pek çok insan Dr. Leon ve Sheikh Quilliam arasındaki akademik seviye ve yurtdışından aldıkları rütbeler bakımından benzerlik olmasından dolayı şaşkınlık duyuyordu. Umumi bir konferansta kendisine Sheikh Quilliam ile aynı kişi olup olmadığı sorulduğunda bunu reddetse de, vefatından sonra bir yakını da, Quilliam'ın o dönemin şartlarına uyum sağlamak amac ıyla adını Leon olarak değiştirdiğini ifade etmiştir. Aynı zamanda 16 Ekim 1929 tarihinde hazırladığı ve vefatından 4 ay sonra; 23 Ağustos 1932'de açılan vasiyetnâmesi şu cümleler ile başlamaktad ır:

Ben Henri M. Leon olarak bilinen William Henry Quilliam;

Madde 1:

İslâm dinini kabul ettiğim 1882 yılından beri Bir, Ezelî ve Ebedî olan Allah'a ve O'nun Yüce Peygamberi Muhammed'e inanan gerçek bir mümin olarak yaşadığımı, gerçek bir mümin olarak öleceğimi ve bir Müslüman olarak defnedilmeyi arzu ettiğimi deklare ediyorum....

93 Moscow Drive, Stoneycroft, Liverpool

(sh:42-43)

**

İngiltere'ye dönüşünde Londra'da da bulunan Quilliam, burada bulunduğu süre içerisinde, dönemin entelijansiyası tarafından rağbet gören Londra merkezindeki Bloomsbury'de ikamet etti. Haziran 1915'te yine Bloomsbury'de 8 Taviton Street, Gordon Square'daki eve taşındı.

Londra'da bulunduğu 1916-1917 senelerinde 20 civarında konferans veren Quilliam, bu konferanslarında politika gibi tartışmaya yol açacak konulara temas etmekten özellikle kaçınmıştır.

1920'de, İngiltere'den ayrılmadan 5 sene önce, 1903'te Isle of Man'in Onchan köyünde istirahat mekânı olarak kullanmak amacıyla satın almış olduğu Woodland Towers adlı evine döndü. Burası, Sultan II. Abdülhamid'in kendisine hediye ettiği beyaz Arap atının ahırının da bulunduğu iki kuleli bir şato görünümündeydi. Başından hiç düşürmediği kırmızı fesi, Astragan deri yakalı siyah yumuşak paltosu ile oldukça egzotik bir figür sergileyen Quilliam, çok eşli olduğunun bilinmesi ve dışarıdan bakıldığında zevk u sefâ içerisinde bir hayat yaşadığının düşünülmesi sebebiyle, dedikoduya müsait olan bu köy ortamında insanların dilinden düşmüyor, "Şehvetli Türk" olarak anılıyordu. Quilliam, hakkındaki dedikodu ve söylentilere müdahale etmek şöyle dursun, I. Dünya Savaşı boyunca Türkiye'de Britanya için casusluk yaptığı şeklindeki çeşitli efsaneleri bile canlı tutmaya çalıştı. (sh:44)

**

1) "The Religion of the Sword": Kısmî tercümesi "Kılıç Dini" adıyla Ali Rıza Seyfî tarafından yapılarak Sebîlürreşâd da yayımlanan bu makalenin tamamı, araya Balkan Savaşı'nın girmesi sebebiyle tercüme edilememiştir. **Makalenin başlığında; Yahudilik, Hristiyanlık ve İslâmiyet'in tarihlerinden bahsedilerek, en sonunda da üç dinin bir karşılaştırılmasının yapılacağı belirtilmekte ancak yukarıda belirttiğimiz üzere adı geçen dergide makale belirtilen sebepten ötürü Yahudilik tarihi tamamlanamadan sona ermektedir.** Bununla birlikte makalenin The British Library'de bulunan özgün metni ise sadece 1. ciltten (vol. I.) müteşekkil olup, diğer cilt ya da ciltleri bulunmamaktadır. Makalenin özgün metninin 1. cildi iki kitaptan oluşmaktadır. Birinci kitapta 20 başlık halinde Yahudilik, ikinci kitapta ise 12 başlık halinde Hristiyanlık tarihi XI. yy.'a kadar konu edilmektedir. Bununla birlikte The Crescentda "İslâmî çalışmalar" adlı bir başlıkta Quilliam'ın ve bazı Müslümanların eserlerinin reklamı yapılmakta, söz konusu reklamda The Religion of the Sword adlı bu çalışmanın tek cilt olduğu belirtilmektedir. Bu reklamın Mayıs 1908 tarihli olması sebebiyle bu çalışmanın tamamlanmadığı düşünülebilir. Dr. Yaqub Zaki'ye göre ise bu çalışma 2 ciltten müteşekkil olup, çalışmanın diğer cildi basılmamıştır. **Dr. Zaki'ye göre basılmamış olan söz konusu cilt, XII. yy.'dan XIX. yy.'a kadar Hristiyanlık tarihini ve İslam' ı konu edinmektedir.** (sh:50)

Kaynak: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

383569	YUSUF TEKE	2014	William Henry Abdullah Quilliam'ın Pan-İslamist (İslam Birliği) faaliyetleri, 1891-1908 *The Pan-Islamism (Islamic Union) activities of William Henry Abdullah Quilliam, 1891-1908*	Yüksek Lisans	Tarih = History

254104	MUHAMMED RECAİ ÇİFTÇİ	2009	Mühtedî Abdullah Henry Quilliam'ın 'Dîn-i İslâm' adlı eserinin ve makalelerinin kelâmî açıdan değerlendirilmesi *Theologic analyse of the Muslim convert Abdullah Henry Quilliam's 'The Faith of Islam' and lectures*